

ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟΣ

Τόμος Δ΄

ΟΡΘΟΔΟΞΑ
ΚΕΙΜΕΝΑ

orthodoxa-keimena.gr

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	2
ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)	3
ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)	38
ΥΠΟΘΕΣΙΣ Γ΄ (Το πάθος της φιλαργυρίας)	51
ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)	57
ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)	92
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)	148
ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ΄ (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)	217
ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)	236
ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ΄ (Η προσευχή μας περιφρουρεί)	263
ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Η δύναμη της προσευχής)	276
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΑ΄ (Να ζητούμε το συμφέρον και όχι ότι μας αρέσει)	299
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)	305
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ΄ (Προσευχή μετά καλών έργων)	315
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΔ΄ (Η προσευχή δεν ωφελεί όταν έχουμε έχθρα)	326
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΕ΄ (Η ανάγκη της ανάγνωσης των Γραφών)	335
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΤ΄ (Να κάνουμε πράξη αυτά που διαβάζουμε)	342
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΖ΄ (Να μην υπερηφανευόμαστε για την κατανόηση της Γραφής)	351
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ΄ (Να απέχουμε από τους αιρετικούς – Η κατά Θεόν Σοφία)	359
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία είναι ή θεία καὶ ποία ή σατανική όπτασία.)	368

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

“Οτι τῷ Μοναχῷ, ἡ ἀκτημοσύνη ἐπήγγελται, καὶ τί τὸ τοῦ ἀπροσπαθοῦς γνῶρισμα, καὶ πῶς οἱ Πατέρες ταύτην κατώρθωσαν.

“Οτι ὁ Μοναχὸς ἔχει ὑποσχεθῆ τὴν ἀκτημοσύνην· ποῖον εἶναι τὸ γνῶρισμά του μὴ θέλοντας νὰ ἔχη ὑλικά ἀγαθὰ, καὶ πῶς κατώρθωσαν τὴν ἀκτημοσύνην οἱ Πατέρες.

Α'. Του Αγίου Παλλαδίου.

ΔΙΗΓΗΣΑΤΟ μοι ἡ μακαρία Μελάνη, ὅτι ἐν ἀρχαῖς παραγενομένη ἀπὸ Ρώμης εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἀκούσασα περὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ Ἀββᾶ Παμβῶ παρὰ τοῦ μακαρίου Ἰσιδώρου τοῦ ξενοδόχου, ὃς καὶ ὥδῃ. γησε μὲ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον, προσήνεγκα αὐτῷ ἀργενταρίαν τριακοσίων λίτρων ἀργυρίου, παρακαλέσασα αὐτὸν ἐκ τῶν πραγμάτων μου μετασχεῖν.

2. Ὁ δέ, φησι, καθεζόμενος καὶ πλέκων θαλλούς, καὶ μηδόλως ἀνανεύσας, ἡ κὰν προσχῶν τῷ σκεύει τῆς θήκης, εὐλόγησε μὲ φωνὴ μεγάλη εἰπὼν ὁ Θεὸς δώη σοὶ τὸν μισθὸν καὶ λέγει τῷ οἰκονομῷ αὐτοῦ Ὡριγένει" δέξαι καὶ διοίκησον αὐτὰ πάσι τοῖς κατὰ Λιβύης καὶ Πεντάπολιν, καὶ τοῖς ἐν ταῖς νήσοις ἀδελφοῦς ταῦτα γὰρ τὰ Μοναστήρια πένεται πλέον παρὰ τὰ ἄλλα.

3. Μετὰ μικρὸν οὖν, φησι, τελευτᾷ μέλλων οὗτος ὁ Ἅγιος, μεταστειλάμενος μέ, τὴν τελευταίαν σπυρίδα ἀπαρτίζων, λέγει μοι δέξαι τὴν σπυρίδα ταύτην ἐκ τῶν χειρῶν μου, ἵνα μέμνησαί μου, ἄλλο γὰρ σοὶ καταλείπει οὐκ ἔχω, νὰ ἐκλιμπάνει ἀπύρεκτος.

Ερμηνεία

Η ΜΑΚΑΡΙΑ ΜΕΛΑΝΗ (λέγει ο Άγιος Παλλάδιος) μού διηγήθη το εξής περιστατικόν: Κατά την πρώτην μου περιοδείαν ἐφθάσα εἰς Ἀλεξάνδρειαν, προερχομένη ἀπὸ τὴν Ρώμην. Εκεί ἐμαθα, ἀπὸ τὸν μακάριον Ἰσίδωρον τὸν Ξενοδόχον, διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀββᾶ Παμβῶ. Επὶ πλέον, κατὰ παράκλησίν μου, ὁ Ἰσίδωρος με συνόδευσε μέχρι τοῦ περιφήμου αὐτοῦ Ἀσκητοῦ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

Αφού λοιπόν έκαθίσαμεν ολίγον εις το κελλίον του 'Ασκητού, του προσέφερα ένα κιβώτιον, που περιείχε διάφορα αργυρά αντικείμενα αξίας τριακοσίων λιτρων αργύρου και τον παρεκάλεσα να πάρη εξ αυτών όσα θέλει.

2. Ο Άγιος Παμβώ, χωρίς καθόλου να υψώση το βλέμμα του διά να περιεργασθή το κιβώτιον, και εξακολουθών να πλέκη το χόρτον διά την κατασκευής του ζεμπιλιού, με ευλόγησε από την θέσιν του και μου είπε με μεγάλην φωνήν:

Ο Θεός να σου ανταποδώση τον μισθόν σου.

Εν συνεχεία ο μακάριος Παμβώ εκάλεσε τον υποτακτικόν του Ωριγένην και του λέγει:

-Πάρε αυτά και φρόντισε να τα διαμοιράσης εις τους Μοναχούς και τα Μοναστήρια, που ευρίσκονται εις την Λιβύης και την Πεντάπολιν και εις τας νήσους, διότι αυτά τα Μοναστήρια είναι πτωχότερα από όλα τα άλλα.

3. Συνεχίζουσα την διήγησίν της περί του αυτού 'Ασκητού ή "Όσία Μελάνη είπε και τούτο.

– Μετά από ολίγον, όταν επρόκειτο να αποθάνη, έστειλε και με εκάλεσε πλησίον του, ενώ έτελείωνε το τελευταίον ζεμπίλι. Συνν, μου είπε: «Πάρε αυτό το ζεμπίλι από τα χέρια μου, διά να με ενθυμήσαι δεν έχω τίποτε άλλο να σου αφήσω».

Απεδήμησε δε ο Όσιος συντόμως, χωρίς να ασθενήση και χωρίς να παρουσιάση ουδέ τον ελάχιστον πυρετόν.

Β'. Γρηγορίου του Διαλόγου.

ΙΣΑΑΚ τις άνήρ εύλαβής, έκ της Συρίας εις την Ρώμην έλθων, και έν τη Έκκλησία παραγενόμενος, τούς προσμοναρίους ήτησατο ίνα όσην θέλει άδειαν προσεύχεσθαι παράσχωσιν αὐτῷ" σταθεῖς οὖν έν τη εύχῃ, τρεῖς ήμέρας και τρεῖς νύκτας διήνυσεν άδιαλείπτως εύχόμενος.

2. Εἷς δέ τῶν προσμοναρίων τοῦτο θεασάμενος, ὡς φιλενδείκτης καὶ ἀνθρωπάρεσκον έξουθενήσας, εἶτα καὶ ραπίσματι αὐτὸν έξυπεν αἰφνης δὲ πνεῦμα πονηρὸν εἰς αὐτὸν εἰσελθόν, εἰς τὰ ἴχνη τοῦ δικαίου ἔρριψε, καὶ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ κράζειν ἤρξατο, Ἰσαὰκ μὲ ἐκβάλλει.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

3. Εὐθέως οὖν καὶ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἐπιτιμήσας τὸ πονηρὸ πνεύματι, ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐξήλασε καὶ τοῦ θαύματος διαβοηθέντος ἐν πάσῃ τῇ πόλει, ἄνδρες τὲ καὶ γυναῖκες τῶν εὐγενῶν ὁμοθυμαδὸν πρὸς αὐτὸν ἔτρεχον, σπεύδοντες τὶς αὐτῶν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ δυνηθῇ προαρπᾶσαι τὸν Γέροντα, οἱ μὲν ἐπὶ τὸ ἀναστήσαι Μοναστήριον ἀγροὺς προσφέρειν ἐπαγγελλόμενοι, ἕτεροι δὲ χρήματα, ἄλλοι πρὸς τροφήν ἀναλώματα παρέχειν αὐτῷ ἤθελον.

4. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, μηδὲν παρ' αὐτῶν λαβεῖν τὸ σύνολον ἀνασχό. μένος, ἐξῆλθε τῆς πόλεως οὗ πολὺ δὲ μήκοθεν τόπον ἔρημον εὔρων, ἐκεῖσε ἑαυ· τῷ σεμνὸν κελλίον ὠκοδομησε. Πολλοὶ οὖν πρὸς αὐτὸν ἀπερχόμενοι, τῷ ἐκείνου ὑποδείγματι ἤρξαντο εἰς τὸν πόθον τῆς αἰωνίου ζωῆς πυροῦσθαι, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας εἰς τὴν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ δουλείαν ἑαυτοὺς ἐκδεδοκασιν.

5. Ἐδυσώπουν δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ μετὰ ταπεινοφροσύνης, ὅπως διὰ τὴν τοῦ Μοναστηρίου χρεῖαν τὰ προσφερόμενα αὐτὰ χρήματα δέξηται, αἱ. τὸς δὲ τῆς ἑαυτοῦ πτωχείας τὴν ψῆφον στερεὰ φυλακὴ ἔκραται λέγων· «Μοναχός, δ' ἐν τῇ γῇ κτῆμα ζητῶν, Μοναχός οὐκ ἔστι». Οὕτως οὖν ἐφοβεῖτο τὴν τῆς πτῶ: χείας αὐτοῦ φροντίδα ἀπολέσαι, καθάπερ οἱ σκνιποὶ ἄρχοντες τὰ ἀπολλύμενα χρήματα τῇ φυλακῇ συντηρεῖν εἰώθασιν.

6. Ἐκεῖ τοίνυν οὕτω βιούς, πνεύματι προφητείας κακεκοσμήθη, καὶ πάσι τοῖς ἔγγιστα καὶ ἐκ μήκους κατοικοῦσι, διὰ τῶν θαυμάτων καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ λαμπρότης διεγνώσθη.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ ευλαβὴς ἄνθρωπος, που ελέγετο Ἰσαάκ, ἦλθεν ἀπὸ τὴν Συρίαν εἰς τὴν Ρώμην. Εἰς τὴν Ρώμην κατέφυγεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ παρεκάλεσε τοὺς προσμοναρίους¹ νὰ του ἐπιτρέψουν νὰ παραμείνῃ, διὰ νὰ προσευχηθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅσον θέλει. Πράγματι προσηύχετο, χωρὶς διακοπὴν, τρία ἡμερόνυκτα. .

2. Βλέπων τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἓνας προσμονάριος, τὸν ἐχαρακτήρισεν ὡς ἀνθρωπάρεσκον καὶ φίλον τῶν ἐπιδείξεων: αφοῦ λοιπὸν τὸν ὕβρισε σκληρῶς, μετὰ τὸν ἑρράπισεν. Ἄλλ', ὦ τοῦ θαύματος! Ἀμέσως εἰς τὸν προσμονάριον αὐτὸν εἰσῆλθεν ὁ διάβολος καὶ τὸν ἑρρίψε σφαδάζοντα προ τῶν ποδῶν τοῦ εναρέτου αὐτοῦ

¹ Προσμονάριος=φύλαξ τοῦ Ναοῦ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

ανθρώπου το δε πονηρόν πνεύμα έκραζε διά του στόματός του: «Ο Ισαάκ θα με εκβάλῃ».

3. Τότε ο άνθρωπος του Θεού επετίμησε το πονηρόν πνεύμα και το εξεδίωξεν από του ανθρώπου. Μόλις έγινε γνωστόν αυτό το θαύμα εις ολόκληρον την πόλιν, όλοι τότε, άνδρες και γυναίκες, έτρεχον από κοινού προς τον ευσεβή αυτόν άνθρωπον. Εγένετο δε μεταξύ των πραγματική πάλη, ποιος να ήμπορέση να τον καλέση πρώτος εις το σπίτι του. Προς τον σκοπόν δε αυτόν άλλοι μεν του έλεγαν να του δώσουν χωράφια, διά να ιδρύση Μοναστήριον, άλλοι χρήματα και άλλοι πάλιν προσεφέροντο να του χορηγούν τα έξοδα της διατροφής.

4. Ο πραγματικός όμως αυτός δούλος του Θεού Ισαάκ, δεν εδέχθη να πάρη από κανένα απολύτως τίποτε και έφυγες έξω από την πόλιν. Εις μικράν δε απόστασιν από της πόλεως ευρήκε μίαν ερημικήν τοποθεσίαν και εκεί έκτισε μικρόν τι και πτωχικόν κελλίον. Εν τω μεταξύ πολλοί ήρχοντο πλησίον του και με το παράδειγμά του ήρχισαν να φλογίζονται από τον πόθον της αιωνίου ζωής και διά της διδασκαλίας του παρεδίδοντο εκουσίως εις το θέλημα του Παντοδύναμου Θεού, ασπαζόμενοι την μοναχικήν τελειότητα.

5. Οι μαθηταί του, με άκραν ταπεινοφροσύνην, τον παρεκάλουν επιμόνως, χάριν των αναγκών του Μοναστηρίου, να δεχθῇ τα χρήματα, που του προσέφερον. Αυτός όμως επέμενεν αμετακλήτως εις την απόφασιν του, να μή απομακρυνθη από την πτωχείαν του.

Δι' αυτό έλεγε προς τους μαθητές του: «Μοναχός, που ζητεί να αποκτήση κτήματα επάνω εις την γην, δεν είναι πραγματικός Μοναχός». Τόσον πολύ εφοβείτο μήπως χάση την εκ της πτωχείας και διά την πτωχείαν εναγώνιον φροντίδα, όσον, αντιθέτως και οι πλανώμενοι υπό της ματαιότητος άρχοντες συνηθίζουν να αποκρύπτουν μετά προσοχής τα υποκείμενα εις την απώλειαν χρήματα.

6. Εκεί λοιπόν, εις την ερημικήν τοποθεσίαν, έζησε με στερήσεις και πτωχείαν δι' αυτό και ο Θεός τον ήξίωσε και προφητικού χαρίσματος. Η λαμπρότης δε της ζωής του εγένετο ευρύτατα γνωστή και εις αυτούς, που ευρίσκοντο μακράν, και εις αυτούς που παρέμενον πλησίον, από τα πολλά του θαύματα.

Γ'. Εν τω βίω του Οσίου Μαρκιανού.

Ο ΜΕΓΑΣ Μαρκιανός, ὁ τους μεγίστους καὶ ἀσυγκρίτους Ναοὺς τῆς τῆς Ἁγίας Εἰρήνης καὶ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῶν Μαρτύρων, ἐκ βάθρων οἰκοδομήσας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν νεουργήσας, τοὺς δὲ ἀνακαινίσας, ὅς καὶ Οἰκονόμος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐτύγγανε, καὶ μέ: γίστης αἰδοῦς καὶ τιμῆς παρὰ πάντων ἤξιουτο, δήμου, βουλῆς, βασιλέως αὐτοῦ, διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἀνυπέρβλητον.

2. Οὗτος ἐξ ἑορτῆς Ἀγίων ἐπιστρέφων ποτέ, ἐπεὶ ὄμβρον καταβδαγῆναι συνέβη, διάβροχος γεγωνῶς, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐγκλεισάμενος, ἔπειτα ἀποδὺς τὸ μάτιον, ἐπὶ μετρίοις ἀνθραξιν ἀνεξήραινεν.

3. Οὕτω δὲ συμπεσὼν καὶ τότε θεοφιλέστατος Γεννάδιος Ἀρχιερεὺς, μετάκλητον αὐτὸν ἐποιεῖτο οἱ δὲ σταλέντες, κεκλεισμένην εὐρόντες τὴν οἰκίαν, ἔκο: ἐτὸν τὲ τὴν θύραν καὶ ἔξιεναι ἐκέλευον' τὸν δέ, ἥ τοῦ φανῆναι γυμνὸν αἰσχύνῃ εἴσω μένειν ἐποίει, ἅτε μὴ ἔχοντα ἱμάτιον ἕτερον, καὶ περιβαλλόμενος προέλθῃ. Διὰ τοῦτο ἐπηγγείλατο μὲν τὴν ἔλευσιν, ἔμελλε δὲ καὶ ἔτι, ἕως τῶν παρόντων εἶς, πέ: ριεργότερον τί ποιῶν, καὶ ὅπῃ τινι τὸν ὀφθαλμὸν προσθεῖς, καὶ τὸ γινόμενον θεασάμενος, αὐτὸς τὲ θαύματος ἐπληροῦτο, καὶ τοῖς ἄλλοις μάρτυσι χρήσασθαι του. τοῦ τοῖς ἑαυτῶν ὀφθαλμοῖς παρεσκεύασεν.

4. Ὡς οὖν ἐξέπληξε πάντας το θεαθὲν ἐπανήεσαν, καὶ τὸ Πατριάρχῃ πάντα μετὰ θαύματος ἐξεσάφουν. Ὁ δὲ ἀκούσας, οὗ μόνον ἔθαυμασεν, ἀλλὰ καὶ ἐμέμφετο τοῖς ἀπαγγέλλασιν, εἰ ἐκ μικρῶν οὕτω πραγμάτων Μέγαν τὸν Μαρκιανὸν κρίνειν ἐγνώκασιν, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐκ πολλῶν ἐτέρων, καὶ οὐδενὶ ἄλλο κατορθῶ: θῆναι ραδίων, θαυμαστὸν ἐκεῖνον λογίζονται καὶ μακάριον.

Ερμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ ἀνήγειρεν ἐκ θεμελίων τους μεγίστους καὶ ἀσυγκρίτους εἰς ωραιότητα Ναοὺς των Μαρτύρων Ἀγίας Εἰρήνης καὶ Ἀγίας Ἀναστασίας. Ἐκτός ὅμως αὐτῶν καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐξ ἀρχῆς ἰδρυσε, ὅπως καὶ ἀρκετοὺς ἐπέσκεύασεν. "Ἦτο δε καὶ Οἰκονόμος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, (δηλαδή τῆς Ἀγίας Σοφίας). Χάριν δε τῆς υψηλῆς ἀρετῆς του ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ο βασιλεὺς, ο λαός, ἡ σύγκλητος, τον ἐσέβοντο καὶ τον ἐτιμοῦσαν.

2. Κάποτε ο Μαρκιανός αὐτός ἐπέστρεφεν εἰς τὸ σπίτι του ἀπὸ μίαν εορτὴν Ἀγίων, καθ' οδὸν δε ἐπέσε ραγδαιοτάτη βροχή, ἡ ὁποία καὶ τον κατέβρεξε. Μόλις λοιπὸν εἰσήλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐκλείσε καλὰ καλὰ τὴν θύραν, ἐβγαλε τὸ ἱμάτιόν του καὶ τὸ ἐστέγνωεν ἐπάνω εἰς ὀλίγα κάρβουνα, που ἦναψε.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

3. Κατά σύμπτωσιν την ώραν εκείνην έστειλεν ο Πατριάρχης Γεννάδιος εις το σπίτι του Μαρκιανού ανθρώπους, διά να τον καλέση επειγόντως πλησίον του.

Οι απεσταλμένοι του Γενναδίου, αφού εύρηκαν την θύραν κλειστήν, την εκτυπούσαν δυνατά και εφώναζαν τον Μαρκιανόν να εξέλθῃ. “Ο Μαρκιανός όμως έμενε μέσα και δεν έβγαινε, διότι δεν είχεν άλλο ιμάτιον να φορέσῃ και ως εκ τούτου εντρέπετο να παρουσιασθῇ γυμνός. Εν τω μεταξύ εφώναζεν από μέσα.

-Τώρα έρχομαι κάμετε ολίγην υπομονήν.

Πλήν εξηκολούθει να καθυστερη και να μη εμφανίζεται. Αυτό έκέντησε την περιέργειας των απεσταλμένων και ένας από αυτούς, ο πλέον περίεργος, απεφάσισε να ιδῇ από μίαν τρύπαν τι συμβαίνει μέσα εις τον δωμάτιον. Μόλις είδε την σκηνήν τού στεγνώματος και αντελήφθη, ότι αυτό οφείλετο εις το ό,τι δεν είχεν άλλα ενδύματα, διά να αλλάξῃ, έμεινε κατάπληκτος, εφώναξε δε και τους άλλους να διαπιστώσουν με τους οφθαλμούς των αυτό, που είδεν ο ίδιος.

4. Το θέαμα αυτής της πτωχείας του Μαρκιανού διηγείρε τον θαυμασμόν όλων, οι οποίοι επιστρέψαντες πλησίον του Πατριάρχου, τού διηγούνται κατάπληκτοι όσα είδον. Ακούσας ταύτα ο Πατριάρχης, όστις εγνώριζε καλώς την αγιότητα του Μαρκιανού, όχι μόνον έθαύμασεν, αλλά και λέγει προς αυτούς.

-Σάς λυπούμαι, διότι από αυτό μόνον το μικρόν περιστατικών έγνωρίσατε τον Μέγαν Μαρκιανόν πρέπει να γνωρίζετε ότι πολλά άλλα κατορθώματα, που κανείς δεν ημπορεί να τα επιτύχῃ, κατέστησαν προ πολλού τον άνθρωπον αυτόν αξιοθαύμαστος και μακάριον.

Δ'. Εν τω βίω τού Αγίου Αντωνίου.

ΒΛΕΠΩΝ ό έχθρός τήν πολλήν πρός άρετήν σπουδών τοῦ άνδρός, καὶ θέλων έμποδίσαι ταύτην, εις τὸ ὅρος αὐτοῦ ἀπερχομένου, ὑπέβαλεν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἄργυρου δίσκου μεγάλου φαντασίαν.

2. Ὁ δὲ Ἀντώνιος συνεῖς τοῦ μισοκάλου τήν τέχνην ἔστη, καὶ πρός τὸν δίσκον ἀποβλέπων, τὸν ἐν αὐτῷ διάβολον διήλεγχε λέγων" πόθεν δίσκος ἐν ἐρῇ. μῶ; οὐκ ἔστιν ὁδὸς αὕτη τετριμμένη, οὐκ ἔστιν ἵχνος ὀδευσαντων ὧδε τινῶν, καὶ ἐκπεσῶν οὐκ ἥδυνато λαθεῖν μέγιστος ὢν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπολέσας ἀναστρέψας καὶ ζητήσας εὗρεν ἂν διὰ τὸ ἔρημον εἶναι τὸν τόπον τοῦτο τέχνη τοῦ διαβόλου ἔστιν. Οὐκ ἐμποδίσεις μοι ἐν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

τούτῳ τὴν προθυμίαν, διάβoλε' τοῦτο γὰρ σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν. Καὶ ταῦτα τοῦ Ἀντωνίου λέγοντος, ἐξέλιπεν ὁ δίσκος ὥσει καπνὸς ἀπὸ προσώπου πυρός.

3. Εἴτα πάλιν οὐκέτι φαντασίαν, ἀληθινὸν δὲ χρυσὸν ἐρριμμένον ἐν τῇ ὁδῷ ἑώρακεν ἀπερχόμενος, εἴτε τοῦ ἐχθροῦ δείξαντος, εἴτε τινὸς κρείττονος δυνάμεως γυμναζούσης τὸν Ἀθλητῶν καὶ δεικνυούσης τῷ διαβόλῳ ὅτι μηδὲ τῶν ἀληθινῶν φροντίζειν χρημάτων, οὔτε αὐτὸς ἀπήγγειλεν, οὔτε ἡμεῖς ἔγνωμεν' πλὴν ὅτι χρυσὸς ἦν ἀληθῶς τὸ φαινόμενον.

4. “Ὁ δὲ Ἀντώνιος τὸ μὲν πλῆθος ἐθαύμασεν, ὥς δὲ πῦρ ὑπερβᾶς οὕτως αὐτῷ παρήλθεν, ὥς μηδὲ στραφῆναι, ἀλλὰ καὶ δρόμῳ σπουδᾶσαι τοσοῦτον, ὥστε κρύψαι καὶ λαθεῖν τὸν τόπον, μᾶλλον οὖν καὶ μᾶλλον ἐπιτείνας τὴν πρόθεσιν, ὥρμησεν εἰς τὸ ὅρος καὶ παρεμβολὴν ἔρημον καὶ διὰ τὸν χρόνον μεστήν ἐρπετῶν εὐρῶν εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ, ὥκησεν ἐν αὐτῇ.

Ερμηνεία

ΒΛΕΠΩΝ ὁ ἐχθρὸς τῆς ψυχῆς μας τὴν μεγάλην φροντίδα τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου διὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐπιδιώκων νὰ ἀνακόψῃ αὐτὴν τὴν προσπάθειαν, τοῦ ἔστησε τὴν ἐξῆς παγίδα: Μίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ ὄρος, ὅπου ἡσκήτευε, τοποθετεῖ εἰς τὸν δρόμον ἓνα μέγαν ἀσημένιον. δίσκου, ὁ ὁποῖος βεβαίως ἦτο φαντασία!

2. Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος ὅμως ἀμέσως ἀντελήφθη τοῦ μισοκάλου διαβόλου τὴν τέχνην. Δι' αὐτὸ ἔσταμάτησεν ὀλίγον καὶ ρίψας τὸ βλέμμα τοῦ εἰς τὸν δίσκου προσπαθοῦσε νὰ ἐλέγξῃ μετὰ σφοδρότητος τὸν διάβολον, που μεταμορφώθη εἰς τὸν φαινόμενον δίσκον. Σκεπτικὸς δὲ καὶ ελαφρῶς εἰρωνευόμενος τὸν διάβολον ἐμονολόγει:

Ἀπὸ πού ἔμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ δίσκος εἰς τὸν ἔρημον αὐτὸν τοπον; Δεν ὑπάρχει ἐδῶ κανένα μονοπάτι, οὔτε ἰχνη πατημάτων ἀπὸ διαβάτας τόσον δὲ μέγαν, που εἶναι ὁ δίσκος αὐτός, πίπτων δὲν ἔμπορούσε νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχῆς τοῦ κατόχου τοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἀν ἀκόμη συνέβαινεν αὐτό, ἦτο πολὺ εὐκόλον, εἰς αὐτὸν τὸν ἔρημον τόπον, νὰ τὸν ἀναζητήσῃ καὶ κάτοχος τοῦ καὶ νὰ τὸν ἀνεύρῃ. “Ὅλα τα σημεῖα λοιπὸν δείχνουν, ὅτι εἶναι ὀλοφάνερη παγίδα τοῦ διαβόλου. Δὲν θὰ ἔμπορέσης, διάβoλε, νὰ ἐμποδίσῃς με αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας μου. Καὶ συ λοιπὸν καὶ ὁ δίσκος σου πηγαίνει εἰς τὴν ἀπώλειαν.

Ἐνῷ δὲ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Μέγας Ἀντώνιος, ὁ δίσκος ἐχάθη ὅπως καὶ καπνὸς τῆς φωτιάς, ἐμπρὸς εἰς τὴν δυνατὴν φλόγα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

3. "Αλλοτε πάλιν ο Μέγας Αντώνιος εύρε καθ' οδόν πραγματικόν χρυσάφι, που είχε πέσει ως φαίνεται και ο διάβολος του το υπέδειξεν η μία ανωτέρτι δύναμις, που τον μέν Αθλητών εγύμναζε, εις δε τό, διάβολον έδειχνε ότι ο Άγιος Αντώνιος και διά τα πραγματικά ακόμη χρήματα δεν φροντίζει. Το ζήτημα αυτό, από πού δηλαδή προήρχετο η δοκιμασία της ανευρέσεως του χρυσού, ούτε ο ίδιος μας το απεκάλυψεν, ούτε ημείς το εμάθαμεν. Το γεγονός ήτο, ότι ο χρυσός ήτο πραγματικός.

4. Ο Μέγας Αντώνιος λοιπόν έθαύμασε κατ' αρχήν την ποσότητα: εν τούτοις παρέτρεξε τόσον σύντομα από το εύρημα, ως να ήτο επικίνδυνος φωτιά. Και όχι μόνον δεν εγύρισε πίσω, διά να το ίδη, αλλά και περιεπλανήθη, με την θέλησίν του, εις μακράν απόστασιν, ώστε να του διαφύγη ο τόπος της ευρέσεως του χρυσού και να τον ξεχάση. Επέτεινε δε την επιθυμίαν του και κυριολεκτικώς έτρεξε, διά να καταφύγη εις το όρος της ασκήσεώς του. Διά να λησμονήση δε τελείως τον χρυσόν παρέμεινεν, επί ένα διάστημα, εις μίαν μικράν μάνδραν, πέρα από τον ποταμόν, η οποία λόγω της πολυκαιρίας είχε γεμίσει από φίδια και διάφορα άλλα ερπετά.

Ε'. Εν τω βίω του Αγίου Εφραίμ.

ΤΩ ΟΣΙΩ Έφραίμ τοσοῦτος συνελέχθη πλοῦτος άκτημοσύνης, ὥστε καί μάρτυρα ἐπ' αὐτῷ τὸ οἰκεῖον στόμα παραλαβεῖν, καί τὰ πρὸς ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς αὐτοῦ δῆματα ἔχει δὲ οὕτως : οὐχ ὑπῆρξε τὸ "Εφραίμ ποτέ βαλάντιον, οὐ ῥάβδος, οὐ πῆρα, οὔτε μὴν ἀργύριον, οὔτε χρυσίον, ἀλλ' οὐδὲ τινὰ κτῆσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἔκτησαμὴν του γὰρ ἀγαθοῦ, φησι, Βασιλέως ἤκουσα ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐπιτάττοντος μηδὲν ἐπὶ τῆς γῆς κτήσασθαι' ὅθεν οὐδὲ ἐμπαθὼς ἔσχον τί τοιοῦτον.

Ερμηνεία

Ο ΟΣΙΟΣ Εφραίμ τόσον πολύ επέτυχε την αρετήν της ακτημοσύνης, ώστε διά τον πλούτον αυτόν μάρτυς υπήρξε το ίδιοι στόμα του. "Όταν ευρίσκετο εις τας τελευταίας στιγμές της ζωής του, αι λέξεις με τις οποίας εξεψυχούσεν ήσαν αι εξής:

– "Ο Εφραίμ ποτέ δεν είχε βαλάντιον (πορτοφόλι), ούτε ραβδί, ούτε σακκούλι, ούτε ασημένια, ούτε χρυσά νομίσματα εις την γήν κανένα κτήμα δεν απέκτησα. Τούτο δε διότι έδωσα εμπιστοσύνην εις τον καλόν Βασιλέα, που διατάσσει τους μαθητές του

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

εις το Άγιον Ευαγγέλιον, να μη αποκτήσουν τίποτα επάνω εις την γή². Δι' αυτό και εγώ ουδέποτε απέκτησα το πάθος να συγκεντρώσω υλικά αγαθά.

ΣΤ΄. Εν τω βίω της Αγίας Συγκλητικής

ΕΛΕΓΕΝ ἡ μακαρία Συγκλητικὴ πρὸς τὰς συνειλεγμένας, ὅτι ἡ ἀκτημοσύνη τέλειον ἀγαθὸν ἐστὶ ταῖς δυναμέναις αἱ γὰρ ὑπομένουσαι ταύτην, θλιῖψιν μὲν ἔχουσι τὴ σαρκί, τὴ δὲ ψυχὴ ἄνεσιν· ὥσπερ γὰρ τὰ στερεὰ ἱμάτια πατούμενα καὶ βιαίως περιστρεφόμενα πλύνεται, οὕτω καὶ ἡ ἰσχυρὰ ψυχὴ, διὰ τῆς ἐκουσίου πενίας ἐπὶ πλέον κρατύνεται.

2. Αἱ δὲ ἀσθενέστερον τὸν λογισμὸν ἔχουσαι, τὸ ἐναντίον πάσχουσι καὶ γὰρ πρὸς ὀλίγον θλιβεῖσαι, ὥσπερ τὰ διερρωγότα μάτια ἀπολλυνται, μὴ φέρουσαι τὴν δι' ἀρετῆς πλύσιν, καὶ μία μὲν ἐπ' ἀμφοτέρων ἡ τέχνη τῆς πλύσεως, καὶ εἷς καὶ τεχνίτης, διάφορον δὲ τῶν ἱματίων τὸ τέλος τὰ μὲν γὰρ ρήγνυνται, καὶ ἀπολλυνται, τὰ δὲ λευκαίνεται καὶ ἀνακαινίζεται ὄντως οὖν ἀγαθὸν κειμήλιον ἡ ἀκτημοσύνη τῶν ἀνδρείῳ φρονήματι, καὶ γὰρ τῶν διὰ πράξεως ἀμαρτημάτων χαλινὸς ὑπάρχει..

3. Δεῖ δὲ πρῶτον ἐγγυμνασθῆναι τοῖς πρώτοις, λέγω δὲ νηστεία, καὶ χά: μευνία, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ μέρος, καὶ οὕτω ταύτην τὴν ἀρετὴν κτήσασθαι οἱ γὰρ μὴ οὕτω ποιήσαντες, ἀθρόως δὲ ἐπὶ τὴν ἀποβολῆς τῶν χρημάτων δραμόν: τές, πολλάκις μεταμέλω ἐάλωσαν" ὅργανα γὰρ ἔστι τοῦ ἀπολαυστικοῦ βίου τὰ χρήματα.

4. Ἄνελε οὖν πρῶτον τὴν σεαυτοῦ τέχνην, τουτέστι τὴν γαστριμαργίαν, καὶ τὸ ἀβροδίαιτον, καὶ τότε εὐκόλως δυνήσῃ σαυτοῦ περιτέμνειν τὴν τῶν χρῆ: μάτων ὕλην βαρὺ γὰρ οἶμαι τέχνης παρούσης, ὅργανα μὴ τυγχάνειν' ὁ γὰρ μὴ ἀποβαλὼν τὸ πρῶτον, πῶς τὸ δεύτερον ἐξώσαι δυνήσεται ;

5. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν πλησίον διαλεγόμενος, οὐκ ἀθρόως αὐτὴ τὴν ἀποβολῆς τῶν χρημάτων προστάττει, ἀλλὰ πρῶτον ἔρωτα αὐτὸν εἰ τὰ τοῦ νόμου πεποίηκε, πρόσωπον γνησίου διδασκάλου ἀναδεξάμενος, καὶ οἶονεῖ φάσκων' εἰ τὰ στοιχεῖα ἔμαθες, εἰ τὰς συλλαβὰς παρείληφας, εἰ τῶν ὀνομάτων ἐν ἐπιστήμῃ γέγονας, δεῦρο λοιπὸν ἐπὶ τὴν τελειοτάτην ἀνάγνωσιν' τουτέστιν εἰ τὰ νομικὰ ἔτελεσας παραγγέλματα, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο

² «Μὴ κτήσῃσθε χρυσὸν μηδὲ ἀργυρὸν μηδὲ χαλκόν εις τὰ ζῶνας ὑμῶν, μή πῆραν εις ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ υποδήματα μηδὲ ράβδον.... » (Ματθ. ι΄, 9-10).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

ἀκολουθεῖ μοι' τάχα γὰρ εἰ μὴ ἐκεῖνα πεποιηκέναι ὑπέσχετο, οὐκ ἂν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀκτημοσύνην προετρέψατο.

6. Καλὴ οὖν ἡ ἀκτημοσύνη, τοῖς ἐν ἑξεί τῶν καλῶν γενομένοις. Πάντων γὰρ τῶν περιττῶν τὴν ἀποβολὴν ποιησάμενοι, αἰεὶ πρὸς τὸν Κύριον ἀποβλέπουσι, λέγοντες καὶ αὐτοὶ τὸ τοῦ ψαλμοῦδοῦ: «οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς σὲ ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν τροφὴν τοῖς ἀγαπῶσι σὲ ἐν εὐκαιρίᾳ» οὗτοι τῆς πίστεως τὴν κρῆ: πίδα κατέχουσι.

7. Πρὸς γὰρ αὐτοὺς εἶπεν ὁ Κύριος μὴ μεριμνήσητε περὶ τὴν αὔριον, καὶ ὅτι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ οὐ σπεῖρει οὐδὲ θερίζει, καὶ ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Καὶ ὁ ἐχθρὸς δὲ τούτους κατὰ τί βλάψαι οὐκ ἔχει, αἱ γὰρ πλείσται τῶν θλίψεων καὶ τῶν συμφορῶν ἐν ταῖς ἀφαιρέσεσι τῶν χρημάτων προσγίνονται. “Ὅπου δὲ ἀκτημοσύνη ἐστίν, ἐκεῖ τί ποιῆσαι καὶ ἐναντίος οὐκ ἔχει χωρία ἔμπρης σεῖ; ἀλλ' οὐκ εἴσιν ὑποζύγια φθείρει καὶ ἄλλ' οὐχ εὖρησει" φιλότατων ἄνηται καὶ ἄλλα καὶ ταῦτα ἡρνήσατο. Οὐκ οὖν μεγίστη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκη, καὶ πολῦτιμος τῇ ψυχῇ θησαυρὸς ἡ ἀκτημοσύνη.

Ερμηνεία

Η ΜΑΚΑΡΙΑ Συγκλητική ἔλεγε πρὸς τὰς συγκεντρωθείσας Μοναχὰς τὰς ἐξῆς πολῦτιμους συμβουλές περὶ τῆς ακτημοσύνης: «Η ακτημοσύνη, δι' ἐκείνας που ἔμπορουν να υποφέρουν την στέρησιν, εἶναι το μεγαλύτερον καλόν. Εκείναι, που την υπομένουν, θλίβονται μεν εἰς το σῶμα, χαρίζουν ὅμως ἀνεσιν καὶ ευχαρίστησιν εἰς τὴν ψυχὴν των. Ὅπως ακριβῶς τα στερεὰ ἐνδύματα πλένονται καὶ καθαρίζονται, ὅσον κανεῖς περισσότερον τα πατά καὶ τα στίβει, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ δυνατὴ ψυχὴ με τὴν θεληματικὴν πτωχείαν περισσότερον ἐνισχύεται.

2. Ἀντιθέτως, υποφέρουν αἱ ψυχαι ἐκεῖναι, που εἶναι ἀσθενεῖς κατὰ τὸν λογισμὸν καὶ ἐπιδεικνύουν ἀγάπην πρὸς τὰ φθειρόμενα υλικά ἀγαθὰ. Αἱ ψυχαὶ αὗται μόλις ὀλίγον στενοχωρηθοῦν ἀπὸ τὰς υλικὰς στερήσεις χάνονται, ὅπως ακριβῶς τα κατεστραμμένα καὶ ξεσχισμένα ἐνδύματα, τα ὁποῖα δὲν ἀντέχουν εἰς τὸ πλύσιμον, κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον χάνονται καὶ αὗται, διότι δὲν ἀντέχουν εἰς τὸ σκληρὸν πλύσιμον τῆς ἀρετῆς.

Ἀς προσέξωμεν τὸ παράδειγμα τῆς πλύσεως τῶν ἐνδυμάτων μία εἶναι ἡ τέχνη τοῦ πλυσίματος καὶ ἴδιος ὁ τεχνίτης ἐν τούτοις προέρχεται διαφορετικῶν ἀποτελέσματα, διότι τα μεν παλαιὰ καὶ κατεστραμμένα ξεσχίζονται, ἐνῶ τα γερὰ καθαρίζονται καὶ ξαναγίνονται καινούργια. Πραγματικῶς λοιπὸν ἡ ακτημοσύνη εἶναι καὶ πλεον πολῦτιμος θησαυρὸς διὰ τὴν ἰσχυράν καὶ ἀνωτέραν διάνοιαν, διότι συγκρατεῖ, ὡσάν τὸ χαλινάρι, ἀπὸ τὰς πράξεις τῆς ἀμαρτίας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

3. Διά να αποκτήση όμως ο Μοναχός αυτήν την αρετήν, πρέπει πρώτον να γυμνασθή μέ τās πρακτικές αρετάς, όπως είναι η νηστεία και η χαμαικοιτία, δηλαδή το να κοιμάται κατ' ευθείαν, χωρίς στρώματα, εις την γην, εν συνδυασμό με τας άλλας σκληραγωγίας του σώματος και αφού ασκηθῇ εις αυτές και τας κάμη πλέον κτήμα του, τότε να προχωρήσῃ εις την ακτημοσύνην. “Όσοι δεν ήκολούθησαν αυτήν την σειράν, αλλ' επεχείρησαν αποτόμως να σκορπίσουν τα χρήματά των, διά να φθάσουν εις την ακτημοσύνην, πολλάκις ένικήθησαν από φιλοχρήματος μεταμέλειαν, διότι τα χρήματα είναι το μέσον διά να κερδίση κανείς τις απολαύσεις του παρόντος βίου.

4. Θέλεις λοιπόν να επιτύχῃς την ακτημοσύνην; προσπάθησε πρώτον να αποκόψῃς την κακήν σου συνήθειαν, δηλαδή την γαστριμαργίαν και την καλοπέρασιν, και τότε ευκόλως θα ήμπορέσῃς να αποκόψῃς από επάνω σου την ύλην των χρημάτων. Νομίζω, ότι είναι πολύ δύσκολον, εφόσον κανείς εργάζεται μίαν τέχνην, να μη χρησιμοποιή τα αναγκαία δι' αυτήν όργανα.

Αυτός λοιπόν, που δεν κατόρθωσε να απομακρύνῃ από την ζωής του το πρώτον, δηλαδή τον πόθον της καλοζωΐας, πώς θα καταστη δυνατόν να αποδιώξῃ από την ψυχὴν του το δεύτερον, δηλαδή την αγάπην προς τα χρήματα;

5. Δι' αυτόν ακριβώς τον λόγον και ο Σωτήρ, όταν συνομιλή με τον πλούσιον νεανίαν, δεν τον διατάσσει αμέσως και αποτόμως να αποβάλῃ τα χρήματα, αλλά ως καλός διδάσκαλος και παιδαγωγός τον έρωτα με μεθοδικότητα, εάν έχῃ εφαρμόσει όλας τας διατάξεις του Νόμου³. Είναι το ίδιον, ως να εξήταζεν ένα μαθητών και να του έλεγεν: έχεις μάθει τα γράμματα του αλφαβήτου; έμαθες να συλλαβίζῃς; γνωρίζεις να διακρίνης τα ονόματα; Εμπρός λοιπόν τώρα, είναι καιρός να ασκηθῇς και εις την ελευθέραν και απρόσκοπτον ανάγνωσιν δυσκόλων κειμένων!

Το αυτό νόημα έχει και η σύστασής του προς τον πλούσιον νεανίσκον: Εφ' όσον εξεπλήρωσες τα παραγγέλματα του Νόμου, πήγαινε να πωλήσῃς τα υπάρχοντά σου, να τα μοιράσῃς εις τους πτωχούς και έλα να με ακολουθήσῃς, απηλλαγμένος από το βάρος της ύλης⁴. Διότι ασφαλώς, εάν ο νεανίσκος δεν έβεβαίωνε τον Κύριον, ότι εξετέλεσε τα καθήκοντα, που επέβαλλεν ο Νόμος, δεν θα τον προέτρεπε διά την ακτημοσύνην.

³ Βλέπε Ματθαίου ιθ' 16-22.

⁴ «Ει θέλεις τέλειος είναι, ύπαγε πώλησόν σου τα υπάρχοντα και δος πτωχοίς, και έξεις θησαυρόν εν ουρανώ, και δεύρο ακολουθεί μοι» (Ματθ. ιθ', 21).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

6. Είναι λοιπόν καλή η ακτημοσύνη εις αυτούς, που έχουν συνηθίσει εις τὰς αρετὰς οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἀπορρίψαντες ὅλα τα περιττὰ βάρη τῆς ὕλης, στηρίζουν τὴς ἐλπίδας τῶν διαρκῶς πρὸς τὸν Κύριον, ἐπαναλαμβάνοντες μετὰ πεποιθήσεως τὸ τοῦ ψαλμωδοῦ: «Οἱ ὀφθαλμοί πάντων εἰς Σε ἐλπίζουσι, καὶ συ δίδως τὴν τροφήν αὐτῶν ἐν εὐκαιρίᾳ» (Ψαλμ. ρμδ', 15). Αὐτοί οἱ εὐλογημένοι ἄνθρωποι ἔχουν θεμελιώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν τὴν πίστιν.

7. Πρὸς αὐτοὺς ἀπευθυνόμενος ὁ Κύριος εἶπε: «Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὐρίον» (Ματθ. ζ', 34). «Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδέ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτὰ» (Ματθ. ζ', 26). Τοὺς ἀκτῆμονας αὐτοὺς, τοὺς μὴδὲν ἔχοντας, καὶ ὁ διάβολος ἀκόμῃ δὲν ἔχει πολλοὺς τρόπους διὰ νὰ τοὺς βλάβῃ, ἐπειδὴ αἱ περισσότεραι θλίψεις καὶ συμφοραὶ ἀκολουθοῦν κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς πρὸς διαρπαγὴν χρημάτων.

Ὅπου λοιπόν ὑπάρχει ἀκτημοσύνη, ἐκεῖ δὲν ἡμπορεῖ νὰ κἀνῃ κακόν ὁ ἀντίπαλος τῆς ψυχῆς τῶν. Ὑποστατικὰ νὰ καύσῃ, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν ὑποζύγια νὰ θανατώσῃ; πού νὰ τὰ εὕρῃ; Νὰ βλάβῃ τὰ πλέον ἀγαπημένα συγγενικά τῶν πρόσωπα καὶ ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἠρνήθησαν. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ ἀκτημοσύνη ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκην καὶ συνιστᾷ τὸν πολυτιμότερον θησαυρόν τῆς ψυχῆς.

Ζ'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Οσίου Ἰλαρίωνος.

Ὁ ΜΕΓΑΣ Ἰλαρίων κἀνδιδάτον τινά, ὃ καὶ ὁ βασιλεὺς Κωνστάντιος προσέκειτο μάλιστα, ὑπὸ δαίμονος ὄχλουμενον, τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ἡλευθέρωσε μάλιστα.

2. Ὁ δὲ οἷα χάριτας ἀποδίδους τῆς εὐεργεσίας, χρυσὸν εὐγνωμόνως τῷ “Ἁγίῳ προσηγεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἄρτον τῇ χειρὶ ὑποδείξας, κρίθινος δὲ ὁ ἄρτος ἀκριβῶς ἦν, οἱ τοιαύτη τροφή χρώμενοι, ἔφη, τὸν τιμώμενον παρ' ὑμῶν χρυσὸν ἴσα καὶ τὸ πηλὸ λογίζονται εἶπε καὶ αὐτίκα εὐλογίας αὐτῷ μεταδούς, οἷκαδε τὸν χρυσὸν ἐπαγόμενον ἐκέλευσεν ὑποστρέφειν, ὃ δαίμονος ἀπαλλάξας μόνον, ἀλλὰ καὶ χρυσὸν ἀτιμάζειν διδάξας, πρᾶγμα οὐδὲν ἔλαττον δαίμονος ἐνοχλοῦντος τοῖς φιλοχρημάτοις.

3. Τῷ τὲ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι δείξας, ὅτι πὲρ ὁ πλοῦτον ἑαυτοῦ τὸν Θεὸν θέμενος, οὔτε χρημάτων δεῖται, οὔτε μὴν ἄλλου οὐδενὸς τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλὰ ταῦτα πάντα μικρῶν ἡγεῖται ψυχῶν ἔρωτας, καὶ μικρῶν ὄντως ἀξίων, καὶ ὥς εἰ γὰρ δὴ καὶ αὐτὸς τοιούτων ἐραστὴς ἦν, οὐκ ἂν δὴ καὶ σημείων ἐδείκνυτο ποιητής.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

4. Ἄλλως τὲ καὶ τὸν ἀξιούντα τὰ χρήματα δέξασθαι ἐλέγξας ὅμοιον τί ποιοῦντα, ὥσπερ εἰ τινι τῶν τρέχειν ὀξύτατα δυναμένων, δεσμοὺς παρεῖχε μισθὸν τινὰ τῆς εὐκνησίας, ἢ τὸν γυμνὸν ἤδη παλαίειν πεπαιδευμένον, εἰ ἐπειράτο ἐνδιδάσκειν, ὥστε λαβᾶς ἔχειν ἐπ' αὐτῷ τὸν ἀντίπαλον,

Ερμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ Ιλαρίων μίαν φοράν εθεράπευσεν ἀπὸ τὴν μάστιγα τῆς δαιμονοπληξίας κάποιον κανδιδάτον⁵, που ἦτο μάλιστα πολὺ φίλος με τὸν βασιλέα Κωνστάντιον.

2. Ο Θεραπευθεὶς, ευγνώμων διὰ μίαν τοιαύτην ευεργεσίαν, καὶ επιθυμῶν νὰ ἀποδώσῃ χάριν εἰς τὸν ευεργέτην του, προσέφερεν εἰς τὸν "Ἅγιον Ιλαρίωνα ποσότητα χρυσοῦ. Ο μέγας Ἀσκητὴς ἐπῆρε τότε εἰς τὴν χεῖρα του ἓνα κομμάτι κρίθινο ψωμί, τοῦ το ἔδειξε καὶ συγχρόνως τοῦ εἶπε:

-Αυτοί, που χρησιμοποιοῦν, διὰ τὴν συντήρησίν των, τοιαύτην τροφήν, τὸ χρυσάφι, που τόσον το τιμάτε σεις, το θεωροῦν ἴσον πρὸς τὸν πηλόν (τὴν λάσπη). Πάρε λοιπόν, τέκνον μου, πίσω τὸ χρυσάφι σου.

Ἀφοῦ δε τὸν ηυλόγησε, ἐφυγεν ὁ κανδιδάτος καὶ ἀπὸ τὸν δαίμονα ἀπαλλαγείς, ἀλλὰ καὶ διδαχθεὶς νὰ περιφρονῇ τὸν χρυσόν ἡ δευτέρα δε ωφέλεια δὲν εἶναι μικρότερα τῆς πρώτης, διότι δι' αὐτοὺς, που ἀγαποῦν τὰ χρήματα, ἡ φιλαργυρία τοὺς ἐνοχλεῖ, ὅπως καὶ ὁ δαίμων.

3. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Μέγας Ιλαρίων ἐδείξεν εἰς τὸν κανδιδάτον με τὸ παράδειγμα του, ὅτι αὐτός, που ἔχει ὡς πλούτος τοῦ Θεόν, δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε ἀπὸ χρήματα, οὔτε ἀπὸ ἄλλο ἐπίγειον ἀγαθόν. Ἀπὸ το περιστατικῶν αὐτό ὅλοι παραδειγματιζόμεθα, ὅτι τὰ χρήματα καὶ τὰ υλικά ἀγαθὰ τὰ ἐθεώρει ὁ Μέγας Ιλαρίων, καὶ πολὺ δικαίως, ὡς ἀντικείμενα ποθούμενα ἀπὸ ἀνθρώπους μικρὰν ἔχοντας ψυχῆς καὶ διὰ μικρὰ μόνον πράγματα ἀξίους. Ἐάν δε καὶ ὁ ἴδιος θὰ ἦτο ἐραστής των φθειρομένων αὐτῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου, ἀσφαλῶς δὲν θα ἦτο δυνατόν νὰ κάμῃ τοιαῦτα θαύματα.

4. Παραλλήλως δε ὁ Μέγας Ιλαρίων ἐδίδεν εἰς αὐτόν, που ἐπέμενε νὰ δεχθῇ τὰ χρήματα, νὰ καταλάβῃ, ὅτι ἡ ἀξίωσής του αὐτὴ ὁμοιάζει με τὴν πρόθεσιν τινός νὰ προσφέρῃ εἰς ἓνα ταχύτατον δρομέα, ὡς ανταμοιβήν τῆς ταχύτητός του, τὸ δέσιμον των ποδῶν τοῦ ἢ ὡς ἀπόπειρα νὰ ἐνδύσῃ κάποιον παλαισιῶν, που ἔχει ἀσκηθῇ νὰ

⁵ Κανδιδάτος εἶναι λέξις λατινικὴ καὶ σημαίνει γενικῶς τὸν αξιωματικόν.

παλαίη γυμνός, διά να ήμπορη τοιουτοτρόπως ο αντίπαλος, κατά την πάλιν, να τον πιάνη ευκολώτερα.

Η'. Εν τω βίω της Αγίας Μελάνης.

Η ΑΓΙΑ Μελάνη, σὺν ἅμα τῶν ἀνδρὶ αὐτῆς Ἀπελλιανῶ, ἤδη πρὸ πολλοῦ τῷ βίῳ ἀποταξάμενοι, καὶ τὸν πλοῦτον αὐτῶν, ἀπειρον ὄντα, εἰς πᾶσαν καὶ σχεδὸν τὴν οἰκουμένην σκορπίσαντες, ἀφικνοῦνται καὶ εἰς Αἴγυπτον, δμοὺ μὲν ἱστορησαι καὶ τοὺς ἐν ταύτῃ ἁγίους ἄνδρας βουλόμενοι, δμοὺ δὲ καὶ τοῖς ἐκεῖσε πένησι τῆς ἑαυτῶν χρηστότητος μεταδοῦναι.

2. Ὡς οὖν τοὺς Ἀσκητᾶς περιήρχοντο, μιὰ τινι τῶν σκηνῶν ἐπιστάντες, ἦτις ἄνδρα μέγιστον εἷς φιλοσοφίαν παρ' ἑαυτῇ ἔφερεν, Ἑφαιστίων αὐτῷ ὄνομα ἔδεοντο οὖν καὶ αὐτοῦ ὧν ἔδιδον τοῖς ἄλλοις μεταλαβεῖν του δὲ παραιτουμένου, ἡ Μελάνη τί μὴ ἐποίει πεῖσαι τὸν ἄνδρα βουλομένη λαβεῖν.

" 3. Ἐπει δὲ μὴ ἔπειθε, μηχανᾶται τί εὐθὺς ἡ Μακαρία, ὅπερ ἀμφοτέροις ἐπίσης εἶναι τὴν ἔνστασιν, αὐτῆς τὲ περὶ τὸ εὐεργετεῖν, κακείνου περὶ τὸ μηδὲν πεισθῆναι λαβεῖν τῶν ἀνθρωπίνων, ἀκριβέστατα διασάφησε" περιήρχετο γὰρ τὸν οἰκίσκον ἅπαντα δῆθεν ἀνερευνῶσα τὰ ἐν αὐτῷ σκευή, καὶ μηδὲν ἕτερον ἰδοῦσα, εἰ μὴ ψιάθιον καὶ σφυρίδα βραχὺ ἄλας φέρουσαν, ὑπὸ τούτῳ τῷ ἀλάτι χρυσίου τί μέρος καταθεῖσα καὶ περιχώσασα, ὥς δὴ λαθοῦσα, σπουδὴ τὴν εὐχὴν ἀπῆτει, καὶ τυχοῦσα ἐξήει, ἀλλ' οὐδὲν ἀπάνατο τοῦ σοφίσματος.

4. Ὁ γὰρ δερὸς ἀνὴρ ἐκεῖνος γνούς, δρόμῳ τὲ ὥς εἶχεν ἔχρητο' καὶ τῇ φῶ: νῆ πόρρωθεν αὐτοὺς ἀπεῖχεν' εἴτα καὶ ταῖς χερσὶν ἐπισείων τὸν χρυσὸν ἐδείκνυ, καὶ ὥς οὐκ ἔχει αὐτὸ κατὰ τὴν χρήσασθαι ἔλεγέ των δὲ εἰπόντων ὥς μὴ σοὶ γὰρ πάντως, ἀλλ' ἑτέροις χρήσιμος ἔσται καὶ μὴν, ἔφη, οὐδὲ ἔσται τις δ αἰτήσεων ἐνταύθα, ἄπορος γὰρ ὥς ὁρᾷτε ὁ τόπος, καὶ δεινῶς ἔρημος ὥς δὲ μηδὲ οὕτως ἔδεχοντο δίψαντα κατὰ τοῦ ποταμοῦ τὸν χρυσὸν ἀναχωρῆσαι τὸν Γέροντα.

5. Καὶ ἄλλοις δὲ φάσι τοιούτοις οὐκ ὀλίγοις περιτυχεῖν, οἷς καὶ τὸν χρυσὸν ὅλως τῇ χειρὶ παρὰ τοῦ λαβεῖν ἐπίσης πεφύλακτο, τῷ καὶ ἱὸν ὄφεως ἔκοντι ἢ ἄλλο τῶν θανασίμων καὶ φθαρτικῶν ἐκπιεῖν.

Ερμηνεία

Η ΑΓΙΑ Μελάνη μαζί με τον σύζυγό της, τον Απελλιανόν, από πολλοῦ χρόνου είχαν απομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ματαιότητα τοῦ κοσμικοῦ βίου. Πρὸς τοῦτο ἐσκορπίσαν εἰς

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

όλους σχεδόν τους πτωχούς του κόσμου την μεγάλην των περιουσίας και έταξίδευσαν εις την Αίγυπτον, αφ' ενός μεν διά να γνωρίσουν τους Αγίους 'Ασκητάς, που διέμενον εκεί, και αφ' ετέρου διά να σκορπίσουν και εις τους πτωχούς της περιοχής τα δώρα της καλωσύνης των.

2. Καθώς λοιπόν έπεσκέπτοντο τους διαφόρους 'Ασκητάς, έφθασαν και εις μίαν πτωχικής σκηνής, η οποία εστέγαζε τον Ηφαιστίωνα, ανδρα σπουδαίον και κατά την αρετήν, αλλά και κατά το βάθος της αληθούς φιλοσοφίας.

Αφού λοιπόν εισήλθον εις την σκηνήν του και τον έχαιρέτησαν, τον παρεκάλεσαν να δεχθή κάτι, από αυτά, που προσέφεραν και εις τους άλλους. Εκείνος τους απαντούσε:

-Δεν μου χρειάζονται, ευλογημένοι μου, τι να τα κάμω τα χρήματα εδώ εις την ερημίαν;

Με κανένα τρόπον δεν ηδυνήθη η Μελάνη να πείση τον "Όσιον να δεχθή

3. Αφού λοιπόν δεν τον έπειθεν, ήρχισε να σκέπτεται πώς θα τού άφηνε κάτι, χωρίς να γίνη αντιληπτή, διότι και οι δύο επέμεναν, εκείνη μεν να του προσφέρει κάτι, εκείνος δε να αρνήται να το δεχθή.

Επί τέλους συνέλαβε το σχέδιον της ! Προσεποιήθη, ότι ήθελε να γνωρίση το πτωχικόν σπιτάκι του Ασκητού και δι' αυτό ήρχισε να τριγυρνά και να το εξετάζη μετά προσοχής. Τίποτε όμως δεν υπήρχε στο σπιτάκι μέσα, παρά ψαθιά για το πλέξιμο των ζεμπιλιών και ένα μικρό σακκουλάκι, που είχε λίγο αλάτι.

Αμέσως λοιπόν γρήγορα γρήγορα διέφυγε της προσοχής του 'Ασκητού, που συνωμίλει με τον σύζυγός της, και έχωσε κάτω από το αλάτι μίαν ποσότητα χρυσού. Φοβουμένη δε μή πως γίνη αντιληπτή, ζητεί την ευχήν τού 'Ασκητού και αφού την έλαβεν, ανεχώρησεν έσπευσμένως. Εις τίποτε όμως δεν την ωφέλησε το τέχνασμά της.

4. Ο Άγιος εκείνος Ασκητής, μόλις αντελήφθη το τέχνασμα, έτρεξεν όσον ήμπορούσε, διά να τους προλάβη. Από μακρυα δε τους εφώναζε και εδείκνυε με τας χείρας του το χρυσάφι. " -Πάρετε το χρυσάφι σας δεν μου χρειάζεται. Τι να το κάνω εδώ εις την ερημιά;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

Κράτησέ το, Γέροντα –είπον εκείνοι –και εάν δεν σου χρησιμεύση, δώσε το εις άλλον έχοντα ανάγκην.

-Κανείς δεν πρόκειται να το ζητήσει -λέγει πάλιν ο Γέρων διότι από εδώ, που είναι φοβερή ερημιά, κανείς δεν περνά.

Επειδή όμως δεν εδέχοντο να παραλάβουν πάλιν το χρυσάφι, τότε ο 'Ασκητής το έρριξεν εις τον ποταμόν και ανεχώρησε.

5. Καθώς δε διηγούνται και άλλους, ουκ ολίγους, τοιούτους 'Αητας συνήντησαν, που απέφευγαν το χρυσάφι, ως το να πιουν θεληματικώς δηλητήριον όφεως ή άλλο τι θανατηφόρον ποτόν.

Θ'. Εν τω Γεροντικό.

ΗΡΩΤΗΣΕΝ 'Ηγούμενος Κοινοβίου τόν 'Αββάν Ποιμένα λέγων" πῶς δύναμαι κτήσασθαι τόν φόβον τοῦ Θεοῦ καί ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· πῶς δυνάμεθα κτήσασθαι τόν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἔσωθεν ἔχοντες γαστρία τυρίων καί κεράμια ταρίχων;

2. Γέρων τις σκητιώτης ἔμενεν εἰς τὸ ὄρος τὸ Παῖσιον, καί ἤνεχθη αὐτῷ τις δαιμονιζόμενος, καί ἰάσατο αὐτόν καί δὲ προσήνεγκεν αὐτῷ θαλλὴν μεστὸν χρυσοῦ· δὲ Γέρων οὐκ ἤθελε δέξασθαι Ἰδὼν δὲ αὐτόν λυπούμενον, ἐκράτησε τὸ θαλλὴν κουφόν, καί λέγει αὐτὸ τὸ χρυσίον δὸς τοῖς πτωχοῖς ἀγάπην.

3. Καὶ ἐποίησεν ὁ Γέρων τὸ θαλλὴν κολόβιν, ἣν γὰρ τρίχινον καί σκληρόν, καί ἐπὶ χρόνον πολὺν ἐφόρεσεν αὐτό, ἵνα κατατρίψῃ τὰς σάρκας αὐτοῦ.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ 'Ηγούμενος Κοινοβίου ηρώτησε τον Αββάν Ποιμένα:

-Πώς ήμπορώ, Γέροντα, να αποκτήσω τον φόβον του Θεού; Και ο Αββάς Ποιμήν απήντησε:

-Πώς ήμπορεί ο Μοναχός να αποκτήση τον φόβον του Θεού, όταν το κελλί του είναι γεμάτο από πιθάρια με τυρί και διάφορα άλλα πήλινα δοχεία με παστά;

2. Ενας Γέρων, που έμόναζεν εις Σκήτην, παρέμενεν εις το Παῖσιον όρος. Μίαν ημέραν του έφεραν ένα δαιμονιζόμενον και τον εθεράπευσε. Μετ' ολίγον ο θεραπευθείς προσέφερεν εις τον Γέροντα ένα σάκκον γεμάτον χρυσάφι. Ο Γέρων κατ' ουδένα τρόπον ήθελε να το δεχθή. Επειδή όμως παρετήρησεν, ότι ο θεραπευθείς

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

ελυπήθη από την άρνησίν του αυτήν, δι' αυτό άδειασε τον σάκκον από το χρυσάφι και εκράτησε τον σάκκον κενόν. Εις τον άνθρωπον δε είπε:

-Πάρε το χρυσάφι και δώσε το ελεημοσύνην εις τους πτωχούς.

3. Ο Γέρων από τον σάκκον έκαμεν ένα κολόβιον (χιτώνιον χωρίς μανίκια), διότι ήτο πλεγμένος από τρίχα και, ως εκ τούτου σκληρός, και το έφορούσε πολύν καιρόν, εσωτερικώς, διά να ταλαιπωρή το σώμα του.

Γ'. Αντιόχου του Παντέκτου.

Η ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗ είλικρινή την πολιτείας του Μοναχού αποδείκνυσιν άκτήμων Μοναχός, αετός έστιν ύσιπέτης άκτήμων Μοναχός επιδείκνυσιν ότι πάροικος έστιν επί της γής μηδέν γάρ επιφερόμενος των προσκαίρων, δηλός έστιν ότι των αιδίων όρέγεται.

2. Ό άκτήμων μιμητής 'Ηλιοϋ και 'Ιωάννου ύπάρχει, και των μαθητών του Κυρίου, λέγων και αυτός σνν εκείνοις ίδου αφήκαμεν πάντα και ήκολουθησαμεν σοί, τί άρα έσται ήμιν ; διό και άκούει μετ' αυτών παρὰ του Σωτήρος, ότι ύμεις οί αφήσαντες πάντα και άκολουθήσαντες μοι έκατονταπλασίονα λήψεσθε, και ζωήν αιώνιον.

3. Ό άκτήμων επί γής δοκεϊ μέν πολιτεύεσθαι, την δέ διατριβήν έν ούρανους κέκτηται δια γάρ της άκτημοσύνης τοις 'Αγγέλοις συναμιλλάται και τοις δικαίοις συγχορεύει και ό τοιοϋτος κληρονόμος μέν Θεοϋ, συγκληρονόμος δέ Χρι στοϋ γίνεται πάντα γάρ άποκτησάμενος μετὰ χαράς, έκτησατο άγρόν, έν ώ εύρε τον θησαυρός της ζωής κεκρυμμένον, και τον Πολύτιμον Μαργαρίτην ήγόρασεν.

Ερμηνεία

Η ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗ αποδεικνύει, ότι η ζωή του Μοναχού, που την εφαρμόζει, είναι είλικρινής. Ο Μοναχός, που δεν έχει τίποτε ως περιουσίαν, όμοιάζει με τον αετόν, που πετά υψηλά. Ο Μοναχός, που δεν έχει ουδεμίαν περιουσίαν, δείχνει, ότι είναι πρόσκαιρος επάνω εις την γήν αφού δεν αποκτά τίποτε από τα πρόσκαιρα αγαθά του κόσμου αυτού, με την αδιαφορίας του αυτήν φανερώνει, ότι επιθυμεί τα αιώνια.

2. Ο ακτήμων μιμείται, με την ακτημοσύνης του, τον 'Ηλίαν, τον Ιωάννην (τον Βαπτιστή) και τους Μαθητές του Κυρίου. Δύναται να λέγη και αυτός, όπως εκείνοι: «Ιδού ημείς αφήκαμεν πάντα και ήκολουθήσαμεν σοι· τί άρα έσται ήμιν»; (Ματθ. ιθ', 27). Δι' αυτό και θα ακούη, μαζί με εκείνους, αυτό που είπεν ο Σωτήρ Σείς οι

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

αφήσαντες πάντα και ακολουθήσαντές με, θέλετε λάβει εκατονταπλάσια και θέλετε κληρονομήσει ζωὴν αἰώνιον⁶.

3. Ο ακτήμων φαίνεται μέν, ότι ζή εις την γην, πραγματικῶς ὅμως διαμένει εις τους ουρανοὺς διότι με την ακτημοσύνην συναγωνίζεται με τους Αγγέλους και ευφραίνεται μαζί με τους Δικαίους. Ο ευλογημένος αὐτός ἄνθρωπος, που πραγματοποιεῖ αὐτό το κατόρθωμα, κληρονομεῖ την Βασιλείαν των ουρανῶν και αναδεικνύεται συγκληρονόμος του Χριστοῦ⁷. Διότι, αφού ἔχασεν ευχαρίστως και εκουσίως ὅλα τα υλικά πράγματα, απέκτησε, διὰ της εκουσίου αὐτῆς απωλείας, ἓνα χωράφι, μέσα εις το οποίον ανεκάλυψε τον θησαυρόν της ζωῆς, που εἶχε κρυβή, και ηγόρασε τον Πολύτιμος Μαργαρίτην.

ΙΑ'. Του 'Αββά Ησαΐου.

ΕΑΝ ἦς ἐν Μοναστηρίων καὶ ἔχῃς δοῦλον, καὶ κρατήσης αὐτόν, ὑβρίζεις καὶ τὸ σχῆμα ἐὰν δὲ χαρίσης αὐτόν ἀδελφῶ, ἡμαρτες εἰς Θεόν· ἀλλ' ἢ ἀπολυσον αὐτόν, καὶ ἀπέλθῃ, ἢ ποιήσον ἐλεύθερον" εἰ δὲ θέλῃ Μόνα χὸς γενέσθαι, αὐτὸς ὄψεται, σὺ δὲ μὴ ἔασης αὐτόν μετὰ σου, οὐκ ὠφελεῖ γὰρ τὴν ψυχὴν σου.

2. Σὺ δὲ ὅταν ἀποτάξῃ, μηδὲν ἔασης σεαυτῷ ὅλως, ἐξ ὧν εἶχες, καὶ ἐὰν ὑποβάλλῃ σοὶ ὁ λογισμὸς περιελθεῖν, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, μὴ πεισθῇς αὐτῷ, ἀλλὰ μᾶλλον κοπίασον ἐν τῷ ἔργοχειρῷ σου, ἵνα ἡσυχάσῃς ἐν τῷ κελλίῳ σου, μετ' ἐπιεικείας ἔσθῃων τὸν ἄρτον σου.

Ερμηνεία

ΕΑΝ πρόκειται να αναχωρήσης ἐκ τοῦ κόσμου διὰ νά γίνῃς Μοναχός εις Μοναστήριον και ἔχῃς δούλον, εφ' ὅσον εξακολουθεῖς να τον κρατῇς, υβρίζεις το

⁶ «Ο δε Ιησούς εἶπεν αυτοῖς ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι υμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε και ἐμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ πᾶς δς ἀφήκῃ οἰκίας ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, εκατονταπλάσιονα λήψεται και ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει» (Ματθ. ιθ' 28-29).

⁷ «Αὐτὸ το Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμέν τέκνα Θεοῦ: οὐ' εἰ δε τέκνα, και κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δε Χρῖ. στοῦ» (Ρωμ. η', 16-17).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

μοναχικόν σχήμα" εάν πάλιν τον χαρίσης εις άλλον αδελφόν, διέπραξες αμαρτίαν ενώπιον του Θεού. Δι' αυτό και πρέπει να τον αφήσης να φύγη, ή να τον ελευθερώσης επισήμως. Εάν πάλιν επιθυμη να γίνη Μοναχός, συ μή τον επηρεάσης: μόνος του ας αποφασίση. Πάντως μη τον αφήσης να μείνη μαζί σου, διότι αυτή η συμβίωσις δεν ωφελεί την ψυχήν σου.

2. Συ, όταν απομακρυνθής από τον κόσμον, διά νά γίνης Μοναχός, πρόσεξε να μη κρατήσης τίποτε από όσα είχες. Εάν δε ο λογισμός σου βάλη την σκέψιν να περιέλθης δι' ελεημοσύνην, διότι εις την ήσυχίαν δεν έχεις τίποτα, σύ να μη τον ακούσης. Προσπάθησε να κοπιάσης με το έργόχειρόν σου, διά να ησυχάζης εις το κελλίον σου και να τρώγης με γαλήνης ψυχής τον άρτον σου.

ΙΒ'. Του Αββά Μάρκου.

ΟΥΔΕΝ ώφελήθης άποταξάμενος και ήδυπαθών· ό γάρ έποίεις δια τών χρημάτων, τουτο και μηδέν έχων εργάζη. Πάλιν και έγκρατής, εάν κτήσηται χρήματα, αδελφός έστι του προτέρου κατά διάνοιαν, μητρός μέν τής αυτης κατά την νοεράν ήδονήν, πατρός δε έτέρου δια την του πάθους έναλλαγήν.

2. Έστιν και περικόπτων πάθος δια μείζονα ήδυπάθειαν ως και οι νυν εν τοις κοσμικοις Κοινοβίοις άποτασσόμενοι τώ δοκείν και ύπό τών άγνοούντων αυτού τόν σκοπόν δοξάζεται τάχα δε και έαυτόν άγνοεί κοπιών άνόνητα.

3. Αιτία πάσης κακίας, κενοδοξία και ήδονη και δε μη μισήσας αυτά, ού μη νικήσει πάθος ρίζα γάρ πάντων των κακών ειρήται ή φιλαργυρία, αλλά και αυτη σαφώς δι' εκείνων συνίσταται.

Ερμηνεία

ΤΙΠΟΤΕ δεν θα σε ωφελήση, εάν εξέλθης του κοσμικού βίου και διατηρήσης εις την ψυχήν σου μίαν φιλήδονον σκέψιν προς την ύλην. Διότι αυτό, που έκανες με τα χρήματα, όταν ευρίσκεσο εις τον κόσμον, τώρα και χωρίς αυτά, με την φιλήδονον αυτήν σκέψιν, τό επιτυγχάνεις.

Ο εγκρατευόμενος πάλιν, λόγω ασκήσεως, εφ' όσον αποκτήση χρήματα, είναι αδελφός του προηγούμενου κατά τη διάνοιαν. Έχει την ιδίαν με εκείνον μητέρα, την ανεκδήλωτον εις έργα, αλλά νοουμένην ηδονήν, και άλλον πατέρα, διότι υπό άλλου πάθους πολεμείται ο άνθρωπος ούτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

2. Υπάρχει ακόμη και εκείνος, που περικόπτει ένα πάθος, διά μεγαλυτέραν τέρψιν, όπως και αυτοί που σήμερα έχουν καταφύγει εις κοσμικά Κοινόβια⁸: αυτοί πετούν την ύλην και τας ηδονάς αυτής φαινομενικά και επαινούνται από αυτούς, που αγνοούν τον σκοπόν τους. Ίσως μάλιστα και οι ίδιοι να μη υποπτεύωνται την βαθυτέραν ροπήν και κλίσιν της ψυχής των και τοιουτοτρόπως να κοπιάζουν χωρίς ωφέλειαν και γνώσιν.

3. Αιτία όλων των κακιών είναι η κενοδοξία και η ηδονή. Αυτός δε που δεν κατορθώνει να μισήσει autάς τας κλίσεις και ροπάς της ψυχής, κανένα πάθος δεν θα ήμπορέση να νικήση ποτέ. Διότι έχει λεχθή, ότι ρίζα όλων των κακών είναι η φιλαργυρία αυτή δε πάλιν συντηρείται από την κενοδοξίας και την ηδονήν.

ΙΓ'. Του 'Αββά Ισαάκ.

ΕΦΕΥΓΩΝ τοῦ παρόντος βίου τὴν ἀνάπαυσιν, τούτου ὁ νοῦς κατεσκόπευσε τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ὁ δὲ συνδεδεμένος τῇ φιλοκτημοσύνῃ, δοῦλος τῶν παθῶν πέφυκε. Μὴ νόμιζε φιλοκτημοσύνην μόνον εἶναι τὴν κτῆσιν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἄργυριου, ἀλλὰ πᾶν ὅ,τι οὖν ἐν ᾧ τὸ θέλημά σου κρέμαται.

2. Ἀγάπησον ἐν ὑπομονῇ τὴν πτωχείαν, ἵνα συναχθῇ ὁ νοῦς σου ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ.

3. Μίσησον τὸν πλατυσμόν, ἵνα φυλάττῃς τοὺς διαλογισμοὺς σου ἀταράχους. Σύστειλον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν, καὶ φρόντισον τῆς ψυχῆς σου, ἵνα σώσης αὐτὴν ἐκ τοῦ διασκορπισμοῦ τῆς ἐνδοτάτης γαλήνης.

4. Ἐκτὸς ἀκτημοσύνης, οὗ δύναται ψυχὴ ἐλευθερωθῆναι ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν καὶ ἐκτὸς ἡσυχίας τῶν αἰσθήσεων, τῆς εἰρήνης τῆς διανοίας οὐκ αἰσθηθήσεται ἐκτὸς δὲ γαλήνης λογισμῶν, ὁ νοῦς ἐν ἀποκρύφοις μυστηρίοις οὗ κινηθήσεται.

Ερμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ, που εγκαταλείπει την ανάπαυσιν της παρούσης ζωής, έχει διά του νοός του ερευνήσει μετά προσοχής τον μέλλοντα αιώνα, ως και κατάσκοπος την ξένην

⁸ Κοσμικά Κοινόβια ονομάζει εδώ ο Άγιος Μάρκος τα πλησίον των πόλεων κείμενα Μοναστήρια, εἰς τα οποία οἱ κατατασσόμενοι Μοναχοί, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἐρημίτας καὶ Ἀναχωρητές, ζοῦν κοινοβιακῶς, χωρίς μεγάλας στερῆς σεις περὶ τὴν τροφήν καὶ τὰ ἐνδύματα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

χώραν. Αντιθέτως εκείνος, που έχει συνδεθή με αγάπης και φιλίαν προς τα κτήματα και τα υλικά αγαθά, αυτός κατέστη πλέον δούλος των παθών. Μη νομίζης, ότι η φιλοκτημοσύνη (ή αγάπη προς τα κτήματα) συνίσταται μόνον εις την απόκτησιν του χρυσού και του αργύρου φιλοκτημοσύνη είναι ό,τι δήποτε αιχμαλωτίζει το θέλημά σου.

2. Να αγαπήσης την πτωχείας και άγογγύστως να την υπομένης, διά να συγκεντρώνεται ο νούς σου από τας ασκόπους και επικινδύνους περιπλανήσεις.

3. Να μισήσης την καλοπέρασιν, που αυξάνει τους περισπασμούς, διά να δυνηθής να διαφυλάξης την αταραξίαν και την γαλήνην των ενδομύχων σκέψεών σου. Να περιμαζεύσης τον εαυτόν σου από πολλάς ασκόπους ενασχολήσεις και να φροντίσης μόνον διά την ψυχήν σου, διά να την σώσης από την καταστροφής και το σκόρπισμα της εσωτερικής γαλήνης.

4. Εκτός από την ακτημοσύνην, με τίποτε άλλο δεν ημπορεί η ψυχή να απαλλαγή από την ταραχήν των λογισμών. Εφ' όσον αι αισθήσεις δεν ησυχάζουν από τις ενοχλήσεις της ύλης και της ηδονής και δεν ειρηνεύει η διάνοια από τα πάθη, η ψυχή δεν θα αισθανθή ποτέ την εσωτερικήν γαλήνην και την συγκίνησιν" χωρίς δε την γαλήνην των λογισμών, η ψυχή ποτέ δεν θα κινηθή εις την εσωτερικήν γνώσιν και την υψηλής θεωρίας των αποκρύφων μυστηρίων.

ΙΔ'. Του Αγίου Μαξίμου.

ΑΚΤΗΜΩΝ έστιν καί άποταξάμενος πάσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, καί μηδέν τὸ σύνολον ἐπὶ γῆς κτησάμενος, πλὴν τοῦ σώματος καί τήν πρὸς αὐτὸ δὲ σχέσιν διαρρήξας, τῷ Θεῷ καί τοῖς εὐσεβέσι τὴν ἑαυτοῦ κατεπίστευσεν οἰκονομίαν.

Ερμηνεία

ΑΚΤΗΜΩΝ είναι εκείνος, που εγκατέλειψεν όλα τα υπάρχοντα του και δεν απέκτησε τίποτε από όσα υπάρχουν εις την γήν, εκτός από το σώμα του κατώρθωσε δε να διασπάση και αυτήν την προς το σώμα του σχέσιν, την φυσικήν δι' αυτό φροντίδα, και να εμπιστευθή τον εαυτόν του εις τον Θεόν και την φροντίδα των ευσεβών.

ΙΕ'. Ἐν τῷ Γερυντικῷ

1. ΗΣΘΕΝΗΣΕ πότε ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος εἰς Σκήτιν, καὶ ἔχρηζε λύχνον, καὶ μὴ ἔχων ὄθεν ἀγοράσῃ, ἔλαβε παρὰ τινὸς ἀγάπην, καὶ εἶπεν εὐχαριστῶ σοί, Κύριε, ὅτι ἤξιωσας με λαβεῖν ἀγάπην διὰ τὸ ὄνομά σου.

2. Ἡρώτησε τὸν αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Μάρκος λέγων" καλὸν το μὴ ἔχειν τινὰ ἐν τῷ ἰδίῳ κελλίῳ τὴν ὀλανοῦν παράκλησιν εἶδον γὰρ τινὰ ἀδελφὸν ἔχοντα μί: κρὰ λάχανα καὶ ἐκριζοῦντα αὐτά. Καὶ ἀπεκρίθη δ' Ἀββᾶς Ἀρσένιος καλὸν μὲν ἔστιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἕξιν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτοι τὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν καὶ τὴν τῆς ἀρετῆς προκοπὴν ἐὰν γὰρ μὴ ἔχη ἰσχύς ἐν τῷ τοιοῦτῳ τρόπῳ ἡγουν τὴ τῆς τελειότητος ἕξει, πάλιν φυτεύει ἄλλα.

3. Διηγῆσαντο περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι ἔμεινε χρόνον ἱκανὸν οἰκοδομῶν κελλίον" ὥς ἦλθον λοιπὸν καθῆσαι, εἶδεν ὁ γέρων, ἐν τῇ πρώτῃ ἐβδομάδᾳ τοῦ καθίσματος αὐτῶν, πρᾶγμα ἐν τῷ τόπῳ μὴ ὄφελον αὐτόν, καὶ λέγει τοῖς μάρτυσι: ταῖς αὐτοῦ ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐταράχθησαν καὶ εἶπον εἰ ὅλως λογισμὸν εἶχες τοῦ μεταβῆναι, εἰς τί τοσούτον κόπον ὑπεμείναμεν οἶκο δομήσαντες τὸ κελλίον καὶ μέλλουσι δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πάλιν σκανδαλισθέντες εἰς ἡμᾶς λέγειν' ἰδοὺ μετέβησαν πάλιν οἱ ἀκάθιστοι;

4. Ὁ δὲ Γέρων, ἰδὼν αὐτοὺς ὀλιγοψυχοῦντας, ἔφη" εἰ καὶ σκανδαλισθήσονται τινές, ἀλλ' ἕτεροι οἰκοδομηθήσονται λέγοντες μακάριοι οὗτοι, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν μετέβησαν πάντων καταφρονήσαντες πλὴν καὶ θέλων ἐλθεῖν, ἐλθέτω ἐγὼ τέως ὑπάγω' οἱ δὲ ρίψαντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἔδαφος, ἦτουν συγχώρησιν, ἥς καὶ ἀξιωθέντες, σὺν αὐτῷ ὠδευσαν.

6. Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Γελασίου, ὅτι νέος ὢν, τὸν ἀκτήμονα βίον καὶ ἀναχωρητικὸν μετήρχετο. Ἦσαν δὲ τότε καὶ τινὲς ἕτεροι κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους, τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ μετιόντες βίον, ἐν οἷς καὶ Γέρων τις ἦν εἰς ἄκρον ἀπλούστατος καὶ ἀκτήμων, ἐν μονοκελλίῳ οἰκήσας ἄχρι τελευτῆς, καίπερ μαθητᾶς ἐσχη κῶς ἐν τῷ γήρᾳ αὐτοῦ. Οὗτος ἡσκησε φυλάξας τοῦ μὴ κτήσασθαι δύο χιτῶνας, μηδὲ μεριμνῆσαι περὶ τῆς αὔριον μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ μέχρι θανάτου.

7. Ὅτε οὖν συνέβη τὸν Ἀββᾶν Γελάσιον ἐκ θείας ἐνεργείας συστήσασθαι τὸ Κοινόβιον, προσέφερον αὐτῷ χωρία τινὰ καὶ ἐδέχετο ἔκτησατο δὲ καὶ βόας, καὶ ἀχθοφόρα κτήνη διὰ τὰς χρείας τοῦ Κοινοβίου καὶ γὰρ τῷ θεῷ Παχωμίῳ πρότερον χρηματίσας συστήσασθαι Κοινόβιον, οὗτος καὶ τότε συνήργει τὸ Γέροντα, εἰς πᾶσαν τὴν τῆς μονῆς σύστασιν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

8. Ὁ οὖν προειρημένος Γέρων, βλέπων αὐτὸν ἐν τούτοις, καὶ γνησίαν σφῶζων τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην καὶ παρρησίαν, ἔλεγεν αὐτῷ φοβοῦμαι, Ἀββᾶ Γελᾶ. σιε, μὴ δεθῇ ὁ νοῦς σου εἰς τα χωρία καὶ τὴν λοιπὴν κτῆσιν τοῦ Κοινοβίου. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀνθυπέφερε πλεῖον δ σὸς λογισμὸς δέδεται εἰς τὸ κεντητήριον μεθ' οὗ ἐργάζη, ἢ καὶ λογισμὸς Γελασίου εἰς τὰ τοῦ Κοινοβίου κτήματα.

9. "Ἐλεγον τινὲς Γέροντες περὶ τοῦ Ἀββᾶ Γεωργίου τοῦ Ἀναχωρητοῦ, ὅτι τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη ἐποίησε γυμνὸς περιερχόμενος εἰς τὰς ἐρήμους τοῦτο δὲ καὶ ἕτεροι πολλοὶ τῶν Ἀγίων εὐρίσκονται κατορθώσαντες.

10. Ἀδελφὸς ἤρωτησε τὸν Ἀββᾶν Εὐτρόπιον" Πῶς δεῖ ἑαυτὸν εἰς τὰ σωματικὰ διοικεῖν; καὶ εἶπεν ὁ Γέρων" χόρτον φᾶγε, χόρτον φόρεσον, εἰς χόρτον κοιμῶ τὴν δὲ καρδίαν κέκτησο σιδηρᾶν, ἀπάντων καταφρονῶν. "Ἦτοι πάντα ὁ Γέρων ὡς χόρτον ἡγείσθαι τῷ ἀδελφῷ παραινεῖ, ἢ γυμνητεύειν καὶ βοτάνοις τὴν χρεῖαν πληροῦν.

11. Ὁ αὐτὸς Γέρων εἶπε" τὰ σωματικὰ ἔλαι παθῶν καὶ φροντίδων εἰσὶν ὁ ἀγαπῶν αὐτά, ἀγαπᾷ προσκόμματα" εἴποτε οὖν συμβῇ τί τοιοῦτον ἀπολέσθαι, ἐξομολογεῖσθαι δεῖ ἡμᾶς, καὶ χαίρειν ὡς φροντίδων ἀπαλλαγέντας.

Ερμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ἡσθένησεν ὁ Αββάς Αρσένιος εἰς τὸ ερημητήριόν του καὶ εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ἑνὸς λύχνου διὰ τὴν νύκτια. Επειδὴ δὲ δὲν εἶχε χρήματα νὰ τον αγοράσῃ, τοῦ ἔδωκε κάποιος ἐξ ἀγάπης. Ευχαριστημένος τότε ὁ Ἀββάς εἶπε: «Σε ευχαριστῶ, Κύριε, διότι με ἡξίωσας νὰ δεχθῶ ἐλεημοσύνην διὰ τὸ ὄνομά Σου».

2. Ὁ Αββάς Μάρκος ἠρώτησε τὸν ἴδιον, τὸν Ἀββάς Αρσένιον.

Εἶναι καλὸν νὰ μὴ ἔχη κανεὶς καὶ τὴν παραμικροτέραν παράκλησιν εἰς τὸ κελλίον του; Το λέγω αὐτό, διότι εἶδον ἕνα ἀδελφόν μας, που εἶχε εἰς τὸ κηπάριον τοῦ ολίγα κηπουρικὰ καὶ τα ξεερρίζωνε.

Ὁ Αββάς Αρσένιος τοῦ ἀπήντησε.

Εἶναι καλόν, ἐφ' ὅσον τούτο βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν κατὰ Θεὸν συνήθειαν, δηλαδή εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῆς ψυχῆς, καὶ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀρετῆς. Διότι εἰάν δὲν ἔχη δύναμιν ὁ Μοναχὸς νὰ συνηθίζῃ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς τελειότητος καὶ νὰ ἐπιμένῃ εἰς αὐτόν, πάλιν θα φυτεύσῃ ἄλλα ἐκεῖ, που ξεερρίζωσε τὰ προηγούμενα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

3. Διηγέθησαν διά τον 'Αββάν Αγάθωνα το εξής περιστατικόν: Αυτός με τους μαθητές του εκοπίασαν αρκετον καιρόν εις ένα μέρος, διά να κτίσουν ένα κελλάκι. Αφού λοιπόν το έκτισαν και εγκατεσθησαν εις αυτό, αντελήφθη ο Γέρων, κατά την πρώτην εβδομάδα, κάποιο πράγμα, που δεν τον ωφέλει πνευματικώς. Και τότε αμέσως λέγει εις τους μαθητάς του.

– Εμπρός, σηκωθείτε να φύγωμεν από εδώ.

Οι μαθηται εταράχθησαν εκ της απροσδοκήτου αυτής αποφάσεως του Γέροντός των και του απήντησαν:

Εάν είχες εις τον νούν σου να φύγης, τότε πρός τι να υποφέρωμεν τόσους κόπους, διά να κτίσωμεν το κελλίον; Αλλά και οι άνθρωποι, που θα το μάθουν, ασφαλώς θα σκανδαλισθούν και θα είπουν να και πάλιν ανεχώρησαν" είναι ακατάστατοι και γυρολόγοι.

4. Ο Γέρων, βλέπων αυτούς να λιποψυχούν, τους λέγει:

Ίσως βεβαίως σκανδαλισθούν μερικοί αλλά και αρκετοί θα οικοδομηθούν πνευματικώς, διότι θα είπουν: αυτοί είναι μακάριοι, διότι χάριν της αγάπης του Θεού, κατεφρόνησαν και τα κτίσματα και τους κόπους, και ανεχώρησαν. Πάντως εγώ αναχωρώ και όποιος θέλει να με ακολουθήση, ας έλθη.

Τότε οι μαθηται έβαλον εδαφιαίαν μετάνοιαν εις τον Γέροντα και εξήτησαν συγχώρησιν, λαβόντες δε ταύτην ανεχώρησαν ευθύς μετα του Γέροντος.

5. Διά τον ίδιον πάλιν Γέροντα, τον 'Αγάθωνα, διηγούνται, ότι πολλές φορές ανεχώρει από τόπου εις τόπον, χωρίς να έχω τίποτε άλλο μαζί του, εκτός από την σμίλην εις το σακκούλι, με την οποίαν έπλεκε το εργόχειρον.

6. Και διά τον Αββάν Γελάσιον διηγούνται το εξής: όταν ήτο νέος ηγάπησε την ακτημοσύνης και έζη ως 'Αναχωρητής. Μαζί του, εις το ίδιον μέρος, ήσκήτευον με τον αυτόν αναχωρητικόν τρόπον και μερικοί άλλοι. Μεταξύ αυτών έζη και ένας Γέρων πολύ απλούς και τελείως ακτήμων. Αυτός, αν και κατά τα τελευταία χρόνια της ζωής του απέκτησε και μαθητάς, εν τούτοις έζησε μέχρι του θανάτου του, εις ένα μικρόν μοναχικόν κελλίον. Ακόμη και Γέρων αυτός εγύμνασε τον εαυτόν του να φυλαχθή από του να μη αποκτήση δεύτερον χιτώννα, ούτε να μεριμνήση διά την επομένην ημέραν εις τας αρχάς αυτάς παρέμεινε συνεπής αυτός και η συνοδεία του, μέχρι του θανάτου του.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

7. Κάποτε λοιπόν ο Αββάς Γελάσιος, εκ θείας ενεργείας συνέστησε Κοινόβιον εξ ευλαβείας οι άνθρωποι του προσέφερον και διάφορα χωράφια διά το Κοινόβιον, τα οποία εδέχθη. Διά τας ανάγκας τού Κοινοβίου απέκτησε και διάφορα ζώα, βόδια, μεταφορικά κτήνη και άλλα τοιαύτα.

Εις την σύστασιν τού Κοινοβίου προέβη ο Αββάς Γελάσιος, ούχι από προσωπικόν θέλημα, αλλά από θεϊάν αποκάλυψιν Εκείνου, που προηγουμένως είχεν υποδείξει παρόμοιον και εις τον θεϊόν Παχώμιον, δηλαδή του Θεού.

8. Ο Γέρων εκείνος Ασκητής, περί του οποίου αναφέρομεν άνωτέρω, βλέπων τον Αββάς Γελάσιον να ασχολήται εις αυτά και αγαπών ειλικρινώς αυτόν, του έλεγε με αδελφικόν θάρρος:

—Φοβούμαι, 'Αββά Γελάσιε, μήπως ο νους σου δεθή εις τα χωράφια και τα κτήματα του Κοινοβίου.

Ο Αββάς Γελάσιος τότε απαντούσε.

—Περισσότερον ο λογισμός και ιδικός σου έχει δεθή εις το κεντητήριον, μετά του οποίου εργάζεσαι, παρά ο λογισμός του Γελασίου εις τα κτήματα του Κοινοβίου.

9. Μερικοί Γέροντες διηγούνται, ότι ο Αββάς Γεώργιος ο Αναχωρητής, επί τριάκοντα πέντε έτη περιήρχετο γυμνός εις τας ερήμους. Το κατόρθωμα αυτό και πολλοί άλλοι εκ των Αγίων το επέτυχαν.

10. Ένας αδελφός ήρώτησε τον Αββάς Ευτρόπιον:

—Πώς πρέπει, 'Αββά, να ρυθμίζω τα αφορώντα την συντήρησιν του σώματος ζητήματα :

Και ο Γέρων απήντησε:

—Χορτάρι να τρώγης, χορτάρι να φοράς και εις χορτάρι να κοιμάσαι. Μόνον την καρδιά σου να κάμης σιδερένια, διά νά έχης την δύναμιν να τα περιφρονής όλα.

Με την απάντησιν αυτήν ο Γέρων συνεβούλευσε τον αδελφών να θεωρή τα πάντα ευτελή και άνευ αξίας, όπως το χορτάρι, να γυμνητεύη και να ικανοποιή τας βιοτικές αυτού ανάγκας μόνον με τον χόρτον και τας βοτάνας της γης.

11. Ο ίδιος Γέρων διδάσκων έλεγε: αι σωματικαι ανάγκαι (τροφή, ενδυμασία κ.λ.π.) είναι υλικά, που τροφοδοτούν τα πάθη και τας ψυχοκτόνους φροντίδας. Αυτός

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

λοιπόν, που αγαπά αυτά τα ζητήματα, επιθυμεί να έχη εις την πνευματικών του προσπάθειαν εμπόδια και δυσκολίας. Εάν λοιπόν κάποτε μάς συμβή να χάσωμεν κάτι σωματικόν, πρέπει τότε να εξομολογηθώμεν και να χαίρωμεν, διότι απηλλάγημεν από ενοχλητικές φροντίδας.

ΙΣΤ΄. Του Αββά Νείλου.

ΡΟΔΑ τοῦ βίου εἰσιν ὑποκριται, πλεονέκται, φιλήδονοι, ἀλλὰ μετὰ μικρόν, τὸν χόρτον θεωρεῖς πατούμενον.

2. Ἀμέλει δὲ πάντων ὅσα κτηνώδη κατασκευάζει τὸν ἄνθρωπον ὅσον γὰρ ὁ βίος ρυπαρός, κτηνώδης εἰκοτῶς ἢ ψυχῇ, καὶ πενθεῖν δεῖ, ὥς τὸ λογικὸν ὑφ' ἑαυτῶν ζημιωθέντες, ὀφείλουσι κόλασιν.

3. Μὴ βούλου οὖν πλουτεῖν μηδὲ δοξάζεσθαι, φθορὰ γὰρ ταῦτα τοῦ βι οὗ, ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμεν ὥσεὶ φθειρόμενοι. Πάντα φθαρτὰ νόμιζε εἶναι, τὴν δὲ ἀρετὴν ἄφθαρτον ταύτην ἀεὶ ἐπιμελοῦ" αὕτη γὰρ θεὸν διὰ φιλοσοφίας τὸν ἄν: θρωπον ἀποδείκνυσιν.

Ερμηνεία

ΑΙ ΥΠΟΚΡΙΤΑΙ, οι πλεονέκται και οι φιλήδονοι ομοιάζουν εις την ζωήν αυτήν, με τριαντάφυλλα, τα οποία ελάχιστα διατηρούνται, και εντός ολίγου βλέπεις αυτά να καταπατούνται, ως χόρτα άνευ αξίας.

2. Να περιφρονῆς ὅλα ὅσα μεταβάλλουν τον ἄνθρωπον εις κτήνος διότι ὅταν ἡ ζωὴ εἶναι ἐρρυπωμένη ἀπὸ την αμαρτίαν, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν και ἡ ψυχὴ θα εἶναι ἡ ἰδίᾳ. Εἰς την περίπτωσιν αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ πενθούν και νὰ λυποῦνται, διότι ἀσφαλῶς θα κολασθοῦν, διὰ τὰς παραλόγους αὐτὰς πράξεις των.

3. Μὴ ἐπιθυμῆς λοιπὸν νὰ πλουτίζης, οὔτε νὰ δοξάζεσαι, διότι ὅλα αὐτὰ σε καταστρέφουν: ἐνῶ ἡμεῖς δεν ἐπλάσθημεν ἀπὸ τον Θεόν διὰ νὰ καταστραφώμεν. "Ὅλα νὰ τα θεωρῆς, ὅτι εἶναι φθαρτὰ μόνον ἡ ἀρετὴ παραμένει ἀφθαρτος και αὐτὴν πάντοτε νὰ φροντίζης. Διότι ἡ ἀρετὴ, διὰ της υψηλῆς φιλοσοφίας, ἀναδεικνύει τον ἄνθρωπον θεόν κατὰ Χάριν.

ΙΖ'. Εν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰουλιανοῦ, ὅτι περὶ τὰ ἑβδομηκοντα ἔτη ἐποίησεν εἰς ἐν σπήλαιον μικρόν, μὴ κτησάμενος τί τοῦ αἰῶνος τούτου, πλὴν στιχαρίου τριχίνου καὶ σαγίου καὶ κανείου ξυλίνου καὶ βαυκαλίου.

2. Παρέβαλον πότε τῷ Ἀββᾶ Μακαρίῳ ἀδελφοὶ εἰς Σκήτιν, καὶ οὐχ εὗρον ἐν τῷ κελλίῳ οὐδέν, εἰ μὴ ὕδωρ σαπρὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἀββᾶ, δεῦρο ἄνω εἰς τὴν κώμην, καὶ ἀναπαύομέν σε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς οἴδατε, ἀδελφοί, τὸ ἀρτοκοπεῖον τοῦ δεῖνος εἰς τὴν πόλιν; ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι ναὶ" λέγει αὐτοὺς καὶ Γέρων κάγω οἶδα αὐτὸ εἶτα πάλιν ἔρωτα· οἴδατε καὶ τὸ χωρίον τοῦ δεῖνος, ὅπου Ὁ ποταμὸς κρούει ; καὶ εἶπον, ναὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Γέρων' κάγω οἶδα αὐτό: ὅτε οὖν χρήζω τινὸς ὧν θέλω, οὐ χρήζω ὑμῶν, ἀλλ' ἐαυτὸν ἀναβιβάζω.

Τοῦ Πατρὸς

ΟΡΑΣ τὴν ἐκούσιον ἀκτημοσύνης καὶ κακουχίαν τοῦ Γέρον: τός, πῶς καὶ εὐχερῶς ἔχων τὰ ἀναγκαῖα πορίσασθαι, οὐκ ἤβου. λετο, ἀλλ' ἡρεῖτο μᾶλλον τῷ σαπρᾷ ὕδατι, καὶ τοῖς ἀγρίοις τάχα βοτάνοις τὴν ἔνδειαν παραμυθεῖσθαι τοῦ σώματος;

3. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μεγεθίου, ὅτι ἐξήρχετο καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν, εἰ ἦλθεν αὐτῷ λογισμὸς ἀναχωρῆσαι πρὸς ἕτερον τόπον, εὐθύς ἀπῆει, καὶ οὐκ ἀνέκαμπτεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ οὐδὲ γὰρ εἶχεν ἐν αὐτῇ τί τοῦ αἰῶνος τούτου, εἰ μὴ μόνην δαφίδα, δι' ἧς τὰ θαλλία ἔσχιζεν εἰργαζετο δὲ καθ' ἡμέραν τρία μαλάκια.

4. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Σιλουανοῦ, ὅτι ἐξῆλθεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ζαχαρίας ἄνευ βουλῆς αὐτοῦ, καὶ λαβὼν τοὺς ἀδελφούς, κατέστρεψε τὸν φραγμὸν τοῦ κήπου, καὶ μείζονα αὐτὸν ἐποίησεν, ἥτοι πλείονα τόπον περιλαβὼν. Μαθὼν δὲ ὁ Γέρων, ἔλαβε τὸ μηλωτάριον αὐτοῦ, καὶ ἐξελθὼν, λέγει τοὺς ἀδελφούς εὗξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ οἱ δὲ ἐπεσον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγοντες" εἶπε ἡμῖν τί ἔχεις, ὦ Πάτερ; καὶ παρεκάλουν αὐτὸν εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ εἶπεν οὐκ εἰσέρχομαι ἔσω, οὐ καταβαίνει τὸ μηλωτάριον ἀπ' ἐμοῦ, ἕως οὐ ἐνέγκητε τὸν φραγμὸν εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ τόπον' οἱ δὲ πάλιν κατέστρεψαν τὸν φραγμὸν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν ὡς ἦν τὸ πρότερον, καὶ οὕτως ὁ Γέρων ὑπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

5. Ἀδελφὸς ἠρωτησε τὸν Ἀββᾶν Σεραπίωνα λέγων" εἶπε μοὶ λόγον καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων τί σοὶ ἔχω εἶπειν, ὅτι ἔλαβες τὰ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ ἔθικας εἰς τὴν θυρίδα ταύτην; Εἶδε γὰρ αὐτὴν μεστήν βιβλίων τῷ γὰρ μεμονωμένῳ, οὐ χρεῖα κτήσεως βιβλίων πολλῶν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

6. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ὑπερέχιος θησαυρὸς ἔστι Μοναχῶ ἡ ἐκούσιος ἄκτης μοσύνη" θησαύρισον, ἀδελφέ, ἐν οὐρανῷ ἀπέραντοι γὰρ τῆς ἀναπαύσεως οἱ αἰῶνες.

7. Ἦλθε τις μέγας ἐκ τῆς ξένης, ἐνέγκας μεθ' ἑαυτοῦ πολὺ χρυσίον ἐν τῇ Σκήτει, καὶ παρεκάλει τὸν Πρεσβύτερον, ἵνα δοθῇ τοῖς ἀδελφοῦς εἶπε δὲ καὶ Πρεσβύτερος' οὗ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἀδελφοὶ καὶ πολλὰ βιασάμενος αὐτόν, ἔβαλε τὸ χρυσίον εἰς σπυρίδα καὶ ἔθηκεν εἰς τὴν θύραν τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς οὖν ἦλθον οἱ ἀδελφοί, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πρεσβύτερος καὶ χρεῖαν ἔχων, λαβέτω" καὶ οὐδείς ἤγγισεν αὐτῷ, τινὲς δὲ οὐδὲ προσέσχον. Λέγει δὲ πρὸς τὸν ἐνεγκόντα τὸ χρυσίον καὶ Πρεσβύτερος ἐδέξατο ὁ Θεὸς τὴν ἀγάπην σου, λοιπὸν λάβε αὐτό, καὶ ὕπαγε διάδος πτωχοῦς. Καὶ ὠφεληθεῖς ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος.

8. Ἠρώτησε τις ἀδελφὸς Γέροντα, λέγων" θέλεις νὰ κρατήσω ἑαυτῷ δύο ὀλοκότινα εἰς λόγον ἀσθενείας σώματος, καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων' οὐκ ἔστι καλὸν κρατῆσαι πλεῖον τῆς χρεῖας τὰ οὖν δύο ὀλοκότινα ἐὰν κρατήσης, εἰς αὐτὰ εὐρίσκεται ἡ ἐλπίς σου καὶ ἐὰν συμβῇ αὐτοῖς ἀπώλεια, οὐκέτι ὁ Θεὸς φροντίζει σου. Ἐπ' Αὐτόν οὖν τὴν φροντίδα ἡμῶν ἐπιρρίψωμεν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν.

9. Ἦλθον τινὲς τῶν Ἑλλήνων ἐν Ὀστρακίνῃ δοῦναι ἀγάπης καὶ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν τοὺς οἰκονόμους, ἵνα δείξωσιν αὐτοὺς τοὺς χρεῖαν ἐπαναγκὸν ἔχον τὰς καὶ ἀποφέρουσιν αὐτοὺς πρὸς τινὰ λελωβημένον καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ὁ δὲ οὐκ ἔλαβεν εἶπων ἰδοὺ τὰ μικρὰ ταῦτα βαῖα πλέκω κοπιῶν, καὶ ἔσθιω τὸν ἄρτον μου ἐξ αὐτῶν ποριζόμενος, καὶ πλείονος χρεῖαν οὐκ ἔχω.

10. Καὶ πάλιν ἀποφέρουσιν εἰς κελλίον χήρας τινὸς ἐχούσης θυγατέρα, καὶ ὡς ἔκρουσαν τὴν θύραν, ὑπήκουσεν αὐτῶν ἡ θυγάτηρ ἔνδον οὔσα, καὶ ἱμάτιον φοροῦσα διερρωγός, καὶ μόλις τὰ ἀναγκαῖα μέρη καλύπτει τοῦ σώματος. Ὡς οὖν προελθοῦσαν αὐτὴν εἶδον, παρῆχον αὐτῇ ἱμάτιον καὶ κέρμα, ἡ δὲ οὗ κατεδέξατο λαβεῖν εἰποῦσα, ὅτι εἶπε μοι ἡ μήτηρ μου σήμερον, ὅτι εὔρον ἐργάσασθαι, θελήσαντος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχομεν τὴν τροφὴν ἡμῶν" ἦν δὲ ἡ μήτηρ αὐτῆς πλύντρια, καὶ ἀπῆλθεν ἐργάσασθαι. Ἐπανελθοῦσαν δὲ ταύτην ἐκ τοῦ ἔργου, παρεκάλει αὐτὴν λαβεῖν, καὶ οὐκ ἤθελησεν, εἰποῦσα ἐγὼ ἔχω φροντιστὴν μου τὸν Θεόν, ὑμεῖς δὲ βούλεσθε λαβεῖν Αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ; καὶ ἀκούσαντες, ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

11. Εἶπε Γέρων· ἄνθρωπος γευσάμενος τῆς γλυκύτητος τῆς ἀκτημοσύνης, βαρεῖται καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἱμάτιον, καὶ φορεῖ, καὶ εἰς τὸ βαυκάλιον τοῦ ὕδατος καὶ γὰρ νοῦς αὐτοῦ λοιπὸν ἀλλαχοῦ ἄδολεσχει.

12. Εἶπε πάλιν καὶ τὴν ὕλην μὴ μισήσας, πότε δύναται μισῆσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσπότη.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

13. Εἶπε Γέρων" μὴ ἔχῃς ἐν τῷ κελλίῳ σου μάτιον κρεμάμενον ἄργον, ὅτι θάνατος σοὶ ἐστὶ πολλοὶ γὰρ ἄλλοι διγῶσι, σοὺ ἴσως δικαιοτέροι οὄντες καὶ σὺ ἁμαρτωλὸς ὢν, διατὶ περισσὰ ἔχεις ;

14. Εἶπε πάλιν μὴ κτήσῃ σκευὸς περισσὸν κείμενον ἄργον, ἐπεὶ οὐκέτι φροντίζει σου ὁ Θεὸς ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ σοὶ χρυσίον, εἰ μὲν δέῃ εἰς ἀναγκαίαν χρεῖαν σου, ἦτοι εἰς τροφήν, ἢ εἰς ἔνδυμα, εὐθὺς ἀγόρασαν αὐτὰ εἰ δὲ οὐ χρή: ζεῖς, μὴ κοιμηθῇ μετὰ σου, τουτέστι μὴ παραμείνῃ σοί, ἀλλὰ δὸς αὐτὸ τοῖς χρήζουσι πρὸ τῆς ἐσπέρας.

15. Εἶπε πάλιν ἐὰν ἔχῃς κελλίον χωροῦν μόνον τὴν κεφαλὴν σου ἦτοι σκέπον σε, μὴ κτίσῃς ἄλλο τὸ σύνολον, ἵνα ἐκεῖθεν εὖρης τὴν εὐρυχωρίαν.

16. Εἶπε πάλιν σκευὸς ἄργυρουν, ἢ χρυσοῦν, μηδὲ ψηλαφήσωσιν αἱ χεῖρές σου ἐν τῷ κελλίῳ σου, ἕως μικροῦ τινός, ἤγουν μὴ μόνον μηδὲν ἐνθυμηθῇς κτῆ. σασθαι, ἀλλὰ μηδὲ παρὰ τινὸς διὰ τινὰ χρεῖαν πρὸς σὲ τοιοῦτον σκευὸς ἀποσταλέν, ἀναψηλαφᾶν θέλῃς, ἕως καὶ σταυρίου μικροῦ, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατασκευασμένου,

17. Εἶπε πάλιν ἐγχείριον μὴ κρεμάσης ἐν τῇ ζώνῃ σου, ταῦτα γὰρ πάντα κωλύουσι τὴν κατάνυξιν καὶ τὸ πένθος ἀπὸ σου, καὶ ἀπλῶς πάντα, καὶ ἡ στρῶ μνή σου, καὶ τὰ σκευή σου καὶ τὰ ὑποδήματά σου, καὶ ἡ ζώνη σου, τοιαῦτα ἔστωσαν, οἷα κὰν τινὲς ἔλθωσι συλῆσαι, μὴ ἀρέσει αὐτοὺς τί ἄρα ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ ἐκ τῶν ὄντων ἐν τῷ κελλίῳ σου.

18. Ἀδελφὸς ἠρωτησε Γέροντα λέγων' εἶπε μοί, πάτερ, πῶς σωθῶς καὶ ἐκδυσάμενος ὁ Γέρων τὸν λεβήτωνα, καὶ ζωσάμενος τὴν ὀσφύν, καὶ κρεμάσας τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας, εἶπεν οὕτως ὀφείλει ὁ Μοναχὸς εἶναι γυμνὸς ἀπὸ τῆς ὕλης τοῦ κόσμου, καὶ ἐσταυρωμένος ἐν τοῖς παλαίσμασιν.

19. Εἶπε Γέρων ἀγάπησαν τὴν πτωχείαν πολὺ, καὶ μὴ θέλε ἔχεις λεπτὲς ὕλας ἐν τῷ κελλίῳ σου ὅτε γὰρ ζητεῖ πρᾶγμα ἡ ψυχὴ καὶ οὐχ εὕρισκει, στενάζει καὶ ταπεινοῦται καὶ τότε παρακαλεῖ αὐτὴν ὁ Θεὸς καὶ κατανύσσει, καὶ ἡ ψυχὴ ἐὰν γεύσῃται τῆς γλυκύτητος τοῦ Θεοῦ, μισεῖ λοιπὸν σχεδὸν καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα αὐτῆς ἐὰν γὰρ μὴ μισήσῃ ἄνθρωπος τὸ ἴδιον σῶμα ὡς ἐχθρὸν αὐτὸ καὶ ἀντίδικον λογιζόμενος, καὶ ἐν μηδενὶ ποιῶν τὴν θεραπείας αὐτοῦ, ἄνευ τῆς ἀναγκαίας χρεῖας, οὐ δύνησεται τότε ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τῆς παγίδος τοῦ διαβόλου.

Ερμηνεία

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

ΕΛΕΓΟΝ διά τον Αββάν Ιουλιανόν, ότι περίπου εβδομήντα χρόνια παρέμεινεν εις ένα μικρόν σπήλαιον, χωρίς να αποκτήσῃ τίποτε από τα αγαθά του κόσμου αυτού, εκτός από ένα τρίχινον χιτώνα, μίαν ευτελή τρίχινην στρωμνήν, ένα ξύλινον καυκί (είδος πιάτου) και ένα σταμνί, διά να πίνη νερό.

2. Μερικοί αδελφοί έπεσκέφθησαν κάποτε τον 'Αββάς Μακάριον εις το ασκητήριόν του. Εις το κελλί του δεν ήύραν τίποτε, εκτός από νερόν ακατάλληλον προς πόσιν. Από αγάπην τότε του είπον:

-'Αββά, έλα να πάμε επάνω εις το χωριό, διά να σε περιποιηθούμεν ολίγον.

Εκείνος απήντησεν εις αυτούς: -Γνωρίζετε εις την πόλιν τον φούρνος του τάδε ; Και οι αδελφοί: -Μάλιστα, τον γνωρίζομεν. Ο Αββάς εκ δευτέρου: -Και εγώ τον γνωρίζω. Ερωτά πάλιν ο Αββάς: -Γνωρίζετε το κτήμα του τάδε, που το ποτίζει ο ποταμός; Και πάλιν οι αδελφοί: – Μάλιστα, γνωρίζομεν το κτήμα αυτό. Τότε πλέον ο Αββάς τους είπε κατηγορηματικά:

-Και εγώ το γνωρίζω όταν λοιπόν χρειασθώ κάτι, δεν είναι ανάγκη να σας κουράζω παγαίνω μόνος μου.

Του Πατρός

ΒΛΕΠΕΙΣ την θεληματικήν ακτημοσύνης και κακοπέρασιν του Γέροντος; Πώς, ενώ ήμπορούσεν εύκολα να εξοικονομήσῃ τα απαραίτητα, αυτός δεν ήθελεν, αλλά επροτιμούσεν ευχαρίστως το ακατάλληλον νερόν, και προσπαθούσε με άγρια χόρτα να παρηγορή την σωματικήν πείναν;

3. Έλεγον διά τον Αββάς Μεγέθιον, ότι οσάκις έβγαινεν από το κελλί του και του ήρχετο η σκέψις να φύγη εις άλλον τόπον, αμέσως ανεχώρει, χωρίς να επιστρέψῃ εις το κελλί του. Και τούτο, διότι δεν είχεν εις το κελλί του τίποτα από τα πράγματα του κόσμου αυτού, εκτός από μίαν μεγάλην βελόναν, που έσχιζε τους κλάδους των φοινίκων διο τα ζεμπίλια. Κατεσκεύαζε δε τρία ζεμπιλάκια την ημέραν.

4. Διά τον 'Αββάν Σιλουανόν διηγούνται το εξής: Κάποτε ο μαθητής του Ζαχαρίας, χωρίς την γνώμην του, έβγήκεν από το κελλί και με την βοήθειαν των αδελφών εχάλασε τον φράκτης του κήπου και τον έμεγάλωσεν.

Μόλις το έμαθεν αυτό ο Γέρων, επήρε το ράσος του και αφού έβγήκεν από το ασκητήριον του, λέγει προς τους αδελφούς:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

– Την ευχήν σας: εγώ θα φύγω.

Οι Μοναχοί εξεπλάγησαν και πίπτοντες εις τους πόδας του Γέροντος, τον ήρώτων:

-Είπέ μας, Πάτερ, τι έχεις;-Και τον παρεκάλουν να εισέλθῃ πάλιν εις το κελλί του.

-Δεν ξαναγυρίζω μέσα,-είπεν ο Γέρων, -ούτε θα βγάλω το ράσον μου, έως ότου επαναφέρετε τον φράκτη, εκεί όπου ήτο πρώτα.

Οι Μοναχοί, εκτελούντες την εντολήν του Γέροντος, εχάλασαν και πάλιν τον φράκτης που είχαν κατασκευάσει μόνοι των και τον έκαμαν εις την προηγουμένην του θέσιν. Τότε μόνον και ο Γέρων επέστρεψεν εις το κελλίον του.

5. “Ένας αδελφός παρεκάλεσε κάποτε τον Αββάς Σεραπίωνα: -Είπέ μου κανένα ωφέλιμον λόγον.

Τότε ο 'Αββάς του υπέδειξε το ράφι, που ήτο γεμάτον βιβλία και του απήντησε:

-Τι ήμπορώ να σου είπω; Συ επήρες τα χρήματα των ορφανών και των χηρών και τα ετοποθέτησες εδώ. Εις τον 'Ασκητήν δεν χρειάζονται τόσα πολλά βιβλία.

6. Ο 'Αββάς Υπερέχιος έλεγε προς τους μαθητές του: ο θησαυρός του Μοναχού είναι η θεληματική ακτημοσύνη. 'Αδελφέ μου, θησαύρισε εις τον ουρανόν⁹ τα αγαθά σου, διότι η αιωνιότητα είναι ατελεύτητος.

7. Κάποτε ένας επίσημος και πλούσιος άνθρωπος, από ξένην χώραν, επεσκέφθη Ασκητάς εις την έρημον μαζί του έφερε και αρκετά χρήματα. Απευθυνόμενος προς τον Ιερέα της Σκήτης του είπε:

-Σε παρακαλώ, να τα δώσης εις τους Μοναχούς. Ο Ιερέύς του απήντησε:

– Δεν έχουν ανάγκης οι Μοναχοί από χρήματα. Επειδή όμως επέμενεν ο επισκέπτης, έβαλεν εις ένα ζεμπίλι το χρυσάφι και το έβαλεν εμπρός εις την θύραν της Εκκλησίας.

Οταν λοιπόν ήλθον οι αδελφοί, λέγει προς αυτούς ο Πρεσβύτερος: Οποιοι έχουν ανάγκην από χρήματα, δύνανται να λάβουν.

⁹ «Μή θησαυρίζετε υμίν θησαυρούς επί της γης, όπου σης και βρώσις αφανίζει, και όπου κλέπται διορύσσουσι και κλέπτουσι θησαυρίζετε δε υμίν θη: θησαυρούς έν ουρανών...» (Ματθ. ζ' 19-20).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

Παρ' όλην την σύστασιν, κανείς δεν επλησίασε τα χρήματα. Μερικοί μάλιστα ούτε καν τα επρόσεξαν. Απευθυνόμενος τότε ο Εφημέριος προς τον πλούσιος και γενναιόδωρον επισκέπτην, του είπεν:

Ο Θεός είδε την αγαθήν σου πρόθεσιν και την εξετίμησε πάρε λοιπόν το χρυσάφι σου και πήγαινε να το μοιράσης εις τους πτωχούς. Ο άνθρωπος ωφελήθη πολύ από την θεληματικήν αυτήν ακτημοσύνης και ανεχώρησεν.

8. Ενας αδελφός ήρώτησεν ένα Γέροντα :

– Μού επιτρέπεις να κρατήσω δύο ολοκότινα¹⁰, διά να τα έχω εις περίπτωσιν, που θα αρρωστήσω;

Ο Γέρων του απήντησε:

Δεν είναι καλόν να κρατήσης περισσότερα, από όσα έχεις ανάγκην διά σήμερον: εάν λοιπόν κρατήσης τα δύο ολοκότινα, τότε εις αυτά επάνω θα στηρίξης την ελπίδα σου εάν δε συμβή να τα χάσης, τότε ούτε και ο Θεός θα φροντίση διά σε. Είναι λοιπόν προτιμότερον να αναθέσωμεν εις τον Θεόν την φροντίδα της συντηρήσεώς μας, διότι αυτός φροντίζει δι' ημάς.

9. Κάποτε μερικοί Έλληνες ήλθον εις Όστρακίνην¹¹, διά να προσφέρουν εξ αγάπης βοηθήματα εις τους πτωχούς. Επήραν λοιπόν μαζί των τους οικονόμους για να τους υποδείξουν ποίοι είχαν άμεσον ανάγκην βοήθειας.

Οι οικονόμοι λοιπόν τους οδήγησαν εις ένα λεπρόν. Ευχαρίστως του προσέφεραν. Ο λεπρός όμως ηρνήθη να πάρη τίποτε, λέγων εις τους επισκέπτες:

–Εγώ πλέκω τα μικρά αυτά κοφινάκια απ' τα κλαδιά των φοινίκων" με αυτό δε το εργόχειρον βγάζω το ψωμάκι μου, περισσότερα δεν μου χρειάζονται.

10. Τότε οι οικονόμοι οδηγούν τους Έλληνας εις το σπιτάκι μιάς χήρας, που έμενε μαζί με την ορφανών κόρης της. Μόλις εκτύπησαν την θύραν, τους ήκουσεν η κόρη

¹⁰ Ολοκότινα ώνόμαζον οί "Άγιοι αυτοί Άσκηται τα χρυσα και άργυρα νομίσματα της εποχής των, ρωμαϊκά και βυζαντινα, υπεδήλου δε η λέξις την πρόσ αυτά αποστροφής των διότι κότος-οργή, μίσος, έχθρα (κοτέω-ώ=οργίζομαι).

¹¹ Η Όστρακίνη ήτο περιοχή της Αιγύπτου, εις το στόμιον της Σιρβωνίτιδος λιμνοθαλάσσης, εις τα σύνορα Αιγύπτου και Πετραίας Αραβίας, ανατολικώς του Πηλουσίου όρους. Σήμερον η λιμνοθάλασσα αυτή δεν υπάρχει, διότι έχει καταχωσθή.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

από μέσα. Εφόρεσε λοιπόν ένα καταξεσχισμένον φόρεμα, που μόλις ήδύνατο να αποκρύψει τα απόκρυφα μέρη του σώματος, και τους ήνοιξεν. Οι φιλάνθρωποι τότε επισκέπται της προσέφεραν ενδύματα και χρήματα. Το ορφανών και πτωχόν εκείνο κορίτσι δεν εδέχθη να τα κρατήσει και με ευγένειαν είπε προς τους επισκέπτες:

Με την βοήθειαν του Θεού, η μητέρα μου εύρηκε σήμερα έργασίας, και θα εξοικονομήσωμεν το φαγητόν μας.

Ήτο δε η μητέρα του κοριτσιού πλύστρα και είχε πάει να εργασθή. “Όταν επέστρεψεν από την εργασίας της, την παρεκάλεσαν να κρατήσει τα βοηθήματα. Και η μητέρα όμως ηρνήθη λέγουσα:

–Δι' εμέ φροντίζει ο Θεός σείς τώρα θέλετε να πάρετε αυτόν τον φροντιστήν από κοντά μου;

Αφού ήκουσαν οι επισκέπται τοιούτους λόγους εμπιστοσύνης εις την πρόνοιαν του Θεού, ανεχώρησαν δοξάζοντες τον Θεόν.

11. Ένας Γέρων Ασκητής έλεγεν: Ο άνθρωπος, που θα δοκιμάση την γλυκύτητα της ακτημοσύνης, και αυτό το ιμάτιον, που καθημερινώς φορεί, το θεωρεί περιττόν βάρος, όπως επίσης και την στάμναν με το νερό. Και είναι επόμενον αυτό, διότι ο νούς του άλλου πλέον είναι απασχολημένος.

12. Ο ίδιος πάλιν είπεν: Εκείνος, που δεν εμίσησε την ύλην, πώς είναι δυνατόν να περιφρονήσει της ζωής του, συμφώνως προς την εντολήν του Δεσπότη¹²;

13. “Ένας άλλος Γέρων έλεγεν: Εις το κελλί σου να μη έχης κρεμασμένον δεύτερον ιμάτιον αχρησιμοποίητον, διότι αυτό είναι διά σε θάνατος. Πολλοί άλλοι, που είναι ίσως πλέον ενάρετοι από σέ, κρυώνουν" συ δέ, αν και είσαι αμαρτωλός, διατί να έχης περισσά;

14. Ο αυτός Γέρων είπε πάλιν: Μη αποκτήσης πράγμα περιττον και να το αφήσης αχρησιμοποίητον, διότι ο Θεός δεν θα φροντίση πλέον δια σέ. Αλλά και εάν πέση εις τας χείρας σου χρυσάφι, εφ' όσον μέν έχεις απόλυτον ανάγκην τροφής ή ενδύματος, αμέσως αγόρασέ τα' άλλως μη κοιμηθής μαζί με το χρυσάφι, δηλαδή μή κρατήσεις

¹² «Ο φιλών την ψυχήν αυτού απολέσει αυτήν, και ο μισών την ψυχήν αυτού εν τω κόσμω τούτῳ, εις ζωήν αιώνιον φυλάξει αυτήν» (Ιωάν. ιβ' 25).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

επάνω σου χρήματα, αλλά αμέσως, μέχρι το βράδυ, να τα προσφέρεις εις αυτούς που έχουν άμεσον ανάγκην.

15. Και άλλοτε πάλιν και αυτός είπε : Εάν έχης κελλί, που μόλις σε σκεπάζει, να μή κτίσης άλλο πιο ευρύχωρον, διά να εξασφαλίσης την άνεσίν σου.

16. Ο αυτός είπε και πάλιν: Αντικείμενα ασημένια ή χρυσά ούτε καν να τα έγγίζουν τα δάκτυλά σου όχι μονάχα, δηλαδή, να μη σκεφθής να τα αποκτήσης, αλλά ούτε, και αν ακόμη σου στείλουν άλλοι, τοιαύτα αντικείμενα, να μη θέλῃς να τα πολυχαϊδεύῃς με τα δάκτυλά σου, έστω και εάν είναι ένας μικρός σταυρός ή οποιοδήποτε άλλο μικροαντικείμενον από ασήμι ή χρυσάφι.

17. Είπε πάλιν: Εις την ζώνην σου να μη κρεμάσης μανδήλιον, Διότι όλα αυτά σε εμποδίζουν να αισθανθής κατάνυξιν και πνευματικόν πένθος. Το στρώμα σου, τα έπιπλά σου, τα υποδήματά σου, η ζώνη σου να είναι τόσοσιν πενιχρά, ώστε και εάν έλθουν να τα κλέψουν, να μή αρέση εις τους κλέπτας τίποτε από όλα αυτά να πάρουν. Τόσιν πενιχρά να είναι όλα τα αντικείμενα του κελλίου σου.

18. "Ένας αδελφός ήρώτησεν ένα Γέροντα: -Πάτερ μου, πώς ήμπορώ να σωθώ;

Ο Γέρων, εις απάντησιν, έβγαλε τον λεβήτωνα¹³, εκάλυψε με ένα ύφασμα την μέσην του και ήπλωσε τας χείρας του εις σχήμα σταυρού. Εις την στάσιν δε αυτήν ευρισκόμενος είπεν εις τον αδελφόν:

Έτσι πρέπει να είναι ο Μοναχός τελείως γυμνός από τα υλικά εφόδια του κόσμου και ως εσταυρωμένος να αντιμετωπίζη τας εναντίον του επιθέσεις της αμαρτίας.

19. Ένας Γέρων Ασκητής είπε:

-Να αγαπήσης πάρα πολύ την πτωχείαν· να μη επιθυμήσης να έχης εις το κελλί σου πολύτιμα αντικείμενα και διάφορα άλλα υλικά αγαθά. Όταν η ψυχή σου ζητή κάποιον πράγμα και δεν το εύρίσκει, τότε στενάζει και ταπεινώνεται. Εις αυτήν δε την κατάστασιν επεμβαίνει ο Θεός και την παρηγορεί, της χαρίζει κατάνυξιν. Όταν δε η ψυχή δοκιμάση την γλυκύτητα εκ της παρουσίας του Θεού εις αυτήν, τότε πλέον μισεί και αυτό το σώμα, εις το οποίον υπάρχει. Όταν ο άνθρωπος δεν φθάση εις το σημείον να μισήση το σώμα του και να το θεωρήση εχθρόν και αντίδικον, περιορίζων την

¹³ Λεβήτων=το ράσον που εφόρει ο Άσκητής εις την σύναξιν.-Λεβίτων απλεκτον μοναχικόν ένδυμα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Α΄ (Η ακτημοσύνη και πως κατορθώνεται)

περιποίησιν του εις τα απολύτως αναγκαία, δεν θα ήμπορέση ποτέ να απαλλαγή από τας παγίδας του διαβόλου.

ΙΗ'. Του Αγίου Εφραίμ.

ΜΟΝΑΧΟΣ φιλοκτήμων, φοῖνιξ ἄκαρπος, ὁ δὲ ἀκτῆμων, ὡς κεκαρμένος φοῖνιξ ἀνατρέχων εἰς ὕψος. Μοναχὸς φιλοῦλος, ἔοικεν ἰέρακι ἐκπετασθέντι, ἔχοντι λώρους εἰς τοὺς πόδας, καὶ ὅπου δ' ἂν καθίση, ἔμπλα κήσεται, ὁ δὲ ἄϋλος, ὡς πὲρ εὖστολος ὁδοιπόρος.

Ερμηνεία

Ο ΜΟΝΑΧΟΣ, που αγαπά τα υλικά πράγματα, ὁμοιάζει με το ἄκαρπον και ακλάδευτον φοινικόδενδρον αντιθέτως ο ακτῆμων Μοναχὸς εἶναι ὡς το καλοκλαδεμένο φοινικόδενδρον, που υψούται προς τον ουρανόν.

Ο Μοναχός, που αγαπά την ὕλην ὁμοιάζει με γέρακα, που πετά και ἔχει δεμένα λουριά εις τους πόδας του και ὅπου και εἰάν καθήση ἀσφαλῶς θα μπερδευτή.

Ενῶ ο αδιάφορος προς τον ὕλην Μοναχὸς εἶναι ὅπως ο οδοιπόρος, που βαδίζει ευχάριστα, διότι δεν ἔχει φορτίον ἐπάνω του.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄

(Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

Ὅτι ἡ σωματικὴ ἐλεημοσύνη, τοῖς κατὰ κόσμον ἀναγκαία ὥς οὐκ ἀκτήμοσιν, καὶ ὡς μυρία εὐεργετημένοις ὑπ' αὐτῆς ἦν δεῖ καὶ τούτους ποιεῖν ἀφειδῶς, καὶ ἐκ τῶν προκρίτων ὧν ἔχουσιν.

Ἡ σωματικὴ ἐλεημοσύνη¹⁴ εἶναι ἀναγκαία γιὰ τοὺς κοσμικοὺς, ἐπειδὴ οὗτοι δὲν εἶναι ἀκτήμονες, καὶ ἐπειδὴ ἀπείρους εὐεργεσίας ἀπολαμβάνουν ἐξ αὐτῆς. Αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνην πρέπει καὶ οἱ ἀπλοὶ κοσμικοὶ νὰ ἀσκοῦν μὲ ὅλας τῶν τὰς δυνάμεις, προσφέροντες τὰ ἐκλεκτότερα ἐξ ὧν ἔχουν.

Α'. Εν τῷ Γεροντικῷ.

ΠΑΡΕΒΑΛΟΝ πότε τῷ Ἀββᾶ Ἰωσήφ εἷς το Ὑννατον, ἦν δὲ καὶ ὁ σοφιστὴς Σωφρόνιος, καὶ ὁμιλοῦντων ἡμῶν τῷ Γέροντι, ἰδού τις ἔλθων ἀπὸ Αἰλά, ἐδίδου αὐτῷ τρία νομίσματα λέγων· δέξαι ταῦτα, Πάτερ τίμιε, ὅπως εὔξη ὑπὲρ τοῦ πλοίου μου, ὅτι ἐνεθηκίασα αὐτὸ καὶ ἀπέστειλα εἰς Αἰθιοπίαν. Ὁ δὲ Γέρων οὐδόλως προσέσχεν αὐτῷ.

2. Λέγει οὖν τῷ Γέροντι καὶ Σωφρόνιος· δέξαι ταῦτα, Πάτερ, καὶ δὸς ταῦτα πάλιν ἀδελφῷ χρήζοντι. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων διπλὴ αἰσχύνῃ, τέκνον, ἵνα λάβω ἅπερ μὴ χρήζω, καὶ ἰδίαις χερσὶ θερίσω ἀλλοτρίας ἀκάνθας εἴθε τὰς τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀκάνθας ἠδυνήθην θερίσαι γέγρα· πατὴρ γάρ· ἐὰν σπείρης τα σὰ σπεῖρον· τὰ γὰρ ἀλλότρια ζιζανίων πικρότερα καὶ μάλιστα, τέκνον, ὅτι οὐκ ἔστι περὶ ψυχῆς ἡ αἰτία.

3. Ὑφῆ αὐτῷ ὁ Σωφρόνιος τί οὖν καὶ ὅσα ποιεῖ ὁ ἄνθρωπος εἰς ἐλεημοσύνην, οὗ λογίζεται αὐτὰ ὁ Θεός; ἀπεκρίθη ὁ Γέρων τέκνον, πολλαὶ εἰσι διαφοραὶ καὶ ἐπὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐλεημοσύνης ἔστι γὰρ ποιῶν ἐλεημοσύνην διὰ τὸ εὖλο· γηθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς εὖλογεῖ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἄλλος ποιεῖ ἐλεημοσύνην διὰ τὸ πλοῖον

¹⁴ Σωματικὴ ἐλεημοσύνη ονομάζεται ἡ πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀσθενεῖς παροχὴ δωρεάν των ειδῶν, των οποίων ἔχουν ἀνάγκης καὶ τα οποία ἐκεῖνοι στεροῦνται ὡς τοιαύτη λογίζεται καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς προσφορά χρημάτων. Ἡ τοιαύτη ἐλεημοσύνη ονομάζεται σωματικὴ, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς καλουμένης ἐλεημοσύνης, ἡ οποία συνίσταται εἰς τὴν διὰ νοουθεσίας ἐνίσχυσιν τοῦ περὶ τὴν πίστιν καὶ τὰς δοκιμασίας ἀσθενούς καὶ ὀλιγοψύχου.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς εὐοδεῖ τὸ πλοῖον αὐτοῦ, ἄλλος διὰ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς φυλάσσει τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἄλλος διὰ τὸ δοξασθῆναι, καὶ ὁ Θεὸς δοξάζει αὐτόν, καὶ οὐκ ἄθεται ὁ Θεὸς τινά, ἀλλ' ὁ θέλει ἕκαστος παρέχει αὐτῷ, ὅταν μὴ βλάβηται ἐκ τούτου ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

4. Καὶ οὗτοι πάντες ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν πρὸς γὰρ τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν τὴν ἐλεημοσύνην ἐποίησαν, ἀπέδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεός, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς εἰς τὸ μέλλον χρεωστεῖ. Σὺ οὖν, ἐὰν ποιῇς ἐλεημοσύνην, ποιήσον διὰ τὴν ψυχὴν σου, καὶ δὲ θέλεις παρέξει σοὶ ὁ Θεὸς γέγραπται γὰρ δώη σοὶ Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου. Εἴσι δὲ τινὲς οἱ καὶ δοκοῦντες ποιεῖν ἐλεημοσύνην, μᾶλλον παροργίζουν τὸν Θεόν.

5. Καὶ ὁ Σωφρόνιος εἶπε σαφήνισον ἡμῖν, Πάτερ, τὸν λόγον. "Ὁ δὲ ἔφη" ὁ μὲν Θεὸς προσέταξε τὰς ἀπαρχὰς τῶν γεννημάτων καὶ πάντων τῶν καρπῶν καὶ ζώων τῶν καθαρῶν προσφέρειν Αὐτῷ, ὑπὲρ εὐλογίας τῶν λοιπῶν καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων τὰ πρωτότοκα ἀφιερῶν αὐτῷ οἱ δὲ πλούσιοι το ἐναντίον ποιοῦσι, τὰ μὲν χρήσιμα αὐτοὶ κατέχοντες, τὰ δὲ ἄχρηστα τοῖς πτωχοῖς καὶ ἀδελφοῖς αὐτῶν διαδόντες' οἷον, τὸν μὲν καλὸν οἶνον αὐτοὶ πίνοντες, τὸν δὲ ὄξινην, ἢ δυσώδη, χήραις καὶ ὀρφανοῖς παρέχοντες καὶ ὑπώραν, τὴν μὲν φυλαχθεῖσαν, αὐτοὶ ἐσθιοντες, τὴν δὲ σεσηπυῖαν, ρογεύοντες.

6. Καὶ μάτια, τὰ μὲν πολυτελεῖ καὶ εὐχρηστα ἑαυτοῖς ἀπονέμοντες, τὰ δὲ δακῶδη καὶ παλαιὰ τοῖς πένησιν ἀπορρίπτοντες καὶ τῶν παιδῶν δέ, τὰ μὲν ὑγιῇ καὶ εὐμορφα εἰς γάμους καὶ συνοικέσια εὐτρεπίζοντες, καὶ πολλὴν εἰς ταῦτα φρόν: τίδα ποιούμενοι, τὰ δὲ ἀσθενῇ ἢ μονόφθαλμα, ἢ λειψόμελα, ἢ ἀειδῇ, τῷ Θεῷ ἀφιερῶντες καὶ παραδίδοντες εἰς Μοναστήρια. Διὸ καὶ ἀπρόσδεκτα γίνονται τὰ ὑπ' αὐτῶν προσφερόμενα" οὕτω γὰρ ὁ Καῖν προσενεγκῶν, οὗ μόνον οὐκ εἵψφρανε τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ παρώξυνεν.

7. "Ἐχρὴν δὲ τοὺς τοιούτους λογίσασθαι, ὅτι εἰ ἀνθρώπους θνητοὺς καθ' ἡμᾶς τιμῆσαι βουλόμενοι ἐκεῖνα προσφέρειν σπουδάζομεν, καὶ μάλιστα πάντων αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ τιμιώτερα, πόσω γὰρ μᾶλλον τὸν Θεὸν τὸν πλάστην ἡμῶν, ἐξ οὗ ἔχομεν καὶ ἐκεῖνα αὐτά, ἃ προσφερόμεν καὶ τοῦτον ὅτι διὰ τῆς ἐλεημοσύνης ἑαυτοὺς θελήσωμεν ἐλεώσασθαι, ὀφείλομεν προσενεγκεῖν αὐτῷ τὰ τιμιώτερα ὧν ἔχομεν, ἵνα μὴ ἡ προσαγωγή ἡμῶν εἰς κόλπον ἡμῶν μετὰ αἰσχύνης ἀποστραφῇ, καὶ ἡ θυσία ἡμῶν ἐβδελυγμένη γένηται καὶ ἀπρόσδεκτος

8. "Ὡσπερ γὰρ ἡ τοῦ Νῶε θυσία, κνίσσα καὶ καπνὸς οὔσα, διὰ τὴν ἀγαθὴν του προσάγοντος πρόθεσιν, ὁσμὴ εὐωδίας τῷ Θεῷ ἐλογίσθη, καθὰ γέγραπται: «ῶσφρανθη Κύριος ὁσμὴν εὐωδίας», οὕτω καὶ ἡ ἐκ πονηρᾶς γνώμης προσφερομένη καρποφορία, κὰν καλὴ δοκεῖ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' οὖν γὰρ βδέλυγμα τῷ Κυρίῳ λογίζεται, ὥς ἡ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Ἡ σωματική ἐλεημοσύνη εἶναι ἀναγκαία γιὰ τοὺς κοσμικοὺς)

τῶν Ἰουδαίων θυσία, καὶ τὸ θυμίαμα οὕτω γὰρ ὁ Θεὸς πρὸς αὐτοὺς ἔφη διὰ τοῦ Προφῆτου: «τὸ θυμίαμα βδέλυγμα μοί ἐστι».

9. Ταῦτα εἶπεν ἡμῖν ὁ Γέρων, ἡμεῖς δὲ ὠφελθέντες ἐξήλθομεν, καὶ προπέμπων ἡμᾶς ἔφη" τέκνα, τῷ ἐρχομένῳ Σαββάτῳ ἔλθετε πρὸς μέ, χρεωποιοῦμαι γὰρ ὑμῶν ἐλθόντων οὖν τῷ Σαββάτῳ ὥρα τρίτη, ὥς εἶπεν αὐτοῖς, εὗρον αὐτὸν τελειωθέντα, καὶ θάψαντες αὐτὸν ἀνεχώρησαν, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ τῷ ἀξιώσαντι αὐτοὺς κηδεύσαι τοιοῦτον ἄγιον.

10. Εἶπε Γέρων ὅτι ἔστι τις ποιῶν καλὰ τινά, καὶ ὁ πονηρὸς ἐμβάλλει αὐτῷ. τῷ ἀκριβολογίαν εἰς ἐλάχιστον πρᾶγμα, ἵνα τὸν μισθὸν ἀπολέσῃ πάντων ὧν ἐργάζεται ἀγαθῶν. Καθημένῳ γὰρ μοι πότε ἐν Ὁξυρύγχῳ παρὰ Πρεσβυτέρῳ ποιοῦντι ἐλεημοσύνην, ἦλθε χήρα αἰτοῦσα αὐτὸ μικρὸν σῖτον, καὶ λέγει αὐτῇ φέρε ἱμάτιον, καὶ μετρώ σοί.

11. Ἡ δὲ ἤνεγκε, καὶ ἀκριβώσας τὸ ἱμάτιον τῇ χειρί, εἶπε μέγα ἐστὶ, καὶ κατήσχυνε τὴν χήραν. Εἶπον οὖν αὐτῷ Ἀββᾶ, πέπρακας τὸν σῖτον, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος οὐχί, ἀλλὰ ἀγάπην δέδωκα αὐτῇ. Ἐγὼ δὲ πάλιν' εἰ οὖν τὸ ὅλον δέδωκας αὐτῇ ἀγάπην, πῶς εἰς τὸ μέτρον ἠκριβώσω καὶ κατήσχυνας αὐτήν;

12. Ἡρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Τιμόθεος ὁ Πρεσβύτερος τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα λέγων ἔστι τις γυνὴ ἐν Αἰγύπτῳ, ἣτις πορνεύει, καὶ τὸν μισθὸν αὐτῆς δίδωσιν ἐλεημοσύνην καὶ εἶπεν ὁ Γέρων οὐ μένει ἐν τῇ πορνείᾳ φαίνεται γὰρ ἐν αὐτῇ καρπὸς πίστεως.

13. Ἐγένετο δὲ μετὰ μικρὸν ἐλθεῖν τὴν μητέρα τοῦ Τιμοθέου, καὶ ἡρῶ: τῆσεν αὐτὴν λέγων Εκκεῖνη ἡ γυνὴ μένει πορνεύουσα καὶ ἡ δὲ ἔφη" ναί, καὶ προσέ: θῆκε καὶ τοὺς ἐραστὲς αὐτῆς, πλὴν καὶ εἰς τὴν ἐλεημοσύνης καὶ ἀνήγγειλλεν καὶ Ἀββᾶς Τιμόθεος τῷ Ἀββᾶ Ποιμένι: ὁ δὲ εἶπεν οὐ μένει ἐν τῇ πορνείᾳ.

14. Μετὰ ταῦτα ἔλθουσα πάλιν ἡ μήτηρ τοῦ Ἀββᾶ Τιμοθέου, εἶπεν αὐτῷ οἶδας ὅτι ἡ πόρνη ἐκεῖνη ἐζήτει ἔλθειν μετ' ἐμοῦ ἵνα εὕξῃ ὑπὲρ αὐτῆς; ὁ δὲ ἄκουσας, ἀνήγγειλλε πάλιν τῷ Ἀββᾶ Ποιμένι καὶ δὲ λέγει αὐτῶν μᾶλλον σὺ ἀπελθε, καὶ σύντυχε αὐτή.

15. Καὶ ἀναστὰς ἀπῆλθε, καὶ ἰδοῦσα αὐτὸν ἡ γυνή, καὶ ἀκούσασα παρ' αὐτοῦ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, κατενύγη, καὶ ἔκλαυσε, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐγὼ ἀπὸ τῆς σήμερον προσκολλῶμαι τῷ Θεῷ, καὶ οὐ προσθήσω ἔτι πορνεύειν. Καὶ εὐθέως ἐλθοῦσα εἰς Μοναστήριον, εὐηρέστησε τῷ Θεῷ.

16. Δηγήσατο τις τῶν Πατέρων, ὅτι ἦν τις μαγιστριανὸς πεμφθεῖς εἰς ἀπό: κρίσιν βασιλικήν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εὔρε νεκρὸν πτωχὸν κείμενον γυμνόν, καὶ σπλάγ: χνισθεῖς,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Ἡ σωματικὴ ἐλεημοσύνη εἶναι ἀναγκαία γιὰ τοὺς κοσμικοὺς)

λέγει τὸ παιδί αὐτοῦ" λάβε τὸν ἵππον καὶ προελθε μικρὸν ἐκεῖνος δὲ κατήλθε, καὶ ἀποδυσάμενος ἐν τῶν ἱματίων αὐτοῦ, ἐπέθηκε τῷ κειμένῳ καὶ ᾧ: πῆλθεν.

17. Εἴτα μετὰ μικρὸν ἀποσταλεῖς εἰς τινὰ ἀπόκρισιν καὶ ἐξιὼν τὴν πόλιν, ἐπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ ἐκλάσθη ὁ πούς αὐτοῦ, καὶ ἀπενεχθεῖς εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, σφοδραὶς ὀδύναις ἐπάλαιεν" οἱ δὲ ἱατροὶ ἐπεμελοῦντο αὐτοῦ. Πέντε δὲ διελθουσῶν ἡμερῶν, ἔμελανωθη ὁ πούς αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἰδόντες οἱ ἱατροὶ ὥρις σαντο τὴ ἐπαύριον ἐκκοπῆναι τὸν πόδα αὐτοῦ, ἵνα μὴ καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα σήψη.

18. Τοῦτο δὲ μαθὼν καὶ μαγιστριανός, σφόδρα ἤθυμει, καὶ τὴν συμφορὰν ἀποδύρετο, καὶ ἐκ τῆς λύπης οὐδε ὑπνώσαι ἠδύνατο, ἀλλ' ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἄγρυπνος ἦν. Φαινούσης οὖν τῆς φωταγωγίας, δρᾷ κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἄνθρωπος: πὸν διὰ τῆς ἄνωθεν θυρίδος κατιόντα καὶ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν δς καὶ ἐπιστας αὐτῷ, εἶπε τί κλαίεις; τί λυπῇ; δ δὲ ἀπεκρίθη Κύριε, οὗ θέλεις μὲ κλαίειν, ὅτι ἐκλάσθη καὶ αὐριον βούλονται οἱ ἱατροὶ ἔκκοψαί μου τὸν πόδα;

19. Ὁ δὲ ἔφη δεῖξον μοὶ τὸν πόδα σου καὶ ὑποδείξαντος, ἀλείφει αὐτὸν ὁ φανεῖς, καὶ λέγει ἀνάστα καὶ περιπάτει. Ὁ δὲ μαγιστριανὸς εἶπε Κύριε, οὗ δύναμαι ὅτι κέκλασται' ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπιστηρίχθητι εἰς ἐμὲ καὶ ἐπιστηριχθεῖς, ἀνέστη καὶ περιεπάτησεν ὑγιῶς. Εἴτα πάλιν ὁ φανεῖς ἔφη' ἴδε ὑγιῆς γέγονας, πέ: σῶν οὖν ἀναπαύθητι, καὶ μὴ ἀθύμει. Εἴτα καὶ περὶ ἐλεημοσύνης λόγους αὐτῷ τίνας προέτεινε φάσκων ὅτι εἶπεν ὁ Κύριος Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται, καὶ ἀνέλεος ἡ κρίσις τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα.

20. Εἴτα λέγει αὐτῷ, σφῶζου. Καὶ ὁ μαγιστριανὸς ὑπάγει; "Ἐφη ἐκεῖνος τί γὰρ θέλεις, ἐξ ὅτου ὑγίανας; καὶ πάλιν καὶ μαγιστριανὸς διὰ τὸν Θεὸν τὸν πέμψαντά σε, εἶπε μοὶ τίς εἶ; ἀπεκρίθη ὁ φανεῖς βλέψον εἰς ἐμέ, καὶ βλέψαντος λέγει ἐπιγινώσκεις τοῦτο τὸ δθῶνιον, δ φορῷ; δ μαγιστριανὸς εἶπε' ναί, Κύριε, ἐμόν ἐστι. Καὶ πάλιν ἐκεῖνος ἐγὼ εἴμι, δν εἶδες νεκρὸν ἔδριμμενον ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἔρδιψας μοὶ τὸ μάτιόν σου, καὶ ἀπέστειλε μὲ ὁ Θεὸς ἰάσασθαι σὲ εὐχαρίσται οὖν διὰ παντὸς τῷ Θεῷ. Καὶ ταῦτα εἶπων, ἀνῆλθε πάλιν, δι' ἧς εἰσῆλθε θυρίδος, καὶ ὁ μαγιστριανὸς οὐκ ἐπαύσατο εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς δεομένοις ἄφθονως ὧν εἶχε μεταδίδους.

21. Ἐλεγε τίς τῶν φιλοχρίστων ὅτι ὀφείλει καὶ παρέχων ἐλεημοσύνην, ὥς αὐτὸς ἐκεῖνος λαμβάνων, οὕτω παρέχειν ἢ γὰρ τοιαύτη ἐλεημοσύνη πλησιάζει πρὸς τὸν Θεόν.

22. Φιλοχριστὸς τίς εἰς τινὰ χρεῖαν ἀπιῶν, περιέτυχεν ἐν τῇ ὁδῷ πτωχῷ τινι γυμνῷ, καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐπ' αὐτῷ, ἔχαρισατο αὐτὸ τὸ ἑαυτοῦ τμάτιον, καὶ δὲ πτωχὸς ἀπελθὼν, πέπρακεν αὐτὸ καὶ δὲ μαθὼν καὶ ἐποίησεν ὁ πτωχός, ἐλυπήθη. Παρέστη δὲ αὐτῷ κατ'

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Ἡ σωματική ελεημοσύνη εἶναι ἀναγκαία γιὰ τοὺς κοσμικοὺς)

ὄναρ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ φορῶν ἐκεῖνο τὸ ἐμᾶ τιον, καὶ ὑποδεικνὺς αὐτῷ, εἶπε μὴ λυποῦ, ἰδοὺ γὰρ φορῶ ὁ δέδωκας μοί.

Ερμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ἐπεσκέφθην τὸν Ἀββὰς Ἰωσήφ εἰς τὸ Ἐννατον ¹⁵· κατὰ σύμπτωσιν παρευρίσκετο καὶ ὁ σοφιστὴς Σωφρόνιος. Ἐνῶ δε συνομιλοῦσαμεν με τὸν Γέροντα, ἦλθεν ἓνας ἐπισκέπτης ἀπὸ Αἰλᾶ ¹⁶: αὐτὸς ὁ ἐπισκέπτης προσέφερε τρία νομίσματα εἰς τὸν Γέροντα καὶ τοῦ εἶπε:

-Ευχῆσου, Πάτερ μου, νὰ ἔχῃ καλὸ ταξίδι τὸ πλοῖόν μου, διότι τὸ ἐναύλωσα καὶ τὸ ἔστειλα εἰς Αἰθιοπίαν.

Ὁ Γέρων οὔτε καν ἐπρόσεξε τὴν προσφοράς τοῦ χρήματος, οὔδε ἔδωσε σημασίαν.

2. Τότε ὁ Σωφρόνιος, βλέπων τὴν ἀδιαφορίαν αὐτὴν, εἶπε πρὸς τὸν Γέροντα :

-Γέροντα μου, πάρε τὰ χρήματα, ποὺ σου προσφέρουν, καὶ δώσε τὰ πάλιν εἰς κανένα ἀδελφόν, ποὺ νὰ ἔχῃ ἀνάγκην.

Εἰς τὴν πρότασιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Γέρων:

-Δηλαδή νὰ υποπέσω εἰς διπλὴν ἐντροπὴν ἀφ' ἐνός μεν νὰ πάρω χρήματα, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχω ἀνάγκην, καὶ ἀφ' ἐτέρου νὰ θερίσω με τὰς ἰδίας μου χεῖρας ξένα ἀγκάθια. Εἶθε νὰ ἤμπορούσα νὰ θερίσω τὰ ἀγκάθια τῆς ψυχῆς μου. Τὸ λέγω δε αὐτό, διότι ἓνα θεόπνευστον λόγιον λέγει, εἴαν εἶσαι διατεθειμένος νὰ σπείρης, ἀπὸ τὰ δικά σου νὰ σπείρης· διότι τὰ ξένα σπέρματα εἶναι πικρότερα καὶ ἀπὸ τὰ ζιζάνια ¹⁷, προ παντός δέ, τέκνον μου, ὅταν αἰτία τῆς ελεημοσύνης δὲν εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς.

¹⁵ Ἐννατον (ορθότερα γραφὴ ἑννατον) ἦτο Μοναστήριον τῆς Αἰγύπτου, τὸ οποίον ἀπῆχεν ἐννέα «σημεῖα» ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν (βλέπε καὶ ἐν τόμῳ Γ', σελ. 458, υποσημείωσις 1η).

¹⁶ Ἀιλᾶ=πόλις τῆς Πετραίας Αραβίας κατὰ τὸν μυχόν τοῦ Αἰλαγίτου κόλπου (Ἀκάμπας). Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλεῖται Αἰλιανὰ, ὑπὸ δὲ τῶν Ἀράβων Ἀλλά ἢ Ἀϊλέξ Σήμερον καλεῖται Χετζάζ.

¹⁷ Ζιζάνιον ονομάζεται κάθε παράσιτον φυτόν, τὸ οποίον ἀναπτύσσεται εἰς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐσπαρμένους με σίτον καὶ ωριμάζει ὁμοῦ μετ' αὐτοῦ. Ἐάν ὁ σίτος δὲν καθαρισθῇ ἀπὸ τῶν ζιζανίων, ἀλλ' ἄλεσθῇ μετ' αὐτοῦ, τότε τὸ ἄλευρον, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἐξ αὐτοῦ ἄρτος, καθίσταται ἀκατάλληλος πρὸς βρώσιν, διότι γίνεται πικρός. Εἶναι δὲ καὶ επικίνδυνος, διότι εἰς τοὺς τρώγοντας προκαλεῖ σκοτοδίνην καὶ ἐμετόν, τόσον ἐντογώτερον, ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ἀναλογία τῶν μετὰ τοῦ σίτου ἀναμεμιγμένων κόκκων ζιζανίων. Συνηθέστερον ζιζάνιον εἶναι ἡ αἶρα κοινῶς ἥρα. Ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν τῶν ζιζανίων καλεῖται, με ταφορικῶς, ζιζάνιον ὁ ἀτακτος, καὶ ἀνήσυχος, ὁ ταραχοποιὸς καὶ πῶς προκαλὼν αἰτίας διαπληκτισμῶν καὶ ἐρίδων. Τὴν ἐν τῷ σίτῳ ἀνάπτυξιν τῶν ζιζανίων ἔχρη: σιμοποίησε καὶ ὁ Κύριος ἐν παραβολῇ (Ματθ. ιγ' 24-30). Ἐν ταύτῃ σπορῇ μὲν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

3. Με κάποιαν έκπληξιν έρωτά ο Σωφρόνιος:

-Τί λοιπόν ; όσα κάμνει ο άνθρωπος ως ελεημοσύνην, ο Θεός δεν τα λογαριάζει;

Απεκρίθη ο Γέρων:

– Αναλόγως του σκοπού, διά τον οποίον γίνεται η ελεημοσύνη, διότι και επ' αυτής έχομεν πολλές και διαφόρους περιπτώσεις κάμνει κανείς ελεημοσύνην διά να ευλογηθή το σπίτι του και ο Θεός το εύλογεί άλλος κάμνει ελεημοσύνην διά το πλοίον του και ο Κύριος καλοταξιδεύει το πλοίον' άλλος δια τα παιδιά του, και ο Κύριος φυλάσει τα τέκνα αυτού· άλλος διά να δοξασθή, και ο Θεός τον δοξάζει. “Ο Θεός κανένα δεν περιφρονεί. Αυτό που θέλει ο καθένας, του το παρέχει, εφ' όσον δεν βλάπτεται εκ της παροχής αυτής η ψυχή του ανθρώπου αυτού.

4. Συμφώνως λοιπόν με τον σκοπόν, διά τον οποίον έκαμαν την ελεημοσύνην, ικανοποίησεν ο Θεός την ανάλογον παράκλησίν των, και ούτω δεν οφείλει τίποτε εις αυτούς, κατά την μέλλουσαν ζωήν. Συ όμως, οσάκις κάμνεις ελεημοσύνην, να το κάμνης διά την ψυχήν σου, και εκείνο, που θέλεις, θα σου το προσφέρη ο Θεός. Η αλήθεια αυτή είναι γραμμένη και εις το θεόπνευστον λόγιον: «δώη σοι (Κύριος) κατα την καρδίαν σου» (Ψαλμ. ιθ', 5). Υπάρχουν και μερικοί άνθρωποι, που έχουν την γνώμην, ότι προσφέρουν ελεημοσύνην" εν τούτοις όμως περισσότερο παροργίζουν τον Θεόν.

5. Εις το σημείον αυτό ο Σωφρόνιος δεν αντελήφθη την σημασίαν των λεγομένων και είπε:

-Πάτερ μου, αποσαφήνισέ μας τι εννοείς με τους λόγους αυτούς. 'Απεκρίθη ο Γέρων:

– Ο Θεός, όπως είναι γνωστόν εκ της Παλαιάς Διαθήκης¹⁸, διέταξε να προσφέρουν εις Αυτόν τους πρώτους καρπούς από τα γεωργικά προϊόντα της γης και τα πρώτα ζώα από τα ποίμνια, διά να ευλογούνται τα υπόλοιπα και διά να συγχωρούνται αι αμαρτίαι. Ακόμη διέταξε να αφιερώνουν εις Αυτόν και τα πρώτα αρσενικά παιδιά¹⁹.

του καλού σίτου ονομάζει ο Κύριος εαυτόν, σπορέα δε των ζιζανίων τον διά βολον, καλόν σίτον τούς δικαίους και ζιζάνια τους κακούς.

¹⁸ «Τας απαρχές των πρωτογεννημάτων της γής σου είσοίσεις εις τον οίκον Κυρίου του Θεού σου» (Εξ. κγ' 19, Λευ. κγ' 10 και αλλαχού).

¹⁹ «Τα πρωτότοκα των υιών σου δώσεις έμοί» (Εξ. κβ' 29).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

Οι πλούσιοι όμως, από δόλον και πονηρίαν, κάμνουν εντελώς το αντίθετον κρατούν διά τον εαυτόν των τά χρήσιμα και τα πολυτελή, ενώ όσα είναι άχρηστα, διά πέταγμα, τα διαμοιράζουν εις τους πτωχους αδελφούς. Επί παραδείγματι, τον καλόν οίνον τον πίνουν μόνοι των ενώ τον ξυνισμένον κι' αυτόν που μυρίζει, τον προσφέρουν εις τας χήρας και τα ορφανά. Τους καλλιτέρους καρπούς τους τρώγουν οι ίδιοι, και τους σάπιους τους δωρίζουν εις τους πτωχούς.

6. Το ίδιον κάμνουν και με τα ενδύματα όσα είναι χρήσιμα και καινούργη, τα χρησιμοποιούν οι ίδιοι, τα δε παλαιά και καταξεσχισμένα, τα πετούν εις τους πτωχούς. Εάν έχουν παιδιά, περιποιούνται ιδιαιτέρως τα εύρωστα και υγιή και ωραία και τα προετοιμάζουν διά συνοικέσια και γάμους, ενώ τα άρρωστα, τα ανάπηρα, τα μονόφθαλμα, τα άσχημα, τα αφιερώνουν εις τον Θεόν και τα οδηγούν εις τα Μοναστήρια, διά να γίνουν Μοναχοί. Δι' αυτό και ο Θεός, ο οποίος γνωρίζει τας καρδίας των, απορρίπτει και δεν δέχεται την προσφοράς των αυτήν. Τοιουτοτρόπως και ο Κάϊν, όταν προσέφερε θυσίαν εις τον. Θεόν, όχι μόνον δεν τον ευχαρίστησεν, αλλά και τον παρώξυνεν.

7. Τοιουτοτρόπως οι άνθρωποι έπρεπε να σκέπτονται όταν έπιθυμούμεν να τιμήσωμεν θνητούς ανθρώπους, όπως ήμείς, προσέχομεν να προσφέρωμεν εις αυτούς, ως δώρα, πράγματα, που αυτοί θεωρούν πολυτιμότερα όλων των άλλων πόσον λοιπόν πρέπει εις τον Θεόν, τον πλάστην μας, τον δοτήρα παντός αγαθού, από τον οποίον και ημείς τα πάντα έχομεν και εξ αυτών προσφέρομεν, να δωρίζωμεν τα πλέον εκλεκτά και πολυτελή;

Τον Θεόν, όταν θέλωμεν να τον εξευμενίσωμεν διά της ελεημοσύνης, έχομεν υποχρέωσιν να προσφέρωμεν, χάριν Αυτού, τα εκλεκτότερα αγαθά, από όσα διαθέτομεν, διά νά μή επιστραφή επάνω μας, μετ' αισχύνης, η προσφορά ημών και βδελυχθή ο Θεός την θυσίαν ημών και την απορρίψη, ως απαράδεκτον.

8. "Οτι ο Θεός δέχεται ή απορρίπτει την θυσίαν, αναλόγως της ψυχικής διαθέσεως του προσφέροντος, το συμπεραίνομεν από τα εξής περιστατικά: Του Νώε ή θυσία εγένετο ευπρόσδεκτος από τον Θεόν, αν και ήτο κνίσα και καπνός, διότι η πρόθεσής του ήτο αγαθή και ελογαριάσθη από τον Θεόν ευωδιασμένη μυρωδιά, καθώς λέγει και η Γραφή: «Ωσφράνθη Κύριος ο Θεός οσμήν ευωδίας» (Γεν. η', 21): αντιθέτως την προσφοράς θυσίας προς τον Θεόν, η οποία προέρχεται από πονηράν προαίρεσιν του ανθρώπου, έστω και εάν περιέχη πολλούς καρπούς, ώστε να φαίνεται πλουσία και ωραία, ο Κύριος την αποστρέφεται και την σιχαίνεται, όπως τας θυσίας των Ιουδαίων

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

και τα θυμιάματα. Ο Θεός είπε προς τους Ιουδαίους διά του Προφήτου: «Μάταιον θυμίαμα, βδέλυγμά μοι έστι» (Ησ. α', 13).

9. Αυτά είπεν εις ημάς, κατά την συνάντησιν εκείνην ο Γέρων Ιωσήφ οι λόγοι αυτοί μάς ωφέλησαν πολύ και αναχωρήσαμεν ευχαριστημένοι, Ενώ δε ο μακάριος μάς προέπεμπεν εις την εξώθυραν τού κελλίου του, μάς είπε:

-Τέκνα μου, σας χρειάζομαι το επόμενον Σάββατον" σάς παρακαλώ να έλθετε.

Πράγματι, επανήλθομεν εις το κελλίον του το επόμενον Σάββατον, όπως μας είχε παρακαλέσει, κατά τας εννέα το πρωΐ²⁰. Τον ηύραμεν όμως πλέον νεκρόν. Κατάπληκτοι από το προορατικόν αυτό χάρισμα του Αγίου αυτού 'Ασκητού, τον εθάψαμεν και ανεχωρήσαμεν, αφού ευχαριστήσαμεν τον Θεόν, διότι μάς ήξίωσε να κηδεύσωμεν ένα τοιούτον Αγιον. .

10. Ένας Γέρων έλεγεν υπάρχουν άνθρωποι, που κάμνουν πολλά καλά εις την ζωήν των εις αυτούς και πονηρός τους εμπνέει λογισμούς λεπτομερούς και λεπτολόγου εξετάσεως δι' ασήμαντα πράγματα, διά να χάσουν τον μισθόν όλων των καλών, που έπραξαν. Συγκεκριμένωςσυνέχισε ο διδακτικός αυτός Γέρων -μου συνέβη το εξής περιστατικόν: Κάποτε έμενα εις Οξύρυγχον, πλησίον ενός Πρεσβυτέρου, που έδιδεν ελεημοσύνας εις τους πτωχούς. Μεταξύ των διαφόρων πτωχών, ήλθε και μία χήρα, η οποία του εζήτησεν ολίγον σιτάρι. Ο Πρεσβύτερος τότε της λέγει:

Φέρε μου ένα σακκί, και θα σου δώσω όσον δύναμαι.

11. Η χήρα, πράγματι, τού έφερε το σακκί. Ο Πρεσβύτερος τότε έμέτρησε διά της χειρός του το μέγεθος του σάκκου και διαγων προσέβαλε την χήραν, ότι έφερε μεγάλο.

Όταν εμείναμεν μόνοι-συνέχισεν ο διδακτικός Γέρων-ηρώτησα τον εν λόγω Πρεσβύτερον:

Επώλησες εις την χήραν τον σίτον;

-Όχι, ευλογημένε, -απεκρίθη εκείνος δια βοήθειαν της προσέφερα μίαν ποσότητα.

Τότε τού είπον πάλιν εγώ:

²⁰ Η εν τω κειμένω αναφερομένη τρίτη ώρα της ημέρας αντιστοιχεί πρός την ιδικήν μας ενάτην πρωϊνήν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

– Εφ' όσον λοιπόν ολόκληρον την ποσότητα του σίτου την προσέφερες εις αυτήν ως ελεημοσύνην, τότε διατί την προσέβαλες, λέγων ότι το σακκί, που έφερε, ήτο μεγάλο;

12. Ο Αββάς Τιμόθεος ο Πρεσβύτερος, ηρώτησε τον Αββάν Ποιμένα λέγων:

-Εις την Αίγυπτον ζή μία πόρνη, η οποία τα χρήματα της αμαρτίας τα δίδει ελεημοσύνην. Απεκρίθη ο Αββάς Ποιμήν:

--Η γυναίκα αυτή φαίνεται, ότι έχει μέσα της σπινθήρα πίστεως: να είσαι βέβαιος, ότι δεν θα παραμείνη εις την πορνείαν.

13. Μίαν ημέραν επεσκέφθη τον 'Αββάν Τιμόθεον η μητέρα του.

– Μητέρα, -την έρωτά ο 'Αββάς Τιμόθεος' -η γυναίκα εκείνη εξακολουθεί ακόμη να παραμένει εις την πορνείαν;

-Μάλιστα, -είπεν εκείνη,-επολλαπλασίασε μάλιστα και τους εραστάς της πλήν όμως--συνέχισεν--έπολλαπλασίασε και τας ελεημοσύνας της.

Την είδησιν αυτήν ο 'Αββάς Τιμόθεος μετέδωσε προς τον 'Αββάν Ποιμένα.

Και πάλιν όμως ο 'Αββάς Ποιμήν επανέλαβεν:

– Η γυναίκα αυτή δεν θα παραμείνη επί πολύ εις την αμαρτίαν της πορνείας.

14. Μετά από ολίγον χρόνον επεσκέφθη και πάλιν τον 'Αββάν Τιμόθεον η μητέρα του. Μεταξύ άλλων, του είπε και το εξής:

-Ξεύρεις, ότι εκείνη η πόρνη έζητούσε να έλθω μαζί μου, διά να προσευχηθής χάριν της σωτηρίας της;

Την πληροφορίαν αυτήν μετέδωσε και πάλιν προς τον Αββάν Ποιμένα ο 'Αββάς Τιμόθεος.

Συ πήγαινεείπε τότε ο Αββάς Ποιμήννα την συναντήσης.

15. Πράγματι ο Αββάς Τιμόθεος ανεχώρησε και συνήντησε την αμαρτωλήν γυναίκα. Εκείνη μόλις ήκουσε τον λόγον του Θεού από τα χείλη του 'Ασκητού, συνεκινήθη, έκλαυσε και διεκήρυξε συντετριμμένη ενώπιον τού Αββά Τιμοθέου:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

Από σήμερα μετανιώ, σταματώ την πορνείαν και επιθυμώ να αφοσιωθώ εις τον Θεόν.

Αμέσως δε έργον τον λόγον της κάμνουσα, εισήλθεν εις Μοναστήριον και ευχαρίστησε με την μετάνοιάν της τον Θεόν.

16. Ένας από τους Πατέρας διηγήθη το εξής αξιοσημείωτον περιστατικόν. Κάποτε-είπε-έζη εις μίαν πόλιν ένας αξιωματούχος της αυλής. Μίαν ημέραν εστάλη υπό του βασιλέως εις κάποιαν αποστολήν. Καθ' οδόν συνήντησεν ένα νεκρόν, ο οποίος έκειτο γυμνός. Ο αξιωματούχος επόνεσεν από την θλιβεράν αυτήν εικόνα της δυστυχίας. Και λέγει προς τον υπηρέτην του:

-Κράτησε το άλογο και προχώρησε ολίγον.

Αυτός δέ, που εν τω μεταξύ είχε άφιππεύσει, επλησίασε τον νεκρόν, έβγαλε ένα από τα ιμάτια του και εκάλυψε με αυτό τον νεκρόν.

17. Ολίγας ημέρας μετά από το περιστατικόν αυτό, εστάλη και πάλιν εις υπηρεσίαν υπό του βασιλέως. Μόλις όμως εξήλθε της πόλεως, έπεσεν από το άλογόν του και έσπασε το πόδι του. Αμέσως τον μετέφεραν εις την οικίας του, όπου έβασανίζετο από φοβερούς πόνους. Οι ιατροί εφρόντιζον διά τον ασθενή, χωρίς όμως να δυνηθούν να φέρουν αποτέλεσμα. Μετά από πέντε ημέρας έμελάνιασεν ολόκληρον το πόδι του. “Όταν είδαν αυτό το πράγμα οι ιατροί, ανησύχησαν, και διά να μη σαπίση και το υπόλοιπον σώμα, απεφάσισαν να του κόψουν το πόδι.

18. 'Αφού έμαθεν ο αξιωματικός την απόφασιν αυτήν των ιατρών, έστενοχωρήθη πάρα πολύ, έκλαιε την συμφοράν του, και από την λύπην του, ούτε να κοιμηθή δεν ήμπορούσε. Την νύκτα, που επηκολούθησε μετά την θλιβεράν πληροφορίαν, παρέμεινε τελείως άγρυπνος.

Ενώ λοιπόν έφεγγαν τα φώτα εις το δωμάτιόν του, κατά τα μεσάνυκτα, βλέπει ένα άνθρωπος να κατεβαίνει από τον φεγγίτην και να έρχεται πλησίον του. Ο άνθρωπος αυτός τον έρωτά :

-Διατί κλαίεις και είσαι λυπημένος “Ο αξιωματούχος του απήντησε:

-Κύριε μου, είναι να μη κλαίω; Είς τα καλά καθούμενα έσπασα το πόδι μου και άρριον οι ιατροί απεφάσισαν να μου το κόψουν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

19. Τότε ο άγνωστος εκείνος άνθρωπος λέγει προς τον πάσχοντα: -Δείξε μου το πόδι σου.

"Ηρχισεν αμέσως εκείνος να αλείφη το πόδι του ασθενούς και να το μαλάσσης μετ' ολίγον λέγει πάλιν εις τον ασθενή:

-Σήκω και περπάτησε. "Ο αξιωματούχος παρετήρησε: -Δεν ήμπορώ, Κύριε μου, διότι είναι σπασμένο. – Μη φοβάσαι, -τού είπεν εκείνος, -στηρίξου επάνω μου.

Πράγματι! "Ο αξιωματούχος της αυλής έσηκώθηκεν από το κρεβάτι του και έπερπάτησε είχε γίνει τελείως καλά.

Κατόπιν τού παραδόξου αυτού θαύματος, και άγνωστος άνθρωπος είπε πάλιν εις τον θεραπευθέντα:

-Νά! έγινες πλέον καλά. Πέσε τώρα να ξεκουρασθής από την αγρυπνίαν και τας ταλαιπωρίας και μη στεναχωρήσαι.

'Εν συνεχεία του ωμίλησεν ολίγα τινά διά τήν άξίαν της ελεημοσύνης, προσθέσας και τους λόγους της Αγίας Γραφής: «Μακάριοι οι ελεήμονες, ότι αυτοί ελεηθήσονται» (Ματθ. ε', 7) και «Η γάρ κρίσις ανέλεος, το μη ποιήσαντι έλεος» (Ιακ. β', 13).

20. Μετά από την σύντομον αυτήν διδασκαλίαν, ο άγνωστος απεχαιρέτησε τον θεραπευθέντα.

-Χαίρε και υγίαине πάντοτε.

Λυπημένος και αξιωματούχος διά την επικειμένην αναχώρησιν του ευεργέτου του έρωτά:

-Φεύγεις; -Τι θέλεις;-είπεν εκείνος τώρα πλέον έγινες καλά! Λέγει πάλιν ο αξιωματούχος : -Εις το όνομα του Θεού, που σε απέστειλεν, είπέ μου ποιος είσαι.

-Κοίταξέ με προσεκτικά –απήντησε ο άγνωστος –γνωρίζεις αυτό που φορώ;

-Μάλιστα-απήντησεν εκείνος-είναι ιδιόν μου ιμάτιον.

'Ε! λοιπόν – είπεν ο άγνωστος –εγώ είμαι εκείνος, που το σώμα μου ήτο ριγμένον και γυμνόν εις τον δρόμον και συ με στοργήν και εύσπλαγχνίαν το έσκέπασες με έστειλε λοιπόν ο Θεός να σε θεραπεύσω, δι' αυτό πάντοτε να τον ευχαριστής.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

Αφού ετελείωσεν, ανέβηκε και πάλιν από τον φεγγίτην, από τον οποίον εισήλθε και έγινεν άφαντος. Ο θεραπευθείς αξιωματούχος δεν έπαυσεν έκτοτε να ευχαριστή τον Θεόν και να διαμοιράζη συνεχώς ελεημοσύνην εις τους πτωχούς.

21. Ένας φιλόχριστος άνθρωπος έλεγεν: Αυτός, που δίδει ελεημοσύνην, πρέπει να την προσφέρει με τοιαύτην ευχάριστον διάθεσιν, ώς να την ελάμβανεν ο ίδιος. Μόνον τότε η ελεημοσύνη πλησιάζει τον άνθρωπον προς τον Θεόν.

22. Κάποτε ένας φιλόχριστος άνθρωπος επήγαινεν εις την εργασίαν του και εις τον δρόμον συναντά ένα δυστυχή, ο οποίος ήτο γυμνός. Τον ελυπήθη από καρδίας και καλός αυτός άνθρωπος και του εχάρισε το ένδυμά του. Ο πτωχός, μετ' ολίγον, επώλησε το ένδυμα. Αυτό, όταν το έμαθεν ο καλός άνθρωπος, ελυπήθη.

Τι συνέβη τότε; Την ιδίαν νύκτα εμφανίζεται ο Χριστός εν όνειρώ εις τον έλεήμονα, φορών το ένδυμα της ελεημοσύνης. ..

Μη λυπήσαιτού λέγει με γλυκύτητα: -το βλέπεις; Φορώ το ένδυμά σου, το οποίον μου έδωσες.

Β'. Του Αγίου Ισαάκ.

ΕΑΝ ποιούντός σου έλεημοσύνην, τὶς ἵπῳ ἔτιβεβηκὼς ἔκτεινῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς σὲ τοῦ λαβεῖν, μὴ στρέψῃς αὐτὸν κενόν, ἀλλὰ δὸς αὐτῷ μετὰ ἰλαρότητος διότι πάντως ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῃ ἐπίδεξις ἦν, καὶ ὥς εἷς τῶν πτωχῶν, καὶ πλέον οὐ ἐξήτει, παρασχε αὐτῷ ἀποστείλον γάρ, φῆ. σί, τὸν ψωμόν σου κατὰ πρόσωπον τοῦ ὕδατος καὶ μετὰ πολὺν καιρόν, εὖρησεις τὴν ἀντιδοσιν.

2. Μὴ διαχωρίσης πλούσιον ἀπὸ πένητος, καὶ μὴ θέλε μαθεῖν τὸν ἄξιον ἐκ τοῦ ἀναξίου, ἀλλ' ἔστωσαν πρὸς σὲ πάντες πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἴσοι. “Ὁ γὰρ Κύριος τελώναις καὶ πόρναις ἐκοινώνει ἓνα τραπέζαις, καὶ οὐκ ἐχώριζε τοὺς ἀναξίους, ἵνα τῷ τρόπῳ τούτῳ ἐλκύσῃ πάντας πρὸς ἑαυτόν, καὶ διὰ τῶν σωματικῶν ἐγγίσωσι τοῖς πνευματικοῖς.

Ερμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ισαάκ έλεγε: Όταν κάνης ελεημοσύνης και παρουσιασθή ενώπιόν σου κάποιος έφιππος εις ωραίον ίππον και απλώση την χείρα του δι' ελεημοσύνην, μη τον περιφρονήσης πρόσφερε του με ευχαρίστησιν βοήθημα. Την στιγμὴν εκείνην οπωσδήποτε θα έχη ανάγκην. Θεώρησε τον λοιπόν ως ένα πτωχόν και δώσε του

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Β΄ (Η σωματική ελεημοσύνη είναι αναγκαία για τους κοσμικούς)

περισσότερα, από όσα σου εζήτησεν. Ιδού τι λέγει και ένα θρησκευτικόν λόγιον: «Απόστειλον τον ψωμόν σου κατά πρόσωπον τού ύδατος και μετά πολύν καιρόν εύρήσεις την αντίδοσιν»²¹.

2. Όταν ασκής την ελεημοσύνην, ποτέ να μη ξεχωρίσης, από τας προσφοράς σου, τον πλούσιον από τον πτωχόν, και να μη επιζητήσεις να εξακριβώσης ποίος πράγματι είναι άξιος να λάβη ελεημοσύνην και ποίος όχι ως προς την αγαθοεργίαν να τους θεωρής όλους ίσους. Ενθυμήσου τον Κύριον, όστις άνευ διακρίσεως συναναστρέφετο, διά να τους ευεργετήσει, τελώνας και πόρνας και παρεκάθητο μαζί των εις τας τραπέζας, χωρίς να διαχωρίζει από την προσφοράς της αγάπης του τους αξίους από τους αναξίους. Με τον τρόπον αυτόν τους έφερνε κοντά του. Με την εξωτερικήν αυτήν συμπεριφοράν, δηλαδή την σωματικής του παρουσίαν, τους ανεβίβαζεν εις τα ανώτερα πνευματικά επίπεδα, που επεδίωκε.

Γ'. Του Αγίου Μαξίμου.

Ο ΚΑΤΑ μίμησιν Θεού την έλεημοσύνην ποιούμενος, ούκ οΐδε διαφοράν πονηροΰ και αγαθοΰ, ή δικαίου και άδίκου έν τοις τοΰ σώματος αναγκαίοις, αλλά πάσιν έξ ίσου κατά την χρείαν διανέμει, καν προτιμά διά την άγαθήν προαίρεσιν τοΰ φαύλου τόν ένάρετον.

Ερμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ, που θέλει να ελεή κατά μίμησιν του Θεού, δεν ξεχωρίζει από την αγαθοεργίας του τον καλόν και τον κακόν, τον δίκαιον και τον άδικον, εις την ικανοποίησιν των σωματικών αναγκών· εις όλους μετά της αυτής προαιρέσεως προσφέρει τα απαραίτητα, έστω και εάν εις την ψυχήν του μέσα προτιμά τον ένάρετον και όχι τον κακόν.

²¹ Πέταξε το ψωμί σου εις το νερόν και ύστερα από πολύν καιρόν θα λάβης την ανταμοιβήν. Το λόγιον αυτό είναι ανάλογον της παροιμίας : «Κάνε το καλό και ρίξ' το στο γιαλό».

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Γ΄

(Το πάθος της φιλαργυρίας)

Ὅτι τὸ τῆς φιλαργυρίας πάθος, παθῶν πάντων ἐστὶ ὀλεθριώτερον.

Τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας εἶναι τὸ καταστρεπτικώτερον ἀπὸ ὅλα τα ἄλλα πάθη.

Α'. Αντιόχου του Παντέκτου.

Τὸ τῆς φιλαργυρίας νόσημα πάνυ δεινὸν καὶ ὀλέθριον ὑπάρχει ἀδύνατον γὰρ ζῆσαι κατὰ Θεὸν τὸν φιλήδονον ὄντα, καὶ φιλάργυρον. Αὕτη γὰρ ἡ νόσος, ὅταν χλιαρὰν καὶ ἄπιστον εὖρη τὴν ψυχὴν, εὐλόγους αὕτη τινὰς ὑποβάλλει προφάσεις, οἷον γῆρας μακρόν, ἀσθένειαν σῶ: Π, ματος καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ὥσπερ ἡ θάλασσα οὐκ ἐμπίπλεται δεχομένη πληθὺς ποταμῶν, οὕτως ἐπιθυμία φιλαργύρου, οὐδέποτε πληροῦται χρημάτων.

2. Φιλάργυρος Μοναχὸς ἐργάζεται ἐντόνως, ὁ δὲ ἀκτῆμων προσευχαῖς σχολάζει, καὶ ἀναγνώσασιν. Ὁ φιλάργυρος θησαυρίζει βαλάντιον, ὁ δὲ ἀκτῆ. μὼν συνάγει ἀρετᾶς, Λέγει ἡ Γραφὴ ἐπικατάρτος ὁ ποιῶν εἶδωλον καὶ τιθεὶς ἐν ἀποκρύφῳ τούτῳ δὲ ὅμοιος ὁ φιλάργυρος" ὁ μὲν γὰρ προσκυνεῖ κιβδῆλῳ ἀνωφελεῖ, ὁ δὲ ἄγαλματοφορεῖ φαντασίαν πλούτου καὶ ὥσπερ γίνεται τοῖς κοιλιό: δούλοις ἡ κοιλία θεός, οὕτω τοῖς φιλαργύροις θεὸς ὁ χρυσός.

3. Τοῦτο τὸ πάθος οἱ ἄπιστοι καὶ ἀνέλπιστοι, ὡς εἴρηται, νοσοῦσιν, οἵτινες καὶ εἰκοτὼς εἰδωλολάτραι προσαγορεύονται οὐκέτι γὰρ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα ἔχουσιν, ἀλλ' εἰς ζῶα βασιλικά. Οὕτως οὖν τοῦ φιλαργύρου, οὐδὲν ἀνομώτερον, ὡς φησιν ἡ Γραφὴ οὕτω γὰρ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔκπρακτον ποιεῖ πολλοὶ γὰρ ἐδόθησαν εἰς πτῶμα χάριν χρυσίου, ὡς καὶ Ἰούδας διὰ τῆς φιλαργυρίας, οὗ μόνον τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων ἐξέπεσεν, ἀλλὰ καὶ προδότης γέγονε τοῦ Δεσπότη, καὶ δι' ἀγχόνης ἀπώλετο.

4. Λέπρα οὖν ψυχῆς ἔστιν ἡ φιλαργυρία, ὡς διὰ τοῦ Γιεζῆ ἀποδέδεικται, λεπρωθέντος εὐθύς, ἡνίκα ταύτην ἠγάπησεν. Αὕτη καὶ σῆς ὀστέων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γίνεται, κατεσθίουσα αὐτὸν ἀεὶ διὰ τῆς μερίμνης καὶ τῆς ἀγρυπνίας καὶ δὲ θέλων, εὐκόλως αὐτῆς περιγίνεται' οὗ γὰρ φυσικὸν πάθος ἐστὶ, ἀλλὰ προαιρετικόν. Διὸ καὶ εἰ τις ἀναλάβοι πίστιν εἰς Θεὸν καὶ ἐλπίδα ἀδίστακτον, εὐχερῶς καταπτύσει φιλαργυρίας, καὶ ἑαυτὸν μεγίστου κινδύνου ρύσεται..

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Γ' (Το πάθος της φιλαργυρίας)

5. Μακάριος ἄνθρωπος, δς εὐρέθη ἄμωμος καὶ ὀπίσω χρυσίου οὐκ ἔπο: ρεύθη, κατὰ τὴν Γραφῶν. Ὁ γὰρ Ἰάκωβος ἀπειλῶν τοῖς φιλαργύροις, φησὶν' ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἷς μαρτύριον ὑμῶν ἔσται, καὶ φάγεται τὶς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ.

6. Παραπλήσια δὲ τούτῳ καὶ ὁ Προφήτης Ἀββακούμ λέγει, ταλανίζων τοὺς φιλαργύρους' οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτὰ ὄντως γὰρ ὁ χρήματα συνάγων, ἀποτίθησι τὰ μετὰ μικρὸν αὐτῷ οὐκ ἔσομενα. Τούτοις δὲ καὶ ὁ Δαβὶδ συνηγορῶν ἔφη ἰδοὺ ἄνθρωπος, τοὺς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυναμώθη ἐπὶ τῇ μᾶς ταιότητα αὐτοῦ.

7. Φύγωμεν οὖν, ἀδελφοί, τὸ δεινὸν τοῦτο πάθος τὸ ἀσυμπαθές, τὸ μισάνθρωπον, καὶ ἀνέλπιστον, καὶ πάντων τῶν κακῶν πρόξενον, τοῦ Ἀποστόλου ἀκούοντες λέγοντος" δίζα πάντων τῶν κακῶν ἔστιν ἡ φιλαργυρία καὶ τὴν ἀκτημο: σύνην ἀσπασώμεθα, τῷ Σωτῆρι πειθόμενοι παραγγέλλοντι" μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄγυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν ἢ γὰρ ἀκτημοσύνη, εὐσταλῆς οὔσα καὶ κούφη, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάγει τὸν ταύτην κτησάμενον.

8. Διὸ ἐμπιστεύσωμεν τῷ Θεῷ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος, καὶ δηλοὶ ἐσμέν, ὅτι καὶ τὴν τοῦ πνεύματος αὐτῷ ἐμπιστεύομεν, ὅτι αὐτὸ μέλει περὶ ἡμῶν, καὶ οἶδεν ὧν χρεῖαν ἔχομεν, πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν.

9. Ὁ γὰρ Θεὸς ἀπλοὺς ὧν ἀπλότητι χαίρει καὶ τοῖς ταύτη συζῶσι, χορηγὸς ἐστὶ διαψιλέστατος, καθὼς ἡ Σοφία φησὶ ἥς πορεύεται ἀπλῶς, πορεύεται πεποιοῦς. Καὶ πάλιν τοῦ πιστοῦ, ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, τοῦ δὲ ἀπίστου, οὐδὲ ὀβολός. Καὶ εὐλογία Κυρίου, ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου. Καὶ ψυχὴ εὐλογουμένη πᾶσα ἀπλή. Καὶ οὐ σπείρων δικαιοσύνης, λήψεται μισθὸν πιστοῦ. Καὶ" οἷς λιμοκτο: γήσει Κύριος ψυχὴν δικαίου. Καὶ δ πεποιοῦς ἐπὶ πλοῦτή αὐτοῦ, οὗτος πεσεῖται.

10. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ψαλμωδὸς ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν δυσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ διαθρέψαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ' πλούσιοι γὰρ ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ. Καὶ πάλιν οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους,

11. Καὶ αὐτὸς καὶ φιλόανθρωπος Δεσπότης ἡμῶν παραινεῖ ἡμᾶς λέγων" ἔμβλεψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτὰ οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν, καὶ ἐπάγει" μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγω» μέν, ἢ τί πίνωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα' οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρήζετε τούτων ἀπάντων ζητεῖτε

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Γ' (Το πάθος της φιλαργυρίας)

δὲ πρῶτον τὴν Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθῆσεται ὑμῖν.

Ερμηνεία

Το πάθος της φιλαργυρίας είναι πάρα πολύ φοβερόν και καταστρεπτικόν διότι είναι τελείως αδύνατον, εκείνος που αγαπά τας ηδονάς και το χρήμα να ζήση κατά τας εντολάς του Θεού. Αυτό λοιπόν το πάθος, όταν εύρη την ψυχὴν χωρὶς τον θερμόν ζήλον της αρετῆς και χωρὶς την πίστιν, αρχίζει να την ενοχλή με ώρισμένας ευλόγους προφάσεις, δια να δικαιολογήσῃ την κλίσιν πρὸς τα χρήματα τοιαύται, παραδείγματος χάριν, προφάσεις είναι τα γηρατεία, η σωματικὴ ασθένεια και τα παρόμοια. Και ὅπως ακριβῶς η θάλασσα δεν γεμίζει, παρ' ὅλον ὅτι δέχεται πολλοὺς ποταμούς, τοιουτοτρόπως και η επιθυμία τοῦ φιλαργύρου ουδέποτε ικανοποιεῖται ἀπὸ τα χρήματα, τα ὁποῖα διαρκῶς επιζητεῖ.

2. Ο φιλάργυρος Μοναχός, διὰ να ἀποκτήσῃ χρήματα, εργάζεται σκληρῶς, ἐνῶ ο ἀκτῆμων εἶναι ἀφοσιωμένος εἰς προσευχάς και ὠφέλιμα ἀναγνώσματα. Ο φιλάργυρος μεταβάλλει, δια της συστηματικῆς ἀποταμιεύσεως, εἰς θησαυρόν το βαλάντιόν του· ο δε ἀκτῆμων μόνον ἀρετὰς θησαυρίζει. Ἡ Ἀγία Γραφή λέγει: «Ἐπικατάρτος ἄνθρωπος, ὅστις ποιήσῃ γλυπτὸν και χωνευτὸν, βδέλυγμα Κυρίῳ, ἔργον χειρῶν τεχνιτῶν, και θήσῃ αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ» (Δευτ. κζ', 15). Με αὐτὸν ὁμοιάζει ο φιλάργυρος. Διότι ο μὲν εἰδωλολάτρης προσκυνεῖ ψευδὴ θεόν, ο ὁποῖος δεν τον ὠφελεῖ, ο δε φιλάργυρος κάμνει, εἰς τὴν σκέψιν του, ἀγαλμα προσκυνουμένου Θεοῦ, τὴν υλικὴν υπεροχὴν τοῦ πλούτου. “Ὅπως δε ακριβῶς διὰ τοὺς κοιλιοδούλους γίνεται Θεός ἡ κοιλία των, τοιουτοτρόπως και διὰ τοὺς φιλαργύρους ο χρυσὸς γίνεται Θεός των.

3. Ἀπὸ αὐτὸ το πάθος της φιλαργυρίας, ὅπως ἔχει λεχθῇ, υποφέρουν ὅσοι δεν ἔχουν πίστιν και ἐλπίδα· αὐτοὺς θα ἤμπορούσε κανεὶς, πολὺ λογικῶς, να τοὺς ὀνομάσῃ εἰδωλολάτρας, διότι δεν στηρίζουν πλέον τας ἐλπίδας των εἰς τον Θεόν, ἀλλ' εἰς βασιλικὰς εἰκόνας²². “Ὡστε λοιπόν, ὅπως λέγει και η Γραφή, δεν ὑπάρχει μεγαλύτερος παράνομος ἀπὸ τον φιλάργυρον διότι ο φιλάργυρος και τὴν ψυχὴν του ἀκόμα ἐκθέτει πρὸς πώλησιν διὰ το χρήμα: πολλοὶ δε ἀπέθανον πνευματικῶς διὰ το χρήμα. Παράδειγμα αἰώνιον ο Ιούδας, ο ὁποῖος ἐξ αἰτίας της φιλαργυρίας, ὄχι μόνον

²² Βασιλικὰ ζῶα (—βασιλικῆς εἰκόνας) ὀνομάζει ο “Ἅγιος Ἀντίοχος κατὰ συνεκδοχὴν τα νομίσματα, διότι ἔφερον χαραγμένας τας εἰκόνας των βασιλέων. “Ἡ δε λέξις ζῶον σημαίνει και εἰκὼν, μορφή, ζωγραφία.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Γ΄ (Το πάθος της φιλαργυρίας)

εξέπεσεν από το Αποστολικόν αξίωμα, αλλά κατέστη και προδότης του Δεσπότη και, εις το τέλος, έχασε και την ζωήν του και την ψυχὴν του, αυτοκτονήσας δι' αγχόνης εξ απελπισίας και απογνώσεως.

4. Η φιλαργυρία λοιπόν είναι λέπρα της ψυχῆς αὐτό έχει αποδειχθῇ και εις την περίπτωσιν τοῦ Γιεζή, ο οποίος προσεβλήθη ἀπὸ λέπραν, μόλις ηγάπησε την φιλαργυρίαν. Ἀκόμη η φιλαργυρία είναι σκώληξ, που κατατρῶγει τα οστά του ἀνθρώπου με την μέριμναν των χρημάτων και την αγρυπνίαν, πῶς να κρύψῃ τα χρήματα.

Εκεῖνος ὅμως, ο οποίος θέλει, με ευκολίαν την κατανικά, διότι η φιλαργυρία δεν είναι πάθος, οφειλόμενον εις την φύσιν του ἀνθρώπου, ἀλλὰ εις την προαίρεσιν αὐτοῦ. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τον λόγον και εκείνος, ο οποίος θα δυνηθῇ να ενισχύσῃ την πίστιν του εις τον Θεόν και να στηρίξῃ εἰς Αὐτόν και μόνον, χωρίς να διστάσῃ, την ἐλπίδα του, ευκόλως θα ἀποβάλλῃ το πάθος της φιλαργυρίας και θα σώσῃ τον εαυτόν του ἀπὸ μέγιστον κίνδυνον.

5. Μακάριος και ευτυχῆς είναι ο ἄνθρωπος εκείνος, ο οποίος, κατὰ την Ἀγίας Γραφήν, ευρέθη καθαρὸς ἀπὸ το μίασμα της φιλαργυρίας και δεν ἐπεδίωξε να ἀποκτήσῃ χρυσάφι²³. Ο Ἀπόστολος Ἰάκωβος ἀπειλῶν τους φιλαργύρους λέγει: «Ο χρυσὸς υμῶν και ο ἄργυρος κατίωται, και ο ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον υμῶν ἔσται, και φάγεται τας σάρκας υμῶν ὡς πύρ» (Ἰακ. ε' 3).

6. Τα ἴδια σχεδὸν λέγει και ο Προφήτης Ἀββακούμ, ὅταν ἐλεεινολογῇ τους φιλαργύρους: «Οὐαὶ ο πληθύνων εαυτῷ τα οὐκ ὄντα αὐτοῦ» ('Αββακ. β' 6): διότι πράγματι εκείνος, που συγκεντρώνει χρήματα, θησαυρίζει πράγματα, τα οποία ἐντὸς ολίγου, ὅταν ἀποθάνῃ, δεν θα ἀνήκουν πλέον εις αὐτόν. Με τους δύο προηγουμένους ἄνδρας της Ἀγίας Γραφῆς, τον Ἀπόστολον Ἰάκωβον και τον Προφήτην Ἀββακούμ, συμφωνῶν και ο Προφητὰναξ Δαβίδ λέγει: «Ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο τον Θεόν βοηθόν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ το πλῆθει τοῦ πλούτου αὐτοῦ και ἐνεδυναμώθη ἐπὶ τη ματαιότητι αὐτοῦ» (Ψαλμ. να', 9).

7. Ἀς ἀποφύγωμεν λοιπόν, ἀδελφοί μου, το φοβερόν αὐτό πάθος, που κάμνει τον ἄνθρωπον να μὴ αἰσθάνεται συμπάθειαν, του ἐμπνέει μίσος προς τους ἄλλους, του καταστρέφει ὅλας ταςπρος τον Θεόν ἐλπίδας και εἶναι η αἰτία ὅλων των κακῶν. Ἀς

²³ «Μακάριος πλούσιος ὡς ευρέθη ἄμωμος, και ὡς ὀπίσω χρυσοῦ οὐκ ἐπο ρεύθη» (Σειράχ λδ' 8).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Γ΄ (Το πάθος της φιλαργυρίας)

ακούσωμεν τον Απόστολον, που λέγει: «Ρίζα γάρ πάντων των κακών εστιν η φιλαργυρία» (Α' Τιμοθ.ς' 10). Ας κλείσωμεν μέσα εις τα στήθη μας την αγάπην προς την ακτημοσύνην υπακούοντες εις τον Σωτήρα μας, ο οποίος μάς παραγγέλλει: «Μή κτήσησθε χρυσόν, μηδε άργυρον, μηδε χαλκόν εις τας ζώνας υμών» (Ματθ. ι' 9). Η ακτημοσύνη, επειδή είναι απηλλαγμένη από την ύλην και τας φροντίδας των χρημάτων, καθιστά τον ακτήμονα πρόθυμον εις τας πνευματικές ασκήσεις και ελαφρόν, και τον αναβιβάζει εις τον ουρανόν.

8. Δι' αυτόν ακριβώς τον λόγον άς εμπιστευθώμεν εις τον Θεόν την συντήρησιν του σώματος ημών· τοιουτοτρόπως αποδεικνύομεν, ότι εμπιστευόμεθα εις Εκείνον και τας πνευματικές μας ανάγκάς, διότι Αυτός φροντίζει και μεριμνά δι' ημάς και γνωρίζει από ποια πράγματα έχομεν ανάγκην, πρίν ημείς το ζητήσωμεν από Αυτόν.

9. Ο Θεός, ως απλούς κατά την ουσίαν, ιδιαιτέρως αγαπά την απλότητα και εκείνους, που ζουν με απλότητα δι' αυτό και πλουτίζει με τα αγαθά Του τους απλούς και απλώς διάγοντας. Επί του ζητήματος αυτού αρκετές και σημαντικές μαρτυρίες παρέχουν, εις την Αγίαν Γραφήν, αι Παροιμίαι του Σολομώντος. Ιδού μερικοί από αυτάς: «Ος πορεύεται απλώς, πορεύεται πεποιθώς» (Παρ. ι' 9). «Τού πιστού όλος ο κόσμος των χρημάτων, τού δε απίστου ουδέ οβολός» (Παρ. ιζ' 6). «Ευλογία Κυρίου επί κεφαλήν δικαίου» (Παρ. ι' 6). «Ψυχή ευλογουμένη πάσα απλή» (Παρ. ια' 25). «Ο δε σπείρων δικαιοσύνην λήψεται μισθόν πιστόν» (Παρ. ια' 21). «Ου λιμοκτονήσει Κύριος ψυχήν δικαίαν» (Παρ. ι' 3). «Ο πεποιθώς επί πλούτῳ, ούτος πεσείται» (Παρ. ια' 28).

10. Εκτός από αυτούς τους διδακτικούς λόγους του σοφού Σολομώντος, λίαν αξιόλογοι και λίαν διδακτικοί είναι και οι λόγοι εκείνοι που συναντώμεν εις τους Ψαλμούς: «Ιδού οι οφθαλμοί Κυρίου επί τους φοβουμένους Αυτόν, τούς ελπίζοντας επί το έλεος Αυτού ρύσασθαι εκ θανάτου τας ψυχάς αυτών και διαθρέψαι αυτούς εν λιμώ» (Ψαλμ. λβ' 18-19) και «Πλούσιοι επτώχευσαν και επείνασαν οι δε έκζητούντες τον Κύριον ούκ ελαττωθήσονται παντός αγαθού» (Ψαλμ. λγ' 11). Σχετικώς πάλιν εις άλλο σημείον του βιβλίου των Ψαλμών αναγράφεται «Ουκ είδον δίκαιον εγκαταλελειμμένον, ουδε το σπέρμα αυτού ζητούν άρτους» (Ψαλμ. λς' 25).

11. Αλλά και ο ίδιος ο φιλόανθρωπος ημών Δεσπότης μας συμβουλεύει με τας εξής χαρακτηριστικές φράσεις: «Εμβλέψατε εις τα πετεινά του ουρανού, ότι ου σπείρουσιν, ουδέ θερίζουσιν, ουδε συνάγουσιν εις αποθήκας, και ο Πατήρ ημών ο ουράνιος τρέφει αυτά' ουχ υμείς μάλλον διαφέρετε αυτών;» (Ματθ. ς' 26): αμέσως δε προσθέτει τι πρέπει να κάμνωμεν· «Μή ούν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν, ή τι

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Γ' (Το πάθος της φιλαργυρίας)

πίωμεν, ή τι περιβαλώμεθα πάντα γάρ ταύτα τα έθνη επιζητεί οίδε γάρ ο Πατήρ υμών ο ουράνιος ότι χρήζετε τούτων απάντων ζητείτε δε πρώτον την Βασιλείας του Θεού και την δικαιοσύνην αυτού και ταύτα πάντα προστεθήσεται υμίν» (Ματθ. ζ' 31-33).

Β'. Του Αγίου Μαξίμου.

ΠΑΣ φιλάργυρος δι' εύλαβείας την άρετήν ύποκρινόμενος, έπει δ' αν εύ. ρή την ποθουμένην ύλην πορίσασθαι, τον τρόπον εξόμνυται καθ' δν μαθητής εΐναι του Λόγου τὸ πρὶν ἔνομιζετο.

Ερμηνεία

ΚΑΘΕ φιλάργυρος υποκρίνεται τον ενάρετον, παρουσιαζόμενος δήθεν ως ευλαβής εις τα μάτια του κόσμου μόλις όμως κατορθώση να εξασφαλίση τα χρήματα, τα οποία ποθεί διά τους σκοπούς του, τότε αμέσως απαρνείται τον τρόπον τον οποίον μετεχειρίζετο πρότερον και εκ του οποίου εθεωρείτο ως μαθητής του Λόγου.

Γ'. 'Εν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΡΩΤΗΘΗ Γέρων τί έστι φιλαργυρία; καὶ ἀπεκρίθη το μὴ πιστεύσαι τῷ Θεῷ, ὅτι ποιεῖται σου φροντίδα, καὶ τὸ ἀπελπίσαι τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φιλεῖν τὰς ἡδονᾶς.

Ερμηνεία

Τι πράγμα είναι η φιλαργυρία και ηρώτησαν κάποτε ένα Γέροντα Ασκητήν. Εκείνος τότε έδωσε την εξής απάντησιν:

—Φιλαργυρία είναι το να μη έχης εμπιστοσύνην εις τον Θεόν, ότι φροντίζει διά σέ τό νά μή ελπίζης πλέον εις τας υποσχέσεις του Θεού και το να αγαπάς τας ηδονάς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη)

Πόθεν ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη ἐγγίνεται, καὶ πῶς δείκνυται, καὶ τίνα ἐργάζεται.

Ἀπὸ ποῦ ἀναπτύσσεται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη, πῶς ἐκφράζεται καὶ ποιά τὰ ἔργα της.

Α'. Του Αγίου Μάρκου.

ΟΙ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ἀγαπῶντες καθημέραν ἀποθνήσκουσι, τουτέστι πᾶσαν ἔννοιαν τῆς ἐνταύθα ζωῆς ὑπερβαίνουν, μηδὲν ἕτερον ἐννοοῦντες, ἢ Ἐν μόνον πότε καταντήσωσιν εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἥτις ῥ᾽ ἔστιν ἐνδότερον ἄνοιγμα τῆς καρδίας, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσηλθεν Ἰησοῦς διὰ τοῦ Βαπτίσματος.

2. Τοῦτο ζητῶν παρὰ τὰς ἀρχὰς ὁ “Ἅγιος Παῦλος ἔλεγε διώκω εἰ . καὶ καταλάβω, ἔφ' ᾧ καὶ κατελήφθην τουτέστι, ἓνα ἀγαπήσω, ὅσον ἡγαπηθὴν ὑπὸ Χριστοῦ. Μετὰ δὲ τὸ καταλαβεῖν ταύτην τὴν ἀγάπην, οὐκέτι οὐδὲν ἕτερον ἐννοεῖν κατεδέχετο' οὐ τὰ θλιβερά τούτου τοῦ σώματος, οὐ τὰ θαύματα τῆς κτίσεως, ἀλλὰ πᾶσαν σχεδὸν ἔννοιαν παρηγεῖτο, μηδὲ πρὸς ὥραν τῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας στερηθῆναι καταδεχόμενος.

3. Ἐφανεροποίησε δὲ ὅσα διὰ τὴν πνευματικὴν ἀγάπην παρηγεῖτο καὶ φησὶ τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ καὶ θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; Καὶ πάλιν πέπεισμαι, φησίν, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἄρχαι οὔτε Ἐξουσίαι οὔτε Δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τίς κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν" καθότι οὐδὲν τούτων ἐννοῶν ἡνείχετο, ἢ μόνον ἐκεῖ παραμένειν.

4. Πάν δῆμα Χριστοῦ, ἔλεον καὶ δικαιοσύνης καὶ σοφίαν ἔμφανει Θεοῦ, καὶ τὴν τούτων δύναμιν διὰ τῆς ἀκοῆς ἐμβάλλει τοῖς ἡδεως ἀκούουσιν" ὅθεν οἱ ἀνελεήμονες, καὶ ἄδικοι, ἀηδῶς ἀκούοντες, τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν γνῶναι οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀλλὰ καὶ λαλοῦντα ἔσταυρωσαν.

5. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἴδωμεν εἰ ἡδεως αὐτοῦ ἀκούωμεν αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν καὶ ἀγαπῶν μέ, τὰς ἐντολὰς μου τηρήσει καὶ ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, καγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν βλέπεις πῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐμφάνειαν ταῖς ἐντολαῖς ἐνέκρυσεν;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

6. Ὁ της κατὰ Θεὸν προκοπῆς ἐφιέμενος ὀφείλει τὴν ἀρχὴν ταύτης ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι, ἀνεπίληστον καὶ ἀειμνημόνευτον· ἐν ἀδιαλείπτῃ μελέτῃ ἀναλογίζεσθαι σὲ χρὴ τὰς τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου εἰς αὐτὸν γενομένας οἰκονομίας καὶ εὐεργεσίας ἐξ ἀρχῆς γενέσεως μέχρι τοῦ παρόντος, τὰς τὲ σωματικὰς καὶ τὰς πνευματικὰς, καὶ ταύτας πρὸ ὀφθαλμῶν τιθέμενον, ἐν αὐταῖς μελετῶν καὶ ἀδολεσχεῖν, κατὰ τὸ εἰρημένον" μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ καὶ μὴ λήθῃ καλυπτόμενον ἢ ραθυμίας αἰτία ἀμνημονεῖν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων αὐτοῦ εὐεργεσιῶν καὶ διὰ τοῦτο ἀνωφελῶς καὶ ἄχαριστως παρέρχεσθαι τὸν ὑπόλοιπον χρόνον.

7. Αἱ γὰρ τοιαῦται ἀδιάλειπτοι μνήμαι ὥσπερ τί κέντρον νύττουσαι τὴν καρδίαν, κινούσιν αὐτὴν πάντοτε εἰς ἐξομολόγησιν, εἰς ταπείνωσιν, εἰς εὐχαριστίαν, μετὰ συντετριμμένης ψυχῆς, εἰς πᾶσαν σπουδὴν ἀγαθῆν, καὶ ἀνταπόδοσιν τρόπων καὶ ἡθῶν χρηστῶν, καὶ πάσης της κατὰ Θεὸν ἀρετῆς ἀεὶ μελετώσαν εὐσυνειδήτη γνώμη τὸ προφητικὸν λόγιον τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ, περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκε μοι ;

8. Ὅταν γὰρ ἀναλογίσηται ἡ ψυχὴ τὰς ἀπὸ γενέσεως εὐεργεσίας τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ πόσων κινδύνων πολλάκις ἐρρύσθη, ἢ πόσοις κακοῖς ὑποπεσοῦσα, καὶ ἐν πλημμελείαις πολλάκις ὀλισθήσασα ἐκουσίως, οὗ παρεδόθη κατὰ τὸ δίκαιον κρίμα τοὺς ἀπατήσασιν πνεύμασιν εἰς ἀπώλειαν καὶ θάνατον, ἀλλὰ μά: κροθύμως ὁ φιλάνθρωπος Δεσπότης παρορῶν τὰ πλημμελήματα, διεφύλαξεν ἐκδεχόμενος τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς.

9. Καὶ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ πονηροῖς πνεύμασιν ἐκουσίως διὰ τῶν παθῶν δουλεύσασαν, Αὐτὸς διέτρεφε, σκέπων καὶ παντοίως προνοούμενος, καὶ τέλος ἀγαθῷ νεύματι εἰς ὁδὸν σωτηρίας ὠδήγησε, καὶ φίλτρον ἀσκητικοῦ βίου τῇ καρδίᾳ ἐνέθηκε, καὶ μετὰ χαρᾶς τὸν κόσμον καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀπάτης τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καταλιπεῖν ἐνεδυνάμωσε, καὶ Ἀγγελικὸν σχήματι τῆς ἀσκητικῆς τάξεως κατεκόσμησε, καὶ εὐχερῶς προσληφθῆναι παρὰ Ἁγίων Πατέρων ἐν συστήματι ἀδελφότητος παρεσκεύασε.

10. Τίς εὐσυνειδήτον ἔχων γνώμην, καὶ ταῦτα ἀναλογιζόμενος, οὐχὶ πᾶν» τότε ἐν συντριμμῷ καρδίας διατελέσει, ἔχων τοσαῦτα ἐνέχυρα προλαβουσῶν εὐεργεσιῶν, μηδὲν ἀγαθὸν αὐτὸς πρότερον ἐργασάμενος; καὶ οὐχὶ πάντοτε βεβαίαν ἔλπιδα ἀναλάβῃ, τοῦτο βουλευσάμενος, ὅτι εἰ μηδὲν ἀγαθὸν μου ποιήσαντος, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐνώπιον Αὐτοῦ ἀμαρτήσαντος, ἐν ἀκαθαρσίᾳ σαρκὸς καὶ ἄλλαις πολλαῖς κακίαις συλληφθέντος, οὗ κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἐποίησεν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀνομίας ἀνταπέδωκεν, ἀλλὰ τοσαύτας δωρεὰς, καὶ χάριτας εἰς σωτηρίαν ὠκονομησεν" ἐὰν νῦν ὀλοτελῶς δῶ ἑμαυτὸν τοῦ λοιποῦ δουλεύειν αὐτῷ ἐν πάσῃ ἀγνῇ ἀναστροφῇ, καὶ ἀρετῶν κατορθώσει, πόσων ἀγαθῶν, καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων ἀξιώσει, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν δυναμῶν καὶ κατευοδῶν;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

11. Διόπερ καὶ πάντοτε τοιοῦτον λογισμὸν σφῶζων, καὶ μὴ ἐπιλανθανόμενος τῶν τοσούτων εὐεργεσιῶν, εὐκόλως πρὸς ἔπειξιν καὶ ἀγάπην Θεοῦ τὴν καρδίαν ἔχει κινουμένην, εἰς τὸ ἀνταποδοῦναι, κατὰ δύναμιν, πολιτείαν ἐνάρετον, καὶ πᾶσαν ἄσκησιν ἀγαθὴν, καὶ ἐργασίας δικαιοσύνης, πάντοτε πρόθυμος καὶ ἔτοιμος ὢν, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιεῖν, δυσωπούμενος ὑπὸ τῆς μνήμης τῶν τοσούτων καλῶν ὧν πέπονθε ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου Δεσπότη καὶ αὐτομάτῳ τινὶ τρόπῳ, μᾶλλον δὲ συνεργεῖα τῆς ἄνωθεν Χάριτος, εἰς ἀγάπην Θεοῦ καὶ πόθον πλείονα τὴν καρδίαν ἀεὶ τιτρωσκομενος.

Ερμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΙ, που αγαπούν τον Θεόν, καθημερινῶς αποθνήσκουσι· δηλαδή προσπαθοῦν να ανυψωθοῦν υπεράνω των ὁρων της παρούσης επιγείου ζωῆς. Οι τοιοῦτοι ἄνθρωποι τίποτε ἄλλο δεν σκέπτονται, παρά μόνον πότε θα φθάσουν εἰς τὴν τελείαν καὶ ολοκληρωμένην ἀγάπην πρὸς τον Χριστόν, ἡ ὁποία εἶναι ἓνα βαθύτερον ἀνοιγμα τῆς καρδίας, εἰς τὸ ὁποῖον, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς, προκειμένου να τὴν προπαρασκευάσῃ διὰ τον υψηλὸν αὐτόν καὶ θεῖον ἔρωτα.

2. Αυτό επιδιώκων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ὅρους τῆς φυσικῆς ζωῆς, ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος ἔλεγε : «Διώκω δε εἰ καὶ καταλάβω, εφ' ὃ καὶ κατελήφθην» (Φιλιπ. γ' 12)· δηλαδή επιδιώκω να ἀγαπήσω τόσον τον Ἰησοῦν, ὅσον με ἠγάπησεν Ἐκεῖνος. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν τῆς ἀπολύτου καὶ ἔξω παντός μέτρου ἀγάπης πρὸς τον Ἰησοῦν, τὴν εθεώρει ὡς τὸ ἰδανικώτερον πλήρωμα των πόθων τῆς καρδίας του δι' αὐτό καὶ μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀγάπης αὐτῆς, τίποτε ἄλλο πλέον δεν ἐπεθύμει να σκέπτεται καὶ να επιδιώκῃ οὔτε αἱ θλίψεις τοῦ σώματος, οὔτε τὰ θαύματα τῆς κτίσεως ἠδύναντο να τον ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν υψηλὴν αὐτὴν ἀγάπην» ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας καταστάσεις ευχαρίστως παρητείτο, ἀρκεῖ να μὴ ἔστερείτο, οὔτε ἐπὶ μίαν ὥραν, τῆς γλυκυτάτης ἡδονῆς, που διεγείρει εἰς τὴν καρδίαν ἡ ἐπενέργεια τοῦ πνεύματος, ἐξ ἀφορμῆς τῆς παρουσίας τῆς ἀγάπης.

3. Πόσα δε πράγματα εἶχε τὴν δύναμιν να περιφρονήσῃ, χάριν αὐτῆς τῆς πνευματικῆς ἀγάπης, μάς λέγει ὁ ἴδιος: «Τὶς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμός ἢ λιμός ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα»; (Ρωμ. η' 35). Καὶ καταλήγει με τὴν μεγαλοπρεπὴ διαβεβαίωσιν: «Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ, οὔτε Ἄγγελοι οὔτε Ἀρχαὶ οὔτε Δυνάμεις, οὔτε ἐνεστώτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὑψώματα οὔτε βάθος, οὔτε τὶς κτίσις ἐτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Ρωμ. η' 38-39). Τὰ ἔλεγε

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

δε όλα αυτά, διότι δεν επεθύμει η σκέψις του να αιχμαλωτίζεται από τίποτε ήθελε πάντοτε να σκέπτεται την αγάπην προς τον Χριστόν και με αυτήν να γεμίξη την καρδιά του.

4. Κάθε λόγος, τον οποίον είπεν ο Χριστός, φανερώνει την ευσπλαγχνίαν, την δικαιοσύνην και την σοφίαν του Θεού και όσοι προθύμως και ευχαρίστως ακούουν τους λόγους αυτούς, δέχονται εις την καρδίαν των την δύναμιν, που εγκρύπτουν διά τούτο οι άσπλαγχοι και άδικοι, επειδή ακούουν με δυσαρέσκειαν τους λόγους αυτούς του Χριστού, δεν ήμπόρεσαν να καταλάβουν την σοφίαν του Θεού όχι δε μόνον αυτό, αλλά και όταν εδίδασκε επί της γης, τον εσταύρωσαν.

5. Ας ίδωμεν λοιπόν και ημείς, εάν ακούωμεν τον Κύριόν μας με ευχαρίστησιν, διότι Αυτός έχει ειπεί: «Ο έχων τας εντολάς μου και τηρών αυτάς, εκείνος έστιν ο αγαπών με" ο δε αγαπών με αγαπηθήσεται υπό του Πατρός μου, και εγώ αγαπήσω αυτόν και εμφανίσω αυτόν έμαυτόν» (Ιωάν. ιδ' 21). Βλέπεις πώς την φανέρωσίν του εις τας ψυχάς μας, την έκρυσεν μέσα εις τας εντολάς, ώστε να καθίσταται άξιος της τοιαύτης θεωρίας μόνον εκείνος, όστις εκτελεί αυτάς;

6. Αυτός, που επιθυμεί την κατά Θεόν προκοπήν και πρόοδον, πρέπει να κάμη αρχήν απ' εδώ να διατηρήση δε την αρχήν αυτήν αλησμόνητον και να την ενθυμείται διαρκώς. Αύται δε είναι αι σκέψεις, από τις οποίας επιβάλλεται να αρχίσωμεν την κατά Θεόν προκοπήν μας: Χριστιανέ μου, πρέπει διαρκώς να μελετάς και να σκέπτεσαι τας εκδηλώσεις της μερίμνης του Θεού πρός σε και τις ευεργεσίας από την γέννησίν σου μέχρι σήμερα, και αυτές που αναφέρονται εις το σώμα σου, αλλά και αυτάς, που αναφέρονται εις το πνεύμα. Να τάς έχης διαρκώς προ οφθαλμών σου μετά προσοχής να τας μελετάς και ο νούς σου διαρκώς να ομιλή δι' αυτάς, συμφώνως προς το ρητόν της Αγίας Γραφής: «Μή επιλανθάνου πάσας τας ανταποδόσεις αυτού» (Ψαλμ. ρβ' 2). Πρόσεξε, μήπως σε σκεπάση η λησμοσύνη ή σε κατανικήση ή οκνηρία και τοιουτοτρόπως ξεχάσης τάς πολλάς και μεγάλας ευεργεσίας του Θεού, όποταν θα περάσης τον υπόλοιπον χρόνον της ζωής σου ως αχάριστος και άχρηστος.

7. Διότι η συνεχής αυτή ανάμνησις των ευεργεσιών του Θεού ομοιάζει με ξίφος, που κεντά την καρδίαν και την παρακινεί πάντοτε να εξομολογείται τα μεγαλεία του Θεού, να ταπεινώνεται, να ευχαριστη, με συντετριμμένην ψυχήν, τον Θεόν, να κάμνη το καλόν, να συμπεριφέρεται με καλούς τρόπους και χριστιανικά ήθη, να εφαρμόζη όλας τας κατά Θεόν αρετάς, και να μελετά πάντοτε, με βαθείαν επίγνωσιν, τον λόγον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

του Προφήτου: «Τι ανταποδώσω τω Κυρίω, περί πάντων, ὧν ανταπέδωκέ μοι ;» (Ψαλμ. ριε' 3).

8. Διότι όταν η ψυχή σκεφθῇ τας ευεργεσίας του φιλανθρώπου Θεού, από τότε που ο άνθρωπος εγεννήθη όταν σκεφθῇ από πόσους κινδύνους διέφυγε πολλάκις ή πόσας φορές υπέπεσεν εις διάφορα κακά, και, με την θέλησίν της, ολίσθησεν εις αρκετά σφάλματα, χωρίς να παραδοθῇ, ὅπως θα ήτο το δίκαιον, εις τα πονηρά πνεύματα, που την εξηπάτησαν, διά να καταστραφῇ ή να αποθάνη πνευματικῶς αλλά, απ' εναντίας μάλιστα, ο φιλάνθρωπος Δεσπότης, παραβλέπων τα σφάλματα, την διεφύλαξεν, αναμένων την επιστροφῆς της.

9. Όταν ακόμη η ψυχή, σκεφθῇ, ὅτι, όταν είχε θεληματικά υποδουλωθῇ, διά των παθῶν, εἰς τα εχθρικά και πονηρά πνεύματα, ο Κύριος την διέτρεφε, την ἐσκέπαζε με την αγάπην Του και παντοιοτρόπως εφρόντιζε δι' αυτήν όταν, τέλος, σκεφθῇ, ὅτι ο Θεός, δι' ἀγαθοῦ σημείου, την ὠδήγησεν εις τον δρόμον της σωτηρίας και ἔβαλε μέσα εις την καρδίαν της την αγάπην προς τον ασκητικόν βίον και την ἐνίσχυσεν, ὥστε μετά χαράς να εγκαταλείψῃ τον κόσμον, την ἀπάτης των σαρκικῶν ηδονῶν και την ἐστόλισε με το Ἀγγελικόν σχῆμα της ἀσκητικῆς ζωῆς, συνετέλεσε δε να προσληφθῇ ευκόλως ἀπό τους Ἀγίους Πατέρας της ἀδελφότητος.

10. Όταν κανείς τα σκεφθῇ ὅλα αὐτά, με βαθεῖαν ἐπίγνωσιν και με ευσυνειδησίαν, πῶς να μη αισθανθῇ πάντοτε συντριβὴν καρδίας, συγκίνησιν, ἐφ' ὅσον ἔχει τόσας ἀποδείξεις ἀπό τις προηγηθείσας ευεργεσίας του Θεοῦ; Πῶς, τότε, να μη στηρίξῃ σταθεράς ἐλπίδας εις την αγάπην του Θεοῦ, ὅστις τόσον φιλοστόργως ἐνδιεφέρετο περί αὐτοῦ, ἐνῶ ο ἴδιος κανέν ἀγαθόν δεν εἶχε προηγουμένως ἐπιτελέσει, ἀλλά μάλιστα και κατὰ πολὺ ἐνώπιον Αὐτοῦ ἡμάρτησε; Τοῦτο θα πρέπει να σκεφθῆς, εὐλογημένε μου ἀδελφέ: ἐάν ο Θεός «οὐ κατὰ τας ἀμαρτίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδέ κατὰ τας ἀνομίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν» (Ψαλμ. ρβ' 10), ἐάν, όταν ἐγὼ ὅχι μόνον δεν εἶχαν ἐπιτύχει καμμίαν ἀγαθὴν πράξιν, ἀλλ' απ' ἐναντίας εἶχαν διαπράξει πολλές ἀμαρτίας ἐνώπιόν Του, συλληφθεῖς, ὑπὸ της συνειδήσεως και διὰ μολυσμὸν σαρκός και δι' ἄλλα κακουργήματα και ὁμως με ἐπλούτισε με τόσας ἀφθόνους δωρεάς και χάριτας, διά να σωθῶ, τώρα λοιπόν, ἐφ' ὅσον ἀφιερωθῶ ἐξ ὁλοκλήρου εις Αὐτόν, διά να τον δουλεύω με ἀγνήν ζωὴν και με την πραγματοποιήσιν των ἀρετῶν, πόσα πνευματικὰ ἀγαθὰ και πόσα χαρίσματα δεν θα μου προσφέρῃ, ὁδηγῶν με και ἐνισχύων με διὰ την ἐπιτυχίαν παντός ἔργου ἀγαθοῦ;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

11. Δι' αυτό ακριβώς εκείνος, που συνεχώς διατηρεί την σωτηριώδη αυτήν σκέψιν και ουδέποτε λησμονεί τας τόσας ευεργεσίας του Θεού, με μεγάλην ευκολίαν θα παρακινήση την καρδίαν του προς την εργασίαν της αρετής και την αγάπην του Θεού, ώστε να ανταποδώσῃ, ὅσον δύναται, τας ευεργεσίας αὐτάς, με μίαν ἐνάρετον ζωὴν και την συνεχή ἐξάσκησιν του ἀγαθοῦ, ἐργαζόμενος πάντοτε με προθυμίαν την δικαιοσύνης και ἐτοιμος ἀνά πάσαν στιγμὴν να ἐκτελέσῃ το θέλημα του Θεοῦ: ἡ ἀνάμνησις ὅλων αὐτῶν των ευεργεσιῶν, διὰ των ὁποίων ευηργετήθη ὑπὸ του φιλανθρώπου Δεσπότη, θα τον ἐνοχλή και θα τον προτρέπη συνεχῶς εἰς το δύσκολον ἔργον της αρετῆς. Τοιουτοτρόπως αὐθορμήτως, ἢ μάλλον με την βοήθειαν της θείας Χάριτος, ἡ καρδιά καθημερινῶς θα καταθέλγεται και θα αλλοιούται ἀπὸ τον πόθον του Θεοῦ και την πρὸς Αὐτὸν αγάπην.

Β'. Του Αγίου Διαδόχου.

ΟΥΔΕΙΣ δύναται ἀγαπῆσαι τὸν Θεὸν ἐν αἰσθήσει καρδίας, μὴ πρότερον φοβηθεῖς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ" διὰ γὰρ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου ἀγνιζομένη καὶ ἀπαλυνομένη ὥσπερ ἡ ψυχὴ, εἰς ἀγάπην ἐνεργουμένην ἔρχεται οὐκ ἄν δὲ τις εἰς φόβον ἔλθῃ ὅλως τοῦ Θεοῦ τῷ εἰρημενο τρόπῳ, εἴμη πασῶν των βιοτικῶν ἔξω γένηται φροντίδων.

2. Ὅτε γὰρ ἐν ἡσυχίᾳ πολλὴ καὶ ἄμεριμνία γένηται ὁ νοῦς, τότε ὀχλεῖ αὐτῷ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καθαρίζων αὐτὸν ἐν αἰσθήσει πολλὴ ἀπὸ πάσης γεώδους παχύτητος, ἵν' οὕτως αὐτὸν εἰς πολλὴν ἀγάπην ἀγάγῃ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ ὥστε καὶ μὲν φόβος τῶν ἔτι καθαριζομένων ἐστὶ, μετὰ μεσότητος ἀγάπης, ἢ δὲ τελεία ἀγάπη τῶν ἤδη καθαρισθέντων ἐστὶν ἐν οἷς οὐκ ἐστὶ λοιπὸν φόβος ἢ γὰρ τελεία ἀγάπη, φησὶν, ἔξω βάλλει τὸν φόβον.

3. Ἀμφότερα δὲ Δικαίων ἐστὶ μόνων, οἵτινες ἐνεργεῖα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰς ἀρετὰς κατεργάζονται καὶ διὰ τοῦτο, ποὺ μὲν λέγει ἡ Γραφή φοβή. θητε τὸν Κύριον πάντες οἱ "Ἅγιοι αὐτοῦ ποὺ δέ, ἀγαπήσατε τὸν Κύριον πάντες οἱ "Ὅσοι αὐτοῦ ἵνα μάθωμεν σαφῶς ὅτι τῶν μὲν ἔτι καθαριζομένων Δικαίων ἐστὶν ὁ φόβος μετὰ μεσότητος ἀγάπης, ὡς εἴρηται· τῶν δὲ καθαρισθέντων, ἢ τελεία ἀγάπη, ἐν οἷς οὐκ ἐστὶν ἔννοια φόβου τινός, ἀλλ' ἔκκαυσις ἀπαυστος, καὶ πόθος ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὸν λέγοντα ἔκολληθη ἡ ψυχὴ μου ὀπισώ σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου.

4. Ὡσπερ τὰ συμβαίνοντα τῷ σώματι τραύματα, ὅταν μὲν κεχερσωκότα, ὥσπερ ἡ, καὶ ἀνεπιμέλητα, τοῦ προσαγομένου αὐτοῖς φαρμάκου ὑπὸ τῶν ἱατρῶν οὐκ αἰσθάνεται,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

καθαρθέντα δέ, τῆς λατρείας αἰσθάνεται τοῦ φαρμάκου, εἰς ἴασιν ταχεῖαν ἐντεῦθεν ἐρχόμενα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ, ἕως μὲν ἀνεπιμέλητός ἐστι, καὶ ὑπὸ τῆς λέπρας τῆς φιληδονίας ὅλη κεκάλυπται, τοῦ εἰς Θεὸν φόβου οὗ δύναται αἰσθάνεσθαι, καὶ ἀπαύστως αὐτὴ τις τὸ φοβερὸν καὶ δυνατὸν καταγγέλλῃ τοῦ Θεοῦ.

5. Ἐπειδὴ δὲ ἀρξεται καθαίρεσθαι διὰ τῆς πολλῆς προσοχῆς, τότε ὡς φαρμάκου τινὸς ὄντος τῆς ζωῆς τοῦ θείου φόβου, αἰσθάνεται, καίοντος αὐτὴν ὥσπερ τὴ ἐνεργεῖα τῶν ἐλέγχων, ἐν πυρὶ ἀπαθείας. "Ὅθεν κατὰ μέρος λοιπὸν καθαριζομένη, εἰς τὸ τέλειόν του καθαρισμοῦ φθάνει, τοσοῦτον τὴ ἀγάπῃ προστιθεῖσα, ὅσον ἔλαττουταί το φόβῳ ἴν' οὕτως εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην φθάσῃ, ἐν ἣ φόβος οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ πᾶσα ἀπάθεια διὰ δόξης ἐνεργουμένη Θεοῦ. "Ἔστω οὖν ἡμῖν εἰς καύχημα καυχημάτων ἀπαυστον, πρῶτον μὲν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, λοιπὸν δὲ ἡ ἀγάπη, τὸ πλήρωμα τοῦ Νόμου τῆς ἐν Χριστῷ τελειότητος.

6. Ὁ ἑαυτὸν φιλῶν, τὸν Θεὸν ἀγαπᾶν οὗ δύναται καὶ δὲ ἑαυτὸν μὴ φιλῶν ἔνεκεν τοῦ ὑπερβάλλοντος πλούτου τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, οὗτος τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ διόπερ καὶ τοιοῦτος οὗ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἀγαπᾷ, ἢ ζητεῖ ποτέ, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ γὰρ ἑαυτὸν φιλῶν, τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ζητεῖ" ὁ δὲ τὸν Θεὸν φιλῶν, τὴν τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν δόξαν ζητεῖ καὶ ἀγαπᾷ.

7. Ψυχῆς γὰρ αἰσθητικῆς καὶ θεοφιλοῦς ἴδιον, τὴν μὲν δόξαν ἀεὶ ζητεῖν τοῦ Θεοῦ ἐν πάσαις αἷς ποιεῖ ἐντολαῖς, ἐπὶ δὲ τῇ ἑαυτῆς ταπεινώσει τέρπεσθαι" ὅτι τῷ μὲν Θεῷ δόξα διὰ μεγαλωσύνης πρέπει τῷ δὲ ἀνθρώπῳ ταπείνωσις" ἵνα δι' αὐτῆς οἰκειωθῶμεν τῷ Θεῷ ὅπερ ἔαν ποιῶμεν καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὸν Ἅγιον I. ὠάννην τὸν Βαπτιστήν, χαίροντες τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ, ἀπαύστως λέγειν ἄρξωμεθα' ἐκεῖνον δεῖ ὑψουσθαι, ἡμᾶς δὲ ἔλαττουσθαι.

8. Οἶδα ἐγὼ τινὰ τοσοῦτον τὸν Θεὸν ἀγαπώντα, καὶ ἔτι πενθοῦντα ὅτι οὗ καθὼς λέγει ἀγαπᾷ, ὥστε ἀπαύστως αὐτοῦ τὴν εὐχὴν ἐν τοιαύτῃ εἶναι θερμὴ ἐπιθυμία τινί, ὡς τὸν μὲν Θεὸν ἐν αὐτῷ δοξάζεσθαι, ἑαυτὸν δὲ οὔτε οἶδεν ὅπερ ἔστιν, οὐδὲ ἐν ἑαυτοῖς τοῖς ἐπαίνους τῶν λόγων τῇ γὰρ πολλῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς τὰ πεινώσεως τῆς ἑαυτοῦ οὐκ ἐννοεῖ ἄξιαν.

9. Ἀλλὰ λειτουργεῖ μὲν τῷ Θεῷ, ὡς νόμος Ἰερεῦσι, πολλὴ δὲ τινι τῆς φιλοθεΐας διαθέσει, κλέπτει ἑαυτοῦ τὴν μνήμην τῆς ἀξίας, ἐν τῷ βάθει ποῦ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τὸ ἐκ ταύτης ἐναποκρύπτων καύχημα ἐν πνεύματι ταπεινώσεως, νὰ παῖς τις ἀχρεῖος παρ' ἑαυτῷ διὰ παντὸς τῇ διανοίᾳ φαίνεται, ὡς ἀλλότριος ὢν τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας, τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ταπεινώσεως, ὅπερ δὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας, πᾶσαν τιμὴν ἀποφεύγειν καὶ δόξαν δεῖ, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ πλούτου τῆς ἀγάπης τοῦ ὄντως ἡμᾶς ἀγαπώντος Κυρίου.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

10. Ὁ ἐν αἰσθήσει καρδίας ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ἔγνωσται ὑπ' Αὐτοῦ ὅσον γὰρ τις ἐν αἰσθήσει τῆς ψυχῆς παραδέχεται τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τὸ σοῦτον γίνεται ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ· διὸ λοιπὸν τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ἐν ἔρωτι τινι σφοδρῶ καὶ τοιοῦτος ὑπάρχει, ἄχρῃ ἂν αὐτῆς τῆς τῶν ὁστέων αἰσθήσεως αἴσθηται, οὐκέτι εἰδῶς ἑαυτόν, ἀλλ' ὅλως ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἡλλοιωμένος τοῦ Θεοῦ.

11. Ὁ τοιοῦτος δέ, καὶ παρεστὶν ἐν τῷ βίῳ, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ βίῳ ἔτι γὰρ ἐνδημῶν τῷ ἑαυτοῦ σώματι, ἐκδημεῖ διὰ τῆς ἀγάπης τὴν κινήσει τῆς ψυχῆς ἀπαύστως πρὸς τὸν Θεὸν ἀνεन्दότως γὰρ λοιπὸν διὰ τῆς ἀγάπης τὴν καρδίαν καιόμενος, ἀνάγκη τινὶ πόθου κεκόλληται τῷ Θεῷ, ὡς ἔκστας ἅπαξ τῆς ἑαυτοῦ φιλίας, τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, φησί, τῷ Θεῷ εἴτε σωφρονοῦμεν ὑμῖν.

12. "Ὅταν ἄρξηται τις αἰσθάνεσθαι πλουσίως τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τότε ἄρχεται ἐν αἰσθήσει πνεύματος καὶ τὸν πλησίον ἀγαπᾶν αὕτη γὰρ ἔστιν ἡ ἀγάπη, περὶ ἧς πᾶσαι αἱ γράφαι ἀι διαλέγονται ἢ γὰρ κατὰ σάρκα φιλία εὐχερῶς ἄγαν διαλύεται, βραχείας τινὸς εὐρεθείσης αἰτίας αἰσθήσει γὰρ οὗ δέδετα πνεύματος.

13. Διὰ τοῦτο γοῦν καν συμβῇ τινὰ παροξυσμὸν γενέσθαι ἐπὶ τῆς ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ψυχῆς, οὗ λύεται παρ' αὐτῇ ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης τὴν γὰρ θερμὴν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυροῦσα ἑαυτήν, εὐθέως εἰς τὸ ἀγαθὸν ἐπαγακαλεῖται θάπτον, καὶ μετὰ πολλῆς χαρὸς τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην, καν μεγάλως ὑπ' αὐτοῦ, ἢ καθύβρισται, ἢ ἐξημιῶται ἐν γὰρ τῇ γλυκύτητι τοῦ Θεοῦ, τὸ πικρὸν πάντως ἀναλίσκεται τῆς ἐριδος καὶ τῆς μάχης.

14. "Ὡς περ πρὸς τὰ φαινόμενα ἡμῖν καλὰ, βιαίως πὼς αἱ τοῦ σώματος προτρέπονται αἰσθήσεις, οὕτω πρὸς τὰ ἀόρατα ἡμᾶς ἀγαθὰ, ἢ τοῦ νοῦ εἴωθε χεῖρα. γωγεῖν αἰσθησις, ὅταν τῆς θείας γεύσῃται χρηστότητος ἕκαστον γὰρ τῆς οἰκείας συγγενείας πάντως ὀρέγεται, ἢ μὲν ψυχὴ, ὡς ἀσώματος, τῶν οὐρανίων καλῶν το δὲ σῶμα, ὡς χούς, ἐπιγείου τροφῆς" εἶπερ οὖν τὴν ὕλην τοῖς πόνοις λεπτύνομεν, τῆς αὔλου αἰσθήσεως ἀπλανῶς εἰς πεῖραν ἔλευσομεθα.

15. Μίαν μὲν εἶναι αἰσθησὶν φυσικῆς τῆς ψυχῆς, αὕτη ἢ τῆς ἀγίας γνῶ. σεως ἐνέργεια ἡμᾶς ἐκδιδάσκει εἰς δύο λοιπὸν ἐνεργείας διαιρουμένην, διὰ τὴν παρακοὴν τοῦ Ἀδάμ, μίαν δὲ πλὴν τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὕτη ἔγγινομενην, ἣν τινὰ οὐδεὶς δύναται γνῶναι, εἴμη μόνοι οἱ τῶν τοῦ βίου καλῶν διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἡδεως ἀπαλλαττόμενοι, καὶ πᾶσαν τὴν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων ὀρεξιν, διὰ τῆς ἐγκρατείας καταμαραίνοντες.

16. Ἐπὶ γὰρ τούτων μόνον εὐρωστος ὁ νοῦς διὰ τὴν ἀμεριμνίαν κινού: μένος, τῆς θείας ἀρρήτως αἰσθάνεσθαι χρηστότητος δύναται ὅθεν καὶ τὸ σῶμα τί τότε κατὰ τὸ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

μέτρον τῆς ἑαυτοῦ προκοπῆς, τῆς οἰκείας χαρᾶς μεταδίδωσιν, ἀπείρω τινὶ λόγῳ ἀγαλλιώμενος τῇ ἀγάπῃ τῆς ἐξομολογήσεως ἐπ' αὐτῷ γάρ, φῆ: σὶν, ἤλπισεν ἡ καρδία μου, καὶ ἐφοβήθην καὶ ἀνέβαλεν ἡ σάρξ μου, καὶ ἐκ θελήματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῇ ἡ γὰρ τότε ἐγγινομένη ὄντως χαρὰ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι, ὑπόμνησις ἔστιν ἁπλανῆς τῆς ἀφθάρτου βιοτητος.

17. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, καὶ πιστεύων γνησίως. καὶ τὰ ἔργα τῆς πίστεως γνησίως ἐπιτελεῖ καὶ δὲ πιστεύων μόνον καὶ μὴ ὧν ἐν τῇ ἀγάπῃ, οὐδὲ αὐτὴν τὴν πίστιν, ἣν δοκεῖ ἔχειν, ἔχει ἐλαφρότητι γὰρ πιστεύει νοός, ὡς ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς δόξης τῆς ἀγάπης μὴ ἐνεργουμένης πίστις οὖν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη, τὸ μέγα τῶν ἀρετῶν.

18. Οὐδεὶς δύναται ἡ ἀγαπᾶν, ἡ πιστεύειν γνησίως, εἰ ἑαυτὸν ἔχει κατῇ. γορον ὅταν γὰρ ἡ συνείδησις ἡμῶν ἑαυτὴν τοῖς ἐλέγχους ταραττή, οὐκέτι τῆς ὅσο μῆς τῶν ὑπερκοσμίων ἀγαθῶν παραχωρεῖται αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' εὐθὺς εἰς ἀμφιβολίας μερίζεται θερμὴ μὲν κινήσει διὰ τὴν προλαβοῦσαν πείραν τῆς πίστεως καὶ ρεγόμενος, μηκέτι δὲ αὐτὴν ἐπιλαβέσθαι ἐν αἰσθήσει τῆς καρδίας διὰ τῆς ἀγάπης δυνάμενος, διὰ τοὺς νυγμούς, ὡς ἔφην, τῆς ἔλεγχουσης συνειδήσεως πλὴν καθα: ρίσαντες ἑαυτοὺς θερμότερα προσοχή, μετὰ πλείονος πείρας, ἐν Θεῷ τοῦ ποθουμένου τευξόμεθα.

19. Δύο ἡμῖν καλὰ ἡ ἀγία Χάρις διὰ τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς ἀναγεννῆ. σεως περιποιεῖται, ὧν τὸ ἐν ἀπείρως τοῦ ἐνὸς ὑπερέχει" ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν εὐθέως χαρίζεται ἀνακαινίζει γὰρ ἡμᾶς ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι, καὶ πάσας τὰς γραμμὰς τῆς ψυχῆς, τουτέστι τὸ κατ' εἰκόνα λαμπρύνει, πᾶσαν τὴν δυτίδα τῆς ἀμαρτίας ἐξ ἡμῶν ἀπονίπτουσά το δὲ ἐν ἐκδέχεται νὰ σὺν ἡμῖν ἐργάσῃται, ὅπερ ἔστι τὸ καθ' ὁμοίωσιν.

20. Ὅταν οὖν ἄρξηται ὁ νοὺς ἐν πολλῇ αἰσθήσει γεύεσθαι τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χρηστότητος, τότε ὀφείλομεν εἰδέναι ὅτι ἄρχεται ἡ Χάρις ὥσπερ ἐπιζωγραφεῖν εἰς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν" ὃν γὰρ τρόπον οἱ ζωγράφοι, πρῶτον μὲν ἐνὶ χρώματα διαγράφουσι τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου, χροιά δὲ τὴν χροιάν ἐπανθίζοντες κατ' ὀλίγον, οὕτω τὸ τοῦ ὁμοιογραφομένου ἄχρι καὶ τῶν τριχῶν ἀποσώζουσιν εἶδος. Οὕτω καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, πρῶτον μὲν διὰ τοῦ Βαπτίσματος, εἰς ὅπερ ἦν ὅτε ἐγενετο ὁ ἄνθρωπος ρυθμίζει τὸ κατ' εἰκόνα.

21, "Ὅτε δὲ ἡμᾶς ἴδῃ ἐκ πάσης προθέσεως ἐπιθυμοῦντας τοῦ κάλλους τῆς ὁμοιώσεως, καὶ ἐστώτας γυμνοὺς τὲ καὶ ἀπτοήτους εἰς τὸ ταύτης ἐργαστήριον, τότε ἀρετὴ τὴν ἀρετὴν ἐπανθίζουσα, καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος ἀναφέρουσα, τὸν χαρακτῆρα τῆς ὁμοιώσεως ἑαυτὴ περιποιεῖ" ὥστε οὖν, ἡ μὲν αἴσθησις δηλοῖ ἡμᾶς μορφοῦσθαι τὸ καθ' ὁμοίωσιν, τὸ δὲ τέλειόν της ὁμοιώσεως, ἐκ τοῦ φωτισμοῦ γνωσόμεθα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

22. Πάσας μὲν γὰρ τὰς ἀρετὰς διὰ τῆς αἰσθήσεως καὶ νοῦς κατὰ μέτρον τί καὶ ρυθμὸν ἄρρητον προκόπτων ἀπολαμβάνει τὴν δὲ πνευματικὴν ἀγάπην, οὗ δύναται τις κτήσασθαι, εἰ μὴ ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ φωτισθῇ παρὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου" ἐὰν γὰρ μὴ τελείως τὸ καθ' ὁμοίωσιν διὰ τοῦ θείου φωτὸς ἀπολαύῃ ὁ νοῦς, πάσας μὲν τὰς ἄλλας ἀρετὰς, σχεδὸν ἔχειν δύναταί" τῆς δὲ τελείας ἀγάπης, ἔτι ἄμοιρος μένει" ὅταν γὰρ ὁμοιωθῇ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀρετῇ, ὡς χωρεῖ δὲ ἄνθρωπος λέγω ὁμοιωθῆναι Θεῷ, τότε καὶ τῆς θείας ἀγάπης φέρει τὴν ὁμοίωσιν,

23. Ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ὁμοιογραφομένων, τὸ ἀνθηρότερον ὅλων τῶν χρωμὰ τῶν χρώμα, προστεθὲν τῇ εἰκονὶ ἄχρι καὶ τοῦ μειδιᾶσαι ἀποσώζει τὴν τοῦ ὁμοιογραφομένου ὁμοιοτητα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὴν θείαν ὁμοίωσιν παρὰ τῆς θείας Χάριτος ἀναζωγραφουμένων καὶ φωτισμὸς τῆς ἀγάπης προστιθεῖς, εἰς τὴν τοῦ καθ' ὁμοίωσιν εὐτρεπείαν, ὁλοκλήρως εἶναι δηλοῖ τὸ κατ' εἰκόνα" οὐτε γὰρ ἀπάθειαν ἄλλη ἀρετὴ δύναται περιποιῆσαι τὴν ψυχὴν, εἰμὴ ἀγάπη μόνη πλήρωμα γὰρ Νόμου, ἡ ἀγάπη.

24. Ὡστε οὖν ἀνακαινύονται μὲν ἡμέρα τῇ ἡμέρα καὶ ἔσω ἡμῶν ἄνθρω πὸς ἐν τῇ γεύσει τῆς ἀγάπης, πληροῦται δὲ ἐν τῇ αὐτῆς τελειότητι.

25. Γεύει μὲν τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα ἐν ἀρχαῖς τῆς προκοπῆς, εἴπερ θερμῶς ἐργασθῶμεν τῆς ἀρετῆς τοῦ Θεοῦ, τὴν ψυχὴν ἐν πάσῃ αἰσθήσει, καὶ πληροφορία τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἔχη καὶ γοῦς ἐν ἀκριβεῖ ἐπιγνώσει τὸ τέλειον ἔπαθλον τῶν φιλοθέων πόνων κρύπτει δὲ λοιπὸν ἐπὶ πολὺ τὴν τοῦ ζωοποιοῦ τοῦδε δώρου πολυτέλειαν, ἵνα κὰν πάσας τὰς ἀρετὰς κατεργαζώμεθα, μηδὲν ὅλως ἑαυτοὺς ὑπονοῶμεν εἶναι, διὰ τὸ μηδέπω ὥσπερ εἷς ἕξιν ἔχειν τὴν μακαρίαν ἀγάπην.

26. Οὕτως οὖν τότε πλέον καὶ τοῦ μίσους δαίμων, ταῖς τῶν ἀγωνιζομένων ψυχαῖς διοχλεῖ, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς πρὸς μῖσος διαβάλλειν, καὶ ἄχρι σχεδὸν τοῦ φιλήματος φέρειν τὴν φθοροποιὸν τοῦ μίσους ἐνέργειας καὶ θὲν πλέον ἀλγύνεται ἡ ψυχὴ, φέρουσα μὲν τὴν μνήμην τῆς πνευματικῆς ἀγάπης, μὴ δυναμένη δὲ αὐτὴν ἐν αἰσθήσει κτήσασθαι, διὰ τὴν τῶν τελειοτάτων πόνων ὑστέρησιν.

27. Χρεῖα οὖν ἐκ βίας αὐτὴν τέως κατεργάζεσθαι, ἵνα καὶ εἰς τὴν γεῦσιν αὐτῆς ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ καταφθάσωμεν τὸ γὰρ τέλειον αὐτῆς, οὐδεὶς ἐν τῇ σαρκὶ ὢν ταύτη δύναται κτήσασθαι, εἰμὴ μόνοι οἱ ἄχρι μαρτυρίου καὶ τελείας ἀνθομολογήσεως ἐλθόντες "Ἅγιοι" ἔπει καὶ τούτου τυχὼν ἀλλάσσεται ὁλος καὶ οὐτε τροφῆς εὐχερῶς ὀρέγεται.

28. Τῷ γὰρ ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης διηνεκῶς τρεφομένῳ ποία ἔσται ἐπιθυμία τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καλῶν καὶ διὰ τοῦτο ὁ σοφώτατος Παῦλος, τὸ μέγα δοχεῖον τῆς γνώσεως, τὴν μέλλουσαν τρυφὴν τῶν Δικαίων, ἐκ τῆς αὐτοῦ πληροφορίας καὶ μὴν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

εὐαγγελιζόμενος, οὕτω λέγει: «Οὐκ ἔστιν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις' ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» ἅτινα ἐστὶν ὁ καρπὸς τῆς τελείας ἀγάπης.

29. Ὡστε οὖν γεύεσθαι μὲν αὐτῆς ἐντεῦθεν συνεχῶς οἱ εἰς τὴν τελειότητα προκόπτοντες δύνανται τελείως δὲ αὐτὴν οὐδεὶς δύναται κτήσασθαι, εἴμη κατὰ ποθεῖν τελείως τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

30. Διηγῆσατο μοὶ τις τῶν ἀπλήστω τινὶ γνώμῃ ἀγαπώντων τὸν Θεόν, ὅτι ἐπιθυμήσαντι μοὶ γνωστῶς γνῶναι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, παρέσχε τοῦτο καὶ ἀγαθὸς ἐν αἰσθήσει, καὶ πληροφορία, καὶ τοσοῦτον, φησί, τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἥσθομην, ὥστε ἐπείγεσθαι μὲν τότε τὴν ψυχὴν μετὰ ἀνεκλαλήτου τινὸς χαρᾶς καὶ ἀγάπης ἔκβηναί του σώματος καὶ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Κύριον, ἀγνοεῖν δὲ ὥσπερ τῆς προσκαίρου ταύτης ζωῆς τὸν τρόπον.

31. Ὁ δὲ ταύτης τῆς ἀγάπης ἐν πεῖρᾳ γενόμενος, κὰν μυρία παρὰ τινὸς ὑβρισθῇ, ἢ ζημιωθῇ, οὐκ ὀργίζεται κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ μένει ὥσανει κεκολλημένη τῇ τοῦ ὑβρίσαντος αὐτόν, ἢ καὶ ζημιώσαντος ψυχῇ" κατ' ἐκείνων δὲ μόνον ἀνάπτεται, οἷτιες, ἢ κατὰ πενήτων ἔρχονται, ἢ, ὡς λέγει ἡ Γραφή, κατὰ τοῦ Θεοῦ λαλοῦσιν ἀδικία, ἢ ἄλλως πῶς βιούσι πονηρῶς.

32. Ὁ γὰρ ὑπὲρ ἑαυτὸν λοιπὸν πολὺ φιλῶν τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ καὶ μηκέτι ἑαυτὸν φιλῶν, ἀλλὰ τὸν Θεὸν μόνον, οὐκέτι τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν ζητεῖ, ἀλλὰ μόνον τὴν τοῦ τιμήσαντος αὐτόν, ἐν τιμῇ αἰωνία θέλει τιμάσθαι δικαιοσύνην" τοῦ τὸ δὲ οὐκέτι ὡς ἐκ θελήσεως τινὸς ὀλίγης ἔχει, ἀλλ' ὥσπερ λοιπὸν εἷς ἕξιν τὴν τοιαύτην ἔχει διάθεσιν, διὰ πολλὴν πεῖραν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης.

33. Πρὸς δὲ τούτοις δεῖ εἰδέναι, ὅτι καὶ εἰς τοιαύτην ἀγάπην ἐνεργούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐπάνω καὶ πίστεως γίνεται ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ὡς ἐν αἰσθήσει λοιπὸν τῆς τοιαύτης καρδίας κρατῶν διὰ τῆς πολλῆς ἀγάπης τὸν πίστει τιμώμενον, ὅπερ ἡμῖν σαφῶς κατασημαίνει ὁ “Ἅγιος Ἀπόστολος λέγων" νυνὶ δὲ μένει τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη καὶ γὰρ ἐν πλοῦτο ἀγάπης, ὡς ἔφην, κρατῶν τὸν Θεόν, μείζων ἐστὶ τότε τῆς ἑαυτοῦ πίστεως.

Ερμηνεία

ΚΑΝΕΙΣ δεν δύναται να αγαπήση τον Θεόν και να θερμανθῇ η καρδιά του από την συναίσθησιν της αγάπης αυτής, εάν προηγουμένως δεν αισθανθῇ φόβον Θεού εις την καρδίαν του. Διότι η ενέργεια του φόβου του Θεού εξαγνίζει και μαλακώνει την ψυχὴν, ὥστε αὐτὴ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ενεργοῦ καὶ ζώσης πρὸς τὸν Θεόν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

αγάπης. Είς αυτόν όμως, τον διεγείροντα αγάπης και κατά νυξιν φόβον, δεν δύναται να φθάση κανείς ουδέποτε, εφ' όσον προηγουμένως δεν απομακρυνθη από όλας τας βιοτικές μερίμνας.

2. Διότι όταν ο νούς ησυχάση απολύτως από το θόρυβον των μεριμνών και δεν ταράσσεται από αυτάς, τότε μόνον αισθάνεται την θείαν και ευεργετικήν ενόχλησιν του φόβου του Θεού και τότε ο ευεργετικός αυτός φόβος, διά της ισχυράς συναισθήσεως της παρουσίας του Θεού, καθαρίζει τον άνθρωπον από τον υλικόν όγκον και την γεώδη παχυλότητα, ίνα οδηγήση αυτόν εις την άμετρον αγάπην της καλωσύνης του Θεού. "Ωστε λοιπόν εκ τούτου διδασκόμεθα, ότι ο μέν φόβος του Θεού παρατηρείται είς ψυχάς ανθρώπων, οι οποίοι ευρίσκονται εις το στάδιον της καθάρσεως και συναισθάνονται μίαν μετρίαν αγάπην προς τον Θεόν: η δε απόλυτος και έξω παντός μέτρου αγάπη προς τον Θεόν συναντάται πλέον είς ανθρώπους, οι οποίοι εκκαθαρίσθησαν ψυχικώς από πάσαν γήινην αδυναμίαν και, ως εκ τούτου, έπαυσαν να κατευθύνωνται εις την πνευματικήν των ζωήν από τον προς τον Θεόν φόβον. Διότι, όπως είναι γνωστόν, η ολοκληρωμένη και απόλυτος προς τον Θεόν αγάπη απομακρύνει από την ψυχήν τον φόβον²⁴.

Και αι δύο όμως αυται καταστάσεις, ο φόβος δηλαδή του Θεού και η απόλυτος προς Αυτόν αγάπη, απαντώνται μόνον εις ψυχάς δικαίων, οι οποίοι, με την επενέργειας του Αγίου Πνεύματος, πραγματοποιούν εις την ζωήν των τάς αρετάς. Αυτήν την αλήθειαν υποσημαίνει εις ένα σημείον και η Αγία Γραφή, όταν λέγη: «Φοβήθητε τον Κύριον πάντες οι Άγιοι Αυτού» (Ψαλμ. λγ' 10) και «Αγαπήσατε τον Κύριον πάντες οι όσοι Αυτού» (Ψαλμ. λ' 24). Από τα δύο αυτά ρητά πληροφορούμεθα λεπτομερώς, ότι ο φόβος του Θεού, συνοδευόμενος από μετρίαν αγάπην, υπάρχει, όπως ελέχθη, εις τας ψυχάς των δικαίων των καθαριζομένων από τας μερίμνας και την πολυπραγμοσύνην· ενώ η ολοκληρωμένη και απόλυτος αγάπη πληροί τας ψυχάς των καθαρισθέντων δικαίων, εις τας οποίας δεν συναντάται ούτε η παραμικροτέρα σκέψις φόβου, παρά μόνον συνεχής πυράκτωσις του πόθου προς τον Θεόν, με την ενέργειαν του Αγίου Πνεύματος, συμφώνως προς το θείον λόγιον: «Έκολλήθη η ψυχή μου οπίσω σου, εμού δε αντελάβετο η δεξιά σου (Ψαλμ. ξβ' 9).

4. Συμβαίνει με την ψυχήν, αυτό ακριβώς που παρατηρείται και εις τα σώματα όπως δηλαδή τα τραύματα του σώματος, εφ' όσον είναι χωρίς φαρμακευτικής

²⁴ «Φόβος ουκ έστιν εν τη αγάπη, αλλ' η τελεία αγάπη έξω βάλλει τον φόβον» (Α' Ιωάν. δ' 18).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

φροντίδα και παραμένουν σκληρά, δεν αισθάνονται την ενέργειας του φαρμάκου, που τοποθετεί επάνω ο ιατρός όταν όμως πλυθούν και καθαρισθούν, τότε αισθάνονται την επενέργειας της ιατρείας και ούτω προχωρούν προς ταχείαν θεραπείαν. Τοιουτοτρόπως και η ψυχή εφόσον παραμένει χωρίς πνευματικήν φροντίδα και είναι σκεπασμένη εξ ολοκλήρου από την λέπραν της φιληδονίας, δεν είναι ποτέ δυνατόν να αισθανθή φόβον Θεού, έστω και εάν κάποιος συνεχώς της υπενθυμίζει πόσον φοβερά είναι η δικαία οργή του Θεού, ως και την παντοδυναμίαν Αυτού.

5. Από την στιγμήν όμως που η ψυχή, με μεγάλην προσοχήν, θα αρχίση να καθαρίζεται από τας ηδονάς και τα πάθη, τότε, μέσα εις την φλόγα της απαθείας, που ήναψεν, αισθάνεται πλέον, ως ένα φάρμακον ζωής, τον φόβον του Θεού να την κατακαίη διά των ελέγχων της συνειδήσεως²⁵. Καθόσον λοιπόν προχωρεί ο καθαρισμός της ψυχής, από τας αμαρτίας, σκέψεις, λογισμούς και φθάνει εις τον τέλειον και ολοκληρωμένον καθαρισμόν, ώστε τίποτε το γήϊνον και υλικών να μη υπάρχη, επί τοσούτον ο φόβος του Θεού δίδει την θέσιν του εις την αγάπης προς τον Θεόν. Τοιουτοτρόπως καταντά ο άνθρωπος εις την τελείαν αγάπην, εις την οποίαν δεν υπάρχει καθόλου φόβος, αλλ' εξασφαλίζει μίαν απαλλαγής από όλα τα πάθη: η απάθεια δε αυτή δίδει αφορμήν να δοξάζεται ο Θεός..

Ας θεωρώμεν λοιπόν ημείς ως καύχημα συνεχές, ανώτερον από όλα τα καυχήματα, πρώτον μεν τον φόβον του Θεού, δεύτερον δε την αγάπην, η οποία είναι το πλήρωμα του Νόμου²⁶ της κατά Χριστόν αγίας τελειότητος²⁷.

6. Ο φίλαυτος δεν δύναται να αγαπήση τον Θεόν· ενώ εκείνος, που δεν είναι φίλος του εαυτού του, επειδή η καρδιά του είναι πλημμυρισμένη από τον άμετρον πλούτον της αγάπης του Θεού, αυτός πράγματι αγαπά τον Θεόν. Δι' αυτό ακριβώς και τοιούτος δεν αγαπά την δόξαν του εαυτού του, ούτε την επιδιώκει, αλλά μόνον την δόξαν του Θεού. Ο φίλαυτος την ιδικήν του δόξαν επιζητεί ενώ ο φιλόθεος αγαπά και επιζητεί την δόξαν του Δημιουργού του.

²⁵ Το νόημα είναι υψηλόν ή συνειδήσις ελέγχει τον άνθρωπον δι' όσα κακά διέπραξεν ούτος και διά των οποίων έλύπησε τον Θεόν κατά το παρελθόν η λύπη εκ τού ελέγχου αυτού γεννά τον φόβον του Θεού και ο φόβος του Θεού αποκαθαίρει την ψυχήν.

²⁶ «Πλήρωμα ουν νόμου και αγάπη» (Ρωμ. ιγ' 10).

²⁷ «Επί πάσι δε τούτοις την αγάπην, ήτις εστί σύνδεσμος της τελειότητος» (Κολ. γ' 14).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

7. Διότι χαρακτηριστικόν γνώρισμα της ψυχής, που συναισθάνεται το μεγαλείον του Θεού και αγαπά τον Θεόν, είναι να επιζητη μεν πάντοτε την δόξαν του Θεού, διά της εφαρμογής όλων των εντολών του Θεού, να ευχαριστήται δε διά της ταπεινώσεώς της και του αυτομηδενισμού της, επειδή εις τον Θεόν ανήκει η δόξα και η μεγαλωσύνη, ενώ εις τον άνθρωπον η ταπεινώσις, ίνα δι' αυτής γίνωμεν φίλοι του Θεού. Εάν βεβαίως κάμωμεν αυτό το πράγμα, τότε και ημείς, όπως ο Άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής, θα χαίρωμεν διά την δόξαν του Χριστού και θα λέγωμεν συνεχώς «Εκείνον δει αυξάνειν, έμε δε έλαττούσθαι» (Ιωάν. γ' 30).

8. Εγώ γνωρίζω κάποιον, που αγαπά τόσον πολύ τον Θεόν και που συνεχώς πενθεί, διότι, όπως λέγει, δεν αγαπά όπως πρέπει τον Θεόν, ώστε η ψυχή του είναι συνεχώς διάθερμος από ισχυράν προς τον Θεόν επιθυμίαν αυτός ο άνθρωπος, διά της ψυχικής του διαθέσεως και της εν γένει συμπεριφοράς του, δοξάζει τον Θεόν, ενώ τον εαυτόν του ούτε τον υπολογίζει, ότι υπάρχει. Και ο ίδιος ακόμη δεν γνωρίζει αυτό, που πραγματικώς είναι, καθ' όσον αφορά την υψηλής πνευματικής του κατάστασιν, ούτε και δίδει προσοχήν εις τους επαινετικούς λόγους διότι από την υπερβολικής επιθυμίας της ταπεινώσεως ουδέποτε έχει σκεφθή την αξίαν του.

9. Συμβαίνει δε αυτό, επειδή, λειτουργεί μεν εις τον Θεόν, όπως ορίζει ο τελετουργικός νόμος της Εκκλησίας, πλην όμως υποκλέπτει την ενθύμησιν της αξίας του από τον ψυχικόν του κόσμου και το καύχημα, που γεννάται εις πάντα άνθρωπον, από την συναίσθησιν της αξίας του, το έγκρύπτει, με ταπείνωσιν, μέσα εις τα βάθη της προς τον Θεόν αγάπης του. Διά τού τρόπου αυτού θεωρεί τον εαυτόν του διαρκώς ως ένα ελεεινόν δούλον, ως τελείως ξένον προς την πραγματικήν του αξίαν. Εις αυτόν τον αυτομηδενισμόν τον οδηγεί η επιθυμία της ταπεινώσεως. Αυτό βεβαίως το παράδειγμα πρέπει και ημείς να μιμούμεθα και να αποφεύγωμεν τήν δόξαν και τάς τιμάς των ανθρώπων, διά να εκχειλίξη η καρδιά μας από τον απροσμέτρητον πλούτος της αγάπης του πραγματικώς αγαπώντος ημάς Κυρίου μας.

10. Εκείνος, που αγαπά τον Θεόν με όλην την θερμότητα της καρδιάς του²⁸, αναγνωρίζεται από τον Θεόν ως ιδικός Του· διότι όσον περισσότερον η ψυχή ενός ανθρώπου καταλαμβάνεται και γεμίζει από την συναίσθησιν της αγάπης προς τον

²⁸ «Ο δε Ιησούς απεκρίθη αυτώ ότι πρώτη πάντων εντολή αγα: ήσεις Κύριον τον Θεόν σου εξ όλης της καρδιάς σου και εξ όλης της ψυχής σου και εξ όλης της διανοίας σου και εξ όλης της ισχύος σου» (Μάρκ. ιβ' 29-30). «Και περικαθαριεΐ Κύριος την καρδίαν σου αγαπάν Κύριον τον Θεόν σου εξ όλης της καρδιάς σου και εξ όλης της ψυχής σου, ίνα ζής σύ» (Δευτερ. λ' 6).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

Θεόν, όσον δηλαδή ισχυρότερον συναισθάνεται ότι αγαπά τον Θεόν, επί τοσούτον ο άνθρωπος αυτός απορροφάται από την αγάπην του Θεού. Δι' αυτό λοιπόν και ο τοιούτος άνθρωπος, κάτω από την πλημμυραν τού φωτός της θεογνωσίας, καταλαμβάνεται από ισχυρότατον θείον έρωτα, μέχρι που και τα οστά του ακόμη να συναισθάνονται τα ιερά ρίγη αυτού του θείου έρωτος, ενώ ο ίδιος δεν αναγνωρίζει πλέον τον προηγούμενον εαυτόν του, διότι ευρίσκεται τελείως αλλοιωμένος, αλλαγμένος εσωτερικά, από την επενέργειαν της αγάπης του Θεού.

11. Ο άνθρωπος αυτός, τον οποίον ήλλοίωσε ο θείος έρως, και εις την παρούσαν ζωήν ευρίσκεται, αλλά και εξ αυτής απουσιάζει διότι, ενώ ακόμη η ψυχή του παραμένει εις το σώμα, εν τούτοις ο ίδιος με την κίνησιν της ψυχής, που προκαλεί η αγάπη, πτερυγίζει διαρκώς προς τον Θεόν μακράν των σωματικών και υλικών, εν γένει, συνθηκών.

Η αγάπη προς τον Θεόν επιμόνως κατακαίει την καρδίαν τού ανθρώπου αυτού και διαμορφώνει ένα ισχυρόν και ακατανίκητον πόθον, εξ αιτίας του οποίου έχει προσκολληθή εις τον Θεόν, έφ' όσον πλέον απαρνήθη τον εαυτόν του χάριν αυτής ταύτης της αγάπης του Θεού. Διότι, όπως λέγει και το πνεύμα του Θεού: «Είτε γάρ εξέστημεν, Θεώ, είτε σωφρονούμεν, υμίν ή γάρ αγάπη του Χριστού συνέχει ημάς» (Β' Κορ. ε' 13-14)²⁹.

12. Όταν κανείς αρχίση να αισθάνεται την αγάπην του Θεού και να πλημμυρίζη η ψυχή του από αυτήν, τότε αρχίζει να αγαπά και τον πλησίον του με τρόπον πνευματικών· διότι μόνον αυτή είναι η πραγματική αγάπη, περί της οποίας αναφέρουν, όλαι αι Ιεραι Γραφαί· διότι η άλλη, η φιλία που συνδέει μόνον εξωτερικώς τους ανθρώπους, εύκολώτα διαλύεται από ασήμαντον, συνήθως, αφορμήν. Αυτό δε συμβαίνει, διότι ο σύνδεσμος της εξωτερικής φιλίας δεν είναι πνευματικός, αλλ' υλικός, κοσμικός και ως εκ τούτου εύθραυστος.

²⁹ Προς ευχερεστέραν κατανόησιν τού ρητού τούτου του Αγίου Αποστόλου Παύλου παραθέτομεν ενταύθα ερμηνείας αυτού ληφθείσαν εκ της υπό του κ. Π. Τρεμπέλα, ερμηνείας εις την Καινήν Διαθήκην «Ημείς όμως κάθε τι που πράττομεν, το κάνομεν με ειλικρίνειαν και χωρίς ιδιοτέλειαν και συμφεροντολογίαν. Και είτε εκαταστήσαμεν εις τρέλλαν επαινούντες τους εαυτούς μας, πράττο· μεν τούτο προς δόξαν τού Θεού, διότι αποβλέπομεν εις το να μη μειωθή το αξίωμα του Αποστόλου και εμποδισθή η πρόοδος του Ευαγγελίου. Είτε μέτρια και ταπεινά λέγομεν διά τους εαυτούς μας, τα λέγομεν δια την ιδικήν σας ωφέλειαν, διά να διδάσκεσθε δηλαδή και με το παράδειγμά μας την ταπεινοφροσύνην. Και έχομεν τα ανιδιοτελή αυτά ελατήρια, διότι η αγάπη, την οποίαν έδειξεν εις ημάς και Χριστός, μάς σφίγγει όλους μαζί και μας συγκρατεί προσκολλημένους εις Αυτόν».

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

13. Απ' εναντίας, η πνευματική αγάπη δεν είναι εύθραυστος, διότι και εάν ακόμη συμβή να ενοχληθή από κάποιον ή ψυχή, όταν κατευθύνεται από τον Θεόν, δεν καταργείται από αυτήν ο δεσμός της αγάπης. Η φιλόθεος ψυχή αναθερμαίνεται συνεχώς από την φλόγα της αγάπης του Θεού και δι' αυτόαμέσως, μετά συντομίας, επανέρχεται εις την περιοχής του αγαθού, και με μεγάλην χαράν εξακολουθεί να αγαπά τον πλησίον, έστω και εάν καθ' υπερβολήν υβρίσθῃ ή έζημιώθῃ υπ' αυτού. Εις την περιοχής της γλυκυτάτης αγάπης του Θεού χάνεται τελείως η πικρότης της φιλονικίας και της διαμάχης.

14. Όπως ακριβώς τα πράγματα του παρόντος κόσμου, που φαίνονται εις ημάς καλά και ωραία, παρασύρουν προς εαυτά μετά σφοδρότητος τας αισθήσεις μας, τοιουτοτρόπως και η ψυχή κατευθύνεται προς τα επουράνια και αόρατα αγαθά, οδηγουμένη από την ενόρασιν³⁰ του νοός, εφ' όσον ο άνθρωπος δοκιμάσῃ την θείαν καλωσύνην· διότι κάθε ένα από τα δύο συστατικά του ανθρώπου επιθυμεί μετά σφοδρότητος τας συγγενείς, τας ομοειδείς με αυτό καταστάσεις. Δηλαδή η μεν ψυχή ως ασώματος επιθυμεί τα ουράνια αγαθά, ενώ το σώμα έχει ανάγκην επιγείου τροφής. Εάν λοιπόν κατορθώσωμεν, με τους κόπους της ασκήσεως και της αρετής, να περιορίσωμεν τον όγκον της ύλης, τότε ασφαλώς θα δοκιμάσωμεν, μετά σταθερότητος, την ηδονην και ευχαρίστησιν της υψηλής και πνευματικής αισθήσεως του Θεού.

15 Η θεία γνώσις, η οποία ενυπάρχει υπό του Θεού, εις την συνείδησιν του ανθρώπου, μάς διδάσκει, ότι η ψυχή διαθέτει μίαν έμφυτον αίσθησιν η αίσθησις αυτή, εξ αιτίας της παραβάσεως του Αδάμ, διηρέθῃ εις δύο ενεργείας. Η μία αισθητική ενέργεια διαμορφούται εις αυτήν υπό της δυνάμεως του Αγίου Πνεύματος και διακρίνεται διά την απλότητα του χαρακτήρα της³¹. Αυτήν την αισθητικής ενέργειαν ουδείς δύναται να γνωρίσῃ, εκτός εκείνων οι οποίοι ευχαρίστως απηλλάγησαν από τα φευγαλέα καλά του παρόντος κόσμου και με την έγκράτειαν

³⁰ Ενόρασιν, διά της οποίας αποδίδομεν το τού κειμένου «νου αίσθησις», εννοούμεν την σύλληψιν της πνευματικής πραγματικότητας, ουχί διά της λογικής, αλλά διά της πίστεως, συμφώνως προς την περί πίστεως μεταφυσικὴν έν: νοιαν: «Έστι δε πίστις ελπιζομένων υπόστασις, πραγμάτων έλεγχος ου βλεπομένων» (Εβρ. ια' 1).

³¹ Η ενέργεια αύτη δεν είναι μόνον υπερφυσική της αντίληψις και κατανόησις υψηλών και υπερβατικών καταστάσεων, αλλά και κινήσις της ψυχής προς αυτάς. Η ενέργειά αύτη συνιστά την αντίθετον κατάστασιν εκείνης, την οποίαν υπαινίσσεται και θεός Απόστολος Παύλος εις την Β' προς Θεσσαλονικείς επιστολήν του (β' 11), λέγων" «και διά τούτο πέμψει αυτοίς ο Θεός ενέργειας πλάνης» και ήτις αιχμαλωτίζει την ψυχήν εις το ψεύδος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

κατεμάραναν την φιλήδονον διάθεσιν των σωματικών αισθήσεων, χάριν της ελπίδος των μελλόντων αγαθών του Παραδείσου.

16. Διότι μόνον εις αυτούς, επειδή ήλευθερώθησαν από τους περισπασμούς των βιοτικών μεριμνών, δύναται να κινείται ο νούς των με ρωμαλεότητα προς τα ύψη του πνεύματος και τοιουτοτρόπως να αισθάνονται την θαλπωρή της θείας καλωσύνης, την οποίαν δεν δύναται να εκφράση με λόγους αυτός όστις την δοκιμάζει.

Τότε μάλιστα ο νούς, που αισθάνεται την θαλπωρήν της θείας καλωσύνης, μεταδίδει και εις αυτό το σώμα την ανεκλάλητον χαράν του, διά την απόλαυσιν μιάς τοιαύτης ευτυχίας, αναλόγως βεβαίως του μέτρου της προόδου του ο τοιούτος δε άνθρωπος δοκιμάζει μίαν ανέκφραστον αγαλλίασιν, χωρίς δε να δύναται να εξηγήση, με την λογικήν, την κατάστασίν του αυτήν, επιθυμεί να διακηρύσση συνεχώς τα μεγαλεία αυτά του Θεού, όπως λέγει και η Αγία Γραφή: «Επ' αυτό ήλπισεν η καρδιά μου, και έβοηθήθην, και ανέβαλεν η σάρξ μου, και εκ θελήματός μου εξομολογήσομαι αυτό» (Ψαλμ. κζ' 7). Η πραγματική λοιπόν χαρά, η οποία αναπτύσσεται τότε εις την καρδίαν και το σώμα του ανθρώπου, υπενθυμίζει εις την ψυχήν, με βεβαιότητα, το μεγαλείον της αιωνίου και άφθάρτου ζωής.

17. Εκείνος, όστις αγαπά τον Θεόν και πιστεύει εις αυτόν πραγματικώς, θα εκτελέση ασφαλώς και τα έργα, που επιβάλλει η πραγματική και γνησία πίστις. Εκείνος όμως, όστις μόνον πιστεύει, χωρίς να έχη και το πλήρωμα της αγάπης, ασφαλώς και αυτήν ακόμη την πίστιν, την οποίαν νομίζεις ότι έχει, πραγματικώς δεν έχει, διότι πιστεύει επιπολαίως, εφ' όσον η πίστις του αυτή δεν παρουσιάζει το ένδοxon βάρος της αγάπης, μετουσιωμένης υπ' αυτού εις έργα αγαθά. Μόνον λοιπόν η πίστις, η οποία δια της αγάπης καθίσταται ενεργός και ζώσα, είναι η μεγαλύτερα των αρετών.

18. Κανείς δεν δύναται να πιστεύη εις τον Θεόν, ή να αγαπά Αυτόν ειλικρινώς, εφ' όσον ο εσωτερικός εαυτός του τaráσσεται από τους ελέγχους της συνειδήσεως, οπόταν ούτος δεν επιτρέπει εις την ψυχήν να απολαύση την ευωδίαν των υπερκοσμίων αγαθών, αλλ' αμέσως καταλαμβάνεται αύτη από αμφιβολίας. Αι αμφιβολίαί αύται οφείλονται εις το εξής: η ψυχή, εξ αφορμής της αποκτηθείσης πείρας εκ της πίστεως, διαθερμαίνεται εκ της ισχυράς επιθυμίας των ουρανίων αγαθών, πρός τα οποία και κινείται πλήν όμως, εξ αιτίας των ελέγχων της συνειδήσεως, όπως είπον, ποτέ δεν ήμπορεί, διά της αγάπης, να μεταβάλη την

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

επιθυμίαν αυτήν εις αίσθησιν καρδίας³². Ως εκ τούτου ας προσπαθήσωμεν να καθαρίσωμεν την ψυχήν μας, με μεγαλυτέραν προσοχήν, από τις διαφόρους αιτίας των ελέγχων της συνειδήσεως λαμπруνομένης ούτω της ψυχής, αυξάνεται η πείρα των πνευματικών ηδονών, οπότεν, με την βοήθειαν τοῦ παναγάθου Θεού, θα επιτύχωμεν αυτό που ποθοῦμεν.

19 Η θεία Χάρις, διά τού Αγίου Βαπτίσματος και της εξ αυτού αναγεννήσεως, προσφέρει εις ημάς δύο καλά εξ αυτών το εν είναι κατά πολύ ανώτερον του άλλου. Το έν λοιπόν αυτό καλόν μάς χορηγείται κατ' ευθείαν με το "Άγιον Βάπτισμα" ούτω με το λουτρόν της παλιγγενεσίας ανακαινιζόμεθα, φεύγει από επάνω μας κάθε ίχνος αμαρτίας και η ψυχή μας, καθ' όλας αυτής τās κινήσεις και ενεργείας, επανέρχεται εις την πρώτην αυτής κατάστασιν, το «κατ' εικόνα», λαμπруνομένη και ακτινοβολούσα. Το έτερον καλόν, που προσφέρει η θεία Χάρις εις τον άνθρωπον, παραμένει ως διάθεσις, ώστε να ολοκληρωθή διά της εργασίας ημών και της συνεχούς προσπαθείας αυτό δε είναι το «καθ' ομοίωσιν».

20. Όταν λοιπόν αρχίση ο νους μας, με μεγάλην ευχαρίστησιν, να δοκιμάζη τας ευεργετικές ενεργείας του Αγίου Πνεύματος, τότε πρέπει να γνωρίζωμεν, ότι η θεία Χάρις ήρχισε πλέον να φιλοτεχνή το «καθ' ομοίωσιν» επάνω εις το «κατ' εικόνα». Επί του προκειμένου το έργον της θείας Χάριτος ομοιάζει με το έργον των ζωγράφων ούτω οι ζωγράφοι, όταν ζωγραφίζουν άνθρωπον, εις την αρχήν με ένα μόνον χρώμα περιγράφουν το σχήμα του ανθρώπου, εν συνεχεία στολίζουν ολίγον κατ' ολίγον, με διάφορα χρώματα, τον πίνακα των και τοιουτοτρόπως αποδίδουν την μορφήν του ζωγραφουμένου εις όλας τας λεπτομερείας, μέχρι ακόμη και των τριχών της κεφαλής. Και η θεία Χάρις, πρώτον μεν διά τού Αγίου Βαπτίσματος, επαναφέρει τον άνθρωπον εις την αρχέγονον μακαριότητα, η οποία ευρίσκεται εις την κατάστασιν τού «κατ' εικόνα».

21. Όταν δε η θεία Χάρις ίδη, από τας διαφόρους προθέσεις της ψυχής μας, ότι επιθυμούμεν το κάλλος της ομοιώσεώς μας με τον Θεόν και παραμένομεν γυμνοί και χωρίς φόβον εις την επίμονον αυτήν προσπάθειαν, τότε μάς κατακοσμεί με τις διαφόρους αρετάς και εξυψώνει την μορφήν της ψυχής από δόξης εις δόξαν, έως ότου

³² Το νόημα αυτό θα το ίδωμεν σαφέστερον εις την ερμηνείας του χωρίου «Πίστις εστί ελπιζομένων υπόστασις, πραγμάτων έλεγχος ού βλεπομένων» (Εβρ. ια: 1) Η υπόστασις αύτη των ελπιζομένων και ο έλεγχος των ού βλεπομένων είναι αυτά, που πρέπει να εννοήσωμεν εις την φράσιν «αίσθησιν καρδίας» (βλ. υποσημ. σελ. 72).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

αποτυπώση οριστικώς τον χαρακτήρα της ομοιώσεως επάνω μας, καθιστώσα ούτω τον άνθρωπον «καθ' ομοίωσιν» Θεού.

Ὡστε λοιπόν η μεν συναίσθησις τού αγαθού και της πνευματικής ωραιότητος μάς φανερώνει, ότι ήρχισε να διαμορφούται εντός ημών το «καθ' ομοίωσιν» θα πληροφορηθώμεν όμως τον τελικόν θρίαμβον της καταστάσεως αυτής, του «καθ' ομοίωσιν», μόνον διά τού φωτισμού του Αγίου Πνεύματος, ο οποίος θα καταυγάση την ψυχήν ημών.

22. Ούτω δέ πως τα πράγματα θα συμβούν: ο νούς δηλαδή του ανθρώπου ανακτά μεν όλας τας αρετάς διά της φυσικής αισθήσεως της ψυχής, προαγόμενος εις την πνευματικών τελειότητα με μέτρον και ρυθμόν ανέκφραστον, την πνευματικήν όμως αγάπην δεν δύναται να αποκτήσῃ άλλως, δι' ιδίας προσπαθείας, παρά μόνον εφ' όσον θα φωτισθῇ υπό του Αγίου Πνεύματος και θα δεχθῇ την πληροφορίαν της Χάριτος. Εφ' όσον ο άνθρωπος εναρμονίσῃ την βούλησίν του με τας υψίστας αρετάς του Θεού, εξομοιούμενος, όσον είναι δυνατόν εις τον άνθρωπον, με τον Θεόν, τότε πράγματι θα δυνηθῇ να επιτύχῃ και την ομοίωσιν της θείας αγάπης.

23. Και πάλιν θα αντιληφθώμεν καλύτερον την έννοιαν της ομοιώσεως της ψυχής με την θείαν αγάπην, βοηθούμενοι από το παράδειγμα του ζωγράφου. Όπως λοιπόν ακριβώς εις την φιλοτέχνησιν μιας προσωπογραφίας, όταν προστεθῇ εις την εικόνα το ζωηρότερον και λεπτότερον χρώμα εξασφαλίζει εἰς τό ζωγραφιζόμενον πρόσωπον τοιαύτην ομοιότητα προς το πρωτότυπον, ώστε να αποδίδεται και η παραμικροτέρα λεπτομέρεια, τού μειδιάματος παραδείγματος χάριν, τοιουτοτρόπως και εις την αναζωγράφησιν υπό της θείας Χάριτος όλων των χαρακτήρων και των γνωρισμάτων επί της ψυχής της θείας ομοιώσεως, όταν προστεθῇ υπό της θείας Χάριτος εις την πλήρη πλέον κατάστασιν τού «καθ' ομοίωσιν» ο φωτισμός της αγάπης, τότε καθίσταται φανερόν ότι η ψυχὴ ολοκλήρωσεν επιτυχώς την θείαν εξέλιξίν της από «κατ' εικόνα» Θεού εἰς «καθ' ομοίωσιν». Την απάθειαν, η οποία είναι η σφραγίς της ομοιώσεως του ανθρώπου με τον Θεόν, ουδεμία άλλη αρετὴ δύναται να εξασφαλίσῃ εις την ψυχήν, παρά μόνον η αγάπη, διότι η πληρότης του Νόμου επιτυγχάνεται μόνον με την αγάπην³³.

24. Ὡστε λοιπόν και εσωτερικός ημών άνθρωπος ανακτά νέας δυνάμεις και διαρκώς ανακαινίζεται από την μίαν ημέραν εις την άλλην διά της γεύσεως της

³³ «Πλήρωμα ουν νόμου η αγάπη» (Ρωμ. ιγ' 10).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

αγάπης, τελειοποιείται όμως μόνον εφόσον και η αγάπη λάβη την αγίαν πληρότητα και μη ύστερή πουθενά.

25. Το Άγιον Πνεύμα, κατά τας αρχάς του αγώνος διά την πνευματικής μας πρόοδον, και εφ' όσον με θερμότητα εργασθώμεν διά την απόκτησιν της ενθέου αρετής, προσφέρει μεν εις την ψυχήν την θείαν γεύσιν της αγάπης, διά μέσου των πνευματικών αισθήσεων και της πληροφορίας της θείας Χάριτος, πλην όμως αποκρύπτει από τον άνθρωπον, επί πολύ διάστημα, τον υπερβάλλοντα πλούτου και την ουρανίαν ωραιότητα του ζωοποιού αυτού δώρου. Η ενέργεια αυτή του Αγίου Πνεύματος έχει σκοπόν να κατευθύνη τον νούν του ανθρώπου, διά να κατανοήση έπακριβώς ποιον θα είναι το ανεκτίμητον βραβείον των κόπων διά την αγάπην του Θεού, αλλά και διά να μη νομίζωμεν, ότι είμεθα, τάχα, κάτι, έστω και εάν κατωρθώσαμεν όλας τας αρετάς και επειδή δεν έφθάσαμεν ακόμη εις το σημείον να έχωμεν ως έξιν την μακαρίαν αγάπην.

26. Τότε λοιπόν περισσότερο ο δαίμων του μίσους ενοχλεί τās ψυχάς των αγωνιζομένων, ώστε να μισήσουν και αυτούς ακόμη που τους αγαπούν. Αλλά και μέχρις αυτού του χαιρετισμού ακόμη φθάνει, τη ενεργεία του δαίμονος, η καταστρεπτική δύναμις του μίσους και δεν χαιρετά ο ένας τον άλλον.

Από αυτήν την αιτίαν η ψυχή πολύ υποφέρει και πονεί, διότι, ενώ ενθυμείται την πνευματικήν αγάπην, εν τούτοις δεν δύναται και αίσθητως να την αποκτήση, επειδή υπολείπεται και υστερεί ακόμη εις σκληροτέρους κόπους και αγώνας.

27. Δι' αυτό λοιπόν είναι ανάγκη να πιέσωμεν εαυτούς, διά να φθάσωμεν εις το σημείον να δοκιμάσωμεν την ουρανίαν ηδονήν της αγάπης δι' όλων των πνευματικών ημών αισθήσεων, αλλά και διά της εσωτερικής πληροφορίας της Χάριτος διότι την τελείαν αγάπην κανείς δεν δύναται να αποκτήση, εφ' όσον περιβάλλεται από την φθαρτήν σάρκα. Εξαιρούνται μόνον οι Άγιοι, οι οποίοι έφθασαν μέχρι του μαρτυρίου και της συνεχούς, κατά νύκτα και ημέραν, λατρείας του Θεού, επειδή ο άνθρωπος, που φθάνει εις τα μέτρα αυτά, μεταβάλλεται τελείως, κατά τας διαθέσεις και την ψυχικήν του κατάστασιν, ώστε και αυτήν την υλικήν τροφήν να μη επιθυμή ευκόλως.

28. Αυτό είναι πολύ φυσικόν· διότι αυτός, που τρέφεται διαρκώς από την θείαν αγάπην, πώς είναι δυνατόν να επιθυμήση τα φθειρόμενα καλά του ματαίου και προσωρινού τούτου κόσμου; Δι' αυτό και ο σοφώτατος Παύλος, το μέγα αυτό δοχείον της υψηλής και θείας γνώσεως, διακηρύσσουν εις ημάς το χαροποιόν άγγελμα της

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

μελλούσης απολαύσεως των Δικαίων, την οποίαν εγνώρισεν εξ ιδίας εσωτερικής πληροφορίας, μάς λέγει: «Ου γάρ ἐστὶν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρώσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» (Ρωμ. ιδ' 17), τα οποία εἶναι ὁ καρπὸς τῆς τελείας ἀγάπης.

29. Συμπεραίνομεν λοιπόν, ὅτι εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ γεύεται συνεχῶς τῆς θείας ἀγάπης, ἀπὸ τοῦ παρόντος κόσμου, οὐδεὶς ὅμως δύναται νὰ ἀποκτήσῃ τὴν τελειότητα καὶ πληρότητα αὐτῆς, εἴαν δὲν απορροφηθῇ τελείως τὸ θνητὸν ἀπὸ τὴν πνευματικῶν καὶ ἀθάνατον ζωὴν.

30. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς, που ἀγαποῦν τὸν Θεόν καὶ δὲν χορταίνει ἡ ψυχὴ τοὺς ἀπὸ τὴν ἀγάπην αὐτὴν, μού διηγήθη τὰ ἐξῆς σχετικῶς μετὰ τὰ αἰσθήματα που ἐδοκίμαζε.

Επεθύμησα-μού εἶπε –μετὰ σφοδρότητος νὰ γνωρίσω τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ μόνος ἀγαθὸς Θεὸς μου παρεχώρησε τὸ δῶρον αὐτό, ὥστε καὶ νὰ αἰσθανθῶ τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ βεβαιωθῶ διὰ τῆς εσωτερικῆς πληροφορίας τῆς Χάριτος. Τόσον δὲ ἰσχυρῶς ἠσθάνθην τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε τότε, πλημμυρισμένος ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, ἐνοιωθὰ τὴν ψυχὴν μου νὰ σκιρτᾷ ἀπὸ ἀνεκλάλητον χαρὰν καὶ ἀγάπης καὶ νὰ βιάζεται νὰ ἐξέλθῃ τοῦ σώματος, διὰ νὰ ἀπέλθῃ πρὸς τὸν Κύριον. Ὑπὸ τὸ κράτος δὲ τῶν συγκλονιστικῶν αὐτῶν βιωμάτων δὲν ἐνδιέφερετο καθόλου διὰ τὸν τρόπον συντηρήσεως τῆς παρούσης ζωῆς, τὴν οποίαν ἐφαίνετο ὡς νὰ ἀγνοῇ. Αὐτὰ μού ἐξεμυστηρεύθη καὶ εὐλογημένος ἐκεῖνος ἄνθρωπος.

31. Αὐτὸς που θὰ ἀποκτήσῃ μίαν τοιαύτην ἐμπειρίαν τῆς ἀγάπης καὶ θὰ αἰσθάνεται ὅπως ὁ ἅγιος αὐτὸς ἄνθρωπος, δὲν οργίζεται κατὰ τοῦ πλησίον, ἐστὼ καὶ εἴαν ἀφορήτως υβρισθῇ παρ' αὐτοῦ ἢ πάρα πολὺ ζημιωθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ παραμένει τελείως ἀπαθὴς καὶ ἀδιάφορος, ὡς νὰ ἦτο προσκεκολλημένη μετὰ τὴν ψυχὴν τοῦ υβρίσαντος καὶ ζημιώσαντος αὐτόν.

Ἡ ψυχὴ, που ἔχει πλημμυρίσει ἀπὸ τὴν ἀγάπην, κινεῖται μετὰ ἀπαθὴ ἀγανάκτησιν μόνον ἐναντίον ἐκείνων, που καταπιέζουν τοὺς πτωχοὺς, ἢ κατ' ἐκείνων, που λαλοῦν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν³⁴, ἢ, τέλος, ἐναντίον ἐκείνων, που ζοῦν εἰς τὴν ἀμαρτίαν.

³⁴ «Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι μὴ παρανομεῖτε, καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι μὴ υψοῦτε κέρασ, μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρασ υμῶν καὶ μὴ λαλεῖτε κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν» (Ψαλμ. οδ' 5-6) καὶ «Ἀλαλα γενηθήτω τὰ χεῖλη τὰ δόλια τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει» (Ψαλμ. λ' 19).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

32. Αυτός λοιπόν που αγαπά τον Θεόν περισσότερο από τον εαυτόν του ή μάλλον που αγαπά μόνον τον Θεόν, χωρίς να αγαπά τον εαυτόν του, παύει πλέον να επιζητή την τιμήν του, αλλ' επιδιώκει μόνον την τιμήν του τιμήσαντος αυτόν διά τού Αγίου Βαπτίσματος και διά της τιμής της αιωνίου ζωής. Ο τοιούτος θεωρεί ως τιμήν του τιμήσαντος την αρετήν και την δικαιοσύνην, δι' αυτό και θέλει Αυτόν να τιμά με την ψυχικήν διάθεσιν και τα έργα του.

Το να ζητή και να επιδιώκη την τιμήν του τιμήσαντος και όχι την ιδικήν του, δεν αποτελεί συνέπειαν ολίγης θελήσεως, αλλά ψυχικήν διάθεσιν, όφειλομένην εις σταθεράν συνήθειαν, έχουσαν την αιτίαν της εις την πλούσιαν πείραν της αγάπης του Θεού.

33. Επί πλέον πρέπει να γνωρίζωμεν και τούτο' εκείνος εις του οποίου την ψυχήν ενεργεί ο Θεός μίαν τοιαύτην θερμήν αγάπην, φθάνει εις επίπεδον ανώτερον και της πίστεως ακόμη, κατά την περίοδον της τοιαύτης ενεργείας διότι η καρδιά του φιλοθέου πλημμυρίζει από μίαν ανωτέραν και υψηλήν αίσθησιν τού Θεού και ούτω διά της πολλής αγάπης συγκρατεί σταθερώς και, τρόπον τινά, αιχμαλωτίζει Αυτόν που διά της πίστεως τιμά. Αυτό υπαινίσσεται και ο Άγιος Απόστολος Παύλος, όταν λέγη: «Νυνί δε μένει πίστις, ελπίς, αγάπη, τα τρία ταύτα μείζων δε τούτων η αγάπη» (Α' Κορ. ιγ' 13).

Ωστε, όπως είπον, αυτός που με τον πλούτος της αγάπης του κατέχει πλέον τον Θεόν, ως πραγματικότητα της καρδιάς του, αυτός υπερέβη την πίστιν, διότι ησθάνθη ενεργώς την παρουσίας του Θεού³⁵.

Γ'. Του Αγίου Μαξίμου.

ΑΓΑΠΗ μὲν ἔστι διάθεσις ψυχῆς ἀγαθῇ, καθ' ἣν οὐδὲν τῶν ὄντων της Ἥ του Θεοῦ γνώσεως προτιμᾷ ἀδύνατον δὲ εἰς ἕξιν ταύτης ἐλθεῖν τῆς ἀγάπης, τὸν πρὸς τί τῶν ἐπιγείων ἔχοντα προσπάθειαν.

³⁵ Το νόημα είναι υπέροχον διά της πίστεως ψηλαφίζομεν την πραγματικότητα, ενώ δια της αγάπης την απολαμβάνομεν, την ζωμεν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη)

2. “Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, πάντων τῶν ὑπ’ αὐτοῦ γεγονότων προτιμᾷ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ, ἤγουν τὸν φωτισμὸς τῆς γνώσεως, ὃς ἔστι ζωὴ τοῦ νοῦ, καὶ ἀδιαλείπτως διὰ τοῦ πόθου ταύτη προσκαρτερεῖ.

3. Ὁ τὴ εἰς Θεὸν ἀγάπῃ τὸν νοῦν ἔχων προσηλωμένος καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος ὡς ἄλλοτρίου καταφρονεῖ.

4. Εἰ κρείττων τοῦ σώματος ἢ ψυχῇ, καὶ κρείττων τοῦ κόσμου ἀσυγκρίτως ὁ κτίσας αὐτὸν Θεός. Ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα, καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν ὑπ’ αὐτοῦ κτισθέντα κόσμον, οὐδέν τῶν εἰδωλολατρούντων διενήνοχεν.

5. Ὁ τὸν νοῦν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης καὶ προσεδρείας ἀποχωρίσας, καὶ τινι τῶν αἰσθητῶν προσδεδεμένον ἔχων, οὗτος ἔστιν καὶ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα καὶ τοῦ κτίσαντος Θεοῦ τὰ ὑπ’ αὐτοῦ γεγονότα.

6. Ὁ πιστεύων τῷ Κυρίῳ, φοβεῖται τὴν κόλασιν, ὁ δὲ φοβούμενος τὴν κὸ λασιν ἔγκρατευεται ἀπὸ τῶν παθῶν ὁ δὲ ἔγκρατευομενος ἀπὸ τῶν παθῶν, ὑπομένει τὰ θλιβερά, ὁ δὲ ὑπομένων εἰς τα θλιβερά, ἔξει τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα καὶ δὲ εἰς Θεὸν ἐλπίς, χωρίζει τὸν νοῦν πάσης γηϊνῆς προσπαθείας, ταύτης δὲ ὁ νοῦς χῶ: ρισθεῖς, ἔξει τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην.

7. Πᾶσαι μὲν αἱ ἀρεταὶ συνεργούσι τὸν νοῦν πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα, πλέον δὲ πάντων καὶ καθαρὰ προσευχὴ" διὰ ταύτης γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν ὁ νοῦς ἐκδημεῖ" τότε οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε τινὸς τῶν ὄντων παντάπασιν αἰσθάνεται ὑπὸ γὰρ τοῦ θεοῦ καὶ ἀπείρου φωτὸς καταλαμπόμενος, ἀναισθητεῖ πρὸς πάντα τα γεγονότα, καθάπερ καὶ ὁ αἰσθητὸς ὀφθαλμὸς πρὸς τοὺς ἀστέρας, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος.

8. "Ὅταν διὰ τῆς ἀγάπης ὑπὸ τῆς θείας γνώσεως ὁ νοῦς ἀρπαγῇ, καὶ ἔξω τῶν ὄντων γινόμενος τῆς θείας ἐπαισθάνεται ἁπειρίας, τότε, κατὰ τὸν θεῖον Η. σαῖαν, εἰς συναίσθησιν τῆς ἑαυτοῦ ἔρχομενος ταπεινότητος μετὰ διαθέσεως λέγει τὰ τοῦ Προφήτου δῆματα' ὦ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχοντος ἐγὼ οἶκω, καὶ τὸν Βασιλέα Κύριον Σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

9. Ὡσπερ μνήμη πυρὸς οὗ θερμαίνει τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ τὸν καθαρὸν νοῦν, φυσικῶς διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται. Νοῦς ἔστι καθαρὸς, καὶ τῆς ἄγνοιας χωρισθεῖς, καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ φωτὸς καταλαμπόμενος.

10. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν οὗ δύναται μὴ καὶ πάντα ἄνθρωπον ἀγαπῆσαι, ὡς ἑαυτόν, εἰ καὶ πρὸς τὰ πάθη δυσχεραίνει τῶν μήπω κεκαθαρμένων" διὸ καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν βλέπων καὶ διόρθωσιν, ἀμετρήτη καὶ ἀνεκλαλήτω χαίρει χαρά.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

11. Ὁ ἵχνος μίσους βλέπων ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, διὰ οἰονδήποτε πταῖσμα πρὸς τὸν οἰονδήποτε ἄνθρωπον, ἀλλότριος τυγχάνει πάμπαν τῆς εἰς Θεὸν ἀγά: πῆς· διότι ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη, τοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον μίσους παντελῶς οὐκ ἀνέχε: ταί: «Ὁ ἀγαπῶν μέ, φησὶν ὁ Κύριος, τὰς ἐντολὰς μου τηρήσει αὕτη δὲ ἔστιν ἡ ἐντολὴ ἡ ἔμῃ, ἵνα ἀγαπᾷτε ἀλλήλους» δ οὖν μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, τὴν ἐντο: λὴν οὗ τηρεῖ ὁ δὲ τὴν ἐντολὴν μὴ τηρῶν, οὐδὲ τὸν Κύριον ἀγαπᾷν δύναται.

12. “Ὁ Θεὸς φύσει ὢν ἀγαθῶς καὶ ἀπαθήs, πάντας μὲν ἐξίσου ἀγαπᾷ ὡς ἔργα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸν ἐνάρετον δοξάζει, ὡς καὶ τὴ γνώμη οἰκειούμενον.

13. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγγελικὸν βίον βιοῖ ἐπὶ τῆς γῆς νηστεύων καὶ ἀγρυπνῶν, καὶ ψάλλων καὶ προσευχόμενος, καὶ περὶ παντὸς ἀνθρώπου ἀεὶ καλὰ

λογιζόμενο Ἀκίζε τὴν σάρκα ἀγιασμός της

14. Αἰκίζε τὴν σάρκα σου ἀσιτία καὶ ἀγρυπνία, καὶ σχόλασον ἀόκνως ψαλμοφῶν καὶ προσευχή, καὶ ὁ ἀγιασμός της σωφροσύνης ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ τὴν ἀγάπην φέρων.

15. Τῆς θείας καταξιοθεῖς γνώσεως, καὶ τὸν ταύτης φωτισμὸν διὰ τῆς ἀγάπης κτησάμενος, οὗ διπισθῆσεται ποτὲ ὑπὸ τοῦ τῆς κενοδοξίας δαίμονος καὶ δὲ ταύτης μήπω καταξιοθεῖς, εὐχερῶς ὑπ' αὐτῆς περιφέρεται, καὶ μέγα φρονεῖ ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ Θεὸν πραττομένοις καὶ δὲ ταύτης τυχῶν, μετὰ διαθέσεως λέγει τὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραὰμ δῆματα, ἅπερ, ἡνίκα κατηξιώθη τῆς θείας ἐπιφανείας, εἶπεν' ἐγὼ εἰμι γῆ καὶ σποδός.

16. Οὐπὼ ἔχει τελείαν ἀγάπην, καὶ ἐπὶ ταῖς γνώμαις τῶν ἀνθρώπων σύν. διατιθέμενος οἷον τὸν μὲν ἀγαπῶν, τὸν δὲ μισῶν, διὰ τόδε, ἢ τόδε, ἢ καὶ τὸν αὐτὸν ποτὲ μὲν ἀγαπῶν, ποτὲ δὲ μισῶν διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας.

17. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, οὗ λυπεῖ, οὐδὲ λυπεῖται πρὸς τινὰ διὰ πρόσκαιρα" μίαν δὲ λύπην καὶ λυπεῖ καὶ λυπεῖται σωτήριον, ἣν ὁ μακάριος Παῦλος καὶ ἐλυπήθη καὶ ἔλυπησέ τους Κορινθίους.

18. Οὗτινος ὁ νοῦς διὰ παντός ἐστι πρὸς τὸν Θεόν, τούτου καὶ ἡ ἐπιθυμία εἰς τὸν θεῖον ἐπηύξησεν ἔρωτα, καὶ ὁ θυμὸς ὅλως εἰς τὴν θεῖαν μετετράπη ἀγάπην τῇ γὰρ χρονία της θείας ἐλλάμψεως μετουσία ὅλως φωτοειδῆς γεγωνῶς, καὶ τὸ παθητικὸν αὐτοῦ μέρος συσφίγξας πρὸς ἑαυτόν, εἰς ἔρωτα θεῖον ὡς εἶρη: ταὶ ἀκατάληκτον, καὶ ἀγάπην ἀκατάπαυστον ἔτρεψεν, ὅλως ἐκ τῶν ἐπιγείων ἐπὶ τὸ θεῖον μεταγαγῶν,

19. Νοῦς Θεῷ συναπτόμενος καὶ αὐτὸ ἐγχρονίζων διὰ προσευχῆς, καὶ ἀγάπης, σοφὸς γίνεται καὶ ἀγαθός, καὶ δυνατός, καὶ φιλόανθρωπος, καὶ ἐλεήμων καὶ μακρόθυμος, καὶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

ἀπλῶς εἰπεῖν πάντα σχεδὸν τὰ θεία ιδιώματα περιφέρει: τούτω δὲ ἀναχωρῶν καὶ τοῖς ὑλικοῦς προσχρῶν, ἢ κτηνώδης γίνεται φιλήδονος γεγωνῶς, ἢ θηριώδης διὰ ταῦτα τοὺς ἀνθρώπους μαχόμενος.

20. Ὅταν ἴδῃς τὸν νοῦν σου τοῖς ὑλικοῖς ἥδεως ἐνασχολούμενον, καὶ τοῖς τούτων γοήμασιν ἔμφιλοχωροῦντα, γίνωσκε ἑαυτὸν ταῦτα μᾶλλον ἢ τὸν Θεὸν ἀγαπώντα" ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς σου, φησὶν ὁ Κύριος, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου.

21. Ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη πάσης ἡδονῆς παρερχομένης, καὶ παντὸς πόνου, καὶ λύπης πείθει καταφρονεῖν τὸν μέτοχον αὐτῆς καὶ πειθέτωσάν σε πάντες οἱ "Ἅγιοι τοσαῦτα πεπονθότες διὰ Χριστὸν μετὰ χαρᾶς.

22. Ὁ της γεέννης φόβος, κακίαν φεύγειν παρασκευάζει τοὺς εἰσαγομένους ὁ δὲ πόθος τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀντιδόσεως τοῖς προκόπτουσι τὴν ἐπ' ἐνεργεῖα τῶν ἀρετῶν χαρίζεται προθυμίαν.

23. Τὸ δὲ τῆς ἀγάπης μυστήριον, πάντων ὑπεραίρει τῶν γεγονότων τὸν νοῦν, πρὸς πάντα τα μετὰ Θεὸν τυφλὸν ἐργαζόμενον μόνους γὰρ τυφλοὺς πρὸς πάντα τα μετὰ Θεὸν γεγεννημένους ὁ Κύριος σοφίζει, δεικνὺς τὰ θεϊότερα.

Ερμηνεία

Η ΑΓΑΠΗ είναι μία διάθεσις της ψυχῆς αγαθή, η οποία παρακινεῖ τον ἄνθρωπον να προτιμᾷ την γνώσιν τού Θεοῦ υπεράνω των ὄντων, υλικῶν και πνευματικῶν εἶναι ὁμως ἀδύνατον να καταστήσῃ ο ἄνθρωπος συνήθειαν του την αγάπην αὐτήν, εφ' ὅσον εἶναι συνδεδεμένος με κάτι ἀπὸ τα ἐπίγεια πράγματα.

2. Εκείνος, ο οποίος αγαπᾷ τον Θεόν, ἀδιαφορεῖ δι' ὅλα ὅσα ἐδημιούργησεν ο Θεός και προτιμᾷ μόνον Αὐτόν να γνωρίσῃ δηλαδή ἐπιζητεῖ τον εσωτερικὸς φωτισμός, ο οποίος ἐκπηγάζει ἀπὸ την γνώσιν αὐτήν και ο οποίος εἶναι ἡ ζωὴ του νου μας. Ο τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐπιποθεῖ ἰσχυρῶς την γνώσιν αὐτήν του Θεοῦ και εἰς αὐτήν ἀκαταπαύστως προσκαρτερεῖ.

3. Αυτός, ο οποίος δια της αγάπης ἔχει προσηλωμένον τον νούν του εἰς τον Θεόν, και δι' αὐτὸ ἀκόμη το σῶμα του ἀδιαφορεῖ και το περιφρονεῖ ως ξένον.

4. Εφ' ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνωτέρα, εἰς ἀξίαν, ἀπὸ το σῶμα, ἀσφαλῶς και ο Δημιουργὸς του κόσμου εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ἀπὸ τον κόσμον. Αυτὸς λοιπόν ο οποίος προτιμᾷ το σῶμα ἀπὸ την ψυχὴν και τον δημιουργηθέντα κόσμον ἀπὸ τον Δημιουργόν, ἀσφαλῶς εἰς τίποτε δὲν διαφέρει ἀπὸ τους εἰδωολάτρας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

5. Εκείνος ο οποίος απεμάκρυνε τον νούν του από την εἰς Θεόν αγάπης και από την μετὰ του Θεοῦ συνεχή πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν και τον προσέδεσε με υλικά και γήϊνα πράγματα, αὐτός εἶναι που προτιμᾷ το σῶμα ἀπὸ την ψυχὴν και τα κτίσματα ἀπὸ τον Δημιουργόν.

6. Εκείνος ο οποίος πιστεύει πραγματικὰ εἰς τον Κύριον, φοβείται την κόλασιν' αὐτός δε που φοβείται την κόλασιν ἐγκρατεύεται και δεν περιπίπτει εἰς τα πάθη. Αὐτός πάλιν που ἐγκρατεύεται ἀπὸ τα πάθη, υπομένει τας θλίψεις υπομένων δε τας θλίψεις στηρίζει την ἐλπίδα του εἰς τον Θεόν. Ἡ ἐλπίς προς τον Θεόν ἀποσπᾷ τον ἄνθρωπον ἀπὸ κάθε ἐναγώνιον μέριμναν και φιλόκοσμον προσπάθειαν. Εφ' ὅσον δε ἀπαλλαγὴ ο νούς ἀπὸ την μέριμναν και φροντίδα του κόσμου τούτου, τότε πλέον θα ἀποκτήσῃ την αγάπην προς τον Θεόν.

7. "Ὅλαι αἱ ἀρεταὶ ἐνισχύουν τον ἔρωτα του νου προς τον Θεόν και τον βοηθοῦν να τον ἀπολαύσῃ περισσότερον ὅμως ἡ καθαρὰ, διὰ του νου προσευχή. Με την βοήθειαν της νοεράς προσευχῆς ο νούς μεταβαίνει προς τον Θεόν, ὁπότεν δεν αἰσθάνεται πλέον καθόλου οὔτε τον εαυτὸν του, οὔτε τίποτε ἀπὸ τα διάφορα ὄντα. Απὸ την στιγμὴν, που ο νούς θα καταυγασθῇ ἀπὸ το θείον και ἀπειρον φῶς, χάνει τελείως την αἴσθησιν των υλικῶν γεγονότων και πραγμάτων, ὅπως ἀκριβῶς και ο οφθαλμός του σώματος χάνει τους ἀστέρας, ὅταν ἀνατείλῃ ο ἥλιος.

8. Ὄταν, με την βοήθειαν της αγάπης, ἀρπαγὴ ο νούς προς την θείαν γνῶσιν, και εὐρεθῇ ἔξω ἀπὸ την περιοχὴς των υλικῶν ὄντων, τότε σαφῶς ἀντιλαμβάνεται την θείαν ἀπεραντοσύνην και συναισθάνεται την ἰδικὴν του μηδαμινότητα και ταπεινότητα. Με συντριβὴν δε και κατάνυξιν ἐπαναλαμβάνει τους λόγους του Προφήτου Ἡσαΐου «ὦ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαί, ὅτι ἄνθρωπος ὢν και ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχοντος ἐγώ οἶκω, και τον Βασιλέα Κύριον Σαβαώθ εἶδον τοῖς οφθαλμοῖς μου» (Ἡσ. ζ' 5).

9. Ὅπως ἀκριβῶς μόνῃ ἡ ἐνθύμησις του πυρός δεν ζεσταίνει το σῶμα, ἀλλὰ το πύρ ἐλκεῖ και θερμαίνει αὐτό, τοιουτοτρόπως και μόνο ἡ γνῶσις του Θεοῦ οὐδόλως ὠφελεῖ χωρὶς την συνεργίαν της προς Αὐτόν αγάπης. Ἡ γνῶσις³⁶ τού Θεοῦ ἐλκύει φυσικῶς πρὸς εαυτὴν τον καθαρὸν νούν διὰ μέσου της αγάπης. Καθαρός δε εἶναι ο

³⁶ Ἡ γνῶσις και ἡ ἀγνοία δεν ἔχουν, ἐπὶ του προκειμένου, την ἔννοιαν και την σημασίαν της ἐπιστήμης και της ἀμαθείας, ἀλλὰ της ἐσωτερικῆς πληροφορίας, την ὁποίαν προσπορίζουν εἰς την ψυχὴν ἡ πίστις και ἡ αγάπη.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

νούς εφ' όσον απεμάκρυνε την άγνοιαν του μεγαλείου και της αγάπης του Θεού, και κατηυγάσθη από το θείον φώς.

10. Αυτός που αγαπά τον Θεόν δεν δύναται να μη αγαπά και όλους τους ανθρώπους, ως τον εαυτόν του, έστω και εάν στενοχωρήται από τα πάθη εκείνων, που δεν είναι ακόμη καθαροί. Δι' αυτό ακριβώς αισθάνεται απέραντον και ανέκφραστον χαράν, όταν βλέπη την επιστροφών και διόρθωσίν των.

11. Εκείνος, που διατηρεί εις την ψυχήν του έστω και ελάχιστον ίχνος μίσους προς τον οιονδήποτε άνθρωπον, εξ αφορμής του οίουδήποτε πταισμάτός του, είναι τελείως ξένος της προς τον Θεόν αγάπης: διότι η προς τον Θεόν αγάπη ουδόλως ανέχεται μίσος προς τον συνάνθρωπός μας. Ο ίδιος ο Κύριος είπε: «Εάν αγαπάτε με, τας εντολάς τάς εμάς τηρήσατε» (Ιωάν. ιδ' 15) και: «Αύτη εστίν ή εντολή ή εμή, ίνα αγαπάτε αλλήλους» (Ιωάν. ιε' 12). Αυτός λοιπόν, που δεν αγαπά τον πλησίον του, δεν εφαρμόζει την εντολήν του Θεού εκείνος πάλιν που δεν εφαρμόζει την εντολήν του Θεού, ούτε τον ίδιον τον Θεόν δύναται να αγαπά.

12. Ο Θεός, επειδή είναι εκ φύσεως αγαθός και απαθής, όλους μεν τους ανθρώπους εξ ίσου αγαπά ως δημιουργήματά του τον ενάρετον όμως τον δοξάζει, διότι ο ενάρετος, κατά την προαίρεσιν και διάνοιαν, καθίσταται φίλος του Θεού και προσαρμόζεται προς τας εντολάς και το θέλημά Του,

13. Εκείνος, που αγαπά τον Θεόν, ζή επάνω εις την γήν ως Άγγελος: δηλαδή νηστεύει, αγρυπνεί, ψάλλει και προσεύχεται και σκέπτεται πάντοτε το καλόν δι' όλους τους ανθρώπους.

14. Να βασανίζης την σάρκα σου με σκληράν νηστείας και με αγρυπνίαν και να αφοσιώνεσαι, χωρίς να βαριέσαι, εις την ψαλμωδίαν και την προσευχήν όταν ταύτα πράττης, τότε θα αξιωθής να απολαύσης τον αγιασμόν, εκ της σωφροσύνης, ο οποίος θα σε επισκιάση φέρων εις την ψυχήν σου την αγάπην,

15. Εφ' όσον καταστής άξιος της θείας γνώσεως και αποκτήσης διά της αγάπης τον φωτισμόν αυτής, ποτέ πλέον ο δαίμων της κενοδοξίας δεν θα δυνηθή, διά τών βδελυρών φυσημάτων του, να σε μετακινήση εδώ και εκεί. Ενώ, απ' εναντίας, αυτός που δεν ήξιώθη ακόμη να δεχθή τον φωτισμός της θείας γνώσεως, ευκόλως περιφέρεται από την κενοδοξίαν εις διαφόρους υπερηφάνους σκέψεις και μεγαλοφρονεί δι' όσα πράττει, συμφώνως προς το θέλημα του Θεού. Εκείνος, που απέκτησε την θείαν γνώσιν, επαναλαμβάνει, με εσωτερικήν ευχαρίστησιν και

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

ικανοποιήσιν, τους λόγους του Πατριάρχου Αβραάμ, τους οποίους είπε, μόλις ήξιώθη να ίδη τον Θεόν: «Εγώ δε είμι γή και σποδός» (Γεν. ιη' 27).

16. Εκείνος, ο οποίος αλλάσσει ψυχικές καταστάσεις, αναλόγως των προς αυτόν διαθέσεων των ανθρώπων, δεν έχει αποκτήσει ακόμη την τελείαν αγάπην ούτε άλλον μεν αγαπά, άλλον μισεί: ή το ίδιον πρόσωπον άλλοτε μεν αγαπά και άλλοτε μισεί, εξ αιτίας των προς αυτόν διαθέσεων των συνανθρώπων του.

17. Αυτός, που πραγματικώς αγαπά τον Θεόν, ούτε λυπεί, ούτε αισθάνεται λύπην, όταν ένοχληθή από άλλους ανθρώπους, εξ αφορμής προσκαίρων ζητημάτων από μίαν μόνον σωτηριώδη λύπην λυπείται και στενοχωρείται από αυτήν, η οποία έλύπησε τον μακάριον Απόστολος Παύλος και εξ αιτίας της οποίας ο Απόστολος Παύλος έλύπησε τους Κορινθίους³⁷.

18. Τού ανθρώπου, του οποίου ο νούς ευρίσκεται διαρκώς εστραμμένος προς τον Θεόν και αυτή η επιθυμία επαυξάνεται εις την απεραντοσύνην του θείου έρωτος, αλλά και αυτή η βιαία κινήσις της ψυχής, ο θυμός, μετατρέπεται καθ' ολοκληρίαν εις αγάπην προς τον Θεόν· διότι η συνεχής και χρονία συμμετοχή εις την έκστασιν της θείας ελλάμψεως, κατέστησε τον άνθρωπον αυτόν ολόφωτον και ακτινοβολούντα, δι' αυτό και περιόρισεν, εις τον εσωτερικόν του κόσμον, τόσον πολύ το παθητικόν μέρος της ψυχής του, ώστε να το μετατρέψη, όπως ελέχθη, εις απέραντον θείον έρωτα και εις αγάπην, που δεν παύει ποτέ. Ούτω μετέφερε τον ψυχικόν του κόσμον ολόκληρον από τα επίγεια εις τα θεία και ουράνια.

19. Ο νους, όταν ενωθή με τον Θεόν και διέρχεται όλον τον χρόνον πλησίον του διά της προσευχής και της αγάπης, γίνεται σοφός και αγαθός, και δυνατός και φιλόανθρωπος και ελεήμων και μακρόθυμος, και, διά να συντομεύσω, αποκτά όλα σχεδόν τα θεία ιδιώματα. Όταν όμως αναχωρήση από τον Θεόν και αρχίση να ασχολήται με τα υλικά και εφήμερα πράγματα, τότε η εξομοιούται προς τα κτήνη, διά της φιληδονίας, ή γίνεται ως το θηρίον, μαχόμενος με τους ανθρώπους.

³⁷ Βλέπε περί τούτου εν ταίς προς Κορινθίους Α' και Β' επιστολαίς του θείου Αποστόλου Παύλου. Ο ουρανοβάμων Παύλος εν Εφέσω ευρισκόμενος επληροφορήθη αταξίας τινάς και σκάνδαλα, άτινα είχαν συμβή μεταξύ των εν Κορίν. θω Χριστιανών όθεν έγγραψε προς αυτούς την Α' προς Κορινθίους Επιστολήν του μεταξύ των ετών 54-55 μ.Χ. Εν αυτή επιτιμά αυτούς και προτρέπει εις διόρθωσιν. Γράφει δε πάλιν περί τούτου και εν τη Β' προς τους αυτούς Κορινθίους Επιστολή του (β' 1-11 και αλλαχού).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

20. Όταν ίδης, ότι ο νους σου ενασχολείται με ευχαρίστησιν εις τα υλικά πράγματα και ενδιατρίβει εις υλικούς και φιλοκόσμους λογισμούς, τότε θα πρέπει να αντιληφθής, ότι ο εαυτός σου την ύλην αγαπά περισσότερον παρά τον Θεόν. Διότι ο Κύριος είπεν: «Όπου γάρ έστιν ο θησαυρός υμών, εκεί έσται και η καρδιά υμών» (Ματθ. ζ' 21).

21. Η αγάπη προς τον Θεόν πείθει τον άνθρωπον, που την αισθάνεται εις την καρδίαν του, να περιφρονή τας φευγαλέας ηδονάς, τους κόπους και την λύπην. Εις τούτο πρέπει να πεισθώμεν από το παράδειγμα Πάντων των Αγίων, οι οποίοι υπέστησαν με ευχαρίστησιν τόσα δια τον Χριστόν.

22. Ο φόβος της αιωνίου κολάσεως κάμνει αυτούς, που τον δοκιμάζουν, να αποφεύγουν την κακίαν ο πόθος όμως της ανταποδόσεως των αγαθών εις αυτούς, που προοδεύουν πνευματικώς, χαρίζει προθυμίαν διά την πραγματοποίησιν των αρετών.

23. Το μυστήριον της αγάπης ανυψώνει τον νούν υπεράνω όλων των γεγονότων και επί τοσούτον απορροφά την προσοχήν του ανθρώπου εις το θεϊόν, ώστε ο άνθρωπος να καθίσταται τυφλός δι' όλα τα άλλα, που υπάρχουν, εκτός του Θεού. Και τότε ο Κύριος αποκαλύπτει πλέον τας υψηλότερας και λεπτοτέρας περί Θεού αληθείας εις τον άνθρωπον αυτόν, διότι ο Κύριος πλουτίζει με τους θησαυρούς της σοφίας Του μόνον εκείνους, που δεν βλέπουν τίποτε μετά τον Θεόν και εκτός Εκείνου³⁸.

Δ'. Του Αββά Ισαάκ.

Η ΑΓΑΠΗ τοῦ Θεοῦ, θερμή ἐστὶ τῇ φύσει, καὶ ὅταν ἀμέτρως ἐπιπέσῃ τινί, ποιεῖ αὐτὸν ἐκστατικὸν ὅλον, καὶ σύννουν, καὶ κατὰ μέτρον τῆς ποιότητος τῆς ἐπεισελθούσης αὐτῷ ἀγάπης, δρᾶται ἐν αὐτῷ ἀλλοίωσις ἀσυνήθης καὶ ταῦτα ταχαρές, καὶ δύναμις ἥ

2. Καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα αὐτῆς τὰ αἰσθητὰ γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου πυρὸς καὶ περιχαρές, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται, ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ ὁ φόβος, καὶ ἡ αἰδώς, καὶ ἡ δύναμις ἥ συνάγουσα τὸν νοῦν πρὸς ἑαυτήν.

³⁸ Ο ιερὸς συγγραφεὺς προσαρμόζει ἐπὶ του προκειμένου αλληγορικῶς το χωρίον «Κύριος σοφοὶ τυφλοὺς» (Ψαλμ. ρμε' 8).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη)

3. Καὶ γίνεται ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐκστατικός, καὶ ἔκφρων, καὶ τὸν φοβερὸν θάνατον ἠγεῖται χαράν, καὶ οὐδέποτε ἡ θεωρία τοῦ νοὸς αὐτοῦ διακοπὴν τινὰ πάσχει ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων διανοήσεως, καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ αἰεὶ ὡς μετὰ ἄλλου ἄδολεσχει, καὶ οὐκ αἰσθάνεται αἰσθητῶς τῆς κινήσεως αὐτοῦ, ἥς ἐν τοῖς πράγμασι κινεῖται καν γὰρ πρᾶττη τί, οὗ τελείως αὐτοῦ αἰσθάνεται, ὡς τὸν νοῦν ἔχων ἐν τῇ θεωρίᾳ μετέωρον.

4. Ταύτην τὴν πνευματικὴν μέθην ἔμεθυσθησαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Μάρτυρες, καὶ οἱ μὲν ὅλον διῆλθον τὸν κόσμον κοπιῶντες καὶ ὀνειδιζόμενοι, οἱ δὲ τὰ μέλη κατακοπτόμενοι, καὶ τὰ δεινότερα πάσχοντες, οὐκ ὀλιγόρησαν, ἀλλὰ γενναίως ὑπήνεγκαν, καὶ ὄντες σοφοί, ὡς ἄφρονες ἔνομισθησαν" ἥς τινὸς ἀνοίας καὶ ἡμεῖς ἀξιοθῆναι εὐζωμεθα.

5. Εἰς δὲ τὴν ἀγάπην ὁ φόβος ἡμᾶς ὀδηγεῖ, διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀνοίας εἰς τὸν πνευματικὸς παράδεισον εἰσάγων ἡμᾶς, καὶ προσεγγίζων τὸ τῆς ζωῆς ξύλον, ὃ ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἀφ' ἥς ἐκπεσὼν ὁ Ἀδάμ, οὐκέτι εὗρεν ἐν ἑαυτῷ τὴν χαράν, ἀλλ' ἐν τῇ γῇ τῶν ἀκανθῶν εἰργαζέτο καὶ ἐκοπία, ἄρτον ἰδρώτων ἐσθίων ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

6. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἕως εὗρωμεν τὴν ἀγάπην, ἐν τῇ γῇ τῶν ἀκανθῶν ἐργαζομεθα, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν σπείρομεν καὶ θερίζομεν, ἐν πάσῃ ὥρᾳ κεντούμενοι ἐξ αὐτῶν, κὰν ὁ σπόρος ἡμῶν σπόρος εἴῃ δικαιοσύνης, καὶ ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου τὸν ἄρτον τῶν ἀρετῶν πορίζομεθα.

7. Ὅταν δὲ εὗρωμεν τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶν ἡ τροφή τῶν Ἀγγέλων, τότε καὶ αὐτοὶ οὐράνιον τρεφόμεθα ἄρτον, καὶ ἐνδυναμούμεθα ἐξ αὐτοῦ χωρὶς τινὸς ἔργου καὶ κόπου. Ὁ οὖν ἐδρῶν τὴν ἀγάπην, τὸν Χριστὸν ἐσθιεῖ, ἐξ αὐτοῦ καὶ τρέφεται, καὶ ἀθάνατος γίνεται.

8. Ἐγὼ γὰρ εἰμι, φησὶν, ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζωὴν διδούς τῷ κόσμῳ. Καὶ πάλιν ὁ τρώγων ἐκ τοῦ ἄρτου οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, θάνατον οὐκ ὄψεται εἰς τὸν αἰῶνα. Λοιπὸν οὖν καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ ζῶν, ἀπεντεῦθεν ἤδη τὴν αἰωνίαν ζωὴν ἐκκληρώσατο ὁσφραίνεται καὶ ὧδε ὢν, ἐκ τοῦ ἀέρος ἐκείνου τῆς ἐλευθερίας, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἀναστάσει τρυφῶσιν οἱ Δίκαιοι, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μυστι: κὴ βρῶσις καὶ πόσις, ἥς καὶ Χριστὸς συμμετέχειν τοῖς Ἀποστόλοις ὑπέσχετο ἐν τῇ Βασιλείᾳ αὐτοῦ, λέγων" ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνετε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου.

9. Ἰκανὴ γὰρ ἡ ἀγάπη θρέψαι τὸν ἄνθρωπον ἀντὶ πάσης βρώσεως καὶ πόσεως. Εἰς τούτων δὲ τὸν ἀκύμαντον λιμένα καὶ γαληνόν, τὴν ἀγάπην λέγω, οὗ δυνατὸν τινὰ φθᾶσαι, εἰμὴ πρότερον περάσῃ τὴν νοητὴν θάλασσαν τῶν παθῶν, τὴν τεθεῖσαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ σωτηρίου τούτου λιμένος, ἣν διὰ τοῦ πλοίου τῆς μετανοίας τῷ φόβῳ ἀσφαλῶς κυβερνώμενοι, περᾶσαι δυνάμεθα διὰ τῆς βοηθείας τοῦ πνεύματος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

10. Καὶ ὅτε εἰς τὸν ἄκλυστον τοῦτον, λιμένα, τῆς ἀγάπης φημί, καταντήσωμεν, οἱ μὲν ἀπαγαγόντες ἡμᾶς, ὑποστρέφουσιν· ἡ γὰρ ἀγάπη, φησὶν, ἔξω βάλλει τὸν φόβον ἡμεῖς δὲ ἀδεῶς λοιπὸν τῶν ἐν τούτῳ χαρίτων κατατρυφῶμεν ἐν Θεῷ ὄντες αἰεὶ, καὶ τῆς αὐτοῦ γλυκύτητος ἀκορέστως καταπολαύοντες.

11. Λέγουσι περὶ τοῦ ὀρνέου τοῦ λεγομένου σειρήνος, ὅτι εἰ τις ἀκούσει τοῦ μέλους τῆς φωνῆς αὐτοῦ, οὕτως ὑπ' αὐτοῦ θέλγεται, καὶ ἑαυτοῦ ὅλως ἐξίσταται, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι πάντων τῶν ἐν χερσὶ, τῇ τοῦ μέλους ἡδύτητι, καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, καὶ πίπτειν ἀποθνήσκειν.

12. Τὸ αὐτὸ πάσχει καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἐνεργουμένη ὅταν γὰρ ἐμπέσῃ ἐν αὐτῇ ἡ οὐράνιος γλυκύτης, ἀποκαλύπτουσα αὕτη τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτο ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἐκείνης κατακρατεῖται, ὡς ἀπέρχεσθαι ὅλη ὀπισω αὐτῆς ἐπιλανθανομένη τῆς σωματικῆς ταύτης ζωῆς, καὶ αὐτοῦ ἀκορέστως ἔφιεσθαι. Τότε δὲ καὶ τὸ σῶμα νεκροῦται ἐκ πασῶν τῶν οἰκείων ὀρέξεων, οὐ μόνον τῶν παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ φύσιν συνεζευγμένων αὐτῷ.

Ερμηνεία

Η ΑΓΑΠΗ, που αισθάνεται ο άνθρωπος προς τον Θεόν, κατὰ την φύσιν της, εἶναι θερμή, ὅταν δε πλουσίως επιπέσῃ εἰς τὴν καρδίαν ἀνθρώπου τινός, τὸν ρίπτει εἰς μίαν θεϊαν ἐκστασιν καὶ εἰς βάθος υπερκοσμίων σκέψεων καὶ λογισμῶν ἀναλόγως δε τῆς ἐντάσεως τῆς ἐπελθούσης ἀγάπης παρατηρεῖται εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν μία ἀσυνήθιστος ἀλλοίωσις καὶ μεταβολή³⁹.

2. Η εσωτερικὴ αὐτὴ ἀλλοίωσις γίνεται αισθητὴ καὶ ἀπὸ ὠρισμένα ἐξωτερικὰ γνῶρίσματα οὕτω τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου καθίσταται φωτεινόν, ὡς νὰ εὐρίσκεται πλησίον ἀκτινοβολούσης φλογός καὶ διανθίζεται ἀπὸ χαρὰν τὸ σῶμα τοῦ θερμαίνεται. Ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, που κατελήφθη καὶ ἡσθάνθη τὴν συντριπτικὴν αὐτὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, ἀναχωρεῖ πλέον ὁ φόβος καὶ ἡ ἐντροπή, διότι ἐφ' ὅσον ἀγαπᾷ τὸν Θεόν ὁ ἄνθρωπος οὔτε τὸν φοβεῖται, οὔτε συστέλλεται πρὸ Αυτοῦ· ὡσαύτως ἐξαφανίζεται ἐκ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ καὶ ἡ δύναμις ἢ περισπῶσα τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς ἄλλας σκέψεις, διότι ἔχει πλέον ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν.

3. Τότε ὁ ἄνθρωπος ἐξέρχεται τελείως τῶν ὁρῶν καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς υπάρξεώς του υφιστάμενος θαυμαστὸν ἐκστασιασμόν, μὴ ἀνεχόμενος πλέον τὸν ἐλεγχος τῆς

³⁹ «Ἐθελξας πόθῳ με, Χριστέ, καὶ ἡλλοίωσας τῷ θείῳ Σου ἔρωτι» (ὕμνος).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

λογικής, αλλ' ως παράφρων σκεπτόμενος και ενεργών⁴⁰: ούτω τον φοβερόν θάνατον τον θεωρεί χαράν και ποτέ ο νους του δεν σταματά από το να σκέπτεται διαρκώς τα ουράνια και να τα βλέπη ως παρόντα. Η διάνοια του είναι πάντοτε απορροφημένη, ως να συνομιλή συνεχώς μετά τινος, εις τρόπον ώστε να μη συναισθάνεται τας φυσιολογικές κινήσεις του σώματός του, διότι ο νους του ευρίσκεται υψηλά, ενασχολούμενος με την υπερφυσικήν θεωρίαν των θείων εννοιών.

4. Από αυτόν τον θείον εκστασιασμόν, την πνευματικήν αυτήν μέθην, κατελήφθησαν οι Απόστολοι και οι Μάρτυρες και οι μεν Απόστολοι διέτρεξαν ολόκληρον τον κόσμον υποβαλλόμενοι εις σκληρούς κόπους και υφιστάμενοι αγωγγύστως εξευτελισμούς υπό των απίστων, οι δε Μάρτυρες κατατεμαχιζόμενοι και φοβερά μαρτύρια πάσχοντες δεν έδειλίασαν, αλλά με γενναιότητα υπέφεραν τας δοκιμασίας αυτάς. Ενω δε ήσαν πράγματι σοφοί, εν τούτοις οι άπιστοι και οι ειδωλολάτραι τους ενόμιζαν παράφρονas. Είθε ο Θεός να αξιώση και ημάς να περιπέσωμεν εις την νομιζομένην υπό του κόσμου της αμαρτίας παραφροσύνην αυτήν.

5. Εις την αγάπην μάς οδηγεί ο φόβος (του Θεού), και διά μέσου των έργων της κατά Χριστόν μωρίας εισερχόμεθα εις τον πνευματικόν παράδεισον και πλησιάζομεν το ξύλον της ζωής, που είναι η αγάπη. Από αυτήν την αγάπην εξέπεσεν ο Αδάμ και ουδέποτε πλέον ηδυνήθη να δοκιμάση εις την ψυχήν του την χαράν, αλλ' ειργάζετο και εκοπίαζε σκληρώς εις την γήν των ακανθών, εσθίων, διά της σκληράς και επιτόνου εργασίας του, άρτον βρεγμένον με ιδρώτα.

6. Και ημείς λοιπόν μέχρι να φθάσωμεν εις την αγάπην, εργαζόμεθα εις γην κατάσπαρτον από ακάνθας και εις την περιοχήν αυτων σπείρομεν και θερίζομεν, κεντριζόμενοι ανά πάσαν στιγμήν από τα αγκάθια: εάν ο σπόρος θα είναι σπόρος δικαιοσύνης, τότε, με τον ιδρώτα του προσώπου ήμών, θα προμηθευθώμεν τον άρτον των αρετών.

7. Όταν δε κατορθώσωμεν και εύρωμεν την αγάπην, που είναι η τροφή των Αγγέλων, τότε πλέον και ημείς οι ίδιοι θα τρεφόμεθα από ουράνιον άρτον και, χωρίς καμμίαν προσπάθειαν και κόπον, θα ενισχυώμεθα από την δύναμιν του ουρανού

⁴⁰ «Παραφρονών λαλώ, υπέρ εγώ» (Β' Κορ. ια' 23) «Ημείς μωροι διά Χριστόν» (Α' Κορ. δ' 10).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

άρτου. Αυτός λοιπόν, που εύρε την αγάπην, εσθίει τον Χριστόν, από Εκείνον τρέφεται και καθίσταται αθάνατος.

8. Η αλήθεια αυτή στηρίζεται εις την διαβεβαίωσιν τού Κυρίου: «Εγώ είμι ο άρτος ο ζων και εκ του ουρανού καταβάς» (Ιωάν. ς 51) «και ζωήν διδούς τω κόσμω» (Ιωάν. ς' 33) «Ο τρώγων τούτον τον άρτον, ζήσεται εις τον αιώνα» (Ιωάν. ς' 58). Αυτός λοιπόν, που κινείται από την αγάπην και ζή εις αυτήν από του παρόντος ήδη κόσμου, εκέρδισε την αιώνιον ζωήν. Ευρισκόμενος δε ακόμη εις τον τόπον αυτόν της ματαιότητος, αισθάνεται να τον θωπεύουν αί αύραι εκείναι της ελευθερίας, που θα απολαμβάνουν κατά την Ανάστασιν των νεκρών οι Δίκαιοι. Αυτή δε ακριβώς είναι η υπέρ λόγον και έννοιαν μυστική εκείνη βρώσις και πόσις, εις την οποίαν υπεσχέθη και Χριστός να λάβουν μέρος οι Απόστολοι εις την Βασιλείαν των ουρανών, όταν, ως γνωστόν, τους είπε: «Ινα έσθήητε και πίνητε επί της τραπέζης μου εν τη Βασιλεία μου» (Λουκ. κβ' 30).

9. Είναι λοιπόν ικανή η αγάπη να θρέψη τον άνθρωπον, αποτελεσματικώτερον πάσης βρώσεως και πόσεως. Εις αυτόν δε τον ακύμαντον και γαληνόν και υπήνεμον λιμένα, δηλαδή την μακαρίαν αγάπην, δεν είναι δυνατόν να φθάση κανείς, εάν προηγουμένως δεν διαπλεύση την νοητήν θάλασσαν των παθών, η οποία μεσολαβεί μεταξύ ημών και του ασφαλούς αυτού λιμένος της σωτηρίας. Την θάλασσαν αυτήν δυνάμεθα να διαπλεύσωμεν και ημείς ταξιδεύοντες επί του πλοίου της μετανοίας και κατευθυνόμενοι ασφαλώς υπό του φόβου του Θεού προς τον λιμένα της αγάπης. Θα φέρωμεν δε εις πέρας το ταξίδιον αυτό, με την βοήθειαν του Αγίου Πνεύματος.

10. Όταν δε πλέον αγκυροβολήσωμεν εις τον ασφαλή αυτόν λιμένα της αγάπης, που δεν τον συνταράσσουν κύματα και θύελλαι, τότε αναχωρούν εκείνοι που μας μετέφεραν· διότι, όπως λέγει ο Κύριος: «Η αγάπη έξω βάλλει τον φόβον», οπότεν ήμεις, αφόβως πλέον, απολαμβάνομεν εις τον λιμένα αυτόν τας πνευματικής αυτού ωραιότητας και Χάριτας, αλλά και δεν χορταίνομεν από την γλυκύτητα του Θεού, εν το οποίο πάντοτε διά της αγάπης ευρισκόμεθα.

11. Λέγουν δι' εν πτηνόν, την σειρήνα, ότι όποιος ακούση το μελωδικόν του άσμα, τόσον πολύ καταθέλγεται απ' αυτό, ώστε αφαιρείται τελείως και από την γλυκύτητα του άσματος λησμονεί τας ανάγκας της ζωής, πίπτει δε έτοιμος να αποθάνη από την μέθην, που προκαλεί η ηδονή του άσματος αυτού.

12. Το ίδιον αποτέλεσμα παρατηρείται και εις την ψυχήν, όταν αύτη δεχθή την ενέργειας της αγάπης. Από την στιγμήν που η ψυχή θα καταληφθή από την ουράνιον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ' (Η προς Θεόν αγάπη)

γλυκύτητα της αγάπης, και θα καταπλαγή από τις αποκαλύψεις των μυστηρίων του Θεού, τόσο πολύ αιχμαλωτίζεται από εκείνην την ηδονήν, ώστε δι' αυτήν μόνον ζή και αυτήν αχόρταγά επιποθεί. Τότε δε υπό το κράτος και την καταληψίαν της ηδονής αυτής το σώμα απονεκρώνεται από τας ορμάς του, όχι μόνον τας παρά φύσιν, αλλά και από αυτάς τας κατά φύσιν, που είναι έμφυτοι, όπως η πείνα, η δίψα κ.λ.π.

Ε'. Εν τω Γεροντικώ

ΕΛΕΓΟΝ περί τινός Γέροντος, ότι απέθνησκεν εις Σκήτην, και κυκλῶΟ σαντες οί αδελφοί την κλίνην αὐτοῦ, και σχηματίσαντες αὐτόν, ἔβαλον κλαίειν ἐκεῖνος δὲ ἥνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ και ἐγέλασεν εἴτα μικρὸν ἐπισχῶν πάλιν ἐγέλασεν, ἔγελασε δὲ και ἐκ τρίτου.

2. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν οἱ ἀδελφοὶ λέγοντες" εἶπε ἡμῖν, 'Αββᾶ, διατὶ ἡμεῖς κλαίομεν και σὺ γελᾷς; Ὁ δὲ ἀπεκρίθη αὐτοῖς τὸ πρῶτον ἐγέλασα, ὅτι πάντες φοβεῖσθε τὸν θάνατον, τὸ δὲ δεῦτερον, ὅτι οὐκ ἔστε ἔτοιμοι, τὸ δὲ τρίτον ἐγέλασα, ὅτι ἀπὸ κόπου ὑπάγω εἰς ἀνάπαυσιν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, εὐθὺς ἐκοιμήθη.

3. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος ἐγὼ οὐκέτι φοβοῦμαι τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἀγὰ πῶ αὐτόν ἢ γὰρ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον.

4. Ὁ Ἀββᾶς Ἀμμοῦν και Νιτριώτης παρέβαλε τῷ Ἀββᾶ Ἀντωνίῳ, και λέγει αὐτῷ ἐγὼ πλείονά σου κόπον ἔχω και πῶς τὸ ὄνομά σου ἔμεγαλυνθη ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὑπὲρ ἐμέ; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος ἐπειδὴ τὸν Θεὸν ἀγαπῶ ὑπὲρ σε.

5. Ἔλεγον ὅτι τὶς τῶν Γερόντων παρεκάλεσε πότε τὸν Θεὸν ἰδεῖν τοὺς Πατέρας, και εἶδεν αὐτοὺς χωρὶς τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου. Λέγει οὖν τῷ δεικνύοντα αὐτὸ ποῦ ἔστιν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἰς τὸν τόπον ὅπου ὁ Θεός, ἐκεῖ ἐστι.

Ερμηνεία

ΔΙΗΓΟΥΝΤΟ δι' ἓνα Γέροντα Ασκητὴν το ἐξῆς: Ὅταν ἀπέθνησκεν εἰς τὴν Σκήτην, περιεκύκλωσαν τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην οἱ ἀδελφοὶ και ἀφού ητοίμασαν τα εἰς τὸν θάνατον ἀρμόδια, ἤρχισαν να κλαίουں.

Εἰς μίαν στιγμὴν ἥνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς του και ετοιμοθάνατος και ἐγέλασεν· μετὰ ἀπὸ ὀλίγον πάλιν ἐγέλασεν ἐκ δευτέρου. Ἀλλὰ και διὰ τρίτην φοράν ἐγέλασε.

2. Αὐτὸ προκάλεσε τὴν περιέργειαν τῶν ἀδελφῶν και εἰς ἐξ αὐτῶν τῶν ηρώτησεν:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ΄ (Η προς Θεόν αγάπη)

– Είπέ μας, Αββά, διατί σύ γελάς, ενώ ημείς κλαίομεν; Ο ετοιμοθάνατος τους απήντησε:

-Την πρώτην φοράν εγέλασα, διότι όλοι σας φοβείσθε τον θάνατον· την δευτέραν διότι δεν είσθε έτοιμοι, να τον αντιμετωπίσετε την δε τρίτην φοράν, διότι φεύγω από τον τόπον τού κόπου και των βασάνων και μεταβαίνω εις την ανάπαυσιν.

Μόλις ο Γέρων είπεν αυτά, αμέσως εκοιμήθη.

3. Ο Αββάς Αντώνιος έλεγεν: Εγώ δεν φοβούμαι πλέον τον Θεόν, αλλά τον αγαπώ" έλεγε δε τούτο, διότι «η τελεία αγάπη έξω βάλλει τον φόβον» (Α' Ιωάν. δ' 18).

4. Κάποτε ο Αββάς Αμμούν ο Νιτριώτης επεσκέφθη τον Αββάν Αντώνιον.

-Εγώτού λέγει -καταβάλλω περισσότερους ασκητικούς κόπους από σέ· διατί λοιπόν οι άνθρωποι μεγαλύνουν περισσότερο το όνομά σου από το ιδικόν μου;

Ο Αββάς Αντώνιος απήντησε: -Επειδή εγώ αγαπώ τον Θεόν περισσότερο από σέ.

5. Διηγούνται οι Πατέρες, ότι εις εκ των Γερόντων παρεκάλεσε κάποτε τον Θεόν, να ιδή τας ψυχάς των κεκοιμημένων Αγίων Πατέρων. Ο Θεός τον ήξίωσε και τους είδεν (εις τον Παράδεισον) όλους, εκτός του Αββά Αντωνίου.

Πού είναι ο Αββάς Αντώνιος; -ηρώτησεν αυτόν που του υπέδειξε τους Πατέρας.

Ο Αββάς Αντώνιος ευρίσκεται εκεί, που είναι ο Θεός, -απήντησεν ο υπερκόσμιος συνοδός.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄

(Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

Ὅτι μέγιστον ἐν ἀρεταῖς τὸ ἡσυχάζειν ἐν λόγῳ καὶ μεγάλων ψυχῶν δεόμενον· τίς τὲ ἢ ἐν λόγῳ ἡσυχία καὶ πῶς κατορθοῦται.

Μέγιστον κατόρθωμα μεταξύ των ἀρετῶν εἶναι ἡ ἡσυχία, ὅταν ὁ ἡσυχάζων ἔχῃ πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς σημασίας της· ἔχει δὲ αὕτη ἀνάγκην μεγάλων ψυχῶν διὰ τὴν κατορθωθῆναι. Ποία εἶναι ἡ μετ' ἐπιγνώσεως ἡσυχία καὶ πῶς κατορθώνεται αὕτη.

Α'. Εν τῷ βίῳ του Αγίου Αρσενίου.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΡΣΕΝΙΟΣ ἐν τῷ κόσμῳ ὧν ἔτι, δεινῶς ὑπὸ τοῦ τῆς ἡσυχίας ἠλίσκετο ἔρωτος διὸ καὶ τοῦ Θεοῦ θερμῶς ἐδεῖτο τυχεῖν τῆς ἐφέσεως. Ἐν μιᾷ οὖν εὐχομενου αὐτοῦ, φωνὴ τίς ἄνωθεν ἤχεῖτο, Ἄρσενιε, λέγουσα φεῦγε τοὺς θορύβους, καὶ σῶζῃ.

2. Ταύτης ἐκεῖνος ἄκουσας, οὗ μέλων ἦν, ἀλλ' αὐτίκα τῶν κό: σμικῶν ἀπάρας, πρὸς τὴν Σκήτιν ἀπαίρει, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ ἀσκουμένοις συντάττεται καὶ πάντας αὐτοὺς ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἄτεχνως ὑπερέβαλεν οὐδὲ γὰρ ἄγευστος ἦν πόνων οὐδ' ἀνομίλητος, οὐδὲ πρῶτον αὐτὸν ἡ Σκήτις καὶ τὸ τῶν Μοναχῶν ἔθισμα πονοῦντα πρὸς ἀρετὴν ἔγνω.

3. Ἀλλὰ καὶ προτοῦ φόβῳ Θεοῦ ἐκεῖνος τὴν καρδίαν πεπέδητο, καὶ ἀρετῆς ἐπεμελετο, καὶ πόνων ἀσκητικῶν ἔθας ἦν, ὥστε, κατὰ τὸν θεῖον Δαβίδ, ἐν τῷ σούτῳ πλήθει καὶ θορύβοις διάγοντα, κατὰ μόνας εἶμι ἐγὼ λέγειν θαρρούντα. Διὸ καὶ ἐν τῇ Σκήτει γενόμενος, καὶ συναριθμηθεὶς τοῖς ἐκεῖσε Πατράσι, τῶν πρῶ· τείων οὐκ εἰς μακρὰν ἐπελάβετο, οἱ καὶ ὡς διδασκάλῳ αὐτῷ προσεῦχον" καὶ περὶ ὧν ἕκαστος ἐδέετο πυνθανόμενος τὰ παρ' ἐκείνου λεγόμενα προθύμως ἐδέχοντο.

4. Ποτὲ οὖν παρὰ τινὸς περὶ τῶν ἐπὶ ξένη διατριβῶν ἐρωτώμενος, ἔλεγεν" ὅτι εἶπερ συμβαίῃ Μοναχῷ ἄλλοτριαν εἰσελθεῖν χώραν, ἢ πόλιν, τούτῳ προηγουμένως φυλακτέον αὐτῷ, τὸ μηδενὶ γνώριμον ἑαυτὸν θέσθαι, τὸ μὴ παρρησίαν, μὴ οἰκείωσιν πρὸς μηδένα τῶν ἀπάντων κτήσασθαι τοῦτο φυλαχθέν, τὰ μέγιστα αὐτὸν πάντως ὀνήσει.

5. Ἄλλος τῶν Μοναχῶν, τούνομα Μᾶρκος, τὴν ἀρετὴν ἐπίσημος, τὸ μὲν" ναδικὸν εἰδὼς Ἀρσενίου, καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπων ὁμιλίαν ἀποστοργον, καὶ ἕνα τί φεύγεις ἡμᾶς

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ήσυχίας μετ' επιγνώσεως)

ήρετο" αὐτὸς μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἡμῖν συγγίνεσθαι τὲ καὶ ὁμιλεῖν βλάπτῃ τὸ παράπαν οὐδέν, ἡμᾶς δὲ τὰ μεγάλα ὠφελεῖν δύνασαι. .

6. Πρὸς δὲν ὁ θεῖος Ἀρσένιος ὁ Θεὸς οἶδεν, ὅτι καὶ λίαν ὑμῶν, φησὶν, ἐκ: κρέμαμαι τῆς ἀγάπης ἀλλὰ τί πάθω; μερίζειν γὰρ ἑμαυτον Θεὸ καὶ ἀνθρώποις οὐ δύναμαι, ἐπεὶ ράδιον Αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ἐκείνοις ἀρέσκειν καὶ γὰρ ταῖς μὲν χιλιάσι τῶν Ἀγγέλων καὶ μυριάσι, σκοπὸς εἷς καὶ θέλημα ἓν το ὑμνεῖν τὸν Θεόν, καὶ τοῖς "Εκείνου ἐπιτάγμασι διακονεῖσθαι" ἀνθρώποις δὲ ἄλλοις ἄλλα θελήματα καὶ διαφέροντες οἱ σκοποὶ διὰ τοῦτο γοῦν καὶ χαλεπώτερον, ὥσπερ ἔφην, αὐτοῖς ἀρέσκειν ἢ τῷ Θεῷ.

7. Τούτων οὖν χάριν δ' Ἀρσένιος ἔκθυμῶς τῆς ήσυχίας ἔρων, καὶ τὰς τῶν προσιόντων ἐδυσχέραινεν ὁμιλίας, Θεῷ ἐντυγχάνειν μόνῳ διηνεκῶς γλιχόμενος διὸ καὶ τὸ ἐκείνου κελλίον, τριάκοντα μιλίους καὶ πρὸς, ἀπεῖχε τῶν ἄλλων.

8. Προσελθὼν οὖν αὐτῷ τὶς τῶν γεραιτέρων Πατέρων, οἱ λογισμοὶ μέ, ἔλεγε, συνθλίβουσι, Πάτερ, ὅτι ἐπεὶ τὸ νηστεύειν καὶ περὶ πόνους ἔχειν μοὶ ἀδύνατον ἤδη διὰ τὸ γῆρας, κὰν γοῦν τοὺς κάμνοντας τὲ καὶ νοσοῦντας ἐπισκεπτέον ἐπεὶ καὶ τοῦτο σύμβολον ἀγάπης οὐκ ἀμυδρὸν πρὸς ταῦτα ὁ θεῖος Ἀρσένιος (οὐδὲ γὰρ ἄδηλον ἐκείνο τὸ κακότεχνόν των δαιμόνων καὶ δολερόν): ὕπαγε, φησὶν, ἔσθιε καὶ πῖνε, καὶ ὕπνου δὲ κατὰ τὸ αὐταρκες μὴ παραιτοῦ" μόνον ἀφίστασθαι τοῦ κελλίου σου μηδαμῶς πείθου.

9. Ἦνίκα δὲ καὶ ἡ Σκήτις πρὸς τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῇ ἥρημωτο, συνεζήληθε καὶ αὐτὸς τοῖς ἄλλοις Πατράσι, δάκρυα τὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφιεῖς, καὶ τῆς ήσυχίας λίαν περικαιόμενος ἦδει γὰρ ὡς αἱ μεταθέσεις καὶ αἱ ἐκ τῶνδε τῶν τόπων εἷς ἐτέρους μεταβάσεις, τοῖς Μοναχοῖς αὐτόχρομα θάνατος εἰσι" καὶ ὡς ἐκ τῆς ήσυχίας ἐπορίσαντο καλῶν, σκεδασμὸς καὶ ἀπώλεια ἐντυγχάνουσι γὰρ οἷς οὐ βούλονται πολλάκις, καὶ βλέπουσιν & μὴ δεῖ, καὶ ἀκούουσιν ὧν οὐ χρεῖ.

10. "Ἄλλοτε δ' Ἀββᾶς Ἀρσένιος παραβαλὼν πρὸς τίνας Μοναχοὺς, ὧν πλησίον κάλαμοι ἦσαν, αὖραις ἡρέμα διασειόμενοι, ἔφη πρὸς αὐτοὺς τὶς ὁ σεισμὸς οὗτος καὶ τὸ γὰρ ήσυχίας ἔρωντι πρὸς ἀλήθειαν, οὐδὲ στρουθίου φωνὴ πάντως ἀνεκτῆς πῶς οὖν ἡμεῖς σεισμὸς τοιοῦτοῖς κατακτυπούμενοι, καθαρῶς δυνήσεσθε ἢ ρεμεῖν ;

11. Ποτὲ ἀδελφὸν τινὰ γνοὺς καὶ μέγας ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, λίθοις βάλλειν ἤρξατο καὶ οὕτως ἀπωθεῖσθαι' οὐ μισῶν, ὡς ἂν τις εἶπη, τὸν ἀδελφὸν τὶς γὰρ ἐκείνου, μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὴν εἰς τὸν πλησίον ἀγάπην μᾶλλον κατῴρθωσεν, ἀλλὰ τὸ ἥρεμον, ὥσπερ εἴρηται, καθαρὸν ἑαυτῷ φυλάττων καὶ διὰ τούτου δὴ τὸ θεωρητικὸν ἀπερίσπαστον.

12. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐχ ἀπλῶς ἐποίει" ἀλλ' ἦδει τίνας μὲν ἀπωλεῖσθαι δεῖ, ὡς τὸ ήσυχον ἐπιταράττειν αὐτῷ δυναμένους, τίνας δὲ καὶ προσέεσθαι καὶ λόγου

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

μεταδιδόναι καὶ τίνας δ' αὖ προσίεσθαι μέν, οὗ μέντοι καὶ λόγου αὐτοῖς κοινωνεῖν, ἀλλὰ τὴν σιωπὴν ἐν τούτοις ἀσκεῖν, ὥς δηλώσει τὸ ρηθισόμενον.

13. Ἀδελφὸν γὰρ τινὰ πόθος εἶλε θεάσασθαι τὸν Ἀρσένιον ἄφικομενος τοιγαροῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐδεῖτο τὸν Μέγαν ἰδεῖν πέμπουσι τοίνυν ἓνα τῶν ἀδελφῶν ὑποδείξοντα τὸ κελλίον, καὶ κόπτουσι μὲν ἄμφω τὴν θύραν, Ἀρσένιος δὲ ἀνοίξας, εἰσήγαγε τὸ καὶ ἡσπάσατο· εἶτα καὶ ἔκαθεζοντο σιωπῇ χρώμενοι, μή· δὲν μήτε ἐκείνων, μήτε μὴν Ἀρσενίου φθεγγομένων" ἔκανον τοίνυν διατριβέντος καιροῦ, καὶ λόγον οὐδένα προῖεμένου τοῦ Γέροντος, ὁ δοθεὶς εἰς δήλωσιν τοῦ κελλίου, φησὶ πρὸς τὸν ξένον· ἀλλ' ἐγὼ ἐπανεμι καὶ ὅς, συνένομαι σοὶ καὶ αὐτὸς ἔφη, ἔπει καὶ ματαῖα ἢ ἐνταῦθα διατριβή.

14. Ἀμφότεροι γοῦν ἐξελθόντες ἀπήεσαν· ἥξιου δὲ τὸν ἀδελφὸν ὁ ξένος, πρὸς Μωσέα τοῦτον ἀπαγαγεῖν, δς ἐτύγγανε πρότερον ληστής ὢν" ἀπελθόντας οὖν καὶ λίαν ἔλαρως ἐδέξατο καὶ ἔξενισε καὶ ὁμιλίας αὐτοῖς ἐκοινωνήσεν ἐλευθέρας, ἀνέπαυσε τέ, καὶ οὕτως ἀνῆκε. Λέγει τοίνυν πρὸς τὸν ξένον ὁ ἀδελφὸς τίς σοὶ τῶν δύο δοκεῖ τὴν ἀρετὴν ἀνώτερος; Ὁ δὲ ἔφη καὶ ξενίσας ἡμᾶς καὶ ἀναπαύσας.

15. Ἠκούσθη τοῦτο τινὶ Γέροντα τῶν μεγάλων, δς καὶ ἄρα ἄπορουμενος καὶ μὴ ἔχων εἰδέναι τίνι τὴν νικῶσαν δεῖ παρασχεῖν, τὸν Θεὸν ἥξιου δηλῶσαι ὄναρ τοίνυν δρᾷ ἐν τῷ ποταμῷ δύο πλοῖα φερόμενα ὧν θάτερον μὲν, τὸν θεῖον . εἶχεν Ἀρσένιον ἡσυχὴ πλέοντα, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ θαλπόμενον πνεύματι τὸ δ' ἄλλο, Μωσέα καὶ τοὺς Ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ συνόντας, μέλι τέ καὶ κηρίον αὐτῷ ψωμίζοντας.

16. Ἐγὼ τοιγαροῦν καὶ θεασάμενος ὅτι πλείστου μὲν ἄξιοι παρὰ τῷ Θεῷ καὶ ἀμφότεροι· πλὴν ἀλλὰ μείζω ἢ τοῦ Ἀρσενίου σιωπῇ τῆς τοῦ Μωσέως φίλο· ξενίας ὅσο τὸ μὲν, τὸ θεῖον πνεῦμα συνῆν τῷ δὲ Μωσεῖ, "Ἀγγελοι Θεοῦ παντοκράτορς τὸ μέντοι ψωμίζεσθαι παρὰ τῶν Ἀγγέλων αὐτόν, τὸ τῆς φιλοξενίας ἀγαθὸν αἰνίττεται, ὅτι δὲ πλεῖον ἢ τοῦ θεοῦ Πνεύματος Χάρις τῇ τοῦ Ἀρσενίου ἡσυχίᾳ ἐπανεπαύετο, δηλώσει καὶ τὸ ἐπαγόμενον.

17. Ἀφίκετο τίς εἰς αὐτὸν Γέρων, δμιλῆσαι βουλόμενος καὶ ὠφελείας τύ· χεῖν ἔπει δὲ ἐπικλεισάμενον Ἀρσένιον εὔρε καὶ ἡσυχὴ μένοντα, οὗ προσέθετο μὲν κόψαι τὴν θύραν, ἵνα μὴ δι' ὄχλου αὐτῷ γένηται πλὴν ἀλλὰ παρακύψας διὰ σμῖ· κροτάτης θυρίδος, δρᾷ τὸν Ὅσιον ὅλον πῦρ πάντως δὲ καὶ ὁ θεασάμενος τοιού· τῶν ἄρα θαυμάτων ὑπῆρχεν ἄξιος, τὸ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα κόψαντος ἐκείνου τὴν θύραν, ἔξεισιν Ἀρσένιος καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐκπληκτον ὄντα, πόσος σοὶ ὁ καιρὸς, ἦ, ρετο, ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐνταῦθα γέγονας ; μήτι ἄρα καὶ ἐθεάσω; ὁδ' ἀπαρνήσατο.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

18. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ θαυμαστὸν πεφύλακτο Ἀρσενίῳ, τὸ μήτε ζητήματα γραφικὰ προτείνειν, μήτε μὴν ἐπιστέλλειν, οὐχ ὡς ἀδυνάτως ἔχοντι, πῶς γάρ, ὦ τινι τὸ εὖ λέγειν οὕτω ράδιον, ὡς τὸ ἀπλῶς λέγειν ἑτέροις, ἀλλ' πρὸς τὸ σιωπᾶν ἔθισμός, καὶ τὸ πρὸς ἐπίδειξιν ἐπαχθές, ταῦτα τῶν εἰρημένων αἵτια.

19. Διὰ τοῦτο γοῦν καν ταῖς Ἐκκλησίαις, κὰν ταῖς συνάξεσι, λίαν ἔσπουδα σμένον ἦν αὐτῶ, τὸ μήτε τινὰς δρᾶν, μήθ' ὑφ' ἑτέρων αὐτὸν βλέπεσθαι, ἀλλ' ὀπίσω τινὸς ἢ κίονος, ἢ ἑτέρου προβλήματος ἵστασθαι, καὶ περικρύβειν ἑαυτόν, καὶ τῆς τῶν ἄλλων ἐπικρίνειν ἐπιμιξίας ἀθέατον, ἅτε δὴ προσέχειν ἑαυτῷ διὰ παντὸς βουλομένῳ, καὶ εἴσω τὸν νοῦν ἀθροίζειν καὶ πρὸς Θεὸν οὕτω ραδίως αἵρεσθαι.

20. "Ἔθος δὲ Ἀρσενίῳ τοῦτο συνεχῶς ὑπάδειν ἑαυτῷ Ἀρσένιε, διὸ ἐξηλθες ὅπερ ἐστὶ, δι' ὃν ἄρα σκοπὸν σεαυτὸν τῷ κόσμῳ ἀπέστησας τίς δὲ οὗτος; ἢ τὸ ἀρέσαι πάντως Θεῷ, οἷς ἐκεῖνος οἶδεν ἀρέσκεσθαι, τοῦτο ἐπιμελοῦς οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἕτερον εἴθιστο αὐτὸ συνεχῶς ὑπάδεσθαι" πολλάκις εἶπον μετέγνων, σιωπῆσας δὲ οὐδέποτε οὐ χάριν καὶ τὰς μετὰ τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίας ἀπεστρέφετο, εἰ μήτοι γέ, ἀναγκαῖα αὐτῇ καὶ θεάρεστος ἢ ἔντευξις ἔδοξε.

21. Ποτὲ γὰρ μαθῶν τίνας ὡς αὐτὸν ἔλθοντας, αὐτίκα πρὸς τοὺς συνόντας ἔρωτησατε, εἶπεν, αὐτοὺς, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἀφίκοντο μάθετε" ἔπει δὲ αὐτοὶ πυθόμενοι ἐπύθοντο, καὶ πρὸς Θηβαῖδα ἔμαθον καταδὴ τινὰ χρεῖαν αὐτοὺς ἀπιέναι, καὶ τοῦτο ἀπήγγειλαν Ἀρσενίῳ, αὐτὸς προφάσεως ὥσπερ λαβόμενός του μὴ διακοπῆναι τὴν ἡσυχίαν, ἐπεὶ μὴ δι' ἐμὲ παρεγένοντο, ἔφη, οὐδε θεάσσονται μὲ ἀλλὰ ἀναπαύσεως παρ' ὑμῶν τυχόντες, εἴτα καὶ τῆς ὁδοῦ ἐχέσθωσαν.

Ερμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ Αρσένιος, ὅταν ἀκόμη εὐρίσκετο εἰς τὸν κόσμον, ἐπεθύμει μετὰ σφοδρότητος τὴν ησυχίαν δι' αὐτὸ καὶ θερμότατα παρεκάλει τὸν Θεόν, νὰ τὸν ἀξιῶσιν νὰ ικανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του.

Μίαν ἡμέραν λοιπόν, ἐνῶ προσηύχετο, ἠκούσθη ἐξ οὐρανοῦ μία φωνή, που του ἔλεγεν.

– Αρσένιε, φεύγε τοὺς θορύβους καὶ ἔτσι θα σωθῇς.

2. Μόλις ὁ Μέγας Αρσένιος ἤκουσε τὴν φωνὴν αὐτήν, δὲν ἔχασε καθόλου καιρόν. Ἀμέσως ἐγκατέλειψε τὰς κοσμικὰς μερίμνας καὶ τοὺς θορύβους καὶ ἀναχωρεῖ μετὰ σπουδῆς διὰ τὴν Σκήτης, ὅπου συντάσσεται μετὰ τῶν Πατέρων που ἡσκήτευσαν εἰς αὐτήν καὶ τοὺς ὁποίους, ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος, ὑπερέβη εἰς τοὺς

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

αγώνας. Αλλωστε δεν ήτο άγευστος από κόπους πνευματικούς, και πολλάκις είχε συναναστραφή με Ασκητάς, ούτε και διά πρώτην φοράν η Σκήτη και η μοναχική ζωή τον εγνώριζαν να κοπιάζη διά την κατόρθωσιν της αρετής.

3. Αλλά και πρίν να μεταβή ο Οσιος εις την Σκήτην είχε συγκρατήσῃ τα σκιρτήματα της καρδιάς του, με τον φόβον του Θεού, και εφρόντιζε διά την αρετήν, και εις τους ασκητικούς κόπους ήτο συνηθισμένος, ώστε, αν και έζη μέσα εις τόσον πλήθος (επισήμων ανθρώπων) και εις τόσους θορύβους, εν τούτοις ήδύνατο, όπως και ο Προφητάναξ Δαυΐδ, να έχῃ το θάρρος να λέγῃ: «Κατάμόνας είμι εγώ» (Ψαλμ. ρμ' 10). Δι' αυτό και όταν εγκατεστάθῃ εις την Σκήτης και συνηριθμήθῃ με τους εκεί ενασκουμένους Πατέρας, δεν ήργησε να αναδειχθῇ πρώτος μεταξύ εκείνων, οι οποίοι τον επρόσεχον ως διδάσκαλον δι' αυτό και εδέχοντο προθύμως τας συμβουλές του, επί πάντων των ζητημάτων, περί των οποίων ο καθεὶς ἐξ αὐτῶν ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκης νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλὴν τοῦ.

4. Κάποτε λοιπόν ένας ἐξ αὐτῶν υπέβαλε τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν εἰς τὸν Μέγαν Ἀρσένιον.

-Ποίαν γνώμην ἔχεις διὰ τοὺς Μοναχοὺς, ποὺ ταξιδεύουν εἰς ξένα μέρη καὶ παραμένουν, εἴτε ἐπ' ὀλίγον, εἴτε ἐπὶ πολὺ, εἰς αὐτά;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Μέγας Ἀρσένιος:

Εάν παραστῇ ἀνάγκη εἰς ἓνα Μοναχόν νὰ μεταβῇ εἰς ξένον μέρος ἢ εἰς ξένην πόλιν, τούτο θὰ πρέπει μετὰ προσοχὴν νὰ τηρήσῃ· νὰ ἀποφύγῃ, πάσῃ θυσίᾳ, νὰ συνάψῃ γνωριμίας μεθ' οἰουδήποτε, νὰ μὴ ἀποκτήσῃ θάρρος, οὔτε νὰ ἐξοικειωθῇ με κανένα. Εἴθ' ὅσον θὰ διαφυλάξῃ αὐτάς τας συμβουλὰς, ὅπωςδὴποτε θὰ ὠφελήσῃ τὰ μέγιστα τὸν ἑαυτὸν τοῦ.

5. Ἐνας ἄλλος Μοναχός, ὀνομαζόμενος Μάρκος, περιβόητος διὰ τὴν αρετὴν τοῦ, ἀντελήφθῃ τὴν πρὸς μόνωσιν τάσιν τοῦ Μεγάλου Ἀρσενίου καὶ τὴν συστηματικὴν ἀποφυγὴν τῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων συναναστροφῆς. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν πλησιάζει τὸν Μέγαν Ἀρσένιον καὶ τὸν ἐρωτά:

-Διατί μάς ἀποφεύγεις; Ἀπὸ τὴν συναναστροφῆς σου με ἡμᾶς σὺ δὲν διατρέχεις κανένα κίνδυνος νὰ ζημιωθῇς ψυχικῶς ἀπεναντίας, δύνασαι πάρα πολὺ νὰ μάς ὠφελήσῃς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

6. Εις την ερώτησιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Μέγας Ἀρσένιος μετὰ ταπεινοφροσύνης καὶ σεμνότητος.

– “Ὁ Θεὸς γνωρίζει πόσον σὰς ἀγαπῶ· κυριολεκτικῶς ἔχω κρεμασθῇ ἀπὸ τὴν ἀγάπην σὰς. Κάποιαν ὁμως ζημίαν θὰ υποστῶ, διότι μου εἶναι ἀδύνατον νὰ μοιράσω τὸν ἑαυτὸν μου μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλωστε εἶναι ευκολώτερον νὰ ἀρέσω εἰς τὸν Θεόν, παρά εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τοῦτο διότι αἱ χιλιάδες καὶ αἱ μυριάδες τῶν Ἀγίων Ἀγγέλων ἓνα σκοπὸν ἔχουν καὶ ἓνα θέλημα, τὸ νὰ ὑμνοῦν τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἐκτελοῦν τὰ προστάγματά του. Οἱ ἄνθρωποι ὁμως οὐδέποτε συμφωνοῦν ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἐπιδιώξεις τῶν δὲν γνωρίζουν τι γυρεύουν. Δι' αὐτό, ὅπως εἶπον καὶ προηγουμένως, εἶναι πολὺ δυσκολώτερον νὰ εὐχαριστήσῃς τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους, παρά τὸν πανάγαθον Θεόν.

7. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀρσένιος ἠγάπησε με ὅλην τὴν ψυχὴν τὴν ἡσυχίαν καὶ ἔστενοχωρεῖτο ὅταν ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ἐπισκέπται, ἐπιθυμῶν νὰ ἐπικοινωνῇ διαρκῶς μετὰ μόνου τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ τὸ ἀσκητικὸν τοῦ κελλίου ἀπείχεν ἀπὸ τὰ κελλία τῶν ἄλλων περισσότερον ἀπὸ τριάκοντα μίλι⁴¹.

8. Κάποτε, λοιπόν, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἓνας ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους Πατέρας καὶ λέγει εἰς τὸν Ἀββάν Ἀρσένιον.

– Πάτερ μου, οἱ λογισμοί μου με στενοχωροῦν, διότι δὲν ἔχω πλέον δύναμιν, λόγῳ τοῦ γήρατος, νὰ νηστεύω καὶ νὰ ἀντέχω εἰς τοὺς κόπους καὶ τὰς ταλαιπωρίας τῆς ἀσκήσεως. Νομίζω, ὅτι θὰ εἶναι καλὸν νὰ ἐπισκέπτομαι, τουλάχιστον, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ αὐτοὺς ποὺ υποφέρουν, διότι καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίσκεψις εἶναι ἓνα σημαντικὸς σύμβολον τῆς ἀγάπης. Σὺ τι με συμβουλεύεις νὰ κάνω;

Ὁ Μέγας Ἀρσένιος, ποὺ ἐγνώριζε τὰς παγίδας καὶ τοὺς δολεροὺς σκοποὺς τῶν δαιμόνων, τοῦ ἀπήντησε:

– Πήγαινε, τρώγε καὶ πίνε καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς ὅσον ὕπνον θεωρεῖς ἀρκετὸν μόνον πρόσεξε, νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃς οὔτε μίαν στιγμὴν τὸ κελλί σου.

9. Ὅταν δὲ κάποτε ἠρημώθῃ ἡ Σκήτη, λόγῳ ἐπικειμένης βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς, ἐγκατέλειψε καὶ αὐτός, μετὰ τῶν ἄλλων Πατέρων, τὴν ἐπικίνδυνον περιοχὴν.

⁴¹ Πρόκειται περὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ μιλίου, τὸ ὁποῖον ἴσοι με 100 βήματα, ἴτοι 8 στάδια, δηλαδὴ 1500 μέτρα περίπου.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

Αναχωρών εκ της Σκήτης έκλαιε και διεφλέγετο από τον ακατανίκητον πόθον τής ησυχίας. Έγνώριζε καλώς, ότι αι μετακινήσεις των Μοναχών και η εκ του τόπου της ησυχίας αναχώρησης των είναι δι' αυτούς βέβαιος θάνατος. Όσα δε πνευματικά αγαθά εκέρδισαν οι Μοναχοί εκ της ησυχίας, τα σκορπούν και τα χάνουν διά των μετακινήσεων, διότι συναναστρέφονται με όσους δεν θέλουν, πολλάκις δε βλέπουν και ακούουν εκείνα, που δεν πρέπει.

10. Άλλοτε πάλιν ο Αββάς Αρσένιος επεσκέφθη μερικούς Μοναχούς. Πλησίον των κελλίων των Μοναχών αυτών υπήρχον φυτευμένα καλάμια, που τα εκινούσεν ήρεμα ο άνεμος.

Προς αυτούς λοιπόν τους Μοναχούς είπεν ο 'Αββάς Αρσένιος:

-Τι είναι αυτός ο σεισμός⁴²; Δεν γνωρίζετε, ότι εκείνος, που αγαπά αληθινά την ησυχίαν, δεν ημπορεί να ανεχθή ούτε φωνήν σπουργίτου; Πώς λοιπόν σείς, ενώ ταράσσεσθε με τοιούτους θορύβους, θα ήμπορέσετε να διατηρήσετε καθαράν την διάνοιάν σας από πάντα θόρυβον, ώστε να ηρεμήσετε;

11. Άλλοτε πάλιν ο Μέγας Αρσένιος αντελήφθη να έρχεται πρός επίσκεψίν του κάποιος αδελφός. Αμέσως τότε ήρχισε να τον πετροβολή και τοιουτοτρόπως τον απομάκρυνεν. Εις αυτήν την ενέργειας δεν θα ήμπορούσε κανείς να είπη, ότι προέβη από μίσος προς το δελφόν. Διότι ποίος κατώρθωσε να επιτύχη μαζί με τας άλλας αρετάς, και την προς τον πλησίον αγάπην περισσότερο από τον Μέγαν 'Αρσένιον; Ενήργησεν όμως τοιουτοτρόπως, διά να αποφύγη την μετά των ανθρώπων συναναστροφήν, και να διατηρήση, όπως ελέχθη, καθαράν μέσα εις την ψυχήν του, την ηρεμίας και την ησυχίαν. Με την ησυχίαν δε και την ηρεμίαν επεδίωκε να διασώση την ικανότητα της ψυχής του να απολαμβάνη θείας θεωρίας.

12. Εν τούτοις όμως και αυτήν την ενέργειαν δεν την έκαμεν, απερισκέπτως και χωρίς διάκρισιν· αλλ' εγνώριζεν, εξ εσωτερικής πληροφορίας της θείας Χάριτος, ποίους έπρεπε να απομακρύνη, αυτούς δηλαδή που ήτο δυνατόν να του ταράξουν την εσωτερικήν ήσυχίαν, όπως επίσης εγνώριζε και ποίους έπρεπε να δεχθή και να τους μεταδώση ωφέλιμον λόγον διδασκαλίας και παρακλήσεως. Ακόμη εγνώριζε και ποίους έπρεπε να δεχθή και να συναναστρέφεται, όχι διά να ανταλλάσσουν

⁴² Σεισμόν ονομάζει ο Οσιος τον προκαλούμενον θόρυβον εκ των σειομένων υπό του ανέμου καλάμων, διά να καταστήση έτι περισσότερο έκδηλον την αντίθεσιν παντός θορύβου προς ό,τι καταστρέφει την ησυχίαν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

ωφελίμους λόγους και προς ψυχωφελή συζήτησιν, αλλά διά να ασκήται μαζί των εις την σιωπήν, όπως θα φανερώση το επόμενον περιστατικόν.

13. Κάποιος αδελφός κατελήφθη από πόθον να ίδη τον Μέγαν Αρσένιον. Όταν λοιπόν έφθασεν εις την Εκκλησίαν της Σκήτης παρεκάλει τους αδελφούς να του υποδείξουν τον Μέγαν, διά να τον ίδη. Οι Μοναχοί έστειλαν τότε ένα εκ των αδελφών να του δείξη το κελλί του Μεγάλου Αρσενίου. Μόλις έφθασαν εις το κελλί εκτύπησαν και οι δύο την θύραν. Ο θείος Αρσένιος τους ήνοιξεν αμέσως, τους έδεχθη με χαράν και τους ησπάσθη, ύστερον εκάθισαν και οι τρείς σιωπώντες, χωρίς να είπουν λέξιν ούτε οι επισκέπται, ούτε ο Αρσένιος. 'Αφού λοιπόν επέρασεν αρκετή ώρα εν σιωπή και ουδεμίαν λέξιν είπεν ο Γέρων, ο Μοναχός, που συνόδευσεν τον ξένον, διά νά τού υποδείξη το κελλίον, τού λέγει σιγά: «Εγώ, αδελφέ, θα επιστρέψω». Και ο ξένος του απήντησε: «Και εγώ θα σε ακολουθήσω, αφού η εδώ παραμονή μου αποβαίνει ματαία».

14. Και οι δύο λοιπόν εξήλθον εκ του κελλίου και ανεχώρησαν. Καθ' οδόν ο ξένος παρεκάλει τον συνοδών Μοναχόν, που τον εξενάγει, να τον οδηγήση προς τον Αββάν Μωϋσέα, όστις προηγουμένως ήτο ληστής.

Πράγματι λοιπόν έπεσκέφθησαν τον 'Αββάν Μωϋσέα, όστις μετα χαράς και καλωσύνης τους υπεδέχθη και συνομίλησε μαζί τους πνευματικά ζητήματα, χωρίς περιορισμόν. Με την συμπεριφοράς του αυτήν ανέπαυσεν ο 'Αββάς Μωϋσής τον ξένον, ο οποίος ευχαριστημένος και ενθουσιασμένος ανεχώρησε. Καθ' οδόν ο συνοδός Μοναχός έρωτά τον ξένον:

-Ποιος εκ των δύο, αδελφέ μου, έχεις την γνώμην, ότι είναι ανώτερος κατά την αρετήν;

– 'Ασφαλώς εκείνος, που μας έφιλοξένησε και μας ανέπαυσε ψυχικά, δηλαδή ο 'Αββάς Μωϋσής, απήντησεν εκείνος.

15. Το περιστατικόν αυτό το επληροφορήθη κάποιος από τους μεγάλους ασκητικούς Γέροντας, όστις περιήλθεν εις απορίαν και δεν έγνώριζε στοίον έπρεπε να επαινέση, τον Αββάν Αρσένιον με την αύστηράν σιωπήν, ή τον Αββάν Μωϋσέα με την ψυχωφελή και φιλόξενον ομιλίαν του. Παρεκάλει δε ενθέρμως τον Θεόν να του αποκαλύψη Εκείνος το ζητούμενον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

Πράγματι, κατόπιν επιμόνου προσευχής, είδε το εξής αποκαλυπτικόν όνειρον. Ευρέθη εις την όχθην ποταμού και βλέπει να πλέουν μέσα εις τον ποταμόν δύο πλοία εξ αυτών το μεν ένα είχε τον θεϊόν 'Αρσένιον, πλέοντα ησύχως, λελαμπρυσμένον δε και θαλπώμενον υπό του Παναγίου Πνεύματος επί του άλλου πλοίου επέβαιναν ο 'Αββάς Μωϋσής, τον οποίον συνόδευον "Αγγελοι και τον έτρεφον με μέλι και κηρίον (μελόπιτταν).

16. Με το όνειρον αυτό αντελήφθη αμέσως ο άνθρωπος του Θεού, ότι και οι δύο Αββάδες, ο Αρσένιος και ο Μωϋσής, ήσαν κατά πολύ άξιοι ενώπιον του Θεού πλην όμως περισσότερον ευάρεστος έγένητο ή διά τόν Θεόν σιωπή του Αρσενίου, παρά η χάριν των ανθρώπων φιλοξενία του Μωϋσέως. Επί τοσούτον δε μεγαλυτέρα, κατά το αποκαλυπτικόν όνειρον, υπήρξεν η σιωπή του Αρσενίου, καθ' όσον αυτόν μέν συνόδευε το "Άγιον Πνεύμα, ενώ τον Μωϋσέα Αγγελοι Θεού Παντοκράτορος το ότι δε τον 'Αββάς Μωϋσέα έτρεφον Άγγελοι, αυτό σημαίνει το αγαθον της φιλοξενίας. Οτι δε η Χάρις του Θείου Πνεύματος επανεπαύετο περισσότερον εις την σιωπήν τού Αρσενίου θα φανερώση ακόμη έναργέστερον και το ακόλουθον παράδειγμα.

17. Κάποτε αφίχθη εις την Σκήτης του Αββά Αρσενίου ένας Γέρων, επιθυμών να συνομιλήση μαζί του και να ωφεληθή ψυχικώς. Επειδή δε ο Αββάς Αρσένιος ήτο κλεισμένος μέσα εις το κελλί του και ήσκει την κατά Θεόν ησυχίαν, δεν απεφάσισε να κτυπήση την θύραν του κελλίου, διά νά μή τον ενοχλήση. Ως τόσον έσκυψεν από μίαν μικράν θυρίδα διά νά ίδη το εσωτερικόν του κελλίου και βλέπει, ότι ο "Όσιος ήτο όλος φωτιά. Βεβαίως και ο επισκέπτης, που παρατήρησε το θαύμα από την θυρίδα, ήτο άξιος, λόγω ψυχικής καθαρότητας, τοιούτων θεαμάτων. Μετά από αυτό το καταπληκτικόν θέαμα, εκτύπησεν ο Γέρων την θύραν του κελλίου και εξήλθεν ο Αρσένιος. Μόλις δε είδεν, ότι ο επισκέπτης του είχεν εις το πρόσωπόν του εμφανή την εικόνα της καταπλήξεως, τον έρωτά:

-Πρό πόσης ώρας ήλθες εδώ; Μήπως είδες τίποτε ;

"Ο επισκέπτης πάντως απεσιώπησε από τον Μέγαν 'Αρσένιον εκείνο το οποίον είδε.

18. Και τούτο ακόμη το αξιοθαύμαστον εχαράκτήριζε την συμπεριφοράς του Μεγάλου Αρσενίου ποτέ δεν επρότεινε, προς συζήτησιν, Γραφικά θέματα, αλλ' ούτε και αλληλογράφει επί τοιούτων ζητημάτων. Το έκανε δε αυτό, όχι διότι δεν ήδύνατο να ομιλή ή να γράφη (τοιαύτη αδυναμία ήτο ανύπαρκτος εις ένα, δια τον οποίον η

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

βαθυστόχαστος ωραιολογία ήτο τόσο εύκολος, όσον είς άλλους ή πς ρος και συνήθης ομιλία), αλλά διότι είχε συνηθίσει να σιωπά και απεστρέφετο την επίδειξιν. Αυτά τα δύο (ή σιωπή και η αποστροφή του προς επίδειξιν) ήσαν τα αίτια της τοιαύτης συμπεριφοράς του.

19. Δι' αυτό, είτε είς Εκκλησίαν ευρίσκετο, είτε είς άλλας συνάξεις της Σκήτης, απέφευγεν επιμελώς και να βλέπη άλλους και να τον βλέπουν άλλοι δι' αυτό εφρόντιζε να στέκη όπίσω από μίαν κολώναν ή άλλο εμπόδιον, διά να κρύπτεται και να αποφεύγη να συναντάται με άλλους, παραμένων αθέατος από αυτούς. Αυτά όλα δε τα έκανε, διότι ήθελε και επεδίωκε διαρκώς να προσέχη τον εαυτόν του και να συγκεντρώνη την σκέψιν του εις εαυτόν, ώστε ευκόλως να ανυψούται προς τον Θεόν.

20. Ο Μέγας Αρσένιος συνήθιζε συνεχώς να υποψιθυρίζη εις τον εαυτόν του: 'Αρσένιε, διό εξήλθες Αρσένιε, δηλαδή, δι' ένα πράγμα εξήλθες εις την έρημον δι' ένα και μόνον σκοπόν απεμακρύνθης του κόσμου. Ποιος άραγε είναι ο σκοπός αυτός; Το να αρέσης εξ ολοκλήρου εις τον Θεόν. Δι' αυτό να φροντίζης να εκτελής όσα είς Εκείνον αρέσουν και εις όσα γνωρίζει Εκείνος να επαναπαύεται. Εκτός από αυτό και ένα άλλο συνήθιζεν ακόμη συνεχώς να επαναλαμβάνη εις τον εαυτόν του, ως τροπάριον: Πολλάκις μετενόησα, όταν ωμίλησα· ουδέποτε όμως, οσάκις εισώπησα..

Χάριν δέ αυτού ακριβώς απεστρέφετο και τάς μετά των ανθρώπων συναναστροφάς διέκοπτε δε την γαλήνην της ησυχίας και της σιωπής, μόνον εφ' όσον έκρίνετο υπ' αυτού, φωτιζομένου υπό του Θεού, ως αναγκαία και θεάρεστος και μετά των ανθρώπων συνάντησις.

21. Κάποτε, παραδείγματος χάριν, έμαθεν, ότι ήλθον εις την Σκήτην μερικοί ξένοι. Αμέσως τότε είπε προς τους υποτακτικούς του:

-Ερωτήσατε τους ξένους και πληροφορηθήτε διά ποίαν αιτίαν έφθασαν μέχρι της Σκήτης μας.

Πράγματι οι υποτακτικοί του εξήτασαν τον σκοπόν της παρουσίας των ξένων και σπεύδουν να τον πληροφορήσουν.

Αββά, -του είπονοι άνθρωποι αυτοί είναι περαστικοί και μεταβαίνουν προς την Θηβαΐδα δι' υποθέσεις των.

Την πληροφορίαν αυτήν έλαβεν ως αφορμήν, διά να μη διακόψη την προσφιλή του σιωπήν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

-Αφού λοιπόν δεν με χρειάζονται -είπε προς τους υποτακτικούς του-δεν είναι ανάγκη και να με ιδούν. Περιποιηθήτε τους και ας συνεχίσουν τον δρόμον των.

Β'. Εν τῷ Γεροντικῷ

ΑΒΒΑΣ Ἀρσένιος, ἔτι ὢν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐδέετο θερμῶς τοῦ Θεοῦ λέγων: Κύριε, ὁδήγησον με πῶς σωθῶ. Ἐν μιᾷ οὖν, εὐχομενω αὐτῷ, φωνή τις ἦλθεν ἄνωθεν λέγουσα: Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σὴν ταύτης ἐκεῖνος ἀκούσας, εὐθὺς ἀπάρας τῶν κοσμικῶν, εἷς Σκήτιν ἀναχωρεῖ, καὶ τοῖς ἐκεῖσε ἄσκουμένοις ἀνδράσι συντάττεται.

2. Πάλιν οὖν ἤρξατο τῷ Θεῷ τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν καὶ πάλιν ἀκούει φωνῆς λεγούσης αὐτῷ: Ἀρσένιε" φεῦγε, σιώπα, ἡσυχάζε αὐταὶ γὰρ εἰσιν αἱ ρίζαι τῆς ἀναμαρτησίας οὕτως οὖν ποιῶν καὶ Ἀρσένιος ἐν βραχεῖ μέγας γέγονε, καὶ πάντας σχεδὸν τοὺς ἐκεῖ Πατέρας, θεωρία καὶ γνώσει, ὑπερηκόντισεν.

3, Ἦλθον πότε Γέροντες πρὸς τὸν Ἀββᾶς Ἀρσένιον παρακαλοῦντες, ἵνα συντύχωσιν αὐτῷ ὁ δὲ προσχὼν ταῖς πολλαῖς αὐτῶν παρακλήσεσιν, ἡνοιξεν εἰσελθόντες οὖν ἤτησαντο εἰπὼν αὐτοῖς περὶ τῶν ἡσυχάζοντων καὶ μηδενὶ ἅπαν: τώντων, κατὰ τίνα λόγον τοῦτο ποιούσι; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων ὅταν ἡ παρθένος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἦ, πολλοὶ θέλουσιν αὕτη μνηστευθῆναι ἐπὶ δὲ λάβῃ ἄνδρα, οὗ πάσιν ἀρέσκει, ἀλλ' οἱ μὲν ἔπαινουσιν, οἱ δὲ ἐξουθενούσι, καὶ οὐχ οὕτως ἔχει τιμὴν ὡς τὸ πρότερον, ὅτε ἦν κεκρυμμένη τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, ἐπὶ δὲ δημοσιεύεται, οὔτε πάσιν ἀρέσαι δύναται, καὶ τὴν παρὰ Θεοῦ τιμὴν ἀποβάλλει.

4. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Δουλὰς ἐὰν ὁ ἐχθρὸς βιάζεται ἡμᾶς καταλιπεῖν τὴν ἡσυχίαν, προφάσεις τινὰς εὐλόγους, δῆθεν, ἢ ἀλόγους προτείνων, μὴ ἀκούσωμεν αὐτοῦ εἰς γὰρ τὸ συνορᾶν τὰς μεθοδίας αὐτοῦ, καὶ μὴ κλέπτεσθαι ὑπ' αὐτῶν, οὐδὲν ἡμῖν προσεστὶν ἄλλο τοιοῦτον βοήθημα, οἷον ἡ ἡσυχία καὶ ἡ ἀσιτία παρέχουσιν αὐταὶ γὰρ ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς ὁξυτερκίαν παρέχουσιν.

5. Εἶπεν καὶ αὐτὸς κόπτε τὰς σχέσεις τῶν πολλῶν, μή σου καὶ γοὺς περιστατικὸς γενόμενος καὶ ἐμμέριμος θολωθῇ, καὶ οὐκέτι καθαρῶς ἀποβλέπειν δυνήσεται πρὸς τὸν τῆς ἡσυχίας ἀέρα τὸν ἐλευθέριον.

6. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος καὶ τῆς Φέρμης' εἰ τις ἄνθρωπος μαθὼν τὴν τοῦ κελλίου γλυκύτητα, ἐν αὐτῷ ἀεὶ φεύγει οὐχ ὡς μισῶν τὸν πλησίον, ἢ ἄτιμαζων, ἀλλὰ τῆς ἡδονῆς τοῦ κελλίου μεταποιούμενος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

7. "Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰσιδώρου, ὅτι ὅτε παρέβαλε τὶς αὐτῷ, εἰ προήσθητο ὁ Γέρων, ἔφευγεν εἰς τὸ ἐνδότερον κελλίον, ἵνα μὴ εὗρεθῇ ἐρωτώμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, διατὶ φεύγει καὶ ἀπεκρίνατο, ὅτι καὶ τὰ θηρία φεύγοντα εἰς τὰς κοίτας αὐτῶν σφύζονται. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν ὁ Γέρων, θέλων ὠφελεῖσθαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζωνται καὶ διώκωσι καὶ τὸ ἀπερίσπαστον.

8. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς τὸ Ἀββᾶ Μακαρίῳ ὄντι εἰς Σκήτιν θέλω ἡσυχασαί, καὶ οὐκ ἀφίουσι μοι οἱ ἀδελφοὶ πυκνῶς παραβάλλοντες τί οὖν ποιήσω; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος θεωρῶ ὅτι ἡ φύσις σου ἀπαλή ἐστὶ, καὶ οὗ δύνασαι Μοναχὸν ἐλθόντα πρὸς σὲ ἀποστρέψαι εἰ οὖν θέλεις ἡσυχᾶσαι, ὕπα γὰρ εἰς τὴν ἔρημον, ἔσω εἰς τὴν Πέτραν, κακεῖ ἡσυχάζεις. "Ὁ δὲ ἐποίησε τοῦτο καὶ ἀνεπαύθη.

9. Τὸν αὐτὸν Ἀββᾶς Μακάριον ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς "Αἰὼ λέγων" εἶπε μοι δημὰ πῶς σωθῶ; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων φευγε τοὺς ἀνθρώπους, κάθισον εἰς τὸ κελλίον σου καὶ κλαῦσον τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ μὴ ἀγαπήσης λαλιὰν ἀνθρώπου, καὶ σφύζη.

10. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς ἄνθρωπος φεύγων, ἔοικε σταφυλὴ ὁ πτῆ, ἥγουν ὠρίμα, καὶ μεστὴ γλυκύτητος, ὁ δὲ ἐν ἀνθρώποις ὢν, ὥς ὄμφαξ ἐστίν, ἥτοι ἄωρος, μὴ εὐφραίνων τὸν ἐκ τούτου ἐσθίοντα.

11. "Ἡσθένησε πότε ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ, καὶ ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Θεό. δῶρον λέγων" ἔλθε, ἵνα σὲ ἴδω πρὸ τοῦ μὲ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος. "Ἦν δὲ τὸ μέσον της ἑβδομάδος, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν ἐδήλωσε δὲ αὐτῷ λέγων" ἔαν μείνης ἕως τοῦ Σαββάτου, ἔρχομαι εἰ δὲ ἀπέλθης, εἰς ἐκεῖνον τὸν κόσμον βλέπομεν ἀλλήλους.

12. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ροῦφον, τί ἐστὶν ἡσυχία καὶ τίς ἡ ὠφέλεια αὐτῆς; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων ἡσυχία ἐστὶ τὸ καθεσθῆναι τινὰ ἐν τῷ κελλίῳ μετὰ γνώσεως, καὶ φόβου Θεοῦ, ἀπεχόμενον μνησικακίας καὶ ὕψης· λοφροσύνης ἢ τοιαύτης ἡσυχίας, γεννήτρια οὖσα πασῶν τῶν ἀρετῶν, φυλάσσει τὸν Μοναχὸν ἀπὸ τῶν πεπτρωμένων βελῶν τοῦ ἐχθροῦ, μὴ ἐώσα αὐτὸν τιτρώσκεσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Ταύτην οὖν, ἀδελφέ, κτῆσαι, μνημονεύων ἀεὶ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, ὅτι οὐκ οἶδας ποία ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται, καὶ νηφε περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς.

13. Ἦλθε πότε ὁ Ἀββᾶς Ἀμμοῦν ἀπὸ Ραϊθοῦ εἰς τὸ Κλύσμα παραβαλεῖν τῷ Ἀββᾶ Σισῳῇ, καὶ βλέπων αὐτὸν θλιβόμενον, ὅτι ἀφῆκε τὴν ἔρημον, λέγει αὐτῷ διατὶ θλίβει, Ἀββᾶ, τί γὰρ ἔδυνω ποιῆσαι εἰς τὴν ἔρημον ἀπ' ἄρτι, οὕτω γηράσας; "Ὁ δὲ Γέρων προσέσχεν αὐτῷ μετὰ στυφότητος λέγων· τί μοι λέγεις, Ἀμμοῦν; οὐκ ἔρκει γὰρ μοι ἡ ἐλευθερία μόνη τοῦ λογισμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ; Ἐποίησε δὲ οὗτος δ' Ἀββᾶς Σισῳῆς εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου, μετὰ τὴν ἐκείνου ἀποβίωσιν, ἔτη ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἐν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

ήσυχία, οὐκ ὀλίγα καὶ πρότερον ἀνύσας ἐν Σκήτει μετὰ τοῦ Ἀββᾶ Ὡρ. Ἰδὲ οὖν μετὰ τὴν τοσαύτην ἄσκησιν, πῶς ἐπόθει τὴν ἔρημον διὰ τὸ ἡρεμον.

14. Καθήμενος πότε ὁ Ἀββᾶς Σισώης εἷς το Κλύσμα νοῶν καὶ φρονῶν, λέγει τὸ μαθητὴ αὐτοῦ" ἀπολυσον τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς φοίνικας, τέκνον. Ὁ δὲ ἔφη εἷς το Κλύσμα ἐσμέν, Ἀββᾶ. Καὶ λέγει ὁ Γέρων εἷς το Κλύσμα τί ποιῶ; ἄρὸν μὲ πάλιν εἷς το ὅρος.

15. Εἶπε Γέρων τὸ καθέζεσθαι καλῶς ἐν τῷ κελλίῳ, ἐμπίπλησι τὸν Μό: ναχὸν παντὸς ἀγαθοῦ.

16. Εἶπεν καὶ αὐτός, ὅτι ὀφείλει καὶ Μοναχός, ἐὰν πότε καὶ σωματικὴ συμβῇ ζημία, καταφρονεῖν αὐτῆς, καὶ δι' αὐτῆς ἀγοράζειν τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ.

17. Ἀδελφὸς παρέβαλε Γέροντι δοκιμωτάτῳ, καὶ λέγει αὐτῷ" κάμνω, Ἀββᾶ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων κάθου εἰς τὸ κελλίον σου καὶ ὁ Θεὸς παρέχει σοὶ ἄνεσιν.

18. Δηγήσατο ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, ὅτι ἦλθε πό: τὲ μαγιστριανὸς εἰς Σκήταν ἀπὸ Ρώμης, φέρων αὐτῷ διαθήκην τινὸς συγκλητικοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ, δς ἀποθνήσκων κατέλιπε τῷ Ἀββᾶ Ἀρσενίῳ κληρονομίαν πολλήν σφόδρα καὶ λαβὼν αὐτὴν ὁ Γέρων, καὶ ἀναγνοὺς τὰ ἐν αὐτῇ, ὥρ: μῆσεν αὐτὴν σχίσαι καὶ δὲ μαγιστριανὸς ἐπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγων" δέο. μαί σου, μὴ σχίσης αὐτήν, ἐπεὶ αἶρεταί μου ἡ κεφαλὴ. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς" Ἀρσένιος ἐγὼ πρὸ ἐκείνου ἀπέθανον, καὶ νῦν εἰς κληρονομίαν ἔλκομαι τοῦ ἄρτι ἀποθανόντος; Καὶ ταῦτα εἶπων, ἀπέπεμψε τὴν διαθήκην μηδὲν δεξάμενος.

19. "Ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος καὶ τῆς Φέρμης, ἔκτησατο τρία βιβλία καλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ παρέβαλε τὸ Ἀββᾶ Μακαρίῳ, καὶ λέγει αὐτῷ" ἔχω τρία βιβλία καλὰ καὶ ὠφελοῦμαι ἐξ αὐτῶν, χρῶνται δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ ὠφελοῦνται εἶπε οὖν μοι τί ὀφείλω ποιῆσαι; κατὰσχω αὐτὰ εἰς τὴν ἐμὴν, καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν ὠφέλειαν, ἢ πωλήσω αὐτὰ καὶ δώσω πτωχοῖς; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Γέρων εἶπε καὶ λαὶ μὲν αἱ πράξεις, ἀλλὰ μείζων πάντων ἡ ἀκτημοσύνη ἐστὶ" δηλονότι τοῖς τὴν πρακτικὴν ὑπερβάσιν ἤδη, καὶ εἰς θεωρίαν ἐν ἡσυχίᾳ προκόψασι. Καὶ τοῦτο ἀκοῦ: σᾶς ὁ Γέρων, ἀπελθὼν ἐπώλησεν αὐτὰ καὶ διέδωκε πτωχοῖς.

20. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Κασσιανός, ὅτι ἦν τις Μοναχὸς οἰκῶν ἐν σπηλαίῳ ἐν ἐρήμῳ καὶ ἐδηλώθη αὐτῷ ὑπὸ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν, ὅτι ὁ πατήρ σου ἰσχυρῶς ἐνοχλεῖται, καὶ μέλλει τελευτᾶν ἔλθε οὖν ἵνα κληρονομήσης αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτοὺς ἐγὼ πρὸ ἐκείνου ἀπέθανον τῷ κόσμῳ καὶ πῶς νεκρὸς ζῶντα κληρονομήσαι δύναται ;

21, Δηγήσατο τὶς τῶν Πατέρων, ὅτι ἦν τις Γέρων, μεγάλων ἀξιωθεὶς χαρισμάτων παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἦν περιβόητος διὰ τὴν ἐνάρετον αὐτοῦ πολιτείαν. "Ἐφθασε δὲ καὶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

τὸ ὄνομα αὐτοῦ μέχρι καὶ τοῦ βασιλέως, καὶ μετεστείλατο αὐτὸν καὶ βασιλεὺς ἐπὶ τὸ ἀξιοθῆναι τῶν εὐχῶν αὐτοῦ συντυχῶν οὖν αὐτῷ καὶ μέγα ὤφε: ληθεῖς, προσήνεγκεν αὐτῷ χρυσίον' ὁ δὲ ἐδέξατο, καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἴδια ἦρ: ξατο φιλοκαλεῖν ἀγρόν, καὶ ἐτέραν κτῆσιν.

22. Κατὰ δὲ τὸ ἔθος προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιώντα, καὶ λέγει ὁ Γέρων τῷ δαίμονι ἔξελθε ἀπὸ τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ δαίμων οὐκ ἀκούω σου. Λέγει ὁ Γέρων, διατὶ ; Καὶ φησιν ὁ δαίμων" διότι γέγονας ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, καταλείψας τὴν μερίμναν τὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μερίμνη γῆϊνὴ ἀπασχολήσας σεαυτόν.

23. Κοινοβιάρχης τις ἠρωτησε τὸν ἐν Ἀγίοις Πατέρα ἡμῶν Κύριλλον τὸν Πάπαν 'Αλεξανδρείας λέγων" τίς μείζων ἐν πολιτείᾳ, ἡμεῖς οἱ ἔχοντες ἀδελφοὺς ὑφ' ἑαυτοὺς, καὶ διαφόρως ἕκαστον χειραγωγοῦντες εἰς σωτηρίαν, ἢ οἱ ἐν ἐρήμῳ ἑαυτοὺς μόνους σφύζοντες ; 'Απεκρίθη ὁ Πάπας ἀνὰ μέσον 'Ηλία καὶ Μωϋσέως, οὐκ ἔστι διακρίναι, ἀμφοτέροι γὰρ εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ.

24. Εἶπε Γέρων: ἐγὼ πιστεύω ὅτι οὐκ ἔστιν ἄδικος ὁ Θεός, ἀπὸ φυλακῆς ἄραι καὶ εἰς φυλακῆς ἐμβαλεῖν.

25. "'Ελεγον περὶ τοῦ 'Αββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰς Σκήτιν, καὶ ἀκούσας ἀντιλογίας τινῶν ἀδελφῶν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ, καὶ κυκλεύσας αὐτὴν τρίτον, οὕτως εἰσῆλθεν. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν τοῦτο ποιήσαντα ἀδελφοὶ τινές, ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρωτησαν αὐτόν, διατὶ τοῦτο ἐποίησας ; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς τὰ ὧτα μου εἶχαν ἀπὸ τῆς ἀντιλογίας μεστά, καὶ ἔ: κύκλουσα ἓνα καθάρισω αὐτά, καὶ οὕτως εἰσέλθω ἐν ἡσυχίᾳ τοῦ νοός μου εἰς τὸ κελλίον μου.

26. "'Ελεγεν ὁ αὐτός, ὅτι φυλακὴ ἐστὶ τὸ καθίσαι εἰς τὸ κελλίον καὶ μνημονεύειν τοῦ Θεοῦ πάντοτε, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἐν φυλακῇ ἡμῖν καὶ ἦλθετε πρὸς μέ.

καὶ οὕτως εἶχον ἀπὸ τῆς Γῆσαν αὐτὸν 8

27. "'Ελεγον περὶ τούτου, ὅτι ὡς ὑπέστρεψεν ἐκ τοῦ θέρους, ἢ παραβαλὼν Γέρουσιν, ἔσχολαζεν εἰς τὴν εὐχὴν καὶ εἰς τὴν μελέτην, καὶ εἰς τὴν ψαλμωδίαν, ἕως οὗ ἀποκατεστάθῃ ὁ λογισμὸς αὐτοῦ εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν.

28. "Ὁ 'Αββᾶς Σισώης, πολλὰ παρακληθεῖς ὑπὸ ἀδελφοῦ λαλῆσαι αὐτῷ λό: γόν, εἶπε" κάθου εἰς τὸ κελλίον σου μετὰ νήψεως, καὶ παράθου ἑαυτόν τῷ Θεῷ μετὰ πολλῶν δακρύων, καὶ ἀναπαύῃ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

29. Εἶπε Γέρων ὥσπερ ὁ στρατιώτης καὶ ὁ κυνηγὸς ἀπερχόμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα, οὗ φροντίζουν περὶ ἄλλου εἰ τιτρώσκεται ἄλλος, ἢ σφάζεται, ἀλλ' ἕκαστος ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνον ἀγωνιᾷ, οὕτω χρῆ εἶναι τὸν Μοναχόν.

30. “Ο αὐτὸς ἔφη” σιωπὴν ἄσκει, μηδενὸς φρόντιζε, πρόσεχε τὴ μελέτη σου, κοιταζόμενος καὶ ἀνιστάμενος μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ ἀσεβῶν δρμᾶς οὗ φό: βηθήση.

31. Εἶπε Γέρων' εἰ καὶ ἐκοπίασαν ὧδε οἱ “Ἄγιοι, ἀλλ' ἔλαβον ἤδη καὶ μέρος ἀναπαύσεως διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐλευθέρους ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου φροντίδος.

32. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἀλώνιος ὅτι, ἐὰν μὴ εἴπῃ ἄνθρωπος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ἐγὼ μόνος καὶ ὁ Θεὸς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, οὐχ ἔξει ἀνάπαυσιν.

33. Ἔσχε Παῖσιος ὁ ἀδελφός του Ἀββᾶ Ποιμένος, σχέσιν μετὰ τινὸς ἔξω του κελλίου αὐτοῦ. Ὁ Ἀββᾶς δὲ Ποιμὴν οὐκ ἤθελε, καὶ ἀναστὰς ἔφυγε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀμμωναν, καὶ λέγει αὐτῷ Παῖσιος ὁ ἀδελφός μου ἔχει πρὸς τινὰ σχέ. σίν, καὶ οὐκ ἀναπαύομαι, “Ἐφη αὐτῷ ὁ Γέρων Ποιμὴν, ἀκμὴν ζῆς; ὕπαγε κάθου εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ θές εἰς τὴν καρδίαν σου ὅτι ἔχεις ἐνιαυτὸν ἐν τῷ μνήματι.

34. Εἶπε Γέρων ἡ Σουμανίτις τὸν Ἐλισαῖον ἐδέξατο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὴν σχέσιν μετὰ τινὸς ἀνθρώπου λέγουσι δὲ τὴν Σουμανίτιν πρόσωπον ἐπέχειν τῆς ψυχῆς, τὸν δὲ “Ἐλισαῖον, προσωπος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἷαν οὖν ὥραν ἡ ψυχὴ ἀφίσταται τῆς σωματικῆς σχέσεως, παραβάλλει αὐτὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε δυνήσεται τεκεῖν στείρα ὑπάρχουσα.

35. “Ο Ἀββᾶς Σισώης καθήμενος εἰς τὸ κελλίον, πάντοτε τὴν θύραν ἔκλειε, καὶ πάντες δὲ οἱ Πατέρες τὸ αὐτὸ ἐποίουν.

36. Συμφωνηται δύο ἐμόνασαν καὶ μεγάλην ἄσκησιν καὶ βίον ὑψηλὸν ἐπεδείξαντο συνέβη δὲ τὸν ἕνα Κοινοβιάρχην γενέσθαι, ὁ δὲ ἄλλος ἐν τῇ ἀναχω: ρήσει μείνας, καὶ τελειῶς ἀσκήσας, θαύματα ἐποίει πολλὰ καὶ μεγάλα ἵατο γὰρ δαιμονιώντας, καὶ νοσοῦντας ἐθεράπευε, καὶ τὰ μέλλοντα προέλεγεν.

37, “Ο οὖν Κοινοβιάρχης, ἀκούσας ὅτι τοιούτων ἡξιώθη χαρισμάτων καὶ σύμ: φωνητῆς αὐτοῦ, ἡσυχάσας ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τρεῖς ἑβδομάδας, ἐκτενῶς ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτει αὐτῷ, πὼς ἐκεῖνος μὲν θαυματουργεῖ, καὶ οὕτω παρὰ Θεοῦ ἔτιμηθη, αὐτὸς δὲ οὐδενὸς τοιούτου κατηξιώθη.

38. Καὶ ὤφθη αὐτῷ “Ἄγγελος Κυρίου λέγων, ὅτι ἐκεῖνος τῷ Θεῷ καθέζεται στενάζων καὶ κλαίων ἡμέρας καὶ νυκτός, πεινῶν καὶ διψῶν διὰ τὸν Κύριον σὺ δὲ πολλὰ μεριμνῶν, ἔχεις τὴν τῶν πολλῶν συντυχίαν, καὶ ἀρκεῖ σοὶ ἡ παράκλησις τῶν ἀνθρώπων.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

39. "Ἐλεγε Γέρων, ὅτι οὐ δεῖ μεριμνῶν οὐδεν, εἰ μὴ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐγὼ γάρ, φησί, κὰν ἀναγκασθῶ μεριμνήσαι περὶ χρείας σαρκικῆς, οὐδέποτε πρὸ τοῦ καιροῦ ἐλογισάμην αὐτήν.

40. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Σισώης ὅταν ἡ ἄνθρωπος τὴν φροντίδα σου ποιούμενος, οὐ δεῖ σὲ διατάξασθαι αὐτῷ.

41. Εἶπε Γέρων' ἡ ἀμεριμνία, καὶ τὸ σιωπᾶν, καὶ ἡ κρύπτη μελέτη, τίκτουσι τὴν ἀγνείαν.

42. Ἀδελφὸς ἠρωτησε Γέροντα πῶς δεῖ εἶναι τὸν Μοναχὸν ἐν τῷ κελλίῳ; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων ἀπέχεσθαι τῆς τῶν πολλῶν γνώσεως, ἵνα, τοῦ λογισμοῦ σχό: λάζοντος, ἡ γνῶσις κατοικήσῃ.

43. Λέγει ὁ ἀδελφὸς εἰ δὲ ἐξέλθῃ ποτὲ τοῦ κελλίου, πῶς δεῖ ποεῖν; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων καὶ Μοναχὸς περιστερά ἐστι, καὶ ὥσπερ ἡ περιστερὰ ἐξέρχεται τὸ καιρῷ αὐτῆς εἰς τὸν ἄερα ἐκτινάξαι τὰς πτέρυγας αὐτῆς, καὶ ἐὰν βραδύνη ἔξω της κοίτης ὑπὸ τῶν ἀγρίων πετεινῶν κολαφιζομένη ἀπολλεῖ τὴν εὐπρέπειαν ἑαυτῆς, οὕτω καὶ ὁ Μοναχός, ἐξέρχεται τῷ καιρῷ τῆς συνάξεως ἐκτινάξαι τοὺς λό: γισμοὺς ἑαυτοῦ, καὶ ἐὰν βραδύνη ἔξω του κελλίου, κολαφίζεται ὑπὸ τῶν δαιμόνων, καὶ σκοτίζονται οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ.

44. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφὸς ποίῳ τρόπῳ ἔκφερει ὁ διάβολος τὸν Μοναχὸν ἐκ τοῦ κελλίου; "Ἐφη ὁ Γέρων: ὁ διάβολος ἐπαοιδῶ ἔοικεν' ὥσπερ γὰρ ὁ ἐπαοιδὸς ἀπλοῦς λόγοις ἔκφερει τὸ θηρίον ἐκ τοῦ φωλεοῦ, καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ ἐκβάλλει εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως, καὶ ἀπολύει αὐτὸ ἐν ταύταις διακινεῖσθαι εἰς χλεύασμα τῶν ἀνθρώπων ὅταν δὲ καταγῆράσῃ μετ' αὐτοῦ τὸ θηρίον, ἡ πυρὶ αὐτὸ ἀναλίσκει, ἡ καταποντίζει. Οὕτω καὶ ὁ Μοναχὸς τὸν αὐτὸν τρόπον πάσχει, ὅταν ὑ. πὸ τῶν λογισμῶν ἐλκόμενος καταλίπῃ τὸ κελλίον αὐτοῦ.

45. Ἄλλος ἀδελφὸς ἠρωτησε Γέροντα λέγων· πῶς δεῖ ἡσυχάζειν ἐν τῷ κελλίῳ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων' το μὴ ἔχεις μνήμην ἀνθρώπου τὸ σύνολον τὸν ἐν τῷ κελλίῳ καθεζόμενον.

46. Ἐφη ὁ ἀδελφὸς καὶ ποίαν ὀφείλει ἐργασίας ἡ καρδιά ἔχειν, ἵνα εἰς αὐτὴν ἀσχολῇται; Λέγει ὁ Γέρων αὕτη ἐστὶν ἡ τελεία ἐργασία τοῦ Μοναχοῦ, τὸ προσέχειν τῷ Θεῷ διαπαντὸς ἀπερισπάστως.

47. Ἀναχωρηταὶ τινὲς "Ἄγιοι, τὸν ἀριθμὸν τρεῖς, συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀπήτησαν ἀλλήλους ἕκαστος εἶπεν οἷαν νοερᾶν ἐργασίας ἔχει ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

48. Καὶ εἶπεν ὁ πρῶτος αὐτῶν" ἐγώ, ἀδελφοί, ἀφ' οὗ ἤρξαμην ἡσυχάζειν, ὅλον ἐσταύρωσα ἑαυτὸν τοῖς ἔξωθεν πράγμασιν, ἐννοῶν τὸ γεγραμμένον «διαρδήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἅφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν», καὶ τεῖχος ποιήσας ἀνὰ μέσον της ψυχῆς μου, καὶ τῶν σωματικῶν, εἶπον ἐν τῇ διανοίᾳ μου, ὅτι ὥσπερ ὁ ἔσω τοῦ τείχους οὐχ δρᾷ τὸν ἔξω ἐστώτα, οὕτω μηδὲ σὺ θελήσης δρᾷν τὰ ἔξω πράγματα, ἀλλὰ σεαυτῷ πρόσσεχε, ἐκδεχόμενος καθ' ἡμέραν τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἔσο ὡς ξένος καὶ ἀροικός, καὶ αὔριον ἀπαλλασ σόμενος.

49. Ἐννοῶν δὲ καὶ τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀνερχομένους, καὶ κατερχομένους εἰς τὴν κλῆσιν τῶν ψυχῶν, καὶ διαπαντός το τέλος προσδοκῶν, λέγω ἐτοίμη ἡ καρδιά μου ὁ Θεός. Θεωρῶ δὲ καὶ τὸν Ἅγγελον τὸν παραμένοντα μοὶ πλησίον μου ἐστώτα ἐκ δεξιῶν, καὶ τοῦτον ἐνώπιόν μου διαπαντός προορῶ: μένος, τηρῶ ἑμαυτον, φοβούμενος αὐτὸν ὡς ἐπιτηροῦντά μου τὰς ὁδοὺς καὶ γὰρ βλέπω αὐτὸν καθ' ἐκάστην ἀνερχόμενον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐμφανίζοντά μου τὰ ἔργα, καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὰ ἐνθυμήματα.

50. Ὁ δεύτερος εἶπεν' ἐγώ ἀεὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν νοερῶν Δυνάμεων θεωρῶ, καὶ τὸν Κύριόν της δόξης ἐν μέσῳ αὐτῆς ὑπὲρ πάντας λάμπονται ὅταν δὲ ἄκηδιασω, στραφεῖς κατανοῶ τὰ θαυμαστὰ κάλλη τῶν Ἀγγέλων, καὶ τοὺς ὕμνους, οἷς ἀναπέμπουσιν ἀπαύστως τῷ Θεῷ, καὶ τὰς μελωδίας αὐτῶν καὶ μετεωρίζομαι ὑπὸ τῶν φθόγγων, καὶ τοῦ μέλους αὐτῶν καὶ πάντα τα ἐπὶ γῆς σκύβαλα ἡγοῦμαι.

51. Ὁ τρίτος εἶπεν ἐγὼ ἀπὸ πρωῒ ἀπέρχομαι πρὸς τὸν Κύριόν μου, καὶ προσκυνήσας Αὐτῷ, δίπτω ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον ἐξομολογούμενος τὰ παραπτώματά μου· εἴτα καταβαίνων προσκυνῶ τοὺς Ἀγγέλους Αὐτοῦ, παρακαλῶν αὐτοὺς δέ. ἡθῆναι τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ πάσης κτίσεως.

52. Καὶ ὅταν τοῦτο ποιήσω, κατέρχομαι ἐν τῇ ἀβύσσῳ, καὶ περιέρχομαι τὰς κολάσεις θεωρῶν τὰ ἴδια μέλη βασανιζόμενα καὶ κλαίων μετ' αὐτῶν, λογίζομαι σὺν αὐτοῖς κάμε καταδικασθῆναι" καὶ βλέπω ἐκεῖ οἰμωγὰς καὶ δάκρυα ἀπαυστα, καὶ ἀνεκδιήγητα, καὶ θάλασσαν πυρὸς παφλάζουσαν, καὶ μυκωμένην δεινῶς, καὶ κύματα πυρὸς ἑπαιρομένα ἐν αὐτῇ ὑπὲρ τὰ μέγιστα τῶν ὁρέων, καὶ ἔνδοθεν αὐτῆς. τῆς ἀνθρώπους ἀναριθμήτους ἐρριμμένους καὶ τηρουμένους ὑπὸ ἀγρίων καὶ ἀπό: τόμων Ἀγγέλων.

53. Καὶ ὥσπερ φρύγανα καιομένους πάντας καὶ μὴ ἐκλείποντας, ἀλλ' ἐν τῷ πυρὶ ἀεὶ μένοντας, καὶ τοὺς ὀδόντας τετρυγότας καὶ γοερὸν ἀνακλαιομένους καὶ ὀλολύζοντας, τοὺς δὲ οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ ἀποστρεφόμενους ἀπ' αὐτῶν διὰ τὰς ἀμαρτίας καὶ ἀνομίας αὐτῶν, καὶ τούτοις συνοδουρόμενος, κρατῶ τὸ πένθος ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ὡς εἶναι κατὰ τὸ γεγραμμένον κάμοι τὰ δάκρυά μου ἄρτος ἢ μέρας καὶ νυκτός.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

54. Ἀδελφὸς παρέβαλεν εἰς Σκήτιν πρὸς τὸν Ἀββᾶν Μωϋσὴν αἰτούμενος παρ' αὐτοῦ λόγον. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· ὕπαγε, κάθησαν εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ τὸ κελλίον σου διδάσκει σὲ πάντα.

55. Εἶπεν καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων ἔγγιστα αὐτοῦ τὸν Θεόν, καὶ ἄδολεσχων εἰς Αὐτόν, καλῶς ποιεῖ μὴ εἰσφέρων ἄνθρωπον εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

56. Εἶπε πάλιν ἀδύνατον κτήσασθαι τὸν Ἰησοῦν, εἴμη διὰ κόπου πολλοῦ καὶ ταπεινώσεως, καὶ προσευχῆς ἀπαύστου.

57. "Ἐλεγον περὶ τινὸς Γέροντος, ὄντος εἰς τὰ κελλία, ὅτι περικεκλεισμένος ἦν καὶ ἀπρόϊτον ὅλως εἶχε τὸν βίον, μηδὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐρχόμενος εἶχε δὲ σαρκικὸν ἀδελφὸν εἰς ἄλλο κελλίον καθήμενον, καὶ ἀσθενήσας, ἔπεμψε πρὸς τὸν Γέροντα αἰτῶν, ἵνα ἔλθῃ καὶ ἴδῃ αὐτὸν πρὸ τοῦ ἔξελθαι ἐκ τοῦ σώματος.

58. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη πρὸς τὸν πεμφθέντα· οὐ δύναμαι ἐλθεῖν, ὅτι σαρκικός μου ἀδελφὸς ἔστιν· ἐκεῖνος δὲ πάλιν ἀπέστειλε λέγων· καν ἐν τῇ νυκτὶ δεῦρο, ἵνα σὲ ἴδω. Καὶ ἀπεκρίθη πάλιν ὁ Γέροντος δύναμαι, ὅτι εἰ ἴδω σε, οὐχ εὐρίσκεται ἡ καρδιά μου καθαρὰ πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἐκοιμήθη ὁ ἀσθενῶν, καὶ οὐκ εἶδον ἀλλήλους.

59. "Ἐλεγον περὶ τῆς Ἀμμᾶς Σάρδας, ὅτι ἐπάνω της τοῦ ποταμοῦ ὄχθης εἶχε τὸ σπήλαιον, κατοικήσασα ἐν αὐτῷ ἔτη ἐξήκοντα, καὶ οὐ παρέκλυεν ἰδεῖν τὸν ποταμόν.

60. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος καὶ τῆς Φέρμης ἐὰν μὴ ἐκκόψω ἑμαυτὸν ἀπὸ τῶν οἰκτιρμῶν τούτων, οὐκ ἐῷσι μὲ εἶναι Μοναχόν.

61. Ἀδελφὸς ἦλθε πρὸς τὸν Ἀββᾶς Θεόδωρον, ἵνα διδάξῃ αὐτὸν ράπτειν, ἐνέγκας καὶ τὴν σειρὰν πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ Γέρων ἀναστὰς ἔβρεξεν αὐτὴν τὴν σειρὰν, καὶ ἡτοίμασεν αὐτῷ τὴν προκαταρραφὴν λέγων· οὕτω καὶ οὕτω ποιήσον, καὶ ἀφῆκεν αὐτόν, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, ἐκάθισεν ὁ Γέρων. Καὶ εἰς τὴν ὥραν ἐποίησεν αὐτῷ φαγεῖν καὶ ἀπέπεμψε.

62. "Ἦλθε δὲ πάλιν πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων ἄρον τὴν σειρὰν σου ἐνθεν, καὶ ἀναχώρει εἰς πειρασμὸν γὰρ ἦλθες βαλεῖν με καὶ εἰς φροντίδα, καὶ οὐκέτι ἀφῆκεν αὐτὸν ἔσω.

63. "Ἐλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι ἐὰν ἔχῃ ἄνθρωπος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ σκεῦος τοῦ Θεοῦ, δύναται καθίσαι ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ οὐκ ἔχῃ τὰ σκεύη τοῦ κόσμου τούτου καὶ πάλιν ἐὰν τις ἔχῃ τὰ σκεύη τοῦ κόσμου τούτου, καὶ αὐτὸς κάθηται ἐν τῷ κελλίῳ· ὁ δὲ μὴ ἔχων ὅλως σκεύη μήτε τοῦ Θεοῦ, μήτε τοῦ κόσμου τούτου, οὐ δύναται καθίσαι ὅλως εἰς κελλίον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

64. 'Αδελφὸς ἦν ἐν Κοινοβία μεγάλην κρατῶν ἄσκησιν' ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ εἰς Σκήτιν περὶ αὐτοῦ, ἤλθον ἰδεῖν αὐτόν. Καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν τόπον ἔνθα αὐτὸς εἵργαζετο, ὁ δὲ ἀναστὰς καὶ ἀσπασάμενος αὐτοῦς, ἐπιστραφεῖς, ἥρξα. τὸ πάλιν ἐργάζεσθαι.

65. Καὶ ἰδόντες οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἐποίησεν, εἶπον αὐτῷ Ἰωάννη, τίς ἔβαλε σοὶ τὸ σχῆμα ποιήσας σὲ Μοναχὸν καὶ οὐκ ἐδίδαξέ σε, ὅταν παραβάλη σοὶ ἄδελφος ὑπαντᾷ αὐτόν, καὶ λαμβάνειν ἀπ' αὐτοῦ το μηλωτάριον, καὶ λέγειν αὐτῷ, εὗξασθαι ἢ καθίσαι; Ὁ δὲ εἶπεν ὁ ἀμαρτωλὸς Ἰωάννης, οὗ σχολάζει εἰς ταῦτα.

66. 'Αδελφὸς ἤρωτησε Γέροντα λέγων" ποταποὺς λογισμοὺς ὀφείλω ἔχειν ἐν τῇ καρδίᾳ μου; 'Απεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων" πάντα ὅσα λογίζεται ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κάτω, ματαιότης ἐστίν, ὁ δὲ προσκαρτερῶν τῇ μνήμῃ τοῦ Ἰησοῦ, οὗτος ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἐστίν.

67. Ἠρωτήθη καὶ αὐτὸς Γέρων ὁποῖος ὀφείλει εἶναι ὁ Μοναχὸς : Καὶ ἀπεκρίθη' ἑάν, ὡς κατ' ἐμέ, μόνος πρὸς μόνον, ἦτοι τὸν Θεὸν μόνον αἰεὶ φανταζόμενος, ὥσπερ γὰρ βότρυς συρόμενος εἰς γῆν ἄχρηστος γίνεται, οὕτω καὶ ὁ λογισμὸς ἡσυχάζοντος περισπώμενος περὶ γῆϊνα.

Ερμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Αρσένιος, ὅταν εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Αυτοκράτορος⁴³, παρεκάλει θερμότατα τὸν Θεὸν λέγων: «Κύριε, υπόδειξέ μου πῶς νὰ σωθῶ». Μίαν ἡμέραν λοιπόν, ἐνῶ προσηύχετο, ἤκουσε μίαν φωνὴν νὰ του λέγῃ: «'Αρσένιε, φεύγει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ σωθῇς». Μόλις ὁ 'Αββάς Αρσένιος ἤκουσεν αὐτὴν τὴν ἀποκαλυπτικὴν φωνήν, ἀμέσως ἐγκαταλείπει τὰ κοσμικά, ἀναχωρεῖ εἰς Σκήτης καὶ συντάσσεται με τοὺς ἄλλους Ἀσκητὰς, πού ἡσκήτεον εἰς ἐκείνην τὴν περιοχὴς.

2. Αφοῦ ἐγκατεστάθῃ εἰς τὴν Σκήτην, προσευχήθῃ καὶ πάλιν εἰς τὸν Θεὸν ἐπαναλαβὼν τοὺς ἰδίους, ὡς καὶ προηγουμένως, λόγους, κατὰ τὴν δέησιν του. Δὲν ἤργησε νὰ ἀκούσῃ ἐκ νέου τὴν ἀποκαλυπτικὴν φωνήν, λέγουσαν. .

⁴³ Ο Μέγας Αρσένιος ἦτο Ρωμαῖος το γένος, εἰς ἄκρον πεπαιδευμένος εἰς πάσαν ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας τῆς ἐποχῆς του. Πρὶν δὲ εἰσεῖτι μονάσῃ, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου ὡς διδάσκαλος τῶν τέκνων αὐτοῦ καὶ με τέπειτα αυτοκρατόρων Ἀρκαδίου καὶ Οὐωνρίου. Ἐκτοτε ἐγκατεστάθῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξ ἧς καὶ ἀνεχώρησε γιὰ τὴν ἐρήμον (βλέπε τὸν Βίον αὐτοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ «Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», τόμ. Ε' ἐκδ. α' σελ. 187–204, ἐκδ. β' σελ. 199–216).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

-Αρσένιε, φεύγε, έχε σιωπήν και ησύχαζε, διότι μόνον ούτω δεν θα αμαρτήσης ή φυγή, η σιωπή και η ησυχία είναι αι ρίζαι της αναμαρτησίας.

Εφαρμόσας λοιπόν τας συστάσεις αυτάς ο Αββάς Αρσένιος ανεδείχθη, εντός ολίγου χρόνου, διάσημος ασκητικός πατήρ και όλους, σχεδόν, τους ενασκουμένους εις την περιοχής εκείνην Πατέρας τους υπερέβαλε κατά την θεωρίας και την γνώσιν.

3. Κάποτε ήλθον προς τον 'Αββάς Αρσένιον μερικοί Γέροντες, παρακαλούντες θερμώς να συνομιλήσουν μαζί του. Ο 'Αββάς Αρσένιος, όστις, ως γνωστόν, απέφευγε τας μετά των ανθρώπων συναναστροφάς, υπεχώρησε προ των επιμόνων παρακλήσεων των Γερόντων και ήνοιξεν εις αυτούς την θύραν του κελλίου του, αποδεχθείς την μετ' αυτών συνομιλίαν. Αφού επ' ολίγον εκάθισαν οι επισκέπται τού 'Αββα Αρσενίου, τον έρωτούν αμέσως:

– Παρακαλούμέν σε, 'Αββά, να μας είπης διά τους ησυχάζοντας, οι οποίοι ουδέποτε συναντούν άνθρωπον, διατί το κάμνουν αυτό;

Ο Αββάς Αρσένιος τους απαντά:

– “Όταν η παρθένος κόρη παραμένη ανύπανδρος εις την πατρικήν της οικίαν, πολλοί θέλουν να την αρραβωνιασθούν. Αφού όμως υπανδρευθή, τότε δεν αρέσει εις όλους· αλλ' άλλοι μεν την έπαινούν, ενώ άλλοι την σχολιάζουν φιλοκατηγόρως. Τοιουτοτρόπως δεν απολαμβάνει της γενικής τιμής και υπολήψεως, που απελάμβανεν, εφ' όσον ευρίσκετο κρυμμένη εις τους πατρικούς της θαλάμους. Το ίδιον πράγμα συμβαίνει και με την ψυχήν, όταν θα εξέλθη των όρων της σιωπής και της ησυχίας, και αρχίση της μετά των ανθρώπων επαφής και επικοινωνίαν" τότε ούτε εις όλους είναι δυνατόν να αρέση, αλλά και την τιμήν που είχεν από τον Θεόν είναι ενδεχόμενον να χάση.

4. Ο Αββάς Δουλάς είπεν: Εάν ο εχθρός της ψυχής μας μάς παρακινή να εγκαταλείψωμεν την ησυχίαν, υπό το πρόσχημα διαφόρων, δήθεν, προφάσεων, ευλόγων ή παραλόγων, ας μη δώσωμεν ουδεμίαν προσοχήν εις αυτόν· διότι τίποτε άλλο δεν θα μας βοηθήση τόσο αποτελεσματικώς εις το να διακρίνωμεν καθαρά τας μεθόδους και τας παγίδας του και να μη παρασυρώμεθα από αυτάς, όσον η βοήθεια ή οποία προέρχεται από την ησυχίαν και την νηστείαν. Αύται αι δύο αρεται, η ησυχία και η νηστεία, περισσότερον από τας υπολοίπους, καθιστούν τους εσωτερικούς οφθαλμούς της ψυχής πλέον οξυδερκείς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

5. Ο ίδιος Αββάς είπεν εἰς ἄλλην περίπτωσιν να προσπαθῆς να κόπτης τὰς σχέσεις με τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, μη τυχόν ο νους σου, ἐμπλεκόμενος εἰς περιστάσεις καὶ μερίμνας, θολωθῇ καὶ δεν θα δύναται, ὡς ἐκ τούτου, να ἀπολαμβάνη, μετὰ καθαρότητος καὶ διαυγείας, τὸν ἐλεύθερον ἀέρα τῆς ησυχίας.

6. Ο Ἀββάς Θεόδωρος τῆς Φέρμης εἶπεν: ὅποιος ἄνθρωπος ἀντιληφθῇ τὴν γλυκύτητα τοῦ κελλίου του, πρὸς αὐτὸ διαρκῶς καταφεύγει τὸ κάμνει δε αὐτό, ὅχι διότι μισεῖ τὸν πλησίον ἢ τὸν περιφρονεῖ, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ να ἀπολαμβάνη τὴν ἡδονὴν τῆς ησυχίας τοῦ κελλίου.

7. Περί τοῦ Αββά Ισιδώρου διηγούνται τα εξῆς: Οταν τὸν ἐπεσκέπτετο κανεῖς, ἐφ' ὅσον προησθάνετο τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν ὁ Γέρων, κατέφευγεν εἰς τὸ ἐσωτερικώτερον μέρος τοῦ κελλίου του, διὰ να μη εὐρεθῇ. Οταν δε ἠρωτάτο ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του κελλίου, διατί φεύγει κατὰ τὰς ἐπισκέψεις, ἀπαντούσε:

-Καὶ τα θηρία, ὅταν καταφεύγουν εἰς τὰς φωλεὰς των, σώζονται.

Αὐτὸ δε το ἔλεγεν ὁ Γέρων ἐπιθυμῶν να ὠφελήσῃ τοὺς ὑποτακτικούς του, ὥστε καὶ αὐτοὶ να ἀγαποῦν τὴν ησυχίαν καὶ να ἐπιδιώκουν τρόπον ζωῆς, ἀπηλλαγμένον περισπασμῶν καὶ πνευματοκτόνων ἐνασχολήσεων.

8. Ο Αββάς Μωϋσῆς ἔλεγε πρὸς τὸν Αββάν Μακάριον, που παρέμενεν εἰς τὴν Σκήτην.

-Θέλω να ησυχάσω καὶ δεν με ἀφήνουν οἱ ἀδελφοί μέ τὰς συχνὰς των ἐπισκέψεις τι με συμβουλεύεις να κάνω;

Ο Αββάς Μακάριος τοῦ ἀπήντησε:

-Βλέπω, ὅτι ἔχεις μαλακὸν χαρακτήρα καὶ δεν ἔχεις τὴν δύναμιν να ἀρνηθῇς τὴν συνάντησιν με Μοναχόν, που θα σε ἐπισκεφθῇ. Εἴν λοιπόν θέλῃς πράγματι να ησυχάσῃς, να υπάγῃς εἰς τὴν βαθυτέραν ἔρημον, εἰς τὴν Πέτραν, καὶ ἐκεῖ ἀσφαλῶς θα ησυχάσῃς.

Πράγματι ὁ Αββάς Μωϋσῆς ἐφήρμοσε τὴν υπόδειξιν αὐτὴν καὶ εὗρεν ἀνάπαυσιν.

9. Τὸν ἴδιον Ἀββάς Μακάριον ἠρώτησε καὶ ὁ Αββάς Αἰῶ.

-Εἶπέ μου, Πάτερ, λόγον διδακτικόν πῶς ἢμπορῶ να σωθῶ; Ὁ Ἀββάς Μακάριος τοῦ ἀπήντησε:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

-Να αποφεύγης τās μετά των ανθρώπων συναναστροφάς, να καθίσης εις το κελλί σου, να κλαύσης τας αμαρτίας σου, και να μη έπιθυμήσης να σου μιλήση άνθρωπος τότε ασφαλώς θα σωθής.

10. Και ο 'Αββάς Μωϋσής είπε, σχετικώς με την έκ των ανθρώπων φυγήν και την ησυχίαν, τα εξής:

-Ο άνθρωπος, που αποφεύγει την μετά των ανθρώπων συναναστροφής και πολυλογίαν, όμοιάζει με ώριμον σταφύλι, γεμάτον εύγευστον γλυκύτητα. Αντιθέτως, ο άνθρωπος, που ευχαριστείται με τας συναναστροφής των ανθρώπων και την πολυλογίαν, όμοιάζει με όμφακα, δηλαδή με άγουρο σταφύλι, το οποίον δεν ευφραίνει αυτόν που το τρώγει.

11. Κάποτε ήσθένησεν ο Αββάς Ιωσήφ και έστειλεν ένα υποτακτικόν του προς τον Αββάς Θεόδωρον με την εξής παραγγελίαν:

-Έλα, να σε ιδώ, πριν εγκαταλείψω το επίγειον σκήνωμα.

Αυτό συνέβη εις το μέσον της εβδομάδος. Ο Αββάς Θεόδωρος όμως δεν μετέβη, αλλά με τον ίδιον απεσταλμένον παρήγγειλεν εις τον Αββάν Ιωσήφ:

-Εάν παραμείνης έως το Σάββατον, θα έλθω εάν πάλιν απέλθης του κόσμου τούτου ενωρίτερον του Σαββάτου, τότε θα ιδωθώμεν εις τον άλλον κόσμον.

12. Ένας αδελφός ήρώτησε τον 'Αββάν Ρούφον:

-Πάτερ μου, εξήγησέ μου, παρακαλώ, τι είναι ησυχία και ποία η εκ της ησυχίας ωφέλεια;

Ο Αββάς Ρούφος του απήντησε μετά προθυμίας:

- Ησυχία είναι το να παραμείνη ο Μοναχός εις το κελλίον του με επίγνωσιν και φόβον Θεού, η δε ψυχή του να είναι μακράν της μνησικακίας και της υψηλοφροσύνης. Η κατά τοιούτον τρόπον τηρουμένη ησυχία είναι πηγή και γεννήτρια όλων των αρετών και προφυλάσσει τον Μοναχών από τα καταφλογισμένα βέλη του εχθρού, χωρίς να τον αφήση εκτεθειμένος να πληγώνεται από τον εχθρόν. Δι' αυτό λοιπόν, αδελφέ μου, συνέχισε λέγων ο 'Αββάς Ρούφος, φρόντισε να αποκτήσης αυτήν την ησυχίαν και να έχης πάντοτε εις την μνήμην σου τον φόβον του θανάτου, διότι δεν γνωρίζεις εις ποίαν ώραν έρχεται ο κλέπτης. Πρόσεξε να είσαι πάντοτε άγρυπνος διά την περιφρούρησιν της ιδίας σου ψυχής.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

13. Κάποτε ο Αββάς Αμμούν ήλθεν από την Ραϊθώ εις το Κλύσμα⁴⁴, διά να συναντήσει τον Αββάν Σισών. Τον είδε δε να θλίβεται, διότι άφησε την έρημον δι' αυτό του λέγει:

– Διατί στενοχωρείσαι, Αββά; τί λοιπόν ήμπορούσες να κάμης εις την έρημον από εδώ και πέρα, αφού πλέον έφθασες εις τόσον βαθύ γήρας;

Ο Γέρων τον εκοίταξε τότε επιτιμητικά και του λέγει μετά τινος πικρίας :

-Τι μου λέγεις, Αμμούν; δεν μου ήτο αρκετή και μόνη η έλευθερία του λογισμού εις την έρημον;

Ως γνωστόν δε ο 'Αββάς Σισώης παρέμεινεν εις το όρος του 'Αββά Αντωνίου, μετά τον θάνατόν του, εβδομήκοντα δύο ολόκληρα έτη ασκούμενος και τηρών την ησυχίαν, αφού και προηγουμένως έκαμεν αρκετά έτη εις Σκήτης με τον Αββάν Ώρ.

Είναι λοιπόν σημαντικόν και αξιοπρόσεκτον, πώς μετά από τόσον μακράν και επίπονον άσκησιν, έπόθει την έρημον, διότι εις αυτην απελάμβανε την ηρεμίαν και ήσυχίαν.

14. Κάποτε ο 'Αββάς Σισώης εκάθητο εις το Κλύσμα. Είχεν άριστα εις τα λογικά του και διαυγή την διάνοιαν. Εις μίαν στιγμής λοιπόν, ως να ελησμόνησε που ευρίσκετο, λέγει εις τον μαθητήν του:

-Τέκνον μου, άφησε το νερό να ποτίση τους φοίνικας. “Ο υποτακτικός του απήντησε : – Ελησμόνησες, Γέροντα, ότι ευρισκόμεθα εις το Κλύσμα ;

-Και εις το Κλύσμα τι γυρεύω; Πήγαινέ με πάλιν εις το όρος, -είπεν ο Γέρων.

15. “Ενας Γέρων είπεν: το να κάθεται ο Μοναχός εις το κελλί του, τηρών σιωπήν και εργαζόμενος τας αρετάς, είναι προϋπόθεσις να γεμίση την ψυχήν του με κάθε πνευματικών αγαθόν.

16. Ο ίδιος Γέρων είπεν ο Μοναχός έχει υποχρέωσιν, και εάν κάποτε ακόμη του συμβή σωματική ζημία, να αδιαφορήση διά δε της αδιαφορίας και καταφρονήσεως αυτής να αγοράζη την πνευματικήν του γαλήνην και ήσυχίαν.

⁴⁴ Πόλις της Αιγύπτου εις τον 'Αραβικόν κόλπον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

17. Ένας αδελφός έπεσκέφθη κάποτε ένα Γέροντα, που είχε φθάσει εις μέτρα τελειότητος, και του λέγει:

Αββά, κουράζομαι. Τότε ο Γέρων του απήντησε. Να κάθесαι εις το κελλίον σου και ο Θεός θα σε ξεκουράση.

18 Ο Αββάς Δανιήλ διηγήθη το κατωτέρω περιστατικόν περί του Αββά Αρσενίου.

-Κάποτε ήλθεν από την Ρώμην εις την Σκήτην ένας μαγιστριανός⁴⁵, προσκομίζων εις τον Μέγας Αρσένιον την διαθήκης ενός συγκλητικού συγγενούς του, όστις αποθνήσκων άφησεν εις τον 'Αρσένιον μίαν πολύ μεγάλης κληρονομίαν.

Μόλις ο Αββάς Αρσένιος έλαβεν εις τας χείρας του την εν λόγω διαθήκην και ανέγνωσε το περιεχόμενόν της, επεχείρησε, χωρίς άλλης σκέψιν, να την καταξεσχίση.

Πρός Θεού, ανέκραξεν ο μαγιστριανός πίπτων εις τους πόδας του Μεγάλου Αρσενίου -σε παρακαλώ μή την σχέσης, διότι θα μου κόψουν το κεφάλι.

Συγκρατηθείς ο Μέγας Αρσένιος, διά νά μή έκθεση εις κίνδυνον τον κομιστής της διαθήκης, του λέγει:

Εγώ απέθανον ενωρίτερον από εκείνον διατί λοιπόν τώρα να ασχολούμαι με την κληρονομίαν του προσφάτως αποθανόντος;

Με τους λόγους αυτούς υπεχρέωσε τον μαγιστριανόν να επιστρέψη εις την Ρώμην, χωρίς να αποδεχθή διόλου την διαθήκην.

19. Ο 'Αββάς Θεόδωρος της Φέρμης απέκτησε τρία βιβλία καλά και ωφέλιμα. Συναντήσας λοιπόν μίαν ημέραν τον 'Αββάν Μακάριον του λέγει:

'Αββά, έχω τρία βιβλία καλά, από την ανάγνωσιν των οποίων ωφελούμαι. Τα βιβλία αυτά αναγιγνώσκουν και οι αδελφοί και ώφελούνται. Είπέ μου λοιπόν, τί πρέπει να κάνω; Να τα κρατήσω διά την έκ της αναγνώσεως πνευματικήν ωφέλειαν εμού και των αδελφών ή να τα πωλήσω και να δώσω το αντίτιμον εις τους πτωχούς;

Ο Αββάς Μακάριος του απήντησε:

⁴⁵ Ανώτερος αξιωματούχος της πολιτείας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

Καλά είναι τα διάφορα έργα, ως η ανάγνωσις κ.τ.λ., μεγαλυτέραν όμως αξίαν έχει η ακτημοσύνη. Αυτό βεβαίως ισχύει, προ παντός, δι' όσους υπερέβησαν το επίπεδον του πρακτικού βίου και προκόπτουν, διά της ησυχίας, εις την θείαν θεωρίαν.

Μόλις ήκουσεν αυτά ο Γέρων Θεόδωρος της Φέρμης έσπευσεν, επώλησε τα βιβλία και διεμοίρασε το αντίτιμόν των εις τους πτωχούς.

20. Ο Αββάς Κασσιανός διηγήθη το εξής:

Έζη κάποτε εις ένα σπήλαιον της ερήμου κάποιος Μοναχός. Ούτος ειδοποιήθη από τους κατά σάρκα συγγενείς του, ότι ο πατήρ του ασθενεί βαρέως και πρόκειται να αποθάνη: τον εκάλεσαν λοιπόν να έλθη να τον κληρονομήση.

Τότε ο Μοναχός απεκρίθη προς αυτούς.

-Εγώ απέθανον διά τον κόσμον και τους εν τω κόσμω ενωρίτερον· πώς είναι δυνατόν λοιπόν ένας νεκρός να κληρονομήση ένα ζωντανόν;

21. Ένας εκ των ασκητικών Πατέρων διηγήθη την εξής ιστορίαν : Κάποτε έζη εις την έρημον ένας περίφημος Ασκητής. Ούτος είχεν αξιωθή πολλών χαρισμάτων παρά Θεού κατέστη δε διάσημος εις ολόκληρον την περιοχήν διά την ενάρτετον ζωήν του. Η φήμη του έφθασε μέχρι και αυτού του βασιλέως, ο οποίος, εξ ευλαβείας, έστειλε και εκάλεσε πλησίον του τον Μοναχόν αυτόν, διά να αξιωθή να λάβη τας ευχάς του.

Πράγματι λοιπόν συναντήθησαν εκ της συναντήσεως αυτής ωφελήθη πολύ ο βασιλεύς και, εξ αγάπης και σεβασμού κινούμενος, του προσέφερεν αρκετός χρυσόν. Ο Μοναχός τον εδέχθη ευχαρίστως και επέστρεψεν εις τον τόπον του.

Με τα χρήματα του βασιλέως ήρχισε να περιποιήται τον κήπον και να αποκτά διάφορα υλικά αγαθά.

22. Μίαν ημέραν, λόγω της φήμης την οποίαν είχεν, έφεραν εις το κελλί του κάποιον δαιμονισμένον, διά να τον θεραπεύση.

Επιτιμών και Μοναχός τον εμφωλεύοντα εις τον ασθενή δαίμονα, του λέγει:

-Φύγε από το πλάσμα του Θεού. Ο δαίμων με αναίδειαν του απαντά: -Δεν σε λογαριάζω, δεν σε ακούω. -Διατί;-τον έρωτά ο Μοναχός. Και ο δαίμων απαντά πάλιν:

-Διότι και συ έγινες όπως ημείς εγκατέλειψες την μόνην μέριμναν και φροντίδα, που είχες διά τόν Θεόν, και απασχολείσαι με έπιγείους φροντίδας και ζητήματα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

23. Ένας Κοινοβιάρχης ηρώτησε τον Αγιώτατον Πάπαν και Πατριάρχη Αλεξανδρείας Κύριλλον.

-Παρακαλώ σε, πληροφόρησε με ποιος είναι ο τελειότερος τρόπος μοναχικής πολιτείας αυτός που διάγομεν ημείς εις τα Κοινόβια, έχοντες αδελφούς εις την υποταγήν μας και φροντίζοντες διά την ψυχικήν σωτηρίαν ενός εκάστου, ή εκείνος που ζουν οι Αναχωρηται εις τας ερήμους, απασχολούμενοι μόνον διά την ιδικήν των ψυχικήν σωτηρίαν;

Ο Πατριάρχης Κύριλλος του απήντησεν:

Είναι δύσκολον να ξεχωρίσωμεν μεταξύ Ήλιού και Μωϋσέως⁴⁶, διότι και οι δύο ευηρέστησαν τον Θεόν.

24. Ένας Γέρων είπεν: Εγώ πιστεύω, ότι ο Θεός δεν είναι άδικος, να μας πάρη από μίαν φυλακήν και να μας ρίψη εις άλλην.

25. Περί του 'Αββά Ιωάννου του Κολοβού διηγούνται το εξής διδακτικών περιστατικών από την ζωήν του.

Κάποτε προσήλθεν εις τον Ναόν της Σκήτης, διά να εκκλησιασθή εκεί ήκουσε ζωηράν φιλονικίαν μεταξύ των Μοναχών. Λυπημένος λοιπόν επέστρεψεν εις το κελλί του. Πριν όμως εισέλθη, έκαμε τρεις γύρους γύρω από το κελλί του και κατόπιν εισήλθε.

Μερικοί, που τον είδον, μή δυνηθέντες να εξηγήσουν το περίεργον αυτό γεγονός, τον ήρώτησαν μετά σεβασμού:

-Διατί, Γέροντα, πριν εισέλθης, έκαμες τρεις φορές τον γύρος τού κελλίου σου;

Ο Γέρων Ιωάννης ο Κολοβός τους απήντησε :

Τα αυτιά μου έβομβούσαν από τας ζωηράς αντιλογίας των αδελφών έκαμα λοιπόν τρεις κύκλους γύρω από το κελλί μου, διά να καθαρίση η σκέψεις μου και ούτω αποκτών την ησυχίαν και γαλήνην του νοός, να εισέλθω εις το κελλί μου.

26. Ο ίδιος Αββάς, ο Ιωάννης ο Κολοβός, έλεγεν:

⁴⁶ Ο Ηλίας αντιπροσωπεύει τον τύπον του 'Αναχωρητού, ενώ ο Μωϋσής τον τύπον του φροντιστού και κηδεμόνος ψυχών.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

Είναι πράγματι φυλακή το να κάθεσαι έγκλειστος εις το κελλί σου και να ενθυμήσαι συνεχώς τον Θεόν αυτήν όμως την φυλακήν υπενόει ο Κύριος, όταν έλεγεν: «Εν φυλακή ήμην και ήλθετε πρός με» (Ματθ. κε' 36).

27. Περί του αυτού Αββά Ιωάννου του Κολοβού έλεγον, ότι διά να επιτύχη την πλήρη αυτοσυγκέντρωσιν και την συνεχή μνήμη Θεού, διά της εκουσίας αυτοφυλακής, οσάκις επέστρεφεν εις το κελλίον του από θέρος ή από συναναστροφής με διαφόρους άλλους Γέροντας 'Ασκητάς, απεδύετο εις μίαν έντονον προσπάθειαν περισυλλογής του νοός, διά της προσευχής, της ευσεβούς μελέτης και της ψαλμωδίας, μέχρις ότου ο λογισμός του επανέλθη εις την προηγουμένην κατάστασιν της μακαρίας ησυχίας.

28. Ένας αδελφός παρεκάλεσε πάρα πολύ τον Αββάν Σισών να του ομιλήση διδακτικόν λόγον. Ο Αββάς Σισώης απαντών εις την ερώτησιν αυτήν του είπε:

Να καθίσης εις το κελλίον σου, διατηρών την διάνοιάν σου καθαράν από πάσαν επίγειον ή κοσμικήν σκέψιν και φροντίδα και να προσπέσης με πολλά δάκρυα ενώπιον του Θεού τότε ασφαλώς θα αναπαυθης ψυχικώς.

29. Ενας Γέρων έλεγε προς τους μαθητάς του:

— Όπως ακριβώς και στρατιώτης και ο κυνηγός, όταν ευρίσκωνται εις τον αγώνα, δεν ήμπορούν να φροντίζουν για κανένα άλλον άν πληγώνεται ή σώζεται, αλλ' ο καθένας αισθάνεται μόνον διά τον εαυτόν του αγωνίαν και προσέχει, τοιουτοτρόπως πρέπει να προσέχη και να αγωνιά και ο Μοναχός εις τον αγώνα του εναντίον των πειρασμών.

30. Ο ίδιος είς άλλην περίπτωσιν είπε να ασκήσαι εις την σιωπήν, να μη φροντίζης διά τίποτε το κοσμικόν και μάταιον, να προσέχης εις την μελέτην σου, να κοιμάσαι και να εξυπνάς με φόβον Θεού, και τότε ποτέ να μη φοβηθής τάς ορμητικές επιθέσεις των ασεβών και του πειρασμού.

31. Ένας άλλος Γέρων είπεν: αν και οι Αγιοι Ασκηται εκοπίασαν εις αυτόν εδώ τον κόσμον, εν τούτοις απέλαβον και από εδώ ένα μέρος της αιωνίας αναπαύσεως και μακαριότητος της επουρανίου ζωής το μέρος δε αυτό υπήρξεν η ευκαιρία να παραμείνουν ελεύθεροι από την επίπονον και εξαντλητικής φροντίδα του κόσμου.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

32 Ο Αββάς Αλώνιος διετύπωσε την εξής διδακτικήν γνώμην «Εάν δεν είπη, με την καρδίαν του, ο άνθρωπος, ότι εις αυτόν τον κόσμον μόνον εγώ και ο Θεός υπάρχομεν, δεν θα δυνηθή να εύρη ανάπαυσιν ψυχής».

33. Ο Παΐσιος, ο αδελφός του Αββά Ποιμένος, εσχετίζετο με κάποιον έξω από το κελλί του. Ο Αββάς Ποιμήν δεν ήθελεν αυτήν την γνωριμίαν, δι' αυτό έπήγε και έπεσκέφθη τον Αββάν Αμμωναν. Μόλις συνηντήθησαν οι δύο Αββάδες, λέγει ο Ποιμήν προς τον Αμμωνάν.

Ο αδελφός μου ο Παΐσιος σχετίζεται με κάποιον εγώ όμως δεν αναπαύομαι εις αυτήν την γνωριμίαν.

Αφού ήκουσε μετά προσοχής, του απαντά ο 'Αββάς Αμμωνάς:

Ποιμήν, ακόμα ζής κατά κόσμον; Πήγαινε, ευλογημένε, εις το κελλί σου και βάλε εις τον νούν και την καρδίαν σου, ότι έχεις όλόκληρον χρόνον μέσα εις το μνήμα.

34. Ένας Γέρων ανέπτυξε την κατωτέρω αλληγορικήν ερμηνείαν περικοπής της Παλαιάς Διαθήκης, συσχετίσας αυτής με την ανάγκην της ησυχίας :

Η Σωμανίτις εδέχθη τον Ελισαίον, αν και έζη μόνη και δεν έσχετίζετο με κανένα άλλον. Οι Πατέρες-είπεν ο Γέρων- θεωρούν την Σωμανίτιδα ως συμβολικής αλληγορίας της ψυχής, τον δε Ελισαίον ως συμβολικής αλληγορίας του Αγίου Πνεύματος. Είς οιανδήποτε λοιπόν ώραν η ψυχή ευρίσκεται μακράν των σωματικών μεριμνών και επιγείων φροντίδων, την επισκέπτεται το Πνεύμα του Θεού, και τότε θα δυνηθή να γεννήση, ενώ είναι στείρα⁴⁷.

35. Ο Αββάς Σισώης, όταν εκάθητο εις το κελλίον του, πάντοτε έκλειε την θύραν το ίδιον έκαμνον και όλοι οι άλλοι Πατέρες.

36. Δύο γνωστοί και φίλοι συνεφώνησαν να μονάσουν. Έπραγματοποίησαν λοιπόν την συμφωνίας των και απεδύθησαν εις σκληρούς αγώνας, επιδείξαντες υψηλής και ενάρετον μοναχικήν πολιτείαν. Συνέβη κάποτε και εις εξ αυτών να γίνη Κοινοβιάρχης εις Μοναστήριον: ο άλλος παρέμεινεν Αναχωρητής τελειοποιηθείς εις την άσκησιν.

⁴⁷ Το χωρίον, το οποίον ερμηνεύεται αλληγορικώς, είναι εκ της Δ' Βασιλειών (δ' 8-17). "Η αναλογία δε είναι η εξής: ως η στείρα Σωμανίτις, καίτοι στείρα, ηδυνήθη όμως να συλλάβη και να γεννήση διά της θαυματουργού ευχής του Προφήτου, επειδή ήτο σώφρων και ενάρετος, ούτω πως και η ψυχή του ή συχαστού και υπεράνω των σωματικών αδυναμιών Μοναχού, δέχεται την επίσκεψιν του Αγίου Πνεύματος και πλουτίζεται τότε διά πολλών χαρισμάτων, εν οίς η υψηλή και μυσταγωγός θεωρία.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

Τούτου ένεκεν ο Θεός τον έπλούτισε με υπερφυσικήν ικανότητα πολλών και μεγάλων θαυμάτων ούτω απεδίωκε δαίμονας από δαιμονιζομένους, εθεράπευεν ασθενείς, και προέλεγε τα μέλλοντα.

37. Ο Κοινοβιάρχης λοιπόν πληροφορηθείς την πνευματικήν πρόοδον τού Αναχωρητού και τα θαύματα, που επετέλει, ως και τα χαρίσματα, με τα οποία κατεπλουτίσθη ο πρώην φίλος του, απεμακρύνθη από τους ανθρώπους και παρέμεινε μόνος εν ησυχία επί τρείς εβδομάδας. Κατά το διάστημα αυτής της αναχωρήσεως παρεκάλει μετα θερμότητος τον Θεόν να του φανερώση διατί ο μέν 'Αναχωρητής θαυματουργεί και τοσαύτης τιμής ήξιώθη από Θεού, ενώ αυτός ουδε και του ελαχίστου χαρίσματος παρά Θεού ήξιώθη..

38. Ο Θεός ικανοποιών την παράκλησιν αυτήν του Κοινοβιάρχου αποστέλλει προς αυτόν Αγγελον, όστις τού απεκάλυψε τα εξής:

-Μάθε λοιπόν-του λέγει ο όφθείς "Αγγελος του Κυρίου-ότι ο Αναχωρητής κάθεται μόνος ενώπιον του Θεού και διαρκώς, ημέραν και νύκτα, αναστενάζει και κλαίει από κατάνυξιν και συντριβήν καρδίας, χάριν δε του Κυρίου πεινά, διψά και υποφέρει. Αντιθέτως, σύ έχεις πολλές μερίμνας και χαίρεις με την συντροφιάν των ανθρώπων. Σού είναι λοιπόν αρκετή η παρηγορία, που σου προσφέρουν οι άνθρωποι.

39. Ενας Γέρων Ασκητής έλεγε: «Δεν πρέπει να μεριμνά κανείς διά τίποτε, παρά μόνον πώς να φοβήται τον Θεόν. Εγώ, τουλάχιστον, και εάν παραστη ανάγκη να φροντίσω διά σαρκικήν χρείαν, ποτέ δεν με απασχολεί η φροντίς αυτή από καιρόν, ούτε την σκέπτομαι ενωρίτερον της επιβαλλομένης στιγμής προς ικανοποίησίν της».

40. Ο Αββάς Σισώης είπεν: «Εάν ευρεθή άνθρωπος να φροντιση διά σε, συ δεν πρέπει να τον διατάξης πως πρέπει να ενεργήση».

41. Ένας άλλος Γέρων είπεν: η περιφρόνησις των βιοτικών μεριμνών (η αμεριμνησία), η σιωπή και η κρυπτη μελέτη⁴⁸ γεννούν την αγνείαν και καθαρότητα της ψυχής.

⁴⁸ Κρυπτην μελέτην εννοεί, προφανώς, ενταύθα ή την ενασχόλησιν τού νοος με υψηλές θεωρίας, υπερκειμένους των όρων της φύσεως, και την δι' αυτών μυστικήν κατανόησιν υπερβατικών αληθειών, ή την μελέτης της Αγίας Γραφής και την αλληγορικής αυτής ερμηνείαν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

42. Μεταξύ ενός νεωτέρου Μοναχού και ενός Γέροντος διημείφθη ο εξής ωφέλιμος και διδακτικός διάλογος:

Αδελφός: Πώς πρέπει, Πάτερ μου, ο Μοναχός να περνά τον καιρόν του εις το κελλίον του;

Γέρων: Να αποφεύγη την γνωριμίαν με πολλούς ανθρώπους, ώστε να ησυχάζη ο λογισμός του, διά να κατοικήση εις αυτόν η αληθής και σώζουσα γνώσις (η νοερά δηλαδή επικοινωνία μετά του Θεού).

43. Αδελφός: Εάν κάποτε ο Μοναχός εξέλθη από το κελλίον του, πώς πρέπει να ενεργή;

Γέρων: Ο Μοναχός είναι ένα περιστέρι και όπως ακριβώς το περιστέρι, όταν εξέλθη εις τον καιρόν του από την φωλεάν του, διά να απλώση τα πτερά του, και παραμείνη επί πολύ έξω και βραδυάση, τότε τα διάφορα άγρια πετεινά το ραμφίζουν και καταστρέφουν την ωραιότητά του, τοιουτοτρόπως συμβαίνει και με τον Μοναχόν εξέρχεται και αυτός από το κελλί του, κατά την ώραν της συνάξεως (συγκεντρώσεως) των Μοναχών της Σκήτης, διά να απλώση τους λογισμούς του. Εάν λοιπόν βραδύνη πολύ έξω από το κελλί του, τότε προσβάλλεται από τους δαίμονας και σκοτίζονται οι λογισμοί του⁴⁹.

44. Αδελφός: Με ποιον τρόπον, Πάτερ μου, ο διάβολος κατορθώνει να βγάξη έξω από το κελλί του τον Μοναχόν;

Γέρων: Ο διάβολος, τέκνον μου, ομοιάζει με τον γητευτής των αγρίων θηρίων ως γνωστόν ο γητευτής αυτός με ολίγα απλά και ασήμαντα λόγια κατορθώνει να βγάξη έξω από την φωλεάν του το θηρίον. Τότε, αφού το συλλάβη, το οδηγεί εις τας πλατείας της πόλεως και εκεί το υποχρεώνει εις διαφόρους φαιδράς εκδηλώσεις, διά να γελούν με αυτό οι άνθρωποι. Όταν δε το θηρίον αυτό μεγαλώση πλέον, ώστε να μη δύναται να ανταποκριθή εις την εκμεταλλευτικήν διάθεσιν του ανθρώπου, τότε ο κάτοχός του, διά να το ξεφορτωθή, ή το καίει ή το πνίγει εις την θάλασσαν.

⁴⁹ Η χρησιμοποίησης του παραδείγματος της περιστεράς είναι επιτυχής διότι η περιστέρα, όσον και εάν απομακρυνθη, επανέρχεται εις την φωλεάν της, Δι' αυτό χρησιμοποιούν, ως γνωστόν, την περιστέρα και ως ταχυδρόμον. Δέον όμως να ληφθη υπ' όψιν και το ότι εις την περιοχής, περί ης ενταύθα γίνεται λόγος, υπήρχαν πολλά άγρια πουλιά, τα οποία φυσικώ τω λόγω κατεδίδωκον τας περιστεράς, όταν αύται ευρίσκοντο εκτεθειμένα εις το ύπαιθρον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

Τα ίδια παθαίνει και ο ταλαίπωρος Μοναχός υπό του διαβόλου, όταν οι λογισμοί τον εξαπατήσουν και τον παρασύρουν να εγκαταλείψη το κελλί του.

45. Ενας άλλος αδελφός ήρώτησεν ένα Γέροντα :

-Πάτερ μου, πώς πρέπει να ασκώ την ησυχίαν μέσα εις το κελλίον μου;

Ο Γέρων απήντησε :

-Να κάθесαι εις το κελλίον σου και να μη ενθυμήσαι καθ' όλοκληρίαν άνθρωπον.

46. Ο αδελφός ήρώτησεν εκ δευτέρου:

-Και πώς πρέπει να εργάζεται η καρδιά του εγκλείστου Μοναχού, διά να ασχολήται συστηματικώς με την ησυχίαν⁵⁰,

Ο Γέρων απήντησε πάλιν:

-Η τελεία εργασία του Μοναχού είναι το να έχη εστραμμένην διαρκώς και αδιαλείπτως την προσοχήν του προς τον Θεόν, χωρίς να περισπάται από ουδεμίαν άλλην σκέψιν ή φροντίδα.

47. Τρεις Άγιοι Αναχωρηται συνηντήθησαν κάποτε εις ένα μέρος. Χάριν δε αμοιβαίας πνευματικής οικοδομής και ωφελείας εξήτησαν, όπως έκαστος εκ των τριών διηγηθή εις τους υπολοίπους με ποίαν νοεράν εργασίαν ασχολείται, όταν ευρίσκεται έγκλειστος εις το κελλίον του.

48. Ο πρώτος λοιπόν ήρχισε με ταπείνωσιν να διηγείται: «Εγώ, αδελφοί μου, από την στιγμήν, που ήρχισα την ησυχίαν, έσταύρωσα τελείως τον εαυτόν μου⁵¹ επάνω εις τον σταυρόν της θεληματικής ασκήσεως και αυτοσυγκεντρώσεως, και ούτω άπεξενώθην από όλους τους εξωτερικούς περισπασμούς. Είχαν διαρκώς εις τον νούν μου την βαθυτέραν σημασίαν του ρητού της Αγίας Γραφής: «διαρρήξωμεν τους δεσμούς αυτών, και απορρίψωμεν άφ' ημών τον ζυγόν αυτών» (Ψαλμ. β' 3), (δηλαδή

⁵⁰ Και εδώ, αλλά και όπου δήποτε συναντάται η λέξις ησυχία, έχει την ειδικής σημασίας της αυστηράς αυτοσυγκεντρώσεως και περισυλλογής, ώστε αποκλειστικώς και μόνον δ Μοναχός ευρισκόμενος μακράν του κόσμου να σκέπτεται μόνον τον Θεόν και να επικοινωνή νοερώς μετ' αυτού. Η ειδική περί τούτου διδασκαλία και το εξ αυτής διαμορφωθέν σύστημα ονομάζεται ήσυχασμός.

⁵¹ Ας ενθυμηθώμεν, διά να κατανοήσωμεν βαθύτερον το πνεύμα της εύγενούς προσπαθείας του 'Αναχωρητού, το ρητόν του Αποστόλου Παύλου «Χριστώ συνεσταύρωμαι, ζώ δε ουκέτι εγώ, ζη δε εν εμοί Χριστός» (Γαλ. β' 20).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

«ἀς σπάσωμεν τα δεσμά αυτών, που μας κρατούν δεσμίους, και ἀς τινάξωμεν ἀπὸ ἐπάνω μας τον ζυγὸν τους»): συγχρόνως δε ἀνήγειρα νοητὸν τείχος μεταξύ της ψυχῆς μου και των σωματικῶν μεριμνῶν και τότε εἶπον εἰς τον εαυτὸν μου: «Πρόσεξε! ὅπως ακριβῶς αὐτὸς που εὐρίσκεται πίσω ἀπὸ το τείχος, δεν ἔμπορεί νὰ ἰδῇ αὐτὸν που βαδίζει ἔξω ἀπὸ αὐτό, ἔτσι και συ νὰ μὴ θελήσης νὰ βλέπης τίποτε ἀπὸ τα πράγματα του ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ προσέχης ἀγρύπνως τον ἐσωτερικὸν εαυτὸν σου, ἀναμένων καθημερινῶς την ἐπιβράβειυσιν των πρὸς τον Θεὸν ἐλπίδων σου. Τοιουτοτρόπως δε νὰ ζῇς ὡς ξένος εἰς αὐτὸν τον κόσμον και ὡς πάροικος και, προ παντός, ὡς νὰ πρόκειται αὐρίον νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ του ματαίου κόσμου».

49, «Συλλογιζόμενος δε και τους Ἀγγέλους, οἱ οἱ ποῖοι διαρκῶς ἀνέρχονται και κατέρχονται διὰ τα παραλαμβάνουν τὰς ψυχάς, και διαρκῶς περιμένων το τέλος μου, λέγω: Θεέ μου, εἶναι ἐτοιμὴ ἡ καρδιά μου⁵². Με τους ψυχικοὺς μου οφθαλμοὺς βλέπω και τον Ἁγίον Ἀγγελὸν μου νὰ παραμένῃ πλησίον μου και νὰ στέκη ἐκ δεξιῶν μου. Αὐτὸν λοιπὸν παρατηρῶν διαρκῶς ἐμπροσθέν μου ἐπιτηρῶ τον εαυτὸν μου με αὐστηρότητα, διότι τον φοβούμαι, ἐπειδὴ πιστεύω, ὅτι ἐλέγχει ὅλας τὰς πράξεις μου και καθημερινῶς ἀνέρχεται εἰς τον Θεὸν και του ἀποκαλύπτει τὰ ἔργα μου, τους λόγους μου και τὰς σκέψεις μου».

50. Αφού ο πρῶτος Ἀναχωρητὴς ἐτελείωσε την ἀφήγησίν του, ἔλαβε τον λόγον ο δεύτερος, ὅστις εἶπε τὰ ἐξῆς: «Εγώ, ἀδελφοί μου, βλέπω ὡς πραγματικότητα την υπεράνω της ὕλης και των αισθήσεων εὐρισκομένην Ἐκκλησίαν των Νοερῶν Δυνάμεων και εἰς το μέσον αὐτῆς τον Κύριον τῆς δόξης νὰ λάμπῃ περισσότερον ἀπὸ ὅλους. Εὰν δε τύχῃ νὰ καταληφθῶ ἀπὸ ἀκηδῖαν, τότε στρέφω τον νούν και ἀντιλαμβάνομαι τὰ θαυμαστά κάλλη των Ἀγγέλων και τους ὕμνους, τους οἱοὺς ἀκαταπαύστως ἀποστέλλουν εἰς τον Θεὸν και τὰς ριγηλὰς μελωδίας των και ἀμέσως ἀνυψώνομαι ἀπὸ τους φθόγγους και την μουσικὴν των Ἀγγέλων, ὁπότε ἀπὸ το ὕψος ἐκεῖνο ὅλα πλέον τὰ πράγματα, που εὐρίσκονται εἰς την γῆν, τὰ βλέπω ὡς ἀνάξια λόγου σκύβαλα».

51. Ο τρίτος, τέλος, Ἀναχωρητὴς εἶπε και αὐτὸς ποῖον εἶναι το περιεχόμενον τῆς νοεράς του ἐργασίας. «Εγώ, ἀδελφοί μου, ἀπὸ πρῶτῃς ἀνέρχομαι νοερῶς πρὸς τον Κύριόν μου και ἀφού τον προσκυνήσω, ρίπτομαι ἐνώπιόν Του ἐξομολογούμενος τὰ παραπτώματά μου. Ἐν συνεχείᾳ κατέρχομαι. ὀλίγον ἀπὸ το δυσθεώρητον ἐκεῖνο ὕψος

⁵² «Ἐτοιμὴ ἡ καρδιά μου ο Θεός, ἐτοιμὴ ἡ καρδιά μου» (Ψαλμ. νς' 8).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

και προσκυνώ τους Αγίους Αγγέλους παρακαλών αυτούς να δεηθούν εις τον Θεόν δι' εμέ και δι' όλην την κτίσιν». ⁵³

52. «Όταν εκτελέσω και αυτό το προσκύνημα, τότε κατέρχομαι εις την άβυσσον και περιέρχομαι τους διαφόρους τόπους των κολάσεων, βλέπων τους συνανθρώπους μου να βασανίζονται, οπότεν και εγώ κλαίω μαζί των θεωρών και τον εαυτόν μου συγκατάδικόν των. Εκεί, εις τον τόπον των βασάνων, βλέπω τα ακατάπαυστα δάκρυα και τους θρήνους, που δεν ήμπορεί κανείς να τα διηγηθή, την θάλασσαν του πυρός να παφλάζη και να μουγγρίζη φοβερά, φλογισμένα κύματα να υψώνωνται υπεράνω και των υψηλοτέρων ορέων, και μέσα εις αυτήν την συμφοράν και τον όλεθρον να έχουν ριφθή αναρίθμητοι άνθρωποι, τους οποίους φρουρούν άγριοι και απότομοι άγγελοι (δαίμονες)».

53. «Οι κολασμένοι αυτοί καίονται όπως ακριβώς τα φρύγανα, χωρίς να καταναλίσκωνται, αλλά διαρκώς μένοντες εις το πύρ μουγγρίζουν με απόγνωσιν και τρίζουν τους οδόντας, των, ανακλαίουν γοερά και θρηνούν. Από αυτούς αποστρέφει ο Θεός τους οικτιρμούς Του έξ αιτίας των αμαρτιών των και των ανομιών των. Μαζί λοιπόν με αυτούς θρηνώ και εγώ και τοιουτοτρόπως διατηρώ το πένθος εις την καρδίαν μου, όπως αναφέρει και το σχετικόν ρητόν: «Εγενήθη τα δάκρυά μου έμοι άρτος ημέρας και νυκτός» (Ψαλμ. μα΄ 4). (Τα δάκρυά μου, δηλαδή, κατήντησαν να είναι δι' εμέ ο άρτος ημέραν και νύκτα).

54. Ένας αδελφός έπεσκέφθη τον Αββάν Μωϋσήν εις την Σκήτην, παρακαλών αυτόν νά τού είπη διδακτικόν λόγον.

Ο Αββάς Μωϋσής του λέγει:

-Πήγαινε, κλείσου μέσα εις το κελλί σου και το κελλί σου θα σου τα διδάξη όλα.

⁵³ Αί υπό των Αναχωρητων περιγραφόμεναι καταστάσεις δεν αποτελούν εικόνας ζωηράς φαντασίας, αλλά θεληματικής χαλιναγώγησιν και καθοδήγησιν του νοός εις την μελέτης των υπερκοσμίων αληθειών και απόκρουσιν των πονη: ρών και εν γένει ψυχοφθόρων διαλογισμών. Εν πολλοίς αί τοιαύται καταστάσεις αποτελούν και εκστασιασμούς και ισχυρά βιώματα μιας συγκλονιστικής εμπειρίας από την συνάντησιν της ψυχής με το θείον, κατά τρόπον υπερυλικόν, υπερπρα: γματικόν, όμοιον εκείνου τον οποίον εξομολογείται και ο ουρανοβάμων Παύλος περί της μεταβάσεώς του μέχρι τρίτου ουρανού (Β' Κορ. ιβ' 1-4).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

55. Ο ίδιος Αββάς Μωϋσής είπε: «Εκείνος που έχει κοντά του τον Θεόν και συνεχώς έχει προς Αυτόν εστραμμένην την σκέψιν του, πολύ καλά κάμνει να μη βάζη κανένα εις το κελλί του».

56. Εις άλλην περίπτωσιν είπε πάλιν ο ίδιος: «Είναι αδύνατον να αποκτήση ή καρδιά τον Ιησούν, χωρίς πολύν κόπον και ταπείνωσιν και ακατάπαυστον προσευχήν».

57. Διηγούνται περί ενός Γέροντος Ασκητού το κατωτέρω περιστατικόν. Ούτος παρέμενε τελείως έγκλειστος εις το κελλίον του, από το οποίον ουδέποτε εξήρχετο και εις την Εκκλησίαν ακόμη δεν μετέβαινεν, αλλ' επικοινωνεί νοερώς μετά του Θεού.

Ο Γέρων λοιπόν αυτός Ασκητής είχε και ένα αδελφόν σαρκικόν, που ησκήτευεν εις ένα κοντινόν κελλί της αυτής Σκήτης. Ο σαρκικός αυτός αδελφός του Γέροντος Ασκητού αρρώστησε προαισθανόμενος δε τον θάνατόν του έστειλεν άνθρωπον προς τον Γέροντα Ασκητήν και του εξήτει να τον επισκεφθή, διά να τον ίδη, πρίν αποθάνη.

58. Ο Γέρων Ασκητής απήντησε προς τον απεσταλμένον τού σαρκικού αδελφού του:

-Δεν ήμπαρώ να έλθω, διότι είναι σαρκικός μου αδελφός⁵⁴.

Ο ασθενής απέστειλε και πάλιν άνθρωπος και του μεταβίβασε την παράκλησιν.

-Τουλάχιστον την νύκτα έλα, διά να σε δω.

Και εις την δευτέραν προτροπήν απήντησεν ο Γέρων 'Ασκητής μετά της αυτής αποφασιστικότητος.

-Δεν δύναμαι, διότι, εάν σε ίδω, η καρδιά μου δεν θα παραμείνη καθαρά από γηϊνήν σκέψιν και συναισθήματα κατά την προς τον Θεόν επικοινωνίας και συνομιλίας της.

Και πράγματι κοιμήθη τον ύπνον του δικαίου ο ασθενής σαρκικός αδελφός, χωρίς να συναντηθούν μεταξύ των.

⁵⁴ Προφανώς δια της αρνήσεώς του αυτής επεδίωκε να κατανικήση την απορρέουσαν εκ του φυσικού συγγενικού φίλτρου αδυναμίαν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

59. Περί της Αμμάς⁵⁵ Σάρρας έλεγον, ότι το σπήλαιον, όπου ήσκήτευν, ευρίσκετο επάνω εις την όχθης του ποταμού καίτοι δε παρέμεινεν εις το σπήλαιον αυτό εξήκοντα ολόκληρα έτη, εν τούτοις ούτε μίαν ημέραν δεν έσκυψε να ιδή τον ποταμόν.

60. Ο Αββάς Θεόδωρος της Φέρμης είπεν: εάν δεν αποκοπώ από τα συναισθήματα λύπης και επιθυμίας διά συναναστροφήν, αυτά τα συναισθήματα, ως επίγεια και σαρκικά, δεν θα με αφήσουν να είμαι Μοναχός.

61. Ένας αδελφός προσήλθεν εις τον Αββάν Θεόδωρον διά να διδαχθή από αυτόν να ράπτη σπυρίδας (ζεμπίλια). Έφερε μάλιστα εις τον Αββάν και την σειράν⁵⁶. Ο Γέρων Θεόδωρος έσηκώθη με προθυμίαν, έβρεξε την σειράν αυτήν, διά να είναι εύχρηστος, και του ψε την αρχήν. Αφού τού έδωσε λεπτομερείς οδηγίας πώς θα εργάζεται, τον άφησε μόνον και αυτός εισήλθεν εις το κελλίον του και έκάθισε διά να συνεχίση την αυτοσυγκέντρωσιν και την περισυλλογής της σιωπής και της ησυχίας. Την καθορισμένην διά τούς Ασκητάς ώραν (την ενάτης της ημέρας) τού έδωσε φαγητόν και κατόπιν τον απέστειλεν εις το κελλίον του.

62. Την επομένην πρωΐαν, όταν προσήλθεν ο μαθητευόμενος αδελφός διά να συνεχίσει την εξάσκησιν εις το ράψιμον του ζεμπιλιού, του λέγει με πραότητα ο Αββάς Θεόδωρος:

-Πάρε, αδελφέ μου, απ' εδώ την σειράν σου και πήγαινε εις το καλόν· διότι, όπως αντιλαμβάνομαι, ήλθες εδώ διά να με βάλης εις πειρασμόν και φροντίδα.

Μετά από αυτήν την ανακοίνωσιν, δεν τον άφησε πλέον να παραμείνη περισσότερον μέσα εις το κελλί του⁵⁷.

63 Ο Αββάς Ιωάννης έλεγεν: εάν ο άνθρωπος έχη μέσα εις την ψυχήν του σκεύος του Θεού, τότε θα δυνηθή να καθίση εις το κελλίον του, έστω και εάν εις το κελλίον του δεν ευρίσκονται σκεύη του παρόντος κόσμου. Δύναται επίσης να παραμένη ένας άνθρωπος εις το κελλίον, εφ' όσον υπάρχουν εις αυτό σκεύη του παρόντος κόσμου.

⁵⁵ Αμμά=Μήτηρ, Γερόντισσα.

⁵⁶ Σειρά==στριμμένα και πλεγμένα βλαστάρια φοινίκων, τα οποία συμπλεκόμενα και ραπτόμενα απήρτιζον ένα ζεμπίλι ή καλάθι κ.λ.π.

⁵⁷ Η συμπεριφορά αυτή του 'Αββα Θεοδώρου, ενδεικτική του ησυχαστικού πνεύματος, δεν οφείλετο εις έλλειψιν αγάπης, εφ' όσον μάλιστα, χάριν της αγάπης εδέχθη τον μαθητευόμενον κατά την προηγουμένην ημέραν και του παρέθεσε και φαγητόν. Αλλ' ο "Όσιος, επιθυμών να διατηρήση την διάνοιάν του καθαράν και ελευθέραν από πάσαν φροντίδα, απέφευγε πάντα περισπασμόν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

Εκείνος όμως που δεν έχει καθ' ολοκληρίαν σκεύη, είτε του Θεού, είτε του κόσμου τούτου, αυτός ασφαλώς ούτε μίαν στιγμή δεν θα δυνηθή να παραμείνη εις το κελλίον του⁵⁸.

64. Ένας αδελφός παρέμενεν εις Κοινόβιον και εφήρμοζεν εις τον εαυτόν του αυστηράν άσκησιν.

Αυτό το επληροφορήθησαν οι αδελφοί, που έζων εις την Σκήτην, και ήλθον να τον γνωρίσουν (διότι προφανώς θα εφάνη εις αυτούς περιέργον πώς ένας κοινοβιάτης δύναται μέσα εις το Κοινόβιον να υποβάλλεται εις αυστηράν άσκησιν).

Οι σκητιώται λοιπόν αυτοί εισήλθον εις το μέρος που εργάζετο ο κοινοβιάτης. Μόλις τους είδεν ο κοινοβιάτης διέκοψε, προς στιγμήν, την εργασίας του, έβαλεν εις αυτούς μετάνοιαν, τους έχαιρέτισε και τους ήσπάσθη εν συνεχεία, χωρίς άλλας συζητήσεις, επέστρεψεν εις τον τόπον της εργασίας του και επανέλαβε πάλιν το εργόχειρόν του.

65. Όταν είδον οι αδελφοί αυτό, που έκαμε, του είπον:

-Ποίος, Πάτερ Ιωάννη, έβαλεν επάνω σου το μοναχικόν σχήμα και σε εχειροτόνησε Μοναχόν; Θα έπρεπε να σε διδάξη ο Γέροντάς σου, ότι, όταν σε επισκέπτεται ένας αδελφός, πρέπει να τον υποδεχθώς με φιλοφροσύνην, να πάρης το επανωφόρι του και να του είπης" «Κάμε προσευχήν, Πάτερ μου, δι' εμέ τόν αμαρτωλόν, ή «Κάθισε, Πάτερ μου»

– Ο αμαρτωλός Ιωάννης-απήντησεν εκείνος-δεν δαπανά τον καιρόν του εις αυτάς τας άνθρωπαρέσκους φιλοφρονήσεις.

66. “Ένας αδελφός υπέβαλε την εξής ερώτησιν εις ονομαστόν και πολύπειρον Γέροντα:

-Γέροντά μου, είπέ μου σε παρακαλώ, ποίους λογισμούς πρέπει να έχω εις την καρδίαν μου;

Ο Γέρων του απήντησεν:

⁵⁸ Πραγματικός και κρυστάλλινον απόσταγμα πείρας υφίσταται κανείς αυτοπεριορισμόν, εφ' όσον έχει παρηγορίαν, είτε εκ του εφημέρου κόσμου, είτε εκ Θεού. Εκείνος όμως, ο οποίος δεν έχει τίποτε μέσα του, είναι ακατάστατος και πουθενά δεν αναπαύεται.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

– Όλα όσα σκέπτεται ο άνθρωπος, εφ' όσον υπάρχουν κάτω από τον ουρανόν (και επομένως αναφέρονται εἰς εφήμερα και γήϊνα πράγματα), συνιστούν την ματαιότητα. Εκείνος, που επιμένει εἰς την ενθύμησιν του Ἰησοῦ, μόνον αὐτός εὑρίσκεται εἰς την ἀλήθειαν.

67. Εἰς τον ἴδιον Γέροντα, που ἔδωσε την προηγουμένην ἀπάντησιν, υπέβαλον και μίαν ἄλλην ἐρώτησιν:

-Ποῖος πρέπει να εἶναι ο Μοναχός; Εἰς την ἐρώτησιν αὐτήν ἀπήντησεν ως εξής:

-Κατά την γνώμην μου, ο Μοναχός πρέπει να εἶναι τελείως μόνος, δηλαδή ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε υλικὴν φροντίδα και γήϊνον περισπασμόν, και πρὸς μόνον τον Θεόν να ἀπευθύνεται με ἄλλους λόγους και τέλειος Μοναχός θα πρέπει να σκέπτεται πάντοτε και ἀποκλειστικῶς μόνον τον Θεόν.

Ὅπως ἀκριβῶς ἓνα σταφύλι που σύρεται ἀπὸ την κίνησιν τοῦ κλήματος ἐπάνω εἰς την γην, ἀχρηστεύεται τελείως, τοιοῦτοτρόπως και ο λογισμὸς του ησυχαστοῦ παύει πλέον να ἀνατρέχη πρὸς τον Θεόν, εφ' όσον ἐνασχολεῖται με τα γήϊνα.

Γ'. Ἀντιόχου του Παντέκτου.

ΗΣΥΧΙΑ τὸ Μοναχὰ μεγάλη συμβάλλεται οὗ μόνον γὰρ ἄργιάν των κακῶν παρέχει, ἀλλὰ και τὴν προσευχὴν καθαίρει, και τὸ νοῖ πένθος και κατάνυξιν ἔμποιει, ἔχουσα δηλονότι μεθ' ἑαυτῆς τὰς τέσσαρας ταύτας ἀρετὰς, τὴν μακροθυμίαν και τὴν πραότητα, τὴν ἀγρυπνίαν και τὴν ἐγκράτειαν ὑπὸ τούτων γὰρ βοηθουμένη, και τὴν προσευχὴν φυλάττουσα ἀδιάλειπτον, συντόμως προξενεῖ τὸ Μοναχὰ τὴν ἀπάθειαν.

2. Καλὴ οὖν ἡ εὐκαιρος σιωπὴ, μήτηρ γὰρ ἔστιν ἐννοιῶν σοφωτάτων, ἐπειδὴ τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα φεύγει τὴν πολυλογίαν, ὡς ταραχῆς πάσης και φαντασίας ἐκτὸς ὄν, ἀπογεννᾷ δὲ τὰς ἀρέτας ἡ ἡσυχία, διὰ τῆς πρὸς Θεὸν διηνεκοῦς και ἀπερισπάστου ἐντεύξεως.

3. Φιλήσυχος Μοναχὸς ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ και αὐτὸς ἀγαπῶν τὸν Θεόν, αὐτῷ μόνον θέλει προσομιλεῖν διὰ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, και ἐπὶ γῆς διάγων, τὰ οὐράνια ἀεὶ φαντάζεται, και μεριμνᾷ ὅλος ὁ νοῦς αὐτοῦ πῶς ἀρέσῃ τῷ Θεῷ, και γένηται γὰρ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

4. Ὁ τοιοῦτος τοῖς Ἀγγέλοις τῷ βίῳ συναμιλλᾶται, πάντοτε τὰς ἐρήμους διώκων, ἵνα ἐν πολλῇ ἡσυχίᾳ και ἀμεριμνίᾳ προσομιλῶν τῷ Θεῷ, τὸν ἑαυτοῦ γοῦν ἔσοπτρον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

ἀκηλίδωτον ἀπεργάσεται, κατὰ τὸν μέγαν "Ἡλίαν καὶ τὸν Πρόδρομον καὶ Βαπτιστὴς τοῦ Κυρίου.

5. Μακάριος ὁ τοιοῦτος ἐπὶ γῆς καὶ ἐν οὐρανῷ, ὅς πάντα ἡγήσατο σκύβαλα, ἵνα Χριστὸν κερδήσῃ, καὶ εὐρεθῇ ἐν τῷ πραέῳ καὶ ἡσυχίῳ βαδίζων πνεύματι.

Ερμηνεία

Ἡ ΗΣΥΧΙΑ βοηθεῖ πάρα πολύ τὸν Μοναχόν· διότι ὄχι μόνον τὸν ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ να πράξῃ κακόν τι, ἀλλὰ καὶ τὴν προσευχήν του ἐλευθερώνει ἀπὸ πάσαν γηϊνὴν σκέψιν, καθαίρουσα αὐτήν, καὶ εἰς τὸν νοῦν προξενεῖ τὸ κατὰ Θεὸν πένθος καὶ τὴν κατάνυξιν. Τα ἐπιτυγχάνει δε ὅλα αὐτὰ ἡ ησυχία, διότι συνοδεύεται ἀπὸ τις τέσσαρας αὐτὰς ἀρετάς, τὴν μακροθυμίαν, τὴν πραότητα, τὴν ἀγρυπνίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Ἀπὸ αὐτὰς λοιπὸν τὰς ἀρετάς βοηθουμένη ἡ ησυχία καὶ διατηροῦσα τὴν προσευχήν συνεχή καὶ ἀσταμάτητον, συντόμως ἐξασφαλίζει εἰς τὸν Μοναχόν τὴν ποθητὴν ἀπάθειαν.

2. Καλὴ λοιπὸν καὶ ωφέλιμος εἶναι διὰ τὸν ησυχάζοντα ἡ ἀσκήσις τῆς σιωπῆς εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις⁵⁹. Ἡ χάριν τῆς ησυχίας σιωπὴ αὐτὴ εἶναι μητέρα σοφωτάτων ἐννοιῶν, ἐπειδὴ τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα, ποὺ ἀποτίκτει τὰς ἐννοίας αὐτάς, ἐνοχλεῖται καὶ ἀποδιώκεται ἀπὸ τὴν πολυλογίαν αὐτὸ το ἀγαθὸν πνεῦμα, ποὺ καταφαιδρύνει τὴν ψυχὴν καὶ καταυγάζει τὴν διάνοιαν, δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ ἐκδηλωθῇ ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει θόρυβος καὶ ταραχὴ, καταλαμβάνει δε τὴν ψυχὴν ἡ φαντασία (με γῆϊνα καὶ ἐγκόσμια ἀντικείμενα). Ἡ ησυχία, ὡς εὐγενὴς καὶ ωραία μήτηρ, γεννᾷ τελείως καὶ ἀσφαλῶς τὰς ἀρετάς, διὰ τῆς συνεχούς καὶ ἀδιαταράκτου ἐπικοινωνίας τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν.

3. Μοναχός, ποὺ ἀγαπᾷ καὶ ἐπιδιώκει τὴν ησυχίαν, ἀγαπάται ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ καὶ αὐτός, ἀπὸ ἰσχυρὰν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, μόνον με Αὐτόν ἐπικοινωνεῖ διὰ τῆς καθαρὰς προσευχῆς καίτοι δε ζῇ καὶ πορεύεται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἐν τούτοις ὁ εὐσεβὴς λογισμὸς του ἀνατρέχει συνεχῶς εἰς τὰ οὐράνια καὶ ὁ νοῦς του φροντίζει ἐξ ὁλοκλήρου πῶς νὰ ἀρέσῃ μόνον εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ καταστή νὰός του Ἁγίου Πνεύματος.

⁵⁹ «Εὐκαιρὸς σιωπῇ» δύναται νὰ νοηθῇ καὶ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «ἀκαιρὸς ὁμιλία», ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ὡς συνεχὴς προσπάθεια πρὸς περισυλλογὴς τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, αὐτοσυγκέντρωσιν τούτου συνέπεια θὰ εἶναι ἡ συστηματικὴ ἀποφυγὴ πάσης συνομιλίας, καταστρεφούσης τὴν περισυλλογὴς καὶ αὐτοῦ· συγκέντρωσιν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

4. Ο τοιοῦτος Μοναχός συναγωνίζεται κατὰ τον τρόπος ζωῆς, με τους Αγγέλους, επιδιώκων πάντοτε τους ερήμους και ησυχαστικούς τόπους (αλλά και την ἐξ ἀνθρώπων ἀπομόνωσιν), διὰ να κατορθώσῃ, με την πολλήν και αδιατάρακτον ἡσυχίαν και την ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ κάθε μέριμναν, να ἀνυψωθῇ εἰς το ἐπίπεδον τῆς συνομιλίας με τον Θεόν και τοιουτοτρόπως να κάμῃ τον νοῦν του καθαρὸν πνευματικῶν καθρέπτῃς, χωρὶς καμμίαν κηλίδα, συμφώνως προς το παράδειγμα του ἐνδόξου Προφήτου Ηλίου⁶⁰ και του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου και Βαπτιστοῦ του Κυρίου.

5. Καλότυχος και ευτυχισμένος ο Μοναχός, που σκέπτεται και ἐνεργεῖ οὕτω και ἐδῶ εἰς την γῆν και εἰς τον ουρανὸν μακαρίζεται, διότι ὅλα τα ἐπίγεια τα ἐθέλωρσεν ἀχρηστα σκύβαλα, διὰ να κερδήσῃ μονάχα τον Χριστόν⁶¹, και διὰ να κατορθώσῃ να βαδίζῃ εἰς τον προσωρινὸν αὐτὸν βίον κατευθυνόμενος ἀπὸ το πνεῦμα τῆς πραότητος και τῆς ησυχίας.

Δ'. Του Αββά Ησαΐου.

ΕΙΠΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας καὶ θέλων ἔλθῃν ἐπὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ κελλίου, καὶ μὴ πλεονεκτηθῆναι ὑπὸ τῆς ἔχθρας, ἀφιστᾷ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐν παντὶ πράγματι, τοῦ μὴ ψέξαι τινὰ ἢ δικαιῶσαι, ἢ ἔπαινεσαι ἢ μακαρίσαι, ἢ ἐξειπεῖν τὴν δικαιοσύνης τοῦ πλησίον, ἢ ἐν τινι λυπῆσαι αὐτόν, ἢ προσέχειν ἐλαττώματι αὐτοῦ καὶ μὴ ἔᾶσαι κέντημα ἐννοίας τῆς ἔχθρας ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀπολύειν τὴν γνῶσιν αὐτοῦ το ἀγνοοῦντι, καὶ τὸ θέλῃ μὰ αὐτοῦ τῷ ἄφρονι, καὶ τότε ἐπιγνώσεται ἑαυτόν, καὶ κατανοήσῃ τὸ βλάπτον αὐτόν, καὶ οὕτως ἀναπαυθήσεται.

2. Εἶπε πάλιν, ὅτι χρὴ τὸν ἡσυχάζοντα ἔρευναν ἑαυτὸν πᾶσαν ὥραν, εἰ παρῆλθε τοὺς κατέχοντας αὐτόν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ εἰ ἡλευθερωθῇ ἀπ' αὐτῶν ἔτι περιῶν" ὅσον γὰρ ὑπόκειται τῇ δουλείᾳ αὐτῶν, οὕπω ἡλευθερωθῇ" λοιπὸν κόπος ἔστιν ἕως οὔ τὸ ἔλεος γένηται.

3. Εἶπε πάλιν ὁ ὢν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, ὁφείλει ἔχειν τὸν φόβον τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Θεοῦ, προλαμβάνοντα αὐτοῦ τὴν πνοὴν ὅσον γὰρ ἡ ἁμαρτία πείθει αὐτοῦ τὴν καρδίαν, οὕπω γέγονεν ἐν αὐτῷ φόβος καὶ ἀκμὴν μακράν ἐστι τοῦ ἐλέους.

⁶⁰ Ἀς ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἡ υμνολογία τῆς Ἐκκλησίας χαρακτηρίζει τον Ἠλίαν «ἐνσαρκον Ἀγγελον».

⁶¹ «Δι' ὃν τα πάντα ἐζημιώθην, και ηγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστόν κερδήσω» (Φιλιπ. γ 8).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

4. Εἶπε πάλιν ὁ Ἡσυχαστὴς χρειάν ἔχει τῶν τριῶν τούτων, φόβου ἀδιαλείπτου, καὶ τοῦ αἰτεῖν αἰεὶ, καὶ τοῦ μὴ ἀπολύσαι ποτὲ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὁφεῖ λει δὲ καὶ φυλάξαι ἑαυτὸν τοῦ μὴ ἀκούσαι πάντα λόγον μὴ ὠφελοῦντα αὐτόν, ἔπει ἀπολλεῖ τὸν κόπον αὐτοῦ.

5. Διηγείτο δὲ καὶ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Σεραπίωνος λέγων, ὅτι ἠρωτηθῇ ποτὲ δ' Ἀββᾶς Σεραπίων παρὰ Γέροντος εἰποντος, ὅτι ποιήσον ἀγάπην, εἶπε μοὶ πῶς βλέπεις σεαυτὸν ; Καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἔοικα τινι ὄντι ἐν πύργῳ καὶ προσέχοντι ἕξω, καὶ νεύοντι τοῖς παρερχομένοις μὴ ἐγγίσαι αὐτῷ.

6. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρον, ὁ ἔρωτησας αὐτόν καγὼ βλέπω ἔμαυτῳ ὅτι ἐποίησα περιτείχισμα, καὶ ἔστηριξα αὐτὸ μοχλοῖς σιδηροῖς, ἴνα, ἐάν τις κρούσῃ, μὴ λάθω τις ἔστιν, ἢ πόθεν ἦλθεν, ἢ τί θέλει, ἢ ποῖος ἐστι, καὶ οὐκ ἀνοίγω αὐτῷ ἕως οὐ ἀπέλθῃ.

Ερμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ησαΐας εἶπε τα εξής: Ο θέλων να εὖρη πνευματικὴν ἀνάπαυσιν εἰς το κελλίον του και να μη κυριευθῇ ὑπὸ εχθρότητος πρὸς οὐδένα, θα πρέπει να απομακρυνθῇ τελείως διὰ κάθε περίπτωση ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους οὕτω θα πρέπει να αποφεύγῃ να κατηγορήσῃ ἢ να δικαιώσῃ συνάνθρωπὸν του, να επαινέσῃ ἢ να μακαρίσῃ, ἢ να διαφημίσῃ τας ἀρετάς του πλησίον, ἢ να τον λυπήσῃ εἰς κανέν μικρόν ζήτημα ἢ να προσέξῃ τα ελαττώματά του. Δεν θα πρέπει να αφήσῃ να κεντησῇ τὴν καρδίαν του οὐδεμία ἐννοια ἢ ὑπόνοια ἐχθρας, οὔτε να κάμῃ ἐπίδειξιν τῶν γνώσεών του εἰς αὐτόν που ἀγνοεῖ, ἢ να ἐπιβάλῃ το θέλημα του εἰς τον ἀπερίσκεπτον. Τότε θα δυνηθῇ να γνωρίσῃ καλὰ τον ἑαυτόν του και θα ἀντιληφθῇ ἀσφαλῶς τι τον βλάπτει και οὕτω θα ἀπολαύσῃ τὴν ἐπιδιωκομένην ἀνάπαυσιν.

2. Ἀλλοτε πάλιν εἶπεν ὁ ἴδιος Ἀββᾶς Ησαΐας: Αὐτός που ασκεῖται εἰς τὴν ησυχίαν, πρέπει ἀνά πάσαν στιγμὴν να ἐρευνᾷ, ἐάν διέφυγεν ἀπ' αὐτοὺς που κινούνται εἰς τον αέρα (τοὺς δαίμονας) και ἐάν ἡλευθερώθῃ ἀπὸ τὴν πονηράν των ἐπίδρασιν, εὐρισκόμενος ἀκόμη εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν· διότι ἐάν ὑπόκειται εἰς τὴν δουλείαν των, δεν κατῶρθωσεν ἀκόμη να ἐλευθερωθῇ⁶². Εἶναι λοιπὸν φανερόν, ὅτι χρειάζεται κόπος ἕως ὅτου ἐλθῇ ἐπ' αὐτόν το ἔλεος του Κυρίου.

⁶² Ἡ ἀποψις αὐτὴ τοῦ Ἀββᾶ Ησαΐου, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προηγουμένην, ἔχει το εξὴς νόημα: και ὅταν ὁ ἀνθρωπος (ἡσυχαστὴς) ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τας προσωπικὰς ἀφορμὰς τῆς ἐμπαθείας, που προέρχονται συνήθως ἀπὸ φιλάδελφος ἐνδιαφέρον, ἐξακολουθεῖ να εὐρίσκεται εἰς κίνδυνον ἐξ αἰτίας πλεόν τῆς ἐπηρεείας των δαιμόνων, που ἀόρατοι κινούνται εἰς τον αέρα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

3. Είπε πάλιν εἰς ἄλλην περίστασιν ὁ Ἀββάς Ἡσαΐας ὁ Ἡσυχαστὴς οφείλει νὰ κατέχεται ἀπὸ τὸν φόβον, ὅτι θὰ συναντήσῃ τὸν Θεόν: τὸσον μάλιστα συνεχῆς καὶ ἐπίμονος πρέπει νὰ εἶναι ὁ σωτήριος αὐτὸς φόβος, ὥστε νὰ προλαβαίνει, εἰς συχνότητα, καὶ αὐτὴν ἀκόμῃ τὴν ἀναπνοὴν του. Ὅσον ἀκόμῃ ἡ ἀμαρτία ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πείθῃ, με τὰ φιλήδονα θέλγητρά της, τὴν καρδίαν τοῦ Ἡσυχαστοῦ, δὲν εθεμελιώθη ἀκόμῃ εἰς αὐτόν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶναι ἀκόμῃ μακρὰν ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

4. Ὁ Ἀββάς Ἡσαΐας εἶπε πάλιν καὶ αὐτὴν τὴν ωφέλιμον νουθεσίαν: Ὁ Ἡσυχαστὴς ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τρία πράγματα: ἀπὸ τὸν ἀδιάλειπτον φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸ νὰ ζητῇ διαρκῶς καὶ ἐπιμόνως (τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ) καὶ ἀπὸ τὸ νὰ προσέχῃ νὰ μὴν ἀφήσῃ ποτέ ἐλευθέραν τὴν καρδίαν του (νὰ δοκιμάσῃ εφήμερα καὶ ἐγκόσμια συναισθήματα). Εἰς πλέον ὁ Ἡσυχαστὴς πρέπει νὰ επαγρυπνῇ, ὥστε νὰ μὴν ἀκούσῃ λόγον, ποὺ δὲν τὸν ωφελεῖ, ἐπειδὴ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ χάσῃ τελείως τὸν κόπον του⁶³.

5. Σχετικῶς μάλιστα ὁ Ἀββάς Ἡσαΐας διηγείτο καὶ τὸ ἐξῆς περὶ τοῦ Ἀββᾶ Σεραπίωνος. Γέρων τις ἠρώτησε κάποτε τὸν Ἀββᾶν Σεραπίωνα, λέγων:

–Κάμε ἀγάπην καὶ εἰπέ μου, πῶς βλέπεις τὸν εαυτὸν σου; Ὁ Ἀββάς Σεραπίων ἀπήντησε:

– Θεωρῶ τὸν εαυτὸν μου ὅμοιον με κάποιον, ποὺ εἶναι κλεισμένος μέσα εἰς ἓνα πύργον καὶ βλέπει μετὰ προσοχῆς ἔξω, καὶ ὁ ὁποῖος διὰ γευμάτων εἰδοποιεῖ τοὺς διερχομένους νὰ μὴ τολμήσουν νὰ τὸν πλησιάσουν.

6. Τότε καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Σεραπίωνα, εἶπε:

– Καὶ ἐγὼ βλέπω τὸν εαυτὸν μου, ὅτι εὐρίσκομαι μέσα εἰς ἓνα ἀσφαλὲς περιτεῖχισμα, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασα, καὶ ἐστήριξα ἐπάνω εἰς τὸ σπεριτεῖχισμα, αὐτὸ σιδηροὺς μοχλοὺς, ὥστε εἴαν κτυπήσῃ κανεὶς νὰ μὴ κάμω λάθος, ἀλλὰ νὰ ἐξακριβώσω ποῖος εἶναι, ἢ ποία εἶναι ἡ μορφή του καὶ αἱ διαθέσεις του, καὶ δὲν τοῦ ἀνοίγω, μέχρις ὅτου προσπεράσῃ⁶⁴.

⁶³ Ἡ ψυχωφελὴς αὕτη σύστασις δὲν ἀφορᾷ μόνον τοὺς “Ἡσυχαστάς, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Αἱ ἐπιβλαβεῖς καὶ καταστρεπτικαὶ συζητήσεις προδιαθέτουν εἰς τὸ κακὸν τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, δι’ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Μὴ πλανᾶσθε φθειρουσιν ἢ θη χρηστὰ ὁμιλία κακαί» (Α' Κορ. ιε' 33).

⁶⁴ Με τοὺς ἐπιτυχεῖς αὐτοὺς χαρακτηρισμοὺς οἱ Ἀσκηταὶ οὗτοι ἐπιθυμοῦν νὰ τόνίσουν τὴν ἀνάγκην τοῦ αὐτοπεριορισμοῦ, τῆς επαγρυπνήσεως ἐπὶ τῶν λογισμῶν καὶ τῆς ἐπιτυχοῦς ἀποκρούσεως τῶν κακῶν τοιούτων.

Ε'. Του Αγίου Διαδόχου.

ΕΝΔΗΜΩΝ ἀεὶ τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, ἐκδημεῖ πάντως τῶν ὡραίων του βίου πνεύματι γὰρ περιπατῶν, τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας εἶδεναι

οὗ δύναται ἐπειδὴ λοιπὸν ἐν τῷ φρουρίῳ τῶν ἀρετῶν τοὺς περιπάτους καὶ τοιοῦτος ποιεῖται, αὐτὰς τὰς ἀρετὰς, ὥσπερ πυλωροὺς ἔχει τοῦ τῆς ἀγνείας πολίσματος. Διὸ δὴ καὶ ἄπρακτοι λοιπὸν καὶ τῶν δαιμόνων τότε ἐπ' αὐτῷ γίνονται μηχαναί, κὰν ἄχρι τῶν θυρίδων τῆς φύσεως τὰ τοῦ πανδήμου ἔρωτος καταφθάνωσι βέλη.

2. “Ὅταν μηκέτι τῶν τῆς γῆς ὡραίων ἀρξῇται ἡμῶν ἐπιθυμεῖν ἢ ψυχὴ, τότε ἀκηδιαστὴς τις τὰ πολλὰ νοῦς αὐτῇ ὑπείσέρχεται, μήτε τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου συγχωρῶν αὐτὴν ἥδεως ὑπηρετεῖν, μήτε μὴν τρανὴν ἐπιθυμίαν τῶν μελλόντων αὐτῇ καταλιμπάνων ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν ὑπερβαλλόντως ἐξαχρειῶν, ὡς οὐκ ἔχουσαν ἔργον ἀρετῆς ἄξιον. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν γνῶσιν ἐξουθενῶν, ἢ καὶ ὡς ἄλλοις πολλοὺς παρασχεθεῖσαν, ἢ μηδὲν τί τέλειον ἐπαγγελλομένην ἡμῖν.

3. Τοῦτο δὲ τὸ χλιαρὸν καὶ νωθροποιὸν ἔκφευξομεθα πάθος, εἴγε εἰς στενοὺς ἄγαν ὅρους ἐπιστήσομεν ἡμῶν τὴν διάνοιαν, πρὸς μόνην τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἀφορῶντες οὕτω γὰρ ἂν μόνον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁ νοῦς ἐπαναδραμῶν θέρμην τῆς ἀδιαφορήσεως ἐκείνης τῆς λοιμώδους ἀναχωρῆσαι δυνήσεται ἀπαιτεῖ ἡμᾶς πάντως ὁ νοῦς, ὅταν αὐτοῦ πάσας τὰς διεξόδους τῇ μνήμῃ ἀποφράζωμεν τοῦ Θεοῦ, ἔργον ὀφείλον αὐτοῦ πληροφορεῖν τὴν ἐντρέχειαν.

4. Δεῖ οὖν αὐτῷ διδόναι το, Κύριε Ἰησοῦ, μόνον, εἰς ὁλόκληρον πρᾶγμα: τείας τοῦ σκοποῦ οὐδεὶς γὰρ λέγει, φησί, Κύριον Ἰησοῦν, εἴμη ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ἀλλ' οὕτω στενῶς τὸ ρητὸν διαπαντὸς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ταμείοις ὁ νοῦς θεωρεῖτω, ἵνα μὴ εἰς φαντασίας ἐκτρέποιο τίνας ἄσοι γὰρ τοῦτο τὸ Ἅγιον καὶ ἑνδοξον ὄνομα ἐν τῷ βάθει αὐτῶν μελετῶσιν ἀπαύστως τῆς καρδίας, οὗτοι καὶ τὸ φῶς αὐ. τῶν τοῦ νοὸς δύνανται δρᾶν πότε στενὴ γὰρ μερίμνη ὑπὸ τῆς διανοίας κρατούμενον, πάντα τὸν ἐπιπολάζοντα ρύπον τῇ ψυχῇ ἐν αἰσθήσει ἱκανὴ καταφλέγει, καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, φησί, πῦρ καναναλίσκον.

5. Ὅθεν εἰς ἀγάπης λοιπὸν πολλὴν τὴν ψυχὴν τῆς ἑαυτοῦ δόξης προσκαλεῖται ὁ Κύριος ἔγχρονίζον γὰρ τὸ ἑνδοξον ἐκεῖνο καὶ πολυπόθητον ὄνομα τῇ θερμῇ τῆς καρδίας διὰ τῆς μνήμης τοῦ νοῦ ἕξιν ἡμῖν πάντως ἔμπει, τοῦ ἄγα: πᾶν τὴν Αὐτοῦ ἀγαθότητα, μηδενὸς λοιπὸν ὄντος τοῦ ἐμποδίζοντος οὗτος γὰρ ἔστιν ὁ Μαργαρίτης καὶ πολύτιμος,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

ὄντινα πωλήσας τὶς, τὴν περιουσίαν αὐτοῦ πᾶσαν κτήσασθαι δύναται, καὶ ἔχειν ἀνεκκλήτητον ἐπὶ τῇ εὐρέσει αὐτοῦ χαράν.

6. Ὅταν ὑπὸ ὀργῆς ἡ ψυχὴ ταράττεται, ἢ ὑπὸ κραιπάλης θολοῦται, ἢ ὑπὸ χαλεπῆς δυσθυμίας ὄχληται, οὐ δύναται ὁ νοῦς ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς τοῦ Κυρίου "Ἰησοῦ μνήμης, κὰν ὅπως ἂν τὶς αὐτὸν βιάζοιτο ἐσκοτωμένος γὰρ ὅλως ὢν ὑπὸ τῆς δεινότητος τῶν παθῶν, ἀλλότριος γίνεται πάντως τῆς οἰκείας αἰσθήσεως, διόπερ οὐκ ἔχει πού ἢ ἐπιθυμία τὴν ἑαυτῆς ἐκτυπῶσαι σφραγίδα, ἵνα φέρῃ ἄληστον ὁ νοῦς τὸ εἶδος τῆς μελέτης, σκληρᾶς τῆς μνήμης τῆς διανοίας ἐκ τῆς τῶν παθῶν γινομένης ὠμότητος.

7. Εἰ δὲ τούτων ἐκτὸς ἦ, κὰν βραχὺ ὑπὸ τῆς λήθης ὑποκλαπῇ τὸ ποθούμενον, εὐθέως πάλιν ὁ νοῦς τῇ οἰκείᾳ ἐντρεχείᾳ χρησάμενος, θερμῶς ἐπιλαμβάνει τὰ τοῦ πολυποθήτου ἐκείνου καὶ σωτηρίου θηράματος ἔχει γὰρ αὐτὴν τὴν χάριν τότε καὶ συμμελετώσαν αὐτὴ τὴν ψυχὴ καὶ συγκρατοῦσαν το, Κύριε Ἰησοῦ, καθὼς ἂν μήτηρ διδάσκη, καὶ πάλιν συμμελετᾷ τὰ ἑαυτῆς βρέφει, τὸ, πάτερ, ὄνομα, ἄχρισ οὐ εἷς ἕξιν αὐτὸ ἀγάγοι, τοῦ, ἀντ' ἄλλης οἰασθηποτοῦν βρεφοπρεποὺς ὁμιλίας, τρανῶς τὸν πατέρα κὰν ὑπνοὶ καλεῖν.

8. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος λέγει, ὥσαντως δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τὴν ἀσθενεῖαν ἡμῶν, τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα, καθὼς δεῖ, οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἔντυγχανει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλητοῖς. Ἐπειδὴ ἡμεῖς νηπιάζομεν πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς τέλειον, τῆς Αὐτοῦ πάντως χρῆζομεν βοηθείας, ἵνα ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ ἀνεκκλήτου γλυκύτητος τῶν λογισμῶν ἡμῶν πάντων συνεχομένων τὲ καὶ καθηλυνομένων, ἐξ ὅλης διαθέσεως πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν μνήμην τὲ καὶ ἀγάπην ἐλθεῖν δυνηθῶμεν.

9. Διόπερ ἐν αὐτῷ, ὡς αὐτὸς πάλιν ὁ Ἀπόστολος λέγει κράζομεν, Ἄββᾶ, ὁ Πατήρ, ὅτε Θεὸν Πατέρα καλεῖν ἀκαταπαύστως ὑπ' Αὐτοῦ ρυθμιζόμεθα.

Ερμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ ὁ ὁποῖος εξετάζει διαρκῶς τὰς διαθέσεις καὶ τὰ συναισθήματα τῆς καρδίας του, ὁποσδήποτε απομακρύνεται ἀπὸ τὰς ωραιότητας του ἐπὶ τῆς γῆς βίου. Διότι περιπατῶν με ὁδηγὸν τὸ πνεῦμα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίσῃ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος τοὺς περιπάτους τοὺς κάνει μέσα εἰς τὸ φρούριον τῶν ἀρετῶν, ὅπου τὰς ἀρετὰς ἔχει τοποθετήσῃ ὡς φρουροὺς τοῦ φρουρίου τῆς ἀγνείας. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον αἱ δολοπλοκίαι τῶν δαιμόνων ἐναντίον του γίνονται ἀνίκανοι νὰ τὸν βλάψουν, ἐστὼ καὶ ἀνὰ μέχρι τῶν αἰσθήσεων του φθάνουν τὰ βέλη τοῦ σαρκικοῦ ἔρωτος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

2. Όταν όμως η ψυχή φθάση εἰς το σημεῖον νά μή επιθυμή πλέον τίποτε ἀπό ὅσα ωραία ἔχει καί ἐπὶ τῆς γῆς βίος, τότε ἀρχίζει νά υφίσταται ἰσχυροτέραν καί τὴν ἐπίθεσιν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, τότε ὁ νοῦς μας καί τὸ σῶμα μας ὁλόκληρον καταλαμβάνεται ἀπὸ μίαν κατάστασιν ἀκηδίας, δηλαδή ὁκνηρίας καί ἀδιαφορίας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν οἰουδήποτε ἔργου⁶⁵. Ἡ κατάστασις αὕτη τῆς ἀκηδίας οὔτε τὴν υπηρεσίαν τοῦ κηρύγματος καί τῆς μεταδόσεως τοῦ θείου λόγου ἐπιτρέπει εἰς τὴν ψυχὴν μας νά ἐκτελή με ευχαρίστησιν, οὔτε πάλιν ἀφήνει αὐτὴν νά κυριευθῇ ἀπὸ τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ἀλλὰ καί τὴν διαγωγὴν ἡμῶν εἰς τὴν πρόσκαιρον αὐτὴν ζωὴν ἐξουθενώνει υπερβολικὰ, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν τίποτε ἄξιον ἀρετῆς νά ἐπιδείξωμεν. Ἀκόμη καί τὴν γνῶσιν ἡμῶν ἐξευτελίζει, εἴτε διότι τοιαύτη καί εἰς ἄλλους πολλοὺς ἐδόθη, εἴτε διότι δὲν εἴμεθα ἡμεῖς ἱκανοὶ νά ἀποκτήσωμεν κάτι το τέλειον.

3. Αὐτὸ τὸ πάθος τῆς ἀκηδίας, τὸ ὁποῖον μας καθιστὰ πνευματικῶς χλιαροὺς καί νωθροὺς, θὰ το ἀποφύγωμεν, εἴαν ἐπιβάλωμεν εἰς τὴν διάνοιάν μας πολὺ αὐστηροὺς ὁρους, ἀποβλέποντες μόνον πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ. Διότι μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι δυνατόν ὁ νοῦς νά ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προηγουμένην θερμότητά του καί νά ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν καταστρεπτικὴν αὐτὴν (λοιμικὴν) ἀδιαφορίαν. Πάντως ὁ νοῦς ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν ἐμποδίσωμεν ὅλους τοὺς περισπασμοὺς τοῦ διὰ τῆς διαρκούς μνήμης τοῦ Θεοῦ, νά ἐκτελούμεν ἔργα, τὰ ὁποῖα νά ἀποδεικνύουν τὴν διαρκὴ ἀναστροφὴν τοῦ εἰς τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ.

4. Πρέπει λοιπὸν νά δώσωμεν εἰς αὐτὸν τὸ «Κύριε Ἰησοῦ» (τὴν ἀδιάλειπτον, δηλαδή, εὐχὴν) καί αὐτὸ μόνον, ὅταν εἶναι πλήρες, εἶναι ἀρκετὸν διὰ νά πραγματοποιηθῇ ἐξ ὁλοκλήρου καί σκοπὸς μας. Διότι, καθὼς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» (Α' Κορ. ιβ' 3). Ἀλλὰ

⁶⁵ Ἀκηδιαστὴς νοῦς, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ κειμένῳ, εἶναι ὁ μὴ κηδόμενός τις, ἥτοι ὁ μὴ φροντίζων διὰ τίποτε, ὁ ὁκνηρὸς, ἀμελής καί ἀδιάφορος. Τὸ πάθος τοῦτο ὀνομάζεται παρὰ τῶν Πατέρων ἀκηδία καί συμπεριλαμβάνεται μετὰ τῶν θανασίμων ἀμαρτημάτων. Οἱ ἀσκητικοὶ Πατέρες χαρακτηρίζουν τὴν ἀκηδίαν ὡς τὸ βλαβερύτερον καί βαρύτερον πάθος, καθόσον ἐπιδρά ἐπὶ πασῶν τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς καί προκαλεῖ τὸν ὕπνον, ὁ δὲ ὕπνος τὸν θάνατον ('Αμμώνιος εἰς Ματθαῖον ΚΔ' ἐν Migne 85, 1385 καί Θεοδώρητος εἰς Ψαλμὸν ριη', 28 ἐν Migne 80, 1829). Κατὰ τῆς ἀκηδίας γράφουν καί οἱ Εὐάγριος, Νείλος, Ἰωάννης τῆς Κλίμακος (βλέπε ἡμετέραν ἐκδόσιν τῆς «Κλίμακος» λόγος ιγ σελ. 155. Ση: μειοῦμεν δὲ ἐνταύθα, ὅτι ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ὁ λόγος οὗτος ἐπιγράφεται περὶ 'Ακηδίας, ἐν δὲ ταῖς μεταφράσεσιν περὶ ὁκνηρίας) 'Αντίοχος, Κασσιανός, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Θεόδωρος ὁ Στουδίτης καί πλείστοι ἄλλοι. (βλ. καί ΙΓ' Ὑπόθεσιν τοῦ Γ' βιβλίου τοῦ «Εὐεργετινοῦ», ἡμετέρα ἐκδόσις, τόμ. Γ' σελ. 149-177).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

τόσον συνεχώς πρέπει ο νους να έχη ενώπιόν του το ρητόν αυτό⁶⁶, ώστε να μη τού μένη καιρός ή ευκαιρία να περισπάται εις άλλας φαντασίας. Όσοι δηλαδή μελετούν ακαταπαύστως εις το βάθος της καρδίας των το Άγιον και ένδοξον όνομα του Ιησού, ούτοι και το φως του νού των ημπορούν κάποτε να δουν, επειδή το όνομα του Κυρίου, κρατούμενον με συνεχή φροντίδα μέσα εις την διάνοιάν μας, κατακαίει πάσαν τυχόν υπάρχουσαν ρυπαρότητα της ψυχής. Διότι ο Θεός ημών, ως λέγει η Αγία Γραφή, είναι πύρ το οποίον κατακαίει⁶⁷.

5. Οθεν εις το εξής ο Κύριος προσκαλεί την ψυχήν εις μεγάλης αγάπην της δόξης Του. Όταν δηλαδή το ένδοξον εκείνο και πολυπόθητον όνομα ευρίσκεται διαρκώς εις την σκέψιν μας με την θερμότητα της καρδίας και την μνήμην του νού μάς κάμνει να αποκτήσωμεν την συνήθειαν να αγαπώμεν την αγαθότητα του Θεού, χωρίς τίποτε πλέον να μας εμποδίζει. Και αυτός είναι ο πολύτιμος Μαργαρίτης⁶⁸, τον οποίον, όταν εύρη τις, συμφέρει εις αυτόν να πωλήση όλον τον πλούτον του διά να τον αποκτήση και θα έχη ανέκφραστον χαράν και αγαλλίασιν δια την εύρεσίν του.

6. Όταν η ψυχή ταράσσεται από οργήν, ή θολώνεται από κραιπάλην, ή ενοχληται από μεγάλην στενοχωρίαν, δεν δύναται ο νους να μένη προσκεκολλημένος εις την μνήμην του Κυρίου Ιησού, έστω και αν προσπαθεί να τον εκβιάση κανείς. Διότι ο νους θολώνεται τελείως από την βιαιότητα των παθών και τότε χάνει την αίσθησιν του εαυτού του· διά τούτο δε η επιθυμία δεν έχει πού να εκτυπώση την σφραγίδα, ώστε να συγκρατη ο νους ανεξάλειπτον την μορφήν της μελέτης, επειδη από την βιαιότητα των παθών ή μνήμη γίνεται σκληρά⁶⁹.

7. Όταν όμως η ψυχή είναι απηλλαγμένη από αυτά τα πάθη, έστω και εάν δι' όλίγον χρόνον η λήθη υποκλέψη το ποθούμενον (δηλαδή την γλυκαίνουσαν τον νούν επανάληψιν του θείου ονόματος του Ιησού), αμέσως πάλιν ο νους, εξασκημένος διά της συνεχούς και επιπόνου ασκήσεως, απασχολείται με εκείνο το πολυπόθητον και

⁶⁶ Την αδιάλειπτον δηλαδή, επίκλησιν του ονόματος του Κυρίου Ιησού.

⁶⁷ «Και γάρ ο Θεός ημών πυρ καταναλίσκον» (Εβρ. ιβ' 29).

⁶⁸ «Πάλιν ομοία εστίν η Βασιλεία των ουρανών ανθρώπων εμπορών ζητούντι καλούς μαργαρίτας· ος ευρών ένα πολύτιμον μαργαρίτην απελθών πέπρακε πάντα όσα είχε και ηγόρασεν αυτόν» (Ματθ. ιγ' 45 -46).

⁶⁹ Αίσθησις, επιθυμία, μνήμη. Τρεις έκανότητες του νοός, που έχουν μίαν συνάρτησιν και αλληλουχίαν. Διά της αισθήσεως ο νους ενορά, δια της επιθυμίας επιθυμεί το ενορώμενον και κλίνει προς αυτό, διά δε της μνήμης το συγκρατεί και το αιχμαλωτίζει ως πολύτιμον τούτου φίλτρου και αντικείμενον θείου της ψυχής έρωτος. Μετριάσμός και προσωρινή αχρήστευσις της εσωτερικής αισθήσεως, λόγω των παθών, παραλύει και την λειτουργίας των επομένων ικανοτήτων

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

σωτήριον κυνήγι τότε μάλιστα ο νούς απολαμβάνει και την χάριν, ότε η ψυχή μελετά μαζί του και συγκρατεί τό: «Κύριε Ιησού Χριστέ». Νούς δε και ψυχή, εις την ωραίαν, πλήν εναγώνιον προσπάθειαν της συγκρατήσεως του θείου Ονόματος, μας υπενθυμίζουν στοργικήν μητέρα, όταν διδάσκη το βρέφος της να λέγη το όνομα «πα-τε-ρα»· μέχρις ότου συνηθίση το παιδί να λέγη μόνον του δυνατά την λέξιν αυτήν, και εις τον ύπνον του ακόμη, αντί πάσης άλλης ομιλίας, που συνηθίζουν τα μικρά παιδάκια, και η ίδια η μητέρα επαναλαμβάνει με το βρέφος της την λέξιν «πα τέ ρα»⁷⁰.

8. Το νόημα το οποίον ενυπάρχει εις το παράδειγμα αυτό, εκφράζει παραστατικώτατα και ο Απόστολος Παύλος, όταν λέγη ότι και το Άγιον Πνεύμα έρχεται εις βοήθειαν της ασθενείας ημών, διότι το πώς θα προσευχηθώμεν, όπως πρέπει, ημείς δεν το γνωρίζομεν, αλλά το ίδιον το Άγιον Πνεύμα συμπαραστέκει χάριν ημών (συγκλονίζουν την ψυχήν) με ανεκφράστους στεναγμούς⁷¹. Επειδή ημείς είμεθα ως νήπια, σχετικώς με την τελειότητα της αρετής, έχομεν οπωσδήποτε ανάγκης από την βοήθειαν του Αγίου Πνεύματος, διά να γεμίση ή ψυχή μας από την ανεκλάλητον γλυκύτητα, που χαρίζει το Άγιον Πνεύμα, και οι λογισμοί μας να γλυκανθούν και να ενισχυθούν, εις τρόπον ώστε να δυνηθώμεν να φθάσωμεν, με όλην την ψυχικήν μας διάθεσιν, εις την συνεχή και αδιάλειπτον μνήμην του Πατρός και Θεου ημών, προσφέροντες εις Αυτόν την αποκλειστικής μας αγάπην.

9. Δι' αυτό βεβαίως, όπως λέγει πάλιν ο ίδιος Απόστολος Παύλος, εμπνεόμενοι και ενισχυόμενοι από το Άγιον Πνεύμα, ανακράζομεν Αββά ο πατήρ⁷², οπότεν πλέον ο ψυχικός μας κόσμος ρυθμίζεται από το Άγιον Πνεύμα εις το να αποκαλή τον Θεόν Πατέρα⁷³.

⁷⁰ Εις το εκφραστικόν αυτό παράδειγμα ο νούς χαρακτηρίζεται τέκνον της ψυχής (αυτόνομος) διατηρουμένης ούτω της ενότητος του ψυχικού βίου και της αιτιοκρατικής εξαρτήσεώς του εκ τού Θεού.

⁷¹ «Αλλ' αυτό το Πνεύμα υπερεντυγχάνει υπέρ ημών στεναγμούς άλαλήτοις» (Ρωμ. η' 26).

⁷² «Το Πνεύμα... εις τας καρδίας υμών, κράζον" 'Αββά ο Πατήρ» (Γαλ. δ' 6).

⁷³ Αξιοπρόσεκτον είναι, ότι η εξύψωσις της ψυχής μέχρι του επιπέδου να δονήται από την προς τον Θεόν αγάπην και να συγκλονίζεται από το βίωμα της πατρότητος του Θεού, είναι συνέπεια της επενεργείας του Αγίου Πνεύματος. Διά την θαυμαστής όμως αυτήν επενέργειαν προϋπόθεσις τυγχάνει η ψυχική και θαρότης.

ΣΤ'. Του Αγίου Ισαάκ.

ΜΗ ΣΥΓΚΡΙΝΗΣ τοὺς ποιοῦντας σημεῖα καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις ἐν κόσμῳ, τοῖς ἡσυχάζουσιν ἐν γνώσει.

2. Ἀγάπησον τὴν ἀργίαν τῆς ἡσυχίας, ὑπὲρ τὸ ἐμπλῆσαι τοὺς πεινῶντας τοῦ κόσμου, καὶ ἐπιστρέψαι πολλὰ ἔθνη εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ" κρεῖσσον γὰρ σοί, σεαυτὸν λύσαι τοῦ συνδέσμου τῆς ἀμαρτίας, ἢ ἐλευθερώσαι δούλους ἐκ τῆς δουλείας.

3. Βέλτιον σοὶ εἰρηνεύειν μετὰ τῆς ψυχῆς σου ἐν ὁμονοίᾳ τῆς ἐν σοὶ τριάδος, λέγω δὴ σώματος καὶ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἢ εἰρηνεύειν τῇ διδαχῇ πρὸς τοὺς διεστῶτας.

4. Κρεῖσσον σοὶ εἶναι βραχυγλωσσον γνωστικὸ ὄντι καὶ πεπειραμένῳ, τοῦ βρῦειν ἐν ὀξύτητι νοὸς ποταμῆδὸν τὴν διδασκαλίαν.

5. Συμφέρει σοὶ μεριμνᾶν ἀναστῆσαι τὸ τεθνεὸς τῆς ψυχῆς σου ὑπὸ τῶν παθῶν, διὰ τῆς ἐν τοῖς θείοις κινήσεως τῶν ἐνθυμήσεων σου, ἢ ἀναστῆσαι τεθνεώτας, (Ἴσως ταῦτα περὶ τοῦ Ὠριγένους λέγει).

6. Πολλοὶ δυνάμεις ἐπετέλεσαν, καὶ νεκροὺς ἀνέστησαν, καὶ ἔμοχθησάν του ἐπιστρέψαι πεπλανημένους, καὶ ἐποίησαν θαυμάσια μεγάλα, καὶ διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν πολλοὶ ὁδηγήθησαν πρὸς ἐπίγνωσιν Θεοῦ καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοί, οἱ ἄλλους ζωοποιήσαντες, πεπτωκασιν εἰς μιὰν πάθη, καὶ ἑαυτοὺς ἔθανατωσαν, καὶ σκάνδαλον τοῖς πολλοῖς ἐγένοντο, ἐν τῇ φανερωθείσῃ ὑπ' αὐτῶν πράξει.

7. Διότι ἐν ἄρρωστια ἦσαν ψυχῆς, καὶ οὐκ ἐφρόντισαν περὶ τῆς ἑαυτῶν ὑγείας, ἀλλὰ ἔκδεδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου τοῦ ἄλλων ψυχᾶς Πάσασθαι, ἔτι ὄντες αὐτοὶ ἁοδωστοί, καὶ ἀπώλεσαν ἑαυτοὺς ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καθ' ὃν τρόπον ἔφην" ἢ γὰρ ἀσθένεια τῶν αἰσθήσεων οὐκ ἡδυνατο συναντῆσαι τὴ φλογὶ τῶν ἐχόντων συνήθειαν ἐξαγριοῦν τὸ δυσχερές των παθῶν, οὗ: τὲ μὴν ἀντισχεῖν.

8. "Ἐτι γὰρ ἔδεοντο παραφυλακῆς, λέγω δὴ τοῦ μὴ ἰδεῖν γυναῖκας, καὶ τοῦ μὴ ἀναπαύεσθαι, καὶ μὴ κτάσθαι ἀργύριον καὶ πράγματα, καὶ ἄρχειν ἐτέρων καὶ τιμῆς ἀπολαύειν, καὶ δόξης.

9. "Ἐλεγξαν τοὺς ἀκολάστους εὐγενεῖα τῆς ἀναστροφῆς σου, καὶ τοὺς κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀναισχύντους, τὴ ἐποχὴ τῶν ὀμμάτων σου.

10. Καθάρισόν σου τὸ κελλίον ἀπὸ τῆς τροφῆς καὶ τῶν περισσευμάτων, διότι τοῦτό σε ἄγει πρὸς ἐγκράτειαν ἄκοντα, καὶ μὴ βουλόμενον' ἐπεὶ ὅταν ἐν εὐθυνίᾳ τῶν χρειῶν ἐσμέν, οὗ δυνάμεθα ἑαυτοὺς κατέχειν,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

11. Οἱ τὸν ἐξωτερικὸν πόλεμον νικήσαντες, ἔθαρρησαν ἀπὸ ἑνδοτατου φόβου, καὶ οὐδὲν ἀναγκαστικῶς κατεπείγει αὐτούς, καὶ οὐσιαίνονται ἐν τῷ πολέμῳ τῶν παθῶν.

12. "Όταν τις κλείσῃ τῆς πόλεως τὰς θύρας, τουτέστι τὰς αἰσθήσεις, τότε ἔσωθεν ὧν πολεμεῖ καὶ τοὺς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ τοὺς ἐνεδρεύοντας οὐ πτό: εἴται.

13. Μακάριος ὁ πάσας τὰς σωματικὰς πράξεις μεταστρέψας εἰς τὸν κόπον τῆς προσευχῆς, καὶ πιστεύσας ὅτι ὅσον μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐργάζεται, καὶ ἔχει τὴν μέριμναν εἰς Αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οὐ μὴ λείῃ αὐτῷ τί των πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν, καθότι δι' Αὐτὸν τοῦ ἔργου ἀπέχεται.

14, Ἐὰν δὲ τις μὴ ὑπομένη ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἄνευ τοῦ ἔργοχειρου ἐργαζέσθω, χρώμενος μὲν οὖν αὐτῷ ὡς βοηθῷ, μὴ πλεονεκτῶν δὲ διὰ τὸ κέρδος τοῖς μὲν γὰρ τελείοις τὸ ἔργον ταραχῶδες πέφυκε, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν, ἡγουν ἀτελέσιν ἔτι, βοήθημά ἐστὶ τῆς ἀσθενείας.

15. Οὐδὲν ἕτερον μεῖζον του δίψαι τινὰ ἑαυτὸν ἔμπροσθέν του Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ δέεσθαι αὐτοῦ διαπαντός.

16. Πολλάκις γὰρ εὐρίσκεται ἄνθρωπος κεκυφῶς ἐπὶ γόνυ ἐν προσευχῇ, καὶ τὰς χεῖρας ἔχων τεταμένας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀτενίζων τῶν προσώπων αὐτοῦ εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ συνάγων πάσας τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐν ὧσφ δέεται τοῦ Θεοῦ μετὰ δακρύων καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ κατανύξεως, ἐξαίφνης ἐγγίνεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἡδονὴ ἄρρητος καὶ ἀνέκφραστος, καὶ ἐκ τῆς γλυκύτητος διαλύονται τὰ μέλη αὐτοῦ, καὶ συγκαλύπτονται αἱ τοῦ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ νεύει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ αἱ ἐνθυμήσεις αὐτοῦ ἄλλοιούνται, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὸν κινῆσαι τί μέλος αὐτοῦ, ἢ ποιῆσαι μετάνοιαν, ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ ἡδονῆς τῆς συγκατασχούσης αὐτοῦ τὴν ψυχὴν.

17. Φρόντισον οὖν τῶν λεγομένων σοὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ μηδὲν ἕτερον μετ' αὐτῶν ζητήσης ἐὰν γὰρ μὴ ἀγωνίσῃ, οὐ μὴ εὖρης, καὶ ἐὰν μὴ κρούσῃ οὐκ ἀνοιγίησεται σοί.

18. "Εως ἂν μὴ ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔξω ἀπὸ πάσης ἐργασίας καὶ μέ: ρίμνης τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν πονηρῶν διανοιῶν, καὶ ἐξασθενήσῃ ἡ φυσικὴ του σώματος κίνησις, τοῦ μὴ κινεῖν ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν ἡδονὴν τῆς ἀμαρτίας, ἢ γλυκύτητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οὐ κινήθησεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ τῆς πνευματικῆς μέθης οὐ πειραθήσεται, καὶ τῆς παραπληξίας ἐκείνης ἣν ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων ἑνεκαλουντο πρὶν οἱ Ἀπόστολοι.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

19. Εἰ δὲ τίς μὴ δύναται τὴν τελείαν ταύτην ἐργασίας τῆς ἡσυχίας ἐξασκῆ: σαί, τῆς ἔξωθεν δικαιοσύνης ἐπιμελείσθω, ἵνα μὴ γένηται ἄμοιρός των δύο δδῶν τῆς ζωῆς ἄνευ γὰρ Χάριτος τοῦ Θεοῦ, οὗ δύναται ἄνθρωπος ἔσω εἶναι τῆς θύρας.

Ἑρώτησις

20 Τί ἐστι, κατὰ συντομίαν, ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας καὶ

Ἀπόκρισις

21. Ἡ ἡσυχία τὰς αἰσθήσεις τὰς ἔξω νεκροί, καὶ τὰς ἔσω κινήσεις τῆς ψυχῆς ἐγείρει καὶ ἀκμαιότερας ποιεῖ καὶ τὰς νοερὰς κινήσεις νεκροί.

Ἑρώτησις

22. Ποίαν μελέτης καὶ ἀδολεσχίαν δεῖ ἔχειν τὸν Ἡσυχαστὴν ἐν τῷ ἡσυχαστηρίῳ αὐτοῦ, ἵνα μὴ σχολάζῃ ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐν λογισμοῖς ματαίοις;

Ἀπόκρισις

23 Ἡ μελέτη τοῦ Μοναχοῦ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο ἔστιν, εἰμὴ καὶ κλαυθμός, ἐξ οὗ οὐδὲ εὐκαιρεῖ πρὸς ἄλλον λογισμὸν ἀτενίσαι! αὐτὸ γὰρ τὸ κάθισμα αὐτοῦ, καὶ ἡ μόνωσις, διδάσκει αὐτὸν τὴν ὁμοίωσιν τῆς ἐν τῷ τάφῳ διὰ γωγῆς, τῆς κεχωρισμένης ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι τὸ πένθος ἔστιν ἡ πρᾶξις αὐτοῦ. Ὁ γὰρ ἔχων τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ διηνεκῶς κείμε: νόν, ἡγουν τὴν ἰδίαν ψυχὴν τὴν τεθνατωμένην ταῖς ἁμαρτίαις, πῶς οὗ πάντοτε κλαύσεται;

24. Ἐκ τοῦ πένθους οὖν ἔρχεται τίς εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ ἐὰν ἔλθῃ τίς εἰς αὐτήν, κτᾶται τοῦ πνεύματος τὴν παράκλησιν διηνεκῇ, καὶ οὐκ ἔστι καιρὸς ἐν ᾧ οὐκ ἀπολαύει τῆς τρυφῆς ταύτης, δάκρυα χαρᾶς προϊέμενος, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς δάκρυσιν ἄξιoutαί τῆς θεωρίας τῶν τοῦ Κυρίου Ἀποκαλύψεων, ἐν τῷ ὕψει τῆς προσευχῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ εὐχὴ ἐκτὸς δακρύων, καὶ τοῦτο ἔστι τὸ εἰρημένον ὑπὸ Κυρίου: «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται»,

25. Ὁ ἔρωδί το ὄρνειον, ἐν ἐκείνων τῷ καιρῷ χαίρει καὶ ἀγάλλεται, καὶ τὰ τὸν λόγον τῶν σοφῶν, ὅταν ἀφορίσῃ ἑαυτὸν ἐκ τῆς οἰκουμένης, καὶ ἀπελθὼν εἰς ἔρημον τόπον οἴκησῃ ἐν αὐτῷ οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μονάζοντος, τότε δέχε: ταὶ τὴν χάριν τὴν οὐράνιον, ὅταν μακρυνθῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐν ἡσυχίᾳ διάγῃ, προσδοκῶσα ἐκεῖ τὸν καιρὸν τῆς ἐξόδου αὐτῆς.

26. Ἡ χλεῖς ἀνοίγουσα τὴ καρδίᾳ τὰ θεία νοήματα, ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ πλησίον δίδεται καὶ καθ' ὅσον λέλυται ἡ καρδίᾳ ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος, κατὰ τοσοῦτον ἀνοίγεται

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

αὐτὴ ἡ θύρα τῆς γνώσεως" τί ὡραία καὶ ἐπαινετὴ ἔστιν ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ ἔάν μὴ ἡ μέριμνα αὐτῆς περισπάσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

27. Τί ἡδεία ἔστιν ἡ συντυχία τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, ἔαν δυνηθῶμεν φυλάξαι μετὰ ταύτης καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ; Λοιπὸν καλὸν ἐστὶ φροντίσαι περὶ τούτων, ὅσον ἐπιτρέπει τὸ ἀρμόζον, ἥγουν σφόδρα παρατηρεῖν το μὴ ἐκπεσεῖν, προφάσει τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, τῆς κρύπτῃς ἐργασίας καὶ ἀδιαλείπτου ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀλλὰ μετὰ διακρίσεως καὶ τοῖς ἀδελφοῦς πρὸς βραχὺ ἐν καιρῷ ὁμιλεῖν, τὸ δὲ πλεῖστον, τὴ πρὸς Θεὸν διδόναι.

28. Ὁ γὰρ ὑπὲρ τὸ μέτρον τῶν προτέρω κεχρημένος, συγγέει τὸ δεύτερον" οὐχ ἔκανοι γὰρ ὁ νοῦς πρὸς δύο ἐν ταυτῷ ὁμιλίας, ἥγουν καὶ ἀνθρώπους καὶ Θεὸ ὁμοῦ ὁμιλεῖν καὶ τῶν μὲν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἡ ἀδιάλειπτος ὁμιλία βλάπτει, τῶν δὲ κοσμικῶν καὶ μόνη ἡ ἐξωτέρα θέα τὴ ψυχὴ τοῦ Μοναχοῦ σύγχυσιν ἔμποιεῖ.

29. Καὶ φωναὶ δὲ χωρὶς θεωρίας ταραττοῦσι τὴν καρδίαν τοῦ ἡσυχάζον· τὸς ὁ μετεωρισμὸς τῆς διανοίας πληθυνθεὶς, ἀνακαινίζει τὰ πάθη καὶ ἀναγεννᾷ, κακεῖνα ἀυξηθέντα, τίκτουσι τὰς ἀμαρτίας, δι' ὧν ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος καὶ πνευματικός.

30. Ἀδελφοί, χρὴ καὶ διὰ τοῦτο ἡμᾶς εἶναι ἔσωθέν τῆς θύρας τοῦ κελλίου, ἵνα μὴ γινώσκωμεν τὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων τὰ κακά, καὶ τότε θεωροῦμεν πάντας ἁγίους καὶ καλοὺς ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῆς διανοίας ἡμῶν' ἔάν δὲ γενώμεθα ἐλέγχοντες καὶ κρίνοντες, ἐκδικοῦντες καὶ μεμψίμοιροι, τί λοιπὸν διαφέρει τὸ κάθισμα ἡμῶν τῆς ἐν πόλει διατριβῆς;

Ερμηνεία

ΝΑ μὴ συγκρίνης αὐτοὺς που πραγματοποιοῦν σημεῖα καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις εἰς τὸν κόσμον, με αὐτοὺς που ησυχάζουν εἰς τὴν ἔρημον με σαφὴ ἐπίγνωσιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

2. Να ἀγαπήσῃς τὴν ἀργίαν, που οφείλεται εἰς τὴν ησυχίαν, περισσότερο ἀπὸ τὸν χορτασμὸς τῶν πεινασμένων ολοκλήρου τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν πολλῶν ἐθνῶν εἰς θεογνωσίαν. Διότι εἶναι προτιμότερον εἰς σε νὰ ἀπαλλάξῃς τὸν εαυτὸν σου ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς ἀμαρτίας, παρά νὰ ἐλευθερώσῃς δούλους ἀπὸ δουλείαν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

3. Είναι πολύ καλλίτερον διά σε να ευρίσκεσαι εις ειρήνην με την ψυχὴν σου και να απολαμβάνης την ομόνοιαν και την αρμονίαν του σώματος, της ψυχῆς και του πνεύματος, παρά, με την διδασκαλίαν σου, να ειρηνεύης όσους φιλονεικούν⁷⁴.

4. Είναι προτιμότερον εἰς σέ, αν και έχης γνώσιν και πείραν⁷⁵, να είσαι ολιγόλογος, παρά να εκπηγάξης, με την οξυτάτην δύναμιν του νοός σου, ως ποταμόν την διδασκαλίαν.

5. Σε συμφέρει να φροντίζης να αναστήσης, με την κίνησιν των σκέψεων και ενθυμήσεών σου προς τα θεία, την πεθαμένην από τα πάθη ψυχὴν σου, παρά να αναστήσης νεκρούς⁷⁶.

6. Εἰς την ιστορίαν βλέπομεν, ότι πολλοί ἐπραγματοποίησαν καταπληκτικά θαύματα, ανέστησαν νεκρούς και εκοπίασαν να επιστρέψουν εις την ευθείαν οδόν και την ορθὴν πίστιν όσους είχαν πλανηθῇ· έκαμαν θαύματα μεγάλα και με τις προσπαθείας των πολλοί οδηγήθησαν εις την επίγνωσιν του Θεού· ύστερον όμως, αυτοί που έζωοποίησαν άλλους, περιέπεσαν εις ελεεινά πάθη, και έθανάτωσαν τους εαυτούς των, και εσκανδάλισαν πολλούς, όταν έγιναν φανεραἱ αἱ πράξεις των (από την καθημερινήν συμπεριφοράς των).

7. Συνέβη δε αυτό, διότι η ψυχὴ των ήτο άρρωστη και δεν έφρόντισαν διά την υγείας της ψυχῆς των, αλλ' ερρίφθησαν εις την θάλασσαν τού κόσμου για να θεραπεύσουν ψυχάς άλλων, ενώ ήσαν ακόμη οι ίδιοι άρρωστοι και εχάθησαν, διότι δεν είχαν εις τας ψυχάς των ισχυράν την ελπίδα εις τον Θεόν, κατά τον τρόπον, που ανέφερα προηγουμένως. Αἱ αισθήσεις των ήσαν ακόμη ασθενείς και ευπρόσβλητοι και ως εκ τούτου δεν είχαν την δύναμιν να αντιμετωπίσουν την φλόγα όσων

⁷⁴ Μέγας είναι ο μισθός των ειρηνοποιών, δι' αυτούς εἶπεν ο Κύριος «Μακάριοι οἱ ειρηνοποιοί, ότι αυτοί υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται» (Ματθ. ε' 9): όμως και τούτων μακαριώτεροι τυγχάνουσιν οἱ εν εαυτοῖς πρώτων ειρηνεύοντες, διότι, εάν τῖς δεν αποκτήσῃ την ειρήνην, δεν δύναται να την μεταδώσῃ και εἰς άλλους.

⁷⁵ Γνώσις και πείρα=Μυστική γνώσις δι' ενοράσεως και εσωτερική εμπειρία, οφειλομένη εις την θεωρίαν.

⁷⁶ Το νόημα είναι, ότι προτιμότερον και από αυτήν ακόμη την ανάστασιν νεκρών είναι η εκ των παθών ανάστασις" «Πολλοί εροῦσί μοι εν εκείνη τη ημέρα: Κύριε, Κύριε, οὐ τω σώ νόματι... δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν ; και τότε δμολογήσω αυτοῖς ότι ουδέποτε ἐγνων υμάς» (Ματθ. ζ' 22-23). Πιθανόν, ώσαύτως, να υπαινίσσεται ο 'Αββάς Ισαάκ την περί των πάντων αποκατάστασιν του Ωριγένους και να ελέγχῃ τούτου την πολυμάθειαν και οξύτητα της σκέψεως, δι' ής περιέπεσεν εις αίρεσιν και να αντιπαραβάλλῃ αυτήν προς την αξίαν της μυστικής γνώσεως και εσωτερικής εμπειρίας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

συνηθίζουν να εξαγριώνουν τα δυσχαλιναγώγητα πάθη, αλλ' ούτε και να αντέξουν εις τους πειρασμούς (που διεγείρουν τα πάθη).

8. Διότι έπρεπεν οι άνθρωποι αυτοί ακόμη να προφυλαχθούν δηλαδή αυτοί δεν έπρεπεν ακόμη να δουν γυναίκας, και να συνομιλούν με αυτάς, έπρεπε να μη απολαύσουν την σωματικήν ανάπαυσιν και καλοπέρασιν, να μη αποκτήσουν χρήματα και διάφορα πράγματα και να μη απολαύσουν την εξ ανθρώπων τιμών και δόξαν,

9. Να ελέγχης τους ακολάστους με την ευγένειαν της συμπεριφοράς σου, αυτούς δε που είναι αδιάντροποι, και προκαλούν τον ερεθισμόν των αισθήσεων, με το συγκράτημα των βλεμμάτων σου.

10. Να καθαρίσης το κελλί σου από κάθε είδος, που διευκολύνει την μαλθακότητα, όπως και από τα περισσεύματα, διότι αυτό θα σε οδηγήση εις την έγκράτειαν, έστω και χωρίς να θέλῃς, επειδή, όταν τα έχωμεν όλα και καλοπερνούμεν, δεν δυνάμεθα να εξουσιάζωμεν ευκόλως τους εαυτούς μας.

11. Αυτοί που ενίκησαν εις τον εξωτερικών πόλεμον, επήραν θάρρος και απηλλάγησαν από ένα βαθύτατον εσωτερικόν φόβον και πλέον δεν τους εκφοβίζει τίποτε⁷⁷: δι' αυτό και δυναμώνουν εις τον πόλεμος κατά των παθών.

12. Όταν ο άνθρωπος κλείση τας θύρας της πόλεως, δηλαδή τας αισθήσεις, τότε, ευρισκόμενος μέσα, αντιπολεμεί μετ' ασφαλείας και τους έξω της πόλεως ευρισκομένους εχθρούς, αλλά και δεν φοβείται αυτούς που ενεδρεύουν μέσα⁷⁸.

13. Είναι ευτυχής εκείνος ο άνθρωπος, που μετέστρεψε κάθε σωματικήν ενέργειαν εις την κοπιώδη προσπάθειαν της συνεχούς και εντεταμένης προσευχής και επίστευσεν, ότι εφ' όσον εργάζεται μαζί με τον Θεόν και έχει επιρρίψει εις Αυτόν την μέριμνάν του ήμέραν και νύκτα, δεν θα του λείψη τίποτε από τα αναγκαία διά την συντήρησιν του, αφού προς χάριν Του εγκατέλειψε κάθε βιοποριστικήν ενασχόλησιν.

14. Εάν πάλιν δεν δύναται κανείς να ανθέξη εις την ολοκληρωτικήν ήσυχίαν, χωρίς εν τω μεταξύ να καταγίνεται και με εργόχειρον, τότε ας εργάζεται: ας χρησιμοποιή όμως την εργασίαν ως μέσον βοηθητικόν και όχι δια να κερδίζη πολλά χρήματα. Και

⁷⁷ Εδώ ο άγιος 'Ασκητής εννοεί την απαλλαγής από των εξωτερικών αιτίων των πειρασμών, περί ών αμέσως προηγουμένως ωμίλησεν.

⁷⁸ Οι εξωτερικοί εχθροί είναι όλοι οι πρός αμαρτίαν παράγοντες, όπως το χρήμα, που γεννά την φιλαργυρίαν ενεδρεύοντες δε έχθροί οι εφάμαρτοι λογισμοί.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

τούτο, διότι δι' εκείνους οι οποίοι δεν έφθασαν εις την τελειότητα, το εργόχειρον τους βοηθεί εις την ασθένειαν των (διότι τους αποσπά από τους ματαίους και εφημέρους λογισμούς).

15. Δεν υπάρχει καλλίτερον και ανώτερον πράγμα από του να προσπέση ο άνθρωπος εμπρός εις τον Σταυρόν του Χριστού και να τον παρακαλή αδιακόπως, ήμέραν και νύκτα.

16. Τόσον ακατανίκητος είναι η μυστική δύναμις και έλξις του Σταυρού, ώστε πολλάς φορές ευρίσκεται άνθρωπος να έχη γονατίσει διά την προσευχήν και να έχη υψωμένας τας χείρας του προς τον ουρανόν και να ενατενίζη με το πρόσωπον του εις τον Σταυρόν τού Κυρίου ημών Ιησού Χριστού και να έχη συγκεντρώσει όλας του τάς σκέψεις προς τον Θεόν· τότε εις τον άνθρωπον αυτόν συμβαίνει, κατά το διάστημα της πολυστενάκτου και κατανυκτικής δεήσεως, να υπερεκχειλίζη η καρδιά του από μίαν άρρητος και ανέκφραστον ηδονήν, και από την γλυκύτητα αυτήν να παραλύουν τα μέλη του, να σκεπάζονται οι οφθαλμοί του και να πίπτη με το πρόσωπον επί γης από δε την χαράν και ηδονήν, που κατέκτησαν την ψυχήν του, τόσον πολύ άλλοιούνται αι σκέψεις του και τα διανοήματά του, ώστε να μη δύναται να κινήση, ο τοιούτος άνθρωπος, μέλος του σώματος του ή να κάμη μίαν μετάνοιαν⁷⁹.

17. Φρόντισε λοιπόν να ελέγχης ημέρας και νύκτα τας σκέψεις σου και τους λόγους σου και τίποτε άλλο ας μη είναι το αντικείμενον αυτών (παρά μόνον, ή κατά τα προηγούμενα περιγραφείσα τελειότης). Πρόσεξε, διότι εάν δεν αγωνισθής, δεν θα εύρης, και εάν επιμόνως δεν κτυπήσης, δεν θα ανοίξη είς σε (η θύρα της τελειότητος)⁸⁰.

18. Εάν δεν αποθάνη ο έξω άνθρωπος, όχι μόνον κατά την αμαρτίαν, αλλά και από κάθε υλικήν προσπάθειας και βιοτικής μέριμναν και, αντιστοίχως, ο έσω άνθρωπος από τους πονηρούς λογισμούς και εάν δεν εξασθενήση η φυσική του σώματος κίνησις (πρός μέριμναν και αμαρτίαν), ώστε να μη κινη εντός της καρδιάς την ηδονήν της

⁷⁹ Δεν πρόκειται βεβαίως περί ασθενούς καταστάσεως, φέρ' ειπείν λιποθυμίας, διότι ο άνθρωπος αυτός (εν προκειμένω είναι ο ίδιος, όστις εις γ' πρόσωπον περιγράφει την εσωτερικής του εμπειρίαν) έχει συνείδησιν των υψηλών και θείων συναισθημάτων, υφ' ών κατελήφθη ή καρδιά του. Την κατάστασιν αυτήν υπαινίσσεται και ο ύμνος «"Εθέλξας πόθω με, Χριστέ, και ήλλοιώσας τώ θείω σου έρωτι», αλλά και η ομολογία των εις "Εμμάους συμπορευομένων μετά του Ιησού" «ούχι η καρδιά ημών καιομένη ήν εν ημίν, ώς ελάλει ημίν εν τη και δώ και ως διήνοιγεν ημίν τας γραφάς 3» (Λουκ. κδ' 32).

⁸⁰ «Κρούετε και ανοιγήσεται υμίν» (Ματθ. ζ' 7).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

αμαρτίας, δεν είναι δυνατόν να εκδηλωθή εις την καρδίαν του ανθρώπου ή γλυκύτης του Αγίου Πνεύματος και δεν θα λάβη πείραν, ο τοιούτος άνθρωπος, της πνευματικής μέθην και εκείνην της παραπληξίας, διά την οποίαν οι αγνοούντες κατηγορούν τους Αγίους Αποστόλους⁸¹.

19. Εάν πάλιν κανείς δεν έχη την δύναμιν να εξασκήση αυτήν την τελείαν εργασίαν της ησυχίας, τότε ας φροντίζη διά την πραγματοποίησιν της επιβαλλομένης εις πάντας τους Χριστιανούς δικαιοσύνης, διά νά μή ευρεθή έξω από τους δύο δρόμους, που οδηγούν εις την αιώνιον ζωήν, της ησυχίας δηλαδή, ή της εργασίας των αρετών.

Ας γνωρίζωμεν δε, ότι χωρίς την Χάριν του Θεού, δεν θα δυνηθή ο άνθρωπος να ευρεθή μέσα από την θύραν της σωτηρίας⁸².

Ερώτησις

20. Είπέ μου, παρακαλώ, συντόμως, ποία είναι η δύναμις της ησυχίας;

Απάντησις

21. Η ησυχία νεκρώνει τας εξωτερικάς αισθήσεις, ενώ, αντιθέτως, ζωογονεί τας εσωτερικάς κινήσεις της ψυχής και καθιστά αυτάς ακμαιοτέρας ωσαύτως απονεκρώνει και τας ατάκτους περιπλανήσεις του νού.

Ερώτησις

22. Ποία πρέπει να είναι η μελέτη και η μυστική ενασχόλησις⁸³ της ψυχής του Ησυχαστού εις το ησυχαστήριόν του, ώστε ο νούς του να μη περισπάται περιπλανώμενος εις ματαίους λογισμούς;

⁸¹ «Ημείς μωροι δια Χριστόν» (Α' Κορ. δ' 10).

⁸² Η Χάρις όμως του Θεού επευλογεί ή την ησυχίαν ή τον ενάρετον βίον και δεν παρέχεται ασυδότης και ακρίτως.

⁸³ Μέ τας λέξεις «Μυστική ενασχόλησις» αποδίδομεν την λέξιν άδολεσχία, υπό την οποίαν κυρίως εννοείται ενέργεια ομιλητική. Αλλά μήπως και ο μυστικώς ενασχολούμενος δεν συνομιλεί, διά στεναγμών αλαλήτων, μετά του Θεού, τον οποίον ΘΕΩΡΕΙ προσεδρεύοντα εν τη καρδιά του;

23 Η μελέτη του Μοναχού εις το κελλίον του δεν είναι τίποτε άλλο παρά διαρκές πένθος και κλαυθμός, τα οποία επί τοσούτον πρέπει να κατέχουν τον ψυχικόν του κόσμον, ώστε να μη ευκαιρή να δώση προσοχήν εις άλλον λογισμόν. Άλλωστε αυτή αύτη η κατοίκησις του και η απομόνωσίς του εκ των λοιπών ανθρώπων, τον διδάσκουν πόσον η ζωή του ομοιάζει με παραμονήν εις τάφον, η οποία παραμονή, ως εκ της φύσεώς της, κρατεί τον διάγοντα εις τάφον μακράν από την χαράν των ανθρώπων του δέ κατοικούντος εις τάφον ή αποκλειστική ενασχόλησης, η καθημερινή πράξις, θα είναι το πένθος. Διότι αυτός που έχει διαρκώς εξηπλωμένον ενώπιον του τον νεκρόν του, δηλαδή την ιδίαν του ψυχήν, η οποία έχει θανατωθή από τας αμαρτίας, πώς είναι δυνατόν να μη κλαίη πάντοτε;

24. Από αυτό λοιπόν το πένθος φθάνει ο άνθρωπος εις την καθαρότητα της καρδιάς όταν δε έλθη εις αυτήν την κατάστασιν, τότε απολαμβάνει την συνεχή παρηγορίαν του πνεύματος. Είναι δε η παρηγορία αυτή τόσον συνεχής, ώστε δεν απομένει ούτε μία στιγμή, χωρίς η ψυχή να απολαμβάνη αυτήν την τρυφήν είναι δε και τόσον ηδονική και γλυκεία η απόλαυσις αυτή, ώστε δάκρυα πλέον χαράς και αγαλλιάσεως πλημμυρίζουν τους οφθαλμούς. Με αυτά δε τα δάκρυα αξιώνεται να φθάση εις τόσον υψηλά επίπεδα, όταν προσεύχεται, ώστε κατά την διάρκειας της προσευχής να βλέπη, διά της εσωτερικής δράσεως της ψυχής, νοεράς παραστάσεις, αι οποίαι είναι αι προς αυτόν αποκαλύψεις του Κυρίου. Ο χαριτωμένος δε αυτός άνθρωπος δεν δύναται πλέον ούτε μίαν ευχήν να είπη, χωρίς να κατρακυλούν δάκρυα από τους οφθαλμούς του. Αυτή δε είναι και η σημασία του Μακας σμού, που είπεν ο Κύριος: «Μακάριοι οι πενθούντες, ότι αυτοί παρακληθήσονται» (Ματθ. ε' 4).

25. Το πτηνόν ερωδιός, τότε μόνον χαίρεται και ευχαριστείται, όπως λέγουν οι φυσιοδίφαι, όταν φύγη μακράν από κατοικουμένας περιοχές και έλθη να κατοικήση μόνον του εις έρημικά μέρη. Τοιουτοτρόπως συμβαίνει και με την ψυχήν του Μοναχού τότε δέχεται αύτη την ουράνιον Χάριν, όταν απομακρυνθη από τους ανθρώπους και περνά τον καιρόν της με την κατανυκτικήν ησυχίαν της σιωπής αναμένουσα εκεί, χωρίς ταραχήν και φόβον, την στιγμήν της έκ τού σώματος εξόδου.

26. Το κλειδί, με το οποίον ανοίγει η ευσεβής καρδιά, διά να δεχθή τα θεία νοήματα, δίδεται διά της αγάπης προς τον πλησίον καθ' όσον δε η καρδιά απαλλάσσεται και απελευθερώνεται από τα δεσμά του σώματος, επί τοσούτον ανοίγει σιγά-σιγά εις την καρδίαν και η θύρα της (μυστικής) γνώσεως. Πόσον,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε΄ (Περί της ησυχίας μετ' επιγνώσεως)

πράγματι, ωραία και αξιέπαινος είναι η προς τον πλησίον αγάπη, εφ' όσον όμως η εξ αγάπης μέριμνα και φροντίς διά τον πλησίον δεν μας αποσπά από την πρός τον Θεόν αγάπην!

27. Πόσην πνευματικήν ηδονήν προσφέρει εις την ψυχήν η συναναστροφή με τους πνευματικούς μας αδελφούς, εαν μαζί με αυτήν διατηρήσωμεν και την νοεράν συναναστροφής με τον Θεόν! Καλόν λοιπόν είναι να φροντίζωμεν διά τους αδελφούς, όσον αρμόζει πρέπει δηλαδή να προσέχωμεν πάρα πολύ, μη τυχόν εκπέσωμεν από την μυστικής εργασίας της ψυχής και την συνεχή νοεράν συνομιλίας αυτής μετά του Θεού, με την πρόφασιν της προς τον πλησίον αγάπης. Διά να μη συμβή ή θανάσιμος αυτή έκπτωσις, πρέπει να επικοινωνώμεν, μετά διακρίσεως, προς τους αδελφούς και να ομιλώμεν ελάχιστα, τον δε περισσότερον χρόνον να τον διαθέτωμεν εις την μετά του Θεού συναναστροφών και συνομιλίαν.

28. Διότι εκείνος, όστις υπερμέτρως συνομιλεί με τους αδελφούς, εξασθενίζει την συνομιλίαν του με τον Θεόν, επειδή ο νούς μας δεν αντέχει να συνομιλή προς δύο συγχρόνως, δηλαδή να ομιλή, την ιδίαν στιγμήν, και με τον Θεόν και με τους ανθρώπους. Και η μεν συνεχής συναναστροφή με πνευματικούς αδελφούς βλάπτει άφαντάστως δε ζημιώνει ή συναναστροφή με κοσμικούς, των οποίων και μόνη η εξωτερική θέα αναστατώνει την ψυχήν του Μοναχού.

29. Και φωναι μόναι⁸⁴, έστω και χωρίς θεωρίαν, ταράσσουν και ενοχλούν την καρδίαν του ησυχάζοντος όταν δε η άσκοπος αποπλάνησης της διανοίας πολλαπλασιασθή, τότε δυναμώνουν και πάλιν τα πάθη της ψυχής και νεκρωθέντα αναγεννώνται· εφ' όσον δε πάλιν αυξηθούν, τότε γεννούν τας αμαρτίας, αι οποίαι θανατώνουν τον πνευματικόν άνθρωπον.

30. Αδελφοί μου, δι' αυτό πρέπει ημείς να παραμένωμεν ασφαλείς από μέσα από την θύραν του κελλίου, διά να μη γνωρίζωμεν τα κακά πράγματα των ανθρώπων. Τότε θα τους θεωρώμεν όλους αγίους και καλούς, διότι η διάνοιά μας θα αγνοή τας κακίας των. Εάν όμως γίνωμεν ελεγκται και επικριταί των ανθρώπων, εκδικηται δι' όσα εξ αυτών πάσχομεν και μεμψίμοιροι, τότε λοιπόν, κατά τι διαφέρει το ερημητήριόν μας, από την πολυθόρυβον ζωήν εις την πόλιν;

⁸⁴ Δεν εννοεί μόνον τους κοσμικούς θορύβους, αλλά και τας διδακτικές φωνάς, τας κραυγαλέας ψαλμωδίας, τας ευσεβείς φλυαρίας, αι οποίαι ίσως καθυδύνουν τα ώτα και προκαλούν φευγαλέαν συγκίνησιν, χωρίς όμως να επιφέρουν την επιδιωκομένην αλλοίωσιν, ής έσχατος και κύριος σκοπός η μυστική θεωρία.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄

(Ο πόλεμος των λογισμών)

Πῶς τις, καὶ πόθεν τῶν λογισμῶν περιγίνεται, καὶ μέχρι τίνος ἐπὶ τούτοις οὐκ εὐθυνόμεθα.

Μὲ ποιόν τρόπον καὶ ἀπὸ ποῦ ἀντλῶν δύναμιν νικᾷ κανεὶς τοὺς λογισμοὺς τοῦ καὶ μέχρι ποίου σημείου δὲν εἴμεθα ὑπεύθυνοι γιὰ τοὺς λογισμοὺς, οἱ ὅποιοι μᾶς ἔρχονται.

Α'. Εν τῷ Γεροντικῷ

ΗΡΩΤΗΣΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα περὶ τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν, καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ὥσπερ κάμπτραν μεστήν ἱματίων, ἐὰν ἀφῇ τις κεκλεισμένην, τῷ χρόνῳ σήπονται τὰ ἐν αὐτῇ, οὕτω καὶ οἱ λογισμοί, ἐὰν μὴ ποιήσωμεν αὐτοὺς σωματικούς, τῷ χρόνῳ ἀφ' ἑαυτῶν ἀφανίζονται.

2. “Ὁ αὐτὸς ἔφη καὶ πρὸς τὸν Ἀββᾶς Ἰωσήφ τὸν αὐτὸν λόγον Ὁ ἔρωτησαντα ὥσπερ ἐὰν τις ὄφιν καὶ σκορπίον εἰς ἀγγεῖον βάλλῃ καὶ φράξῃ, πάντως τὸ χρόνο ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοί, ἀπὸ τῶν δαιμόνων βλαστάνοντες, διὰ τῆς ὑπομονῆς ψύγονται καὶ ἐκλείπουσι.

3. Καὶ ἕτερος ἀδελφὸς πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν εἶπε δύναται ἄνθρωπος κατασχεῖν ὅλους τοὺς λογισμοὺς καὶ μηδένα ἐξ αὐτῶν δοῦναι τὸ ἐχθρῷ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων ἔστι δ λαμβάνων δέκα καὶ διδοὺς ἓνα.

4. Καὶ ἄλλος δὲ τις ἀδελφὸς ἠρώτησεν αὐτὸν διὰ τὰς τῶν λογισμῶν ἐπηρείας, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων ἔστιν ὁ ἔχων πῦρ ἐκ δεξιῶν, καὶ κρατῆρα ὕδατος ἐξ ἐωνύμων" ὅταν οὖν ἀναφθῇ τὸ πῦρ, λαμβανέτω ἐκ τοῦ κρατῆρος ὕδωρ καὶ σβεσάτω αὐτὸ ἔστιν οὖν τὸ πῦρ, ὁ σπόρος τοῦ ἐχθροῦ, τὸ δὲ ὕδωρ, τὸ δίψαι ἑαυτὸν ἐνώπιόν τοῦ Θεοῦ.

5. Ἀδελφὸς εἶπε τῷ Ἀββᾶ Σισῳῇ, πῶς οὐκ ἀναχωροῦσι τὰ πάθη ἀπ' ἔμου; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων" τὰ σκευὴ αὐτῶν ἐνδοθέν σου εἰσὶ δὸς αὐτοῖς τὸν ἀρραβῶνα αὐτῶν καὶ ὑπάγουσι.

6. Τὸν αὐτὸν ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ λέγων· διὰ πόσου χρόνου ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ἐκκοπεῖν τὰ πάθη; "Ἐφη αὐτῷ ὁ Γέρων" τοὺς χρόνους θέλεις μᾶς θεῖν;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

Απεκρίθη ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ ναί. Καὶ ὁ Γέρων οἶαν ὥραν ἔρχεται τὸ πάθος, εὐθέως κόψον αὐτό.

7. Παρέβαλον πότε τῷ Ἀββᾶ Ἰωσήφ εἶς το "Ἐγνατον καὶ εἶπον αὐτῷ ἄρα βλάπτεται ἡ ψυχὴ ἐκ τοῦ συνδυᾶσαι τῷ ἐμπαθεῖ λογισμῷ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων: εἰ ἐκ τῶν καθαρῶν καὶ εὐσεβῶν λογισμῶν ὠφελεῖται ἡ ψυχὴ, δηλονότι καὶ ἐκ τῶν αἰσchrῶν καὶ πονηρῶν βλάπτεται, ὅταν ἔγχρονιζῃ αὐτοῖς.

8. Ἀδελφὸς εἶπε τινι Γέροντι' οὐδένα βλέπω πόλεμον ἐν τῇ καρδίᾳ μου, Λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων' σὺ τετράπυλος εἶ, καὶ καὶ θέλων εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται διὰ σου, σὺ δὲ οὐ νοεῖς ἐὰν δὲ ἔχῃς θύραν, καὶ κλείσης αὐτήν καὶ μὴ συγχωρήσης εἰσελθεῖν δι' αὐτῆς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, τότε βλέπεις αὐτοὺς ἔξω ἐστῶτας, καὶ πολεμοῦντάς σε.

9. "Ἐλεγον οἱ Γέροντες, ὅτι δεῖ ἐνέχυρα μηδέποτε διδόναι τοῖς λογισμοῖς. Καὶ πάλιν εἶπον παντὶ τῷ ἐπαναβαίνοντι σοὶ λογισμῷ, λέγε" ἡμέτερος εἰ ἢ τῶν ὑπεναντίων, καὶ πάντως ὁμολογήσει.

10. Ἀδελφὸς ἤρωτησε τινὰ τῶν Πατέρων εἰπών" τί ποιήσω, ὅτι πολλοὶ οἱ λογισμοὶ οἱ πολεμοῦντες μέ; καὶ οὐκ οἶδα πῶς πολεμήσω πρὸς αὐτούς. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων μὴ πολεμήσης πρὸς πάντας, ἀλλὰ πρὸς ἓνα, πάντες γὰρ οἱ λογισμοὶ τῶν Μοναχῶν ἔχουσι μίαν κεφαλὴν χρῆ οὖν τὴν κεφαλὴν κατανοεῖν τίς ἐστι, καὶ πρὸς ἐκείνην πολεμεῖν, καὶ σὺν αὐτῇ καὶ οἱ λοιποὶ λογισμοὶ ταπεινοῦνται,

11. Εἶπε Γέρων' οὐ τὸ εἰσέρχεσθαι τοὺς λογισμοὺς εἰς ἡμᾶς, τοῦτό ἐστι τὸ κατακρῖμα, ἀλλὰ τὸ κακῶς χρᾶσθαι τοῖς λογισμοῖς ἔστι γὰρ ἐκ λογισμῶν ναυαγῆσαι, καὶ ἔστιν ἐκ λογισμῶν στεφανωθῆναι.

Οὗτος ὁ Ἅγιος το δι' ἀντιρρήσεως αὐτοὺς ἀνατρέψαι διδάσκει ἢ μεταβαλεῖν εἰς ἀγαθοῦς, ἐξ ἐκείνων λαβόντα τὰς ἀφορμὰς.

12. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος καὶ εἰς Σκήταν ἔρχεται ὁ λογισμὸς, καὶ ταρασσει μέ καὶ ἀσχολεῖ μέ, καὶ τὴν πρᾶξιν οὐκ ἰσχύω ποιῆσαι, ἀλλὰ μόνον ἐμποδίζει. πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ δὲ νηφάλιος ἀνὴρ ἐκτιναξάμενος αὐτά, ἐγείρεται εἰς πρόσ: εὐχήν.

13. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κολοβός, ὅτι ὅμοιος εἰμι ἀνθρώπῳ καθῆ: μένω ὑποκάτω δένδρου μεγάλου, καὶ θεωροῦντι θηρία πολλὰ καὶ ἐρπετὰ ἔρχομενα πρὸς αὐτόν, καὶ ὅταν μὴ δυνηθῇ στῆναι κατ' αὐτῶν, τρέχει ἄνω εἰς τὸ δένδρον καὶ σφύζεται οὕτω καγῶ καθέζομαι εἰς τὸ κελλίον μου, καὶ θεωρῶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐπάνω μου, καὶ ὅτε μὴ ἰσχύσω πρὸς αὐτούς, καταφεύγω πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς καὶ σφύζομαι ἐξ αὐτῶν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

14. Εἶπε Γέρων τινὶ ἀδελφῷ ὁ διάβολος ἐστὶν ὁ ἐχθρὸς, καὶ σὺ ὁ οἶκος· δ ἐχθρὸς οὖν οὗ παύεται δίπτων εἰς τὸν οἶκόν σου εἰ τί εὖροι, πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἐπιγέων σου δὲ ἐστὶ τὸ μὴ ἀμελήσαι τοῦ δίπτειν ἕξω.

Ἐὰν δὲ ἀμελήσης, πληροῦται ὁ οἶκος πάσης ἀκαθαρσίας, καὶ οὐκέτι ἰσχύεις εἰσελθεῖν ἐκεῖ, ἀλλὰ τὰ πρῶτα & ρίπτει ἐκεῖνος ἔκβαλε κατὰ μικρόν, καὶ μένει καὶ οἶκός σου καθαρὸς διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ.

15. Ἐλεγαν ὅτι ἐν τῷ ὅρει τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου ἐκάθηντο ἐπτὰ Μοναχοί, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν φοινίκων ἐφύλασσον τοῦ σοβεῖν τὰ πετεινὰ ἐκ διαδοχῆς, εἰς καθ' ἡμέραν. Εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν Γέρων, ὅτε ἦν ἡ ἡμέρα αὐτοῦ καὶ ἐφύλασσαν, ἔκραζε λέγων ὑπάγετε οἱ ἕσω πονηροὶ λογισμοί, καὶ τὰ πετεινὰ.

16. Εἶπε Γέρων, ὅτι ὁ σατανᾶς σχοινοπλόκος ἐστὶν ὅσον παρέχεις αὐτῷ λώματα, καὶ αὐτὸς πλέκει τοῦτο δὲ ἔφη περὶ τῶν λογισμῶν, ὅτι ὅσον αὐτοὺς παραδέχει, τοσούτον πληθύνονται καὶ κατὰ σου στερεοῦνται.

17. Ἀδελφὸς ἠρωτησε Γέροντα λέγων· πῶς ὀφείλει ἐκδιώκειν ὁ νοῦς τοὺς πονηροὺς λογισμούς; Καὶ ἀπεκρίθη οὗ δύναται ὅλως ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῆσαι, οὔτε γὰρ ἔχει ἰσχὺν τοιαύτην, ἀλλ' ὅταν προσβάλλωσιν οἱ λογισμοὶ τῇ ψυχῇ, εὐθέως ὀφείλει καταφυγεῖν πρὸς τὸν ποιήσαντα αὐτὴν μετὰ δεήσεως, κακεῖνος διαλύει αὐτοὺς ὡς κηρόν,

18. Ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν τὸν Ἀββᾶς Ἰωσήφ λέγων· τί ποιήσω, ο. τῶν προσεγγίζῃ τὰ πάθη; ἀντιστῶ αὐτοῖς μὴ εἰσελθεῖν, ἢ ἀφήσω αὐτοῖς εἰσελθεῖν ; Ἔφη ὁ Γέρων ἄφες αὐτὰ εἰσελθεῖν, καὶ πολέμησαν μετ' αὐτῶν. Ὑποστρέψας οὖν, ἐκάθητο ἐν τῇ Σκῇ.

19. Εἶτα μετὰ μικρόν ἐλθὼν τις τῶν Θηβαίων εἰς Σκῆταν διηγεῖτο τοῖς ἄ. δελφοῖς λέγων, ὅτι ἠρωτησα τὸν Ἀββᾶν Ἰωσήφ εἰπὼν ἐὰν προσεγγίσῃ μοὶ πάθος τί ποιήσω, ἀντιστῶ αὐτῷ, ἢ ἀφήσω εἰσελθεῖν ; Καὶ εἶπε μοὶ μὴ ἀφήσης 8. λῶς εἰσελθεῖν τὰ πάθη, ἀλλ' εὐθέως ἔκκοψον αὐτά.

20. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ὅτι οὕτως εἶπε τῷ Θηβαίῳ ὁ Ἀββᾶς Ι. ὠσήφ, ἀναστὰς ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν εἰς Πανεφῶ, καὶ λέγει αὐτῷ ἐπίστευσα σοὶ τοὺς λογισμούς μου, καὶ ἰδοὺ ἄλλως εἶπας ἐμοί, καὶ ἄλλως τῷ Θηβαίῳ. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων οὐκ οἶδας ὅτι ἀγαπῶ σε; Ὁ δὲ εἶπε, ναί. Καὶ λέγει ὁ Γέρων· οὗ σὺ εἶπας ὡς σεαυτῷ εἶπε μοὶ ; Ἔφη ἐκεῖνος, οὕτως ἔχει.

21. Λέγει ὁ Γέρων· οὐκοῦν καλῶς εἶπον σοὶ ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ τὰ πάθη καὶ δῶς καὶ λάβῃς μετ' αὐτῶν δοκιμώτερόν σε καθιστῶσι, καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἔμαυτω ἐλάλησα σοὶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

εἰσὶ δὲ τινές, οἷς οὐδὲ προσεγγίσει τὰ πάθη συμφέρει διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, ἀλλ' εὐθὺς ἐκκόπτειν αὐτὰ χρεῖαν ἔχουσι.

22. Καὶ ἡμεῖς οὖν ὡς ἀσθενεῖς, ἀδελφοί, τοὺς ἔμπαθεις λογισμοὺς προσιόν. τὰς εὐθὺς διὰ προσευχῆς ἐκδιώκομεν, εἰ δὲ τις δυνατὸς ἔχει, ἀναιρεῖτω αὐτοὺς δι' εὐλόγου καὶ συνετῆς ἀντιρρήσεως.

Ερμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ησαΐας παρεκάλεσε τον Αββάν Ποιμένα να τον πληροφορήσει περί των ρυπαρῶν λογισμῶν. Καὶ ὁ Αββάς Ποιμὴν τοῦ ἀπήντησε:

Μη ἀνησυχῆς διὰ τοὺς ρυπαροὺς λογισμοὺς βάλε κατὰ νουν ἓνα κοφίνι γεμάτος ἀπὸ ρούχα βρεγμένα⁸⁵. Εἴαν ἀφήσωμεν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ ρούχα μέσα εἰς αὐτὸ τὸ κοφίνι, ἀσφαλῶς θὰ σαπίσουν τοιοῦτοτρόπως θὰ συμβῇ καὶ με τοὺς λογισμοὺς ἡμῶν· εἴαν δὲν τοὺς μετατρέψωμεν εἰς συγκεκριμένους πράξεις, θὰ εξαφανισθῶσι μόνοι των συν τῷ χρόνῳ.

2. Ὁ ἴδιος Αββάς Ποιμὴν, ὅταν τὸν ἠρώτησε περὶ των ρυπαρῶν λογισμῶν καὶ Αββάς Ιωσήφ, εἶπεν:

— Ὅπως εἴαν βάλῃ κανεῖς εἰς ἓνα δοχεῖον ἓνα ὄφιν καὶ ἓνα σκορπιόν καὶ τὸ κλείσῃ καλὰ, ὅπωςδήποτε με τὸν καιρὸν θὰ ἀποθάνουν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοί, προερχόμενοι ἀπὸ τὴν ἐπενέργειαν των δαιμόνων, με τὴν υπομονὴν ψυχραίνονται καὶ εξαφανίζονται.

3. Ἐνας ἄλλος ἀδελφός ἐπεσκέφθη κάποτε τὸν 'Αββάν Ποιμένα καὶ τὸν ἠρώτησε.

-Πάτερ μου, εἶναι δυνατόν ἓνας ἄνθρωπος νὰ κυριαρχήσῃ ἐφ' ὅλων των λογισμῶν του καὶ νὰ μὴ παραδῶσῃ κανένα ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὸν ἐχθρόν;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ 'Αββάς Ποιμὴν ἀπήντησεν :

Εἶναι δυνατόν νὰ υπάρξῃ αὐτός, που λαμβάνει δέκα καὶ δίδει εἰς τὸν ἐχθρόν ἓνα⁸⁶.

⁸⁵ Λέγομεν ἐνταῦθα ρούχα βρεγμένα, διότι ἡ ἀναφερομένη ἐν τῷ κειμένῳ κάμπτρα ἦτο εἶδος πλεκτοῦ κοφινίου (πανέρι), ἐντὸς τοῦ οὗ ἐβάζον τὰ πλυνόμενα ρούχα προτοῦ τα ἀπλώσουν, διὰ νὰ στραγγίσουν.

⁸⁶ Ὁ διδόμενος εἰς τὸν ἐχθρόν λογισμὸς εἶναι ἐκεῖνος ἀπὸ των οὗ ἐνοχλεῖται περισσότερο ὁ ἄνθρωπος. Κατὰ τὸν 'Αββάν Ποιμένα λοιπόν, υπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ οὗ οφιστάμενοι τὰς ἐπιθέσεις δέκα διαφόρων λογισμῶν, μόλις ἀπὸ τὸν ἓνα εἶναι δυνατόν νὰ ἐνοχληθῶν, ἐναντίον τοῦ οὗ καὶ ἀγωνίζονται.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

4. Ένας άλλος αδελφός, επισκεφθείς και αυτός τον Αββάς Ποιμένα, τον ήρώτησε:

-Πάτερ μου, πώς θα αμυνθώ από τας επηρείας των λογισμών; Ο Αββάς Ποιμήν του απήντησεν:

Είναι δυνατόν να έχη κανείς πύρ εις τα δεξιά και δοχείον ύδατος εις τα αριστερά του. Όταν λοιπόν δυναμώση η φωτιά, ας πάρη από το δοχείον ύδωρ, διά να την σβήση. Υπό το πυρ εννοώ-συνέχισεν ο Αββάς Ποιμήντον σπόρον του εχθρού, δηλαδή τον αισχρόν λογισμόν υπό δε το ύδωρ την δυνατότητα να ριφθώμεν ενώπιον του Θεού και να επιζητήσωμεν την βοήθειάν Του.

5. Ένας Μοναχός ήρώτησε τον Αββάν Σισώνην:

- Διατί, Πάτερ μου, δεν αναχωρούσαν από επάνω μου τα πάθη; Ο Αββάς Σισώης απήντησε:

- Πώς να αναχωρήσουν, εφ' όσον ευρίσκονται μέσα εις την καρδίαν σου αι αποσκευαί των; Δώσε τους οπίσω την προκαταβολήν, την οποίαν σου έδωσαν και τότε ασφαλώς θα αναχωρήσουν⁸⁷.

6. Κάποτε, πάλιν, ηρώτησε τον ίδιον ο Αββάς Ιωσήφ λέγων:

-Πάτερ μου, είπέ μου, σε παρακαλώ εις πόσον χρόνον οφείλει ο άνθρωπος να αποκόψη τα πάθη του;

Αββάς Σισώης: Θέλεις να μάθης το χρονικόν διάστημα; Αββάς Ιωσήφ: Μάλιστα.

Αββάς Σισώης: Την ιδίαν στιγμήν που θα αντιληφθής την ενέργειας του πάθους, αμέσως πρέπει να το εκριζώσης και να μη το αφήσης να χρονίση.

7. Μερικοί αδελφοί έπεσκέφθησαν κάποτε τον Αββάς Ιωσήφ εις το Εννατον⁸⁸ και, μεταξύ άλλων, τον ήρώτησαν:

Αραγε η ψυχή βλάπτεται, εάν δεχθή συζήτησαν με τον πονηρόν λογισμόν ;

Επ' αυτού ο Γέρων απήντησεν:

⁸⁷ Αρραβώνα (προκαταβολήν) εννοεί εδώ και Οσιος Σισώης τάς γενεσιουργους αιτίας των παθών, τας συγκαταβάσεις δηλαδή και συγκαταθέσεις προς τους λογισμούς όταν νικηθώσιν οι αίσχροι λογισμοί, τότε ασφαλώς και τα πάθη θα φυγαδευθώσι.

⁸⁸ Βλέπε υποσημείωσιν σελ. 458, Τόμ. Γ'.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

– Εφ' όσον η ψυχή ωφελείται από τους καθαρούς και ευσεβείς λογισμούς, είναι επόμενο, ότι και θα βλάπτεται εκ των αισχρών και πονηρών, όταν η ψυχή θα ενασχολείται με αυτούς επί πολύν χρόνον.

8. Ενας αδελφός είπεν εις ένα Γέροντα:

-Πάτερ μου, κανένα πόλεμον δεν βλέπω εις την καρδίαν μου. Και ο Γέρων απήντησε στοχαστικώτατα:

-Συ ομοιάζεις με φρούριον, που έχει τέσσαρας πύλας, όλας ανοικτάς όποιος λοιπόν θέλει εισέρχεται και εξέρχεται εις την ψυχήν σου, χωρίς δυσκολίαν. Συ αυτό δεν το καταλαβαίνεις. Εάν όμως τοποθετήσης εις τας εισόδους της ψυχής σου θύραν, πού να κλείνη ασφαλώς και δεν επιτρέψης εις τους πονηρούς λογισμούς να εισέλθουν εις αυτήν, τότε θα ίδης ότι αυτοί οι πονηροί λογισμοί θα σταθούν έξω της θύρας και θα σε πολεμούν.

9. Οι παλαιοί Γέροντες έλεγον προς τους νεωτέρους:

Ποτέ δεν πρέπει να παραχωρούμεν εις τους λογισμούς θέσεις μέσα εις το οχυρόν της ψυχής μας, διά να παραμείνουν εις αυτό, έστω και επ' όλίγον.

Αλλοτε πάλιν είπον:

– Εις οιονδήποτε λογισμόν, που αναβαίνει εις την διάνοιάν σου, να λέγης: «στάσου! είσαι ιδικός μας ή προέρχεται από το στρατόπεδον του εχθρού;» Και ο λογισμός, εξεταζόμενος μετά προσοχής, οπωσδήποτε θα φανερώση την προέλευσίν του.

10. Ενας αδελφός ηρώτησεν ένα άσκητικόν Πατέρα:

-Πάτερ μου, τι να κάνω; διότι οι λογισμοί που με πολεμούν είναι πολλοί, και δεν γνωρίζω πώς να αμυνθώ εις τας επιθέσεις των.

Ο Γέρων απήντησε:

-Τέκνον μου, να μη πολεμήσης εναντίον όλων μαζί, αλλά έναντίον ενός, του κυριωτέρου. Όλοι οι λογισμοί, που ενοχλούν τους Μοναχούς, έχουν μίαν κοινήν κεφαλήν, ένα αρχηγόν από τον οποίον εξαρτώνται· πρέπει λοιπόν να μάθωμεν ποιος

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

είναι αυτός ο αρχηγός και εναντίον του να πολεμήσωμεν μετά σφοδρότητος, οπότεαν, νικωμένου αυτού, ταπεινώνονται μαζί του και οι υπόλοιποι λογισμοί⁸⁹,

11. Ενας Γέρων είπε περί των λογισμών τα εξής:

-Το να εισέλθουν οι λογισμοί εις τον νούν μας δεν είναι άξιο κατάκριτον. Αξιοκατάκριτος είναι η κακή χρήσης των λογισμών. Είναι δυνατόν από τους λογισμούς να ναυαγήση πνευματικώς μία ψυχή, όπως επίσης είναι δυνατόν και να στεφανωθή ως νικήτρια⁹⁰.

Με την γνώμην του αυτήν ο άγιος αυτός Γέρων διδάσκει, ότι δυνάμεθα να ανατρέψωμεν τον κακόν λογισμόν δι' αντιρρήσεως προς αυτόν· ή, ακόμη, να μεταβάλωμεν τους κακούς λογισμούς εις καλούς, λαμβάνοντες αφορμήν από τους ίδιους τους επιτιθεμένους λογισμούς.

12. Ο Αββάς Θεόδωρος, που παρέμενεν εις Σκήτιν, είπε πρός τους μαθητάς του: «Έρχεται ο λογισμός, με ταράσσει και με απασχολεί και ναι μεν δεν εκτελώ την πράξιν, που μου υποδεικνύει, με έμποδίζει όμως από την καταβαλλομένην προσπάθειαν να ασκώ την άρετήν. Εδώ ακριβώς έχει την θέσιν της η νηφαλιότης, η άγρυπνος δηλαδή προσοχή. Ο νηφάλιος ανήρ τινάζει από επάνω του όλα αυτά και σηκώνεται με αποφασιστικότητα να προσευχηθή».

13. Ο Αββάς Ιωάννης ο Κολοβός έλεγε χαρακτηριστικώς: «Είς την προσπάθειαν μου να αποκρούσω τους κακούς λογισμούς ομοιάζω με άνθρωπος, που κάθεται κάτω από ένα μεγάλο δένδρον, και βλέπει με αγωνίαν να έρχονται εναντίον του πολλά θηρία και ερπετά ο άνθρωπος αυτός, προς τον οποίον παρομοιάζω τον εαυτόν μου, όταν δεν δυνηθή να τα αντιμετώπιση, τρέχει αμέσως, αναρριχάται επάνω εις το δένδρον και σώζεται. Τοιουτοτρόπως ακριβώς συμβαίνει και με έμένα: Κάθομαι εις το κελλίον μου και παρατηρώ τους πονηρούς λογισμούς, που μου επιτίθενται όταν λοιπόν φθάσω εις το σημείον νά μή ήμπορώ να αντεπεξέλθω εις τας επιθέσεις των, τότε

⁸⁹ Αξιοπρόσεκτος η σύστασις όλοι οι λογισμοί ευρίσκονται εις μίαν αιτιώ. (δη συνάρτησιν, παραγομένου του ενός εκ του ετέρου. Π.χ. ο λογισμός να καταφρονήσω τον συνάνθρωπόν μου προέρχεται από τον λογισμό του εγωϊσμού. Νικωμένου του εγωϊσμού, παύω να καταφρονώ και τον συνάνθρωπόν μου,

⁹⁰ Ο λογισμός είναι απλή σκέψις η σκέψις αυτή δύναται να μεταβληθή εις ενέργειαν, ή εις πειρασμόν, δοκιμασίας της ηθικής αντιστάσεως του ανθρώπου. Π.χ. η σκέψις ωραίου τινός προσώπου είναι ενδεχόμενον να οδηγήση ή εις ηθικήν πτώσιν, ή εις επίμονον αγώνα κατά της προς αμαρτίαν έλξεως. Νικωμές νου ούτω του κακού λογισμού, η ψυχή αναδεικνύεται νικήτρια και στεφανούται.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

καταφεύγω, διά της προσευχής, προς τον Θεόν, και τότε πλέον σώζομαι ασφαλώς από τους πονηρούς λογισμούς.

14. Ένας ασκητικός και διακριτικός Γέρων, συμβουλεύων κάποτε ένα αδελφόν, τού έλεγεν:

– Ο διάβολος είναι ο εχθρός και η ψυχή σου ο οίκος, τον οποίον επιζητεί αυτός να μολύνει. Ο εχθρός λοιπόν δεν σταματά να ρίπτει εντός του οίκου της ψυχής σου ό,τι δήποτε εύρη, σκορπίζων μέσα εις την ψυχήν παντός είδους ακαθαρσίαν. Συ όμως είσαι υπεύθυνος εάν αμελήσης και δεν ρίψης έξω τας ακαθαρσίας αυτάς, που σκορπά εις την ψυχήν ο διάβολος. Εάν δεν φροντίσης αμέσως να εκτελέσης το έργον αυτό της καθαριότητος, τότε και εσωτερικός οίκος της ψυχής γεμίζει από παντοειδείς ακαθαρσίας και δεν ημπορεί κανείς να εισέλθη και να παραμείνη από την αφόρητον δυσοσμίαν. "Αν όμως αμέσως αποφασίσης να βγάλης έξω τας πρώτας ακαθαρσίας, που θα ρίψη ο διάβολος, τότε ο Θεός, επιβραβεύων την πρόθεσίν σου αυτήν, θα διατηρήση, με την Χάριν Του καθαρόν τον εσωτερικόν οίκον της ψυχής σου».

15. Οι παλαιοί ασκητικοί Πατέρες διηγούνται το εξής περιστατικόν: «Εις το όρος του Αββά Αντωνίου ήσκήτευσον επτά Μοναχοί. Όταν λοιπόν τα φοινικόδενδρα είχαν ωρίμους καρπούς, ετοιμούς διά την συγκομιδήν, οι Πατέρες αυτοί εφύλασσον, εκ περιτροπής, τα φοινικόδενδρα, διά να αποδιώκουν τα πτηνά, μέχρις ότου συγκεντρώσουν τον καρπόν. Επειδή δε ήσαν επτά, εφύλασσε καθ' εκάστην ημέραν και από ένας. Ένας εξ αυτών, ο γεροντότερος, όταν ήτο η ημέρα του να φυλάξη, εκραύγαζε: Φύγετε μακράν και οι πονηροί λογισμοί, που είσθε μέσα μου, και τα πετεινά».

16. Ένας διδακτικός Γέρων διετύπωσε την εξής ωφέλιμον γνώμην: «Ο σατανάς, όσον του προσφέρεις υφάδια πλέκει σχοινί, διότι είναι σχοινοπλόκος. Με αυτό έννοούσε τους λογισμούς όσον τους δίδεις σημασίας και προσοχήν, όσον δηλαδή τους παραδέχεσαι, τόσοις πολλαπλασιάζονται και στερεώνονται εναντίον σου.

17. Ενας αδελφός ήρώτησεν ένα Γέροντα:

– Πάτερ μου, πώς πρέπει ο νούς να εκδιώκη τους πονηρούς και ακαθάρτους λογισμούς και

Και ο Γέρων απήντησε ::

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

-Τέκνον μου, δεν είναι δυνατόν ο νούς, εντελώς μόνος του, να επιτύχη αυτό το πράγμα, διότι δεν έχει τόσην δύναμιν. "Όταν προσβάλλουν οι πονηροί λογισμοί την ψυχήν, πρέπει αυτή αμέσως να καταφύγη προς τον Δημιουργόν της, δεομένη επιμόνως Αυτού να την βοηθήση, οπότεν Εκείνος τους διαλύει πάραυτα, όπως η φωτιά το κερι.

18. Ο Αββάς Ποιμήν έπεσκέφθη κάποτε τον Αββάς Ιωσήφ και τον ήρώτησε:

-Πάτερ μου, τι να κάμω, όταν με πλησιάζουν τα πάθη⁹¹; Να αντισταθώ και να μη τα αφήσω καθόλου να εισέλθουν εις την ψυχήν μου, ή να επιτρέψω να εισέλθουν;

Ο Γέρων, αφού έσκέφθη, του απήντησεν:

Αφησέ τα να εισέλθουν εις την διάνοιάν σου, και τότε πολεμείς εναντίον των.

Πράγματι ο Αββάς Ποιμήν εγύρυσεν εις την Σκήτιν, εφαρμόζων την συμβουλήν τού Αββά Ιωσήφ.

19. Κατά σύμπτωσιν, μετά από ολίγον, ήλθεν εις την Σκήτιν ένας εκ των Μοναχών της Θηβαΐδος και, μεταξύ άλλων, διηγήθη το εξής εις τους αδελφούς: «Τας ημέρας αυτάς έπεσκέφθην τον Αββάν Ιωσήφ και τον ήρώτησα τι να κάμω, όταν με ενοχλήση εμπαθής λογισμός, να αντισταθώ, ή να τον αφήσω να εισέλθη εις την διάνοιάν μου; Είς την απορίαν μου αυτήν ο 'Αββάς Ιωσήφ μου απήντησε: «Να μη αφήσης καθόλου να εισέλθουν εντός σου οι εμπαθείς λογισμοί, αλλά αμέσως να τους εμποδίσης και να τους εκριζώσης».

20. Μόλις ήκουσε την αφήγησιν αυτήν του Μοναχού της Θηβαΐδος ο Αββάς Ποιμήν, αμέσως μετέβη εις Πανεφώ⁹², και συναντήσας τον Αββάς Ιωσήφ του λέγει:

-Πάτερ μου, σου ενεπιστεύθην τους λογισμούς μου και σύ, διά το αυτό ζήτημα, άλλην συμβουλήν έδωσες εις εμέ και άλλην εις τον Μοναχών της Θηβαΐδος.

Ο Αββάς Ιωσήφ τον ηρώτησε: -Γνωρίζεις πόσον σε αγαπώ; -Βεβαίως, το γνωρίζω – απήντησεν ο 'Αββάς Ποιμήν. Διά δευτέραν φοράν τον ηρώτησεν ο 'Αββάς Ιωσήφ:

-Συ δεν μου είπες να σου δώσω την συμβουλήν, που θα έδιδα εις τον εαυτόν μου;

⁹¹ Πάθη εδώ εννοεί τους λογισμούς.

⁹² Πανεφώ ή Πανέφουσιν. 'Αρχαία πόλις εις την κάτω Αίγυπτον. Σήμερον ονομάζεται Μεντζάλα έλ Χαγίτ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

Ο Αββάς Ποιμήν το επεβεβαίωσε λέγων: -Έτσι είναι, όπως λέγεις.

21. Και ο 'Αββάς Ιωσήφ συνέχισε:

Επομένως σου έδωσα την συμβουλήν, που θα έθεώρουν όρθήν διά τον εαυτόν μου. Και πράγματι, εάν οι έμπαθείς λογισμοί εισέλθουν εις την ψυχήν σου και πολεμήσης με αυτούς, θα αναδειχθής ασφαλώς ικανώτερος, διά της δοκιμασίας αυτής. Σου επαναλαμβάνω, ότι σου ωμίλησα, όπως θα ωμίλουν εις τον εαυτόν μου. Τώρα βεβαίως υπάρχουν μερικοί, ασθενείς ψυχικώς, που δεν συμφέρει ούτε εξ αποστάσεως να τους πλησιάσουν οι εμπαθείς λογισμοί, αλλ' είναι ανάγκη αμέσως να τους αποκόπτουν και να τους απορρίπτουν.

22. Σημείωσις τού «Ευεργετινού». Και ημείς λοιπόν, αδελφοί μου, ως ασθενείς, πρέπει αμέσως, με την δύναμιν της προσευχής, να αποδιώκωμεν τους εμπαθείς λογισμούς, που μας πλησιάζουν άν πάλιν κανείς έχη την δύναμιν, άς τους πολεμήση με εύλογον και συνετόν αντίλογον.

Σημείωσις διασκευαστού. Το βαθύτερον νόημα των πολυτίμων αυτών συμβουλών είναι το εξής: Οι εμπαθείς λογισμοί συνιστούν ακίνδυνον προσβολήν, αποκρουομένην ή δι' αντιρρήσεως, εις τον χώρον της διανοίας (κατάστασις τελείων), ή δι' αποδιώξεώς των μακράν τού χώρου της διανοίας διά προσευχής (κατάστασις ασθενών).

Β'. Του Αγίου Εφραίμ

ΑΔΕΛΦΕ γίνωσκε ότι έφ' όσον έσμεν έν τῷ βίῳ τούτῳ, έν μέσῳ παγίδων διαβαίνομεν διο προσέχωμεν άει έαυτοὺς μή έμπεσεῖν εις παγίδα τοῦ θανάτου πλήρεις γάρ εισι γλυκύτητος αἱ παγίδες τοῦ πονηροῦ, άς κρύπτει άει ένώπιόν της ψυχῆς ήμῶν, ίνα, αὐτήν παγιδεύσας, κατασπάσῃ εις κόλασιν αἰώνιον. "Ότι βλαβερόν λίαν τὸ χαυνούσθαι έν τῇ μελέτῃ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ δίδειν αὐτοῖς είσοδον έν τῇ ψυχῇ.

2. Μή οὖν τῇ γλυκύτῃ τῶν παγίδων τοῦ θανάτου χαυνωθῶμεν, καὶ έκλυθωμεν εις μελέτης τῶν πονηρῶν λογισμῶν. Έάν γάρ εύρη ό πονηρὸς λογισμὸς είσοδον έν τῇ ψυχῇ, γλυκαίνει τὴν αἴσθησιν αὐτῆς εις τὴν μελέτης τὴν πονηρᾶν, καὶ γίνεται αὐτὴ λοιπὸν ὡς παγὶς θανάτου, μή διωχθεὶς δι' εύχῆς καὶ δακρύων.

3. Ημεῖς δὲ πρὸς μίαν δοκῶν μή χαυνωθῶμεν, εις μελέτης τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ἀλλὰ φεύγωμεν άει πρὸς τὸν Θεὸν δι' εύχῆς καὶ στεναγμοῦ καὶ δακρύων, ίνα δυσθῶμεν ἀπὸ πάντων των σκανδάλων καὶ παγίδων τοῦ πονηροῦ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

4. Μηδὲ ἐκλύου, ἀδελφέ, ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων λογισμῶν ἀρχὴ γὰρ ἀγῶνος ἐστὶ καταμαθὲ δὲ τὸ λεγόμενον ἐκ τοῦ ὑετίου λάκκου, ὅτι ὅτε βρέξη καὶ συναχθῇ ἡ εἰνλογία τοῦ ὕδατος ἐν τῷ λάκκῳ, ἐν ἀρχῇ τεταραγμένον ὑπάρχει τὸ ὕδωρ, ὅσον δὲ ἐγγχρονίζει, καθαρώτερον ἀποκαθίσταται καὶ σὺ οὖν, ἀγαπητέ, ἴσθι μὴ ἐκλυόμενος.

5. Γέγραπται γάρ' χεῖμαρροι ἀνομίας ἐξετάραξαν μὲ καὶ πάλιν: “Ὁ Θεὸς ἡ μὴ καταφυγὴ καὶ δύναμις βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα διὰ τοῦτο οὗ φοβηθησόμεθα ἐν τῷ ταράσσεσθαι τὴν γῆν.

6. “Ὅταν οὖν ἔλθῃ εἰς τὴν διάνοιάν σου πονηρὸς λογισμὸς, βόησον πρὸς Κύριον μετὰ δακρύων λέγων· Κύριε, ἰλάσθητι μοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, καὶ καταργησον τὸν πονηρὸν ἀπ' ἐμουκαρδιογνωστῆς γὰρ ἔστιν ὁ Θεός, καὶ οἶδε τοὺς διαλογί. σμούς, τοὺς ἐκ τῆς κακοήθους γνώμης γινομένους, οἶδε καὶ τοὺς ἐκ τῆς πικρότητος τῶν δαιμόνων ἡμῖν προσγινομένους.

7, Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ὅσον ἀγωνίζῃ καὶ ὑπομένεις τῷ Κυρίῳ δουλεύων, τοσούτον καθαρεύει σου ἡ διάνοια καὶ οἱ διαλογισμοὶ" εἶπε γὰρ ὁ Κύριος Ὁ. τί πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρω αὐτό, καὶ πᾶν το καρπὸν φέρον, καθαίρω αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Μόνον θέλε σωθῆναι, ὅτι συνεργεῖ Κύριος τοῖς ἐπειγομένοις σωτηρίας τυχεῖν.

8. "Ἄκουε δὲ καὶ παραβολὴν ἑτέραν περὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν καὶ οἶνος ὁ νέος, ὅταν ἐκ τῆς ληνοῦ συναχθεῖς βληθῇ ἀγγείοις, ἐν ἀρχαῖς τοσούτον βράζει, ὡς ὑπὸ σφοδροτάτης φλογὸς ὑποκαίόμενος, ὡς καὶ τινὰ τῶν ἀγγείων, μὴ φέροντα τὴν ὁρμὴν, ρήγνυσθαι ἐκ τῆς βίας' εἶτα κατὰ μικρὸν ἀποκαθίσταται καὶ μένει ἀκίνητος καθαρθεῖς,

9. Οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν μετέλθῃ ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου εἰς τὸ δού: λεύειν τῷ Θεῷ, καὶ ὑποταγῆναι καὶ θλιβῆναι διὰ τὸν Κύριον, οἱ δαίμονες φθό: νοῦντες ποικίλως ἔκταρσσουσι τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, ἀνατροπὴν θολεραν συγκίρ: νῶντες αὐτῷ, ἵνα ἐὰν εὕρωσιν ἀγγεῖον παραίτιον λακκίσωσιν αὐτό, τουτέστι ψυχὴν ἄπιστος καὶ διστάζουσαν" εἰ δὲ στή στερρὸς τῇ πίστει, ἄρχονται οἱ λογισμοὶ κατὰ μικρὸν ἡρεμεῖν, καὶ οὕτως εἰς γαλήνην ἢ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαθίσταται, καὶ καθαρθεῖσα δέχεται ἐν ἑαυτῇ τρανῶς τὰς ἐπισκιάσεις τοῦ Πνεύματος.

10. Ἄλλωστε οἱ δαίμονες ἔοικαςι λύκοις ἄρπαξι, καὶ περιέρχονται τὰς κέλλας τῶν Μοναχῶν ἐπιζητοῦντες θύραν ἀνεωγμένην εὐρεῖν αὐτοῖς, ἵνα δι' αὐτῆς εἰσπηδησαντες, διαφθείρωσι ψυχὴν πειθαρχοῦσαν αὐτοῖς ἐὰν δὲ εὕρωσι θύραν κεκλεισμένην εἰς τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, περικακίσαντες, ἀναχωροῦσι λέγω δὴ περὶ ψυχῆς τεθεμελιωμένης ἐν πίστει καὶ φυλαττούσης τὰ αἰσθητήρια.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

11. Μὴ οὖν δειλία, μηδὲ φοβοῦ ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν βλάψαι σὲ οὐ δύνανται, εἰ μὴ σὺ προδῶς σεαυτόν, ἔχεις γὰρ τὸν Χριστὸν βοηθὸν τὸν εἰποντα Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. Διό, ἀγαπητέ, ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε ἐν τῷ Θεῷ σου, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος Αὐτοῦ.

Ερμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, γνώριζε, ὅτι εφ' ὅσον ζῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν προσωρινὴν ζωὴν, διερχόμεθα διὰ μέσου πολλῶν παγίδων: δι' αὐτὸ πρέπει πάντοτε νὰ προσέχωμεν μήπως πέσωμεν εἰς καμμίαν θανατηφόρον παγίδα. Εἶναι δε φόβος νὰ πέσωμεν εἰς αὐτάς τας παγίδας τοῦ πονηροῦ, διότι συγκαλύπτονται ἀπὸ παραπλανητικὴν γλυκύτητα, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἡ ψυχὴ νὰ αντιληφθῇ τὸν ἐνεδρεύοντα εἰς αὐτάς ψυχικὸν θάνατον. Ἀποκρύπτει λοιπὸν αὐτάς διαρκῶς ἀπὸ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὁ διάβολος, διὰ νὰ τὴν παγιδεύσῃ καὶ νὰ τὴν καταβαραθρώσῃ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν. Διότι εἶναι πάρα πολὺ βλαβερὸν καὶ επικίνδυνος νὰ παραλύῃ ἢ πρὸς ἀντίστασιν διάθεσις τῆς ψυχῆς, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιθυμίας ἡμῶν νὰ ἐξετάζωμεν φιληδόνως τοὺς ἐνοχλοῦντας ἡμᾶς πονηροὺς λογισμοὺς καὶ νὰ ἐπιτρέπωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ψυχὴν μας.

2. Προσοχὴ λοιπὸν, διὰ νὰ μὴ ἀποχαυνωθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀποπλανώσαν γλυκύτητα τῶν παγίδων τοῦ θανάτου καὶ παρασυρθῶμεν εἰς προσεκτικὴς μελέτης τῶν πονηρῶν λογισμῶν. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι εἰάν ὁ πονηρὸς λογισμὸς κατορθώσῃ καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν, τότε γλυκαίνει τὴν αἴσθησιν τῆς ψυχῆς με τὴν ἐνασχόλησιν εἰς πονηρὰν μελέτην, καὶ, εφ' ὅσον δὲν ἐκδιωχθῇ με ἐπίμονον εὐχὴν⁹³ καὶ θερμὰ δάκρυα, ἀποβαίνει, διὰ τὴν ψυχὴν αὐτὴν, θανατηφόρος παγίς⁹⁴.

3. Ἡμεῖς ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀποχαυνωθῶμεν καὶ νὰ παραλύσωμεν, γλυκαινόμενοι εἰς τὴν μελέτην πονηρῶν λογισμῶν, ἐξ αἰτίας μιᾶς φιληδόνου ροπῆς καὶ κλίσεως εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπ' ἐναντίας, ὅταν αντιληφθῶμεν μίαν τοιαύτην φιλήδονον ροπὴν καὶ κίνησιν, ἃς καταφεύγωμεν πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν καὶ ἃς δεώμεθα πρὸς Αὐτόν, δι'

⁹³ Αδιάλειπτος πρέπει νὰ εἶναι διὰ τὸν Μοναχόν ἡ εὐχὴ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱέ του Θεοῦ, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλόν».

⁹⁴ Λίαν ψυχολογημένη ἡ παρατήρησις: ἡ φιλήδονος σκέψις (πονηρὸς λο: γισμὸς) ἐξελίσσεται εἰς φιλήδονον ἐνασχόλησιν, ἥτις, κατακτώσα τὴν ψυχὴν, με: ταβάλλεται εἰς ἐνέργειας καὶ ροπὴν πρὸς οὐσιοποίησιν τῆς ἡδονῆς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

επιμόνου ευχής, στεναγμών και θερμών δακρύων, να μας απαλλάξει από όλα τα σκάνδαλα και τας παγίδας του πονηρού.

4. Επίσης, αδελφέ μου, μη φοβάσαι και εξασθενίζης από τους λογισμούς, οι οποίοι σου επιτίθενται είναι η αρχή του αγώνος.

Θα αντιληφθής καλλίτερα το νόημα της συμβουλής μου αυτής από τον λάκκον με το βρόχινον νερόν όταν δηλαδή βρέξη, όπως θα έχης προσέξει, και γεμίση και λάκκος από το ευλογημένον ύδωρ της βροχής, εις τας αρχάς το νερό αυτό είναι θολόν, όσον όμως περνά ο καιρός, τόσον και καθαρίζει περισσότερο. Και συ λοιπόν, αγαπητέ, μη φοβάσαι από τους λογισμούς.

5. Σχετικώς μάλιστα και εις την Αγίας Γραφής έχει γραφή: «Χείμαρροι ανομίας εξετάραξάν με» (Ψαλμ. ιζ' 5) και «Ο Θεός ημών καταφυγή και δύναμις, βοηθός εν θλίψει ταῖς ευρούσαις ημάς σφόδρα, διά τούτο ου φοβηθησόμεθα εν τω τaráσσεσθαι την γήν» (Ψαλμ. με 2-3), δηλαδή «Ο Θεός είναι δι' ημάς καταφύγιον και πηγή δυνάμεως είναι βοηθός μας εις τας φοβεράς αυτάς θλίψεις, που μας εύρον, δι' αυτό δεν θέλομεν φοβηθῆ, όταν ίδωμεν να τaráσσεται η γή».

6. Όταν λοιπόν ένοχλήση την διάνοιάν σου πονηρός λογισμός, να βοήσης με δάκρυα και με όλην την δύναμιν της ψυχής σου προς τον Θεόν λέγων: «Κύριε, ευσπλαγχνίσου με τον αμαρτωλο πό κοντά μου τον πονηρόν καταργών την κατ' εμού δύναμίν του». Ο Θεός είναι καρδιογνώστης και ως εκ τούτου γνωρίζει ποῖαι εκ των βαθυτέρων σκέψεών μας προέρχονται από την ιδικήν μας θεληματικήν κακοήθη γνώμην (οπότεν είμεθα και υπεύθυνοι), και ποῖαι εμβάλλονται μέσα εις την ψυχήν ημών, παρά την θέλησίν μας, από την κακίαν των δαιμόνων (οπότεν είμεθα και ανεύθυνοι, εφόσον δεν συγκατατεθώμεν εις αυτούς).

7. Γνώριζε δε και τούτο ότι εφ' όσον αγωνίζεσαι και υπομένεις να δουλεύης εις τον Κύριον, επί τοσούτον και η διάνοιά σου θα αποβαίνει καθαρωτέρα, όπως επίσης και οι διαλογισμοί σου. Αυτό στηρίζεται εις αυτό που είπεν ο Κύριος: «Κάθε κλήμα της αμπέλου μου που δεν καρποφορεί το αποκόπτω κάθε δε κλήμα, που καρποφορεί, το καθαρίζω, διά να αποδώση ακόμη περισσότερους καρπούς»⁹⁵.

⁹⁵ «Εγώ είμι η άμπελος η αληθινή, και ο πατήρ μου και γεωργός έστι. Πάν κλήμα εν εμοί μή φέρον καρπόν, αίρει αυτό, και πάν το καρπόν φέρον, καθαι ρει αυτό, ίνα πλείονα καρπόν φέρη» (Ιωάν. ιε' 1-2).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

Μόνον να θέλεις ειλικρινώς την σωτηρίαν της ψυχής σου, αυτό είναι αρκετόν, διότι ο Κύριος, ως ισχυρός συνεργός, βοηθεί όσους έναγωνίως επιζητούν την σωτηρίαν της ψυχής των.

8. Ακουσε τώρα και μιαν άλλην παραβολήν διά τους πονηρούς λογισμούς. Το καινούργιο κρασί, μόλις το μαζεύσουν από το πατητήρι και το βάλουν εις τα πιθάρια, κατά τας πρώτας ημέρας τόσον πολύ βράζει⁹⁶, ως να καίεται από ισχυροτάτην φλόγα" μερικά μάλιστα πιθάρια δεν αντέχουν αυτήν την ορμήν του βρασμού και από την βίαν σπάζουν, ύστερον όμως, όταν ολοκληρωθή η ζύμωσις και ο μούστος μεταβληθή εις κρασί, τότε παραμένει ακίνητον εις τα πιθάρια ή τα βαρέλια και καθαρίζει.

9. Το ίδιον ακριβώς συμβαίνει και εις τον άνθρωπον όταν αποφασίση να εγκαταλείψη τον πρόσκαιρον και μάταιον τρόπον ζωής, της καθημερινής κοσμικής μερίμνης, διά να δουλεύση εις τον Θεόν, και να υποταχθή και να στενοχωρηθή χάριν του Κυρίου, τότε οι δαίμονες, φθονούντες τον άνθρωπον διά την ψυχοσωτήριον αυτήν απόφασίν του, έκταράσσουν ποικιλοτρόπως την διάνοιαν του, τον ανακατεύουν με θολερους λογισμούς, ανατρεπτικούς της αποφάσεώς του, ώστε, εάν εύρουν εύθραυστον δοχείον, να το συντρίψουν είναι δε εύθραυστον δοχείον ή ολιγόπιστος και διστακτική ψυχή. Όταν όμως ο άνθρωπος αυτός σταθή ακλόνητος εις την πίστιν, τότε και οι λογισμοί αρχίζουν σιγάσιγά να ήρεμούν και ούτως ή καρδιά του ανθρώπου γαληνεύει: αφού δε καταστη τελείως καθαρά, δέχεται πλέον μέσα της, εις αρκετα ικανοποιητικόν βαθμόν, την επισκίασιν της δυνάμεως του Παναγίου Πνεύματος.

10. "Αλλωστε οι δαίμονες ομοιάζουν με αρπακτικούς λύκους, οι οποίοι τριγυρνούν τα κελλία των Μοναχών αναζητούντες θύραν ανοικτήν δι' αυτούς, ώστε να πηδήσουν μέσα από αυτήν και να κατασπαράξουν την ψυχήν εκείνην, που θα πειθαρχήση εις αυτούς. Εάν όμως εύρουν θύραν που έχει κλειστή κατά πρόσωπόν των, τότε πνέοντες οργήν και θυμόν, αναχωρούν χωρίς να δυνηθούν να κάμουν κανένα κακόν. Ως κλειστήν δε θύραν εννοώ την ψυχήν, που έχει θεμελιωθή επάνω εις την πίστιν και φρουρεί αγρύπνως τις αισθήσεις (διά να μη εισέλθουν, δι' αυτών, άτοποι παραστάσεις, που θα γεννήσουν πονηρούς λογισμούς).

11. Μή δειλιάζης λοιπόν, ούτε να φοβάσαι τας κακουργίας των δαιμόνων. Δεν είναι δυνατόν να σε βλάψουν, εκτός εάν συ προδώσης τον εαυτόν σου εις τους δαίμονας.

⁹⁶ Πρόκειται περί του φαινομένου της ζυμώσεως.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

Βοηθός σου είναι ο Χριστός, που είπεν: «Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὀφείων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πάσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ» (Λουκ. ι' 19).

Δι' αὐτό, ἀγαπητέ μου, νὰ ἀνδρίζεσαι καὶ νὰ δυναμώνῃς με τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, διότι τὸ ἔλεός Του εἶναι παντοτερινόν εἰς ὅσους τὸν ἀγαπούν⁹⁷.

Γ'. Του Αγίου Ησαΐου

ΤΡΙΑ εἴσι πράγματα τὰ κυριεύοντα τῆς ψυχῆς, ἕως οὔ φθάσῃ εἰς μέγα μέτρον, καὶ αὐτὰ εἴσι τὰ μὴ συγχωροῦντα τὰς ἀρετᾶς οικῆσαι μετὰ καὶ τοῦ νοῦ, ἡ αἰχμαλωσία, ἡ ὁκνηρία, καὶ ἡ λήθη πολεμεῖ γὰρ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ λήθη, ἕως αὐτῆς τῆς ἀναπνοῆς εἰς ἀγωνίαν φέρουσα, καὶ ἰσχυροτέρα ἐστὶ πάντων τῶν λογισμῶν, καὶ γεννητικὴ ἐστὶ πάντων τῶν πονηρῶν, καὶ τὰ οἰκοδομοῦμενα ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἐκάστην ὥραν καταλύει.

2. Εἶπεν καὶ αὐτὸς ἐὰν καθέξῃ ἐν τῷ κελλίῳ σου, καὶ ποιῇς τὴν λειτουργίαν σου ἐν σιωπῇ τῷ Θεῷ, καὶ πείθεται σου ἡ καρδιά εἰς τίποτε μὴ ὄν τοῦ Θεοῦ, λογίσῃ δὲ τοῦτο ἐν ἑαυτῷ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἁμαρτία, ἀλλὰ λογισμοὶ εἰσιν ἀπλῶς, λοιπὸν καὶ ἡ λειτουργία, ἣν ποιεῖς ἐν σιωπῇ, οὐκ ἔστιν ἀληθής, εἰ δὲ λέγεις ὅτι προσδέχεται τὴν λειτουργίαν τῆς καρδίας μου, ἣν ἐποίησα ἐν σιωπῇ: οὐκ οὐν καὶ τὸ πεισθῆναι σου τὴν καρδίαν μετὰ τῆς κακίας ἐν σιωπῇ, καὶ χρονίσαι ἐν αὐτῇ, μετρεῖται σοὶ ἡ σιωπὴ εἰς ἁμαρτίαν ἐνώπιόν τοῦ Θεοῦ.

Ερμηνεία

ΤΡΙΑ εἶναι τὰ πάθη που κυριεύουν τὴν ψυχὴν, μέχρις οὗτο φθάσῃ αὕτη εἰς μέγα μέτρον τελειότητος. Καὶ αὐτὰ τὰ τρία πάθη, που δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τὸν νοῦν νὰ συγκρατηθῇ προσηλωμένος εἰς τὸν παντοτερινόν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, εἶναι ἡ αἰχμαλωσία τοῦ νοῦ ἀπὸ τοὺς φιληδόνους καὶ ἐμπαθεῖς λογισμοὺς, ἡ ὁκνηρία καὶ ἡ λήθη. Ἀπὸ τὰ πάθη αὐτὰ τὸ φοβερώτερον εἶναι ἡ λήθη⁹⁸, διότι ἡ λήθη πολεμεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅσον ἀναπνέει, καὶ τὸν φέρει εἰς μεγάλην ἀγωνίαν.

⁹⁷ «Ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ» (Ψαλμ. ρε' 1, ρς' 1, ριζ' 1,2,3,4, 29, ρλε' 1-26). «Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους Αὐτόν» (Ψαλμ. ρβ' 17).

⁹⁸ Φοβερώτερον πάθος ἐξ ὧν πολεμοῦν τοὺς ἀγωνιζομένους τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς ονομάζει ἐνταῦθα ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας τὴν λήθην καὶ δικαίως, διότι ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἀγωνιζομένων διὰ τὴν τελειότητα. Ο

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

Η λήθη είναι πάθος ισχυρότερον από όλους τους λογισμούς, που πολεμούν τον άνθρωπον, αυτή γεννά όλες τις πονηρίας και κρημνίζει καθ' εκάστην ώραν όσα μετά κόπου κατορθώνει να οικοδομήσει ο άνθρωπος.

2. Ο ίδιος ο 'Αββάς Ησαΐας είπε: «Εάν κάθεται εις το κελλίον σου και εκτελής την προς τον Θεόν αναφοράν σου διά σιωπής και αυτοσυγκεντρώσεως, και συμβή η καρδιά σου να προσέξῃ κάτι, που δεν ευρίσκεται εις την περιοχὴς του Θεού (αλλ' είναι επίγειον, πρόσκαιρον και φθαρτόν) και απασχολήσῃς την σκέψιν σου με αυτό, πρόσεξε: μή είπῃς, ότι η ενασχόλησις αυτή δεν είναι αμαρτία, αλλά απλοί λογισμοί! Εάν σχηματίσῃς εις την ψυχὴν σου τοιαύτην σκέψιν και συγκατατεθῇς εις αυτήν την παρέκκλισιν του νού, τότε και η αναφορά που προσφέρεις εις τον Θεόν δεν είναι γνησία και ειλικρινής. Εάν ισχυρίζεσαι, ότι ο Θεός προσδέχεται την αναφοράς της καρδιάς μου, την οποίαν προσέφερα εις Αυτόν διά κατανυκτικής σιωπής, τότε, κατ' αναλογίαν, και η συγκατάθεσις της καρδιάς σου με την κακίαν, που και αυτή έπραγματοποιήθη σιωπηλός (χωρίς αισθητάς εκδηλώσεις) και η πάροδος χρόνου με την σιωπηλήν αυτήν συγκατάθεσιν της καρδιάς, έχει ως συνέπειαν να υπολογισθῇ ενώπιον του Θεού ως αμαρτία η σιωπή αυτή⁹⁹.

εραστής της τελειότητος δεν απέχει μόνον από των κακών πράξεων, αλλ' αγωνίζεται να συγκρατήσῃ και την διάνοιαν αυτού απείραστον από κάθε πονηράν ενθύμησιν. Προς τον σκοπόν τούτον αγωνίζεται να συγκρατῇ τον γούν αυτού προσηλωμένον εις την αδιάλειπτον ευχήν και την εν γένει νοεράν θεωρίαν. Η λήθη όμως υποκλέπτει την διάνοιαν και τρέπει αυτήν εἰς κοσμικές και ματαίας ενθυμήσεις, εἰς επιδίωξιν υλικών συμφερόντων, εἰς πονηρούς ή μνησικάκους λογισμούς και εις πάσαν κακίαν. 'Εφ' όσον εξακολουθεῖ κυριεύουσα του νοός ή λήθη, ο Μοναχός ομοιάζει με πλοῖον το οποίον έχασε τον προσανατολισμόν του ή με άνθρωπον, όστις ξεκίνησε δια συγκεκριμένην τινά υπηρεσίαν, εις την οποίαν όμως δεν φθάνει ποτέ, διότι ελησμόνησε τον προορισμόν του και πλανάται τήδε κακείσε. Προσεύχεται επί παραδείγματι ο Μοναχός, ή μελετά, και φθάνει εις το τέλος της προσευχής ή της μελέτης του, χωρίς να ενθυμείται τι προ ολίγου έπιθύριζαν τα χείλη, διότι ο νοός άρπαγείς υπό της λήθης περί άλλα ετύρβαζεν. Και αρχικώς μέν είναι μικρά τα διαλείμματα της λήθης, εφ' όσον όμως δεν καταπολεμηθῇ εγκαίρως, διά της αυστηρῆς προσηλώσεως του νοός εις το καθήκον, τότε ο Μοναχός αυτός κυριεύεται από τα πάθη και ξεχνά τελείως τον προορισμόν του.

⁹⁹ Θαυμασία και ψυχολογικωτάτη τοποθέτησις της αμαρτίας, της οποίας επίψογος μορφή, άν μή και πρώτον στάδιον, είναι η σιωπηλή συγκατάθεσις της καρδιάς με αντικείμενον ή σκέψιν αμφιβόλου πνευματικής καθαρότητος. Τοιούτόν τι δεν μας υπενθυμίζει ο Κύριος διά την εφάμαρτον και ένοχον θέαν, την απο: γεννώσαν σαρκικήν επιθυμίαν, είπόν «Πας ο βλέπων γυναίκα προς το επιθυμήσαι αυτήν ήδη εμοίχευσεν αυτήν εν τη καρδιά αυτού» (Ματθ. ε' 28);

Δ'. Του Αββά Μάρκου.

ΤΙΝΕΣ φασίν, ὅτι εἰ τῷ Βαπτίσματι ἀναιρεῖται ἡ ἁμαρτία, διατὶ πάλιν ἐνεργεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ; Καὶ λέγομεν ὅτι οὐκ ἐγκαταλειφθεῖσα ἐνεργεῖ μετὰ τὸ Βάπτισμα, ἀλλ' ὑφ' ἡμῶν ἀγαπημένη διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐλλείψεως.

2. Τὸ μὲν γὰρ Ἅγιον Βάπτισμα δίδωσι τελείαν λύσιν, δῆσαι δὲ πάλιν ἑαυτον διὰ τῆς προσπαθείας, ἢ λελυμένον εἶναι διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, τῆς αὐτεξουσίου ἐστὶ προαιρέσεως καὶ γὰρ περὶ τινὰ ἡδονὴν ἢ θυμὸν ἔγχροניζων λόγος· γισμός, οὐχ ἁμαρτίας ἐγκαταλειφθείσης, ἀλλ' αὐτεξουσίου προσπαθείας ἐστὶ τεκμήριον" διότι ἔχομεν ἐξουσίαν λογισμοὺς καθαιρεῖν καὶ πᾶν ὕψωμα ἔπαιρομενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν Γραφὴν.

3. Λογισμὸς οὖν πονηρὸς τοῖς καθαιρούσιν αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς, φιλοθείας οὐχ ἁμαρτίας ἐστὶ σημεῖον οὗ γὰρ ἡ προσβολὴ τοῦ λογισμοῦ ἐστὶν ἁμαρτία, ἀλλ' ἡ πρὸς αὐτὸν προσπάθεια εἰ δὲ οὗ φιλοῦμεν, τίνος χάριν αὐτῷ συγχρονίζομεν; "Ἀδύνατον γὰρ τὸ ἀπὸ καρδίας μισούμενον, τῇ καρδίᾳ παρατατικῶς ὁμιλεῖν ἐκτὸς ἡμετέρας κακοπραγίας.

4. "Ἐχεις οὖν δύναμιν καὶ ὅπλα τοῦ καθαιρεῖν αὐτοὺς τὰ γὰρ ὅπλα, φησί, τῆς στρατείας ἡμῶν οὗ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρῶ· μάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ τὰ ἐξῆς: εἰ δὲ ἔχων τὴν κατ' αὐτῶν δύναμιν οὗ καθαιρεῖς αὐτοὺς ἐκ προσβολῆς, δηλονότι φιληδονεῖς ἐξ ἀπιστίας καὶ συνδυάζεις αὐτοῖς, σὺ αἴτιος εἰ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας, οὐχ ὁ Ἀδάμ.

Ἑρώτησις

5. Πῶς δύναται ἐξ ἀπιστίας φιληδονεῖν ἢ συνδυάζειν τοῖς λογισμοῦς, δὲν αὐτὸν καθεύξας ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ καθημέραν νηστεύων καὶ ἐγκρατευόμενος καὶ πτωχεύων, καὶ ξενιτεύων, καὶ ἀγρυπνῶν, καὶ χαμευνῶν, καὶ προσευχόμενος καὶ πολλὰς τοιαύτας θλίψεις ὑποφέρων;

Ἀπόκρισις

6. Καλῶς εἶπας, ὅτι πολλὰς τοιαύτας θλίψεις καὶ ταῦτα ποιῶν ὑποφέρει εἰ γὰρ ἄθλιπτως, καὶ μετὰ χαρᾶς, καὶ φιλοπονίας τὰς προειρημένας φανερᾶς ἀρετὰς ἐπετελοῦμεν, οὐκ ἂν κατὰ νοῦν ἡμὲν φιληδονοὶ ἀδύνατον γὰρ τὸν ἐπὶ τοῖς σῶ ματικοῦς πόνους ἀλγυνόμενον, μὴ κατὰ ἀναλογίαν προσομιλεῖν ταῖς προσβολαῖς, καὶ παραμυθεῖσθαι τὴν ἐπὶ τοῖς πόνοις ἀηδίαν' εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἔβουλετο ὁ τοιοῦτος, οὐδ' ἂν ἐπὶ τοῖς πόνοις ἔθλιβετο τοῦτο δὲ πάσχομεν, ἐπειδὴ ὁ πόθῳ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν κακοπαθοῦμεν, ἀλλὰ φόβῳ τῶν ἡμῖν νῦν ἐπερχομένων πειρασμῶν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

7. Ὅθεν τὴν κακὴν πρᾶξιν, ἑαυτῶν ἁμαρτίαν εἶναι νομίζομεν τὸν δὲ πρὸ ταύτης λογισμὸν, ἄλλοτρίαν εἶναι λέγομεν ἐνέργειαν ἀδύνατον δὲ τὴν ἐνέργειας ταύτην ἀποστραφῆναι, τοὺς μὴ ἰδίαν αὐτήν, ἀλλὰ ἄλλοτρίαν ἡγουμένους ἔστι μὲν οὖν ὅτε καὶ δίχα συνδυασμοῦ λογισμὸς τις ἀηδής, καὶ μισούμενος, καθάπερ ληστής ἀπροόπτως ἐπιβαλὼν, βία κατέχει τὸν νοῦν πρὸς ἑαυτόν.

8. Ὅμως μάθε ἀκριβῶς, ὅτι καὶ οὗτος ἐξ ἡμῶν ἔχει τὰς ἀφορμὰς" ἡ γὰρ μετὰ τὸ Βάπτισμα τινὶ πονηρῷ λογισμῷ ἑαυτοὺς ἕως πράξεως ἐπιδεδώκαμεν, καὶ διὰ τοῦτο ὑπεύθυνοι καὶ παρὰ γνώμην γεγόναμεν, ἢ τινὰ σπέρματα ἐκουσίως κρατοῦμεν κακίας, καὶ διὰ τοῦτο ὠχύρωται ὁ πονηρός.

9. Καὶ ὁ μὲν διὰ σπερμάτων κρατήσας ἡμᾶς, οὐκ ἀναχωρεῖ ἕως ἂν αὐτὰ δίψωμεν καὶ δὲ διὰ τῆς κακῆς πράξεως παραμένων, τότε φυγαδεύεται, ὅταν πόνους ἀξίους τῆς μετανοίας τῷ Θεῷ προσενέγκωμεν ἀναιρεῖ γὰρ αὐτὸν ὁ Θεὸς δι' ἐλεημοσύνης καὶ προσευχῆς, καὶ τῆς τῶν ἐπερχομένων ὑπομονῆς παρακαλούμενος διὸ οὐδὲ ταύτην ἔγω λέγω τοῦ Ἀδὰμ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλ' ἢ μᾶλλον τοῦ πράξαν· τὸς τὸ κακὸν καὶ τοῦ ἔχοντα τὰ σπέρματα.

10. Εἰ δὲ λέγεις μοί, ὅτι καὶ τῶν δύο τούτων λογισμὸς προηγῆσατο, καὶ ζητεῖς τούτων τις ἔστιν αἴτιος, καγὼ σοὶ λέγω, ὅτι σὺ ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν καθαιρεῖν αὐτὸν ἐκ προσβολῆς καὶ μὴ καθαιρῶν, ἀλλ' ἕως πράξεως αὐτὴ προσομιλήσας εἰ δὲ ὅλως πρὸ τῆς πράξεως οὐκ ἤδυνω αὐτὸν καταβαλεῖν διὰ τὴν τοῦ νοὸς ἀσθένειαν, πὼς μετὰ τὴν πρᾶξιν ἐπαγγέλλη ἐκκόπτειν αὐτόν, καίτοι διὰ τῶν πραγμάτων ὠχυρωμένον, καὶ βιαίως σὲ κατέχοντα;

11. Εἰ δὲ ὁμολογεῖς διὰ Θεοῦ βοηθείας ἐκκόπτειν αὐτόν, νόησον, ὅτι καὶ πρὸ τῆς πράξεως, εἰ ἤθελες, ὁ Θεὸς ἐβοηθεῖ σοί, καὶ ὅταν Ῥδης διὰ τῆς σῆς καρδίας γινομένην τὴν βοήθειαν, σύνες ἀκριβῶς, ὅτι οὐκ ἔξωθεν μεταβατικῶς ἐλήλυ. θὲν ἡ Χάρις, ἀλλ' ἢ δεδομένη σοὶ διὰ τοῦ Βαπτίσματος κρυπτῶς νῦν ἐνήργησε τοσοῦτον, ὅσον καὶ σὺ μισήσας τὸν λογισμὸν ἀπεστράφης.

12. Διὰ τοῦτο πάσης βίας λύσας ἡμᾶς ὁ Χριστός, τὴν προσβολὴν τῶν λόγισμῶν οὐκ ἀπεκώλυσε τῆς καρδίας, ἵνα οἱ μὲν μισούμενοι ἐκ καρδίας εὐθὺς ἀφανίζωνται, οἱ δὲ ἀγαπώμενοι, ὅσον ἂν ἀγαπώνται, τοσοῦτον καὶ παραμένωσιν, ὅπως δειχθῇ καὶ ἡ Χάρις τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε ἀγαπᾷ τοὺς πόνους διὰ τὴν Χάριν, ἢ τοὺς λογισμοὺς διὰ τὴν ἡδονήν.

13. Καὶ μὴ ξενισθῶμεν, ὅτι οὗ μόνον ὑπὸ τῶν ἀγαπημένων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν μισουμένων βιαίως ἐνεργούμεθα, καθότι ὥσει πονηρὰ τις συγγένεια, οὕτω ταῖς ἡμῶν ἐπιθυμίαις αἱ προσβολαὶ συνεργοῦσεν ἀλλήλαις, καὶ ἐκάστη τὸν ἑαυτῆς ἐργάτης

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

συγχρονίσαντα, λοιπὸν τὴ πλησίον παραδίδωσιν, ὥς ὑπὸ τῆς δευτέρας καὶ παρὰ γνώμῃν ἴσως ἀπάγεσθαι, τὴ πρὸς τὴν πρώτην συνηθεῖα βιαίως ἐλκόμενον.

14. Τίς γὰρ κενοδοξίας ἐμπλησθεῖς, ὑπερηφανίαν διαφυγεῖν δυνήσεται, ἢ τίς ὕπνου πλησθεῖς καὶ τρυφῆς ἀπολαύσας, λογισμοὺς πορνείας ὁ κρατηθήσεται; ἢ τίς πλεονεξία ἑαυτὸν ἐκδοὺς ὑπὸ ἄσπλαγχνίας οὗ σφίγγεται καὶ πῶς δὲ οἱ τούτων πάντων παρὰ γνώμην ἀποστερούμενοι, ὑπὸ θυμοῦ καὶ ὀργῆς οὐκ ἐλαθήσονται;

15. Διο χρὴ νοησαι, ὅτι κατὰ τὴν ἡμετέραν αἰτίαν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐνερ γούμεθα τῆς γὰρ κατὰ βίαν δουλείας ἠλευθερωθημεν ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεῦμα τος τῆς ζωῆς, φησίν, ἠλευθερωσε με ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τοῦ θανάτου.

16. Καὶ ἐφ' ἡμῖν λοιπὸν ἔστι τοὺς ἀκούσασι καὶ μαθούσι τὰς ἐντολὰς τοῦ πνεύματος, ἢ κατὰ σάρκα περιπατεῖν, ἢ κατὰ πνεῦμα ἀδύνατον δὲ κατὰ πνεῦμα περιπατῆσαι, τοὺς ἔπαινον ἀνθρώπων καὶ ἄνεσιν σαρκὸς ἡγαπηκότας, καὶ ἀμήχα: νὸν κατὰ σάρκα βιώσαι, τοὺς τὰ μέλλοντα τῶν παρόντων ἐνδιαθέτως προκρίναντας.

17. Διὸ χρὴ πολλὰ πλανηθέντας ἡμᾶς, λοιπὸν μισῆσαι ἔπαινον ἀνθρώπων καὶ ἄνεσιν σαρκὸς, δι' ὧν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ καὶ μὴ θελόντων ἡμῶν ἀναφύονται, καὶ ἐκ διαθέσεως εἶπεν τῷ Κυρίῳ τὸ τοῦ Προφήτου ρητὸν Οὐχὶ τοὺς μί· σούντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς σου ἐξετηκόμην καὶ τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντο μοί.

18. Καὶ γὰρ ὄντως ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ εἰσιν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ οἱ τὸ θέλημα αὐτοῦ γενέσθαι κωλύοντες, εἶπερ ὁ μὲν θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ἐκεῖνοι δὲ διὰ προσπαθείας ἀποπλανῶσιν ἢ μας καὶ τῆς σωτηρίας ἀπείργουσιν.

19. “Ὅταν οὖν τούτους τελείως μισήσωμεν, καὶ περὶ πάντων τῷ Κυρίῳ πῖ· στεύσωμεν, πάντα λογισμὸν διὰ καρδιακῆς καὶ μονολογίστου ἐλπίδος Αὐτῷ προσεγγίζοντες, τότε, καθὼς ἐν ἀρχῇ τῆς διὰ τοῦ Βαπτίσματος πίστεως ἐγένετο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ βρῶμα τοῦ πιστοῦ, οὕτως ἐν τῇ νοερᾷ ἐλπίδι καὶ ἀρνήσει τῶν λό· γισμῶν γίνεται ὁ βεβαιόπιστος καὶ καθαρὸς νοῦς, βρῶμα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ εἶπον: τὸς Ἐμὸν βρῶμα ἐστίν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου.

20. Τί δὲ ἔστι τὸ θέλημα τοῦ Πατρός; Τὸ πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Παύλου, ἀληθείας δέ, τῆς κατ' ἐλπίδα νοερᾶν εὕρισκομένης, ἐξ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἣτις ἐστὶν ἔλπιζομενων ὑπόστασις.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

21. “Ἦς τινὸς ἀληθείας εἰς ἐπίγνωσιν ἀβάπτιστος ἢ κακόπιστος ἐλθεῖν οὐ δύναται αὕτη γὰρ πρῶτον τοῖς πιστοῦς διὰ τοῦ Βαπτίσματος δίδοται μυστικῶς, καὶ ἐνοικεῖ κρυπτῶς εἶθ' οὕτω κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ τῆς γοερᾶς ἐλπίδος ἀποκαλύπτεται τοῖς οὕτω πιστεύουσι τῷ Κυρίῳ εἰρηκοτι: “Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ δεύσουσιν ὕδατος ζῶντος τοῦτο δέ, φησιν, ἔλεγε, περὶ τοῦ πνεύματος οὐ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς Αὐτόν.

22. Καὶ τοῦτο δὴ χρὴ γινώσκειν, ὅτι τὴν παράβασιν τοῦ 'Ἀδὰμ οὐ διεδεξάμεθα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ 'Ἀδὰμ οὐ κατ' ἀνάγκην ἔσχεν αὐτήν, ἀλλὰ κατὰ θέλημα' τὸν δὲ ἐκ τῆς παραβάσεως θάνατον, ὃς ἔστι Θεοῦ ἀλλοτριώσεις, ἐξ ἀνάγκης διεδεξάμεθα, ἐπειδὴ κακεῖνον ἐξ ἀνάγκης ἐκράτησεν ἀποθανόντος γὰρ τοῦ πρῶ: τοῦ ἀνθρώπου, τουτέστιν ἀλλοτριωθέντος ἀπὸ Θεοῦ, οὔτε ἡμεῖς ζῆν ἐν Θεῷ ἤδου. νάμεθα, ἀλλ' ἔβασιλευεν ὁ θάνατος καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἀμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ δμοιῷ. μάτι τῆς παραβάσεως τοῦ 'Ἀδὰμ διὸ ἦλθεν ὁ Κύριος, ἵνα ἡμᾶς διὰ λουτροῦ πὰ λιγγενεσίας ζωοποιήσῃ καὶ καταλλάξῃ τῷ Θεῷ, ὃ καὶ πεποίηκε.

23. Τρία οὖν συμβέβηκε τὸ 'Ἀδὰμ πράγματα, ἅτινά ἐστι, προσβολὴ κατ' οἰκονομίαν, παράβασις κατ' ἰδίαν ἀπιστίαν, ὁ θάνατος κατὰ δικαίαν κρίσιν Θεοῦ ἐπακολουθήσας οὐ τὴν οἰκονομικὴν προσβολήν, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀπιστίας παραβάσει. Ἡ μεῖς οὖν, ὡς ἔφην, μόνον τὸν θάνατον διεδεξάμεθα, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἐκ νεκρῶν ζώντας γενέσθαι, ἕως οὐ ἦλθεν ὁ Κύριος, καὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας ἔζωοποίησε,

24. Τὴν πρωτονοιαν κατ' οἰκονομίαν ἔχομεν ὥσπερ κακεῖνος, καὶ πείθουσιν ἡμᾶς τοῦτο οἱ μὴ ἀμαρτήσαντες ἐν τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ ἀλλὰ τὴν μὲν προσβολήν, ὡς ἐκεῖνος κατ' ἀνάγκην σχόντες, τὴν δὲ πρὸς αὐτὴν ὁμιλίαν καὶ προσπάθειαν καθόλου παραιτησάμενοι.

25. Ἡ του σατανᾶ οὖν προσβολὴ ἔστι μονολόγιστος ἐμφάνεια πράγματος πονηροῦ, ἥτις καὶ αὐτὸ τὸ προσεγγίσει τῷ νῷ ἡμῶν δι' ὀλιγοπιστίας εὐρίσκει ἐντολὴν γὰρ ἡμῶν λαβόντων μηδὲν μεριμνᾶν, ἀλλὰ πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν τὴν ἑαυτῶν καρδίαν, καὶ ζητεῖν ἐντὸς ἡμῶν οὔσαν τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅταν ἀποστῇ ὁ νοῦς τῆς καρδίας καὶ τῆς προειρημένης ζητήσεως, εὐθὺς δίδωσι τόπον τῇ τοῦ διαβόλου προσβολῇ, καὶ γίνεται δεκτικὸς τῆς πονηρᾶς ὑποθέσεως.

26. Ἀλλ' οὐδὲ τότε ὁ διάβολος κινεῖν ἡμῶν τοὺς λογισμοὺς κατ' ἐξουσίαν ἔχει, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἡμῶν ἐφείσατο πᾶσαν κακὴν ἔννοιαν ἀναγκαστικῶς ἐπιφέρων, καὶ μηδὲν ἀγαθὸν ἐννοεῖν συγχωρῶν, ἐξουσίαν δὲ μόνον ἔχει μονολογίστως ἐν πρωτονοίᾳ ὑποδεικνύειν τὰ πονηρὰ πράγματα τοῦ πειράζειν ἡμῶν τὸ ἐνδιάθετον, πὺν ρέπει πρὸς τὴν ἐκεῖνον ὑποβολήν, ἢ πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ ταῦτα ἄλληλοις ἀντίκεινται.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

27. "Ὅθεν ἡμεῖς ἐφ' οἷς μὲν ἀγαπῶμεν εὐθέως πρὸς τὸ ὑπόδειγμα ἀνακινουμένους τοὺς λογισμούς, καὶ ἐμπαθῶς προσομιλοῦμεν κατὰ διάνοιαν τῷ ὑποδειχθέντι πράγματι ἐφ' οἷς δὲ μισοῦμεν, συγχρονίζουσιν οὐ δύναμεθα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν μισοῦμεν τὴν προσβολὴν εἰ δὲ καὶ μισουμένη παραμένει, γίνεται γάρ, πλὴν οὐκ ἐκ διαθέσεως προσφάτου, ἀλλ' ἐκ παλαιᾶς προλήψεως ὥχυρωται.

28. Διὸ καὶ ἀπρόκοπος ἵσταται ἐν τῷ τόπῳ καὶ μονολόγιστος ὑπὸ τῆς καρδιακῆς ἀηδίας εἰς πολυνοίαν καὶ πάθος προβῆναι κωλυομένη· οὗ γὰρ ἔχει φύσιν ἡ μονοπρόσωπος ἐμφάνεια, μισουμένη παρὰ τοῦ προσέχοντος ἑαυτῷ, βία κατὰ: σύρειν τὸν νοῦν εἰς τὸ τῆς πολυνοίας πάθος, εἴμη διὰ ἡδυπαθείας καρδιακῆς μόνης.

29. "Ὡστε εἰ ἡμεῖς τῆς ἡδυπαθείας παντελῶς ἀποστῶμεν, οὐδὲ ἡ τῶν προλήψεων μονολόγιστος ἐμφάνεια βλάψαι ἡμᾶς ἔτι δύναται, εἰ καὶ τὴν συνείδησιν πρὸς ἀσφάλειας τῶν μελλόντων κατακρίνει.

30. "Ἐπιγνόντος γὰρ τοῦ νοὸς τὴν ἀργίην τῆς προλήψεως ἔνστασιν, καὶ ἔξο: μολογουμένου τῷ Θεῷ τὴν παλαιὰν ἀμαρτίαν, εὐθὺς ἀναιρεῖται καὶ οὗτος ὁ πεῖ: ρασμός, καὶ πάλιν ὁ νοῦς ἐξουσίαν ἔχει προσέχειν τὴν καρδίαν, καὶ πάσῃ φυλακῇ διὰ προσευχῆς τηρεῖν αὐτήν, εἰς τὰ ἐνδότερα αὐτῆς καὶ ἀνενόχλητα ταμεῖα εἰσελθεῖν πειρώμενος.

31. "Ἐνθα οὐκ εἰσὶ πονηρῶν λογισμῶν ἄνεμοι βιαίως ὠθοῦντες καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐπὶ τοὺς κρημνοὺς τῆς ἡδυπαθείας, οὔτε πλατεῖα τῆς καὶ εὐρύχωρος δὸς ρήμασι τὲ καὶ σχήμασι κοσμικῆς σοφίας κατεστρωμένη, καὶ δελεάζουσα τοὺς ἐπομένους αὐτῇ, κἂν λίαν τυγχάνωσι φρόνιμοί· τα γὰρ καθαρὰ τῆς ψυχῆς ἐνδότερα ταμεῖα καὶ ὁ οἶκος τοῦ Χριστοῦ, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσηλθε Χρῖ: στὸς διὰ τοῦ Βαπτίσματος, γυμνὸν νοῦν εἰσδεχονται μηδὲν ἐπιφερόμενον τοῦ αἰῶνος τούτου" μὴ εὐλογον, μὴ ἄλογον, εἴμη τα τρία μόνα, καὶ εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην.

32. Δύναται οὖν τίς φιλαλήθης ὢν καὶ καρδιοπονεῖν βουλόμενος, μηδὲ ὑπὸ τῶν προλήψεων ἔξωθεῖσθαι, ἀλλὰ προσέχειν τὴν καρδίαν καὶ προκόπτειν εἰς τὸ ἕν: δότερον καὶ ἐγγίζειν τῷ Θεῷ, μόνον ἵνα ἐπὶ τοῖς τῆς προσοχῆς καὶ παραμονῆς πόνοις μὴ ἀηδίζεται ὁ γὰρ προσεκτικὸς οὗ δύναται μὴ καρδιοπονεῖν, τῶν λὸ γιστικῶν μετεωρισμῶν καὶ σαρκικῶν ἡδονῶν καθ' ἡμέραν ἑαυτὸν οὐκ ἔξωθεν μό: νόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν περιγράφων, ἐν οἷς πολλάκις καὶ ἐννοία καὶ πράξει ἀνεστράφη.

Ἑρώτησις

33. Διατί οὖν ἐγὼ καὶ βεβαπτισμένος καὶ τὸν Θεὸν παρακαλῶ, καὶ τὴν Χά. ρὶν Αὐτοῦ ἐπικαλοῦμαι, καὶ ὅλα θελήματι βούλομαι ρυσθῆναι καὶ ἀπαλλαγῆναι τῶν πονηρῶν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

λογισμῶν, καὶ οὐ δύναμαι; ὁ γὰρ Κύριος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις κατεπηγγέλατο ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν τῶν βωόντων πρὸς Αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Απόκρισις

34. Ὁ Κύριος οὐ πρὸς τοὺς ἔγκειμενους ταῖς ἡδυπαθείαις θελήματι τὴν πά. ραβολὴν λέγει, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ μόνων των προλήψεων πολεμουμένοις διὸ τοὺς μὲν, ὡς ὑπὸ ἐχθρῶν ἀδικουμένους, ἐκδικῆσαι ἐπηγγέλατο, ἐκείνοις δέ, ὡς τὴν βοηθοῦσαν ἐντολὴν ἀπωθουμένοις, ἐγκαλεῖ λέγων· τί μὲ λέγετε, Κύριε, Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε λέγω; οὓς καὶ παρεικάζει ἀνδρὶ μωρῷ, ἐπὶ ψάμμου τῶν ιδίων θέλη· μάτων οἰκοδομοῦντι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

35. Γνώθι οὖν ἀκριβῶς, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι ὁ Κύριος ἔφορα τὰς καρδίας πάντων καὶ τοὺς μὲν μισοῦντας τῶν πονηρῶν ἐνθυμήσεων τὴν πρωτονοίαν παραχρῆμα ἐκδικεῖ, καθὼς ἐπηγγέλατο, καὶ οὐκ ἀφήσιν τὸν ἔσμός της πολυνοίας ἐπανα· στάντα, μολύνειν αὐτῶν τὸν νοῦν καὶ τὴν συνείδησιν.

36. Τοὺς δὲ τὰς πρώτας ἀναδόσεις μὴ διὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος ἀπολιπόν· τάς, ἀλλ' ἐκ τοῦ καταμανθάνειν δῆθεν καὶ δοκιμάζειν πρὸς ἡδυπαθούντας, ἀφήσιν ὡς ἀπίστους καὶ αὐτοβοηθήτους περικρουσθῆναι ὑπὸ τῶν ἐπομένων λογισμῶν, οὓς διὰ τοῦτο οὐκ ἀναιρεῖ, ἐπειδὴ βλέπει τὴν πρὸ αὐτῶν προσβολὴν ὑφ' ἡμῶν ἀγαπωμένην, καὶ μὴ ἐκ πρώτης ἐμφανείας μισουμένην" εἰ δὲ τις ἄπισται τοῖς εἰρημενοῖς, ἔργῳ ἐπιτηδεύσας μάθη τὴν ἀλήθειαν.

37. Μὴ καταφρονήσης ποτὲ ἐν λογισμῷ ἀμελεῖα, ἀλάθητος γὰρ ἔστιν ὁ Θεὸς ἐπὶ πάσης ἐννοίας. Ἐπίσταται ὁ ἐχθρὸς του πνευματικοῦ νόμου τὸ δίκαιον, καὶ ζητεῖ μόνον τὴν νοερὰν συγκατάθεσιν οὕτω γὰρ ἂν ἡ τοῖς τῆς μετανοίας πόνοις ὑπεύθυνον ποιήσῃ τὸν ὑποχείριον, ἢ μὴ μετανοοῦντα, ἄκουσίοις ἐπιφοραῖς ὀδυνήσῃ αὐτόν ἐστι δὲ ὅτε καὶ πρὸς τὰς ἐπιφορὰς ἀντιμάχεσθαι παρασκευάσῃ, ὅπως καὶ ὧδε τὰς ὀδύνας πολυπλασιάσῃ, καὶ ἐν ἐξόδῳ διὰ τὴν ἀνυπομονησίαν ἄπιστον ἀποδείξῃ.

38. "Ὡσπερ ἐκάστω ὁ Θεὸς ἀπονέμει τὸ προσφυές, οὕτω καὶ τοῖς ἀνθρωπίνους λογισμούς, κὰν θέλωμεν κὰν μὴ θέλωμεν. Ἀμαρτήσας, μὴ αἰτιῶ τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ τὴν ἐννοίαν εἰ μὴ γὰρ ὁ νοῦς προέδραμεν, οὐκ ἂν τὸ σῶμα ἐπηκολούθησε. Μέτρον ἔχει καὶ σταθμὸν πᾶσα ἐννοία, ἔστι γὰρ τὸ αὐτό, ἢ ἔμπαθως ἢ μονοτρόπως λογίσασθαι.

39. "Ὅταν πᾶσαν ἐκούσιον ἀποβάλωμεν τῆς διανοίας κακίαν, τότε δυνησόμεθα ἂν πολεμῆσαι τοῖς κατὰ πρόληψιν πάθεσιν.

40. Πρόληψις ἐστὶ τῶν προτέρων κακῶν μνήμη ἀκούσιος, παρὰ μὲν τῷ ἀγωνιστῇ προβῆναι εἰς πάθος κωλυομένη, παρὰ δὲ τὸ νικητῇ, ἕως προσβολῆς ἀνά· τρεπομένη.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

41. Προσβολή ἔστιν ἀνείδωλον κίνημα καρδίας, κλεισούρας δίκην ὑπὸ τῶν ἔμπειρων προκατεχομένη ὅπου εἰκόνες λογισμῶν, ἐκεῖ συγκατάθεσις γέγονε κίνημα γὰρ ἔστιν ἀνείδωλον, ἀναίτιος προσβολή ἐστὶ δὲ ἐκ τούτων ἐκφεύγων, ὡς δαυλὸς ἀπὸ πυρὸς καὶ ἔστιν καὶ μὴ ἀναστρέφων ἕως ἂν ἐκκαύσῃ φλόγα.

42. Μὴ λέγε, ὅτι οὐ θέλω καὶ ἔρχεται πάντως γὰρ κὰν μὴ αὐτό, τὰς αἰτίας ἀγαπᾷς τοῦ πράγματος. Ὁ λογισμοὶς συναπαγόμενος, ἐκτυφλοῦται ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὰς μὲν ἐργασίας βλέπει, τὰς δὲ αἰτίας αὐτῶν ἰδεῖν οὐ δύναται.

43. "Ὅταν ὁ νοῦς ἔξω γένηται τῶν σωματικῶν φροντίδων, βλέπει κατὰ ἅ. ναλογίαν τὰς τῶν ἐχθρῶν πανουργίας.

44. "Ἔστι κακία καρδιακῶς κατέχουσα διὰ τὴν χρονίαν πρόληψιν, καὶ ἔστι κακία λογιστικῶς πολεμοῦσα διὰ τῶν καθημερινῶν πραγμάτων. Ἐὰν μηκέτι ποιῶμεν τὰ θελήματα τῆς σαρκός, κατὰ τὴν Γραφήν, ραδίως ὑπολήξει ἐν Κυρίῳ τὰ προεγκείμενα.

45. Ὡσπερ μόσχος ἄπειρος βοτάναις ἐπιτρέχων κατήντησεν εἰς ἀμφίκρι. μὲνόν τόπον, οὕτως εὐρίσκεται ψυχὴ κατὰ μικρὸν ὑπὸ λογισμῶν ἀποβουκολομένη.

46. Ὅταν ὁ νοῦς ἀνδρισάμενος ἐν Κυρίῳ ἀποσπᾷ τὴν ψυχὴν ἀπὸ χρονίας προλήψεως, τότε ἡ καρδιά ὡς ὑπὸ δημίῳ κολάζεται, τεινόντων αὐτὴν ἔνθα καὶ ἔνθα τοῦ νοῦς καὶ τοῦ πάθους.

47. Τῶν ἀκουσίων λογισμῶν τὰς αἰτίας ἀγαπῶμεν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπέρχονται" τῶν δὲ ἐκουσίῳ, δηλονότι καὶ τὰ πράγματα. Εἰ πᾶν ἀκούσιον ἐκ τῶν ἐκου: σίων τὴν αἰτίαν ἔχει, κατὰ τὴν Γραφήν, οὐδεὶς οὕτως ἐχθρὸς ἀνθρώπου, ὡς αὐτὸς. τὸς ἑαυτοῦ τυγχάνει, ἐκούσιον μὲν τὸν λογισμὸν, ἀκούσιον δὲ τὴν σύμβασιν.

48. Τρεῖς εἴσι νοητοὶ τόποι, εἰς οὓς, ὁ νοῦς ἐκ μεταβολῆς εἰσέρχεται κατὰ φύσιν, ὑπὲρ φύσιν, παρὰ φύσιν" καὶ ὅταν μὲν εἰς τὸν κατὰ φύσιν εἰσέλθῃ, εὐρίσκει ἑαυτὸν αἴτιον τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ ἐξομολογεῖται τῷ Θεῷ τὰς ἁμαρτίας, ἐπιγινώσκων τὰς τῶν παθῶν αἰτίας ὅταν δὲ εἰς τὸν παρὰ φύσιν γένηται, ἐπιλανθάνεται τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις διαμάχεται, ὡς ἄδικουσιν αὐτὸν" ὅταν δὲ εἰς τὸν ὑπὲρ φύσιν εἰσαχθῇ, εὐρίσκει τοὺς καρποὺς τοῦ "Ἀγίου Πνεύματος, οὓς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, χαράν, εἰρήνην, ἀγάπην καὶ τὰ ἐξῆς.

49. Καὶ οἶδεν, ὅτι, ἐὰν προκρίνῃ τὰς σωματικῆς φροντίδας, ἐμμένειν ἐκεῖ οὐ δύναται, καὶ ὁ ἀναχωρῶν τοῦ τόπου ἐκείνου, ἐγγίζει καὶ ἐμπίπτει εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἰς τὰς ἐπακολουθούσας αὐτῇ δεινὰς συμβάσεις, κὰν μὴ πρόσφατον, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ καιρῷ, καθὼς οἶδεν ἢ τοῦ Κυρίου δικαιοσύνη

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

50. Ὄταν καὶ ἄκοντες ὑπὸ πονηρῶν λογισμῶν ἐνεργώμεθα μὴ ἄλλον αἰτιασώμεθα διζαι γὰρ λογισμῶν εἰσὶν αἱ προφανεῖς κακίαι, ἃς χερσι καὶ ποσὶ καὶ στόμασιν ἐκδικοῦμεν ἐκάστοτε οὐκ ἔστι κατὰ διάνοιαν πάθει πρυσομιλεῖν, μὴ ἀγαπώντα τὰς τούτου αἰτίας.

51. Τὶς γὰρ αἰσχύνης καταφρονήσας, κενοδοξία προσομιλεῖ; ἢ τὶς ἐξουδένωσιν ἀγαπῶν, ἐπὶ ἀτιμία ταρασσεται καὶ τὶς δὲ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τετα: πεινωμένην ἔχων, ἡδονὴν σαρκὸς παραδέχεται ; ἢ τὶς τῷ Χριστῷ τελείως πιστεύων, μεριμνᾷ περὶ προσκαίρων καὶ διαμάχεται;

52. Αἱ παλαιαὶ ἁμαρτίαι κατ' εἶδος μνημονευθεῖσαι, τῆς ἐλπίδος ἀφιστῶ. σὶν, ἀλύπως δὲ ἐξεικονισθεῖσαι, τὸν παλαιὸν μολυσμὸν ἐναποτίθενται. “Ὄταν ὁ νοῦς δι' ἀρνήσεως ἑαυτοῦ κρατήσῃ τὴν μονολόγιστον ἐλπίδα, τότε ὁ ἐχθρὸς προφάσει ἐξομολόγησεως τὰ προγεγεννημένα κακὰ ἐξεικονίζει, ἵνα τὰ Χάριτι Θεοῦ ἐπιλησθέντα πάθῃ ἀναζωπυρήσῃ τότε, καὶ λεληθότως ἀδικήσῃ τὸν ἄνθρωπον.

53. Τότε γὰρ καν φαιδρὸς καὶ μισοπαθῆς ὑπάρχει, ἐξ ἀνάγκης σκοτισθῇσε: ταί, συγχυθεῖς ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, καν ὁμιχλώδης ἔτι καὶ φιλήδονος εἶη, σὺν χρονίσει πάντως καὶ ἐμπαθῶς προσομιλήσει ταῖς προσβολαῖς, ὥς πρόληψιν εὐρέ: θῆναι τὴν τοιαύτην μνήμην καὶ ἐξομολόγησιν.

54. Ἐὰν θέλῃς Θεῷ προσφέρειν ἀκατάκριτον ἐξομολόγησιν, μὴ μνημόνευε κατ' εἶδος τὰς παρατροπᾶς, ἀλλ' ὑπομεινον γενναίως τὰς τούτων ἐπαγωγᾶς τὰ γὰρ ἀνιαρά, διὰ τὰς προλαβούσας ἐπέρχεται, πάσης πλημμελείας τὸ προσφυὲς ἐπί: κομίζοντα.

55. Ὁ ἐκτὸς κακουχίας καὶ ἀτιμίας προσέχειν τὴν καρδίαν πειρώμενος, πλανᾶται κατὰ νοῦν, καὶ ἐμπίπτει εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδας τοῦ διαβόλου" οὔτε τοὺς κακοὺς λογισμοὺς ἐκτὸς των αἰτιῶν, οὔτε τὰς αἰτίας ἐκτὸς των λογισμῶν ἔστι πολεμοῦντα νικῆσαι πότε ὅταν γὰρ τὸ ἐν μονομερῶς ἀποβάλωμεν, μετ' οὗ πολὺ διὰ τοῦ ἐτέρου τοῖς ἀμφοτέροις ἔμφυρομεθα.

56. Οἱ ἀκούσιοι λογισμοί, ἐκ προλαβούσης ἁμαρτίας ἀναφύονται, οἱ δὲ ἐκούσιοι, ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου θελήματος ὅθεν αἵτιοι εὐρίσκονται ἐκ τῶν προτέ. ρῶν οἱ δεῦτεροι.

57. Ταῖς μὲν παρὰ πρόθεσιν καναῖς ἐννοίαις, λύπη παρέπεται, διὸ καὶ συντόμως ἐξαφανίζονται, ταῖς δὲ κατὰ πρόθεσιν χαρά, ὅθεν καὶ δυσαπάλλακτοι γί. νονται. Εἰ βούλει μὴ ἐνεργεῖσθαι ὑπὸ πονηρῶν λογισμῶν, ἐξουδένωσιν ψυχῆς καὶ θλῖψιν σαρκὸς ὑποδέχου· καὶ τοῦτο οὗ μερικῶς, ἀλλ' ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ καιρῷ, καὶ πράγματι.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

58, Ὁ τοῖς θλιβεροῖς ἐκουσίως ἔμπαιδευομενος, ὑπὸ τῶν ἀκουσίων λογισμῶν οὐ κατέχεται, ὁ δὲ τὰ πρότερα μὴ καταδεχόμενος, ὑπὸ τῶν δευτέρων, καὶ μὴ βουλόμενος, αἰχμαλωτίζεται.

Ερμηνεία

ΜΕΡΙΚΟΙ ερωτοῦν: Εφ' ὅσον, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, παύει νὰ ὑπάρχη εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἡ ἁμαρτία, τότε διατί καὶ μετὰ τὸ Βάπτισμα ἐνεργεῖ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν; Εἰς τὴν ἀπορίαν αὐτὴν ἀπάντῶμεν: Ἡ ἁμαρτία δὲν ἐνεργεῖ ἐν ἡμῖν, μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, ἀφ' ἐαυτῆς, ὡς ἔχουσα ἰδίαν δύναμιν νὰ ἐνεργῇ καθ' ἡμῶν καὶ ἐγκαταλειφθεῖσα ἀκόμη, ἀλλὰ διότι ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν νὰ τὴν ἀγαπῶμεν καὶ νὰ παραλείπωμεν, χάριν αὐτῆς, τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

2. Το μὲν ἅγιον Βάπτισμα δηλαδὴ δίδει τελείαν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἡ ἐπανασύνδεσης ὅμως τοῦ ἀναγεννηθέντος ἀνθρώπου με τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τῆς πρὸς κακίαν προσπαθείας, ἢ ἡ διατήρησις τῆς ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγῆς, διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, οφείλεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν αὐτεξούσιον προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου. Το νὰ ἀπασχολῆται δηλαδὴ ὁ λογισμὸς μας ἐπὶ πολὺν χρόνον με κάποιαν ἡδονὴν ἢ με τὸν θυμὸν εἶναι ἀπόδειξις τῆς προσπαθείας, που προέρχεται ἀπὸ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι κατάλοιπον ἐγκαταλειφθείσης, μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, ἁμαρτίας διότι ἔχομεν ἐξουσίαν νὰ ἀποβάλωμεν ἀπὸ τὴν διάνοιαν ἡμῶν λογισμοὺς καὶ νὰ κατακρημνίζωμεν κάθε ἐμπόδιον που ὑψώνεται, διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει ἡ Ἀγία Γραφή¹⁰⁰.

3. Ὁ πονηρὸς λοιπὸν λογισμὸς δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐκμηδενίζουν καὶ τὸν ἀχρηστεύουν μέσα εἰς τὴν διάνοιάν των, εἶναι σημεῖον πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ ὄχι ἁμαρτίας. Διότι ἡ ἀπλὴ ἐπίθεσις τοῦ λογισμοῦ δὲν εἶναι ἁμαρτία, ἀλλὰ μόνον ἡ συγκατάθεσις τῆς διανοίας ἡμῶν με τὸν ἐπιτεθέντα λογισμὸν. Εἴαν δὲ πράγματι καὶ εἰλικρινῶς δὲν ἀγαπῶμεν τὸν λογισμὸς, που προσέβαλε τὴν ψυχὴν μας, τότε διατί ἀπασχολούμεθα ἐπὶ πολὺν χρόνον με τὸν λογισμὸν αὐτόν;

¹⁰⁰ «Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων λογισμοῦς καθαιρούντες καὶ πάν ὑψῶμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πάν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. ι' 4-5).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

Είναι αδύνατον εκείνο που με όλην ημών την καρδίαν μισούμεν, να παρατείνη εις την καρδίαν ημών την παρουσίας του: η παράτασις αυτή θα οφείλεται εις εκουσίαν προσωπικήν ημών διάθεσιν να διαπράττωμεν το κακόν.

4. Έχεις λοιπόν, άνθρωπε, την δύναμιν και τα όπλα να κατανικήσης τους λογισμούς, που προσβάλλουν την καρδίαν και την διάνοιάν σου. Ιδού τι σχετικώς γράφει και η Αγία Γραφή: «Τα όπλα της πνευματικής ημών εκστρατείας κατά του κακού, δεν είναι σαρκικά, αλλ' έχουν εκ Θεού την δύναμιν, να κατακρημνίζουν οχυρώματα και λογισμούς»¹⁰¹.

Εάν δέ, ενώ έχεις εις την διάθεσίν σου τοιούτον αποτελεσματικόν εις δύναμιν οπλοστάσιον κατ' αυτών, δεν αχρηστεύης τους πονηρούς λογισμούς, ευθύς μόλις προσβάλλουν την διάνοιάν σου, τότε φανερώνεις ότι, από άπιστίαν, αγαπάς την ηδονήν και συντροφεύεις με τους λογισμούς αυτούς εν τοιαύτη δε περιπτώσει συ είσαι υπαίτιος και ένοχος της τοιαύτης έφάμαρτου ενεργείας και όχι κατάλοιπόν τι έκ τού προπατορικού αμαρτήματος.

Ερώτησις

5. Πληροφόρησόν με, παρακαλώ πως είναι δυνατόν, από άπιστίαν μάλιστα, να αγαπά την ηδονήν και να δίδη σημασίαν εις τους πονηρούς λογισμούς εκείνος, όστις έφυλακίσθη εκουσίως εις το κελλίον του, καθημερινώς νηστεύει και εγκρατεύεται, πτωχεύει και διάγει ως ξένος εις αυτόν τον κόσμον, αγρυπνεί καθ' εκάστην νύκτα, κοιμάται εις το έδαφος και συνεχώς προσεύχεται; Είπέ μου, λοιπόν, πώς είναι δυνατόν αυτός όστις τοιαύτας θλίψεις υποφέρει, με την θέλησίν του, διά την αγάπην τού Χριστού, να δοκιμάζη φιληδόνους σκέψεις και να ενοχλήται από ταπεινούς λογισμούς;

Αποκρισις

6. Καλώς είπες, ότι ενοχλείται από φιληδόνους σκέψεις αυτός που με θλίψιν επιτελεί τα έργα, τα οποία περιέγραψες, διότι εάν εκτελώμεν τας φανεράς αυτάς αρετάς, χωρίς ψυχικής κατάθλιψιν, χαρούμενοι και εξ αγάπης προς τους πνευματικούς κόπους, δεν είναι δυνατόν να απασχολή τον νούν ήμών φιληδονία. Ακόμη πρέπει να γνωρίζης, ότι είναι αδύνατον, αυτός που υποφέρει, εξ αιτίας των σωματικών κόπων, νά μή συγκατατίθεται, κατ' αναλογίαν, μέ τας επιθέσεις των

¹⁰¹ Εκ της Β' προς Κορινθίους (ι' 4 5) επιστολής του θείου Παύλου, (βλ. υποσημ. σελ. 152).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

λογισμών, και να παρηγορή δι' αυτών την εκ των κόπων δοκιμαζομένην υπ' αυτού πικρίαν· διότι εάν ο τοιούτος άνθρωπος δεν έπεθύμει, κατά βάθος, αυτό το πράγμα, ασφαλώς τότε ούτε και διά τους κόπους, εκ της επιτελέσεως των ασκητικών αρετών, θα έστενοχωρείτο. Συμβαίνει δε να μας κουράζουν οι κόποι διά την εκπλήρωσιν των ασκητικών καθηκόντων, και η εν γένει προσπάθεια διά την άρετην, επειδή δεν ταλαιπωρούμεθα σωματικώς από τον πόθον διά την απόλαυσιν των μελλόντων αγαθών, αλλά από τον φόβον των επερχομένων εις ημάς, κατά την παρούσαν ζωήν, πειρασμών¹⁰².

7. Δι' αυτόν ακριβώς τον λόγον την κακήν πράξιν νομίζομεν ότι είναι ιδική μας αμαρτία, ενώ τον λογισμόν, όστις μάς ενέπνευσε την πράξιν αυτήν, τον θεωρούμεν, ότι είναι ξένη ενέργεια είναι δε αδύνατον να αποστραφούν την ενέργειας αυτήν των λογισμών, όσοι δεν την θεωρούν ιδικήν των, αλλά ξένην. Είναι δε δυνατόν να μας ενοχλήση και ένας σιχαμερός λογισμός, χωρίς καμμίαν ιδικήν μας συγκατάθεσιν ή έστω και χωρίς κανένα συνδυασμός της διανοίας μας και ο λογισμός αυτός να προκαλέσει το μίσος ημών. "Όπως ακριβώς θα συνέβαινεν, εάν ενεφανίζετο ενώπιον ημών απροόπτως ένας ληστής. Ο ληστρικός αυτός λογισμός καταλαμβάνει, ως διά βίας, τον νούν ημών, και τον κρατεί αιχμάλωτον.

8. Παρ' όλα ταύτα όμως, σε πληροφορώ, ότι και αυτός ο λογισμός, που διέρχεται από τον νούν ήμών τόσον απροσδοκήτως, όσον και αποτόμως εμφανιζόμενος ληστής, έχει τας γενεσιουργούς αφορμές του εις την ψυχήν ημών" αύται δε αι αφορμαι οφείλονται ή εις το γεγονός, ότι μετά το άγιον Βάπτισμα αφήσαμεν τον εαυτόν μας να παραδοθή εις κάποιον πονηρόν λογισμόν και επετελέσαμεν την πράξιν, που μάς υπέδειξε, ή εις το γεγονός, ότι διατηρούμεν θεληματικά εις την ψυχήν μας μερικά σπέρματα κακίας δι' αυτό εύρίσκει τόπον εις την ψυχήν ημών ο πονηρός και οχυρώνεται εναντίον μας.

9. Και ο μεν λογισμός, όστις προσωρινώς μάς επεβλήθη, λόγω των εν ημίν σπερμάτων της κακίας, τότε μόνον αναχωρεί εξ ημών, δταν απορρίψωμεν τα σπέρματα αυτά και λογισμός, πάλιν, που παραμένει εξ αφορμής της κακής πράξεως, την οποίαν επετελέσαμεν, τότε μόνον φυγαδεύεται, όταν προσφέρωμεν εις τον Θεόν

¹⁰² Θαυμασία και εξαιρετική η άποψις αύτη. Το αγαθόν πρέπει να το επιτελούμεν αποκλειστικώς και μόνον εξ ανωτέρας και γνησίας αγάπης προς αυτό, και ουχί εκ φόβου. Ψυχή, ήτις έκ φόβου ενεργεί το αγαθόν, επόμενον είναι να αναζητήση μίαν ανακούφισιν, διά την κατάθλιψιν υφ' ής καταλαμβάνεται, μέσα εις την περιοχής των ιδίων αυτής σκέψεων και στοχασμών, φιληδόνων και έφαμάρτων ενίστε.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

κόπους αξίους της μετανοίας. Και φυγαδεύεται, διότι τον διαλύει ο Θεός έκδυσσώπουμενος προς τούτο από την ελεημοσύνην, την προσευχήν και την υπομονήν, που πρέπει να επιδεικνύωμεν δια τα κακά, που μάς ευρίσκουν. Δι' αυτό και εγώ λέγω, ότι η αμαρτία αυτή δεν οφείλεται εις την εν ημίν ενέργειαν του προπατορικού αμαρτήματος του Αδάμ, αλλ' είναι προσωπική και αυτογενής αμαρτία εκείνου που διέπραξε, μετά το άγιον Βάπτισμα, το κακόν, ή διατηρεί, θεληματικά, τα σπέρματα του κακού.

10. Εάν πάλιν μου αντιτείνης, ότι ο φιλήδονος λογισμός προηγήθη και των δύο προσδιοριζομένων αφορμών, της κακής πράξεως δηλαδή και των σπερμάτων του κακού, και ζητείς να σε πληροφορήσω, ποία είναι τότε η αιτία του λογισμού, σου απαντώ: “Η αιτία είσαι συ ο ίδιος, που είχες όλην την εξουσίαν να τον αποκρούσης, μόλις σου επετέθη, και δεν τον απέκρουσες, αλλά τον άφησες να σε συντροφεύη μέχρι της εκτελέσεως της κακής πράξεως, που σου υπεδείκνυνεν. Εάν δε δεν είχες την δύναμιν, προ της πράξεως, να τον κατανικήσης τελείως, λόγω της ασθενείας του νοός, πώς τώρα υπόσχεσαι να τον εκριζώσης, μετά την πράξιν της αμαρτίας, όταν πλέον έχη οχυρωθή από τα γενόμενα και σε κατέχη βιαίως;

11. Εάν πάλιν ομολογής, ότι με την βοήθειαν του Θεου θα εκριζώσης τον πονηρόν λογισμόν, κατάλαβε τότε, ότι και πριν να εκτελέσης την υπό του πονηρού λογισμού υποβληθείσαν εις σε πράξιν, θα σε εβοήθει ο Θεός, εάν το ήθελες και το επεζητείς. “Όταν, τέλος, αντιληφθής, μέσα εις την καρδίαν σου, την προσγενομένην εις σε βοήθειαν του Θεού, τότε ασφαλώς θα εννοήσης, ότι η χάρις αυτή δεν έχει επέλθη εις σε απ' έξω, κινουμένη έκ τινος πηγής, αλλ' έχει δοθή εις σέ, κατα τρόπον ανεξέλεγκτον από την λογικήν, διά του αγίου Βαπτίσματος. Εις δε την συγκεκριμένην περίπτωσιν ενήργησεν επί σε τόσον, όσον και συ απεμακρύνθης από τον λογισμόν ή εν σοι δηλαδή εκδήλωσις της θείας βοηθείας υπήρξεν ανάλογος του μίσους και της αποστροφής σου πρός τόν πονηρόν λογισμόν.

12. Δι' αυτόν ακριβώς τον λόγον και ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, ελευθερώσας ημάς από πάσαν βίαν και εξαναγκασμόν, δεν ήμπόδισε την παρενόχλησιν της καρδιάς από τους λογισμούς, ώστε άλλοι μεν εκ των λογισμών να εξαφανίζονται αμέσως, μισούμενοι υπό της καρδιάς, άλλοι δέ, αγαπώμενοι υπ αυτής, να παραμένωσιν εις ο την επί τοσούτον, εφ' όσον διαρκεί και παραμένει και η προς αυτούς αγάπη της καρδιάς, διά να αποδειχθή τοιουτοτρόπως και η Χάρις του Χριστού και το θέλημα του

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

ανθρώπου εάν δηλαδή ο άνθρωπος αγαπά τους κόπους διά να απολαύση την Χάριν ή προτιμά τους λογισμούς διά την απόλαυσιν της ηδονής.

13. Και ας μη παραξενευώμεθα εάν ενεργούν μετά σφοδρότητος και βίας εις την καρδίαν ημών τόσον οι αγαπώμενοι λογισμοί, ὅσον και οι μισούμενοι, διότι αι προσβολαι των λογισμών κατά της καρδίας συνεργάζονται με τας επιθυμίας ημών, ως πονηροί συγγενείς ούτω και κάθε μία εκ των επιθυμιών αυτών, αφού συγχρονίση την προσβολήν της κατά της καρδίας μας με τὰς ἄλλας, παραδίδει τον λογισμόν μας εις την επιθυμίαν, η οποία την ακολουθεί, ὥστε να παρασύρεται οὗτος υπό της δευτέρας ταύτης επιθυμίας εἰς πονηράς σκέψεις, ἔστω και παρά την θέλησίν του, και κατ' αυτόν τον τρόπον να σύρεται, κατ' ἀνάγκην πλέον, προς την πρώτην επιθυμίαν διά της συνηθείας.

14. "Ας ἰδωμεν τούτο και εις την πραγματικότητα: ποῖος, ως ἐπὶ παραδείγματι, αφού ἐφούσκωσεν ἀπὸ κενοδοξίαν, θα δυνηθῇ να ἀποφύγῃ την υπερηφάνειαν; Ἡ, ποῖος, αφού ἐχόρτασεν ὕπνον και ἀπήλαυσε καλοπέρασιν, δεν θα αἰχμαλωτισθῇ ἀπὸ λογισμούς πορνείας; Ἡ ποῖος, αφού κατελήφθη ἀπὸ πλεονεξίαν, δεν κυριεύεται ἀπὸ ἀσπλαγχνίαν; Πῶς, τέλος, εἶναι δυνατόν, ὅλοι ὅσοι ἀποστεροῦνται ἀπὸ ὅλα αὐτά, παρά την γνώμης και την θέλησίν των, να μη θυμώσουν και να μη ὀργισθοῦν;

15. Δι' αὐτό πρέπει να καταλάβωμεν, ὅτι πειραζόμεθα ὑπὸ της αμαρτίας, ἐξ υπαιτιότητος ημών, διότι ἠλευθερώθημεν ἀπὸ την ἐξαναγκαστικὴν δουλείαν, κατὰ το γραφικόν «Ὁ γὰρ νόμος του πνεύματος της ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ του νόμου της αμαρτίας και του θανάτου» (Ρωμ. η' 2).

16. Κατὰ συνέπειαν εἶναι εις την ἀπόλυτον ἐξουσίαν ημών, που ηκούσαμεν και ἐμάθαμεν τας ἐντολάς του Πνεύματος, ἢ να βαδίσωμεν τον δρόμον της ζωῆς ημών ὑποτεταγμένοι εις την σάρκα, ἢ συμφώνως πρὸς τὰς ἐμπνεύσεις και τις ἐπιταγές του Πνεύματος. Θα πρέπει ὁμως να γνωρίζωμεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον να βαδίσουν ως πνευματικοὶ ἄνθρωποι αὐτοί, οι οποίοι ἔχουν ἀγαπήσει τον ἔπαινον των ἀνθρώπων και ἐπιθυμοῦν την ἀνεσιν της σαρκός ὅπως, ἐπίσης, εἶναι ἀκατανόητον να ζήσουν σαρκικῶς αὐτοί, που με ὅλην των την ψυχικὴν διάθεσιν προετίμησαν τα μέλλοντα ἀγαθὰ ἀπὸ τα παρόντα και πρόσκαιρα.

17. Δι' αὐτό λοιπόν πρέπει ημεῖς, που ἀρκετὰ ἐπλανήθημεν, να μισήσωμεν τον ἔπαινον των ἀνθρώπων και την ἀνεσιν της σαρκός, διότι, δι' αὐτῶν, οι πονηροὶ λογισμοί, και ὅταν ἀκόμη ημεῖς δεν το θέλωμεν, ξεφυτρώνουν (εις την διάνοιαν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

ημών) και να είπωμεν εις τον Κύριον, με όλην την αγνότητα της διαθέσεως ημών, το ρητόν του Προφήτου: «Ουχί τους μισούντάς σε, Κύριε, εμίσησα και επί τούς έχθρούς σου εξετηκόμην ; τέλειον μίσος έμίσουν αυτούς, εις έχθρούς εγένοντό μοι» (Ψαλμ. ρλη' 21-22).

18. Και πράγματι εχθροί του Θεού είναι οι πονηροι λογισμοί, εφ' όσον εμποδίζουν να γίνη το θέλημα του Θεού ο Θεός δηλαδή θέλει όλοι οι άνθρωποι να σωθούν και να έλθουν εις επίγνωσιν αληθείας, ως διαβεβαιοί ο θείος Παύλος, λέγων· «Ος πάντας ανθρώπους θέλει σωθήναι και είς επίγνωσιν αληθείας ελθείν» (Α' Τιμ. β' 4), ενώ εκείνοι, οι λογισμοί, διά της προσπαθείας των, μάς αποπλανούν εδώ και εκεί, και μας εμποδίζουν από την σωτηρίαν μας.

19. “Όταν λοιπόν μισήσωμεν τελείως αυτούς τους πονηρούς λογισμούς και εμπιστευθώμεν όλα ημών τα ζητήματα εις τον Κύριον, στρέφοντες προς Αυτόν εκάστην μας σκέψιν και λογισμόν, διά μιάς εγκαρδίου ελπίδος, κατεχούσης αποκλειστικώς την διάνοιαν ημών, τότε, όπως ακριβώς εις την αρχήν της πίστεως, η οποία ενεφυτεύθη εις ημάς δια του αγίου Βαπτίσματος, το Σώμα του Χριστού έγινε τροφή του πιστού, τοιουτοτρόπως ο βεβαιόπιστος και καθαρός νους, διά της νοεράς ελπίδος και αρνήσεως των πονηρών λογισμών, θά γίνη τροφή του Ιησού, που είπεν: «Έμόν βρώμά έστιν ίνα ποιώ το θέλημα του πέμψαντός με» (Ιωάν. δ' 34)· ιδική μου, δηλαδή, τροφή είναι να εκτελώ το θέλημα του Πατρός μου, που με απέστειλε.

20. Ποίον δε είναι το θέλημα του επουρανίου Πατρός;

Το να σωθούν όλοι οι άνθρωποι και να έλθουν εις επίγνωσιν της αληθείας, όπως λέγει και ο Απόστολος Παύλος ! (Α' Τιμ. β' 4.βλέπε ανωτέρω παράγραφος 18).

Η αλήθεια αύτη, περί ης ο Απόστολος Παύλος λέγει, ανευρίσκεται (υπό του νοός) κατά το μέτρον της νοεράς ελπίδος, διά της (εν ημίν) ενεργείας του Αγίου Πνεύματος και αυτή η αλήθεια είναι η αισθητοποιήσις των έλπιζομένων (αγαθών)¹⁰³.

21. Αυτήν την αλήθειαν δεν είναι δυνατόν να δεχθή η διάνοια του αβαπτίστου ή του έχοντος εσφαλμένην πίστιν· διότι η αλήθεια αύτη, ως όφειλομένη εις την ενέργειας του Αγίου Πνεύματος, δίδεται, πρώτην φοράν, εις τους πιστούς, κατά τρόπον μυστικόν, διά του αγίου Βαπτίσματος και παραμένει εντός του ψυχικού κόσμου του πιστού, κεκαλυμμένη όμως εν συνεχεία δε και ούτω πως κεκαλυμμένη

¹⁰³ «Έστι δε πίστις ελπιζομένων υπόστασις, πραγμάτων έλεγχος ού βλεπομένων» (Εβρ. ια' 1).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

αλήθεια αποκαλύπτεται¹⁰⁴ εις τον πιστόν σιγά σιγά, κατά το μέτρον της υπό του πιστεύοντος εργασίας των εντολών και της νοεράς ελπίδος. Αυτό στηρίζεται εις τον λόγον του Κυρίου, είπόντος: «Ο πιστεύων εις εμέ, καθώς είπεν η Γραφή, ποταμοί εκ της κοιλίας αυτού ρεύσουσιν ύδατος ζώντος» (Ιωάν. ζ' 38), υπ' αυτό δε ο Κύριος ήννέει, ως γνωστόν, το Πνεύμα, που επρόκειτο να λαμβάνουν οι πιστεύοντες εις Αυτόν: «Τούτο δε είπε περί του Πνεύματος ού έμελλον λαμβάνειν οι πιστεύοντες εις Αυτόν» (Ιωάν. ζ' 39).

22. Και τούτο ακόμη πρέπει να γνωρίζωμεν, ότι την παράβασιν του Αδάμ, αυτήν καθ' εαυτήν, δεν την έκληρονομήσαμεν και ημείς: τούτο δε διότι και ο ίδιος ο Αδάμ περιέπεσεν εις παράβασιν, ουχί εξ ανάγκης, αλλ' εξ ελευθέρας και αβιάστου θελήσεως τον θάνατον όμως, όστις προήλθεν εκ της παραβάσεως, και ο οποίος, κατ' ουσίαν, είναι αιωνία αποξένωσις του ανθρώπου από τον Θεόν, αναγκαστικώς τον έκληρονομήσαμεν, επειδή και τον Αδάμ αναγκαστικώς τον ήχημαλώτισεν ο θάνατος. Εφ' όσον λοιπόν απέθανεν ο πρώτος άνθρωπος, απεξενώθη δηλαδή αιωνίως από τον Θεόν, ούτε και ημείς ήτο δυνατόν να ζήσωμεν εν Θεώ' «αλλ' έβασίλευσεν ο θάνατος.....και επί τους μη αμαρτήσαντας επί τω ομοιώματι της παραβάσεως του Αδάμ» (Ρωμ. ε' 14)¹⁰⁵. Διά τούτο ήλθεν ο Κύριος, διά να μας δώση νέαν ζωήν διά του

¹⁰⁴ Δεν πρόκειται περί αληθείας, την οποίαν ο άνθρωπος οικειούται διά γνώσεως και μαθήσεως (τοιαύτη, έν τινι μέτρω, είναι και η χριστιανική αλήθεια, κατά τε την δογματικής αυτής μορφής και την ιστορικής διερεύνησιν της εν χρόνα πορείας της): πρόκειται περί αληθείας, την οποίαν ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ εν τη καρδιά το "Άγιον Πνεύμα, υπό ώρισμένας προϋποθέσεις, και την οποίαν κατέχει ο άνθρωπος ως ευχάριστον και ωραίον βίωμα ελπίδος. Δηλαδή, εν τη προκειμένη περιπτώσει, ο Θεός συνιστά και φιλοσοφικής αλήθειαν, αλλά και φωτεινήν πληρότητα ευσεβούς καρδιάς. Τοιούτόν τι υποσημαίνει και ο Μακαρισμός «Μακάριοι οι καθαροί τη καρδιά, ότι αυτοί τον Θεόν όψονται» (Ματθ. ε' 8).

¹⁰⁵ Ενταύθα και ξερός συγγραφεύς θίγει το πλέον ακανθώδες ζήτημα της όρ: θοδόξου σκέψεως το ζήτημα της ηθικής σχέσεως των ανθρώπων με το προπατο: ρικόν αμάρτημα.

Λίαν ευστόχως ο Αββάς Μάρκος διαστέλλει μεταξύ ουσίας του προπατορικού αμαρτήματος και συνεπειών αυτού. Το προπατορικόν αμάρτημα υπήρξεν η εκουσία παράβασις του θελήματος του Θεού. Και αυτό το αμάρτημα, η παράβασις δηλαδή, ως συντελεσθέν «κατά θέλημα» των Πρωτοπλάστων, δεν κληρονομείται ως ηθική κατάστασις, διότι συνιστά προσωπικόν αμάρτημα κληρονομούν όμως οι άνθρωποι τάς εκ του προπατορικού αμαρτήματος συνεπείας, εν αίς διακρίνομεν την ροπήν προς αμαρτίαν και τον θάνατον.

Ποία όμως είναι η αιτία της τοιαύτης κληρονομικότητος και ποια η μορφή της, συνιστούν σημείον αντιλεγόμενον. Επ' αυτού και πρύτανις των συγχρόνων διδασκάλων της Δογματικής, αείμνηστος καθηγητής Χρήστος Ανδρούτσος (1869 1935) λέγει: «Το καθ' ημάς αντί πάσης τοιαύτης εξηγήσεως, σκοτιζούσης αντί να διαφωτίζη το δόγμα της κληρονομικής αμαρτίας, προτιμοτέρα φαίνεται η αποδο. χή αυτού εν πίστει και η ομολογία, ότι ευρισκόμεθα πρό μυστηρίου, υπερβαίνον» τος την ανθρωπίνην κατάληψιν ..» (Δογματική, σελ. 161 -162). «Έν πίστει» θεωρών το ζήτημα και ο ιερός ημών συγγραφεύς παρεμβάλλει και σχεδόν αυτούσιον, το περιλάλητον χωρίον (Ρωμ. ε' 14), το οποίον και ημείς εκρίναμεν σκόπιμον να παραθέσωμεν επί λέξει.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

λουτρού της αναγεννήσεως, δηλαδή του αγίου Βαπτίσματος, και να μάς συμφιλιώσει με τον Θεόν, όπερ και έπραξεν.

23. Εις την περίπτωσιν λοιπόν του προπάτορος Αδάμ τρία γεγονότα έχουν συντρέξει και αυτά είναι : α) Κατ' οίκονομίαν προσβολή του Αδάμ (υπό του Διαβόλου). β) Παράβασις της εντολής του Θεού υπό τού 'Αδάμ, λόγω απιστίας προς τον Θεόν. γ) Ο επακολουθήσας θάνατος των Πρωτοπλάστων, κατά δικαίαν κρίσιν του Θεού.

Ο θάνατος δε που επηκολούθησε, δεν είχε ως αιτίαν την εξ οίκονομίας προσβολήν των Πρωτοπλάστων, αλλά την εξ απιστίας παράβασιν υπ' αυτών του θείου θελήματος.

Ημείς λοιπόν, όπως ανέφερα αμέσως προηγουμένως, μόνον τον θάνατον έκληρονομήσαμεν, επειδή δεν ήτο δυνατόν από θνητούς να προέλθωσιν αθάνατοι, μέχρις ότου ήλθεν ο Κύριος και έζωοποίησεν όλους, όσοι επίστευσαν εις Αυτόν.

24. Την πρώτην εκείνην διανοητικής κατάστασιν και απλότητα των Πρωτοπλάστων έχομεν, κατ' οίκονομίαν, όπως ακριβώς και εκείνος, ο Αδάμ και του γεγονότος τούτου, ότι δηλαδή υπάρχουν άνθρωποι με τοιαύτην πρωτόπλαστον απλότητα νοός, απόδειξις «οι μη αμαρτήσαντες έν τώ ομοιώματι της παραβάσεως του Αδάμ» (Ρωμ. ε' 14): αλλά την μεν προσβολήν τού λογισμού κατ' ανάγκην δεχθέντες, ως εκείνος (εφ' όσον δεν προήρχετο από την θέλησίν των), την συνομιλίαν όμως με τον λογισμών και την εν γένει προσπάθειαν συγκαταθέσεως προς αυτόν και διαπράξεως της προτεινομένης κακίας αποφυγόντες εξ ολοκλήρου.

25. Η προσβολή λοιπόν του σατανά είναι μία απλή και σύντομος εμφάνισις εις την διάνοιαν ημών ενός πονηρού πράγματος και αυτη όμως η απλή και φευγαλέα εμφάνισις, η προσβολή, προσεγγίζει εις τον νούν ημών, μόνον εξ αιτίας της ολιγοπιστίας ημών.

Και ιδού πώς δημιουργούνται αι ευνοϊκαι συνθήκαι διά την ενέργειας της καθ' ημών προσβολής του σατανά. Ως γνωστόν, έχομεν λάβει εντολήν παρά του Σωτήρος Χριστού να μη μεριμνώνμεν καθόλου¹⁰⁶, αλλ' άγρύπνως να περιφρουρώμεν την καρδίαν ημών και να αναζητώμεν την εντός ημών υπάρχουσαν Βασιλείαν των ουρανών¹⁰⁷. "Όταν όμως ο νούς ημών απομακρυνθη από την επιτήρησιν της καρδίας

¹⁰⁶ «Μή ούν μεριμνήσετε λέγοντες τί φάγωμεν ή τι πίνωμεν ή τι περιβαλών μεθα» (Ματθ ς' 31).

¹⁰⁷ «Η βασιλεία του Θεού εντός υμών έστιν» (Λουκ. ιζ' 21). «Ζητείτε δε πρώτον την Βασιλείας του Θεού» (Ματθ. ς' 33).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

και την αναζήτησιν της Βασιλείας του Θεού, διά την οποίαν ανέφερα προηγουμένως, αμέσως δίδεται τόπος εις τον διάβολον διά την προσβολής και ο νούς ημών γίνεται δεκτικός της πονηράς σκέψεως, την οποίαν υποβάλλει ο διάβολος.

26. 'Αλλ' ούτε ακόμη και τότε ο διάβολος δύναται κατ' εξουσίαν να κινήση τούς λογισμούς ημών αλλοίμονον εν τοιαύτη περιπτώσει εις ημάς, διότι δεν θα μας ελυπείτο, αλλά θα μάς εξηνάγκαζε να έχωμεν πάντοτε κατά νούν όλας τας κακές σκέψεις και εννοίας και δεν θα μας επέτρεπε να εννοήσωμεν τίποτε το αγαθόν.

Η μόνη εξουσία, την οποίαν έχει, ευρίσκεται εις το να υποδεικνύη, απλώς και υπό το πρόσχημα αθώας αφελείας, εις τον νούν ημών τα πονηρά πράγματα, διά να δοκιμάζη πειράζων την εσωτερικήν ημών διάθεσιν που ρέπει προς την ιδικήν του υποβολήν ή προς την εντολήν του Κυρίου, επειδή αι δύο αύται καταστάσεις (η υποβολή του κακού υπό του διαβόλου και η εντολή του Κυρίου) αντιμάχονται πάντοτε μεταξύ των.

27. Δι' αυτόν τον λόγον και ημείς αμέσως ανακινούμεν τους λογισμούς ημών και τις σκέψεις προς το αντικείμενον που μάς υπέδειξεν ο διάβολος, εφ' όσον βεβαίως αναφέρεται εις πράγματα, που αγαπώμεν, οπότεν μετ' εμπαθείας πλέον σχετιζόμεθα και επικοινωνούμεν, κατά διάνοιαν, με το υποδειχθέν πράγμα" εφ' όσον πάλιν το υπό τού διαβόλου υποδεικνυόμενον αναφέρεται εις πράγματα, που μισούμεν, τότε ουδ' επί στιγμήν ανεχόμεθα την υπόδειξιν, αλλά μάλιστα και αυτην ακόμη την προσβολής μισούμεν· εάν δε η προσβολή εξακολουθη να παραμένη εις την διάνοιαν ημών, παρά την αποστροφήν μας, διότι είναι δυνατόν να συμβή τούτο, τότε αυτό θα οφείλεται ουχί εις την τελευταίαν ψυχικήν ημών διάθεσιν, άλλ' ή τοιαύτη προσβολή θα έχη οχυρωθή εις παλαιάν κατοχής της ψυχής υπό παρομοίου λογισμού.

28. Δι' αυτόν δε ακριβώς τον λόγον και ο μισούμενος λογισμός παραμένει ακίνητος εις το σημείον της προσβολής, χωρίς δυνατότητα προκοπής, απλή σκέψις, εμποδιζομένη από την αηδία, την οποίαν τρέφει προς αυτήν ή καρδιά, να αναπτυχθή και να εξελιχθή εις (εφάμαρτον) σύμπλεγμα σκέψεων, εις πάθος. Και τούτο, διότι η απλή και φευγαλέα εντύπωσις, η οποία προκαλείται από την εμφάνισιν ενός λογισμού, όταν μάλιστα μισηθή υπό του αγρύπνως προσέχοντος τον εαυτόν του, είναι τοιαύτης φύσεως, ώστε να μη δύναται να σύρη κάτω τον νούν και να τον ρίψη εις πάθος και εφάμαρτον σύμπλεγμα σκέψεων εις αυτήν την κατάπτωσιν μόνον η ηδυπάθεια της καρδιάς δύναται να συντελέση.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

29. "Ωστε εάν ημείς αποφύγωμεν τελείως πάσαν ηδυπάθειαν, δεν θα δυνηθή να μας βλάβη ούτε και αυτή ακόμη η απλόσκεπτος εμφάνις εις την διάνοιαν ημών παλαιών παραστάσεων του νοός (που παραμένουν εις κατάστασιν εντυπώσεων, όφειλομένων εις αθέλητον ανάμνησιν προηγουμένων κακών), αν και η τοιαύτη διακίνησης των σκέψεων έν τη διανοία κατακρίνη την συνείδησιν καθ' όσον αφορά την ασφάλειας των μελλόντων (αγαθών)¹⁰⁸.

30. Μόλις όμως ο νούς αντιληφθή την ματαίαν αντιλογίαν εν εαυτώ εκ της αθελήτου ενθυμήσεως προηγουμένης κακής σκέψεως ή πράξεως και σπεύση αμέσως να εξομολογηθή εις τόν Θεόν αυτήν την παλαιάν αμαρτίαν, πάραυτα εκμηδενίζεται και αυτός ο πειρασμός, και ανακτά πάλιν ο νούς την δύναμιν να παρατηρη την καρδίαν, και, διά της προσευχής, αγρύπνως να φρουρή αυτήν προσπαθών μάλιστα να εισέλθη εις το βαθύτερα και πλέον άδυστα σημεία αυτής.

31. Εκεί δεν πνέουν άνεμοι των πονηρών λογισμών εξωθούντες μετά βιαιότητος ψυχής και σωμα εις τους κρημνους της ηδυπαθείας, ούτε διανοίγεται καμμία πλατεία και ευρύχωρος οδός κατεστρωμένη από λόγους και σχήματα κοσμικής σοφίας, και δελεάζουσα αυτούς, που την ακολουθούν, έστω και εάν είναι συνετοί και προσεκτικοί διότι τα καθαρά και βαθύτερα ταμεία της ψυχής και ο (εν αυτοίς) οίκος του Χριστού, εντός του οποίου, χάριν ημών, εισήλθε διά του αγίου Βαπτίσματος ο Χριστός, ως πρόδρομος (της σωτηρίας ημών), δέχονται μέσα μόνον γυμνόν νούν, που δεν φέρει μαζί του τίποτε από τα στοιχεία του αιώνος τούτου, είτε εύλογον είτε άλογον, εκτός από τα τρία λαμπρά μόνον, που αναφέρει ο Απόστολος" πίστιν, ελπίδα και αγάπην «Νυνί δε μένει πίστις, ελπίς, αγάπη, τα τρία ταύτα μείζων δε τούτων η αγάπη» (Α' Κορ. ιγ' 13).

32. Είναι λοιπόν δυνατόν ένας ο οποίος είναι φίλος της αληθείας και επιθυμεί να αγιάζη (και να επαναπαύη) την καρδίαν του, να μή ενοχλήται από την ανάμνησιν των προτέρων κακών (και να μη έξωθήται εις απρεπείς λογισμούς), αλλά να επαγρυπνη επί των κινήσεων της καρδιάς, να προσέχη, να επιδιώκη περισσοτέραν επαγρύπνησιν εις τας κινήσεις αυτής και να προσεγγίξη τον Θεόν, διά να μη δοκιμάζη αποστροφήν και βδελυγμίαν εκ των κόπων, που καταβάλλει, προκειμένου να επιτύχη περισσοτέραν έντασιν προσοχής και να παραμένη (διαρκώς εις την κατάστασιν της

¹⁰⁸ Η συνείδησις, δηλαδή, ελέγχεται εκ των τοιούτων σκέψεων και της παρουσίας παλαιών εντυπώσεων και φοβείται μήπως αύται, εξελισσόμεναι εις επίμονα πάθη, αποσπάσουν την ψυχήν από τα μέλλοντα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

πνευματικής περισυλλογής): διότι και μετά προσοχής ελέγχων τās κινήσεις της καρδιάς δεν δύναται να μη δοκιμάζη πόνον εις την καρδίαν του, όταν καθημερινώς αναστρέφη μέσα εις την σκέψιν του αναμνήσεις υπερηφάνων επιδείξεων και σαρκικών απολαύσεων, αι οποίαι υποβάλλονται εις αυτόν όχι μόνον έκ τών έξω, αλλά και εσωτερικώς, ως ενθυμήσεις, εις την ψυχήν του, με τās οποίας πολλές φορές όχι μόνον διά της σκέψεως, αλλά και εμπράκτως συναναστρέφη.

Ερώτησις

33. Διατί λοιπόν εγώ, που έχω βαπτισθή εις το όνομα του Κυρίου, και παρακαλώ τον Θεόν και επιζητώ την Χάριν Του, και θέλω, με όλην μου την θέλησιν, να δυσθώ και να απαλλαγώ από τους πονηρούς λογισμούς, δεν δύναμαι; Καθ' όσον μάλιστα ο Κύριος υπεσχέθη ρητώς, ως αναφέρεται εις τα άγια Ευαγγέλια, ότι θα βοηθήση εκείνους που ήμέραν και νύκτα βοούν προς Αυτόν επικαλούμενοι το έλεος Του¹⁰⁹;

Αποκρισις

34. Ο Κύριος λέγει, ότι θα βοηθήση όχι εκείνους, που με την θέλησίν των παραμένουν εις τας ηδυπαθείας, αλλά αυτούς, που πολεμούνται από μόνας τας άθελήτους αναμνήσεις των προτέρων των κακών δι' αυτό και εις αυτούς μέν, τους πολεμουμένους δηλαδή από μόνας τας άθελήτους αναμνήσεις των προτέρων των κακών, υπεσχέθη να τους υπερασπίση, ως αδικουμένους υπό εχθρών ενώ, αντιθέτως, εκείνους, που παραμένουν εις τας ηδυπαθείας, επειδή αποκρούουν την εντολήν Του, τους κατηγορεί λέγων· «Ού πάς ο λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εισελεύσεται εις την Βασιλείαν των ουρανών, αλλ' ο ποιών το θέλημα του Πατρός μου του εν ουρανοίς» (Ματθ. ζ' 21): εν συνεχεία δε αυτούς τους παρομοιάζει με απερίσκεπτον άνθρωπος, που έκτισε την οικίαν του επάνω εις την άμμον των ιδίων του θελημάτων.(αυτ.26).

35. Μάθε λοιπόν έπακριβώς, ώ άνθρωπε, ότι ο Κύριος επιβλέπει τας καρδιάς όλων των ανθρώπων και εκείνους μέν που μισούν αμέσως την πρώτην σκέψιν, που τους εμπνέουν αι πονηραι ενθυμήσεις, τους περιβάλλει, χωρίς αναβολήν, με την προστασίας Του, εκδικούμενος τους νοερούς των εχθρούς (τους λογισμούς), όπως υπεσχέθη, και δεν αφήνει να επαναστατήση το σμήνος πολλών φιληδόνων και έφάμαρτων σκέψεων, διά να μολύνη τον νούν και την συνείδησίν των.

¹⁰⁹ «Ο δε Θεός ου μή ποιήση την εκδίκησιν των εκλεκτών αυτού των βοώντων προς αυτόν ημέρας και νυκτός»; (Λουκ. ιη 7).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

36. Τους άλλους πάλιν, που δεν εγκαταλείπουν αμέσως, με πίστιν και ελπίδα προς τον Θεόν, τους πρώτους υπόπτους ψιθύρους και τας πρώτας αμφιβόλους εμπνεύσεις, αλλά, υπό το πρόσχημα δήθεν της εξακριβώσεως και δοκιμασίας των σκέψεων και λογισμών, αποκλίνοντας προς μίαν συγκεκαλυμμένην ηδυπάθειαν, εγκαταλείπει ο Θεός ως απίστους και ως φρονούντας εσφαλμένως, ότι ήμπορούν μόνοι των να αυτοβοηθηθώσι, τους εγκαταλείπει, λέγω, να κτυπηθούν από τους ακολουθούντας λογισμούς αυτούς δε τους ακολουθούντας και επερχομένους λογισμούς ο Θεός δεν εξαφανίζει σκοπίμως, επειδή βλέπει, ότι αγαπώμεν την προσβολήν των και δεν σπεύδομεν να την μισήσωμεν από την πρώτην εμφάνισιν. Εάν δε κανείς αμφιβάλλη εις τα λεγόμενά μου, ας δοκιμάση εμπράκτως να διαπιστώση την αλήθειαν.

37. Να μη αδιαφορήσης ποτέ, από αμέλειαν, διά τούς λογισμούς, διότι ουδεμία σκέψις σου διαφεύγει την προσοχήν τού Θεού. Ο έχω θρός του πνευματικού νόμου γνωρίζει πολύ καλώς το δίκαιον και επιζητεί μόνον την συγκατάθεσιν του νοός του ανθρώπου· διότι τοιουτοτρόπως ενεργών ή θα τον καταστήση υπεύθυνος και θα τον κάμη να πονέση διά των κόπων της μετανοίας, ή, εφ' όσον δεν μετανοεί, θα τον κάμη να πονέση επιφέρων κατ' αυτού αθέλητα κτυπήματα. Κάποτε μάλιστα είναι ενδεχόμενον να εμπνεύση εις τον άνθρωπον πνεύμα γογγυσμού και αντιδράσεως κατά των άθελήτων αυτών επιφορών, ώστε και κατά την παρούσαν ζωήν να πολλαπλασιάση τον πόνον και την οδύνην, αλλά και κατά την έξοδος του ανθρώπου εκ του κόσμου τούτου να τον αποδείξη άπιστον διά την ανυπομονησίαν του¹¹⁰.

38. Οπως ακριβώς ο Θεός προσφέρει εις έκαστον άνθρωπον αυτό που αρμόζει εις την φύσιν του, τοιουτοτρόπως ενεργεί και εις τους ανθρωπίνους λογισμούς, είτε θέλομεν, είτε δεν θέλομεν. "Όταν αμαρτήσης, να μή κατηγορης την πράξιν, αλλά την σκέψιν· διότι, εάν ο νους δεν προέτρεχε, δεν θα ήτο δυνατόν να ακολουθήση το σώμα¹¹¹. Κάθε σκέψις έχει μέτρον και ζύγι, διά να εκτιμηθή αναλόγως διότι είναι δυνατόν το ίδιον πράγμα να το σκεφθή κανείς ή με εμπάθειαν ή με απλότητα.

¹¹⁰ Η αναπτυσσομένη εδώ θέσις είναι η εξής: «Ο εχθρός του πνευματικού νόμου», ο διάβολος, δεν παραβιάζει το αυτεξούσιον. Ένεργει κατά του ανθρώπου, όταν ελευθέρως συγκατατεθή ο άνθρωπος. Εν συνεχεία βασανίζει τον άνθρωπον, εφ' όσον ούτος δεν υποβάλλεται εις τους κόπους της μετανοίας, με αθέλητα κτυπήματα (ασθενείας κ.λ.π.). Διά να πολλαπλασιάση δε τον εκ τούτων πόνον, του εμπνέει σκέψεις γογγυσμού, ώστε, εις το τέλος, να χάση και την ψυχήν του από την ανυπομονησίαν.

¹¹¹ Πολύ ορθώς το αίτιον της αμαρτίας τοποθετείται εις την κίνησιν τού γοοσ και ουχί εις τας εξ αντικειμένου υλικές συνθήκας. Πρώτον θα σκεφθώ την κλοπήν, και μετά θα κλέψω. Η κλοπή, ως σκέψις, είναι η αιτία της αμαρτίας και ουχί ή κλοπή ως πράξις.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

39. “Όταν βγάλωμεν από την διάνοιαν' ημών πάσαν θεληματικήν κακίαν, τότε θα είναι δυνατόν να πολεμήσωμεν εναντίον των παθών, που καταλαμβάνουν ημάς από πρόληψιν.

40. Πρόληψις δε είναι η αθέλητος ενθύμησις των προηγουμένων κακών, που επετελέσαμεν. Αυτή η πρόληψις από μέν ιόν αγωνιστην εμποδίζεται να αποβή εις πάθος από δε τον νικητής ανατρέπεται και ως απλή προσβολή ακόμη.

41 Προσβολή είναι μία κίνησις της καρδιάς ακαθορίστου μορφής, ένας αβέβαιος υπαινιγμός της καρδιάς αυτήν την προσβολήν είναι δυνατόν εκ των προτέρων να καταλάβουν οι έμπειροι και να την εκμηδενίσουν (όπως ακριβώς οι στρατιώται ελέγχουν μίαν στενήν διάβασιν και εμποδίζουν να περάσουν απ' εκεί ύποπτα ή εχθρικά πρόσωπα). “Όπου οι λογισμοί εμφανίζουσιν εις την ψυχήν νοεράς εικόνας, εκεί συνέβη πλέον συγκατάθεσις του νοός προς τους λογισμούς, διότι η προσβολή, όταν δεν γίνεται αιτία αμαρτωλών σκέψεων ή πράξεων (και αυτό πρέπει να το θέλη ο άνθρωπος), παραμένει μία ακαθόριστος κίνησις της καρδιάς, χωρίς συγκεκριμένης μορφής.

Ο άνθρωπος που διαφεύγει από αυτούς τους ματαιόφρονας λογισμούς, είναι όπως ο δαυλός τον οποίον απομακρύνουν από την φωτιά διά νά μή καή, ενώ εκείνος που δεν αποσπάται από αυτές τις σκέψεις, ομοιάζει με το ξύλον που μένει εις την φωτιάν και καίεται.

42. Να μη λέγης, ότι δεν θέλω και όμως έρχεται εις εμέ πάντως και αν ακόμη δεν αγαπάς τας ενοχλητικάς αυτάς σκέψεις, τους κακούς λογισμούς, αγαπάς όμως οπωσδήποτε τας αιτίας ή το αντικείμενον, που έγέννησαν τας σκέψεις αυτές.

Εκείνος που παρασύρεται από τους λογισμούς, τυφλώνεται από αυτούς, ώστε αντιλαμβάνεται μεν την ενέργειας των λογισμών, δεν δύναται όμως πλέον να ίδη τας αιτίας, που τους προκαλούν.

43. Όταν ο νούς αποσπασθή από τας σωματικής φροντίδας και ευρεθή έξω τού κύκλου αυτών, τότε βλέπει, αναλόγως του μέτρου της απομακρύνσεώς του εκ των σωματικών μεριμνών, τας πανούργους παγίδας των εχθρών.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

44. Υπάρχει κακία, η οποία κατέχει την καρδίαν, λόγω μακροχρονίου επενεργείας της επί του νοός και υπάρχει κακία, η οποία διά των λογισμών πολεμεί, εξ αφορμής των καθημερινών πραγμάτων ¹¹².

Εάν πλέον δεν εκτελώμεν τα θελήματα της σαρκός, όπως μάς συμβουλεύει η Αγία Γραφή ¹¹³, ευκόλως τότε, με την δύναμιν τού Κυρίου, θα σταματήσουν σιγά-σιγά και αι ενέργειαι όλων των κακών που προϋπάρχουν εις την ψυχήν μας.

45. Όπως ακριβώς το μικρόν μοσχάρι, αναζητούν τρυφερόν χόρτον διά να βοσκήση, απεμακρύνθη από το κοπάδι και φθάνει, χωρίς να το αντιληφθή, εις απόκρημνον και επικίνδυνον τόπον, το ίδιον παθαίνει και η ψυχή, η οποία, όλίγον κατ' όλίγον, δελεάζεται από τους επιβλαβείς λογισμούς.

46. “Όταν ο νούς ανδρειωθή, με την δύναμιν του Κυρίου, και αποσπάση την ψυχήν από την καταθλιπτικών και αθέλητον ενθύμησιν προηγουμένων κακών, που συνθέτουν πλέον μίαν ενοχλητικής και κουραστικής καθημερινότητα, τότε η καρδιά ταλαιπωρείται από το πάθος και από τον νούν, οι οποίοι ως σκληροί δήμιοι την τραβούν απ' εδώ και από εκεί ¹¹⁴.”

47. Τών λογισμών, που χωρίς να το θέλωμεν, μάς ενοχλούν, αγαπώμεν τας γενεσιουργούς αιτίας, δι' αυτό και επέρχονται εις την σκέψιν μας ¹¹⁵ τών δε λογισμών, που με την θέλησίν μας εμφανίζονται εις τον νούν ήμών, ασφαλώς αγαπώμεν και αυτά καθ' εαυτά τα πράγματα, που μάς υποβάλλουν ¹¹⁶.

Εάν κάθε αθέλητον συμβάν έχη την αιτίαν της υποστάσεώς του εις τα κατά θέλησιν, τότε, κατά την Αγίας Γραφήν, κανείς δεν είναι τόσοσ επικίνδυνος εχθρός του ανθρώπου, όσον ο ίδιος ο εαυτός του, όστις θεληματικώς μέν σχηματίζει και δέχεται τον λογισμόν, χωρίς την θέλησιν του όμως παρασύρεται από αυτόν.

¹¹² Εξ αυτών και πλέον επικίνδυνος είναι η χρονίσασα κακία, διότι κατέστη συνήθεια και δυσαπόβλητος έξις ή δευτέρα κακία, εντελώς συμπτωματική, αντιπολεμείται δια της επιτυχούς αποκρούσεως των λογισμών.

¹¹³ «Εν οίς και ημείς πάντες άνεστράφημέν ποτε εν ταις επιθυμίαις της σαρ» κός ημών, ποιούντες τα θελήματα της σαρκός και των διανοιών,...» (Εφεσ. β' 3).

¹¹⁴ Η καρδιά δηλαδή έλκεται εκ δύο αντιθέτων δυνάμεων του νικητού νού, προς τα άνω, και του νικηθέντος πάθους προς τα κάτω.

¹¹⁵ Οι αθέλητοι λογισμοί πιθανόν να οφείλονται εις προσφυλείς αφορμάς π.χ. η αγάπη μου προς την δημοσιότητα γενιά εν εμοί λογισμούς κenoδοξίας.

¹¹⁶ Οι κατά θέλησιν λογισμοί επισυμβαίνουν, διότι αγαπώ το υπ' αυτών υποδεικνυόμενον, ως λ.χ. η ευχάριστος και φιλήδονος ενασχόλησης περί τι πρόσωπον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

48. Τρείς είναι αι νοεραι καταστάσεις εις τας οποίας ο νούς δύναται να εισέλθῃ, μεταβαλλόμενος εκάστοτε κατὰ το περιεχόμενόν του εἰς ἐννοίας ἢ κατὰ φύσιν, ἡ ὑπὲρ φύσιν καὶ ἡ παρὰ φύσιν. "Ὅταν ἔλθῃ εἰς τὴν κατὰ φύσιν, εὐρίσκει τὸν εαυτὸν τοῦ αἰτίου τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ἐξομολογεῖται εἰς τὸν Θεόν τας ἀμαρτίας καὶ γνωρίζει ἐπακριβῶς τὰς αἰτίας τῶν παθῶν ὅταν μετατοπισθῇ εἰς τὴν παρὰ φύσιν κατάστασιν, τότε λησμονεῖ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ φιλονικεῖ με τοὺς ἀνθρώπους, διότι δῆθεν τὸν ἀδικοῦν" ὅταν, τέλος, ἀνυψωθῇ εἰς τὴν ὑπὲρ φύσιν κατάστασιν, τότε συναντᾷ τοὺς καρπούς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοὺς οὐοίους ἀπηρίθμησεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, δηλαδὴ ἀγάπην, χαράν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, χρηστότητα, ἀγαθωσύνην, πίστιν, πραότητα, ἐγκράτειαν¹¹⁷.

49. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ οὐοίος ἐφθασεν εἰς τὴν ὑπὲρ φύσιν κατάστασιν, γνωρίζει καλῶς, ὅτι ἐάν προτιμήσῃ τὰς μερίμνας τοῦ σώματος, δὲν θα εἶναι δυνατόν νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ὑπὲρ φύσιν κατάστασιν. Ἐπίσης ὁ νούς γνωρίζει, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐκπέσῃ ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὑπὲρ φύσιν κατάστασιν, πλησιάζει τὴν επικίνδυνον περιοχὴς καὶ τέλος πίπτει εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἀμαρτίαν, καὶ εἰς τὰς φοβερὰς συνεπειάς, που ἀκολουθοῦν τὴν ἀμαρτίαν, ἀν ὅχι ἀμέσως, πάντως εἰς κατάλληλον ευκαιρίαν, ὅπως γνωρίζει ἡ ἀλάνθαστος δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ.

50. Καὶ ὅταν ἀκόμη, παρὰ τὴν θέλησίν μας, ἐνοχλούμεθα ἀπὸ πονηροὺς λογισμοὺς, κανένα ἄλλον ἂς μὴ θεωρούμεν ὡς αἰτίον· διότι ρίζαι τῶν λογισμῶν εἶναι αἱ φανεραὶ κακίαι, τὰς οὐοίας διαπράττομεν εκάστοτε διὰ τῶν χειρῶν, τῶν ποδῶν, τοῦ στόματος κ.λ.π. Δὲν εἶναι ποτέ δυνατόν ἕνας ἄνθρωπος νὰ ἐνοχληται κατὰ διάνοιαν ἀπὸ κάποιον πάθος, ἐάν δὲν ἀγαπᾷ τὰς αἰτίας που τὸ προκαλοῦν.

51. Ἐκεῖνος, ἐπὶ παραδείγματι, που κατεφρόνησε τὴν αἰσχύνην, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν κενοδοξίαν; ἢ ἐκεῖνος που ἀγαπᾷ τὴν ἐξουθένωσιν, τὸν ἐξευτελισμὸς τοῦ εαυτοῦ τοῦ, εἶναι δυνατόν νὰ ἐνοχληθῇ, ὅταν δὲν τὸν τιμοῦν οἱ ἄνθρωποι; Ποῖος, ὅταν ἔχῃ «καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην»¹¹⁸, εἶναι ποτέ δυνατόν νὰ συγκινηθῇ ἀπὸ σαρκικὴν ἡδονήν; Ἡ, τέλος, ποῖος τρέφων ἀπόλυτον καὶ εἰλικρινή πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, φροντίζει γιὰ τὰ πρόσκαιρα καὶ φιλονικεῖ με τοὺς συνανθρώπους τοῦ δι' αὐτά;

¹¹⁷ «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη. μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἐστὶ νόμος» (Γαλατ. ε' 22 -23).

¹¹⁸ «Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει» (Ψαλμ. ν' 19).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

52. “Όταν ο άνθρωπος ενθυμήται τας παλαιάς έξωμολογημένας αμαρτίας του απλώς μόνον και άνευ του στοιχείου της μετανοίας, μετριάζει εν εαυτώ την ελπίδα της σωτηρίας του όταν όμως, αντί να αισθάνεται λύπην δι' αυτές, τουναντίον ζωογονήση την ενθύμησιν των παλαιών αυτών αμαρτιών διά των αναλόγων εικόνων και παραστάσεων, τότε εναποθέτει πάλιν εις την ψυχήν του τον παλαιόν μολυσμόν¹¹⁹. “Όταν ο νούς άρνηθή τον εαυτόν του και παύση να ενθυμήται το εφάμαρτον παρελθόν, διατηρεί δε την απλήν μόνον και ωραίαν ελπίδα της σωτηρίας της ψυχής του, χάρις εις την μετάνοιαν και την εξομολόγησιν, την οποίαν έχει ήδη κάμει, τότε ο εχθρός του ανθρώπου (ο διάβολος) υπό την πρόφασιν, δήθεν, επαναλήψεως της εξομολογήσεως, επαναφέρει πάλιν εις αυτόν τας εικόνas των περασμένων αμαρτιών, διά να ξαναζωντανεύση εκ νέου τα λησμονηθέντα και συγχωρηθέντα, με την Χάριν του Θεού, πάθη και τοιουτοτρόπως, χωρίς να καταστή αντιληπτός ο σκοπός του, να αδικήση τον άνθρωπον.

53. Διότι τότε ο νούς, έστω και αν είναι λαμπρός και μισή τα πάθη, κατ' ανάγκην θα σκοτισθή και θα ταραχθή εξ αφορμής των θσων έχει διαπράξει κατά το παρελθόν αν πάλιν είναι ακόμη συννεφιασμένος και αισθάνεται μίαν ασθενή αγάπης προς την ηδονήν, οπωσδήποτε θα επιταχύνη την προς το κακόν ροπήν και θα δεχθή με εμπάθειαν τας προσβολάς. Και εις τας δύο πάντως περιπτώσεις η τοιαύτη ενθύμησις και εξομολόγησις¹²⁰ παρέχει μίαν αφορμήν ασκόπου και επικινδύνου ανακινήσεως, εν τη διανοία, των προγενεστέρων κακών.

54. Εάν θέλεις να προσφέρης ειλικρινή και ακατηγόρητον εξομολόγησιν εις τον Θεόν, να μή ενθυμήσαι το είδος και την μορφών των διαφόρων παρεκτροπών σου, αλλά με γενναιότητα να υπομένης τας συνεπείas των παρεκτροπών αυτών· διότι εξ

¹¹⁹ Η απλή ανάμνησις της αμαρτίας είναι εφάμαρτος, εφ' όσον αύτη έχει εξομολογηθή, διαφέρει όμως από την αναπαράστασιν εις την πρώτην περίπτωση ενυπάρχει το στοιχείον της δυσπιστίας διά την άφεσιν τού αμαρτήματος ή η κίνδυνος αναζωπυρώσεως του πάθους, εις την δευτέραν περίπτωση υπάρχει το στοιχείον του ηδονισμού ή τουλάχιστον της φιληδόνου διαθέσεως της ψυχής.

¹²⁰ Η εξομολόγησις των πεπραγμένων αμαρτημάτων είναι απαραίτητος διά την παροχής της αφέσεως. Η εξομολόγησις όμως εκάστου αμαρτήματος πρέπει να γίνεται εφ' άπαξ ενώπιον πνευματικού Πατρός, μετά της δεούσης συντριβής και κατανύξεως. Ο εξομολογούμενος, όταν καθαρώς και εν μεταν οία εξομολογείται, λαμβάνει ευθύς την συγχώρησιν παρά του Θεού. Επανάληψις εξομολογήσεως του ιδίου αμαρτήματος σημαίνει δυσπιστίαν ή και τελείαν απιστίαν, επί την παροχήν της αφέσεως. Διά τούτο, αλλά και διά την απαλλαγής του νοός από την κατάθλιψιν, την οποίαν προξενεί εις αυτόν η μνήμη των διαπραχθέντων αμαρτημάτων, μάλιστα δε διά την αποτροπής του κινδύνου υποτροπής εκ της διαρκούς αυτων αναμοχλεύσεως, παρέχει την παρούσας διδασκαλίας του και “Όσιος Πατήρ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

αιτίας αυτών των παρεκτροπών, που εγένοντο υφ' ημών κατά το παρελθόν, επέρχονται εις ημάς διάφορα ανιαρά και ανεπιθύμητα περιστατικά, προσφέροντα εκείνο που αρμόζει διά την θεραπείας και τιμωρίαν παντός πλημμελήματος.

55. Εκείνος που προσπαθεί να προσέχη τās κινήσεις της καρδίας του και να την επιτηρή, χωρίς να θέλω να δοκιμάζη συγχρόνως κακουχίαν και περιφρόνησιν, ασφαλώς αυτός πλανάται κατά νουν και πίπτει εις πειρασμόν και εις τας παγίδας του διαβόλου δεν είναι ποτε δυνατόν να νικήση κανείς, όταν πολεμά μονομερώς ή τους κακούς λογισμούς, χωρίς τας αιτίας που τους προκαλούν, ή μόνον τας αιτίας, χωρίς τους κακούς λογισμούς που γεννώνται εξ αυτών. Διότι και εάν ακόμη κατορθώσωμεν να αποβάλωμεν το ένα εκ των δύο μονομερώς (τās αιτίας δηλαδή και τους λογισμούς), μετ' ολίγον θα εμπλακώμεν και πάλιν εις τα δύο, διά του άλλου που δεν έφροντίσαμεν να αποβάλωμεν.

56. Οι αθέλητοι λογισμοί αναφύονται εις την σκέψιν μας εξ αιτίας προηγουμένης αμαρτίας οι δε κατά θέλησιν προέρχονται από το αυτεξούσιον του ανθρώπου. Κατά συνέπειαν υπαίτιοι και υπεύθυνοι καθιστάμεθα όχι διά τους πρώτους, τους άθελήτους λογισμούς, αλλά διά τους δευτέρους, τους κατά θέλησιν.

57. Αί κακαι σκέψεις που γεννώνται εις την διάνοιαν ημών, χωρίς να το θέλωμεν, συνοδεύονται από λύπην, δι' αυτό και ευκόλως, με πνευματικήν δύναμιν, εξαφανίζονται. Αντιθέτως, αι σκέψεις που επέρχονται εις τον νούν μας με την θέλησιν μας, προκαλούν χαράν, δι' αυτο και με δυσκολίαν απαλλασσόμεθα εξ αυτών. Εάν θέλης να μη ένοχλήσαι από τους πονηρούς λογισμούς, να υπομένης άγογγύστως την περιφρόνησιν και εξουδένωσιν της ψυχής¹²¹, ως επίσης και την στενοχωρίαν της σαρκός και η αγόγγυστος αυτή υπομονή θα πρέπει να επιδεικνύεται όχι επ' ολίγον μόνον, αλλ' εις κάθε τόπον, εις κάθε στιγμήν και εις κάθε περίπτωσιν.

58. Εκείνος που θεληματικώς εκγυμνάζεται και καταπονείται με τα θλιβερά, δεν κατακτάται από τους άθελήτους λογισμούς εκείν όμως που δεν δέχεται και δεν υπομένει τās στενοχωρίας¹²², τότε, και χωρίς ακόμη να θέλη, αιχμαλωτίζεται από τους (άθελήτους) λογισμούς.

¹²¹ «Ος γαρ αν θέλει την ψυχήν αυτού σώσαι, απολέσει αυτήν» (Ματθ. ις' 25).

¹²² Σχετική και η αυτοαγωγή του θείου Αποστόλου Παύλου «υπωπιάζω μου το σώμα και δουλαγωγώ» (Α' Κορ. θ' 27).

Ε'. Του Αγίου Διαδόχου.

TINEΣ υπενόησαν την Χάριν ἅμα καὶ τὴν ἁμαρτίαν, τουτέστι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης ἔγκρυπτεσθαι εἰς τὸν Ὁ νοῦν ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων, ὅθεν φασὶ τὸ μὲν ἐν πρόσωπον πρὸς τὰ καλὰ παρακαλεῖν τὸν νοῦν, τὸ δὲ ἕτερον, εὐθέως πρὸς τὰ ἐναντία, Ἐγὼ ἐκ τῶν Γραφῶν, καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ νοῦ αἰσθήσεως κατειληφα, ὅτι πρὸ μὲν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἔξωθεν ἡ Χάρις πρὸς τὰ καλὰ προετρέπετο τὴν ψυχὴν, ὁ δὲ σατανᾶς ἐν τοῖς αὐτῆς ἐνεφωλεε βάθεσιν, ὅλας τὰς τοῦ νοῦ δεξιᾶς διεξόδους ἃ ποφράττειν πειρώμενος.

2. Ἀπὸ δὲ αὐτῆς τῆς ὥρας ἐν ἥπερ ἀναγεννώμεθα, ἔξωθεν μὲν ὁ δαίμων γίνεται, ἔσωθεν δὲ ἡ Χάρις εἰς αὐτὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς, τουτέστιν εἰς τὸν νοῦν κατασκηνοῖ' πᾶσα γὰρ ἡ δόξα, φησί, τῆς θυγατρὸς τοῦ Βασιλέως ἔσωθεν, οὗ φαινομένη τοὺς δαίμοσιν' ὅθεν εὐρίσκομεν, ὅτι ὡς πάλαι ἐκυρίευν ἡ πλάνη τῆς ψυ: χῆς, οὕτω μετὰ τὸ Βάπτισμα κυριεύει αὐτῆς ἡ ἀλήθεια, καὶ ἐξ αὐτοῦ του βάθους τῆς καρδίας ἡμῶν αἰσθανόμεθα τοῦ θεοῦ ὥσπερ ἀναβλύζοντος πόθου, ὅτε θερμῶς τοῦ Θεοῦ μεμνήμεθα, τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα λοιπὸν ταῖς αἰσθήσεσι τοῦ σώματος ἡμῶν ἐνάλλονται τὲ καὶ ἐμφωλεύουσι, καπνίζοντα ὥσπερ τὸν νοῦν διὰ τῆς ὑγρότητος τοῦ σώματος, τὴν ἡδύτητα τῶν ἀλόγων ἡδονῶν.

3. Οὕτως οὖν ὁ μὲν νοῦς ἡμῶν αἰεὶ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, συνήδεται τοῖς νόμοις τοῦ πνεύματος, τὰ δὲ αἰσθητήρια τῆς σαρκὸς τῷ λείᾳ τῆς ἡδονῆς συναπα. γεσθαι θέλει ὅθεν ἡ μὲν Χάρις, διὰ τῆς τοῦ νοῦ αἰσθήσεως, τὸ σῶμα εἰς ἀγαλλίασιν ἄρδη τὸν κατευφραίνει, ἐπὶ τῶν προκοπτόντων τῇ γνώσει, οἱ δὲ δαίμονες, διὰ τῶν αἰσθήσεων τοῦ σώματος, ὅταν ἡμᾶς εὕρωσι μάλιστα ὀλιγώρους τὸν δρό. μὸν τῆς εὐσεβείας τρέχοντας, τὴν ψυχὴν αἰχμαλωτίζουν, βιαίως αὐτὴν εἰς ἃ μὴ θέλει παρακαλοῦντες οἱ φόνιοι.

4. Τοῦτο δὲ ὁ Θεὸς παρεχώρησεν ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων γενέσθαι, ἵνα διὰ τῆς ζάλης καὶ τοῦ πυρὸς τῆς δοκιμασίας καὶ ἄνθρωπος διερχόμενος, οὕτως ἐν ἀπό: λαύσει εἰ θέλει τοῦ ἀγαθοῦ γένηται «διήλθομεν γάρ, φησι, διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχὴν» ἅμα δέ, ἵνα καὶ ἡ ψυχὴ μάθῃ τὴν διάκρισιν καλοῦ τὲ καὶ κακοῦ, καὶ ταπεινότερα γένηται διὰ τὸ πολλὴν αὐτὴ αἰσχύνῃν ἐγγί. νεσθαι ἐκ τῆς τῶν δαιμονικῶν λογισμῶν αἰσχύροτητος, ὅτε καθάρεται προσέτι καὶ ὅπερ οὐκ ἐφυλάξαμεν, φυσικοὶ ὑπάρχοντες, τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης λαβόντες, ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ τηρήσωμεν, καὶ ὑπὸ δοκιμῇν εἶη τὸ ἡμῶν αὐτεξούσιον.

5. Δύο οὖν ὥσπερ γένη εἶναι τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ λόγος ἡμᾶς διδάσκει τῆς γνώσεως τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσὶν ὥσπερ λεπτότερα, τὰ δὲ ὕλωδεστερά τα οὖν λεπτότερα,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

τῇ ψυχῇ πολεμεῖ, τὰ δὲ ἄλλα τὴν σάρκα διὰ λιπαρῶν τινῶν παρακλήσεων αἰχμαλωτίζειν εἴωθε διόπερ ἐναντίως ἔχουσιν αἰεὶ πρὸς ἑαυτούς, οἱ τὲ τῇ ψυχῇ προσπαλαίοντες δαίμονες καὶ οἱ τῷ σώματι, κὰν εἰς τὸ βλάπτειν τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἴσιν ἔχωσι πρόθεσιν.

6. "Ὅτε οὖν ἡ Χάρις οὗ κατοικεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὰ βάθη τῆς κάρ: δίας, ὡς εἶπον, δίκην ὄντως ὄφεων ἐμφωλεύουσι, μὴ συγχωροῦντες ὄντως διαβλέψαι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καλοῦ ὅτε δὲ εἰς τὸν νοῦν ἡ Χάρις ἐγκρύπτεται, ὥσανει νεφέλαι τινὲς ζοφώδεις λοιπὸν διὰ τῶν μερῶν τῆς καρδίας διατρέχουσιν εἰς τὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας καὶ εἰς μετεωρισμοὺς ποικίλους σχηματι: ζόμενοι, νὰ τὴν μνήμην μετεωρίζοντες τοῦ νοῦ, τῆς πρὸς τὴν Χάριν ὁμιλίας αὐτὸν ἀποσπῶσιν..

7. "Ὅτε τοίνυν ὑπὸ τῶν διανοχλούντων τῇ ψυχῇ δαιμόνων, εἰς τα ψυχικὰ ἐκπυρούμεθα πάθη, καὶ μάλιστα εἰς τὴν οἴησιν, ἥτις ἔστι μήτηρ πάντων τῶν καὶ κῶν, τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος λογιζόμενοι καὶ τὸ φοβερὸν τῆς κρίσεως, τὸν ὄγκος τῆς φιλοδοξίας καταισχύνομεν καὶ συστέλλομεν καὶ ὅταν οἱ τῷ σώματι προσπαλαίοντες δαίμονες δι' ὄχλου γίνωνται, τὸ αὐτὸ δεῖ ὁμοίως ποιεῖν αὕτη γὰρ μόνῃ ἡ ἐνθύμησις πάσας τὰς διαφορὰς τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταργεῖν δύναται ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ.

8. "Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ σώματος καὶ σατανᾶς πολεμεῖ τὴν ψυχὴν, τὴν μετέχουσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ Ἀπόστολος σαφῶς ἡμᾶς διδάσκει λέγων· «στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὁσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ» καὶ μετ' ὀλίγα «ἐπὶ πάσιν ἀναλαβόν: τὲς τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσησθε πάντα τα βέλη τοῦ πονηροῦ τα πέ: πυρωμένα σβέσαι» δηλῶν, ὅτι ἔξωθεν λοιπὸν ὧν ὁ ἐχθρὸς, βέλεσι πεπυρωμένοις ταῖς χριστοφόρους ψυχαῖς ἐπέρχεται. Ὁ γὰρ μὴ ὧν ἐγκρατὴς τοῦ ἑαυτοῦ ἐχθροῦ, βέλεσι πάντως κατ' αὐτοῦ κέχρηται, ἵνα τὸν ἐκ μήκους αὐτῷ μαχόμενον τῷ πτέ: ρῷ τῶν βελῶν δυνηθῇ θηρᾶσαι καὶ καταβαλεῖν.

9. Οὕτως οὖν καὶ ὁ σατανᾶς, ἐπειδὴ οὗ δύναται διὰ τὴν παρουσίας τῆς Χάριτος ἐμφωλεύσαι ὡς τὸ πρὶν τῷ τῶν ἀγωνιζομένων νοί, τῇ ὑγρότητι λοιπὸν τοῦ σώματος ἐφίπταται καὶ ἐμφωλεύει, ἵνα διὰ τῆς αὐτοῦ εὐχερείας, τὴν ψυχὴν δελεάζῃ διόπερ δεῖ ἐκτὴ κεῖν αὐτὸ συμμέτρως, ἵνα μὴ διὰ τῆς αὐτοῦ ὑγρότητος ὀλισθαίνῃ ὁ νοῦς εἰς τὸ λειῶν τῶν ἡδονῶν' εἰ γὰρ τις δυνηθεῖ ζῶων ἔτι διὰ τῶν πόνων ἀποθανεῖν, καὶ τὴν σάρκα τελείως νεκρῶσαι τὸ πνεῦματι, ὅλος λοιπὸν γίνεται οἶκος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρὶν γὰρ ἀποθάνῃ ὁ τοιοῦτος, ἀνέστη. "Ὡςπερ ἦν αὐτὸς ὁ μακάριος Παῦλος, καὶ ὅσοι τελείως ἡγωνίσαντο κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀγωνίζονται.

10. Πρῶτον μὲν, ὡς ἀνωτέρω ἔφην, κρύπτει τὴν ἑαυτῆς παρουσίας ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων ἡ Χάρις, ἐκδεχομένη τὴν τῆς ψυχῆς πρόθεσιν ἐπειδὴν δὲ ὅλος ἐπιστρεψῇ ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν Κύριον, τότε ἄρρητω τινὶ αἰσθήσει τὴν ἑαυτῆς παρουσίαν ἐμφαίνει

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

τῇ καρδίᾳ, καὶ πάλιν ἔκδεχεται τὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν, παραχωροῦσα μέντοι τὰ δαιμονικὰ βέλη ἄχρι τῆς βαθείας αὐτῆς καταφθάνειν αἰσθῆ: σεως, ἵνα θερμότερα προθέσει ἐκζητήσῃ τὸν Κύριον.

11. Ἐὰν οὖν λοιπὸν ἄρξῃται προβαίνειν ὁ ἄνθρωπος τῇ τηρήσει τῶν ἐντολῶν, καὶ ἀπαύστως ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν, τότε καὶ ἐπὶ τὰ ἐξώτερα αἰσθητήρια τῆς καρδίας τὸ πῦρ τῆς ἀγίας ἐπινέμεται Χάριτος, τὰ ζιζάνια τῆς ἀνθρωπείας γῆς πληροφορητικῶς καταφλέγουσα· ὅθεν καὶ αἱ δαιμονικαὶ προσβολαὶ τότε πόο. δῶ πού ἐκείνων τῶν τόπων καταφθάνουσιν, ἡρέμα λοιπὸν νύττουςαι τὸ ἐμπαθές τῆς ψυχῆς.

12. Ὅτε δὲ πάσας τὰς ἀρετὰς καὶ τοῦ ἀγῶνος ἄνθρωπος ἔγκομβωσοιτο καὶ μάλιστα τὴν τελείαν ἀκτημοσύνην, τότε τὴν πᾶσαν αὐτοῦ φύσιν βαθύτερα τινὶ αἰσθήσει περιανγάζει, εἰς ἀγάπης λοιπὸν πολλὴν περιθάλλουσα τοῦ Θεοῦ, διόπερ ἐξωτέρω τῆς τοῦ σώματος αἰσθήσεως τότε τὰ δαιμονικὰ ἀποσβέννυνται βέλη ἢ γὰρ αὖρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς ἀνέμους εἰρηνικοὺς τὴν καρδίαν κινουσα, τὰ τοῦ πυρφόρου δαίμονος βέλη εἰς ἀέρα φερόμενα ἔτι κατασβέννυνσι.

13. Πλὴν καὶ τὸν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον φθάσαντα παραχωρεῖ πότε τῇ κακίᾳ τῶν δαιμόνων ὁ Θεός, ἅ ὥτιστον αὐτοῦ τότε τὸν νοῦν καταλιμπάνων, ἵνα τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν μὴ ἢ δεδεμένον εἰς τὸ πᾶν τῷ δεσμῷ τῆς Χάριτος, οὗ μόνον διὰ τὸ ἐξ ἀγῶνος ἡττηθῆναι τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὀφείλειν ἔτι προκόπτειν εἰς τὴν πνευματικὴν πείραν τὸν ἄνθρωπον τὸ γὰρ τοῦ παιδευομένου νομιζόμενον τέλειον, ἀτελές ἐστίν, ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον τοῦ παιδεύοντος ἡμᾶς Θεοῦ, ἐν ἀγάπῃ φιλοτιμίας, κὰν ὅλην τὴν τῷ Ἰακώβ δειχθεῖσαν κλίμακα ἀνελθεῖν τίς δυνηθῇ τῇ προκοπῇ τῶν πόνων,

14. "Ὡςπερ ὅταν τίς χειμερινὴ ὥρα ἐν ὑπαιθρο πού ἔστηκως τόπο, ἀφορῶν δὲ τὰς ἀνατολᾶς ὅλως ἐν ἀρχῇ τῆς ἡμέρας, τὰ ἐμπρόσθια αὐτοῦ μέρη ὑπὸ τοῦ ἡλίου θερμαίνοιτο, τὰ ὀπίσθια ὅμως αὐτοῦ πάντα, ἄμοιρα ἢ τῆς θερμῆς, διὰ τὸ μὴ εἶναι κατὰ κεφαλῆς αὐτοῦ τὸν ἥλιον.

15. Οὕτω καὶ οἱ εἰς τὴν ἀρχὴν ὄντες τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας, περιθάλλονται μὲν μερικῶς τὴν καρδίαν Ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διόπερ καὶ πνευματικὰ τότε φρονήματα ὁ νοῦς αὐτῶν καρποφορεῖν ἄρχεται, φανερά δὲ αὐτῆς μέρη μένουσι κατὰ σάρκα φρονοῦντα, διὰ τὸ μηδέπω ἅπαντα τὰ μέλη τῆς καρδίας, ἐν βαθεῖᾳ αἰσθήσει καταυγάζεσθαι ὑπὸ τῆς ἀγίας Χάριτος" ὅπερ τινὲς μὴ νοήσαντες, ἐνόμισαν τὴν Χάριν ἅμα καὶ τὴν ἁμαρτίαν, τουτέστι τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, ἔγκρυπτεσθαι εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀγωνιζομένων.

16. Οὕτως οὖν ἐν τῇ αὐτῇ δοπῇ καὶ καλὰ καὶ ὁ καλὰ συμβαίνει τὴν ψυχὴν ἐννοεῖν, δν τρόπον καὶ τοῦ ὑποδείγματος ἄνθρωπος, ἐν τῇ αὐτῇ θήξει, καὶ διγοὶ καὶ θάλλεται ἀφ'

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

οὗ γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν εἰς τὸ διπλὸν τῆς γνώσεως ἀπολίσθησεν, ἀνάγκη ἔχει ἔκτοτε καὶ μὴ θέλῃ κατὰ τὴν αὐτὴν ριπὴν, καλὰ καὶ φαῦλα φέρειν διανοήματα, μάλιστα ἐπὶ τῶν εἰς λεπτότητα διακρίσεως ἔρχομενων" ὥς γὰρ σπεύδει ἀεὶ τὸ καλὸν ἐννοεῖν, εὐθὺς καὶ τοῦ κακοῦ μέμνηται, ἐπειδὴ εἰς διπλὴν τινὰ ἐννοίαν ἔσχισται ἀπὸ τῆς Ἀδὰμ παρακοῆς ἢ τοῦ ἀνθρώπου μνήμη.

17. Ἐὰν οὖν ἄρξωμεθα θερμῶ ζῆλο τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ διαπράττεσθαι, ἅπαντα ἡμῶν λοιπὸν τὰ αἰσθητήρια ἐν βαθεΐᾳ τινὶ αἰσθήσει φωτίζουσα ἢ Χάρις, τὰ μὲν ἡμέτερα ὥσπερ καταφλέγει ἐνθυμήματα ἡδύνουσα ἡμῶν δὲ τὴν καρδίαν ἐν εἰρήνῃ τινὶ φιλίας ἀνενδότου, πνευματικὰ τινὰ καὶ οὐκέτι σαρκικὰ ἡμᾶς λογίζεσθαι παρασκευάζει τοῦτο δὲ τοῖς ἔγγιζουσι τῇ τελειότητι συνεχῶς ἄγαν συμβαίνει, οἵτινες ἔχουσιν ἀπαυστον ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν μνήμην τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

Ερμηνεία

ΜΕΡΙΚΟΙ ἐνόμισαν, ὅτι ἡ Χάρις καὶ ἡ ἀμαρτία, δηλαδή το πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ το πνεῦμα τῆς πλάνης, εἶναι μαζί κρυμμένα μέσα εἰς τὸν νοῦν τῶν βαπτιζομένων. Δι' αὐτό καὶ λέγουν· τὸ μὲν ἓνα πρόσωπον παρακινεῖ τὸν νοῦν πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν καλῶν, τὸ δὲ ἄλλον, κατ' εὐθείαν, πρὸς τὰ ἀντίθετα. Εγὼ ὅμως, με ὁδηγὸν τὰς θείας Γραφὰς καὶ τὴν διαίσθησιν τοῦ νοός, ἔχω καταλήξει εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα: Πρὸ μὲν τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος ἡ Χάρις προέτρεπε τὴν ψυχὴν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἀγαθοῦ ἐνεργούσα ἐκ τῶν ἔξω καὶ δὲ σατανὰς εἶχε κατασκευάσει τὴν φωλεάν του εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, ὅπου παραμένων ἐπροσπαθούσε νὰ φράττῃ ὅλας τὰς δεξιὰς εἰσόδους τοῦ νοῦ.

2. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν ὁμως ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν, διὰ τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος, ἀναγεννώμεθα, ὁ δαίμων ἐγκαθίσταται πλέον ἀπ' ἔξω, ἐνῶ ἡ Χάρις εἰσέρχεται εἰς αὐτό τούτο τὸ βάθος τῆς ψυχῆς, δηλαδή τὸν νοῦν, ὅπου καὶ κατασκηνώνει: «ὅλη ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως εὐρίσκεται ἀπὸ μέσα», ὅπως λέγει καὶ ὁ Ψαλμὸς¹²³, χωρὶς νὰ φαίνεται εἰς τοὺς δαίμονας. Εξ αὐτοῦ λοιπὸν συμπεραίνομεν, ὅτι ὅπως πρὸ τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος τὴν ψυχὴν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἐκυρίευσεν ἡ πλάνη, τοιοῦτοτρόπως μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα κυριεύει τὴν ψυχὴν ἡ ἀλήθεια ἀπ' αὐτό δὲ τὸ ἄδυτον βάθος τῆς καρδίας ἡμῶν αἰσθανόμεθα τὸ θεῖον, ὡς ἱερὸν καὶ ἅγιον πόθον ποὺ ἀναβλύζει, δσάκις ἐνθυμούμεθα τὸν Θεὸν μετὰ θέρμης. Ἐνῶ δὲ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας ἡμῶν ἀναπτύσσεται τὸ αἶσθημα τοῦ θείου καὶ συνειδητοποιεῖται τὸ βίωμα

¹²³ «Πάσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἐσωθεν» (Ψαλμ. μδ' 14).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

της παρουσίας Του, εντός των σωματικών ημών αισθήσεων εμφωλεύουν τα πονηρά πνεύματα και ορμούν εναντίον μας συσκοτίζοντα τον νούν με την πλαδαρότητα του σώματος και την παραπλανητική γλυκύτητα των αλόγων ηδονών.

3. Τοιουτοτρόπως λοιπόν λαμβάνει χώραν εντός του ψυχικού ημών κόσμου μία θλιβερά αντινομία: δηλαδή ο μεν νούς ημών ευχαριστείται και χαίρεται εκ των νόμων του πνεύματος κατά τον Απόστολος Παύλον¹²⁴, ενώ, αντιθέτως, τα αισθητήρια όργανα του σώματος επιθυμούν να αποπλανηθούν, συμπαρασύροντα την ψυχήν εις τον ολισθηρόν κατήφορον της ηδονής. Ως εκ τούτου η μεν Χάρις, διά της υψηλής και πέραν πάσης εμπειρίας αισθήσεως του νου, διαποτίζει το σώμα εκείνων, οι οποίοι προκόπτουν εις την γνώσιν του Θεού με μίαν ανέκφραστον χαράν και αγαλλίασιν, εξ αιτίας των εννοιών και των σκέψεων, που επαυξάνουν και διευρύνουν την υψηλήν πνευματικήν γνώσιν, οι δε δαίμονες, όταν μάλιστα μάς εύρουν να τρέχωμεν με αδιαφορίαν και ανόρεχτα τον δρόμον της ευσεβείας, αιχμαλωτίζουν βιαίως την ψυχήν, διά των σωματικών αισθήσεων, και τότε αυτοί, οι δολοφόνοι, την υποχρεώνουν να κάνη αυτά, που δεν θέλει.

4. Τούτο δε το επέτρεψεν ο Θεός να συμβαίνη εις τους βαπτιζομένους, διά να απολαύση, εάν το θελήση, ο άνθρωπος το αγαθόν, αφού προηγουμένως διέλθη διά της ζόλης και του πυρός της δοκιμασίας, καθώς και ο Προφητάναξ Δαβίδ λέγει· «διήλθομεν δια πυρός και ύδατος, και εξήγαγες ημάς εις αναψυχήν» (Ψαλμ. ξε' 12). Εκτός όμως από αυτό, ή κατά παραχώρησιν Θεού αντινομία μεταξύ νοός και αισθήσεων έχει σκοπόν να κατευθύνη την ψυχήν εις το να διακρίνη το καλόν από του κακού και να ταπεινώνεται περισσότερο η ψυχή από την πολλήν εντροπήν που ήσθάνθη εξ αιτίας της αισχύροτης των δαιμονικών λογισμών" αυτά δε τα αισθήματα της ταπει» ώσεως και έντροπής την βοηθούν να επιτύχη λαμπροτέραν κάθαρσιν. Τέλος, εις την παραχώρησιν αυτήν του Θεού θα πρέπει να διακρίνωμεν ακόμη και αυτήν την σκοπιμότητα της Θείας Προνοίας ώστε αυτό που δεν εφυλάξαμεν, ότε ευρισκόμεθα εις την φυσικής κατάστασιν¹²⁵, τότε που ελάβαμεν τα όπλα της

¹²⁴ «Οίδαμεν γαρ ότι ο νόμος πνευματικός έστιν εγώ δε σαρκικός είμι, πε: πραμένος υπό την αμαρτίαν' δ γάρ κατεργάζομαι ού γινώσκω' ου γαρ και θέλω τούτο πράσσω, αλλ' δ μισώ τούτο ποιώ... συνήδομαι γάρ τώ νόμο του Θεού και τα τον έσω άνθρωπον, βλέπω δε έτερον νόμον εν τοις μέλεσι μου αντιστρατευόμενον τώ νόμο του νοός μου και αιχμαλωτίζοντά με εν τω νόμο της αμαρτίας τω όντι εν τοις μέλεσί μου» (Ρωμ. ζ' 14 -23).

¹²⁵ Φυσική κατάσταση είναι η πρό της πτώσεως κατάσταση.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

δικαιοσύνης, να το τηρήσωμεν, με την δύναμιν τού Θεού εις το εξής, και ούτω ευρεθί το αυτεξούσιον ημών δεδικαιωμένον από την δοκιμασίαν.

5. Από όσα είπομεν συμπεραίνομεν, ότι τα πονηρά πνεύματα διακρίνονται εις δύο γένη· τα μεν εξ αυτών είναι κάπως λεπτότερα, ενώ τα άλλα είναι κάπως υλικώτερα. Τα λεπτότερα πολεμούν την ψυχήν, ενώ τα άλλα, τα υλικώτερα, συνηθίζουν να αιχμαλωτίζουν την σάρκα με διαφόρους υλικές απολαύσεις. Δι' αυτό και είναι τελείως διαφορετικοί μεταξύ των οι δαίμονες που πολεμούν την ψυχήν, από τους δαίμονας που πολεμούν την σάρκα, αν και τον ίδιον σκοπόν επιδιώκουν, να βλάπτουν εξ ίσου τους ανθρώπους.

6. "Όταν λοιπόν η Χάρις δεν κατοική εις τα βάθη της καρδιάς του ανθρώπου, όπως είπον, τότε πράγματι τα πονηρά πνεύματα έμφωλεύουν πλέον εις την καρδίαν, όπως τα φίδια εις ένα λάκκον, και δεν επιτρέπουν καθόλου εις την ψυχήν να ιδή καθαρά και να συλλάβη την επιθυμίας του καλού. "Όταν δε πάλιν η Χάρις κρύπτεται εντός του νοός, τότε τα πονηρά πνεύματα, σαν μαύρα σύννεφα, διατρέχουν ανά τα διάφορα μέρη της καρδιάς¹²⁶, και μετασχηματίζονται εις διάφορα πάθη της αμαρτίας και εις διαφόρους αποπλανητικές φανταστικές παραστάσεις, διά να αιχμαλωτίσουν τοιουτοτρόπως την μνήμην του νοός και να τον αποσπάσουν από την μυστικών του επικοινωνίας με την Χάριν.

7. Δι' αυτό λοιπόν πρέπει, όταν οι παρενοχλούντες την ψυχήν δαίμονες μας καταφλογίζουν εις τα ψυχικά πάθη, και προ παντός εις την οίησιν¹²⁷, που είναι η μητέρα όλων των κακών, να σκεπτώμεθα την υπό του θανάτου και της φθοράς διάλυσιν του σώματος, καθώς και την φοβεραν ήμέραν της κρίσεως, και να εντρεπώμεθα και να περιμαζεύωμεν τον όγκος του νοσηρού προς την δόξαν των ανθρώπων έρωτος. Αλλά και όταν ακόμη οι πολεμούντες το σώμα μας δαίμονες μάς περιτριγυρίσουν ως αναρίθμητος όχλος, και βασανιστικώς μάς ένοχλούν, το ίδιος πρέπει να κάμωμεν, διότι μονάχα η ενθύμησις του θανάτου και της φοβεράς στιγμής της κρίσεως, κατευθυνομένη από την μνήμην του Θεού, έχει την δύναμιν να σκορπίση τα πονηρά πνεύματα και να καταργήση όλας των τας παγίδας.

¹²⁶ Πιθανόν να εννοή τα διάφορα συναισθήματα.

¹²⁷ Οίησις=έπαρσις, φούσκωμα του νοός, πλάνη, και ιδία η παρ' αξίαν μεγάλη ιδέα, την οποίαν έχει τις διά τον εαυτόν του.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

8. Οτι δε πράγματι ο σατανάς διά μέσου του σώματος πολεμεί την ψυχήν, η οποία έχει το προνόμιον να δέχεται εν εαυτη το "Άγιον Πνεύμα, μάς το διδάσκει μετά πάσης λεπτομερείας και σαφηνείας ο 'Απόστολος Παύλος, διά των εξής: «Σταθήτε λοιπόν και περιζώσατε την οσφύν σας με την αλήθειας και ενδυθήτε τον θώρακα της δικαιοσύνης. Υποδέσαστε τους πόδας σας με την ετοιμασίας του Ευαγγελίου της ειρήνης. Επάνω δε απ' όλα αυτά τα εφόδια να σηκώσετε υψηλά την μεγάλην ασπίδα της πίστεως, διά της οποίας θα δυνηθήτε να αποκρούσετε όλα τα φλογισμένα βέλη του πονηρού»¹²⁸. Με την θαυμασίαν αυτην περιγραφήν φανερώνει ο Απόστολος Παύλος, ότι ο εχθρός ημών, ο διάβολος, έξωθεν επιτίθεται εναντίον των χριστοφόρων ψυχών με καταφλογισμένα βέλη. Συμβαίνει δηλαδή και με τον διάβολον ό,τι και με τους σωματικούς εχθρούς είναι γνωστόν, ότι αυτός που δεν δύναται να νικήση τον εχθρόν του από κοντά, χρησιμοποιεί οπωσδήποτε βέλη εναντίον του, διά να δυνηθή με το πτερόν των βελών να κυνηγήση και να καταβάλῃ αυτόν, που εξ αποστάσεως πολεμεί¹²⁹.

9. Τοιουτοτρόπως λοιπόν και ο σατανάς, επειδή δεν δύναται, λόγω της παρουσίας της Χάριτος, να φωλιάσῃ, όπως πρίν, εις τον νούν των αγωνιζομένων, πετά επάνω από το σώμα και τελικώς εμφωλεύει κρυφά μέσα εις την ευπάθειαντού σώματος, ώστε να δελεάζῃ την ψυχήν με την ευκολίαν των σωματικών κινήσεων¹³⁰. Δι' αυτό πρέπει ο Μοναχός, αλλά και ο ενάρετος ακόμη Χριστιανός, να αδυνατίζει καταλλήλως το σώμα του με την νηστείαν δια να μη γλυστρά ο νούς, διά της ευπαθείας του σώματος εις την παραπλανητικήν γλυκύτητα των ηδονών. Εάν λοιπόν κανείς δυνηθή, ενώ ακόμη ζῇ, να θανατώσῃ τὰς ηδονὰς διά των κόπων της ασκήσεως και της ἐγκρατείας, και να απονεκρώσῃ τελείως την σάρκα διά του πνεύματος, θα κατορθώσῃ ολόκληρος να γίνῃ οίκος του Αγίου Πνεύματος διότι ο τοιούτος άνθρωπος, πρὶν ακόμη αποθάνῃ σωματικώς, ανεστήθῃ ἤδη. Αυτό ακριβώς, που λέγω, συνέβη με τον μακάριον Παύλον και με όσους ηγωνίσθησαν και αγωνίζονται, με τελειότητα, εναντίον της αμαρτίας.

¹²⁸ «Στήτε οὖν περιζωσάμενοι την οσφύν υμῶν εν αληθείᾳ, και ἐνδυσάμενοι τον θώρακα της δικαιοσύνης και υποδησάμενοι τους πόδας εν ετοιμασίᾳ του Ευαγγελίου της ειρήνης ἐτι πάσιν αναλαβόντες τον θυρεόν της πίστεως, εν ᾧ δυνησέσθε πάντα τα βέλη του πονηροῦ τα πεπυρωμένα σβέσαι» (Εφεσ. ζ'14-16).

¹²⁹ Ὡς γνωστὸν κατὰ την εποχὴς ἐκείνην δεν εἶχον ἐφευρεθῇ τα πυροβόλα όπλα, ἐχρησιμοποιοῦντο δε διὰ τας ἐξ αποστάσεως μάχας τόξα και βέλη.

¹³⁰ Εἶναι και ψυχολογικῶς αποδεδειγμένη η ἐπίδρασις των σωματικῶν καταστάσεων ἐπὶ της ψυχῆς και ἀντιστρόφως π.χ η ἀμέτρος πολυφαγία παγιδεύει εις πολλές αδυναμίας την ψυχήν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

10. Πρώτον μὲν, ὅπως ανέφερα προηγουμένως, ἡ θεία Χάρις αποκρύπτει τὴν παρουσίας της εἰς τοὺς βαπτιζομένους, ἀναμένουσα νὰ ἐκδηλωθῇ ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστως ἡ πρόθεσις τῆς ψυχῆς: ὅταν δὲ ὅλος πλέον ὁ ἄνθρωπος ἐπιστρέψῃ αὐτεξουσίως πρὸς τὸν Κύριον, τότε ἡ Χάρις φανερῶνει τὴν παρουσίας της εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τῆς παρουσίας αὐτῆς λαμβάνει πείραν ἡ ψυχὴ διὰ τινος ἀνεκφράστου καὶ λεπτοτάτης μυστικῆς αἰσθήσεως. Καὶ πάλιν ὁμως τότε ἡ φανερουμένη Χάρις ἀναμένει τὴν κίνησιν τῆς ψυχῆς, ἀνεχομένη μάλιστα, κατὰ παραχώρησιν, νὰ γίνονται βαθύτατα αἰσθητὰ τὰ δαιμονικὰ βέλη ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ὥστε με θερμότεραν διάθεσιν νὰ ἐκζητήσῃ τὸν Κύριον.

11. Εἴαν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἀρχίσῃ αποφασιστικὰ νὰ τηρῇ τὰς ἐντολάς καὶ ἀκαταπαύστως νὰ ἐπικαλῆται τὸν Θεόν, τότε καὶ τὸ πῦρ τῆς ἀγίας Χάριτος παρουσιάζεται καὶ παραμένει σταθερῶς εἰς τὰ ἐξωτερικώτερα αἰσθητήρια τῆς καρδίας, καταφλέγον ὅλα τὰ ζιζάνια τῆς ἀνθρωπίνης γῆς¹³¹. Αὐτὴ δὲ ἡ ἐνέργεια τῆς θείας Χάριτος εἶναι μία σαφὴς πληροφορία καὶ προειδοποίησις, δι' αὐτὸ τότε καὶ αἱ δαιμονικαὶ προσβολαὶ ἀπομακρύνονται καὶ φθάνουν μακρὰ ἀπὸ τοὺς χαρίτωμένους ἐκείνους τόπους τῆς καρδίας καὶ ἐκείθεν πλέον ἐντελῶς ἀκίνδυνα καὶ με ἡρεμίαν νύττουν τὸ ἐμπαθὲς μέρος τῆς ψυχῆς.

12. "Ὅταν δὲ καὶ ἀγωνιστὴς ἄνθρωπος φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐγκολπωθῇ ὅλας τὰς ἀρετάς, καὶ προ παντός τὴν ἀπόλυτον ἀκτημοσύνην, τότε ὁλόκληρον αὐτοῦ τὴν φύσιν φωτίζει ὁλόγυρα μιὰ βαθυτέρα μυστικὴ αἴσθησις, ἡ ὁποία ζεσταίνει, εἰς τὰ βάθη τῆς υπάρξεώς του, τὴν πολλὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην. Αποτέλεσμα δὲ τῆς θείας αὐτῆς ἀλλοιώσεως εἶναι ὅτι τὰ δαιμονικὰ βέλη σβύνουν καὶ χάνονται πολὺ μακρὰν καὶ αὐτῶν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, διότι ἡ αὐρά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ κινεῖ τὴν καρδίαν πρὸς εἰρηνικοὺς ἀνέμους, σβύνει τελείως καὶ ἀχρηστεύει τὰ πυρφόρα βέλη τοῦ δαίμονος, ἐνῶ ἀκόμη κινούνται εἰς τὸν αέρα.

13. Πλὴν, καὶ αὐτὸν ποὺ ἐφθασεν εἰς αὐτὸ τὸ μέτρον, παραχωρεῖ κάποτε ὁ Θεὸς νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν κακίαν τῶν δαιμόνων, ἀφήνων τότε ἀφώτιστον τὸν νοῦν του, διὰ νὰ μὴ εὐρεθῇ τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν τελείως δεμένος με τὸν δεσμόν τῆς Χάριτος, ὅχι μόνον διότι τελικῶς ἡ ἀμαρτία θα πρέπει νὰ νικηθῇ δι' ἀγώνος, ἀλλὰ καὶ διότι θα πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ προκόψῃ ἀκόμη εἰς τὴν πνευματικὴν πείραν· διότι ἐκείνο ποὺ

¹³¹ Ἀνθρωπίνην γὴν ὀνομάζει ὁ ἱερός συγγραφεὺς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, καὶ δὴ τὰς πέντε αἰσθήσεις τοῦ σώματος, δι' ὧν καὶ ἐξ ὧν ὁ διάβολος πολεμεῖ τὴν ψυχὴν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

νομίζει ο παιδευόμενος ως τέλειον, είναι ατελές ως προς τον πλούτον του παιδεύοντος ημάς από μεγάλην αγάπην Θεού, έστω και αν κανείς, κατά την προκοπήν των αγωνιστικών κόπων, δυνηθή να ανέλθῃ ὅλην την υποδειχθείσαν εἰς τον Ιακώβ κλίμακα¹³².

14. “Ὅπως ἓνας ἄνθρωπος, ὅταν εὐρίσκεται ἐν καιρῷ χειμῶνος εἰς τὸ ὑπαιθρον, χωρὶς καμμίαν ἄλλην βοήθειαν, ἀναμένει τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου δια νὰ θερμανθῇ, ὅταν δὲ ἀνατείλῃ στρέφεται ὅλως πρὸς αὐτόν. Ὁμως ὅταν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, μόνον τὰ ἐμπρόσθια μέρη τοῦ σώματός του θὰ θερμανθοῦν ἀντιθέτως τὰ ὀπίσθια θὰ εἶναι τελείως ἄμοιρα τῆς ἡλιακῆς θερμότητος, διότι ὁ ἥλιος δὲν ἔχει φθάσει ἀκόμῃ εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ¹³³.

15. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ με ἐκείνους, πού εὐρίσκονται εἰς τὰς ἀρχάς τῆς πνευματικῆς τῶν προκοπῆς γλυκοζεσταίνεται μὲν ἐν μέρει ἡ καρδιά τῶν ἀπὸ τὴν θαλπωρὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δι' αὐτὸ καὶ ὁ νοῦς τῶν τότε ἀρχίζει νὰ καρποφορῇ πνευματικὰ φρονήματα, ἐν τούτοις ὁμως ἀξιόλογα μέρη τῆς διανοίας παραμένουν με σαρκικά φρονήματα, ἐπειδὴ δὲν κατηυγάσθησαν ἀκόμῃ ὅλα τὰ μέλη αὐτῆς διὰ βαθείας μυστικῆς αἰσθήσεως ὑπὸ τῆς ἁγίας Χάριτος. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν περίπτωσιν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντιληφθοῦν μερικοὶ καὶ δι' αὐτὸ ἐνόμισαν, ἐσφαλμένως, ὅτι ἡ Χάρις καὶ ἡ ἁμαρτία, δηλαδὴ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, εἶναι δυνατόν νὰ ἐγκρύπτονται ἀπὸ κοινού καὶ συγχρόνως εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀγωνιζομένων.

16. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν συμβαίνει, κατὰ τὴν αὐτὴν ταχυτάτην κίνησιν τοῦ νοός, νὰ ἐννοῇ ἡ ψυχὴ ἡμῶν καλὰ καὶ ὀχι καλὰ, ὅπως καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ παραδείγματος εἰς τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς θέσιν ἱστάμενος εἶναι δυνατόν καὶ νὰ κρυώνει καὶ νὰ ζεσταίνεται. Διότι ἀπὸ τότε πού ὁ νοῦς ἡμῶν διολίσθησεν εἰς τὴν διπλὴν μορφήν τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἀναγκάζεται ἑκτοτε, καὶ ἐὰν ἀκόμῃ δὲν τὸ θέλῃ, κατὰ τὴν αὐτὴν νοητικὴν κίνησιν, νὰ φέρῃ καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ διανοήματα, πρὸ παντός δὲ εἰς ἐκείνους, πού ἐπιδιώκουν νὰ φθάσουν εἰς μέτρα λεπτοτάτης διακρίσεως. Ἐνῶ δὲ σπεύδει πάντοτε τὸ καλὸν νὰ σκέπτεται, ἀμέσως

¹³² «Καὶ ἐνυπνιάσθη καὶ ἰδοὺ κλίμαξ ἑστηριγμένη ἐν τῇ γῇ, ἥς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν» (Γένεσ. κη' 12).

¹³³ Πρὸς περισσοτέραν κατανόησιν τοῦ παρατιθεμένου παραδείγματος σημει: οὐμὲν, ὅτι εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ὑπ' ὀψιν ὁ συγγραφεὺς, κατὰ μὲν τὴν ἡμέραν επικρατεῖ ἀφόρητος καύσων, κατὰ δὲ τὴν νύκτα παγερόν ψύχος. Κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες, καθό ἑτι ἀσθενεῖς, θερ: μαίνουν μὲν τὰς ἐπιφανείας τῶν σωμάτων ἐφ' ὧν πίπτουν, τὸ ψύχος ὁμως καὶ ἡ υγρασία ἐξακολουθοῦν νὰ διαπερνοῦν τὰ ὑπὸ σκιάν εἰσέτι εὐρισκόμενα σώματα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

ενθυμείται και το κακόν, επειδή από της εποχής της παραβάσεως του 'Αδάμ η μνήμη¹³⁴ του ανθρώπου έδιχάσθη εἰς δύο αντίθετα ενθυμήματα, του καλού και του κακού.

17. Εάν λοιπόν αρχίσωμεν, με θερμόν ζήλον, να εκτελώμεν τας εντολάς του Θεού, θα φωτίση η Χάρις όλα τα αισθητήρια μας, διά τινος μυστικής και βαθείας αισθήσεως, καταφλέγουσα συγχρόνως τας προσωπικάς μας ενθυμήσεις. Παραλλήλως η Χάρις αὕτη γλυκαίνει την καρδίαν μας με ένα αἶσθημα ειρήνης, που σκορπίζει εἰς την καρδίαν μας φιλίαν ανυποχώρητον. Υπέροχος δε συνέπεια της θαυμαστής αὐτῆς ψυχικῆς μεταμορφώσεως εἶναι ὅτι η καρδιά μας διαμορφώνεται οὕτως, ὥστε να σκέπτεται πλέον ουχί σαρκικάς, ἀλλά πνευματικές σκέψεις. Αὕτη δε η καταπληκτικὴ ψυχικὴ ανάτασις συμβαίνει κατὰ τρόπον αξιοθαύμαστον εἰς ὅσους συνεχῶς προσεγγίζουν προς την τελειότητα και οἱ ὁποῖοι διατηροῦν ἀκατάπαυστον εἰς την καρδίαν των την ενθύμησιν του Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΣΤ'. Του Αγίου Κασσιανού.

ΕΙΠΕΝ ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς, ἀδύνατον μὴ παρενοχλεῖσθαι ὅλως τὸν νοῦν φαύλαις ἐνθυμήσεσι, δέχεσθαι δὲ ταύτας καὶ ἔμμελεταν αὐταῖς, ἢ ἀπορρίπτειν ' αὐτᾶς, δυνατόν παντὶ τῷ δεσπόζοντι' ὥσπερ γὰρ τὸ ἔρχεσθαι αὐτὲς οὐκ ἔστι τῶν ἐφ' ἡμῖν, οὕτω καὶ τὸ ἀποδιῶξαι τῶν ἐφ' ἡμῖν κεῖται, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις δὲ τῆς ἡμετέρας διανοίας, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐστὶ προαιρέσει καὶ σπουδῇ.

2. Ὄταν γὰρ συνεχῶς μελετῶμεν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς ψαλμοὺς καὶ ᾠδαὺς ἄδολεσχωμεν, νηστεύαις τε καὶ ἀγρυπνίαις προσασχολώμεθα, καὶ μνημονεύω μὲν συνεχῶς τῶν μελλόντων, τῆς τε Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τῆς γεέννης τοῦ πυρός, καὶ πάντων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ἔλαττονται, καὶ τόπον οὐχ εὕρισκουσιν.

3. Ὄταν δὲ κοσμικαῖς φροντίσι καὶ σαρκικοὺς πράγμασιν ἐνασχολώμεθα, καὶ ὁμιλίαις ματαίαις καὶ ἀργαῖς ἑαυτοὺς ἐκδιδῶμεν, πλεονάζουσιν ἐν ἡμῖν οἱ φαῦλοι λογισμοὶ' ὥσπερ γὰρ μύλον ἐξ ὑδάτων κινούμενον ἀδύνατον ἀργῆσαι τῆς κινήσεως, ἐν ἐξουσίᾳ δὲ ἐστὶ τοῦ ἐφισταμένου τὸ μύλο σῖτον ἀλῆσαι ἢ ζιζάνιον, οὕτως ἡ διάνοια

¹³⁴ Ενταῦθα ἡ μνήμη δέον να ἐκληφθῇ ὑπὸ την ἀρχικῆς της σημασίαν, της ἀναμνήσεως δηλαδή ὅλων των σκέψεων και ιδεῶν που συμπλέκουν το περιεχόμενον της διανοίας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

ήμῶν, ἀεικίνητος οὖσα, οὗ δύναται ἄργειν ἀπὸ λογισμῶν" ἐν ἧ. μὴν δὲ ἔστι δοῦναι αὐτὴ ἡ πνευματικῆς μελέτης ἡ σαρκικῆς ἐργασίαν.

4. Καθὼς καὶ ὁ Ψαλμῳδὸς διδάσκει λέγων: «Μακάριος ἀνὴρ ἔστιν ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ Σοῦ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο», ἰδοὺ, καὶ διὰ τοῦ Προφήτου μανθάνομεν, ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐξουσία κεῖται εἴτε ἀναβάσεις θελήσωμεν, τουτέστιν ὑψηλῆς ἔννοιας καὶ πρὸς Θεὸν ἀναγούσας τὸν νοῦν, εἴτε καὶ ταβάσεις, ἡγουν σαρκικᾶς καὶ γηίνας ἐνθυμήσεις ἐν τῇ καρδίᾳ τίθεσθαι.

5. Εἰ μὴ γὰρ ἦν τοῦτο, οὐκ ἂν δικαίως ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὑπὲρ ἐνθυμήσεων λόγον ἀπητοῦμε θὰ' ἄλλ' οὐδὲ ἡδυνήθη τις ἄνθρωπος ἐκκλίνειν ἀπὸ ἀμαρτίας, εἴπερ ἴσχυον οἱ διαίμονες, ὥσπερ τὸ ὑποβάλλειν, οὕτω καὶ τὸ ἀναγκάζειν ἐπιτελεῖν τὰ ὑποβαλλόμενα.

6. Ὡμολόγηται τοίνυν μὴ δύνασθαι τινὰ ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἄλλως κυριεύεσθαι, εἰ μὴ ὁ ἄνθρωπος παρέχειν αὐτῷ βούλεται τῆς οἰκείας προαιρέσεως τὴν συγκατάθεσιν, καθὰ καὶ ὁ Ἐκκλησιαστῆς λέγει: «Οὐκ ἔστιν ἀντιδῶν ἀπὸ τῶν ποιοούντων τὸ κακὸν ταχύ». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος «ἀντιστητέ το διαβόλω, καὶ φεύζεται ἀφ' ὑμῶν».

Ερμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Μωϋσῆς ἔλεγε τα εξής: Εἶναι τελείως ἀδύνατον νὰ μὴ παρενοχληθῇ ὁ νοῦς μας ἀπὸ αἰσυχρὰς σκέψεις τὸ νὰ δεχώμεθα ὁμῶς τὰς σκέψεις αὐτὲς καὶ νὰ ασχολούμεθα μετ' ἐνδιαφέροντος δι' αὐτὰς ἢ νὰ τὰς ἀπορρίπτωμεν εἶναι δυνατόν εἰς κάθε ἓνα, που ἐπιβάλλεται εἰς τὸν εαυτὸν τοῦ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ νὰ ἐρχονται αὐταὶ αἱ σκέψεις δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, οὕτω καὶ τὸ νὰ ἐκδιώξωμεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ νοῦν μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς. Ἡ ἐπανόρθωσις τῆς διανοίας μας εἶναι ἔργον τῆς ἐλευθέρας προαιρέσεώς μας καὶ τῆς ἀγρύπνου φροντίδος μας.

2 Ὅταν λοιπὸν συνεχῶς μελετῶμεν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ ψιθυρίζωμεν διαρκῶς ψαλμοὺς καὶ ἀδᾶς, ασχολούμεθα ἐπὶ πλέον εἰς τὰς νηστείας καὶ τὰς ἀγρυπνίας, καὶ συνεχῶς ἐνθυμούμεθα τὰ μέλλοντα, τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν γέννησιν τοῦ πυρός, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, τότε ἐλαττώνονται οἱ πονηροὶ λογισμοὶ καὶ δὲν εὐρίσκουν τόπον εἰς τὴν ψυχὴν μας.

3. Ὅταν ὁμῶς, ἀντιθέτως, ἀπασχολούμεθα με σαρκικὰς φροντίδας καὶ σαρκικὰ πράγματα καὶ λαμβάνωμεν μέρος εἰς συναναστροφὰς καὶ συνομιλίαις ματαίας καὶ ἀσκόπους, τότε πληθύνονται μέσα εἰς τὸν νοῦν μας οἱ αἰσυχροὶ λογισμοί. Ὅπως δηλαδὴ ἓνας νερόμυλος, ἐπειδὴ τὸ νερό, που τὸν κινεῖ, τρέχει διαρκῶς, εἶναι ἀδύνατον νὰ σταματήσῃ νὰ κινῆται, ὥσπτόσον ὁμῶς εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ μυλωνᾶ νὰ ἀλῆθῃ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

σιτάρι ή ζιζάνια, τοιουτοτρόπως αεικίνητος είναι και η διάνοιά μας ως εκ τούτου δεν δύνανται να παύσουν οι λογισμοί. Είναι όμως τελείως εις την προαιρεσίν μας να απασχολήσωμεν την διάνοιάν μας με πνευματικής μελέτην ή με σαρκικής εργασίαν, οπότεν και η ποιότης των λογισμών θα είναι ανάλογος.

4. Αυτό μας το διδάσκει και ο ψαλμωδός λέγων: «Μακάριος ανήρ, ο έστιν η αντίληψις αυτού παρά Σοι αναβάσεις εν τη καρδία αυτού διέθετο» (Ψαλμ. πγ' 6). Μακάριος, δηλαδή, είναι ο άν; θρωπος που η σκέψις του είναι πάντοτε πλησίον Σου, Θεέ μου αυτός έχει εις την καρδίαν του διάθεσιν δι' υψηλάς πνευματικής αναβάσεις. Ιδού λοιπόν, ότι και από τον Προφητάνακτα πληροφορούμεθα, ότι είναι ζήτημα της προσωπικής μας εξουσίας να θελήσωμεν είτε αναβάσεις, δηλαδή υψηλής έννοιας που ανυψώνουν τον νούν προς τον Θεόν, είτε καταβάσεις, δηλαδή να εμφυτεύσωμεν εις την καρδίαν μας σαρκικός και γηϊνας σκέψεις.

5 Εάν δε πράγματι δεν ήτο εις την εξουσίαν μας η ηθική ποιότης των σκέψεων, δεν θα ήτο δίκαιον, κατά την ημέραν της κρίσεως, να εξητείτο από ημάς ευθύνη για τις σκέψεις και τας ενθυμήσεις ημών. Εκτός όμως αυτού, εάν ήσαν τόσο ισχυροί οι δαίμονες, και δεν είχαν ουδεμίαν δύναμιν το αυτεξούσιον μας, τότε ούτε ένας άνθρωπος δεν θα ηδύνατο να αποφύγη την αμαρτίαν, εφ' όσον και η υποβολή των κακών λογισμών και ο εξαναγκασμός προς επιτέλεσιν των υποβαλλομένων θα ήσαν εις την εξουσίαν των δαιμόνων.

6. Αποτελεί λοιπόν κοινήν ομολογίαν, ότι κανείς δεν είναι δυνατόν να κυριευθή από τον διάβολον κατ' άλλον τρόπον, εκτός εάν ο ίδιος ο άνθρωπος θελήση να παραχωρήση εις αυτόν την ελευθέραν συγκατάθεσιν της προαιρέσεώς του. Την άποψιν αυτήν δέχεται και ο "Εκκλησιαστής λέγων· «ότι ουκ έστι γινομένη αντίρρησις από των ποιούντων το πονηρόν ταχύ» (Εκκλ. η' 11). Δηλαδή δεν υπάρχει αντίρρησις εκ μέρους αυτών, που εκτελούν γρήγορα το κακόν. Συμφωνεί σχετικώς και ο Απόστολος Ιάκωβος λέγων· «αντίστητε το διαβόλω, και φεύζεται αφ' υμών» (Ιάκ. δ' 7), αντισταθήτε, δηλαδή, εις τόν διάβολον και θα απομακρυνθη από σας.

Ζ'. Του Αγίου Μαξίμου.

Η ΔΙΑ τών πραγμάτων οί δαίμονες πολεμούσιν ή δια τών έν τοις πράγμασιν έμπαθων νοημάτων καί δια μέν τών πραγμάτων, τοις έν τοις πράγμασιν ούσι, δια δέ τών νοημάτων, τούς τών πραγμάτων κεχωρισμένους όσον έστιν εύκοπώτερόν το κατά

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

διάνοιαν ἀμαρτάνειν τοῦ κατ' ἐνέργειαν, τοσοῦτόν ἐστι βαρύτερος καὶ διὰ τῶν νοημάτων πόλεμος τοῦ διὰ τῶν πραγμάτων.

2. Μὴ παραχρῶ τοῖς νοήμασιν, ἵνα μὴ ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῖς πράγμασι παραχρήση ἐὰν γὰρ μὴ τὶς πρῶην κατὰ διάνοιαν ἀμάρτη, οὐκ ἂν ἀμάρτη ποτὲ κατ' ἐνέργειαν.

3. Διὰ τῶν τριῶν τούτων λαμβάνει ὁ νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, διὰ τῆς αἰσθήσεως, διὰ τῆς κράσεως, διὰ τῆς μνήμης.

4. Καὶ διὰ μὲν τῆς αἰσθήσεως, ὅταν, προσβάλλοντα αὐτὴ τὰ πράγματα πρὸς ἅπερ πάθη κεκρατήμεθα, κινεῖ αὐτὸν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

5. Διὰ δὲ τῆς κράσεως, ὅταν ἐξ ἀκολάστου διαίτης, ἢ ἐνεργείας δαιμόνων, ἢ νοσήματος τινός, ἄλλοιουμενὴ ἢ του σώματος κρᾶσις, κινεῖ αὐτὸν πάλιν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς, ἢ κατὰ τῆς Προνοίας.

6. Διὰ δὲ τῆς μνήμης, ὅταν τῶν πραγμάτων, εἰς ἅπερ πεπόνθαμεν, τὰ νοήματα ἢ μνήμη ἀναφέρει, καὶ κινεῖ αὐτὸν ὁμοίως πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

7. Τὰ τέσσαρα ταῦτα, φασίν, ἄλλοιουν τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος, καὶ διδόναι τὰ νῶ λογισμούς, εἴτε ἐμπαθεῖς, εἴτε ἀπαθεῖς δι' αὐτῆς, οἷον τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς δαίμονας, τοὺς ἀέρας, τὴν δίαιταν. Καὶ τοὺς μὲν Ἀγγέλους, λόγῳ φάσιν ἄλλοιωσαι, τοὺς δὲ δαίμονας δι' ἐπαφῆς, τοὺς δὲ ἀέρας, ταῖς μεταβολαῖς, τὴν δὲ δίαιταν, ταῖς τῶν βρωμάτων καὶ πομάτων ποιότησι, καὶ πλεονασμὸ καὶ ἔλατ. τώσκει.

8. Πάρεξ τῶν διὰ μνήμης καὶ ἀκοῆς καὶ δράσεως συμβαινουσῶν αὐτὴ ἄλλοιώσεων, πρωτοπαθούσης τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν συμπιπτόντων αὐτῇ λυπηρῶν ἢ χαροποιῶν καὶ ἐκ τούτων μὲν προσπάσχουσα ἢ ψυχὴ, ἄλλοιοὶ τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος, ἐκ δὲ τῶν προειρημένων ἢ κρᾶσις ἄλλοιουμενὴ παρέχει τὰ νῶ λογισμούς.

9. Οἱ μὲν τῶν λογισμῶν ἀπλοὶ εἰσιν, οἱ δὲ σύνθετοι καὶ ἀπλοὶ μὲν εἰσιν οἱ ἀπαθεῖς, σύνθετοι δὲ οἱ ἐμπαθεῖς, ὥς ἐκ πάθους καὶ νοήματος συγκείμενοι. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πολλοὺς τῶν ἀπλῶν ἐστὶν ἰδεῖν, ἐπομένους τοῖς συνθέτοις, ὅταν ἄρξωνται κινεῖσθαι πρὸς τὸ κατὰ διάνοιαν ἀμαρτάνειν.

10. Οἷον ὥς ἐπὶ τοῦ χρυσίου ἀνέβη ἐπὶ τὴν μνήμην τινὸς λογισμὸς περὶ χρυσίου ἐμπαθῆς, καὶ ὥρμησε τὴ διανοία τοῦ κλέπτειν, καὶ ἐπετέλεσε κατὰ νοῦν τὴν ἀμαρτίαν συνείποντο δὲ τὴ μνήμῃ τοῦ χρυσίου καὶ ἢ του βαλλαντίου καὶ τοῦ σκευαρίου καὶ τοῦ κουβουκλίου καὶ τῶν ἐξῆς.

11. Καὶ ἢ μὲν μνήμη τοῦ χρυσίου ἦν σύνθετος, εἶχε γὰρ τὸ πάθος ἢ δὲ τοῦ βαλλαντίου, καὶ τοῦ σκευαρίου, καὶ τῶν ἐξῆς ἀπλῇ' οὐδὲ γὰρ εἶχε πρὸς αὐτὰ τὸ πάθος

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

ὁ νοῦς. Καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ λογισμοῦ ὁμοίως ἔχει, ἔπι τὲ κενοδοξίας, καὶ ἐπὶ γυναικὸς καὶ τῶν λοιπῶν οὗ γὰρ πάντες οἱ συνεπόμενοι τῷ ἔμπαθει λογισμῷ λογισμοὶ ἔμπαθεις εἰσιν, ὡς ἀπέδειξεν ὁ λόγος ἐκ τούτου οὖν δυνάμεθα γνῶναι, ποῖα τὰ ἀπλά.

12. Εἰ θέλεις τῶν λογισμῶν περιγενέσθαι, ἐπιμελοῦ τῶν παθῶν καὶ εἶχε ρῶς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νοῦ ἐξελαύνεις' οἷον ἐπὶ μὲν τῆς πορνείας, νήστευε, ἀγρύπνει, κοπίασον, ἰδίασον ἐπὶ δὲ τῆς ὀργῆς, καὶ τῆς λύπης, καταφρόνει δόξης καὶ ἀτιμίας, καὶ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων" ὑπὲρ δὲ τῆς μνησικακίας, ὑπερέυχου ὑπὲρ τοῦ λυπήσαντος καὶ ἀπαλλάττη.

13. Μέγα μὲν τὸ μὴ πάσχειν πρὸς τὰ πράγματα, μείζον δὲ τούτου πολὺ το πρὸς τὰ τούτων νοήματα ἀπαθῶς διαμεῖναι.

14. "Ἄπας ὁ πόλεμος τοῦ Μοναχοῦ πρὸς τοὺς δαίμονας, ἵνα τὰ πάθη τῶν νοημάτων χωρίσῃ ἄλλως γὰρ ἀπαθῶς τὰ πράγματα βλέπειν οὗ δύναται. "Ἄλλο γὰρ ἔστι πρᾶγμα, καὶ ἄλλο νόημα, καὶ ἄλλο πάθος καὶ πρᾶγμα μὲν ἔστιν, οἷον ἀνὴρ, γυνή, χρυσός, καὶ τὰ ἐξῆς νόημα δέ, οἷον μνήμη ψιλὴ τινὸς τῶν προειρημένων πάθος δὲ ἔστιν, ἔμπαθης λογισμὸς σύνθετος ἀπὸ πάθους καὶ νοήματος. Χωρίσω μὲν οὖν τὸ πάθος ἀπὸ τοῦ νοήματος, καὶ ἀπομένει καὶ λογισμὸς ψιλὸς χωρίζομεν δὲ δι' ἀγάπης πνευματικῆς καὶ ἐγκρατείας, ἐὰν θέλωμεν.

15. Αἱ μὲν ἄρεται τῶν παθῶν τὸν νοῦν χωρίζουσιν, ἡ δὲ καθαρὰ προσευ: χή, Αὐτῷ αὐτὸν περιστησι τῷ Θεῷ ἐὰν σχολάζοντες τῷ Θεῷ χρόνω πολλῷ, τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἐπιμελώμεθα, καὶ οὐκέτι πρὸς τὰς τῶν λογισμῶν προσβολὰς ἔξοκειλωμεν, ἀλλὰ καὶ ἀκριβέστερον τὰς τούτων αἰτίας κατανοοῦντες καὶ ἐκκόπτοντες διορατικώτεροι γινώμεθα, ὥστε πληρωθῆναι ἐφ' ἡμᾶς, τὸ, «Καὶ ἐπέιδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ ἐν τοῖς ἐπανισταμένους ἐπ' ἔμε πονηρευομένοις ἀκούσεται τὸ οὖς μου».

16 "Ὅταν βλέπῃς τὸν νοῦν σου εὐσεβῶς καὶ δικαίως ἀναστρεφόμενον ἐν τοῖς τοῦ κόσμου νοήμασι, γίνωσκε καὶ τὸ σῶμα σου καθαρὸν καὶ ἀναμάρτητον διαμένειν ὅταν δὲ τὸν νοῦν βλέπῃς κατὰ διάνοιαν ἀμαρτίαις σχολάζοντα, καὶ μὴ ἀνακόπτης, γίνωσκε καὶ τὸ σῶμα τοὺς αὐτοὺς περιπίπτειν.

17. "Ὡσπερ τὸ σῶμα ἔχει κόσμον τὰ πράγματα, οὕτω καὶ ὁ νοῦς κόσμον ἔχει τὰ νοήματα.

18. Καὶ ὥσπερ τὸ σῶμα πορνεύει μετὰ τοῦ σώματος τῆς γυναικός, οὕτω καὶ ὁ νοῦς πορνεύει μετὰ τοῦ νοήματος τῆς γυναικὸς διὰ τῆς φαντασίας τοῦ ἰδίου σώματος τὴν γὰρ μορφήν τοῦ ἰδίου σώματος βλέπει μεμιγμένην μετὰ τῆς μόρ: φῆς τῆς γυναικὸς κατὰ διάνοιαν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

19. Ὡσαύτως καὶ τὴν μορφήν τοῦ λυπήσαντος, ἀμύνεται κατὰ διάνοιαν διὰ τῆς μορφῆς τοῦ ἰδίου σώματος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων ὁμοίως, ἅπερ πρᾶττει τὸ σῶμα κατ' ἐνέργειαν εἰς τὸν κόσμον τῶν πραγμάτων,

20. Οἱ μὲν τῶν ἀγωνιζομένων ἀποκρούονται μόνον τοὺς ἐμπαθεῖς λογι. σμούς, οἱ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ πάθη περικόπτουσι καὶ ἀποκρούεται μὲν τις, οἷον ἢ ψαλμωδία, ἢ προσευχή, ἢ μετεωρισμός, ἢ ἄλλα τινὶ τοπικὰ περισπασμῶ· ἐκκόπτει δὲ τὰ πάθη, ἐκείνων τῶν πραγμάτων περιφρονῶν, πρὸς ἅπερ αὐτὰ κέχρηται.

Ερμηνεία

ΟΙ ΔΑΙΜΟΝΕΣ πολεμοῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τῶν πραγμάτων, ἢ διὰ τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων, που ἐνυπάρχουν μέσα εἰς τὰ πράγματα. Καὶ διὰ μὲν τῶν πραγμάτων πολεμοῦν ὅσους συμφύρονται με τὰ κοσμικὰ πράγματα διὰ δὲ τῶν νοημάτων ὅσους ἔχουν ἀποχωρισθῇ ἀπ' αὐτῶν. “Ὅσον εὐκολατέρα εἶναι ἡ κατὰ διάνοιαν ἀμαρτία ἀπὸ τὴν ἐμπρακτον τοιαύτην, κατὰ τοσοῦτον εἶναι βαρύτερος καὶ διὰ νοημάτων πόλεμος τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τοῦ πόλεμον, που διεξάγει ἐναντίον ἡμῶν διὰ τῶν πραγμάτων.

2. Μὴ συγκρατῆς υπερμέτρως εἰς τὸν νοῦν σου τὰ νοήματα, διὰ νὰ μὴ ἀσχοληθῇς υπερμέτρως καὶ με τὰ πράγματα, που ἐγκρύπτουν τὰ νοήματα αὐτὰ διότι εἰάν κανεῖς δὲν ἀμαρτήσῃ προηγουμένως κατὰ διάνοιαν, ποτὲ δὲν θὰ ἀμαρτήσῃ καὶ ἐμπράκτως.

3. Ο νοῦς δέχεται τὰ ἐμπαθῆ νοήματα διὰ τῶν τριῶν τούτων (δδών): διὰ τῆς αἰσθήσεως, διὰ τῆς κράσεως, καὶ διὰ τῆς μνήμης.

4. Καὶ διὰ μὲν τῆς αἰσθήσεως δέχεται ο νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, ὅταν τὴν αἴσθησιν τοῦ νοός προσβάλλουν τὰ πράγματα, που σχετίζονται με τὰ πάθη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κυριευόμεθα, ὁπότε αὕτη κινεῖ τὸν νοῦν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

5. Διὰ δὲ τῆς κράσεως (ιδιοσυγκρασίας) δέχεται ο νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, ὅταν ἢ ἀπὸ ἀκόλαστον ζωὴν, ἢ ἀπὸ δαιμονικὴν ἐνέργειαν, ἢ ἀπὸ κάποιαν ἀρρώσκειαν, ἀλλάξῃ ἡ σωματικὴ κράσις, ὁπότεν ο νοῦς κινεῖται πάλιν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς, καὶ πρὸς ἀσεβεῖς λογισμούς κατὰ τῆς Θείας Προνοίας.

6. Τέλος, διὰ τῆς μνήμης δέχεται ο νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, ὅταν ἐνθυμούμεθα τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ὑπεπέσαμεν εἰς διάφορα πάθη: ἡ ἀνάμνησις δὲ αὕτη κινεῖ ὡσαύτως τὸν νοῦν ἡμῶν εἰς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

7. Λέγουν, ότι οι τέσσαρες επόμενοι παράγοντες αλλοιώνουν την κράσιν του σώματος και προκαλούν λογισμούς εις τον νούν, είτε έμπαθείς, είτε απαθείς οι τέσσαρες αυτοί παράγοντες είναι οι "Αγγελοι, οι δαίμονες, ο αήρ και η δίαιτα. Και οι μεν 'Αγγελοι, καθώς λέγουν, αλλοιώνουν διά λόγου, οι δαίμονες δι' επαφής προς το σώμα, οι αέρες δια των καιρικών μεταβολών, τέλος δε η δίαιτα διά της ποιότητας των τροφών και ποτών, ως και διά του κορεσμού ή της πείνης.

8. Εκτός όμως των παραγόντων αυτών, επιδρούν επί του ανθρώπου και αλλοιώνουν την κράσιν του η μνήμη, η ακοή, η όρασις, όταν η ψυχή έχη πρωτίστως πάθει από διαφόρους χαράς ή λύπας, που συνέβησαν εις αυτήν. Παθούσα λοιπόν εκ των προτέρων η ψυχή από αυτά όλα, επιδρά επί του σώματος και αλλοιώνει την κράσιν αυτού αλλοιουμένη δε ή κράσις εξ όλων αυτών προκαλεί έμπαθείς λογισμούς εις τον νούν.

9. Εκ των λογισμών άλλοι μεν είναι απλοί, άλλοι δε σύνθετου και απλοϊ μεν λογισμοί είναι οι απαθείς, σύνθετοι δε οι έμπαθείς, διότι αποτελούνται από το πάθος και από το νόημα. Τούτων ούτως εχόντων, είναι δυνατόν να ίδη κανείς πολλούς εκ των απλών λογισμών να διαδέχονται τους συνθέτους, όταν αρχίζουν να κινούνται, προς την κατά διάνοιαν αμαρτίαν.

10. Ας λάβωμεν ένα συγκεκριμένον παράδειγμα, τον χρυσόν: έξαφνα ανήλθεν εις την μνήμην ειός ανθρώπου ένας έμπαθής λογισμός διά χρυσά νομίσματα ούτος παρόρμησε την διάνοιαν να κλέψη και ούτω συνετελέσθη η κατά νουν και διάνοιαν αμαρτία. Με την ανάμνησιν όμως των χρυσών νομισμάτων, από την οποίαν προήλθεν ο έμπαθής λογισμός, επηκολούθησαν, ως φυσικαι συνέπειαι, και η ενθύμησις του βαλλαντίου, και η ενθύμησις του συρταριού, και η ενθύμησις του ντουλαπιού, και η ενθύμησις όλων εν γένει των αντικειμένων, που συνδέονται με χρυσά νομίσματα.

11. Έξ όλων όμως αυτών των επί μέρους αναμνήσεων, από τις οποίας διεμορφώθησαν αντίστοιχοι λογισμοί, μόνον η μνήμη του χρυσου νομίσματος ήτο σύνθετος, διότι ενείχεν, εκτός του νοήματος του χρυσού, και το πάθος της κλοπής αυτού ενώ αι αναμνήσεις του βαλλαντίου, τού συρταριού και των λοιπών αντικειμένων ήσαν απλαί, διότι ο νούς δεν εδοκίμασεν ουδέν πάθος δι' αυτά. Το ίδιο συμβαίνει και εις πάντα λογισμόν, και εις τον λογισμόν της κενοδοξίας, και εις τον λογισμόν της γυναικός και εις όλους τους λογισμούς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

Όλοι οι λογισμοί, που συνακολουθούν τον εμπαθή λογισμόν, δεν είναι εμπαθείς, όπως απέδειξε προηγουμένως ο λόγος. Ως εκ τούτου λοιπόν δυνάμεθα να διακρίνωμεν ποία είναι τα απλά.

12. Εάν θέλης να νικήσης τους λογισμούς σου, φρόντισε διά τα πάθη σου, οπότεν ευκόλως θα τους αποδιώξης από τον νούν σου. Συγκεκριμένως, όταν ένοχλήσαι από λογισμούς πορνείας, να νηστεύης, να άγρυπνής, να κοπιάζης, να αποφεύγης επιβλαβείς συναναστροφάς διά να αποκρούσης την οργήν και την λύπην, να μη σε ενδιαφέρει ούτε η δόξα ούτε η ατιμία και τα υλικά πράγματα: διά να κατανικήσης την μνησικακίαν, να προσεύχεσαι μετά θερμότητος, χάριν εκείνου που σε έλύπησε, και ασφαλώς θα απαλλαγής.

13. Είναι μεγάλο κέρδος το να μη πάσχης από τα πράγματα, (μεγαλύτερον όμως και από αυτό είναι να παραμείνης απαθής από τα (διανοήματα, που ενυπάρχουν μέσα εις τα πράγματα.

14. Όλόκληρος ο πόλεμος του Μοναχού προς τους δαίμονας πρέπει να έχη ως σκοπόν να χωρίση ούτος τα πάθη από τα νοήματα: διότι κατ' άλλον τρόπον δεν θα ήμπορέση να βλέπη απαθως τα πράγματα. Αί έννοιαι πράγμα, νόημα και πάθος είναι τελείως διαφορετικαί μεταξύ των άλλο πράγμα, άλλο νόημα και άλλο πάθος. Και πράγμα μεν είναι αυτό τούτο το αντικείμενον, όπως π.χ., άνδρας, γυναίκα, χρυσάφι κ.λ.π. νόημα είναι η καθαρά σκέψις, η απηλλαγμένη πάσης υλικής βαρύτητος έννοια, ενός των προειρημένων αντικειμένων πάθος δε τέλος, είναι ένας έμπαθής λογισμός, ανάμεικτος από την καθαράν έννοιαν και εμπαθή σκέψιν. Αν χωρίσωμεν λοιπόν το πάθος από το νόημα, παραμένει μία καθαρά σκέψις, μία άχρωμάτιστος ηθική έννοια. Εάν δε θελήσωμεν, θα επιτύχωμεν τον σωτήριον αυτόν χωρισμόν διά της πνευματικής αγάπης και εγκρατείας.

15. Αί αρεται αποχωρίζουν τον νούν από τα πάθη ή δε καθαρά και απηλλαγμένη περισπασμών προσευχή εμφανίζει τον νούν ενώπιον του Θεού. Εάν κατορθώσωμεν επί πολύν χρόνον και ενδιατρίβωμεν πλησίον του Θεού, και φροντίζωμεν διά το παθητικόν μέρος της ψυχής, ποτέ πλέον δεν θα παρασυρθώμεν από τις προσβολής των λογισμών, όπως το πλοίον που εξώκειλεν εις τους βράχους, αλλά θα καταστώμεν προσεκτικώτεροι και διορατικώτεροι και αντιλαμβανόμενοι τας αιτίας των προσβολών αυτών θα αποκόπτωμεν αυτάς μετά μεγαλυτέρας ακριβείας. Τότε, εις την περίπτωσιν αυτήν, θα έχη εφαρμογήν το ρητόν του Προφητάνακτος Δαβίδ: «Και επείδεν ο οφθαλμός μου εν τοίς εχθρούς μου, και εν τοις έπανισταμένους επ' εμέ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

πονηρευομένοις ακούσεται το οὖς μου» (Ψαλμ. α' 12). Δηλαδή: «Και είδε καλά ο οφθαλμός μου εις τους εχθρούς μου και το αυτί μου θα διακρίνη ευκρινώς τους πονηρούς, που συνωμοτούν εναντίον μου».

16. Όταν βλέπης, ότι ο νους σου περιτριγυρίζει ευσεβώς και δικαίως εις τα νοήματα του κόσμου, χωρίς να ενοχλήσαι από αυτά, να γνωρίζης τότε ότι και το σώμα σου παραμένει καθαρόν και αναμάρτητον· όταν, αντιθέτως, βλέπης τον νούν σου να ασχοληται, κατά διάνοιαν, εις αμαρτίας και δεν τον αποτρέπης, να γνωρίζης, ότι και το σώμα σου εις τας ιδίας αυτάς αμαρτίας θα περιπέση.

17. “Όπως ακριβώς το σώμα έχει τον κόσμον, μέσα εις τον οποίον κινείται, ούτω πως έχει και ο νους τον ιδικόν του κόσμον τον υλικών κόσμος του σώματος αποτελούν τα πράγματα, ενώ τον κόσμον του νου αποτελούν τα νοήματα..

18. Κατά την αναλογίαν αυτήν, όπως το υλικόν σώμα του ανδρός πορνεύη με το υλικόν σώμα της γυναίκος, τοιουτοτρόπως και ο γούς πορνεύει με το νόημα «γυναίκα», της οποίας το σώμα πλάθει η φαντασία εις τα βάθη του νου. Βλέπει τότε κατά διάνοιαν ο άνθρωπος να συμπλέκεται πορνικώς μετά γυναικείας μορφής.

19. Κατά παρόμοιον τρόπον, κατά διάνοιαν, διά της «μορφής» του σώματός του, αντιμετωπίζει την μορφήν τού λυπήσαντος και εις όλα τα κατά διάνοιαν αμαρτήματα το ίδιον συμβαίνει, με όσα ενεργεί εμπράκτως το σώμα ημών εις την περιοχής του υλικού κόσμου.

20. Άλλοι εκ των αγωνιζομένων αποκρούουν μόνον τούς έμπαθεϊς λογισμούς άλλοι πάλιν περικόπτουν και τα ίδια πάθη. Και αποκρούει κανείς τους λογισμούς ή διά ψαλμωδίας, ή διά προσευχής, ή διά προσηλώσεως του νού του εις υψηλής πνευματικής παράστασιν· έκριζώνει δε τα πάθη από την ψυχήν του, όταν περιφρονή τα πράγματα εκείνα, η πρόσ τα οποία σχέσις διεγείρει εν αυτώ τα πάθη.

Η'. Του Αγίου Βαρσανουφίου.

ΑΔΕΛΦΟΣ ήρωτησε Γέροντα λέγων· έαν προσβάλλη μοι έμπαθης λογι: σμός, διά τινός όφείλω αυτόν αποκρούεσθαι ; Διά τοῦ αντίλέξει, ή διά τοῦ έπιτιμήσαι και ὥσπερ ὀργισθῆναι αυτό; "Η διά τοῦ προσδραμεῖν τῷ Θεῷ και δίψαι τήν άδυναμίαν μου ενώπιον Αυτοί;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ' (Ο πόλεμος των λογισμών)

2. Απεκρίθη ὁ Γέρων: Ἀδελφέ, τὰ πάθη. θλίψεις ἐσίν, οὐκ ἄφωρισε δὲ ὁ Κύριος, ἀλλ' εἶπεν ἐπικάλεσαι μὲ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελουμαί σε καὶ δοξάσεις μέ. Οὐκ ἔστι οὖν ἄλλως παντὸς πάθους περιγενέσθαι, εἴμη διὰ τοῦ ἐπί: καλείσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ το δὲ ἀντιλέξαι, οὐκ ἔστι παντὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ τῶν δυνατῶν κατὰ Θεόν, οἷς ὑποτάσσονται οἱ δαίμονες.

3. Ἐὰν γὰρ τίς τῶν μὴ δυναμένων ἀντιλέξῃ, ἐκμυκτηρίζουσιν αὐτὸν οἱ δαίμονες, ὥς ὄντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀντιλέγοντα αὐτοῦ ὁμοίως καὶ τὸ ἐπιτιμῆσαι τῶν μεγάλων ἔστι καὶ ἐχόντων ἐξουσίαν.

4. Τίνα δὲ εἰς τοὺς Ἁγίους εὐρίσκεις, κατὰ τὸν Ἅγιον Μιχαήλ, ἐπιτιμήσαντα τὸν διάβολον, καὶ τοῦτο, ὅτι εἶχε τὴν ἐξουσίαν; Ἡ μὲν οὖν τῶν ἀσθενῶν οὐκ ἔστι ἄλλο εἴμη το φυγεῖν διὰ προσευχῆς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ οἱ δαίμονες γὰρ εἰσι τὰ πάθη, κατὰ τὴν Γραφήν, καὶ τὰ ὀνόματι Αὐτοῦ ἐξέρχονται ἀφ' ἡμῶν.

5. Ἡρώτησε πάλιν ὁ ἀδελφὸς Πάτερ, πόθεν το πρῶι αἰσθάνομαι λογισμῶν; πῶς δὲ καὶ δύναται δαίμων πρόσωπον γυναικὸς ἢ ἄλλου τινὸς ζωγραφῆσαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ἅμα τῷ λογισμῷ, καὶ τὸ πρόσωπον παριστᾶς, καὶ οὗ διηρημένως; Καὶ τί ποιήσω ἵνα ἐλευθερωθῶ;

6. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων: Ἀδελφέ, ὅταν ἀργῇ τις, σχολάζει τοῖς ἔρχομενοις πρὸς αὐτὸν λογισμοὺς εἰ δὲ ἐργάζεται, οὗ σχολιάζει δέξασθαι αὐτούς. Ὅρθρισον οὖν καὶ κράτει τὸ μυλάριον καὶ ἀλήθεις τὸν σιτόν σου εἰς ἄρτου τροφήν, ἐὰν προσβάλλῃ δὲ ζιζάνια καὶ ἀντίδικός σου, ἀντὶ σίτου ταῦτα ἀλήθεις.

7. Περὶ δὲ τῶν ζωγραφουμένων προσώπων, ἀδελφέ, τὰ ζωγραφούμενα πρό: σωπα ὑπὸ τῶν ζωγράφων ἐν ταῖς σάνισι σὺν τοῖς βάμμασιν ἐγγινονται ἐὰν δὲ προγραφὴ τὸ σανίδιον, οὐκέτι δέχεται πρόσωπον ἐπιτελούμενον εἰς ἓν, οὐδὲ βάμματά το δὲ ἐλευθερωθῆναι ἔστι, τὸ προγράψαι σου τὸ σανίδιον.

8. Πυκτεύσωμεν οὖν τοῦ ποιῆσαι τὴν δύναμιν ἡμῶν, καὶ συναντιλαμβάνεται ἡμῖν ὁ Θεός. Ὅταν οὖν προσβάλλωσιν οἱ λογισμοί, φεῦγε γοργῶς πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀναπαύῃ.

9. Ἐφ' ὃ ἀδελφὸς τί δὲ ποιήσω περὶ τῶν μνημῶν ὧν ἔπραξα, ἢ ἐλάλη: σᾶ, ἢ ἤκουσα, ὅτι ὀχλουμαι ὑπ' αὐτῶν καὶ εἶπε δὲ μοὶ καὶ πῶς τις τηρεῖ τὴν κάρ: δίαν ἑαυτοῦ; καὶ ποιοὺς τρόπο γίνεται ὁ πόλεμος ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ; καὶ εἰ ὀφείλει τις ἀντιλέξαι πρὸς τὸν πολεμοῦντα;

10. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων: τὰς μνήμας οὐδὲν ἄλλο κόπτει, εἴμη πρόσευχη μετὰ ταπεινώσεως, καὶ κόπου, καὶ δακρύων ἢ μὴ ἔχουσα θέλημά το δὲ τὴ ρῆσαι τὴν καρδίαν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

ἐστι, τὸ ἔχειν νηφάλιον τὸν νοῦν καὶ καθαρὸν τοῦ πολεμουμένου, ἥτοι ἀπρόσδεκτον. Ὅταν δὲ τις καταφρονήσῃ, βλέπει ὁ ἐχθρὸς τὴν καταφρόνησιν, καὶ σπουδάζει εἰσενεγκεῖν τὸν πόλεμον.

11. Σὺ δὲ εἰ μαθεῖν θέλεις, εἰ ἐχθρὸς ἔστιν, ἢ φίλος, βάλε εὐχὴν καὶ ἐρώτης σὸν αὐτὸν ἡμέτερος εἰ, ἢ τῶν ὑπεναντίων ; καὶ ἀποκρίνεται σοὶ τὴν ἀλήθειαν. Ἡ οὖν προσφθία γίνεται ἀπὸ ἀμελείας, μὴ ἀντείπης δέ, τοῦτο γὰρ θέλουσι καὶ οὗ παύσονται, ἀλλὰ προσελθε τῷ Θεῷ κατ' αὐτῶν, δίπτων τὴν ἀδυναμίαν σου ἐνῷ πιον Αὐτοῦ, καὶ Αὐτὸς δύναται οὗ μόνον ἀποστήσαι, ἀλλὰ καὶ καταργῆσαι αὐτούς.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ηρώτησεν ἓναν Γέροντα:

Εάν με προσβάλλῃ ἐμπαθὲς λογισμὸς, διὰ τίνος τρόπου πρέπει νὰ τον ἀποκρούσω; Νὰ καταρρίψω τὴν σύστασιν τοῦ λογισμοῦ με λογικὴν ἀντίρρησην; ἢ νὰ τον ἐπιτιμῶσω ὥς νὰ ἔχω ὀργισθῇ ἐναντίον τοῦ λογισμοῦ; ἢ νὰ προστρέξω ἀμέσως εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ ρίψω ἐνώπιόν Του τὴν ἀδυναμίαν μου;

2. Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ Γέρων ἀπεκρίθη:

– Αδελφέ μου, τὰ πάθη εἶναι θλίψεις: ὁ Κύριος δὲν ἐξεχώρισε τὰ πάθη ἀπὸ τὰς θλίψεις, ἀλλὰ διὰ τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ συνέστησε γενικῶς: «Καὶ ἐπικάλεσαι με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ ἐξελεύμαι σε, καὶ δοξάσεις με» (Ψαλμ. μθ' 15), δηλαδή «νὰ με ἀναζητήσῃς κατὰ τὴν ἡμέραν, πού θὰ αἰσθάνεσαι θλίψιν καὶ ἐγὼ θὰ σε λυτρώσω καὶ θὰ με δοξάσῃς». Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἄλλος αποτελεσματικότερος τρόπος νὰ ταπεινώσωμεν τὰ διάφορα πάθη μας, ἀπὸ τὸ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἡ λογικὴ καὶ συνετὴ ἀντίρρησης πρὸς τὴν υπόδειξιν τοῦ λογισμοῦ, δὲν εἶναι ἴδιον τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἀλλὰ μόνον τῶν κατὰ Θεὸν δυνατῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ὑποτάσσονται καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες.

3. Διότι εἴαν ἐπιχειρήσῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτούς, πού δὲν ἔχουν τὴν κατὰ Θεὸν δύναμιν, νὰ διατυπώσῃ ἀντίρρησην, τὸν κοροϊδεύουν οἱ δαίμονες, ὥς ἐπιχειροῦντα νὰ ἀντιμιλήσῃ εἰς αὐτούς, ἐνῷ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν. Ομοίως καὶ τὸ νὰ ἐπιτιμῆσῃ κανεὶς τὸν διάβολον εἶναι ἴδιον τῶν μεγάλων κατὰ τὴν ἀρετὴν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πνευματικὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

4. Ποίον δε ευρίσκεις μεταξύ των Αγίων να επιτιμήση τον διάβολον, όπως ο Αρχάγγελος Μιχαήλ¹³⁵ και να προβή μάλιστα εἰς τοῦ τοῦ ως εξουσίαν ἔχων; Εἰς ἡμᾶς λοιπόν τους ασθενεῖς δεν ὑπάρχει ἄλλο μέσον να ἀποφύγωμεν τὴν προσβολὴν τοῦ λογισμοῦ, παρὰ μόνον να καταφύγωμεν διὰ προσευχῆς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Διότι τὰ πάθη εἶναι οἱ δαίμονες, κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, καὶ μόνον με τὴν ἐπὶ κλήσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ ἐξέρχονται ἀπὸ μέσα μας¹³⁶.

5. Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἀδελφός ἠρώτησε πάλιν:

-Πάτερ μου, πῶς εἶναι δυνατόν το πρῶν να ἐνοχλούμαι ἀπὸ λογισμοῦς; Πῶς εἶναι δε δυνατόν ὁ δαίμων να ζωγραφίξῃ εἰς τὴν καρδίαν μου πρόσωπον γυναικὸς ἢ ἄλλου τινός, συγχρόνως ὅμως με τὴν προσβολὴν τοῦ λογισμοῦ να παριστά καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ οὐχὶ κεχωρισμένως; Τι πρέπει να κάμω διὰ να ἐλευθερωθῶ;

6. Εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτὲς ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

Ἀδελφέ μου, ὅταν κανεῖς δεν ἐργάζεται, ἐνᾶσχολεῖται με τοὺς ἐπερχομένους εἰς αὐτὸν λογισμοῦς εἰς ὅμως ἐργάζεται, δεν εὐκαιρεῖ να δεχθῇ αὐτοὺς τοὺς λογισμοῦς. Ξύπνα λοιπόν, προτοῦ ἀκόμη να ἐξημερώσῃ καλὰ, καὶ γύριζε τὸν χειρόμυλόν σου, διὰ να ἀλέυῃς τὸ σιτάρι σου καὶ να παρασκευάσῃς τὸν διὰ τὴν τροφήν σου ἄρτον πρόσεξε ὅμως να ἔχῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὴν ἐργασίαν σου, μήπως εὐρὴ εὐκαιρίαν ὁ ἀντίδικός σου διάβολος καὶ ρίξῃ ζιζάνια εἰς τὸν χειρόμυλόν σου, ὁπότεν συ θα τὰ ἀλέσῃς ἀντὶ σίτου.

7. Ὅσον ἀφορὰ, ἀδελφέ μου, τὰ ζωγραφούμενα εἰς τὴν καρδίαν σου πρόσωπα, πρέπει να γνωρίζῃς τὰ ἐξῆς: Τὰ ζωγραφιζόμενα ἀπὸ τοὺς ζωγράφους πρόσωπα εἰς τὰ σανίδια μορφοῦνται μαζὶ με τὰ διάφορα περιγράμματα καὶ χρώματα, ὥστε ἡ σχηματιζομένη εἰκὼν τοῦ προσώπου να εἶναι ἀρτία. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὸ σανίδι προζωγραφισθῇ, δεν εἶναι πλέον δυνατόν να δεχθῇ οὔτε ἄλλα σχήματα, οὔτε πρόσωπον, πού, μαζὶ με τὴν προηγουμένην παραστάσιν, να παρουσιάσῃ νέαν ἀποτελειωμένην εἰκόνα.

¹³⁵ Ὁ θεὸς Ἀπόστολος Ἰούδας ὡς ἐξῆς γράφει περὶ τούτου: «Ὁ δε Μιχαήλ Ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωϋσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν ἐπιτιμῆσαι σοι Κύριος» (Ἰούδας, 9). Βλέπε περὶ τούτου καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ «Μεγαλῷ Συ ναξαριστῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» τόμ. ΙΑ', ἐκδ. α' σελ. 204, ἐκδ. β' σελ. 219,

¹³⁶ «Τοῦτο δε τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείας (Ματθ. ιζ' 21).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

Τι σημαίνει αυτό; “Όταν θέλεις να διατηρηται ελευθέρα η καρδιά σου από την αναπαράστασιν εις αυτήν προσώπων υπό του διαβόλου, πρέπει να έχης εκ των προτέρων ζωγραφίσει εις το σανίδιόν σου, δηλαδή εις την καρδίαν σου, μορφήν τινα και να την διατηρής εγκεχαραγμένη¹³⁷

8. Ας αγωνιζώμεθα λοιπόν διά να δυναμώσωμεν εναντίον του διαβόλου και ασφαλώς ο Θεός θα μας βοηθήση εις την προσπάθειαν μας αυτήν. “Όταν δε προσβάλλουν την διάνοιαν και την καρδίαν σου οι λογισμοί, να καταφεύγης γοργά-γοργά προς τον Ιησούν και ασφαλώς θα εύρης την ψυχικήν ανάπαυσιν.

9. Κατόπιν των εποπτικών αυτών επεξηγήσεων του Γέροντος, ήρώτησε πάλιν αυτόν ο αδελφός:

-Είπέ μοι, Γέροντα, τι να κάμω διά της επερχομένης εις τον νούν μου αναμνήσεις όσων έπραξα, ή ελάλησα, ή ήκουσα, διότι ένοχλούμαι από αυτά; Είπέ μου ακόμη, πώς ένας άνθρωπος θα διατηρήση καθαράν και ανενόχλητον την καρδίαν του; Και με ποιον τρόπου διεξάγεται καθ' ημών ο πόλεμος από τον εχθρόν μας τον διάβολον; Ακόμη εάν πρέπει κανείς να αντιλέξη προς τον πολεμούντα, Εξηγήσέ μου, σε παρακαλώ όλα αυτά.

10. Εις τας απορίας αυτάς του έρωτώντος αδελφού απήντησεν ως εξής ο Γέρων:

-Τας ενοχλητικές αναμνήσεις περασμένων κακών πράξεων μας, ή λέξεων, ή ακουσμάτων, τίποτε άλλο δεν αποκόπτει, παρά μόνον η προσευχή με ταπείνωσιν, με επίμονον προσπάθειαν, με δάκρυα η προσευχή που δεν διατυπώνει προς τον Θεόν προσωπικόν θέλημα.

Η περιφρούρησις της καρδίας (ώστε να μη μολύνεται από διαφόρους εικόνas) είναι δυνατόν να πραγματοποιηθή, εφ' όσον ο νούς του πολεμουμένου θα παραμένη καθαρός και νηφάλιος, δηλαδή απρόθυμος να δεχθή κακούς λογισμούς. "Όταν δε κανείς καταφρονήση τον εχθρόν, βλέπει ο εχθρός την καταφρόνησιν, και φροντίζει μετά σπουδης να φέρη τον πόλεμον.

11. -Σύ, εάν θέλεις να μάθηςσυνέχισε λέγων ο Γέρων– εάν είναι εχθρός ή φίλος, αυτός όστις ψιθυρίζει εις τον νούν σου, είπε την ευχήν και με πίστιν πλέον ερώτησέ τον: Είσαι από τους ημετέρους ή από τους εχθρούς ; Να είσαι βέβαιος, ότι θα σου

¹³⁷ Εννοεί ενταύθα την μορφήν του Σωτήρος Χριστού, την αποδιώκουσαν πάσαν κακογραφίας του σατανά.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

απαντήση την αλήθειαν. Η αδυναμία να διακρίνης την ομιλίαν του ψιθυρίζοντος πνεύματος, το οποίον πλανά με τους διαφορετικούς τόνους της φωνής, οφείλεται εις την αμέλειάν σου. Μη είπης δέ, διά να δικαιολογήσης την αμέλειάν σου, ότι αυτήν την παραπλάνησιν επιδιώκουν κα τό δεν θα σταματήσουν. Απ' εναντίας να προσέλθης μετά ταπεινώσεως εις τον Θεόν, διά να σε βοηθήση εις την εναντίον αυτού πάλην, ρίπτων ενώπιον του Θεού την αδυναμίαν σου. Ο Θεός τότε, εκτιμών και επιβραβεύων την στάσιν σου, δύναται όχι μόνον να απομακρύνη, αλλά και να καταργήση αυτούς τους κακούς λογισμούς.

Θ'. Του Αγίου Εφραίμ.

ΑΔΕΛΦΕ, μή δύναται νῆσος κειμένη μέσον θαλάσσης ἀποκόπτειν τὰ κύματά του μή προσκρούειν αὐτή; Πλήν, ὅτι ἡ νῆσος ἀντιδέρει τοῖς κύμασιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἀποκόψαι τοὺς λογισμοὺς οὗ δύναμεθα, μάλιστα ἔμπαθεις ὄντες ἀντιδέρειν δὲ αὐτοῖς, καὶ ἀπείργειν τὴν εἰς ἡμᾶς εἴσοδος σχύομεν, εἰ δὲ ἀφίομεν αὐτοὺς ἔνδον εἰσιέναι, ἐκεῖνοι λοιπὸν νομὴν εὐρίσκοντες, κατὰ βραχὺ καταλύουσιν τὴν ψυχὴν.

Ερμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ μου, μήπως εἶναι δυνατόν το νησί, που εὐρίσκεται εἰς το μέσον της θαλάσσης, νὰ ἐμποδίσῃ τὰ κύματα, νὰ κτυποῦν ἐπάνω του; Το μόνος που κατορθώνει το νησί εἶναι νὰ ἀποκρούῃ τὰ κύματα εἰς τὰς ἀκτὲς του καὶ με αὐτὰς νὰ τὰ ἀντικτυπᾷ.

Το ἴδιο συμβαίνει καὶ με ἡμᾶς νὰ ἀποκόψωμεν τὰ κύματα των λογισμῶν, νὰ μὴ μας κτυποῦν, δὲν δύναμεθα, ἐφ' ὅσον μάλιστα εἴμεθα ἔμπαθεις. Ὡστόσο ὅμως εἴμεθα ικανοὶ νὰ ἀντικτυπωμεν τοὺς λογισμοὺς καὶ νὰ ἐμποδίζωμεν αὐτοὺς νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ψυχὴν μας.

Διαφορετικὰ, εἰάν ἐπιτρέψωμεν τὴν εἴσοδόν των εἰς τὴν ψυχὴν μας, θὰ τὴν ἐξουσιᾶσουν καὶ ἐντὸς ολίγου θὰ τὴν καταστρέψουν.

Ι'. Εν τῷ Γεροντικῷ.

ΕἶΠΕ Γέρων· οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ὅμοιοί εἰσι μυιῶν εἰσερχομένων εἰς Ὁ οἰκίαν, ας εἰ μὲν τις κατὰ μέρος φονεύει ὡς εἰσέρχονται, ἤτοι μίαν μίαν, οὐ κοπία· εἰ δὲ ἀφήσῃ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

γεμισθήναι τον οίκον, πολύν κόπον ευρίσκει εις το ανελθίν αυτάς, ή έκβαλείν, και η ισχύσει, ή ακηδιάσας αφήσει λοιπόν έρημωθήναι τον οίκον.

2. Ο 'Αββάς Γελάσιος πολλάκις ενοχληθείς υπό του λογισμού απελθείν εις την έρημον, εν μιά λέγει το μαθητή αυτού: 'Αδελφέ, κατά την ενεστώσαν εβδομάδα, εί τι άν ποιήσω, βάστασον και μηδέν λαλήσης μοι' και λαβών βαΐνην ράβδον, ήρξατο περιπατείν εις το αυλίδιον αυτού και κοπιάσας, εκάθισε μικρόν, και πάλιν αναστάς περιεπάτει.

3. Γενομένης δε εσπέρας, λέγει το λογισμό και εις την έρημον περιπατών, άρτον ουκ έσθίει, αλλά βοτάνας, συ δέ, διά την ασθένειάν σου, φάγε λεπτολάχανα. Και ποιήσας ούτως, πάλιν λέγει το λογισμών και εις την έρημον, υπό στέγην ου κοιμάται, αλλ' υπό τον αέρα, και συ ποιήσον ούτως και κλίνας εαυτόν, κοιμά ται εις το αυλίδιον.

4. Διανύσας ούν ούτω τρία νυχθήμερα, εκοπίασε, και μηκέτι δυνάμενος, επετίμα τώ λογισμώ τώ όχλούντι αυτώ, και ήλεγχεν εαυτόν λέγων" εί ου δύνασαι ποιήσαι τα έργα της ερήμου, κάθου εις το κελλίον σου μεθ' υπομονής κλαίων τάς αμαρτίας σου, και μηκέτι πλανώ πανταχού γάρ ο Θεός βλέπει τα έργα των αν: θρώπων, και έκαστον το κατά δύναμιν απαιτεί.

5. 'Αδελφόν τινα επολέμει και λογισμός λέγων αυτώ οφείλεις απελθείν και επισκέψασθαι τον δείνα τον Γέροντα. Ο δε υπερετίθετο ήμέραν εις ήμέραν λέγων, ότι αύριον υπάγω. Ούτως επί τρία έτη επολέμει το λογισμό.

6 Υστερον δέ φησι προς εαυτόν· ιδού νόμισον, ότι απήλθες προς τον Γέροντα. Και λέγει δήθεν προς εκείνον τον Γέροντα πώς έχεις, 'Αββά, υγιαίνεις; πόσον χρόνον επεθύμουν ιδείν την αγιωσύνην σου. Είτα επιφέρει, ως εκ προσώπου του Γέροντος καλώς ήλθες, αδελφέ, συγχώρησόν μοι, ότι δι' εμέ έκοπώθης, ο Κύριος δώη σοι τον μισθόν και στήσας λεκάνην, ένιψεν εαυτόν, και ποιήσας έψητον έφαγε και έπιεν ικανώς, και ευθέως ανεχώρησεν ο πόλεμος απ' αυτού.

7. Αδελφός ήρώτησε Γέροντα λέγων· τί ποιήσω, ότι οι λογισμοί κυκλεύουσί μοι προφάσει του παραβάλλειν γέρουσιν; Ο δε Γέρων απεκρίθη αυτώ εάν ίδης τους λογισμούς σου χάριν στενώσεως θέλοντας εξενεγκεΐν σε του κελλίου σου, ποιήσον σεαυτώ παράκλησιν εν τώ κελλίω σου, και μηκέτι θελήσεις έξελθείν ει δε χάριν ωφελείας ψυχής θέλεις απελθείν, δοκίμασαν τον λογισμόν σου, και έξελθε.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

8. Ἦκουσα γὰρ περὶ τινος Γέροντος, ὅτι ὅτε ἠνώχλουν αὐτῷ οἱ λογισμοὶ παραβαλλεῖν πρὸς τινα, ἠγείρετο καὶ ἐλάμβανε τὸ μηλωτάριον αὐτοῦ καὶ ἐξήρχετο, καὶ ἐκύκλευε τὸ κελλίον αὐτοῦ, καὶ εἰσήρχετο, καὶ ἐποίει ἐαυτῷ παράκλησιν τοῦ ξένου, καὶ ἀνεπαύετο ἐκ τῆς βίας τῶν λογισμῶν.

9. Ὁ Ἀββᾶς Ολύμπιος καὶ τῶν κελλίων, ἐπολεμήθη εἰς πορνείαν, καὶ ἔλεγεν αὐτῷ καὶ λογισμὸς ὕπαγε λάβε γυναῖκα. Ὁ δὲ ἀναστάς ἐποίησε πηλόν, καὶ ἐπλάσεν ἐξ αὐτοῦ εἶδος ἀνθρώπου, ἥτοι γυναῖκα, καὶ λέγει πρὸς ἐαυτὸν ἰδοὺ ἡ γυνὴ σου, χρεῖα οὖν ἐργάζεσθαι πολλὰ ἵνα θρέψῃς αὐτὴν καὶ ἐργάζετο κοπιῶν σφόδρα.

10. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας πάλιν ποιήσας πηλόν, ἐπλάσεν ἐαυτῷ δῆθεν θυγατέρα, καὶ λέγει τὸ λογισμῶν ἔτεκεν ἡ γυνὴ σου καὶ χρεῖαν ἔχεις ἐργάσασθαι περισσότερον, ἵνα τραφῇ τὸ τέκνον σου καὶ σκεπασθῇ, καὶ ἐτι ἐαυτὸν εἰς τὸ ἔρ: γον κατέτεινε, καὶ κατέτηξεν ἐαυτόν.

11. Ὡς οὖν κατεβλήθη αὐτοῦ πάσα ἡ δύναμις, λέγει αὐτῷ καὶ λογισμὸς, οὐκέτι δύναμαι. Καὶ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος εἰ οὐκ ἰσχύεις υποφέρειν τὸν κόπον, μηδὲ γυναῖκα ζητήσης. Καὶ ἰδὼν ὁ Θεὸς τὸν μόχθον αὐτοῦ, ἤρε τὸν πόλεμον ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀνεπαύθη.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων Ἀσκητῆς εἶπεν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ὁμοιάζουν με μυίας, ποὺ εἰσέρχονται ἐντὸς τῆς οἰκίας: εἰάν κανεῖς φονεὺ ἑαυτὰς μίαν-μίαν, καθὼς εἰσέρχονται, δὲν θὰ κοπιάσῃ ἐπὶ πολὺ. Εἰάν ὅμως ἀμελήσῃ καὶ γεμίσῃ τὸ σπῖτι ἀπὸ μυίας, τότε θὰ κοπιάσῃ πάρα πολὺ νὰ τὰς ἐξοντώσῃ ἢ νὰ τὰς ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν καὶ ἢ θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξόντωσίν των, ἢ θὰ βαρεθῇ καὶ θὰ ἀφήσῃ νὰ ἐρημωθῇ ὅλο τὸ σπῖτι ἀπὸ τὰ ἐνοχλητικὰ καὶ βλαβερά αὐτὰ ἔντομα¹³⁸.

2. Ὁ Ἀββᾶς Γελάσιος πολλὰκις ἠνώχλειτο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ κελλί του καὶ νὰ φύγῃ διὰ τὴν ἔρημον. Μίαν ἡμέραν λέγει εἰς τὸν μαθητῶν του :

Ἀδελφέ μου, αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα, ὅτι καὶ εἰάν με ἰδῇς νὰ κάμω, ἀντέξε τὸ με ὑπομονὴν καὶ μὴ μου ομιλήσῃς τίποτε.

¹³⁸ Ἀκολουθήσαντες πιστῶς τὸ κείμενον ἀφήκαμεν τὰς μυίας (μυίγας), ὡς εἶχον ἐν αὐτῷ. Ἐν τούτοις τὸ νόημα τοῦ παραδείγματος εὐοδοῦται προσφορώτερον με τοὺς μυς (ποντικούς). Κατὰ τὴν γνώμην μας καὶ ὁ Γέρων ὠμίλησε περὶ μυῶν (ποντικῶν), ἐκ λάθους δὲ τῶν παλαιῶν ἀντιγραφῶν ἐγράφη μυιών (μυιγῶν).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

Πράγματι, την επομένην ημέραν επήρε το ραβδάκι του, και ήρχισε να βηματίζει αδιακόπως εις το μικρόν προαύλιον του κελλίου του. "Αφού εκουράσθη, εκάθισεν ολίγον και πάλιν έσηκώθη και περιεπάτει.

3. Όταν έβράδυασε, λέγει εις τον λογισμός του:

–Εκείνος που περιπατεί εις την έρημον δεν τρώγει άρτον, αλλά άγρια βότανα σύ όμως, διά την ασθένειας του σώματος, φάγε ολίγα λάχανα του κήπου.

Αφού έφαγε, λέγει πάλιν εις τον λογισμός του:

–Εκείνος που βαδίζει εις την έρημον, όταν νυκτώση, δεν κοιμάται κάτω από στέγην, αλλ' εις το ύπαιθρον δι' αυτό και συ έτσι πρέπει να κάμης.

Εξηπλώθη λοιπόν κατά γής, και εκοιμήθη εις την αυλήν.

4. Αφού, κατ' αυτόν τον τρόπον, επέρασε τρία ημερόνυχτα, έκουράσθη και μη δυνάμενος να συνεχίση την τακτικών του αυτήν, επετίμησε τον ενοχλούντα λογισμόν του λέγων:

Εφ' όσον δεν έχεις την δύναμιν να κάμης αυτά που επιβάλλονται εις την έρημον, κάθισε υπομονετικά εις το κελλίον σου, και τάς αμαρτίας σου και μη πλανηθής πλέον από τον διάβολον. "Ο Θεός είναι πανταχού παρών και βλέπει όλα τα έργα των ανθρώπων απαιτεί δε από τον καθένα να εκτελή το κατά δύναμιν.

5. "Ένα αδελφόν επολέμει ο λογισμός και του έλεγε: «Πρέπει να φύγης και να επισκεφθής τον τάδε Γέροντα». Ο αδελφός ανέβαλεν από ημέρας εις ημέραν, λέγων εις τον λογισμόν του: «αύριον θα υπάγω». Τοιουτοτρόπως επολέμει επί τρία συνεχή έτη τον λογισμόν του.

6. Μετά από τα τρία έτη λέγει πάλιν εις τον εαυτόν του «νόμισε τώρα, ότι μετέβης προς επίσκεψιν του Γέροντος». Έλεγε μάλιστα, απευθυνόμενος δήθεν προς τον Γέροντα, ο αδελφός: «Πώς είσαι, Γέροντα μου, υγιαίνεις; Πόσον καιρόν επεθυμούσα να ιδώ την αγιωσύνην σου». Μετά, ως να του απαντούσε δήθεν ο Γέρων, έλεγε πάλιν ο αδελφός: «Καλώς ήλθες, αδελφέ μου, συγχώρεσέ με, διότι εξ αιτίας μου εκοπίασες εύχομαι ο Κύριος να σου δώση τον μισθόν τού κόπου σου». Εν συνεχεία έβαλε νερόν εις την λεκάνην, ενίφθη, έμαγείρευσεν, έφαγε και έπινε καλά, ως ταξειδιώτης, και αμέσως, με τον έμπαιγμόν αυτόν του λογισμού του, ανεχώρησεν απ' επάνω του ο πόλεμος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

7. "Ένας αδελφός ήρώτησεν ένα Γέροντα:

-Γέροντά μου, τι να κάμω, διότι οι λογισμοί με γυροφέρνουν, με την πρόφασιν να επισκεφθώ Γέροντας ;

Ο Γέρων του απήντησε:

Εάν αντιληφθής, ότι οι λογισμοί θέλουν να σε βγάλουν από το κελλί σου, διότι τάχα είναι στενόχωρον, κάμε υπομονήν, πρότρεψε τον λογισμόν σου να παραμείνης εις το κελλί σου και μή θελήσης ποτέ πιά νά βγής από αυτό εάν όμως θέλης να φύγης προς όλίγον, χάριν ψυχικής ωφελείας, να ελέγξης την ειλικρίνειαν του λογισμού σου, και εφ' όσον διαπιστώσης την ειλικρίνειά του, να εξέλθης από το κελλί σου.

8. Έκουσα-συνέχισε λέγων και αυτός Γέρων-να λένουν διά κάποιον Γέροντα το εξής: Όταν τον ενόχλουν οι λογισμοί να επισκεφθή κάποιον, έσηκώνετο, εφόρει το χονδρόν ράσον του, έβγαινε από το κελλί του και εγύριζε γύρω γύρω από αυτό. Υστερον εισήρχετο πάλιν εις το κελλί του, έπεριποιείτο τον εαυτόν του ως να ήτο ξένος, που τον έπεσκέπτετο, και τοιουτοτρόπως ήλευθερώνετο από την βίαν των λογισμών.

9. Ο Αββάς Ολύμπιος, που έμενε εις τα κελλία, επολεμήθη από πορνείαν του έλεγεν ο λογισμός:

-Πήγαινε, πάρε γυναίκα.

Ως εξής λοιπόν επολέμησε τον λογισμόν: Έσηκώθη, μίαν ημέραν, έκαμε λάσπη και κατεσκεύασεν εξ αυτής ένα ομοίωμα γυναικός. "Υστερον λέγει εις τον εαυτόν του:

-Νά, η γυναίκα σου, τώρα πρέπει να εργάζεσαι πάρα πολύ, διά να την θρέψης.

Έκτοτε λοιπόν ήρχισε να εργάζεται πάρα πολύ κοπιαστικά.

10. Μετά από ολίγας ημέρας έκαμε πάλιν λάσπην και κατεσκεύασεν άλλο ομοίωμα γυναικός, η οποία ήτο, δήθεν, ή θυγατέρα του. Τότε λέγει πάλιν εις τον λογισμόν του:

Η γυναίκα σου εγέννησε και πρέπει τώρα να εργάζεσαι περισσότερον, διά να τραφή και σκεπασθή το παιδί σου.

Εργάζετο λοιπόν περισσότερον σκληρώς, μέχρις ότου έλειωσε πράγματι εις τα πόδια του.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤ΄ (Ο πόλεμος των λογισμών)

11. Όταν πλέον κατεξηνητλήθη από την εργασίας και εξέλιπον αι δυνάμεις του, τού λέγει ο λογισμός:

Δεν έχω πλέον άλλην αντοχήν. Τότε του απήντησεν ο Αββάς Ολύμπιος :

– Αφού δεν ημπορείς να υποφέρης τον κόπον, να μη ζητης πλέον γυναίκα.

Ίδών ο Θεός τον κόπον του και την αντίστασίν του εις τον λογισμόν, επήρεν απ' επάνω του τον λογισμών και τον ανέπαυσε.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ'

(Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

Ὅτι θάνατος τῷ πιστῷ ὁ μετεωρισμός καὶ ἡ λήθη· ὥσπερ ἡ διηνεκὴς τοῦ Θεοῦ μνήμη καὶ θεωρία, ζωὴ αὐτῷ γίνεται καὶ πάσης κακίας ἀναίρεσις.

Διὰ τὸν πιστὸν εἶναι θάνατος ἡ ἄσκοπος περιπλάνησις τοῦ νοῦ καὶ ἡ λήθη ὅπως, ἀντιθέτως, ἡ συνεχὴς ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διαρκὴς παρουσία τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ καρδίᾳ εἶναι δι' αὐτὸν ζωὴ καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ πᾶσαν κακίαν.

Α'. Παλλαδίου.

ΔΙΟΚΛΗΤΟΣ ΤΙΣ ἦν Ἀσκητὴς ἐν Θηβαΐδι, ἀπὸ γραμματικῆς μὲν ἀρχεῖς τὰ πρῶτα, ὕστερον δὲ δεδοκῶς ἑαυτὸν εἰς φιλοσοφούμενα, τῆς θείας Χάριτος ἐλκυσάσης τῷ χρόνῳ αὐτὸν εἰς τὴν οὐράνιον φιλοσοφίαν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ γὰρ ὧν ἐτῶν ἀπετάξατο, εἶχε δὲ ἐν τῷ σπηλαίῳ τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη.

2 Ἐλεγεν οὖν καὶ μακάριος, ὅτι ὁ νοῦς ἀποστᾶς τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας, ἡ δαιμονιώδης γίνεται, ἡ κτηνώδης.

3. Ἡμῶν δὲ φιλοπευστούντων εἶπεν τὸν τρόπον, ἀπεκρίνατο, ὅτι νοῦς θεωρίας Θεοῦ ἀναχωρήσας, ἐξ ἀνάγκης ἢ τὸ ἐπιθυμητικὸ ἀκολουθήσει, καὶ τῷ εἰς κτηνώδη ἀκολασίαν ἄγοντι περιπέσει δαίμονι, ἢ ὑπὸ τοῦ θύ: μοῦ κυριευθήσεται, ὅθεν αἱ δαιμονιώδεις τῆς ἀκολασίας τίκονται ὅρμαι.

4. Ἐμοῦ δὲ ἀντιλέγοντος, πῶς δύναται νοῦς ἀδιαλείπτως μετὰ Θεοῦ εἶναι, ἔλεγεν οὗτος ὅτι ἐν ᾧ δ' ἂν νοήματι, ἢ πράγματι, τυγχάνουσα ἡ ψυχὴ ἐν νόμο εὐσεβεῖ καὶ θεῖο λογισμῷ, μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔστιν.

Ερμηνεία

Εἰς τὴν Θηβαΐδα ἔζη κάποτε ἓνας Ἀσκητὴς, ὀνομαζόμενος Διόκλητος οὗτος κατ' ἀρχὰς ησυχολήθη με τὴν γραμματικὴν, ἀργότερον ὅμως ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην φιλοσοφικῶν προβλημάτων, συν τῷ χρόνῳ δὲ ἡ θεία Χάρις τὸν προσεῖλκυσεν εἰς τὴν μελέτην τῆς οὐρανίου φιλοσοφίας. Ὅθεν εἰς ἡλικίαν εἴκοσιοκτὼ ἐτῶν ἀπηρνήθη τὸν κόσμον, καὶ εἰσελθὼν εἰς ἓνα σπήλαιον παρέμεινεν εἰς αὐτὸ ἐπὶ τριάκοντα πέντε ἔτη.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ΄ (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

2 Αυτός λοιπόν και μακάριος άνθρωπος έλεγεν, ότι όταν ο νούς απομακρυνθή από την μυστικήν θεωρίαν του Θεού, καταντά να γίνη ή δαιμονιώδης, ή κτηνώδης.

3. Ημείς, επιθυμούντες να πληροφορηθώμεν τον τρόπον της τοιαύτης όλεθρίας μεταβολής του νός, υπεβάλαμεν διαφόρους ερωτήσεις προς αυτόν. Ούτος δε μας έδωσε την ακόλουθον επεξήγησιν:

-Ο νούς του ανθρώπου, όταν παύση πλέον να ασχοληται διαρκώς με την θεωρίαν του Θεού¹³⁹, κατ' ανάγκηνη θα ακολουθήση το έπιθυμητικόν και θα περιπέση εις την εξουσίαν του δαίμονος, που οδηγεί εις την κτηνώδη ακολασίαν, ή θα κυριευθή από το θυμικόν¹⁴⁰, από το οποίον γεννώνται όλαι αι σατανικαι δρμαι της ακολασίας.

4. Τότε εγώ απορών υπέβαλα την εξής ερώτησιν:

-Πώς είναι δυνατόν, Πάτερ, ο νούς να παραμένη συνεχώς και χωρίς διακοπήν πλησίον του Θεού;

Και πάλιν ο Γέρων μου απήντησεν:

– Εφ' όσον η ψυχή, είτε όταν σκέπτεται ο άνθρωπος, είτε όταν ενεργή, κατευθύνεται από τον νόμον της ευσεβείας και από θείους λογισμούς, ασφαλώς τότε και ο νους μας ευρίσκεται πλησίον του Θεού.

¹³⁹ Η θαυμασία αυτή θέσις στηρίζεται εις την αρχήν, ότι ο νούς του αν. θρώπου αποτελεί το κέντρον, το ορμητήριον, κινήσεως ανωτέρας τινός ορμής. Κατ' ανάγκην λοιπόν η κίνησις αύτη θα τρέπεται ή προς το θείον και υψηλόν ή προς το εφήμερον και εφάμαρτον, ακατανοήτου ούσης της ακινησίας και στατικότητος του νός.

¹⁴⁰ Ο θείος Νύσσης Γρηγόριος εν τη πρός Λητόϊον κανονική αυτού επι: στολή, κεκυρωμένη ούση υπό του Β Κανόνος της Αγίας ς' Οικουμενικής Συνόδου (βλέπε εν Πηδαλίφ σελ. 625, Πανδέκταις τόμ. β, Συνοδικούς, τόμ. α σελ. 349) λέγει ότι τρία είναι τα μέρη της ψυχής (τούτο αναφέρει πρώτος και Ιλάτων εν τω περί Πολιτείας), ήτοι θυμικόν (ή θυμοειδές), λογιστικόν (ή λογικόν) και επιθυμητικόν. Σημειούμεν δε ενταύθα, ως εν συντομία, ότι θυμικόν καλείται το μέρος εκείνο της ψυχής, όπερ περιλαμβάνει το σύνολον των ορμών προς το καλόν ή το κακόν, ήτοι άνδρείαν, θάρρος, θυμόν, οργήν κ.λ.π. Λογιστικόν είναι η γνώσις, η δύναμις της διακρίσεως του καλού από του κακού, η κατόπιν σκέψεως απόφασις διά την α ή β ενέργειας κ.λ.π. Επιθυμητικόν δε είναι η έδρα των ε. πιθυμιών και των συναισθημάτων αγαθών ή πονηρών.

Β'. Εν τῷ βίῳ του Οσίου Εφραίμ.

ΠΑΡΑΒΑΛΟΝΤΟΣ ποτὲ τοῦ Ὁσίου Ἐφραίμ ἐν τῇ πόλει Ἐδέσση καὶ παραμείναντος ἐν αὐτῇ, πόρνη τις γυνὴ ἐκ γειτόνων αὐτῷ οὖσα, ὄργανον εἰς κακίαν τῷ πονηρῷ γίνεται, καὶ δι' αὐτῆς, ὥσπερ διὰ τοῦ καὶ φεως πρότερον, τὸ δικαίῳ προσβάλλει.

2. Ἐπεὶ οὖν βρῶσιν τινὰ ἐτύγχανεν ἔψων ὁ θεῖος Ἐφραίμ, ἐκείνη διανοίξασα τὴν θυρίδα, ἣτις ἄρα καὶ ἦν ἐπὶ τῆς μετιαύλου, παρακύπτει τὴν ἀναισχύντως, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐταιρικῶς, εἶτα καὶ ἀναιδῶς ἐμβλεψασα τῷ Ὁσίῳ, εὐλόγησον, Ἀββᾶ, λέγει ὁ δὲ μετὰ τοῦ προσήκοντος αὐτῷ σχήματος τὴν καὶ φθέγματος, ὁ Κύριος, φησὶν, εὐλογῆσαι σε. Αὐτὴ δὲ πάλιν μετὰ θερμοῦ τοῦ γέλωτος καὶ ἀσέμνου, ἀλλὰ τί, εἶπεν, ἐλλείπει τὸ βρώματί σου; καὶ ὡς τρεῖς, ἔφη, λίθοι, καὶ ὀλίγη πηλός, ὥστε τὴν θυρίδα ταύτην ἀναφραγῆναι.

3. Ἐκείνη μὴδὲν ὑπενδούσα τῆς ἀναιδεΐας, ὅτι σὲ προλαβόντες, ἔφη, προσηγορέυσασμεν, τοῦτο σοὶ τύπον ἐνήκεν; Ἐγὼ συγκοιμηθῆναι βούλομαι σοί, φησὶ, σὺ δὲ μοὶ τὴν πρώτην φησὶν, ἀπηγόρευσας; Πρὸς ταῦτα ὥσπερ ἐκείνη ρημάτων σατανικῶν, οὕτω πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς πνευματικῶν οὐκ ἠπορησε λόγων, καὶ οἶων αὐτὸν τὴν ἔδει λέγειν, κακείνην ἀκούειν, εἰ Βούλει γάρ, ἔφη, ἀμφοτέρους συγκαθευδῆσαι, ἔνθα ἂν εἶπω σοί, ἐκεῖσε δὴ καὶ κοινὴ συγκεισόμεθα.

4. Ὡς δὲ ἐκείνη τὸν λόγον ἤρπασε καὶ ἤρετο τὸν τόπον, ἵνα τοῦτο γενέσθαι δεῖ, οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ἔφη, ὅτι μὴ ἐν τῷ μέσῳ συνελεύσομαι σοὶ τῆς πόλεως. Καὶ αὐτὴ, ἀλλ' οὐκ αἰδῶς, ἔφη, καὶ αἰσχύνῃ μεγίστῃ ἀπὸ τῶν δρώντων ἀνθρώπων, οὕτω γοῦν ἐν τῷ μέσῳ κειμένων ἡμῶν; Ἐάλω ἢ ἐλεῖν βουλευθεῖσα γυνὴ τὴν ἀπαθὴ ψυχὴν καὶ ἀνάλωτον, οὐδὲ τοῦτο γινώσκει δυνηθεῖσα, 8 φησὶν ἡ Σοφία Σειράχ, ὅτι ὀφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλασίως ἡλίου φωτεινότεροι ἐπιβλέποντες πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων.

5. Αὐτίκα γοῦν οἷα ἀφορμῆς τοῦ ρήματος καὶ γενναῖος δραζάμενος, ἀντεπῆγεν" εἰ οὖν ὀφθαλμοὺς ἀνθρώπων ἔκρινας κανῶς ἔχειν ἔντρεψαι ψυχὴν, καὶ πό: γηρὰς ἀφελκύσαι πράξεως, τοὺς τοῦ Θεοῦ πάντα βλέποντας ὀφθαλμοὺς, ὅσα τὴν ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὅσα κατὰ τὸ φανερόν πράττονται, οὗ πολλῷ μᾶλλον αἰδεσθησόμεθα τὴν καὶ ὑποπτύζομεν, καὶ πονηροῦ πράγματος ἀφεξόμεθα; "Ὁς κατήγορον ἀεὶ συνοικον τὸ συνειδὸς ἡμῖν ἐπεγείρει, καὶ βασάνους οὐδαμῶς ἐκεῖθεν πέρας ἔχουσας ταμιεύεται καὶ

6. Ταῦτα κανὰ γέγονεν οὐχ ἀπλῶς πείσει τὴν πόρνην ἀποσχέσθαι τῆς πρὸς αὐτὸν φαύλης ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν προτέρων αὐτὴ μεταμελῆσαι κακῶν. Αὐτίκα γοῦν προσελθοῦσα καὶ εἰς γῆν πεσοῦσα, καὶ ποδῶν ἐκείνου τῶν ἐρῶν ἄψαμενη, συγγνώμην ἡτεῖτο τῆς ἄλογωτατης ἐπιθυμίας καὶ ἀκολάστου ρό: πῆς, καὶ ὅπως ἂν γησιῖ ἂν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ' (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

είσενεγκοῦσα τὴν μετάνοιαν, τῆς πρὸς σωτηρίαν φερούσης μὴ διαμάρτη, ὁδηγῶν αὐτὸν καὶ διδάσκαλον ἥξιου λαβεῖν.

7. Ὁ δέ, καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν Ἐφραὶμ ὧν ἐκεῖνος, αἰτήμασι τοιούτοις προθύμως ὑπηρετεῖν; Καὶ παραινεῖ τὰ δέοντα καὶ τὸ μὴ πορευθῆναι πάλιν τὸ τοῦ θεοῦ φάναι Ἰερεμίου ὀπισθ' ὧν πονηρῶν ἐπιθυμημάτων τῆς καρδίας αὐτῆς, μηδὲ καταφρονῆσαι ὁδοὺς αὐτῆς τοῦ δευτερώσαι, ἀσφαλέστατα παραγγέλ. λεί, εἰς Μοναστήριον τὲ γυναικῶν εἰσάγει ἀρετῆς ἐπιμελουμένων.

8. Καὶ τέλος, τὴν ἐκεῖνον ὑποσκελίσαι τῆς εὐθείας ὁδοῦ βουληθείσαν, αὖ. τὸς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ μᾶλλον τῆς πονηρᾶς ἐπιστρέψας, καρπὸν ἔσχε δικαιοσύνης τὴν ἐκεῖνης ἐπιστροφῇ.

Ερμηνεία

Ο ΟΣΙΟΣ Ἐφραὶμ ἦλθε κάποτε εἰς τὴν πόλιν Ἐδεσσας¹⁴¹ εἰς τὴν ὁποίαν καὶ παρέμεινεν ὀλίγον χρόνον διὰ τινὰ ἐργασίαν τοῦ. Εἰς μίαν γειτονικὴν πρὸς αὐτὸν οἰκίαν κατῶκει μία πόρ αὐτὴ λοιπὸν γίνεται ὄργανον τοῦ πονηροῦ διὰ τὴν κακίαν καὶ ὁ πονηρὸς ἐπιχειρεῖ διὰ μέσου αὐτῆς, ὅπως εἰς τὸν Παράδεισον διὰ τοῦ ὀφews, νὰ προσβάλλῃ τὸν δίκαιον Ἐφραὶμ.

2. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν ὁ θεὸς Ἐφραὶμ ἡσχολεῖτο μετὰ τοῦ μαγείρευμα ὀλίγου φαγητοῦ τότε ἐκεῖνη ἡνοιξε τὸ παραθυράκι, ποῦ ἔβλεπεν ἀπὸ τοῦ δωματίου τῆς εἰς τὴν κοινὴν αὐλὴν καὶ σκύβει ἀδιάντροπα καὶ κατὰ τρόπον ἐντελῶς πορνικόν, ἀφού ἐκοίταξε μετὰ ἀναιδείαν τὸν Ὅσιον, τοῦ εἶπε:

-Εὐλόγησον, Ἀββά.

Τότε ὁ Ὅσιος Ἐφραὶμ σοβαρὸς καὶ μετὰ φωνὴν αὐστηράν, ὅπως ταιριάζει εἰς Ἀσκητήν, ἀπήντησεν:

Ὁ Κύριος νὰ σε εὐλογήσῃ. Ἐκεῖνη πάλιν γελάσα ζωνηρά καὶ ἀναιδέστατα ἔρωτά: -Τι χρειάζεσαι ἀκόμη διὰ τὸ φαγητόν σου;

-Τρεῖς πέτρας καὶ ὀλίγην λάσπηναπήντησεν ὁ Ὅσιος-διὰ νὰ κλείσω αὐτὸ τὸ παραθυράκι.

¹⁴¹ Ἀρχαία πόλις τῆς Συρίας, καλουμένη νῦν Ὀρφα καὶ ἀνήκουσα εἰς τὴν Τουρκίαν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ΄ (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

3. Η διεφθαρμένη όμως εκείνη γυναίκα, χωρίς ουδόλως να μετριάση την αναίδειαν της, απευθύνεται εκ νέου προς τον "Όσιον λέγουσα:

Επειδή λοιπόν έσπευσα και σε έχαιρέτησα, το επηρες επάνω σου; Εγώ επιθυμώ να κοιμηθώμεν μαζί απόψε και συ, επειδή ωμίλησα πρώτη, μου κόβεις το θάρρος και

Προς τους σατανικούς αυτούς λόγους της, ο Όσιος απαντούσε, δι' όσων εκείνος μέν έπρεπε να λέγη, εκείνη δε να ακούη, χωρίς καθό

Ούτω μεταξύ άλλων, της είπεν:

Εάν λοιπόν θέλης να κοιμηθώμεν μαζί απόψε, εγώ θα σου υποδείξω τον τόπον, που θα εξαπλώσωμεν.

4. Μόλις η πόρνη ήκουσε τον λόγον του Οσίου, νομίσασα, ότι συγκατετέθη εις την αμαρτίαν, μετά περιεργείας έρωτά:

-Πού λοιπόν πρέπει να συγκοιμηθώμεν;

-Πουθενά αλλού, -είπεν ο Όσιος, -εκτός από την πλατείαν της πόλεως ταύτης!

Αλλά δεν είναι εντροπή και αισχύνη μεγάλη-είπεν εκείνηνα μας βλέπουν οι άνθρωποι, όπως θα είμεθα εξαπλωμένοι εις το μέσον της πόλεως;

Ενικήθη τοιουτοτρόπως η επιθυμήσασα να νικήση την απαθή και ανίκητον ψυχήν του Οσίου, διότι ούτε το ρητόν της Αγίας Γραφής ηδυνήθη να εννοήση, που λέγει· «οφθαλμοί Κυρίου μυριοπλάσιως ηλίου φωτεινότεροι επιβλέποντες πάσας οδούς ανθρώπων» (Σειράχ, κγ' 19).

5. Αμέσως λοιπόν και γενναίος κατά την ψυχήν "Όσιος λαμβάνει αφορμήν από την απορίαν της γυναίκος και αρχίζει μίαν ωφέλιμον δι' αυτήν διδασκαλίαν.

Εάν λοιπόν έχης την γνώμην, ότι οι άνθρωποι οφθαλμοί είναι ικανοί να εμπνεύσουν εντροπήν εις την ψυχήν μας και να μας αποτρέψουν από την εκτέλεσιν πονηράς πράξεως, δεν νομίζεις, ότι πρέπει να εντραπώμεν και να φοβηθώμεν τους οφθαλμούς του Θεού, που βλέπουν όλα, όσα γίνονται κρυφά και φανερά, και να αποφύγωμεν το πονηρόν; Και ο Οποίος όχι μόνον την συνείδησιν μας εξεγείρει έναντίον μας, διά τας κακάς μας πράξεις, αλλά μας επιφυλάσει και φοβεράς, μετά θάνατον, τιμωρίας, που δεν έχουν ουδέποτε τέλος;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ΄ (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

6. Οι λόγοι αυτοί ήρκεσαν διά να πείσουν την πρώην πόρνην όχι μόνον να παραιτηθή της αισχράς επιθυμίας, αλλά να μετανοήση και διά τās προηγουμένας αμαρτίας της. Αμέσως λοιπόν επλησίασε τον "Όσιον, προσέπεσεν ενώπιόν του και κατασπαζομένη τους ιερούς πόδας του εζήτηι, μετά δακρύων, συγγνώμην διά την κτηνώδη επιθυμίαν της και την ακόλαστον ροπήν της. Ακόμη παρεκάλει τον "Όσιον να μη άρνηθή να την κατευθύνη εις την οδόν της σωτηρίας, εφ' όσον ειλικρινώς μετενόει.

7. Ο Άγιος Εφραίμ προθύμως εδέχθη πώς ήτο δυνατόν άλλωστε να μη ικανοποιήση τοιούτον υψηλόν και ψυχωφελές αίτημα; Την συμβουλεύει με εκείνα, που πρέπει, και εφιστά την προσοχήν της να μη επανέλθη πλέον εις την ατιμίαν, να μη πορευθή και πάλιν οπίσω των πονηρών ενθυμημάτων της καρδιάς αυτής, καθώς λέγει ο θεϊός Προφήτης Ιερεμίας¹⁴², ούτε να καταφρονήση τας υποσχέσεις της και να δευτερώση το κακόν. Εν συνεχεία την οδηγεί εις Μοναστήριον γυναικών, που εφρόντιζον διά την αρετήν.

8. Από το περιστατικόν, τέλος, αυτό βλέπομεν πώς κατώρθωσεν ο Άγιος Εφραίμ να επαναφέρη από την οδόν της αμαρτίας μίαν αμαρτωλήν γυναίκα, που ήθέλησε να τον παγιδεύση και να τον απομακρύνη από τον δρόμον της αρετής. Πράγματι η επιστροφή της γυναικός αυτής υπήρξε καρπός της αρετής του.

Γ'. Εν τω Γεροντικώ.

ΕΠΙΕ Γέρων: ταῦτα ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν νοῦν, καὶ τὸν ἦ λόγον, καὶ τὴν πρᾶξιν.

2. Εἶπε τὶς τῶν Πατέρων, ὅτι δεῖ πάντως τὸν ἄνθρωπος ἔχειν ἐντὸς αὐτοῦ ἐργασίαν ἐὰν μὲν οὖν εἰς ἐργασίαν Θεοῦ σχολάζῃ ὁ νοῦς αὐτοῦ, παραβάλλει μίαν Ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ αὐτῷ, ἀλλ' οὐχ εὕρισκει τόπον τοῦ μεῖναι εἰ δὲ κυριευθῇ ὑπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἐχθροῦ, παραβάλλει αὐτὸ τὸ Θεοῦ πνεῦμα πυκνά, ἀλλ' οὐκ ἀφίεμεν αὐτῷ τόπον, καὶ διὰ τὴν κακίαν ἡμῶν ἀναχωρεῖ.

3. "Ὡδευε πότε ὁ Ἀββᾶς Δανιήλ καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἀμμώης, καὶ λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἀμμώης πότε καὶ ἐμεῖς καθεζόμεθα ἐν τῷ κελλίῳ, Πάτερ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Ἀββᾶς Δανιήλ τὶς γὰρ

¹⁴² «Και ου πορεύονται ἐτι οπίσω των ενθυμημάτων της καρδιάς αυτών της πονηράς» (Ιερ. γ' 17).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ' (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

ἀφαιρείται ἀφ' ἡμῶν τὸν Κύριον ἄρτι; Ὁ Θεὸς ἔστιν ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ πάλιν ἔξω ὁ Θεὸς ἔστιν.

4. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεωνᾶς, διὰ τὸ ἀπασχοληθῆναι ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν θεωρίας αἰχμαλωτιζόμεθα ὑπὸ τῶν σαρκικῶν παθῶν.

5. Ἀδελφὸς ἠρωτησε τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον ἀκούσαι παρ' αὐτοῦ λόγον, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων ὅση σοὶ δύναμις ἔστιν, ἀγωνίσαι, ἵνα ἡ ἔνδον ἐργασία σου κατὰ Θεὸν ᾗ, καὶ νικήσεις τὰ ἔξω πάθη.

6. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ὑπερέχιος ζωὴ Μοναχοῦ, κατὰ μίμησιν Ἀγγέλου γι. νέσθω, καταφλέγουσα τὴν ἁμαρτίαν.

7. Εἶπε Γέρων" ὥσπερ οὐδεὶς δύναται ἀδικῆσαι τὸν ἐγγύς του Βασιλέως ἐστώτα, οὕτως οὐδὲ ὁ σατανᾶς δύναται τί ποιῆσαι ἡμῖν, ἐὰν ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐγγὺς ᾖ τοῦ Θεοῦ" ἐγγίσατε γὰρ μοί, φησι, καὶ ἔγγιω ὑμῖν ἄλλ' ἐπειδὴ συνεχῶς μετεωριζόμεθα, εὐχερῶς ὁ ἐχθρὸς ἀρπάζει τὴν ψυχὴν εἰς τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας.

8. "Ἐλεγον οἱ Γέροντες, ὅτι τρεῖς εἰσι δυνάμεις τοῦ σατανᾶ, αἵτινες προπορεύονται πάσης ἁμαρτίας, ἡ λήθη, ἡ ἀμέλεια, καὶ ἡ ἐπιθυμία ὅταν γὰρ ἔλθῃ ἡ λήθη, γεννᾷ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἡ ἀμέλεια τὴν ἐπιθυμίαν' ὁ γὰρ μὴ ἐλθὼν εἰς λήθην, οὐκ ἀμελεῖ, καὶ ὁ μὴ ἀμελήσας, οὐκ ἔρχεται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ὁ μὴ ἐπιθυμήσας οὐ πίπτει ποτέ, Χάριτι Χριστοῦ.

9. "Ἐλεγε τίς τῶν Γερόντων ὅταν σκεπάσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βοός, τότε περικάμπτει εἰς τὴν μηχανήν, ἐὰν δὲ μὴ σκεπάσωσιν, οὐ περικάμπτει οὕτω καὶ ὁ δαίμων, ἔαν φθάσῃ σκεπᾶσαι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν παντὶ καὶ μαρτήματι ταπεινοὶ αὐτόν, ἐὰν δὲ φωτισθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, εὐχερῶς δὴ νάται φυγεῖν ἀπὸ τῶν μηχανημάτων τοῦ πονηροῦ.

10. Εἶπε Γέρων γέγραπται «Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει», σημαίνει δὲ ὁ λόγος, τὸ ἐκ τῶν ὑψηλῶν πράξεων ὀρθὸν καὶ εὐθύ, ἔτι δὲ καὶ μία του φοίνικος ἡ καρδία, πᾶσαν ἔχουσα τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν Δικαίων ἐστὶν εὐρεῖν, μία γὰρ αὐτῶν καὶ ἀπλή ἡ καρδία, πρὸς Θεὸν μόνον δρώσα, ἔστι δὲ καὶ λευκὴ τὸν ἐκ τῆς πίστεως φωτισμὸν ἔχουσα, καὶ πᾶσα δὲ ἡ ἐργασία τῶν Ἀγίων, ἐν καρδίᾳ αὐτῶν ἐστι, τὸ δὲ ὅζυ τῶν σκολόπων, τὴν πρὸς τὸν διάβολον τῶν Δί. καίων ἐμφαίνει ἀντίστασιν.

11. "Ἐὰν αἰσχροτής σπαρῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καθημένου ἐν τῷ κελλίῳ σου, βλέπε ἀνθίστασο τῇ ψυχῇ σου, μήποτε ἄρξῃ σου σπούδαςον μνησθῆναι τοῦ Θεοῦ ὅτι προσέχει σοί, καὶ & διαλογίζῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀποκεκαλυμμένα ἐνῶ πιον Αὐτοῦ ἔστιν. Εἶπε οὖν τῇ ψυχῇ σου εἰ φοβῇ ἁμαρτωλοὺς ὁμοίους σου τοῦ μὴ ἰδεῖν τὰς ἁμαρτίας σου, πόσω

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ' (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

μᾶλλον τὸν Θεὸν τὸν προσέχοντα ἐπὶ πάντας καὶ Καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς ταύτης ἀποκαλύπτεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ τῇ ψυχῇ.

12. Καὶ ἐὰν μείνης μετ' Αὐτοῦ, ἀκίνητος μένεις ἐν τοῖς πάθεσι, καθὼς γέγραπται: «Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον ὡς ὅρος Σιών, οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα καὶ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ». Καὶ ἐπὶ παντὶ δὲ πράγματι, ὃ ποιεῖς, ἔχε τὸν Θεὸν ὅτι βλέπει ἐν παντὶ λογισμό σου, καὶ οὐχ ἁμαρτήσεις ποτὲ & γὰρ αἰσχύνη ποιῇ. σαὶ ἐνώπιόν των ἀνθρώπων, πῶς ἐνώπιόν του Θεοῦ καὶ τῶν Ἀγγέλων Αὐτοῦ οὐκ αἰσχυνθήση ποιῆσαι ;

13. Πρόσεχε οὖν, ἀδελφέ, τῇ ψυχῇ σου πᾶσαν ὥραν, μηδὲν ἐκτός των κατὰ φύσιν πράξαι, ἐπειδὴ τρεπτὴ ἔστι κατὰ φύσιν ἔοικε γὰρ ἡ ψυχὴ σιδήρῳ, ὃς ἐὰν ἀμεληθῇ, ἰούται ἐπειδὴν δὲ πυρωθῇ, καθαρίζεται καὶ ὅσον ἔστιν εἰς τὸ πῦρ, ὁμοίως του πυρός ἐστι, καὶ οὐδεὶς δύναται αὐτὸν καὶ ἔχειν, ὅτι πῦρ ἐστι.

14. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ψυχὴ. ὅσον μὲν ἔστι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄδολεσχεῖ Αὐτῷ, πῦρ γίνεται, καὶ κατακαίει πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς τοὺς ποιήσαντας αὐτὴν ζῶσαι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας, καὶ ἀγνισθεῖσα ἐν καινότητι ὡς ὁ σίδηρος, οὐκέτι ἡδυνεταί ἐν τινὶ τῶν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ἀναπαύεται ἐν τῇ αὐτῆς φύσει, ἥς ἐξ ἀρχῆς ἤξιωθη" ἐὰν δὲ καταλείψῃ ταύτην τὴν φύσιν, ἀποθνήσκει..

15. Ὡσπερ γὰρ τὰ χερσαῖα ζῶα, ἐὰν βυθισθῇ εἰς τὸ ὕδωρ, ἀποθνήσκει, ἐπειδὴ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς γῆς ἐστὶ, καὶ οἱ ἰχθύες δέ, ἐὰν ἐλκυσθῶσιν εἰς τὴν γῆν, ἀποθνήσκουσιν, ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ὕδατος εἰσιν' ὁμοίως καὶ τὰ πετεινὰ ἐν μὲν τὸ ἀέρι ὄντα ἀναπαύεται, ἐπὰν δὲ θελήσωσιν εἰς τὴν γῆν ἐλθεῖν, φοβοῦνται μὴ. πότε θηρευθῶσι.

16. Τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ τελεία ψυχὴ, ἥ τὰ παρὰ φύσιν ἀποβαλοῦσα, καὶ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐλθοῦσα· ἐφόσον μὲν μένει ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει, ζῇ τὲ καὶ ἀναπαύεται, ἐὰν δὲ καταλείψῃ τὴν ἑαυτῆς φύσιν, εὐθὺς ἀποθνήσκει.

17. Οἱ οὖν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον φθάσαντες, βλέπουσι τὸν κόσμον ὡς φυλακὴν, καὶ οὐ θέλουσιν ἀναμιγνῶναι μετ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν' ἀλλ' εἰ καὶ θελήσουσιν, οὐ δύναται αὐτὸν ἀγαπῆσαι" μνημονεύουσι γὰρ τῆς πικρίας, ἥς εἶχον ἐν τῷ κόσμῳ πρὸ τοῦ μείναι ἐν τῷ Θεῷ, καὶ λοιπὸν φυσικῶς αὐτὸν μισοῦσι καὶ ἀποστρέφονται, καὶ θέλουσιν ἀεὶ μετέχειν ἀδιασπάστως τῆς γλυκυτάτης ἀναπαύσεως, ἥς ἐν τῷ Θεῷ μένοντες ἀπολαύουσι.

18. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, ἀδελφέ, μήπως τί τῆς ἀπωλείας ἀποστήσῃ σὲ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἥγουν χρυσός, ἢ ἄργυρος, ἢ οἰκήματα, ἢ ἡδονή, ἢ μῖσος, ἢ ὁ. νειδισμός, ἢ ὕβρις, ἢ κάκωσις, ἢ πᾶς ἰὸς τοῦ δράκοντος τοῦ ἐμφυσῶντος ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ' (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

19. Εἰ οὖν πολεμεῖ σὲ ὁ ἐχθρὸς διὰ τινὸς τούτων, σπούδασαν ἀτενίσαι εἰς τὸν χαλκοῦν ὄφιν τὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου τεθέντα, καὶ σβέσει τὴν κακίαν τοῦ δράκοντος γέγραπται γάρ, ὅτι ἐποίησε Μωϋσῆς ὄφιν χαλκοῦν, καθὰ προσέταξεν αὐτῷ ὁ Κύριος, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου ἐπὶ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἵνα πᾶς ὁ δακνόμενος ὑπὸ ὄφεως, πάραυτα ἀτενίζῃ εἰς αὐτὸν καὶ ἰᾶται.

20. Οὗτος δὲ ὁ ὄφιν ὁ χαλκοῦς, εἷς τύπον γέγονε τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη: σοῦ Χριστοῦ ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἀκούσας του ἐχθροῦ ἐχθρὸς γέγονε καὶ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνανθρωπήσας δι' ἡμᾶς ἴσος ἡμῖν γέγονε κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας, διὰ τοῦτο ὁ χαλκοῦς ὄφιν τύπον ἔσχεν Αὐτοῦ.

21. "Ὅφει μὲν γὰρ παρεικάσθῃ, ὅτι ὁμοιος γέγονε τοῦ γενομένου ἐχθροῦ του Θεοῦ, πλὴν οὐκ ἴον ἔχοντι, ἀλλὰ χαλκόν, ὅτι λογισμὸν πονηρὸν οὐκ ἔχει, οὔτε κακίαν, οὔτε κάμπτεται, οὔτε φυσᾷ, οὔτε πνοὴν ἐχθροῦ ἔχει, ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἔποιησε, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι Αὐτοῦ.

22. Τοῦτον οὖν τὸν τύπον ἐποίησεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἕως ἔσβησε τὸν ἰόν, δν ἔφαγεν ὁ Ἀδὰμ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐπεστράφη ἡ φύσις, ἡ γενομένη κατὰ φύσιν, εἰς παρὰ φύσιν.

23. Ἐὰν οὖν καὶ δράκων σπείρῃ τὸν ἰὸν αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, σπουδάσωμεν ἄτενισαι εἰς τὸν κρεμασθέντα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, δς τοσαῦτα παθὼν δι' ἡμᾶς ὑπέμεινε πράως μὴ ἀλλοιωθεῖς, ἢ λυπηθεῖς ἐπὶ κακούντας καὶ ἀναιροῦντας Αὐτόν, μηδὲ ἀποκριθεῖς λόγον σκληρόν, ἀλλὰ διαμείνας ἀκίνητος ὡς ὁ χαλκοῦς ὄφιν. Εἰ οὖν προσχωμεν Αὐτῷ, ὑγιεῖς γινόμεθα ἐκ τῶν δηγμάτων τῶν κρυφίων ὄφεων.

24. Προσέχειν δὲ πῶς ; δηλονότι πιστεύοντες ὅτι δυνατός ἐστι πρὸς γὰρ τοὺς δηχθέντας ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐκ αὐτὸς ὁ χαλκοῦς ὄφιν ἤρχετο θεραπεύων αὐτούς, ἀλλ' ὁ δηχθεὶς ὑπὸ τοῦ ὄφεως διὰ πίστεως ἤρχετο, καὶ ἤτενιζεν εἰς αὐτόν, καὶ ὑγιὲς ἐγένετο.

25. Ἐπεὶ πολλοὶ ἦσαν ἀποθανόντες ὑπὸ τῶν ὄφεων, οἱ μὴ πιστεύσαντες εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος καὶ μὴ ἐκπειράσωμεν, καθὼς ἐκεῖνοι ἐπείρασαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ὄφεων: δύναμις αὐτοῦ ἐστι, καὶ ἡ βοήθεια τοῦ εἰπόντος, «ὅτι καθάπερ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Αὐτὸν μὴ ἀπολλυται, ἀλλ' ἔξῃ ζωὴν αἰώνιον».

26. Εἶπεν ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος πειθόμενος μὴ εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος οὐκ ἔχει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, ἀδελφέ, ἀκριβῶς, ἵνα ὡς ἐνώπιόν του Θεοῦ πάντοτε μηδὲν ἄνευ γνώμης Αὐτοῦ ποιήσης, ἀλλ' ἕως ἐλαχίστου τινὸς εἰ τί δ' ἂν θέλῃς ποιῆσαι, ἢ λαλῆσαι, ἢ φαγεῖν, ἢ κοιμηθῆναι, ἢ ἄλλο τί οἰονδήποτε πράγμα, ἵνα

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ΄ (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

δοκιμάσης πρώτον, εἰ ἄρέσκει τῷ Θεῷ τῷ βλέπονται τὴν καρδίαν σου, καὶ ἐξομολογήσῃ Αὐτῷ τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος, καὶ τότε ποιήσεις καὶ πρέπει ἐνώπιόν του Θεοῦ καὶ οὕτως ἐν πάσι τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς λόγοις σου ἐξομολογοῦ τῷ Θεῷ, ἵνα πολλὴν σχέσιν καὶ παρρησίαν ἔχῃς πρὸς Αὐτόν.

27. Εἶπε πάλιν οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐνώπιόν των ἀνθρώπων ἁμαρτάνειν αἰδούμεθα, πρὸς δὲ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τὰ κρύφια βλέποντος ἀσεβοῦντες καὶ ἁμαρτὰ νοντες, οὗ τρέμομεν οὐδὲ φοβούμεθα.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων εἶπεν αὐτὰ ζητεῖ ὁ Θεός ἀπὸ τον ἀνθρωπον:

Τον νούν, τον λόγον και την πράξιν. Τα τρία αὐτά να εἶναι αφιερωμένα εἰς την υπηρεσίας του Θεοῦ δηλαδή ὁ νούς να σκέπτεται πάντοτε τον Θεόν και να μη αναστρέφεται εἰς τα ἔργα του σκότους ὁ λόγος, προφορικός και ἐνδιάθετος, να ομιλῇ πάντοτε διὰ τον Θεόν και οὐδέποτε να ἐξέρχεται ἀπὸ του στόματος του ἀνθρώπου λόγος ψυχοβλαβῆς αἱ πράξεις του ἀνθρώπου να εἶναι πάντοτε σύμφωνοι με το θέλημα του Θεοῦ και οὐδέποτε ἐναντίον Αὐτοῦ.

2. “Ένας ἐκ των Πατέρων εἶπεν ὁ ἀνθρωπος πρέπει ὁπωσδήποτε να ἀσχοληται ἐσωτερικῶς με κάποιαν ἐργασίαν, διότι ἡ ἀπραξία του νού εἶναι τελείως ἀδύνατος ἐάν λοιπόν ὁ νούς του ἀνθρώπου ἀσχολῆται με ἔργον Θεοῦ, ἀποπειράται κατ' ἀρχὴν ὁ διάβολος να τον ἐνοχλήσῃ, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκει τρόπον να ἐγκατασταθῇ, διὰ να τον πολεμήσῃς ἐάν ὅμως ὁ νούς αἰχμαλωτισθῇ ἀπὸ τον διάβολον, ἐπανειλημμένως μάς πλησιάζει το πνεῦμα του Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν του προσφέρομεν τρόπον να ἀναπαυθῇ, και ἐξ αἰτίας της κακίας μας ἀναχωρεῖ πλέον ἀπὸ ἡμᾶς.

3. Κάποτε συνεβάδιζον ὁ 'Αββάς Δανιήλ και ὁ 'Αββάς 'Αμμώης. Εἰς μίαν στιγμὴν λέγει ὁ Αββάς 'Αμμώης :

-Πότε, Πάτερ μου, θα καθίσωμεν και ἡμεῖς εἰς το κελλί μας; “Ὁ 'Αββάς Δανιήλ ἀπήντησε:

-Ποῖος τώρα δύναται να ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τας καρδίας μας τον Κύριον; Ὁ Θεός ὑπάρχει και μέσα εἰς το κελλίον μας και ἔξω ἀπὸ το κελλίον μας !

4. Ὁ 'Αββάς Θεωνάς εἶπεν: ἐξ αἰτίας της ἀποσπάσεως του νοός μας ἀπὸ την ἐσωτερικῆς θεωρίας του Θεοῦ αἰχμαλωτιζόμεθα ἀπὸ τα σαρκικά πάθη.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ' (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

5. Ένας αδελφός παρεκάλεσε τον 'Αββάς Αρσένιον να του είπη μερικούς διδακτικούς λόγους εκείνος του απήντησε:

-Να αγωνίζεσαι με όσην δύναμιν έχεις, ώστε η εσωτερική σου εργασία (αι σκέψεις, οι λογισμοί, αι διαθέσεις) να είναι σύμφωνος με τας εντολάς του Θεού τότε ασφαλώς θα κατανικήσης και τα εξωτερικά πάθη.

6. Ο Αββάς Υπερέχιος είπε· η ζωή του Μοναχού πρέπει να γίνη εφάμιλλος του Αγγέλου τότε θα καταφλέξη την αμαρτίαν.

7. Ενας Γέρων είπε: όπως ακριβώς δεν δύναται κανείς να βλάψη αυτόν, που ευρίσκεται πλησίον του βασιλέως, τοιουτοτρόπως και ο σατανάς τίποτε δεν ημπορεί να μας κάμη, εάν η ψυχή μας είναι πλησίον του Θεού. Ας πλησιάσωμεν, ας εγγίσωμεν, ως λέγει ο θεός Ιάκωβος, και ημείς τον Θεόν, διά να εγγίση και ημάς ο Θεός¹⁴³. 'Επειδή όμως συνεχώς η σκέψις μας πλανάται μακράν του Θεού, δι' αυτο ευκόλως ο εχθρός αρπάζει την ψυχήν μας και την ρίπτει εις τα πάθη της ατιμίας.

8. Οι Γέροντες Ασκηται έλεγον τρεις είναι αι δυνάμεις του σατανά, που προπορεύονται εμπρός από κάθε αμαρτίαν· η λήθη (λησμοσύνη του Θεού), η αμέλεια και η επιθυμία. Όταν λοιπόν έλθη ή λήθη (λησμοσύνη) και εγκατασταθή εις την ψυχήν μας, τότε γεννά την αμέλειαν και η αμέλεια, πάλιν, γεννά την κακήν επιθυμίαν.

Εκείνος λοιπόν που δεν λησμονεί τον Θεόν, δεν περιπίπτει εις αμέλειαν εφ' όσον δε δεν αμελεί διά την ψυχικήν του σωτηρίαν, δεν καταλαμβάνεται από ματαίας επιθυμίας εφ' όσον δε δεν νικάται από την επιθυμίαν, τότε, με την Χάριν του Χριστού, ποτέ δεν πίπτει.

9. Ενας Γέρων έλεγαν όταν σκεπάσουν τους οφθαλμούς του βοδιού, τότε γυρίζει γύρω-γύρω από το μαγγάνι εάν όμως δεν σκεπάσουν τους οφθαλμούς του, δεν περιέρχεται. Το ίδιο συμβαίνει και με τον διάβολον εάν κατορθώση και σκεπάση τους οφθαλμούς της ψυχής του ανθρώπου, τότε τον ρίπτει εις οιονδήποτε αμάρτημα, εξευτελίζων αυτόν εάν όμως φωτισθούν οι οφθαλμοί της ανθρωπίνης ψυχής, τότε ευκόλως ήμπορεί ο άνθρωπος να αποφύγη τας δολοπλοκίας του πονηρού.

10. Ένας άλλος Γέρων είπε εις την Αγίας Γραφήν υπάρχει το ρητόν: «Δίκαιος ως φοίνιξ ανθήσει» (Ψαλμ. α' 13). Το ρητόν αυτό σημαίνει την ορθότητα και ευθύτητα,

¹⁴³ «Εγγίσατε τω Θεώ, και έγγιεί υμίν» (Ιακ δ' 8)

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ΄ (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

που προέρχονται από τας υψηλὰς πράξεις του πνεύματος, ὅπως ακριβῶς και ὁ φοῖνιξ εἶναι ευθύ και υψηλὸν δένδρον ανθοφοροῦν εἰς τὴν κορυφήν. Ἀκόμη σημαίνει τὸ ρητὸν αὐτό, ὅτι ὅλαι αἱ ἐργασίαι (λειτουργίαι) τοῦ φοίνικος, δηλαδή τὸ ὕψος, ἡ θαλερότης, ἡ ανθοφορία, προέρχονται ἀπὸ μίαν καρδίαν. Αὐτὸ βλέπει κανεὶς και εἰς τοὺς Δικαίους μία δηλαδή και ἀπλή εἶναι ἡ καρδιά των, δραματιζομένη μόνον τὸν Θεόν, εἶναι δε και λευκή ὡς ἔχουσα τὸν ἐκ τῆς πίστεως φωτισμόν, ἀλλὰ και πλήρης των ἀγαθῶν ἔργων των Ἀγίων. Τα δε μυτερά ἀγκάθια, με τὰ ὁποῖα εἶναι ὠπλισμένον τὸ φοινικόδενδρον, σημαίνουν τὴν ἀντίστασιν των Δικαίων κατὰ τοῦ ἀντιδίκου διαβόλου.

11. Ἐάν φυτρώσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου αἰσχύρης, ὅταν θὰ κάθῃσαι εἰς τὸ κελλί σου, πρόσεξε, νὰ ἀντισταθῇς με ὅλην σου τὴν ψυχὴν διὰ νὰ μὴ σε κυριεύσῃ. Φρόντισε νὰ ἐνθυμηθῇς, ὅτι σε προσέχει ὁ Θεὸς και ἐκεῖνα, που σκέπτεσαι εἰς τὴν καρδίαν σου, ἔχουν ἤδη φανερωθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Νὰ εἴπῃς λοιπὸν εἰς τὴν ψυχὴν σου: Ἐάν φοβῇσαι τοὺς ὡσάν και σένα ἀμαρτωλοὺς νὰ μὴ μάθουν τὰς ἀμαρτίας σου, πόσω μάλλον πρέπει νὰ φοβάσαι τὸν Θεόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δεν . δύναται νὰ διαφύγῃ τίποτε ἐξ ὧσων πράττουν οἱ ἄνθρωποι; Ἀπὸ τὴν συμβουλήν αὐτὴν θὰ ἀποκαλυφθῇ εἰς τὴν ψυχὴν σου ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ.

12. Ἐάν λοιπὸν διατηρήσῃ ἡ ψυχὴ σου τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τότε ἀσφαλῶς θὰ παραμείνῃς ἀνίκητος ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις των παθῶν, συμφώνως και με τὸ νόημα τοῦ ρητοῦ: «Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον ὡς ὅρος Σιών" οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα και κατοικῶν Ἱερουσαλήμ» (Ψαλμ. ρκδ' 1). Ἀλλὰ και εἰς κάθε ἔργον, που ἐκτελεῖς, ἔχε ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι σε βλέπει ὁ Θεὸς και γνωρίζει αὐτὸ που πρόκειται νὰ πράξῃς, πρὶν ἀκόμη τὸ ἐκτελέσῃς, ὅπως ἐπίσης γνωρίζει και ὅλους τοὺς λογισμοὺς σου. Τότε ἀσφαλῶς οὐδέποτε θὰ ἀμαρτήσῃς, διότι ὅσα ἐντρέπεσαι νὰ κάμῃς ἐνώπιον των ἀνθρώπων, πῶς δεν θὰ ἐντραπῇς νὰ τὰ κάμῃς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ και των Ἀγγέλων Αὐτοῦ;

13. Πρόσεχε λοιπὸν, ἀδελφέ μου, κάθε λεπτόν τῆς ὥρας τὴν ψυχὴν σου, και μὴ κάμῃς τίποτε, ἐκτὸς ἐκείνων, που εἶναι σύμφωνα με τὴν φύσιν αὐτῆς και τούτο, διότι εἶναι ευμετάβολος, ἐκ φύσεως, ἡ ψυχὴ. Ἡ ψυχὴ ὁμοιάζει με τὸν σίδηρον, ὁ ὁποῖος σκουριάζει, ἐάν παραμεληθῇ ὅταν ὁμως πυρακτωθῇ, τότε ἀμέσως καθαρίζεται. Και ὅσον εὐρίσκεται εἰς τὴν φωτιάν, ὁμοιάζει με τὸ πύρ, και κανεὶς δεν ἔμπορὶ νὰ τὸν πιάσῃ, διότι εἶναι πυρακτωμένος.

14. Τὸ ἴδιον ακριβῶς συμβαίνει και με τὴν ψυχὴν: ἐφ' ὅσον εὐρίσκεται πλησίον τοῦ Θεοῦ και ἐπικοινωνεῖ μετ' Αὐτοῦ, γίνεται πύρ και κατακαίει ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῆς,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ' (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

που την έκαμαν να σκουριάση, κατά την περίοδος της αμελείας" εξαγνισθείσα δέ, όπως ο σίδηρος εις την φωτιάν, έγινε και πάλιν νέα και δεν την ευχαριστεί τίποτε πλέον από τα θέλγητρα του κόσμου, αλλ' αναπαύεται εις την φυσικής αυτής περιοχὴν (την μετὰ τοῦ Θεοῦ επικοινωνίαν), όπως ἐπλάσθη ευθύς ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὅταν δε απομακρυνθῇ ἀπὸ το φυσικόν αὐτό περιβάλλον της, τότε αποθνήσκει.

15. Οτι πράγματι ἡ ψυχὴ αποθνήσκει απομακρυνομένη τοῦ φυσικοῦ της περιβάλλοντος, δυνάμεθα νὰ το αντιληφθῶμεν, κατ' ἀναλογίαν, παρατηροῦντες τὸ ζωϊκὸν βασίλειον. Τοιοῦτοτρόπως βλέπομεν, ὅτι τὰ ζῶα της ξηρᾶς πνίγονται ὅταν βυθισθοῦν εἰς τὸ ὕδωρ, διότι ἐπλάσθησαν νὰ ζῶσιν ἐπὶ της γῆς οἱ ἰχθύες, πάλιν, ἐφ' ὅσον ἐξέλθωσιν εἰς τὴν γῆν, αποθνήσκουν, διότι ἐπλάσθησαν νὰ ζῶσιν ἐντὸς των ὑδάτων. Τὸ αὐτὸ παρατηρούμεν καὶ εἰς τὰ πτηνὰ μένουν ευχαριστημένα καὶ αισθάνονται ἀσφαλῆ, μόνον ἐφ' ὅσον πετοῦν ὑψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα. Ὅσάκις δε θελήσωσι νὰ παραμείνωσιν, ὀλίγον μόνον, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, φοβοῦνται μήπως συλληφθῶσιν ἀπὸ τοὺς κυνηγοὺς.

16 Τέτοια ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἡ τελεία ψυχὴ, ἡ ὁποία ἀπέβαλεν ὅλα τὰ ἐναντία πρὸς τὴν φύσιν αὐτῆς, καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν κατὰ φύσιν κατάστασιν ἐφ' ὅσον παραμένει εἰς τὴν φυσικῆς της κατάστασιν, ζῇ καὶ ἡσυχάζει ἐφ' ὅσον ὅμως απομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν φυσικῆς της κατάστασιν, τότε ἀμέσως αποθνήσκει.

17. Ὅσοι λοιπὸν κατόρθωσαν νὰ φθάσουν εἰς τὸ μέτρον αὐτὸ της φυσικῆς καταστάσεως της ψυχῆς, βλέπουν τὸν κόσμον αὐτὸν ὡς μίαν φυλακὴν καὶ δεν θέλουν καθόλου νὰ ἀναμιχθοῦν με αὐτόν, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν. Ἀλλὰ καὶ εἰάν ἀκόμη υποχρεωθοῦν νὰ ἔλθουν εἰς μίαν πρόχειρον καὶ σύντομον συναναστροφῆς με τὸν κόσμον, δεν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἀγαπήσουν, διότι ἐνθυμούνται τὴν πικρίαν, ποὺ ἐδοκίμαζαν εἰς τὸν κόσμον, πρὶν ἀκόμη πλησιάσουν τὸν Θεόν καὶ παραμείνουν κοντὰ Του. Τὸ μῖσος λοιπὸν καὶ ἡ ἀποστροφή των πρὸς τὸν κόσμον ἔχουν τὸν χαρακτήρα φυσικῆς ιδιότητος πλέον, δι' αὐτὸ καὶ θέλουν πάντοτε ἀπερισπάστως νὰ ἀπολαμβάνουν τὴν γλυκυτάτην ἀνάπαυσιν, τὴν ὁποίαν ὅμως θὰ ἀπολαμβάνουν, μόνον ἐφ' ὅσον παραμένουν ἠνωμένοι με τὸν Θεόν.

18. Πρόσεχε λοιπὸν, ἀδελφέ μου, τὸν εαυτὸν σου, μήπως κανένα αἷτιον της ἀπωλείας σε ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ τοιαῦτα δε αἷτια ἀπωλείας εἶναι ἢ ὁ χρυσός, ἢ ὁ ἀργυρος, ἢ τὰ σπίτια, ἢ ἡδονὴ ἢ τὸ μῖσος, ὁ χλευασμός ἢ ἡ ὕβρις, ἢ κακομεταχειρίσεις ἢ, ἐν γένει, κάθε δηλητήριον, ποὺ φυσὰ μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ νοητὸς δράκων, δηλαδὴ ὁ διάβολος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ΄ (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

19. Εάν λοιπόν σε πολεμή ο εχθρός δι' ενός εξ αυτών των δηλητηρίων, φρόντισε να ρίψεις το βλέμμα σου επάνω εις τον χαλκούν όφιν, που έχει απλωθή επάνω εις το ξύλον, και τότε θα εξουδετερωθή η κακία του δράκοντος. Διότι θα ενθυμήσαι τι έχει γραφή εις την Παλαιάς Διαθήκην «και εποίησε Μωϋσής όφιν χαλκούν» ('Αριθμ. κα' 9) καθώς προσέταξεν αυτόν ο Κύριος και ετοποθέτησεν αυτόν επί ξύλου, εις την κορυφήν του όρους, ώστε πάς ο δακνόμενος υπό όφεως, να ατενίζη ευθύς εις αυτόν και να θεραπεύεται.

20. Αυτός ο χαλκούς όφιν αποτελεί την προτύπωσιν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού και ιδού πως: Ο άνθρωπος, από την στιγμήν, που υπήκουσεν εις τον εχθρόν και παρέβη την εντολήν του Θεού, έγινε εχθρός του Θεού: ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, όταν έγινε άνθρωπος, διά να μας σώση από την αμαρτίαν, κατέστη ίσος και όμοιος με ημάς, κατά πάντα, εκτός της αμαρτίας, δι' αυτό ακριβώς και ο χαλκούς όφιν είναι η προτύπωσις του Ιησού.

21. Παρωμοιάσθη, κατά την προτύπωσιν αυτήν, με όφιν, διότι έγινε όμοιος με τον εχθρόν του Θεού, δηλαδή τον άνθρωπον, χωρίς όμως να έχη το δηλητήριο της αμαρτίας, αλλά χαλκόν συμβολίζει δε ο χαλκός το άκαμπτον της αγαθότητος του Ιησού, την καθαρότητα απο παντός πονηρού λογισμού, την απουσίας της κακίας, ότι δεν φυσά ως δράκων, ούτε πνέει οργήν και φθόνον-ως ο εχθρός, διότι «ανομίαν ουκ εποίησεν» (Ησ. νγ' 9), ουδε ευρέθη δόλος εν τω στόματι Αυτού.

22. Αυτόν λοιπόν τον τύπον έκαμεν ο Ιησούς, ο Σωτήρ ημών, έως ότου εξεμηδένισε το δηλητήριο, που έφαγεν ο Αδάμ από το στόμα του δράκοντος και τοιουτοτρόπως επανήλθεν ο άνθρωπος εις την πρό της πτώσεως κατάστασιν, την κατά φύσιν, η οποία διά της αμαρτίας είχε μετατραπή εις παρά φύσιν.

23. Εάν λοιπόν ο δράκων ενσταλλάξη εις την καρδίαν μας το δηλητήριόν του, ας τρέξωμεν να υψώσωμεν το βλέμμα μας εις τον κρεμασθέντα επάνω εις τον Σταυρόν, ο οποίος τόσα έπαθε διά την σωτηρίαν ημών, υπέμεινε τα πάθη με πραότητα, δεν ελυπήθη, ούτε ήλλοιώθη η ψυχική του διάθεσις απέναντι εκείνων, που τον έβασάνιζαν και τον έσταύρωναν, αλλά παρέμεινεν άκαμπτος και ακίνητος εις το αγαθόν, όπως ο χαλκούς όφιν επάνω εις το ξύλον. Εάν λοιπόν υψώσωμεν το βλέμμα της ψυχής μας προς Αυτόν, τότε ασφαλώς θα θεραπευθώμεν από τα δηλητηριώδη δαγκώματα των αφανών όφεων, δηλαδή των πονηρών πνευμάτων.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ΄ (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

24. Ἡ ενατένισις του βλέμματος της ψυχῆς μας προς τον Εσταυρωμένον, δηλαδή ἡ πρὸς Αὐτόν προσοχή μας, σημαίνει τὴν ακράδαντον πίστιν μας, ὅτι δύναται νὰ μας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ οἱ δαγκωθέντες ἀπὸ τοὺς ὄφεις εἰς τὴν ἔρημον, δὲν ἀνέμενον νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ ὁ χαλκοὺς ὄφις, διὰ νὰ τοὺς θεραπεύσῃ, ἀλλ' ὁ κάθε ἓνας, που ἐδαγκώμετο, προσήρχετο με πίστιν εἰς τὸ ὠρισμένον σημεῖον, ἐκοίταζε τὸν χαλκοῦν ὄφιν καὶ ἐθεραπεύετο.

25. "Ἄλλωστε πολλοὶ ἀπέθανον ἀπὸ τὰ δαγκώματα τῶν ὀφείων, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος «μηδε ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν ἐπείρασαν καὶ ὑπὸ τῶν ὀφείων ἀπώλοντο» (Α' Κορ. ι' 9). Ἡ δύναμις καὶ ἡ βοήθεια προέρχεται ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶπε: «καθὼς Μωϋσῆς ὑψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωαν. γ' 14-15).

26. Ὁ ἴδιος Γέρων εἶπεν: ἄνθρωπος, που κατορθώνει νὰ πείσῃ τὸν εαυτόν του, νὰ μὴ εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, ἀσφαλῶς αὐτός δὲν αἰσθάνεται φόβον Θεοῦ. Πρόσεχε λοιπὸν πάντοτε με ἀκρίβειαν τὸν εαυτόν σου, ἀδελφέ, τίποτε νὰ μὴ κάνῃς, που δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι εὐρίσκεται πάντοτε ἐνώπιόν σου. Δι' αὐτὸ νὰ ἐξετάζῃς, μέχρις ἀκόμῃ καὶ τῶν πλέον ἀσημάντων λεπτομερειῶν, ὅπως π.χ. εἰάν θέλῃς νὰ κάμῃς κάτι, ἢ νὰ ομιλήσῃς. ἢ νὰ φάγῃς, ἢ ὅ,τι δῆποτε ἄλλο πρᾶγμα σκεφθῇς, νὰ ἐξετάζῃς, λέγω, εἰάν εἶναι ἀρεστόν εἰς τὸν Θεόν, που βλέπει τὴν καρδίαν σου νὰ ἐξομολογήσῃ εἰς Αὐτόν, με εὐλικρίνεια, τὰς βαθυτέρας σκέψεις, που σε κατευθύνουν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐνός ἔργου, καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ ἐκτελέσῃς αὐτό, που πρέπει καὶ που θέλει ὁ Θεός. Διαρκῶς νὰ ἐξομολογήσῃς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὰς σκέψεις σου καὶ τὰς πράξεις σου, διὰ νὰ ἔχῃς πολλῶν ἐπικοινωνιᾶν μετ' Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ θάρρος περισσότερον καὶ παρρησίαν νὰ ἀποκτήσῃς ἐνώπιόν Του.

27. Ὁ ἴδιος, πάλιν, εἶπεν: Ἀλλοίμονόν μας, διότι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἐντρεπόμεθα νὰ ἁμαρτάνωμεν ἐνώπιον ὅμως τῶν ὀφθαλμῶν Ἐκείνου, που βλέπει τὰ κρυπτά εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οὔτε τρέμομεν, οὔτε φοβούμεθα νὰ ἀσεβώμεν καὶ νὰ ἁμαρτάνωμεν.

Δ'. Του Αγίου Μάρκου.

ΛΗΘΗ καθ' ἑαυτήν, οὐδὲ μίαν ἔχει δύναμιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἡμετέρων ᾧ. μελειῶν κατὰ ἀναλογίαν κρατύνεται ἀπὸ φιληδονίας ἀμέλεια, καὶ ἀπὸ ἀμελείας, λήθη προσγίνεται τῶν συμφερόντων γὰρ τὴν γνῶσιν ὁ Θεὸς πάσι δεδῶρηται.

2, Μὴ λέγε τί ποιήσω ὅτι οὗ θέλω καὶ ἔρχεται, διότι μνημονεύων παρελογίσω τὸ ὀφειλόμενον καὶ μνημονεύεις, ποιήσον, καὶ ὁ ἀμνημονεὺς ἀποκαλύπτεται.

3. Μνήμη Θεοῦ ἔστι πόνος καρδίας ὑπὲρ εὐσεβείας γινόμενος πᾶς δὲ δ ἐπιλανθανόμενος τοῦ Κυρίου, ἡδυπαθὴς καὶ ἀνάλγητος γίνεται. Μὴ λέγε ὅτι ἅπα· θῆς θλίβεσθαι οὗ δύναται κὰν γὰρ μὴ ὑπὲρ ἑαυτου, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πλησίον τοῦτο κεχρεώστηκεν.

4. Ὄταν ὁ ἐχθρὸς των ἐν τῇ λήθῃ ἀμαρτημάτων πολλὰ κρατήσῃ χειρόγραφα, τότε καὶ ἐν τῇ μνήμῃ τὰ αὐτὰ ποιεῖν τὸν χρεοφειλέτην ἀναγκάζει, τῷ τῆς ἀμαρτίας νόμῳ ἐυλόγως ἀποχρῶμενος.

5. Εἰ βούλει μνημονεύειν διηνεκῶς Θεοῦ, μὴ ἀπώθου ὡς ἀδίκους τὰς ἔπι· φορᾶς, ἀλλ' ὡς δικαίως ἐπερχομένας ἐπόμενες ἢ μὲν γὰρ ὑπομονὴ δι' ἐκάστης συμβάσεως, τὴν μνήμην ἀνακινεῖ, ἢ δὲ παραίτησις, μειοὶ τὸν ἔφεδρος τῆς καρδίας πόνον, καὶ διὰ τῆς ἀνέσεως τὴν λήθην ἐργάζεται.

Ερμηνεία

ΑΥΤΗ καθ' ἑαυτήν ἡ λησμοσύνη δεν ἔχει καμμίαν δύναμιν ἀναλόγως ὅμως τῆς ἀδιαφορίας μας, διὰ τὴν πνευματικὴς μας πρόοδον, αυξάνεται. Ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν κλίσιν πρὸς τὰς ἡδονὰς γεννᾶται ἡ ἀδιαφορία διὰ τὴν πνευματικὴς μας πρόοδον καὶ ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν αὐτὴν προκύπτει ἡ λησμοσύνη. Ὁ Θεός εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἔχει δωρήσει τὴν ικανότητα νὰ γνωρίζουν τὰ συμφέροντα εἰς τὴν ψυχὴν των.

2. Νὰ μὴ λέγῃς, τι νὰ κάμω, αφοῦ ἔρχεται χωρὶς νὰ θέλω. Διότι φθάνεις εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν, νὰ μὴ συμβαδίζῃ ἡ θέλησις με τὴν δύναμιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ συμφέροντος, ἐπειδὴ ἀναλογιζόμενος ελογάριασες ἐσφαλμένως αὐτό, που οφείλεις νὰ πράξῃς. Αὐτό, που ἔχεις εἰς τὴν σκέψιν σου, νὰ το κάμῃς καὶ θὰ σου ἀποκαλυφθῇ αὐτό, που πρὸς στιγμὴν, ἐλησμόνησες.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ' (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

3. Μνήμη Θεού είναι πόνος, που γεννάται εις την καρδίαν χάριν της ευσεβείας: εκείνος δε που λησμονεί τον Κύριον καθίσταται άπονος¹⁴⁴ και φιλήδονος. Να μη λέγης ότι ο απαθής δεν δύναται να στενοχωρήται διότι και εάν ακόμη δεν στενοχωρείται δια τον εαυτόν του, λόγω της απαθείας, έχει όμως χρέος να στενοχωρήται διά τον πλησίον.

4. “Όταν ο εχθρός της ψυχής μας, ο διάβολος, κατορθώση και αποκρύψη με την λησμοσύνην (λόγω της αμελείας μας) πολλά χειρόγραφα των αμαρτημάτων μας, τότε εξαναγκάζει και τον οφειλέτην του χρέους, δηλαδή τον αμαρτήσαντα άνθρωπον, κατά την ενθύμησιν των αμαρτημάτων, τα ίδια να κάμη και να μη τα ενθυμηθή (κατά την έξομολόγησιν) καταστρέφων ούτω, δικαιολογημένα πλέον, διά τού νόμου της αμαρτίας, τον άνθρωπον.

5. Εάν επιθυμής διαρκώς να ενθυμήσαι τον Θεόν να μη αποδιώκης, ως αδίκους, τας αιφνιδίας κατά σου επιθέσεις του διαβόλου, των κακών ανθρώπων, ως και τας διαφόρους δυστυχίας, αλλά να τας υπομένης ως επερχομένας δικαίως. Διότι, εφ' όσον επιδείξωμεν υπομονήν εις έκαστον περιστατικόν, που φαίνεται τυχαίως επερχόμενον, τότε ανακινούμεν εις την ψυχήν μας την ενθύμησιν τού Θεού ενώ, απ' εναντίας, όταν επιζητήσωμεν να αποφύγωμεν το περιστατικόν αυτό, τότε μειώνομεν τον πόνον, που εδρεύει εις την καρδίαν μας και διά της ανέσεως καλλιεργούμεν την επικίνδυνον λησμοσύνην.

Ε'. Εν τω Γεροντικώ.

ΕΙΠΕ Γέρων καθεύδοντός σου, καὶ ἔγειρομενου, ἢ ἄλλο τί ποιούντος, ἐὰν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου εἴη, ἐν οὐδενὶ δύναται ὁ ἐχθρὸς ἐκφοβῆσαι σὲ ἐφ' ὅσον γὰρ ὁ λογισμὸς οὗτος ἐν σοὶ παραμένει, καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ συμπαραμένει σοί.

2. Εἶπε Γέρων: δύο λήθαι εἰσὶ καὶ μία τῇ μιᾷ ἀντιτάσσεται καὶ φθάνων οὖν ἐπιλαθέσθαι φαγεῖν τὸν ἄρτον αὐτοῦ ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ αὐτοῦ, οὗ κατακυριεύεται ὑπὸ τῆς λήθης τοῦ ἐχθροῦ.

¹⁴⁴ Δεν ελέγχεται, δεν πονά η συνείδησις του διά τίποτε.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ' (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

3. Ἀδελφὸς ἤρωτησε τὸν Ἀββᾶν Κρόνιον εἰπὼν· τί ποιήσω, Πάτερ, τὴ λήθη τὴ αἰχμαλωτιζούση τὸν νοῦν μου, καὶ οὐκ ἐώση με αἰσθάνεσθαι, μέχρις οὗ ἐνέγκῃ με εἰς αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν σχεδόν;

4. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων ὅτε ἔλαβον οἱ ἀλλόφυλοι τὴν Κιβωτὸν διὰ τὴν κακὴν πράξιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἤνεγκαν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον Δαγῶν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν, καὶ τότε ὁ Δαγὼν ἐπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ συνετρίβη.

5. Λέγει ὁ ἀδελφὸς τί ἐστὶ τὸ ρῆμα ; "Ἐφη ὁ Γέρων τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἐὰν φθάσωσιν οἱ δαίμονες αἰχμαλωτίσαι τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀφορμῶν, ὑποσύρουν αὐτόν, ἕως ἐνέγκωσιν ἐπάνω του ὁρατοῦ πάθους, καὶ τότε οὖν ἐὰν στραφῇ ὁ νοῦς καὶ ζητήσῃ τὸν Θεόν, μνημονεύσας τῆς αἰωνίου κὺ λάσεως, εὐθύς το πάθος πίπτει, καὶ ἀφανίζεται" γέγραπται γάρ, ὅταν ἐπιστραφεῖς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ, καὶ γνώσῃ πὺ ἦσθα.

6. Εἶπε Γέρων θαῦμα πὺς τὰς μὲν εὐχὰς εὐχόμεθα ὡς καὶ παρόντος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούοντος ᾧ λέγομεν, τὰς δὲ ἁμαρτίας οὕτως ἀδεῶς πράττομεν, ὡς Αὐτ. τοῦ ἀπόντος, καὶ μὴ βλέποντος ἡμᾶς καὶ τὰ ἡμέτερα.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων εἶπεν: ἐάν, ὅταν κοιμάσαι, ὅταν ξυπνάς, ὅταν κάμῃς ὅ,τι δήποτε πράγμα, ἔχῃς προ οφθαλμῶν σου διαρκῶς τὸν Θεόν, ποτέ δεν θα δυνηθῇ να σε φοβίσῃ ὁ ἐχθρὸς διότι ἐφ' ὅσον ἡ σκέψις αὐτὴ παραμένει εἰς τὴν ψυχὴν σου, τότε καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ θα παραμείνῃ μαζί σου.

2. Ἐνας Γέρων εἶπεν ὑπάρχουν δύο λησμοσύναι ἀντίθετοι μεταξύ των: ἡ μία εἶναι ἐκείνη που χαρακτηρίζει τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐξέχασε να φάγῃ τὸν ἄρτον τοῦ ἀπὸ τὴν ἐπίπονον φωνὴν τοῦ πρὸς τὸν Θεόν στεναγμοῦ τοῦ ¹⁴⁵ αὐτός ὁ ἄνθρωπος δεν διατρέχει τὸν κίνδυνον να καταληφθῇ ἀπὸ τὴν ἄλλην λησμοσύνης, που ἐμπνέει ὁ ἐχθρὸς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου.

3. Κάποτε ἓνας ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Κρόνιον:

¹⁴⁵ «Καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδιά μου, ὅτι ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου" ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὅστούν μου τὴ σαρκί μου» (Ψαλμ. ρα' 5-6).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ΄ (Να ενθυμούμαστε πάντα τον Θεό)

-Τι να κάμω, Πάτερ μου, διά να αντιμετωπίσω την λησμοσύνην, που αιχμαλωτίζει τον νούν μου και δεν με αφήνει να αισθάνωμαι την παρουσίας του Θεού, μέχρις ότου με παρασύρει μέχρι σχεδόν και αυτής της αμαρτίας;

4. Ο Αββάς Κρόνιος απήντησεν:

Όταν οι εχθροί έλαβαν, ως πολεμικόν λάφυρον, την Κιβωτον της Διαθήκης, εξ αιτίας των κακών πράξεων των Ισραηλιτών, την έφεραν εις τον ναόν του Θεού των Δαγών αμέσως τότε το άγαλμα του Θεού Δαγών έπεσεν εις την γην και συνετρίβη¹⁴⁶.

5. Με περιέργειαν ο αδελφός έρωτα εκ δευτέρου: -Τι σημαίνει, Πάτερ μου, αυτό που μου εξιστόρησες;

-Αυτό, τέκνον μου—απήντησεν ο Γέρων—φανερώνει το εξ εάν οι δαίμονες κατορθώσουν να αιχμαλωτίσουν τον νούν του ανθρώπου, εξ υπαιτιότητος του ιδίου, τον τραβούν σιγά-σιγά με τέχνην, μέχρι να τον φέρουν επάνω εις ένα ορατόν πάθος τότε λοιπόν ο νούς του ανθρώπου εάν, εις το κατάντημα αυτό, στραφή και ζητήση τον Θεόν, ενθυμηθείς την αιώνιον κόλασιν, αμέσως πίπτει το πάθος και εξαφανίζεται. Έχει γραφή: «όταν αποστραφείς στενάξης, τότε σωθήση, και γνώση που ήσθα» (Ησ. λ' 15).

6. Ένας άλλος Γέρων είπεν είναι περίεργον και αξιοθαύμαστον πώς τας μέν ευχάς τας αναπέμπομεν, ως να είναι ο Θεός παρών και να ακούη όσα λέγομεν, ενώ τας αμαρτίας τας διαπράττομεν τόσον αδιάντροπα και άφοβα, ως να είναι απών ο Θεός και να μη βλέπη ούτε τα έργα μας ούτε και ημάς.

¹⁴⁶ «Και έλαβον αλλόφυλλοι την Κιβωτόν Κυρίου και εισήνεγκαν αυτήν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄

(Η αδιάλειπτος προσευχή)

Οτι αδιαλείπτως προσεύχεσθαι δέι, και τι εστι τούτο, και πώς κατορθούται.

Πρέπει να προσευχώμεθα αδιαλείπτως, τι είναι η αδιάλειπτος προσευχή και πώς κατορθώνεται.

Α'. Εν τω Γεροντικώ.

ΕΙΠΕ ΓΕΡΩΝ: ἔαν Μοναχὸς ὅτε ἴσταται εἰς προσευχήν, τότε μόνον εὐχεται, καὶ τοιοῦτος ὅλως οὐκ εὐχεται.

2. Διηγῆσαντο ἀδελφοὶ λέγοντες, ὅτι ποτὲ παρεβάλομεν Γέρουσι, καὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς γενομένης εὐχῆς, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἔκαθεσθη. μέν, καὶ μετὰ τὸ λαλῆσαι μέλλοντες ἀναχωρεῖν, ἤτησαμεν εὐχὴν γενέσθαι" εἶπε δὲ τὶς τῶν Γερόντων πρὸς ἡμᾶς τί γάρ, οὐκ ἠῤῥασθε; Καὶ εἶπομεν αὐτῷ ὅτε εἰσήλθομεν, 'Αββᾶ, ἐγένετο εὐχή, καὶ ὁμιλοῦμεν ἕως ἄρτι. Λέγει ὁ Γέρων συγχωρήσατε, ἀδελφοί, μεθ' ὑμῶν καθεζόμενος τὶς ἀδελφὸς καὶ ὁμιλῶν, ἑκατὸν τρεῖς εὐχὰς ἐποίησε. Καὶ τοῦτο αὐτοῦ εἶπον: τὸς, ἐποίησεν εὐχὴν καὶ ἀπέλυσεν ἡμᾶς.

3. Εἶπε Γέρων χρῆζει τούτων ὁ ἄνθρωπος, τοῦ φοβεῖσθαι τὸ τοῦ Θεοῦ κρῖμα, καὶ μισῆσαι τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ἀγαπῆσαι τὴν ἀρετὴν, καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ διὰ παντός.

4. Εἶπεν ὁ 'Αββᾶς Ἰσίδωρος ἐγώ, ὅτε ἤμην νεώτερος καὶ ἔκαθημην εἰς τὸ κελλίον μου, μέτρον συνάξεως οὐκ εἶχον ἢ γὰρ νύξ μου καὶ ἡ ἡμέρα σύναξις ἦν.

5. "Ἐλεγον περὶ τοῦ 'Αββᾶ 'Αρσενίου, ὅτι ὡς Σαββάτου ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς, ἤφει τὸν ἥλιον ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἔτεινε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εὐχόμενος, ἕως πάλιν ἔλαμψεν ὁ ἥλιος εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τότε ἔκαθεζετο.

6. "Ἐδηλωθὴ το μακαρίῳ "Επιφανίῳ τῷ Ἐπισκόπῃ Κύπρου, παρὰ τοῦ "Αββᾶ τῆς Μονῆς ἣν εἶχεν ἐν Παλαιστίνῃ, ὅτι εὐχαῖς σοῦ, οὐκ ἡμελησαμεν το κανόνος ἡμῶν, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς καὶ τὴν τρίτην, καὶ τὴν ἑκτης, καὶ τὴν ἐνά, τὴν ἐπιτελοῦμεν. Ὁ δὲ καταγνοὺς αὐτῶν, ἐδήλωσεν αὐτοῖς λέγων, ὅτι φανεροὶ ἔστε ἀμελοῦντες, τὰς ἄλλας ὥρας τῆς ἡμέρας ἀργοῦντες δεῖ γὰρ τὸν ἀληθινὸν Μοναχόν, ἀδιαλείπτως ἔχειν καὶ τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ψαλμοδίαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

7. Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι Δαβὶδ ὁ Προφήτης ἐν ἁωρία ἠΰχετο, μεσονύκτιον ἐξηγείρετο, πρὸ τοῦ ὄρθρου παρεκάλει, ὄρθρου παρίστατο, πρωτας ἐδέετο, ἐσπέρας καὶ μεσημβρίας ἰκέτευε, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγαν" ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἦνεσά σε.

8. Ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας ὁ Πρεσβύτερός του Πηλουσίου, γενομένης ἀγάπης, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐσθιόντων καὶ συλλαλούντων ἀλλήλοις, ἐπιτιμήσας αὐτοὺς εἶπε σιωπᾶτε, ἀδελφοί, οἶδα ἐγὼ ἀδελφὸν ἔσθιοντα μεθ' ἡμῶν καὶ πίνοντα ποτήρια ὅσα ἡμεῖς, καὶ ἡ εὐχή αὐτοῦ ἀναβαίνει ἐνώπιόν του Θεοῦ ὡς πῦρ.

9. Παρέβαλον ποτὲ τινὲς τῷ Ἀββᾶ Λουκίῳ εἰς τὸ "Ἐνατον, οἱ λεγόμενοι Εὐχिताί Μοναχοί, καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ Γέρων" τί τὸ ἔργον ἡμῶν; Οἱ δὲ εἶπον ἡμεῖς οὐ ψηλαφῶμεν ἐργόχειρον, ἀλλὰ, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἀδιαλείπτως προσευχόμεθα. "Ἐφη ὁ Γέρων οὐκ ἔσθιετε; Οἱ δὲ εἶπον γαί" Καὶ ὁ Γέρων οὐ κοιμᾶσθε ; Καὶ πάλιν συνέθεντο. Καὶ ἠρώτησεν ὁ Γέρων ὅταν οὖν κοιμᾶσθε, τίς εὐχεται ὑπὲρ ὑμῶν; Καὶ οὐχ εὔρον πρὸς τοῦτο ἀποκριθῆναι αὐτῷ.

10. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς συγχωρήσατε μοί, ἰδοὺ οὐ ποιεῖτε καθὼς λέγετε, ἐγὼ δὲ δεικνύω ὑμῖν, ὅτι ἐργαζόμενος τὸ ἐργόχειρόν μου, ἀδιαλείπτως προσεῦχο μαί" καθέξομαι γὰρ σὺν Θεῷ βρέξας τὰ μικρά μου θαλλία, καὶ πλέκων αὐτὰ σειράν, λέγω" ἐλέησον μὲ ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου" οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο εὐχή; Οἱ δὲ εἶπον γαί.

11. Καὶ ὁ Γέρων ὅταν οὖν ἐμμείνω δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐργαζόμενος, ποιῶ, πλεον ἢ ἔλαττον, δεκαεξ νουμία, καὶ παρέχω ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν θύραν τινὶ ἀδελφῷ, τὰ δὲ λοιπὰ ἔσθιω καὶ εὐχεται ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ λαμβάνων τὰ νουμία, ὅτε ἔσθιω ἢ κοιμῶμαι, καὶ διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ, πληροῦται μοί τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι.

Τοῦ Πατρὸς Οἶμαι τὸν Γέροντα πρὸς τὸν ἐκείνων σκοπὸν ἀποκριθῆναι αὐτοῖς, οὐ γὰρ πάντως προσευχὴν μόνην ἐνόμιζε τὴν διὰ τοῦ στόματος ἐ

νεργουμένην τὴν καὶ σωματικὴν. 12. "Ἐλεγον περὶ τινὸς Γέροντος, ὅτι ἐποίησε τετράμηνον παραβάλλον τινὶ ἀδελφῷ εἰς Σκῆταν καθημέραν, καὶ οὔτε ἅπαξ εὔρεν αὐτὸν σχολάζοντα παραβαλὼν οὖν αὐθις, καὶ σταθεῖς πρὸς τὴν θύρα ἔξω, ἤκουσεν αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ λέγοντος" Κύριε, εἰ οὐκ ἤχεϊ τὰ ὄτα μου κράζοντός μου πρὸς σὲ ἐλέησον μὲ διὰ τὰς ἁμαρτίας μου, οὔτε ἐγὼ κάμνω παρακαλῶν σὲ ἡγουν, εἰ ποιεῖς σύ, Κύριε, μὴ βαρεῖσθαι μου τὰ ὄτα ἀπὸ τοῦ κράζειν μὲ διηνεκῶς πρὸς σὲ τὸ ἐλέησον μέ, εἰ τοῦτο σὺ ποιεῖς, ὥστε μὴ ἐμποδίζεσθαι μέ, οὐδὲ ἐγὼ κοπιῶ παρακαλῶν σε.

13. Εἶπε Γέρων ἐὰν μὴ ἔχῃς ταπεινῶσιν πνευματικὴν, ἢ προσευχὴν πνευματικὴν, κτῆσαι αὐτὰ καὶ σωματικά, καὶ δι' αὐτῶν ἔρχονται σοὶ κακεῖνα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

14, Ἐρώτησε τὶς Γέροντα λέγων" πῶς δύναται τὶς πάντοτε προσεύχεσθαι ; ἀσθενεῖ γὰρ τὸ σῶμα πρὸς λειτουργίας. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων' οὐ μόνον τὸ στήναι ἐν καιρῷ προσευχῆς, ἐκεῖνο λέγεται προσευχή, ἀλλὰ τὸ πάντοτε.

15. Λέγει ὁ ἀδελφός, πῶς πάντοτε; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων: εἴτε ἐσθίεις, εἴτε πίνεις, εἴτε ἐν δδῷ περιπατεῖς, εἴτε ἔργον ποιεῖς, μὴ ἀποστῇς τῆς εὐχῆς.

16. Φησιν ὁ ἀδελφός ἐὰν δὲ μετὰ τινὸς ὁμιλῇ τὶς, πῶς δύναται τὸ πάντο: τὲ προσεύχεσθαι πληρώσαι; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων" διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως ὅτε οὖν μετὰ ἄλλου ὁμιλῶν οὐ σχολάζεις προσεύξασθαι, διὰ δεήσεως προσεύχου.

17. Λέγει ὁ ἀδελφός, ποίαν δὲ εὐχὴν ὀφείλει τὶς προσεύχεσθαι; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων' τὸ Πάτερ ἡμῶν' πλὴν καὶ θέλων τοῦτο κατορθῶσαι, ὀφείλει τοὺς ἄν: θρώπους πάντας ὡς ἓνα δρᾶν, καὶ καταλαλιᾶς ἀπέχεσθαι,

Ερμηνεία

ἘΝΑΣ Γέρων Ἀσκητὴς εἶπεν: ἐάν ο Μοναχὸς προσεύχεται πρὸς τὸν Θεόν τότε μόνον, ὅταν ορίζουν τοῦτο αὶ τακταὶ ωραὶ τῆς προσευχῆς, ὁ τοιοῦτος καθόλου δὲν προσεύχεται.

2. Μερικοὶ ἀδελφοὶ διηγήθησαν τὸ ἐξῆς περιστατικόν: Κάποτε -εἶπον - ἐπεσκέφθημεν Γέροντας Ἀσκητὲς καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν, αφοῦ ἐγένετο ἡ ευχή καὶ ἐχαιρετήσαμεν ἀλλήλους, ἐκαθήσαμεν πλησίον τῶν Γερόντων. "Ὅταν δὲ ἐτελειώσαμεν τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν θεμάτων, διὰ τὰ ὁποῖα προσήλθομεν, καὶ ἡτοιμάσθημεν νὰ ἀναχωρήσωμεν, ἐζητήσαμεν νὰ γίνῃ ἡ ευχή κατὰ τὸν ἀποχαιρετισμόν. Τότε ἓνας ἐκ τῶν Γερόντων μᾶς λέγει:

-Τι λοιπόν; Δὲν ηυχήθητε;

- Ἀββά-ἀπαντήσαμεν ἡμεῖς ὅταν εἰσῆλθωμεν εἰς τὸ κελλί σας ἐγένεν ευχῆς καὶ μέχρι τῶρα συνωμιλούσαμεν.

-Συγχωρήσατέ με, ἀδελφοί μου εἶπε πάλιν ὁ Γέρων-ἓνας ἀδελφός, πού ἐκάθητο μαζί σας καὶ συνωμίλει, εἶπεν ἑκατὸν τρεῖς φορές τὴν ευχήν. Αφοῦ δὲ εἶπεν αὐτό, δι' οὗ συνέστησε τὴν αδιάλειπτον ευχήν, μᾶς ἄφησε νὰ φύγωμεν.

3. "Ἐνας Γέρων εἶπεν: Ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα ἔχει ἀνάγκην καὶ ἄνθρωπος νὰ φοβῆται τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, νὰ μισήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ ἀγαπήσῃ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ δέεται συνεχῶς καὶ πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

4. Ο 'Αββάς Ισίδωρος είπε: εγώ, όταν ήμουν νεώτερος και παρέμενα εις το κελλίον μου, δεν είχον μέτρον, διά να προσδιορίζω τον χρόνον τών ακολουθιών, διότι, δι' εμέ, και η νύχτα και η ημέρα ήτο αδιαίρετος χρόνος διά συνεχή ακολουθίαν.

5. Διά τον Αββάς Αρσένιον διηγούνται τα εξής :

"Αργά το Σάββατον, όταν ετελείτο ο εσπερινός διά την Κυριακήν, ήρχιζεν εντατικήν προσευχήν διά ανατάσεως των χειρών προς τον ουρανόν, και παρέμενεν εις την στάσιν αυτήν της επιμόνου έκεσίας, από την στιγμήν που έδυεν ο ήλιος οπίσω αυτού, μέχρι της στιγμής που το πρόσωπόν του εφωτίζετο από τας ακτίνας του ανατέλλοντος ηλίου της Κυριακής. Τότε μόνον εκάθητο.

6. Κάποτε ένας Αββάς, Ηγούμενος μιάς Μονής εις Παλαιστίνην, επεσκέφθη τον μακάριον Επίσκοπος Κύπρου Επιφάνιον και, γενομένης συζητήσεως, του λέγει:

Με τας ευχάς σου δεν παραμελήσαμεν τον κανόνα μας αλλά μετά προθυμίας επιτελούμεν τας καθιερωμένας ακολουθίας, ακόμη και της τρίτης, της έκτης και της ενάτης ώρας.

Ο Επίσκοπος όμως, αντί να τους επαινέση, τους κατηγόρησε και εδήλωσε προς αυτούς αυστηρώς :

-Φαίνεται, ότι είσθε αμελείς, εφ' όσον τας άλλας ώρας της ημέρας αργείτε από την προσευχήν. Διότι ο πραγματικός Μοναχός πρέπει να έχη εις την καρδίαν του συνεχώς και αδιαλείπτως την ευχήν και την ψαλμωδίαν.

7. Ο ίδιος, ο "Άγιος Επιφάνιος Κύπρου, έλεγεν: "Ο Προφήτης Δαυίδ προσηύχετο κατά πάσαν ώραν ούτως έσηκώνετο το μεσονύκτιον διά προσευχήν πρό του όρθρου παρεκάλει τον Θεόν κατά τον όρθρον παρίστατο ενώπιον του Θεού διά της προσευχής το πρωί εδέετο, κατά την εσπέραν και μεσημβρίαν ικέτευε, και δι' αυτό έλεγε: Θεέ μου, επτά φορές την ημέραν σε δοξολογώ «επτάκις της ημέρας ήνεσα σε» (ρηι' 164).

8. Ο 'Αββάς Ησαΐας ο Πρεσβύτερος του Πηλουσίου, όταν κάποτε έγινεν αγάπη¹⁴⁷ και οι αδελφοί συνέτρωνγον και συνομιλουν εις την Εκκλησίαν, τους ήλεγξε διά τας ομιλίας και τους είπε: «'Αδελφοί μου, σιωπάτε εγώ γνωρίζω αδελφόν, που τρώγει μαζί

¹⁴⁷ Αγάπη, ελέγετο, και από τους πρώτους ακόμη Χριστιανικούς χρόνους, η μετά την Θείας Λειτουργίαν παρατιθεμένη Τράπεζα, εις ήν παρεκάθηντο και συνέτρωνγον οι μεταλαβόντες.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

μας και πίνει όσα ποτήρια και ημείς πίνομεν, και όμως εξέρχεται συνεχώς από την καρδίαν του η ευχή προς τον Θεόν, όπως το πύρ».

9. Κάποτε μερικοί Μοναχοί, που έλεγοντο Ευχίται, επεσκέφθησαν τον 'Αββάν Λούκιον εις το "Ένατον. Ο Γέρων, αφού ανεπαύθησαν ολίγον, τους ήρώτησε:

-Με τι ασχολείσθε;

Ημείς δεν εγγίζομεν εργόχειρον-άπλήνησαναλλά, όπως λέγει ο Απόστολος Παύλος, αδιαλείπτως προσευχόμεθα¹⁴⁸.

-Δεν τρώγετε; ήρώτησε πάλιν ο Γέρων. Μάλιστα. -Δεν κοιμάστε; Μάλιστααπλήνησαν πάλιν εκείνοι. "Όταν λοιπόν κοιμάσθε, τότε ποίος εύχεται εξ ονόματός σας; Οι Ευχίται αυτοι Μοναχοί δεν ηδυνήθησαν να του απαντήσουν.

10. Τότε ο Αββάς Λούκιος τους είπε συμβουλευών αυτούς: -Συγχωρήσατε με, διότι δεν ενεργείτε συμφώνως πρός όσα λέγετε εγώ θα σας αποδείξω, ότι και το εργόχειρόν μου εργάζομαι και αδιαλείπτως προσεύχομαι. Κάθομαι δηλαδή, με την βοήθειαν του Θεού, να βρέξω τους μικρούς βλαστούς των φοινίκων, και κατά το διάστημα, που πλέκω αυτούς εις σειράς, διά να κατασκευάσω το ζεμπίλι, λέγω: «Ελέησόν με ο Θεός κατά το μέγα έλέός σου και κατά το πλήθος των οικτιρμών σου εξάλειψον το ανόμημά μου» (Ψαλμ. ν' 3). Αυτό λοιπόν δεν είναι ευχή;

— Μάλιστααπλήνησαν οι Μοναχοί.

11. Ο Γέρων συνέχισεν:

— Όταν δε εργασθώ ολόκληρον την ημέραν, κερδίζω περίπου δέκα έξ νομίσματα" μέρος απ' αυτά τα νομίσματα τα προσφέρω εις κάποιον αδελφόν, ρίπτων αυτά εις την θύραν του κελλίου του, διά να μη με ιδή και με γνωρίση. Με τα υπόλοιπα διατρέφομαι. Ο αδελφός που λαμβάνει την ελεημοσύνην εύχεται, χωρίς να με γνωρίζη, δι' εμέ, όταν εγώ τρώγω ή κοιμάμαι. Τοιουτοτρόπως, με την Χάριν του Θεού, εφαρμόζω την αδιάλειπτον προσευχήν¹⁴⁹.

Του Πατρός (του ερανιστού του Ευεργετινού)

¹⁴⁸ «Αδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσ. ε' 17).

¹⁴⁹ Κατά τον 'Αββάν Λούκιον ή κατά Θεόν εργασία και η εξ αυτής ελεημο: σύνη αποτελεί μορφήν αδιαλείπτου προσευχής.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

Ἐχω την γνώμην, ὅτι ο Γέρων ἀπήντησε πρὸς τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτὸν Μοναχοὺς, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, που ἐπεδίωκον διὰ νὰ τοὺς κατευθύνῃ ὀρθῶς εἰς τὴν ζωὴν τῶν δηλαδὴ δὲν ἐθεώρει ὡς ἀποκλειστικὴν προσευχὴν ἐκείνην μόνον, που ἐκφράζει κανεῖς διὰ τοῦ στόματος, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς ὠρισμένην σωματικὴν στάσιν πρὸς προσευχὴν, (ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἄλλων καθηκόντων, ὡς τῆς ἐργασίας, τῆς ἐλεημοσύνης).

12. Διηγούνται δι' ἓνα Γέροντα, ὅτι ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ἐπεσκέπτετο καθημερινῶς εἰς Σκήτης ἓνα ἀδελφόν, καὶ οὔτε μίαν φορὰν τὸν εὔρε νὰ ἀναπαύεται καὶ νὰ παραμένη ἀργός.

Μίαν ἡμέραν λοιπὸν τὸν ἐπεσκέφθη κρυφίως καὶ ἐστάθη, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός, ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του, κοντὰ εἰς τὴν θύραν. Ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἤκουσε νὰ λέγῃ κλαίων «Κύριε, εἴν τα αὐτιά μου δὲν βουῖζουν ἀπὸ τὸν ἀντίλαλος τῆς ἀπεγνωσμένης πρὸς Σε κραυγῆς μου" «εἰλήσόν με διὰ τὰς ἁμαρτίας μου», οὔτε ἐγὼ κουράζομαι νὰ σε παρακαλῶ δηλαδὴ, εἴν Σύ, Κύριε, κάμης νὰ μὴ βαρύνονται τὰ ὠτα μου ἀπὸ τοῦ νὰ κράζω διαρκῶς πρὸς Σέ το εἰλήσόν με" εἴν το κάμης Σύ αὐτό, ὦ. στε νὰ μὴν ἐμποδίζωμαι, οὔτε καὶ ἐγὼ κουράζομαι νὰ Σε παρακαλῶ¹⁵⁰.

13. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς εἶπεν: εἴν δὲν ἔχης ταπείνωσιν πνευματικῶν καὶ προσευχὴν πνευματικὴν, προσπάθησε νὰ ἀποκτήσης αὐτά, ἔστω καὶ εἰς τὸ χαμηλὸν σωματικῶν ἐπίπεδον τότε δι' αὐτῶν θα ἔλθουν εἰς σε καὶ ἐκεῖνα, δηλαδὴ τὰ πνευματικά¹⁵¹.

14. Ἕνας ἀδελφός υπέβαλεν εἰς ἓνα Γέροντα τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν:

-Γέροντά μου, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ προσεύχεται κανεῖς πάντοτε; Διότι συχνάκις τὸ σῶμα, ἀπὸ ἀσθένειαν, δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν στάσιν τῆς προσευχῆς ἢ τὴν ἀκολουθίαν.

Ο Γέρων ἀπήντησε;

¹⁵⁰ Ο ἄγνωστος Ἀσκητὴς, διὰ τῶν λόγων αὐτῶν δηλοῖ τὸ ἐντονὸν καὶ δραματικὸν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν κραυγῆς. Ἡ υπέρντασις αὐτὴ ἐπιφέρει ἱλιγγον εἰς τὸν κραυγάζοντα με συνέπειαν τὴν ἀναστολὴς τῆς γοερὰς ἐκκλησίσεως. Ἀπὸ τὴν ἀναστολήν αὐτὴν παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τὸν προφυλάξῃ, ὥστε ἡ προσευχή του νὰ παραμείνῃ ἀδιάλειπτος.

¹⁵¹ Σωματικὴ ταπείνωσις, καὶ σωματικὴ προσευχή, εἶναι αἱ ἐξωτερικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν ἀρετῶν αὐτῶν δηλαδὴ ταπεινὴ συμπεριφορὰ, στάσις προσευχῆς κ.τ.λ. Πνευματικὴ δὲ, ἡ ἐσωτερικὴ καὶ ἀδιάλειπτος κατάστασις τῆς ψυχῆς, ἡ βίου: μένη ὡς διαρκῆς συντριβὴ καὶ συνεχῆς προσευχή.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

-Προσευχή δεν λέγεται το να προσεύχεσαι μόνον κατά την ώραν της προσευχής, αλλά το να προσεύχεσαι πάντοτε.

15. -Και πώς είναι δυνατόν να προσεύχεσαι πάντοτε;-ηρώτησεν εκ δευτέρου ο αδελφός.

Ο Γέρων απήντησε πάλιν:

-Είτε τρώγεις, είτε πίνεις, είτε περιπατείς εις τον δρόμον, είτε εργάζεσαι, να μη αφήνης την ευχήν, αλλά να προφέρης αυτήν εσωτερικώς διά της καρδιάς σου.

16. Ο αδελφός και πάλιν ηρώτησε με κάποιαν απορίαν:

Εάν συνομιλῇς με κάποιον, πώς είναι δυνατόν να εφαρμόσης την εσωτερικήν αδιάλειπτον προσευχήν ;

Απεκρίθη ο Γέρων:

-Δι' αυτό είπεν ο Απόστολος «διά πάσης προσευχής και δεήσεως» (Εφεσ. ζ' 18): οσάκις, δηλαδή, συνομιλείς με άλλον και δεν ευκαιρείς να προσευχηθῇς, τότε η καρδιά σου να ψιθυρίζη την δέησιν «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με¹⁵².

17. Ἡρώτησε και εκ τρίτου ο αδελφός: -Ποίαν δε προσευχήν οφείλει κανείς να αναπέμπη εις τον Θεόν; Και εις αυτήν την ερώτησιν ο Γέρων απήντησεν:

-Η καταλληλοτέρα προσευχή είναι το «Πάτερ, ημών». Πλήν όμως εκείνος που επιθυμεί να χρησιμοποιή συνεχώς και αδιαλείπτως την προσευχήν αυτήν, διά να το κατορθώση, πρέπει όλους τους ανθρώπους να τους βλέπη όπως ένα άνθρωπον, και να μη κατηγορή τους συνανθρώπους του.

¹⁵² Κατ' αρχήν το πλήρες ρητόν του Αποστόλου Παύλου είναι «διά πάσης προσευχής και δεήσεως προσευχόμενοι εν παντί καιρώ εν Πνεύματι, και εις αυτό τούτο άγρυπνούντες εν πάση προσκαρτερήσει και δεήσει» (Εφεσ. Σ' 18). 'Επί τη βάσει αυτού του χωρίου γίνεται μία διάκρισις μεταξύ προσευχής και δεήσεως. Τόσον η προσευχή όσον και η δέησις είναι έκδηλώσεις συνεχούς και επιμό: γου ανατάσεως της ψυχής προς τον Θεόν η προσευχή όμως είναι ενέργεια περισ σότερον νοητική ως διατυπωμένη υπό ώρισμένον φραστικόν σχήμα" ενώ δέησις είναι αυθορμητισμός και αλάλητος εκφορά της καρδιάς προς τον Θεόν, διό και δύναται να πραγματοποιείται και οσάκις ακόμη ο νούς είναι απασχολημένος με έτερόν τι αντικείμενον.

Β'. Αντιόχου του Παντέκτου.

ΚΑΙΡΟΣ μὲν παντὶ πράγματι ἀρμόζει καὶ ἐπιτήδειος, καθὰ καὶ Σολομῶν ἀπεφήνατο τῇ δὲ προσευχῇ, πᾶς καιρὸς ἐπιτήδειος, οὐκ ἀνάρμοστος

1 «Εὐλόγησω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις Αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου»· διὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος ἀδιαλείπτως ἡμῖν προστάσσει προσεύχεσθαι, ὥς παντὸς καιροῦ ἐπιτηδείου ὄντος εἰς δέησιν, τὸ αὐτὸ δὲ παρακελεύεται καὶ ὁ Κύριος λέγων· «'Αγρυπνεῖτε ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα ἀκατακρίτως στητὲ ἔμπροσθέν του Βήματος τοῦ Χριστοῦ».

2. Ὁ θέλων οὖν καθαρίσει τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν τῇ μνήμῃ τοῦ Κυρίου διὰ παντὸς ἐκπυρούτω αὐτήν, τοῦτο μελέτης μόνον καὶ ἔργον ἀπαιστος ἔχων. οὗ γὰρ πότε μὲν εὐχεσθαι δεῖ, ποτὲ δὲ μή, τοὺς τὴν ἑαυτῶν σαπρίαν ἀποβαλεῖν ἐθέλοντας, ἄλλ' αἰεὶ τὴν προσευχὴν σχολάζειν ἐν τῇ τηρήσει τοῦ νοῦ, κὰν ἔξω ποὺ τῶν εὐκτηρίων οἴκων αὐλιζώμεθα.

3. Ὁν τρόπον γὰρ καὶ θέλων καθαρίσαι χρυσίον, ἐὰν πρὸς βραχὺ το πῦρ ἐάσῃ σχολᾶσαι τοῦ χωνευτηρίου, σκληρίαν πάλιν τῇ καθαιρουμένῃ ὕλῃ ἐμποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ ποτὲ μὲν μεμνημένος τοῦ Θεοῦ, ποτὲ δὲ μή, καὶ ὅπερ δοκεῖ κτάσθαι διὰ τῆς εὐχῆς, τοῦτο πάλιν ἀπολλυσι διὰ τῆς χαυνότητος.

4. Καὶ καθὼς τὸν σίδηρον ἢ τοῦ πυρὸς διηνεκῆς συνάφεια ποιεῖ ἀλάφη: τὸν, οὕτω καὶ αἱ πυκναι προσευχαι ἔρρωμενεστερον τὸν νοῦν εἰς τὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ παρασκευάζουσι πόλεμον καὶ ὥσπερ ὁ σίδηρος πυρούμενος μεταμορφοῦται εἰς τοῦ πυρὸς τὴν θέαν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς φωτίζεται ἐκ τῆς αἴγλης τοῦ θείου πυρὸς καὶ φωτοειδῆς ὅλος καὶ ἐξαστράπτων γίνεται.

Ερμηνεία

ΔΙΑ κάθε εργασίαν ὑπάρχει καὶ ὁ ἀρμόδιος χρόνος, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Σολομών¹⁵³. Διὰ τὴν προσευχὴν ὅμως εἶναι κατάλληλος ἡ κάθε στιγμή τοῦ χρόνου. Δεν ὑπάρχει δηλαδή καιρὸς, που νὰ μὴ ταιριάζῃ διὰ τὴν προσευχὴν. Ὁ Δαυὶδ λέγει: «Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου» (Ψαλμ. λγ' 2). Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος μάς διατάσσει νὰ προσευχώμεθα ἀδιακόπως, «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσ. ε' 17), διότι ὁ κάθε καιρὸς εἶναι κατάλληλος πρὸς δέησιν. Το ἴδιο πράγμα μὰς συμβουλεύει καὶ ὁ Κύριος λέγων εἰς ἡμᾶς: «'Αγρυπνεῖτε ἐν παντὶ

¹⁵³ «Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι...» (Εκκλ. γ' 1-17).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

καιρώ παρακαλούντες, όπως σταθίτε ακατακρίτως έμπροσθεν τού Βήματος του Χριστού»¹⁵⁴.

2. Εκείνος λοιπόν που θέλει να καθαρίση την καρδίαν του, πρέπει συνεχώς να διαφλέγεται με την ενθύμησιν του Κυρίου αυτή δε την διαρκή και επίμονον ενθύμησιν του Κυρίου πρέπει να καταστήση μοναδικής μελέτης και ακατάπαυστον ενασχόλησιν του. Διότι αυτοί που θέλουν να βγάλουν έξω από την καρδίαν των την σαπίαν των κακών λογισμών και της αμαρτίας, δεν πρέπει άλλοτε μεν να προσεύχωνται, άλλοτε δε όχι, αλλά πάντοτε να ασχολούνται με το πώς ο νούς των θά ευρίσκεται υπό την ακατάπαυστον διέγερσιν της προσευχής, έστω και εάν ευρισκόμεθα έξω από τους ιερούς Ναούς.

3. “Όπως ακριβώς αυτός, που θέλει να καθαρίση χρυσάφι, εάν αφήση, έστω και επ’ ολίγον, να σβύση η φωτιά εις το καμίνι, σκληρύνει και πάλιν το καθαριζόμενον μίγμα, ώστε να είναι αδύνατος ή εκκαθάρισις, τα ίδια παθαίνει και εκείνος, που άλλοτε μεν ενθυμείται τον Θεόν διά της προσευχής, άλλοτε δε όχι και εκείνο, που κερδίζει, διά της προσευχής, το χάνει πάλιν αμέσως κατά την διακοπήν αυτής.

4. Και όπως η συνεχής επαφή του σιδήρου με την φωτιά τον καθιστά άπιαστον από το ανθρώπινον χέρι, τοιουτοτρόπως και αι πυκναι προσευχαι ενισχύουν τον νούν και τον κάμνουν ακατανίκητον εις τον πόλεμον εναντίον του εχθρού. Και όπως ακριβώς ο ευρισκόμενος επί της πυράς σίδηρος μεταμορφώνεται, καθιστάμενος πυρίμορφος, τοιουτοτρόπως και ο νούς, διά της προσευχής, φωτίζεται από την λαμπρότητα της θεϊκής φωτιάς και έτσι γίνεται ολόκληρος φωτόμορφος και ακτινοβόλος.

Γ'. Του Αββά Ησαΐου.

ΤΟ συνεχώς προσεύχεσθαι, άπολλυσι την αιχμαλωσίαν, τὸ δὲ κατὰ μικρὸν άμελῆσαι, μήτηρ έστι τῆς λήθης.

2. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ του Ἐνάτου, ὅτι ἐὰν λογίσηται ἡμῖν καὶ Θεὸς τὰς ἐν ταῖς εὐχαῖς άμελείας, καὶ τὰς ἐν ταῖς ψαλμωδίαις αιχμαλωσίας, οὗ δυνάμεθα σωθῆναι.

Ερμηνεία

¹⁵⁴ «Αγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντί καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τα μέλλοντα γίνεσθαι και σταθῆναι έμπροσθεν του υιού του ανθρώπου» (Λουκ. και 36).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

ΜΕ το να προσεύχεται ο άνθρωπος συνεχώς προφυλάσσεται από την αιχμαλωσίαν των παθών και των πονηρών λογισμών ή δε παραμέλησις της προσευχής, έστω και επ' ολίγον, είναι μητέρα της λησμοσύνης (του Θεού).

2. Ο 'Αββάς Θεόδωρος, που ήσκήτευν εις το Ένατον¹⁵⁵, είπεν, ότι εάν ο Θεός λογαριάση την αμέλειαν, που επιδεικνύομεν εις τας προσευχές και την ευχήν, και την αιχμαλωσίαν του νου μας από διαφόρους σκέψεις, κατά την ώραν της ψαλμωδίας, ασφαλώς δεν θα ήμπορέσωμεν να σωθώμεν.

Δ'. Του Αββά Μάρκου.

ΣΥΝΙΩΝ εις τὸ τοῦ μακαρίου 'Αποστόλου ειρηνέον, μυστικῶς τὴν πάλιν ἡμῶν πρὸς τὰ πνευματικά της πονηρίας εἶναι φήσαντος, γινώσεται καὶ τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου, ἣν ἔλεγε πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν τὸν παραλογιζόμενον τὴν περὶ προσευχῆς ἐντολήν, ἀτοπώτεραι ἀκοαὶ διαδέχονται, ἑτέρα τῇ ἑτέρα καθάπερ δέσμιον παραπέμπουσαι.

Ερμηνεία

ΚΑΚΕΙΝΟΣ, ο οποίος θα αντιληφθῇ το βαθύτερον και πραγματικώτερον νόημα της φράσεως του μακαρίου Αποστόλου Παύλου, ότι η πάλη ημών διεξάγεται εναντίον των πνευματικών δυνάμεων της πονηρίας¹⁵⁶, και όχι προς υλικές και ενσάρκους υποστάσεις, θα εννοήση και την παραβολήν του Κυρίου, διά της οποίας συνιστά, ότι πρέπει συνεχώς να προσευχώμεθα και να μη λιποψυγούμεν¹⁵⁷. Εκείνος ο οποίος παρερμηνεύει την περί προσευχής εντολήν και δεν προσεύχεται αδιαλείπτως, δέχεται αλληλοδιαδόχως άτοπωτέρους λογισμούς και συμβουλές του πονηρού, και μεταφέρεται ως αιχμάλωτος από του ενός πονηρού ακούσματος εις το άλλο.

¹⁵⁵ Βλέπε περί τούτου εν τη υποσημειώσει της σελ.. 458 του Γ' τόμου.

¹⁵⁶ «Ότι ουκ έστιν ημίν η πάλη προς αίμα και σάρκα, αλλά προς τας άρχάς, πρὸς τὰς εξουσίας, προς τους κοσμοκράτορας του σκότους του αιώνος τούτου, προς τα πνευματικά της πονηρίας εν τοις επουρανίοις» (Εφεσ. ς' 12).

¹⁵⁷ «Έλεγε δε και παραβολήν αυτοίς προς το δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αυτούς και μη εκκακεῖν» (Λουκ. ιη 1).

Ε'. Του Αγίου Μαξίμου.

ΣΥΝΕΧΗΣ προσευχή χωρίζει τὸν νοῦν πάντων των νοημάτων, καὶ γυμνὸν αὐτὸν παρίστησι τῷ Θεῷ τὰ γὰρ νοήματα, τῶν πραγμάτων εἴσι νοήματα.

2. Τῶν δὲ πραγμάτων, τὰ μὲν εἰσιν αἰσθητά, τὰ δὲ νοητὰ ἐν αὐτοῖς οὖν ὁ νοῦς διατρίβων τὰ νοήματα αὐτῶν περιφέρει.

3. Ἡ δὲ Χάρις τῆς προσευχῆς, τῷ Θεῷ συνάπτει τὸν γοῦν, τῷ δὲ Θεῷ συνάπτουσα, χωρίζει πάντων των νοημάτων" τότε ὁ νοῦς γυμνὸς Αὐτῷ προσομιλῶν, θεοειδῆς γίνεται.

4. Τοιοῦτος δὲ γενόμενος, τὰ πρέποντα παρ' Αὐτοῦ αἰτεῖ, καὶ τῆς δεήσεως αὐτοῦ οὐ διαμαρτάνει ποτέ.

5. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ Ἀπόστολος ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι κελεύει, ἵνα τὸν νοῦν συνεχῶς τῷ Θεῷ συνάπτοντες, κατὰ μικρὸν ἀπορρηξώμεν τῆς τῶν ὕλι: κῶν προσπαθείας.

Ἑρώτησις

6. Καὶ πῶς ὁ νοῦς δύναται ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι; Καὶ γὰρ ψάλλοντες, καὶ ἀναγινώσκοντες, καὶ συντυγχάνοντες, καὶ διακονοῦντες, εἰς πολλὰ αὐτὸν πέ: ρισπῶμεν νοήματα τὲ καὶ θεωρήματα.

Ἀπόκρισις

7. Οὐδὲν τῶν ἀδυνάτων ἢ θεία Γραφή προστάσσει, ἔπει καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος, καὶ ἔψαλλε, καὶ ἀνεγίνωσκε, καὶ ἐδίδασκε καὶ διηκόνει, καὶ ἔπασχε διω: κόμενος, καὶ ἀδιαλείπτως προσηύχετο.

8. Ἀδιάλειπτος γὰρ ἔστι προσευχή, τὸ τὸν νοῦν ἔχειν ἐν εὐλαβείᾳ πολλή, καὶ πόθῳ προσκείμενον τῷ Θεῷ, καὶ τῆς ἐλπίδος Αὐτοῦ ἀεὶ ἀποκρέμασθαι, καὶ εἰς Αὐτὸν θαρρεῖν ἐν πάσι τοῖς ἔργοις, καὶ τοῖς συμβαίνουσιν οὕτω διακείμενος ὥς ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε «Τὶς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, θλιψίς; ἢ στενοχωρία ; ἢ λιμός, ἢ μάχαιρα ;» καὶ μετ' ὀλίγα «πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε Ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστώτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τίς κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρὶς σαὶ ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν».

9. Οὕτως οὖν ὁ Ἀπόστολος διακείμενος, ἀδιαλείπτως προσηύχετο, ἐν πάσι γὰρ τοῖς τὲ ἔργοις, ὥς εἴρηται, καὶ τοὺς συμβαίνουσιν αὐτῷ, τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ ἀπεκρέματο' διὰ τοῦτο ταῖς θλίψεσιν ἀεὶ ἔχαιρον πάντες οἱ Ἅγιοι, ἵνα εἰς ἕξιν ἔλθωσι τῆς ἐλπίδος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

10. Τὴν τῆς προσευχῆς ἀκράτητον κατάστασιν, ταύτην εἶναι λέγω τὸ ἔ. ξῶ σαρκὸς καὶ κόσμου γενέσθαι τὸν νοῦν, καὶ ἄϋλον πάντη καὶ ἀνίδεον ἐν τῷ προσεύχεσθαι· ὃ οὖν ταύτην τὴν κατάστασιν ἀλώβητον διατηρῶν, οὗτος ὄντως ἀδιαλείπτως προσεύχεται.

Ερμηνεία

ΣΥΝΕΧΗΣ προσευχή απομακρύνει ἀπὸ τὸν νοῦν ὅλα τα νοήματα καὶ πάσαν ἄλλην σκέψιν καὶ τοιοιτοτρόπως εμφανίζει τὸν νοῦν ἐλεύθερον καὶ γυμνόν ἀπὸ περισπασμούς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· διότι τα νοήματα εἶναι αἱ νοητικαὶ εἰκόνες τῶν διαφόρων πραγμάτων εἰς τὴν διάνοιάν μας.

2. Τα πράγματα, ὡς γνωστόν, ἄλλα μὲν εἶναι αἰσθητά, ἄλλα πάλιν νοητά. Εφ' ὅσον λοιπὸν ὁ νοῦς διακινεῖται μέσα εἰς τὴν περιοχὴν τῶν πραγμάτων αὐτῶν, συλλαμβάνει αὐτά καὶ περιφέρει ἐν ἑαυτῷ τὰς νοητικὰς τῶν εἰκόνων.

3. Ἡ χάρις τῆς προσευχῆς φέρει εἰς ἐπαφῆς τὸν νοῦν με τὸν Θεόν ἀπὸ τὴν στιγμήν δε πού ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐπαφή αὐτή, ἀποσεται αὐτομάτως ὁ νοῦς τῶν νοητῶν αὐτῶν εἰκόνων, τῶν νοημάτων, καὶ τότε ἐλεύθερος καὶ γυμνός παντός ἐμποδίου ἐπικοινωνεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ καθίσταται θεοειδής (δηλαδή Θεός κατὰ χάριν καὶ μέθεξις).

4. Εφ' ὅσον δε καταστή τοιοῦτος, ζητεῖ πλέον παρ Αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ, αὐτά που εἶναι ἀπαραίτητα καὶ πρέποντα διὰ τὴν ψυχὴν, καὶ οὕτω ποτέ δεν σφάλλει εἰς τὰ αἰτήματά του, πραγματοποιουμένης πάντοτε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῆς παρακλήσεώς του.

5. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Απόστολος Παῦλος μάς διατάσσει νὰ προσευχώμεθα ἀδιαλείπτως¹⁵⁸, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν διαρκή συνάφειαν τοῦ νοός μας μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, νὰ ἀποκοπῶμεν ἀπὸ κάθε προσπάθειαν, ἀποβλέπουσαν εἰς υλικὸν σκοπὸν.

Ερώτησις

6. Καὶ πῶς ὁ νοῦς δύναται νὰ προσεύχεται συνεχῶς καὶ νὰ ἀφοσιώνεται τελείως εἰς τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς, εφ' ὅσον ὅταν ψάλλωμεν, ἢ ἀναγινώσκωμεν, ἢ συνομιλῶμεν, ἢ, ὅπωςδήποτε, εἴμεθα ἀπησχολημένοι εἰς ἓνα διακόνημα, τότε ἡ νοητικὴ ἐνέργεια, ὁ νοῦς, διαμοιράζεται εἰς πολλὰ νοήματα καὶ θεωρήματα;

Αποκρίσις

¹⁵⁸ «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε...» (Α' Θεσ. ε' 17).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

7. Η Αγία Γραφή τίποτε το αδύνατον δεν προστάσσει, εφ' όσον και ο ίδιος ο Απόστολος Παύλος και έψαλλε και εδιάβαζε, και έδίδασκε και διακονούσε και υπέφερεν από τους διωγμούς και όμως προσηύχετο συνεχώς και αδιαλείπτως.

8. Διότι αδιάλειπτος προσευχή είναι το να έχωμεν πάντοτε τον νούν μας προσηλωμένον με πολλήν ευλάβειαν και πόθον, κοντά εις τον Θεόν: να εξαρτάται πάντοτε ο άνθρωπος από την προς τον Θεό ον ελπίδα και να στηρίζη το θάρρος του, δι' όλα του τα έργα εις Αυτόν. Τότε ο άνθρωπος αυτός πράγματι αδιαλείπτως προσεύχεται. 'Επιστέγασμα της τοιαύτης αδιαλείπτου προσευχής είναι να αντιμετωπίζη όλα τα συμβαίνοντα με την ψυχικήν διάθεσιν του Αποστόλου Παύλου, όστις εις όλας τας περιστάσεις έλεγε: «Τίς ημάς χωρίσει από της αγάπης του Χριστού; θλίψις ή στενοχωρία ή διωγμός ή λιμός ή γυμνότης ή κίνδυνος ή μάχαιρα;» (Ρωμ. η' 35). Και μετ' ολίγον διακηρύσσει την υπέροχον διαβεβαίωσιν: «Πέπεισμαι γάρ, ότι ούτε θάνατος, ούτε ζωή, ούτε 'Αγγελοι, ούτε αρχαί, ούτε δυνάμεις, ούτε ενεστώτα, ούτε μέλλοντα, ούτε ύψωμα, ούτε βάθος, ούτε τις κτίσις ετέρα δυνήσεται ημάς χωρίσει από της αγάπης του Θεού, της εν Χριστώ Ιησού τω Κυρίω ημών» (αυτόθι, 38-39).

9. Με αυτήν λοιπόν την ψυχικήν διάθεσιν ο Απόστολος Παύλος προσηύχετο συνεχώς και αδιαλείπτως· διότι εις όλα του τα έργα, και εις όλα, όσα συνέβαιναν εις αυτόν, είχεν εξαρτήσει τον εαυτόν του από την ελπίδα προς τον Θεόν. Δι' αυτό και όλοι οι Αγιοι έχαιρον πάντοτε εις τας θλίψεις που συνέβαινον εις αυτούς, διά να συνηθίσουν να ελπίζουν διαρκώς εις τον Θεόν.

10. 'Εχω λοιπόν την γνώμην, ότι αυτή είναι η ασυγκράτητος και καθαρά κατάστασης της προσευχής να κατορθώση δηλαδή ο νούς να ευρεθή έξω από την σάρκα και τον κόσμον και να προσεύχεται τελείως απηλλαγμένος από το βάρος της ύλης και τα σχήματα και τας μορφές του παρόντος κόσμου. Αυτός λοιπόν που θα κατορθώση να διατηρήση ακεραίαν και καθαράν αυτήν την κατάστασιν της ψυχής, αυτός πράγματι προσεύχεται αδιαλείπτως.

ΣΤ'. Εν τω Γεροντικώ.

ΗΡΩΤΗΣΕΝ αδελφός Γέροντα λέγων· διατί, ότε εξέρχομαι εις έργον, δά. θυμῷ περι τῆς ψυχῆς μου; Καί ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρον οὗ θέλεις πληρώσαι τὸ γεγραμμένον λέγει γάρ' «Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἢ αἴνεσις Αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου» 'Εὰν τὲ οὖν ἔσω, ἐὰν τὲ ἔξω ᾤς, μὴ ἀποστῇς εὐλογῶν τὸν Θεόν, οὗ στόματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καρδίᾳ, καὶ οὗ μὴ σοῦ ραθυμία κατακυριεύσῃ ποτέ,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

2. Ἐλεγον περὶ τινὸς τῶν Γερόντων, ὅτι ἦν μέγας πανικὸς ποτὲ οὖν, ὡς ἐποίει τὴν σὺναξιν αὐτοῦ, παρέβαλε τὶς αὐτὴ τῶν Γερόντων, καὶ ἔξωθεν ὦν, ἤκουσεν αὐτοῦ μαχομένου ἔνδοθεν μετὰ τῶν οἰκείων λογισμῶν καὶ λέγοντος ἕως πότε δι' ἓνα λόγον ὅλα ἐκεῖνα ἀπῆλθον;

3. Ὁ δὲ ὡς ἤκουσεν, ἐνόμισεν ὅτι μετὰ ἄλλου τινὸς μάχεται, καὶ ἔκρου· σέν, ὥστε εἰσελθεῖν καὶ εἰρηνεύσαι αὐτούς. Εἰσελθὼν οὖν καὶ εὐρῶν μόνον τὸν Γέ. ροντα, εἶπεν αὐτῷ μετὰ τινὸς ἐμάχου, Ἀββᾶς ἦν γὰρ ἔχων πρὸς αὐτὸν παρόη. σίαν. Ὁ δὲ εἶπε μετὰ τὸ λογισμοῦ μου, ὅτι δεκατέσσαρας βίβλους οἶδα ἀπὸ στή· θούς, καὶ ἓνα λόγον ἀκούσας ἔξω, ὡς ἔστην βαλεῖν τὴν σὺναξίν μου, ἤρρησαν ὅλα ἐκεῖνα, καὶ εἷς λόγος ἐκεῖνος ἦλθεν ἔμπροσθέν μου, καὶ διὰ τοῦτο ἔμαχο μὴν τῷ λογισμῷ.

4. Καὶ ἡμεῖς, εἰ ἐπεμελούμεθα προσευχῆς, τοὺς ματαίους λόγους ἔφευγομεν, καὶ τὸν νοῦν ἔνεκαλούμεν δεμβόμενον.

5. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας ὀφείλει ἡ ψυχὴ τοὺς λογισμοὺς ἑαυτῆς ἐν ψαλμῳδία μετὰ κατανύξεως συνάγειν πάντοθεν δεμβομένους, ὡς ἴδια τέκνα, κὰν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας πάλιν σκορπίζωνται, καὶ προσδοκᾷ τὸν Κύριον ἐν πίστει βεβαῖα, ἵνα ἐλθὼν πρὸς αὐτήν, διδάξῃ αὐτήν εὐχὴν ἀληθινὴν καὶ ἀπερίσπαστον, πρὸς τὴν Αὐτοῦ μόνον αἵτησιν.

Ερμηνεία

ἘΝΑΣ ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα:

-Διατί, ὅταν ἐξέρχομαι εἰς ἐργασίας, καταλαμβάνομαι ἀπὸ σκνηρίαν καὶ αδιαφορίαν διὰ τὰ ζητήματα τῆς ψυχῆς μου;

Ο Γέρων ἀπήντησε:

-Διότι δεν θέλεις νὰ ἐφαρμόσης τὸ ἀναγραφόμενον εἰς τὴν Ἀγίας Γραφῆς: «Εὐλογῇσω τὸν Κύριον ἐν παντί καιρῷ, διὰ παντός ἢ αἰνεῖσις Αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου» (Ψαλμ. λγ' 2). Δι' αὐτὸ λοιπὸν εἴτε εὐρίσκεσαι μέσα εἰς τὸ κελλίον σου, εἴτε εὐρίσκεσαι ἔξω, μὴ σταματήσης ἀπὸ τοῦ νὰ εὐλογῇς τὸν Θεόν, ὅχι μόνον με τὸ στόμα σου, ἀλλὰ καὶ με τὴν καρδίαν σου, ὁπότεν οὐδέποτε θὰ σε κατακυριεύσῃ ραθυμία.

2. Δι' ἓνα Γέροντα διηγούνται ὅτι ἐκοπίαζεν υπερβολικὰ εἰς τοὺς ἀσκητικούς ἀγῶνας τοῦ. Κάποτε λοιπὸν ὁ Γέρων αὐτὸς ἐτέλει τὴν ἀκολουθίαν τοῦ καὶ τὸν ἐπεσκέφθη ἓνας ἄλλος Γέρων. Ἐνῷ δὲ ἀκόμῃ ἦτο ἀπ' ἔξω καὶ ἐτοιμάζετο νὰ κτυπήσῃ τὴν θύραν, τὸν ἤκουσε νὰ ἀγωνίζεται, ἀπὸ μέσα εἰς τὸ κελλί, με τοὺς λογισμοὺς τοῦ καὶ νὰ λέγῃ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Ἡ αδιάλειπτος προσευχή)

μεγαλοφώνως: «Πόσον γρήγορα, δι' ένα μόνον λόγον, όλα εκείνα απεχώρησαν και έφυγαν ;».

3. Μόλις ήκουσεν αυτά ο επισκέπτης, ενόμισεν ότι ο Γέρων φιλονικεί μετ' άλλου τινός και δι' αυτό εκτύπησε, διά να εισέλθῃ και ούτω να ειρηνεύσῃ τους φιλονικούντας. “Όταν λοιπόν εισήλθε και εύρε μόνον τον Γέροντα, είπε προς αυτόν:

Με ποίον έμάλλωνες, 'Αββά;

Τού ωμίλησε δε κατ' αυτόν τον τρόπον, διότι είχε το θάρρος μαζί του. Ο Γέρων απήντησεν:

Με τον λογισμόν μου, διότι έχω αποστηθίσει δεκατέσσαρα βιβλία, και όμως ένας μόνος λόγος, τον οποίον ήκουσα απ' έξω, εστάθη ικανός να εκδιώξῃ από την διάνοιάν μου όλα όσα είχα μάθει και να παραμείνῃ κυρίαρχος, μόλις ήρχισα την ακολουθίαν μου δι' αυτό επολέμουν με τον λογισμόν μου.

4. Και ημείς, εάν πράγματι έφροντίζαμεν διά την προσευχήν, θα απεφεύγαμεν να προσέχωμεν εις τους ματαίους λόγους, και θα κατηγορούσαμεν τον νούν, ευθύς ως περιεπλανάτο ασκόπως εδώ και εκεί.

5. Ο 'Αββάς Μακάριος ο μέγας είπε προς τους μαθητές του:

Έχει υποχρέωσιν η ψυχή, κατά την ώραν της ψαλμωδίας, να συγκεντρώσῃ μετά κατανύξεως τους λογισμούς της, που περιπλανώνται ασκόπως εδώ και εκεί, όπως η μητέρα συγκεντρώνει τα παιδιά της, έστω και εάν πάλιν σκορπίζονται από την αμαρτίαν να περιμένη δε μετ' άδιασείστου βεβαιότητος τον Κύριον, διά να έλθῃ πρός αὐτήν και να την διδάξῃ την αληθινήν ευχήν, ώστε απερίσπαστος από τους διαφόρους λογισμούς να ζητή μόνον τον Κύριον.

Ζ'. Του Αγίου Ησαΐου

ΑΝΘΡΩΠΟΣ, εάν μὴ καταλείψῃ πᾶσαν τὴν ἐργασίας τοῦ κόσμου τούτου, οὐ δύναται λατρεύσαι τῷ Θεῷ· ἡ γὰρ λατρεία τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς ἐν τῷ νοῦ ἀλλότριον τί ἐν τῷ προσεύχεσθαι, καὶ ἄδο λεςχεῖν Αὐτῷ ἡγουν ἡδονήν, ἢ κακίαν, ἢ μῖσος, ἢ ζῆλον πονηρόν, ἢ φαντασίαν τινὰ καὶ μέριμναν τῶν τοῦ αἵωνος τούτου.

2. Ταῦτα γὰρ σκοτεινὰ τεῖχη εἴσι, περιέχοντα τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν, καὶ κωλύοντα αὐτὴν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ μὴ ἔαντα αὐτὴν ἀπαντῆσαι τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ εὐλογῆσαι

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Ἡ ἀδιάλειπτος προσευχή)

Αὐτόν, καὶ προσεύξασθαι Αὐτῷ ἀγνώως καὶ πεφωτισμένως, ἐν γλυκύτητι καρδίας καὶ ἀγάπης ἡδύτητι.

3. “Ὅσον γὰρ ἡ ψυχὴ μεριμνᾷ τῶν ἔξωθεν, νεκρούται ὁ νοῦς, καὶ λοιπὸν τὰ ἔνδοθεν πάθη πράττει τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἀδιαφόρως εἰ δὲ ἀποστῇ ἡ ψυχὴ τῆς μερίμνης τῶν ἔξωθεν, τότε χαίρεται ὁ νοῦς καὶ ἴσταται.

4. Κατανοεῖ δὲ καὶ ἡ ψυχὴ τὰ ἔνδοθεν αὐτῆς πάθη διὰ τοῦ νοῦς καὶ λοιπὸν ὁ νοῦς φροντίζει τῆς ψυχῆς ἕως οὐ ἀπορρίψη αὐτὰ ἐξ αὐτῆς, καὶ γεννήσῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκθρέψῃ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ τότε γίνονται ἀμφοτέροι μία καρδιά, καὶ ὑποτάσσεται ἡ ψυχὴ τῷ νοί, καθὼς ὑποτάσσεται ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί, καὶ γίνεται καὶ νοῦς αὐτῆς κεφαλὴ, καθὼς καὶ ὁ ἀνὴρ κεφαλὴ ἔστι τῆς γυναικός, κατὰ τὸν Ἀπό: στόλον, καὶ ἐν γενόμενοι ἐν Κυρίῳ οὐκέτι διαίρεσιν ἔχουσιν,

5. Οἱ οὖν ἀξιωθέντες εἰς τὸ τοιοῦτον μέτρον φθᾶσαι, οὗτοι εἰσιν οἱ εὐχό. μενοι τῷ Θεῷ ἐν ἀγνείᾳ, οὗτοι εἰσιν οἱ φωτισθέντες ἐκ Θεοῦ, οὗτοι εἰσιν οἱ ἀληθεῖς προσκυνηται, οὓς ζητεῖ ὁ Θεός, οὗτοι εἰσιν ἐν οἷς ἐνοικεῖ καὶ ἔμπεριπατεῖ ὁ Ὑψιστος, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

6. Περὶ τούτων καὶ ὁ Σωτὴρ εἶπεν «ὅτι ἐὰν συμφωνήσωσι δύο περὶ παντος οὐ ἐὰν αἰτήσωνται ἐν τῷ ὀνόματί μου, γενήσεται αὐτοῖς». “Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ τῷ νοί συμφωνήσῃ καὶ ἐνοποιηθῇ, ἐν τῷ Κυρίῳ λοιπὸν μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ" καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἔφη" «μείνατε ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν ὑμῖν».

7. Τῷ οὖν μένοντι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τῆς πράξεως, μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ διὰ τῆς θεωρίας ἐὰν γὰρ ἡ ψυχὴ ἐλευθερωθῇ, καὶ παρέλθῃ τὰ κωλύοντα αὐτὴν ἐν τῷ ἀέρι, τότε μένει ἐν τῷ Θεῷ καὶ δέχεται ἐκ τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἐν σῶμα ἔστι, καὶ ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἐν πνεῦμα ἔστι, πᾶσα δὲ παράφυσις, πόρνη ὀνομάζεται.

8. Ἡ οὖν ψυχὴ ἡ κολληθεῖσα τῷ Κυρίῳ διὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν Αὐτῷ ἀεὶ μένει, καὶ διδάσκεται παρ' Αὐτοῦ πῶς δεῖ Αὐτῷ εὐχέσθαι, καὶ προσκυνεῖ Αὐτὸ ἀδιαλείπτως, οὔσα Αὐτοῦ ἀδιάσπαστος, καὶ Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος μένει ἐν αὐτῇ ἀναπαύων αὐτῶν, καὶ χορηγῶν καὶ ἀποκαλύπτων αὐτῇ τὰς τιμὰς καὶ χαρίσματα Αὐτοῦ τα ἀνεκκλάλητα.

9. Ὁ οὖν τοιούτως ἄνθρωπος οὐκέτι ἁμαρτάνει, οὐδὲ ἄπτεται αὐτοῦ καὶ πονηρός, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται, καθὼς γέγραπται, ὅτι ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει.

Ερμηνεία

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

ΕΑΝ ο άνθρωπος δεν εγκαταλείψη πάσαν κοσμικής εργασίας, "ν δεν είναι δυνατόν να λατρεύση τον Θεόν· διότι πραγματική λατρεία του Θεού είναι το να μη έχωμεν, κατά την ώραν της προσευχής, εις τον νούν μας τίποτε ξένον προς τον σκοπόν και την καθαρότητα της προσευχής και να απασχολούμεθα με αυτό: δηλαδή να μη έχωμεν εις τον νούν μας ούτε ηδονήν, ούτε κακίαν, ούτε μίσος, ούτε φθόνον (ζήλον πονηρόν), ούτε φανταστικήν εικόνα, ούτε φροντίδα διά πράγματα εκ του αιώνος τούτου, του παρερχομένου.

2. Αυτά όλα είναι σκοτεινά τείχη, που φυλακίζουν την ταλαίπωρον ψυχήν και εμποδίζουν αυτήν εις τον αέρα και δεν την αφήνουν να συναντήσῃ τον Θεόν, ώστε μυστικώς και κρυφίως να ευλογήσῃ Αυτον και να προσευχηθῇ προς Αυτόν με αγνότητα, με θείον φωτισμόν, με γλυκείαν καρδίαν και να δοκιμάσῃ την πνευματικήν ηδονήν της αγάπης και του θείου έρωτος.

3. Διότι όσον η ψυχή μεριμνά και φροντίζει διά τα σωματικά και κοσμικά ζητήματα, νεκρώνεται ο νούς και, ως εκ τούτου, τα εντός του ανθρώπου πάθη ενεργούν χωρίς έλεγchon εφ' όσον όμως η ψυχή εγκαταλείψη την πνευματοκτόνον μέριμναν των εξωτερικών υποθέσεων, τότε χαίρεται ο νούς και στέκει σταθερός και αμετακίνητος (ανυψούμενος προς τον Θεόν).

4. Και η ψυχή αντιλαμβάνεται πλήρως τα εντός αυτής πάθη με την νοητικήν δύναμιν του νοός φροντίζει λοιπόν ο νούς διά την ψυχήν, μέχρις ότου η ψυχή απορρίψῃ τα πάθη εκτός αυτής, και με την γονιμοποιόν δύναμιν του νού γεννήσῃ και εκθρέψῃ τα τέκνα αυτής.

Και τότε πλέον νούς και ψυχή θα εναρμονισθούν, καθ' όσον αφορά τάς κινήσεις και επιθυμίας, και γίνονται οι δύο μία καρδιά, οπότεν η ψυχή υποτάσσεται εις τον νούν, όπως η γυναίκα υποτάσσεται εις τον άνδρα και ο νούς αποβαίνει κεφαλή της ψυχής, όπως και ο άνδρας είναι η κεφαλή της γυναικός, όπως είπεν ο Απόστολος Παύλος¹⁵⁹. Εις την περίπτωσιν δε αυτήν, συνδεόμενοι εν Κυρίω, δεν είναι πλέον διηρημένοι, διϊστάμενοι και αντιδικούντες.

5. Όσοι λοιπόν ήξιώθησαν να φθάσουν εις τοιούτον υψηλόν πνευματικών μέτρον, είναι αυτοί που προσεύχονται εις τον Θεόν με ψυχικήν αγνότητα, είναι αυτοί που εφωτίσθησαν υπό του Θεού, αυτοί είναι οι αληθινοί προσκυνηται, τους οποίους ζητεί

¹⁵⁹ «Ο άνήρ έστι κεφαλή της γυναικός» (Εφεσ. ε' 23).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

ο Θεός, αυτοί είναι, τέλος, εις την καρδίαν των οποίων ο "Υψιστος ενοικεί και περιπατεί, όπως λέγει και η Αγία Γραφή¹⁶⁰.

6. Περί αυτών είπε και ο Σωτήρ, ότι εάν ευρεθούν δύο και συμφωνήσουν περί παντός πράγματος, που ήθελον ζητήσει παρά τού Θεού, εν τω ονόματί μου, θα πραγματοποιηθή το αίτημά των¹⁶¹. Διότι όταν η ψυχή συμφωνήση με τον νούν, και γίνη ένα μαζί του, παραμένει πλέον ο νούς εις τον Κύριον και ο Θεός εις αυτόν τον νούν, πραγματοποιούμενου ούτω τού λόγου, που είπε ο Κύριος εις το Ιερόν Ευαγγέλιον: «Μείνατε εις εμέ και εγώ θα μείνω εντός υμών»¹⁶².

7. Εις αυτόν λοιπόν, που μένει πιστός εις τον Θεόν διά της ένα ρέτου πράξεως, και ο Θεός παραμένει εις την καρδίαν του δια της θεωρίας¹⁶³. Διότι εάν η ψυχή απελευθερωθή από τα δεσμά του κοσμικού λογισμού και των φροντίδων και προσπεράση τα εμπόδια της εις τον αέρα, τότε μένει εις τον Θεόν και δέχεται τις ακτίνας και τας δωρεάς του Πνεύματος Αυτού.

Το ανωτέρω νόημα στηρίζεται και εις το 'Αποστολικόν λόγιον. συμφώνως προς τον οποίον, και προσκολλώμενος προς την πόρνην γίνεται ένα σώμα με αυτήν, ενώ ο προσκολλώμενος προς τον Κύριον γίνεται ένα πνεύμα με Αυτόν¹⁶⁴: ως γνωστόν δε πάσα σχέσις, συναπτομένη έξω των όρων και των νόμων της χριστιανικής διδασκαλίας, ονομάζεται πόρνη.

8. Η ψυχή λοιπόν, που προσεκολλήθη εις τον Κύριον, διά τού πνεύματος, μένει πάντοτε εις Αυτόν και διδάσκεται παρ' Αυτού πώς πρέπει να προσεύχεται εις Αυτόν και τον προσκυνεί συνεχώς και αδιακόπως παραμένουσα αδιασπάστως ηνωμένη μετ' Αυτού" αντιστοίχως και ο ίδιος ο Κύριος παραμένει εις την ψυχήν αυτήν αναπαύων αυτήν, επιχορηγών και αποκαλύπτων εις αυτήν τάς ουρανίους τιμάς και τα ανεκλάλητα Αυτού χαρίσματα.

¹⁶⁰ «Ενοικήσω εν αυτοίς και έμπεριπατήσω...» (Β' Κορ. ς' 16).

¹⁶¹ «Πάλιν αμήν λέγω υμίν ότι εάν δύο υμών συμφωνήσωσιν επί της γης περί παντός πράγματος ού εάν αιτήσωνται, γενήσεται αυτοίς» (Ματθ. ιη' 19).

¹⁶² «Μείνατε εν εμοί, κάγώ εν υμίν» (Ιωαν. ιε' 4).

¹⁶³ Επί του προκειμένου θεωρία εννοείται η πνευματική και άλλος εικών του Θεού, ήτις σχηματίζεται εις την διάνοιαν τοῦ μετ' επιμονής και δι' αυστηράς περισυλλογής σκεπτομένου τον Θεόν ή η όρασις του Θεού διά των οφθαλμών της διανοίας.

¹⁶⁴ «Ουκ οίδατε ότι ο κολλώμενος τη πόρνη εν σώμα εστιν ; έσονται γάρ, φησίν, οι δύο εις σάρκα μίαν' δ δέ κολλώμενος τω Κυρίω εν πνεύμα εστι» (Α' Κορ. ς' 16-17).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

9. Αυτός λοιπόν ο άνθρωπος δεν αμαρτάνει πλέον, αλλ' ούτε και τον εγγίζει καθόλου και πονηρός, διότι έχει αναγεννηθή από τον Θεόν, όπως λέγει και η Αγία Γραφή, ότι αυτός που έχει γεννηθή από τον Θεόν δεν αμαρτάνει¹⁶⁵.

Η'. Του Αγίου Μάρκου.

ΠΟΛΛΟΙ μὲν εἴσι προσευχῆς τρόποι, ἕτερος ἑτέρου διαφορώτερος ὅμως οὔτε εἷς τρόπος προσευχῆς ἐπιβλαβὴς τυγχάνει, εἰ μὴ τί ἂν οὐκ ἔστιν Ἄ εὐχή, ἀλλ' ἐργασία σατανική.

2. Τυφλὸς ἐστὶ κρᾶζων καὶ λέγων " Υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησον μέ, καὶ προσευχόμενος σωματικῶς, καὶ μὴ ἔχων γνῶσιν πνευματικῆς καὶ ποτὲ τυφλὸς ἀναβλέψας καὶ ἰδὼν τὸν Κύριον, οὐκέτι Υἱὸν Δαβίδ, ἀλλ' Ὑτον Θεοῦ ὁμολογήσας προσεκύγησεν ἐν καιρῷ μνήμης Θεοῦ πολυπλασίασον δέησιν, ἵνα ὅταν ἐπιλάβῃ, ὁ Κύριος ὑπομνήσῃ σοί.

3. Οὐκ ἔστι τελεία προσευχή, χωρὶς γοητῆς ἐπικλήσεως ἀπερισπάστως εὐχόμενος ἐννοίας, ἔπακουει ὁ Κύριος.

4. Νοῦς ἀπερισπάστως εὐχόμενος, θλίβει καρδίαν, «καρδίαν δὲ συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει». Προσευχὴ ἄρδεμβος, σημεῖον φιλοθεΐας τῷ παραμένοντι, ἀμέλεια δὲ αὐτῆς καὶ δεμβασμός, φιληδονίας τεκμήριον.

5. Ὁ ἄθλιπτως ἀγρυπνῶν, καὶ μακροθυμῶν καὶ προσευχόμενος, Πνεῦμα τὸς Ἁγίου ἐναργῶς μέτοχος τυγχάνει, ὁ δὲ θλιβόμενος ἐν τούτοις καὶ θελήματι ὑπομένων, ταχέως καὶ οὗτος τυγχάνει τῆς ἀντιλήψεως.

6. Εἴποτε λάβῃς καθαρᾶς προσευχῆς καθαρὸν τόπον, τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων, ἀναδιδομένην παρὰ τῶν ἐχθρῶν, μὴ καταδέχου, ἵνα μὴ τὸ μεῖζον ἀπολέσης κρεῖσσον γὰρ τοῖς τῆς προσευχῆς βελεσι κατατοξεύειν αὐτόν, κάτω ποῦ συγκεκλεισμένον, ἢ προσομιλεῖν αὐτῷ τὰ σκύλα προσφέρονται, καὶ ἀποσπᾶν ἡμᾶς τῆς κατ' αὐτοῦ δεήσεως μηχανωμένω.

7. Ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων γνῶσις ἐν καιρῷ πειρασμοῦ καὶ ἀκηδίας ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἐν καιρῷ δὲ καθαρᾶς προσευχῆς καταβλάπτειν εἴωθεν.

¹⁶⁵ «Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ αμαρτίαν οὐ ποιεῖ ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει καὶ οὐ δύναται αμαρτάνειν ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται» (Α' Ἰωάν. γ' 9).

ΠΟΛΛΟΙ τρόποι προσευχής υπάρχουν, που διαφέρουν μεταξύ των όμως ούτε ένας τρόπος προσευχής υπάρχει, πού να βλάπτει τον προσευχόμενον. Εκτός εάν ο τρόπος αυτός δεν είναι προσευχή, αλλ' εργασία σατανική.

2. Εκείνος που προσεύχεται διά του αναλόγου σωματικού σχήματος, χωρίς την εσωτερικήν πνευματικήν γνώσιν, ομοιάζει με τον τυφλόν του Ευαγγελίου, που έκραζε και έλεγεν «Υιέ Δαβίδ, ελέησόν με» (Μάρκ. ι' 48, Λουκ. ιη' 38-39). Ο τέως όμως τυφλός, όταν ανέβλεψε και εγνώρισε τον Κύριον τον ώμολόγησε πλέον Υιόν Θεού, χωρίς να τον ονομάζει Υιόν Δαβίδ, και τον προσεκύνησεν¹⁶⁶. Όταν ευρίσκεσαι απορροφημένος από την έντονον μνήμην του Θεού, να πολλαπλασιάσης την πρός Αυτόν δέησίν σου, διά να σου υπενθυμίξη συνεχώς και ο Κύριος την θείαν Αυτού παρουσίαν, εάν τον ξεχάσης επ' ολίγον¹⁶⁷.

3. Δεν είναι δυνατόν να υπάρξη τελεία προσευχή, εφ' όσον ο νούς με τον ιδικόν του τρόπον δεν επικαλείται το Θείον όνομα. Όταν ο νούς προσεύχεται, μακράν παντός γήινου περισπασμού, τότε και ο Θεός προσέχει εις την προσευχήν αυτήν.

4. Νούς ο οποίος εύχεται προς τον Θεόν απηλλαγμένος πάσης γήινου ενασχολήσεως, συντρίβει την καρδίαν¹⁶⁸, «καρδίαν δε συντετριμμένην και τεταπεινωμένην ο Θεός ουκ εξουδενώσει». Προσευχή αδιατάρακτος από ασκόπους περιπλανήσεις του νού, είναι απόδειξις φιλοθείας διά τον παραμένοντα εις αυτήν.

¹⁶⁶ «Ήκουσεν ο Ιησούς ότι εξέβαλον αυτόν έξω, και εύρων αυτόν είπεν αυτόν" συ πιστεύεις εις τον Υιόν του Θεού; Απεκρίθη εκείνος και είπε και τις έστι, Κύριε, ίνα πιστεύσω εις αυτόν ; Είπε δε αυτό ο Ιησούς και εώρακας αυτον και ο λαλών μετά σου εκείνός εστιν. Ο δε έφη πιστεύω, Κύριε και προσεκύνησεν αυτόν» (Ιωάν. θ' 35-38). Σημείωσαι ότι αξία ιδιαιτέρας προσοχής τυγχάνει η βαθυτάτη και αξιόλογος διάκρισις ή γενομένη ενταύθα μεταξύ σωμα τικής και πνευματικής προσευχής. Η διάκρισις αυτή καθίσταται σαφής με το παράδειγμα του τυφλού. Ο τυφλός προσεύχεται σωματικώς δι' υλικές ανάγκας εκ στιγμιαίας αφορμής, και χωρίς να έχη περί του Σωτήρος την υψηλής πνευματικήν γνώσιν τυχών όμως του ποθουμένου και γνωρίσας τον Κύριον, ουχί πλέον ως υιόν (απόγονον) του Δαβίδ κράζει Αυτόν, αλλ' ως Υιόν του Θεού προσκυνεί" ουχί δηλαδή σωματικώς αλλά πνευματικώς πλέον προσεύχεται.

¹⁶⁷ Δεν πρόκειται για την εξ απιστίας ή αδιαφορίας λησμοσύνης του Θεού, αλλά περί μιάς παροδικής και φευγαλέας χαλαρώσεως της εντατικής και συνεχούς προσηλώσεως προς τον Θεόν, της αδιαλείπτου προσευχής.

¹⁶⁸ Νούς εννοείται η εν τώ ανθρώπω κυρίαρχος νοητική δύναμις, ήτις και μόνον συνδέει τον άνθρωπος με τον Θεόν. "Ως τοιαύτη όμως πρέπει να είναι απηλλαγμένη πάσης υλικής αισθήσεως, παντός συναισθηματισμού, ών κέντρον θεωρείται η καρδιά.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

απ’ εναντίας, αμέλεια κατά την προσευχήν, και άσκοπος περιπλάνησις εις επιγείους σκέψεις, είναι αφληδονίας.

5 Εκείνος που έφθασεν εις το σημείον να αγρυπνή, να μακροθυμή και να προσεύχεται ευχαρίστως, χωρίς στενοχωρίαν, είναι όλοφάνερα μέτοχος του Αγίου Πνεύματος αλλά και εκείνος, που στενοχωρείται διά να τα επιτύχη, αγωνιζόμενος προς τα εμπόδια και τας δυσκολίας της ανθρωπίνης αδυναμίας, και επομένων, με την θέλησιν του, τας εξ αιτίας της επιμόνου προσπαθείας θλίψεις, γρήγορα και αυτός θα τύχη της φροντίδος και αντιλήψεως του Θεού.

6. Εάν κάποτε φθάσης εις το μέτρον καθαράς προσευχής, να μη απασχοληθής με την γνώσιν των πραγμάτων, που υποβάλλει και έχθρός, διά να μη χάσης το μεγαλύτερος κέρδος διότι είναι προτιμότερον να κατατοξεύωμεν αυτόν με τα βέλη της προσευχής, όταν κάπου κάτω έχει κλειστή ασφαλώς, παρά να έρχώμεθα εις επικοινωνίας μαζί του, υπό το πρόσχημα προσφοράς λαφύρων προς ημάς αυτό είναι μία παγίδα του να μας αποσπά από την δέησιν προς τον Θεόν, που στρέφεται εναντίον του.

7. Διότι η ενασχόλησης με την γνώσιν των πραγμάτων ώφελεί τον άνθρωπον εις στιγμές πειρασμού και πνευματικής καταπτώσεως, συνήθως όμως τον βλάπτει σημαντικώς κατά την ώραν της καθαράς προσευχής¹⁶⁹.

Θ'. Του Αγίου Ισαάκ.

ΕΙ έπιμελῇ κτήσασθαι καθαρὰν προσευχήν, μάκρυνον σεαυτὸν ἀπὸ τῆς θέας τοῦ κόσμου, καὶ ἔκκοψον τὰς συντυχίας, καὶ μὴ θέλε ὑποδέξασθαι εἰς τὸ κελλίον σου ἐν συνηθείᾳ φίλους, μηδὲ ἐν προσχήματι χρηστότητος, ἀλλὰ μόνους τοὺς σοὶ ὁμοτρόπους καὶ ὁμογνώμονας καὶ συμμύστας.

¹⁶⁹ Καίτοι το νόημα είναι σαφές, εν τούτοις υποσημειούμεν τα εξής: κατά την ώραν της προσευχής ο νούς πρέπει να είναι απηλλαγμένος και απ' αυτήν ακόμη την πρόσ γνώσιν ορμήν και κίνησιν, ήτις συνεχώς στροβιλίζεται εντός της διανοίας, είτε υπό την μορφήν φιλοσοφικής διαθέσεως, είτε υπό την μορφήν συγκεκριμένης περί τι αντικείμενον ερευνητικής σπουδής. Κατά την γνώμην τού “Αγίου Μάρκου ή εις άλλας στιγμής ωφελούσα τοιαύτη διάθεσις και γνωστική κίνησις, κατά την ώραν της προσευχής αποβαίνει παγίς του διαβόλου δια να αποσπά τον προσευχόμενον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

2. Καὶ φοβοῦ τὴν φύρσιν τῆς ψυχικῆς ὁμιλίας, μετὰ τὸ ἐκκόψαι τὴν ἔξω» θὲν συντυχίαν πέφυκε γὰρ ἡ ψυχὴ ταχέως μεταλλάττειν συντυχίαν ἐκ συντυχίας, εἴαν μὴ ἐπιδειξώμεθα μικρὰν ἐπιμέλειαν.

3. Σύζευξον δὲ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῇ προσευχῇ, ἥτις τὴν ἐξωτικὴν φύρσιν ἀναιροῦσα, ὕλη τῇ προσευχῇ γίνεται καὶ συνάγει τὸν νοῦν, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἐπιτεύξη τοῦ ποθουμένου.

Ερμηνεία

ΕΑΝ φροντίζης να αποκτήσης την καθαρὰν προσευχήν, να απομακρυνθῇς, ὅσον δύνασαι, ἀπὸ τὴν θέαν τοῦ κόσμου, να κόψῃς τὴν ἐπικοινωνίαν με ἀνθρώπους, καὶ να ἀποφεύγῃς να υποδέχεσαι εἰς τὸ κελλί σου τοὺς συνηθισμένους φίλους σου, οὔτε καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι θα τοὺς κάμῃς καλὸ, ἀλλὰ να παραμένῃς μόνον με αὐτοὺς, που εἶναι ομότροποι μαζί σου, που ἔχουν τὴν ἰδίαν γνώμην με σέ καὶ που ἐνασχολοῦνται, μαζί με σέ, με τὴν μυστικὴν προσευχήν.

2. Οταν κατορθώσης να ἀποκόψῃς ἐξωτερικὲς συναναστροφάς, να φοβήσαι τὴν σύγχυσιν τῆς ψυχικῆς ὁμιλίας διότι ἡ ψυχὴ ἐκ φύσεως εἶναι πλασμένη να μεταλλάξῃ συζήτησαν ἀπὸ συζήτησιν (να μεταπίπτῃ ἐκ τοῦ ενός θέματος εἰς τὸ ἄλλο), εἴαν δὲν ἐπιδείξωμεν ολίγην φροντίδα (διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς καθαρὰς προσευχῆς).

3 Φρόντισε δε να συνδέσῃς με τὴν προσευχήν καὶ τὴν ψυχωφελὴ ἀνάγνωσιν, ἡ ὁποία καταστρέφει πάντα σύνδεσμον τῆς διανοίας με τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ τὰς πολυμορφους σχέσεις του, μεταβάλλεται εἰς υλικὴν τῆς προσευχῆς καὶ συγκεντρώνει τὸν νοῦν: τοιουτοτρόπως, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, θα ἐπιτύχῃς ολίγον κατ' ολίγον τοῦ ποθουμένου.

Ι'. Του Αγίου Μαξίμου.

Ο ΤΙΣ ἀγαπᾷ, τούτου καὶ ἀντέχεται πάντως καὶ πάντων τῶν πρὸς τοῦ τῷ ἐμποδιζόντων αὐτῷ καταφρονεῖ, ἵνα αὐτοῦ μὴ στερηθῇ καὶ ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, ἐπιμελεῖται καὶ καθαρὰς προσευχῆς καὶ πᾶν πάθος πρὸς τοῦτο ἐμποδίζον αὐτῷ, ἀποβάλλει ἔξ αὐτοῦ.

2. Ὁ γνησίως τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, οὗτος καὶ ἀπερισπάστως προσεύξεται πάντως καὶ ὁ ἀπερισπάστως προσευχόμενος, οὗτος γνησίως τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ, οὐκ εὔχεται δὲ ἀπερισπάστως ὁ τινὶ τῶν ἐπιγείων ἔχων προσηλωμένον τὸν νοῦν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

3. Ὁ νοῦς πράγματι χρονίζων αἰσθητῶ, πάντως πάθος ἔχει πρὸς αὐτό, οἷον ἐπιθυμίας, ἢ λύπης, ἢ ὀργῆς, ἢ μνησικακίας, καὶ εἰ μὴ τοῦ πράγματος ἐκείνου καταφρονεῖ, τοῦ πάθους ἐλευθερούσθαι οὐ δύναται.

4. Ἔργον τῶν ἐντολῶν, ψιλὰ ποιεῖν τὰ τῶν πραγμάτων νοήματα ἀναγνώσεως δὲ καὶ θεωρίας, αὐτὸν τὸν νοῦν ἀπεργάζεσθαι, ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει τὸ ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι.

5. Οὐκ ἄρκεῖ ἡ πρακτικὴ μέθοδος πρὸς τὸ τελείως τῶν παθῶν ἐλευθερω: θῆναι, εἴμη καὶ διάφοροι αὐτὸν διαδέχονται πνευματικαὶ θεωρίαι" ἡ μὲν γὰρ ἀκрасίας καὶ μίσους τὸν νοῦν ἐλευθεροί, αἱ δὲ καὶ λήθης καὶ ἀγνοίας αὐτὸν ἅ. παλλάττουσι, καὶ οὕτως δυνήσεται ὡς δεῖ προσεύξασθαι.

6. Τῆς καθαρᾶς προσευχῆς δύο εἰσὶν ἀκρότατοι καταστάσεις, ἡ μὲν τοῖς πρακτικοῖς, ἡ δὲ τοῖς θεωρητικοῖς ἐπισυμβαίνουσα καὶ ἡ μὲν ἐκ φόβου Θεοῦ καὶ ἐλπίδος ἀγαθῆς τῇ ψυχῇ ἐγγίνεται, ἡ δὲ ἀπὸ θείου ἔρωτος καὶ ἀκροτάτης καθάρσεως.

7. Γνωρίσματα δὲ τοῦ μὲν πρώτου μέτρου, τὸ ἐντὸς συναγαγεῖν τὸν νοῦν ἐκ πάντων τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων, καὶ ὡς αὐτοῦ παρισταμένου τῷ Θεῷ, ὥσπερ καὶ παρεστι, ποιεῖσθαι τὰς προσευχὰς ἀπερισπάστως καὶ ἀνενοχλήτως.

8. Τοῦ δὲ δευτέρου, τὸ ἐν αὐτῇ τῇ δομῇ τῆς προσευχῆς ἄρπαγεναι τὸν νοῦν ὑπὸ τοῦ θείου καὶ ἀπείρου φωτός, καὶ μήτε ἑαυτοῦ μήτε τινὸς ἄλλου τῶν ὄντων τὸ σύνολον ἐπαισθάνεσθαι, εἴμη μόνου του διὰ τῆς ἀγίας ἀγάπης ἐν ἑαυτῷ τὴν τοιαύτην ἔλλαμψιν ἐνεργοῦντος τότε δὲ καὶ τοὺς περὶ Θεοῦ λόγους κιγούμενος, καθαρᾶς καὶ τρανᾶς τὰς περὶ Αὐτοῦ λαμβάνει ἔμφασεις.

9. Δυνατὸς ἀνὴρ καὶ τὴ πράξει τὴν γνῶσιν συζεύξας τὴ μὲν γάρ, τὴν ἐπιθυμίαν μαραίνει καὶ τὸν θυμὸν ἡμεροί, τὴ δὲ τὸν νοῦν πτεροί καὶ πρὸς Θεὸν ἐκδημεῖ.

10. "Ὡσπερ τὸ σῶμα ἀποθνήσκον πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ κόσμου πρᾶ: γμάτων, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἐν τῷ ἄκρως προσεύχεσθαι ἀποθνήσκων, πάντων χω: ρίζεται τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων ἔαν γὰρ μὴ τὸν τοιοῦτον ἀποθάνῃ θάνατον, μετὰ Θεοῦ εὐρεθῆναι καὶ ζῆσαι ἀδύνατον.

11. Τοὺς μὲν ἄκρως προσευχομένους, πολемоῦσιν οἱ δαίμονες, ἵνα τὰ νοήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ψιλὰ ἀναλάβωσί τους δὲ γνωστικούς, ἵνα ἔγχρονίζωσι πρὸς αὐτοὺς οἱ πονηροὶ λογισμοὶ τους δὲ περὶ τὴν πρᾶξιν ἀγωνίζο: μένους, ἵνα πείσωσιν αὐτοὺς κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτάνειν παντὶ δὲ τρόπῳ πρὸς πάντας ἀγωνίζονται, ἵνα τοῦ Θεοῦ οἱ δειλαιοὶ τοὺς ἀνθρώπους χωρίσωσι.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

12. Τὸν εὐχόμενον, οὗ δεῖ στήναι ποτὲ τῆς ἐπὶ Θεὸν ἀγούσης ψιλῆς ἀναβάσεως ὡς γὰρ ἀναβάσεις χρῆ ποιεῖσθαι κατὰ τὴν ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν ἀρετῶν προκοπῇ, καὶ τὴν ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν τῶν πνευματι: κῶν τῆς θεωρίας γνώσεων ἐπαναβάσιν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ρητοῦ της θείας Γραφῆς ἐπὶ τὸ πνεῦμα μετάβασιν, οὕτω καὶ περὶ εὐχῶν τόπω γινομένους χρῆ ποιεῖν.

13. Ἐπαίρειν τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ θειότερα, ἕνα δυνηθῇ ὁ νοῦς ἀκολουθῆσαι τῷ διεληλυθότι τοὺς οὐρανοὺς Ἰησοῦ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, πανταχοῦ ὄντι καὶ πάντα διερχομένῳ δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες Αὐτῷ, πάντα διέλθωμεν τὰ μετ' Αὐτόν, καὶ γενώμεθα πρὸς Αὐτόν, ἐάν γέ νοῶμεν Αὐτόν, οὗ κατὰ τὴν σμικρότητα τῆς οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως, ἀλλὰ κατὰ τὴν μεγαλειότητα τῆς φυσικῆς ἀριστείας,

14. "Ἐλεγε τις τῶν Γερόντων, ὅτι τὸ συνεχῶς προσεύχεσθαι, ταχὺ φέρει εἰς κατόρθωσιν τὸν γοῦν.

15. Εἶπεν ὁ αὐτὸς ὥσπερ ἀδύνατον τινὰ θεωρῆσαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν τεθολωμένῳ ὕδατι, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἐάν μὴ καθαρεύσῃ ἀπὸ λογισμῶν ἀλλοτρίων, θεωρητικῶς προσεύξασθαι οὐ δύναται.

Ερμηνεία

ΟΤΑΝ κανεῖς ἀγαπὰ κάτι, εἰς αὐτό προσηλούται ἀπολύτως καὶ καταφρονεῖ ὅλα ὅσα τὸν ἐμποδίζουν νὰ το ἀπολαύσῃ, ἀπὸ φόβον μὴ τυχόν το χάσῃ. Κατ' ἀναλογίαν καὶ ἐκεῖνος, που ἀγαπὰ τὸν Θεόν, φροντίζει νὰ ἀσχολῆται ὁ νοῦς του εἰς τὴν καθαρὰν προσευχήν, διὰ τῆς ὁποίας συνομιλεῖ με τὸν Θεόν, τὸ ἀντικείμενον τοῦ πνευματικοῦ τοῦ ἔρωτος, κάθε δε πάθος που τὸν ἐμποδίζει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν νοερὰν αὐτὴν συνομιλίαν, διὰ τῆς καθαρὰς προσευχῆς, το ἀποβάλλει ἀπὸ τὴν ψυχὴν του.

2. Αὐτός που ἀγαπὰ γνησίως τὸν Θεόν, ὅπως δὴποτε θὰ προσευχηθῇ χωρὶς νὰ ἐμπλακῇ ἡ διάνοιά του εἰς κάποιον βιοτικὴν περισπασμόν καὶ ἀντιθέτως αὐτός που ἀπερίσπαστα προσεύχεται εἰς τὸν Θεόν, ἀποδεικνύει, ὅτι ἀγαπὰ εὐλικρινῶς καὶ γνησίως τὸν Θεόν. Αὐτός του ὁποίου ὁ νοῦς εἶναι προσηλωμένος εἰς ἐπίγειος πρᾶγμα ἢ βιοτικῆς μέριμναν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς ἀπερίσπαστον εὐχήν καὶ ἀδιατάρακτον προσευχήν.

3, "Ὅταν ἐπὶ πολὺ χρονικὸ διάστημα ὁ νοῦς του ἀνθρώπου προσηλωθῇ εἰς κάτι αἰσθητόν, ὅπως δὴποτε εἰς τὴν ψυχὴν του ἀνθρώπου αὐτοῦ ὑπάρχει πάθος δι' αὐτό το αἰσθητόν πρᾶγμα ἢ δηλαδὴ το ἐπιθυμεί, ἢ ἐξ αἰτίας του λυπείται, ἢ οργίζεται, ἢ τοῦ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η' (Η αδιάλειπτος προσευχή)

γίνεται αφορμή να μνησικακή. Εν τοιαύτη περιπτώσει δεν δύναται να ελευθερωθῇ ἀπὸ το πάθος αὐτό, ἐφ' ὅσον δεν καταφρονήσῃ τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους, δεν ἀπομακρυνθῇ, δηλαδή, ἀπὸ το αἰσθητὸν ἐκεῖνο πράγμα ἐπὶ τοῦ ὁποῖου προσηλῶθη ο νούς.

4. Ἔργον τῶν ἐντολῶν εἶναι νὰ ἀπογυμνῶνῃ τὰ διάφορα πράγματα ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων (δηλαδή νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ τὰ διάφορα πράγματα τὴν ἰκανότητα νὰ ἐμπνέουν πάθη, ὅπως παραδείγματος χάριν, ἀπὸ τὸ χρήμα τὴν πλεονεξίαν, ἀπὸ τὸ φαγητὸν τὴν λαιμαργίαν, ἀπὸ τὰ εὐεῖδῃ πρόσωπα τὸν αμαρτωλὸν ἔρωτα): τῆς ψυχωφελούς ὁμως ἀναγνώσεως καὶ τῆς νοεράς ἐποπτείας θείων εἰκόνων, ἔργον εἶναι νὰ ἀπαλλάξουν τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ὕλης καὶ νὰ τὸν καταστήσουν τοιοῦτοτρόπως αὐτὸν οὕτω δε ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπερίσπαστος πρὸς τὸν Θεὸν καθαρὰ προσευχή.

5. Δεν εἶναι ἀρκετὴ ἡ πρακτικὴ μέθοδος διὰ νὰ ελευθερωθῇ κανεὶς τελείως ἀπὸ τὰ πάθη, ὥστε ὁ νούς του νὰ μπορέσῃ νὰ προσευχηθῇ ἀπερίσπαστος, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ διέρχωνται διαδοχικῶς ἐξ αὐτοῦ καὶ διάφοροι πνευματικαὶ θεωρίαι (δηλαδή νοεραὶ εἰκόνες θείων καταστάσεων). Καὶ τοῦτο διότι ἡ πρακτικὴ μέθοδος (δηλαδή ὁ κατα τῶν παθῶν ἀγὼν) ἐλευθερώνει τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν¹⁷⁰ καὶ τὸ μῖσος, ἐνῶ αὖ πνευματικαὶ θεωρίαι τὸν ἀπαλλάσσουν ἀπὸ τὴν λησμοσύνης καὶ τὴν ἀγνοίαν. Τοιοῦτοτρόπως δε θὰ ἡμπορέσῃ νὰ προσευχηθῇ ὅπως πρέπει¹⁷¹.

6. Τῆς καθαρᾶς προσευχῆς δύο εἶναι αἱ τελειόταται καταστάσεις ἢ μὲν μία ἐπισυμβαίνει εἰς τοὺς πρακτικοὺς, ἡ δε ἄλλη εἰς τοὺς θεωρητικούς. Καὶ ἡ μὲν μία, ἡ πρώτη, διαμορφούται εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα, ἡ δε ἄλλη, ἡ δευτέρα, ἀπὸ τὸν θείον ἔρωτα καὶ τὴν ἀκροτάτην κάθαρσιν τοῦ νοῦ.

7. Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς πρώτης καταστάσεως εἶναι ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ νοῦ ἀπὸ ὅλας τὰς κοσμικὰς σκέψεις καὶ τὰ νοήματα καὶ ἡ αὐτοσυγκέντρωσις, ὥστε νὰ γίνωνται αἱ προσευχαὶ ἀπερίσπαστοι καὶ ἀνενόχλητοι, ὥς νὰ παρευρίσκεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅπως καὶ πράγματι παρευρίσκεται.

¹⁷⁰ Κατάστασις ἀνεξελέγκτου κινήσεως παθῶν.

¹⁷¹ Τὸ ἔργον τῆς ἐσωτερικῆς καθάρσεως, κατὰ τὸν Ἁγίον Μάξιμον, εἶναι ἀρνητικῶν καὶ θετικῶν ἤτοι ἀποτοξίνωσις ἀπὸ τὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ ἐξυγιάνσις μετὰ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μυστικὴν γνῶσιν. Πρόκειται περὶ τῶν δύο μορφῶν τοῦ πνευματικοῦ βίου, τῆς πράξεως καὶ τῆς θεωρίας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

8. Της δε δευτέρας καταστάσεως γνώρισμα είναι το να αναρπαγή ο νούς, απ' αυτήν ταύτην την ορμήν της προσευχής, και να απορροφηθή υπό του θείου και απείρου φωτός, ώστε να μη αντιλαμβάνεται πλέον ούτε τον εαυτόν του, ούτε τίποτε άλλο από τα περιβάλλοντα πράγματα, παρά μόνον 'Εκείνον, πού, διά της αγίας αγάπης, ενέργει εις τον ψυχικόν του κόσμον την τοιαύτην έλλαμψιν. Τότε δε ο νούς κινούμενος πλησίον των περί Θεού εκφραστικών παραστάσεων λαμβάνει, εκ της νοεράς αυτής ενεργείας, καθαράς και τρανάς τας περί Αυτού ακτινοβόλους ανταυγείας¹⁷².

9. Δυνατός είναι ο άνθρωπος εκείνος, που κατώρθωσε να συνδυάση αρμονικώς την γνώσιν με την πράξιν· διότι διά μέν της πράξεως μαραίνει πάσαν κακήν επιθυμίαν και ημερώνει τον θυμόν, διά δε της γνώσεως δίδει πτερά εις τον νούν και ούτος αναβαίνει προς τον Θεόν.

10. Όπως το σώμα, όταν αποθνήσκη, αποχωρίζεται από όλα τα πράγματα του κόσμου, ούτω και ο νούς αποθνήσκων, κατά την περίοδον της τελειοτάτης καθαράς προσευχής, αποχωρίζεται από όλας τας σκέψεις και τα νοήματα του κόσμου· διότι εάν δεν αποθάνη εκουσίως τον τοιούτον πνευματικός θάνατον, δηλαδή τον αποχωρισμός από τας σκέψεις και τα νοήματα του κόσμου, είναι αδύνατον να ευρεθή μαζί με τον Θεόν και να ζήση κοντά Του..

11. Οι δαίμονες πολεμούν αυτούς που προσεύχονται κατά τρόπον τελειότατον, μήπως κατορθώσουν να τους κάνουν να επαναφέρουν εις την διάνοιάν των, έστω και δι' ολίγον, τας σκέψεις και τα νοήματα των αισθητων πραγμάτων. Τους επιθυμούντας την γνώσιν τους πολεμούν οι δαίμονες, διά να χρονίζουν εις την διάνοιαν των οι πονηροι λογισμοί: τέλος πολεμούν και αυτούς που αγωνίζονται διά να επιτύχουν εις τον πρακτικόν βίον, διά να τους πείσουν να αμαρτήσουν εμπράκτως. Γενικώς δε οι φοβεροί και απαίσιοι δαίμονες παντοιοτρόπως αγωνίζονται διά να χωρίσουν τους ανθρώπους από τον Θεόν.

¹⁷² Κατά την θαυμασίαν αυτήν άποψιν του Αγίου Μαξίμου, ο νούς τελεί εις μίαν υπερλογικής κατάστασιν, καθ' ήν δεν κινείται πλέον μέσα εις την ασφυκτικήν περιοχής των συμβόλων και των σχημάτων, αλλ' ευρίσκεται επί της κο: ρυφής ενός μυστικού Θαβώρ, όπου αι περί Θεού έννοιαι και ονόματα γίνονται πλέον αφετηρίαί μιάς αλλοιώσεως και μεταμορφώσεως, πληρούσης την διάνοιαν με την απαστράπτουσαν ανταύγειαν της θεϊκής παρουσίας.

Εις την περίπτωσιν αυτήν αι έννοιαι και τα ονόματα είναι αναγωγικά μέσα, και όχι γραμματικοί τύποι ή φιλοσοφικά σχήματα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄ (Η αδιάλειπτος προσευχή)

12. Εκείνος, που επαναλαμβάνει σιωπηρώς την ευχήν «Κύριε ημών Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με», δεν πρέπει ποτέ να επιδιώξη κατ' ευθείαν και αμέσως την προς τον Θεόν οδηγούσαν καθαράν νοεράν ανάβασιν· διότι όπως ακριβώς κατά τον πρακτικόν βίον, ο αγωνιζόμενος διά την εφαρμογής των αρετών, πρέπει να επιχειρή εξελικτικώς τας αναβάσεις, αρχόμενος από τα ευκολότερα προς τα δυσκολότερα κατορθώματα, και, κατά την θεωρίαν, από την απλουστέραν δόξαν εις την μεγαλοπρεπεστέραν των πνευματικών γνώσεων πρέπει να πραγματοποιείται η ανυψούσα ανάβασις, και κατά την ανάγνωσιν της Αγίας Γραφής πρέπει από την λεκτικής σημασίας του ρητού να μεταβαίνει ο αναγνώστης εις το πνεύμα του ρητού, τοιουτοτρόπως πρέπει να κάμωμεν και όταν εύρισκώμεθα εις τον τόπον της προσευχής.

13. Πρέπει δηλαδή, κατ' αρχήν, να ανυψώνωμεν τον νούν υπεράνω των ανθρωπίνων και το φρόνημα της ψυχής να ανέρχεται σιγά-σιγά προς τα θειότερα, διά να ήμπορέση ο νούς να ακολουθήσῃ Αυτον που έχει περάσει τους ουρανούς, Ιησούν τον Υιόν του Θεού, ο οποίος ευρίσκεται παντού και όλα τα υποφέρει, κατ' οίκονομίαν προς ημάς, διά να Τον ακολουθώμεν και ημείς και περάσωμεν όλα όσα και

Εκείνος επέρασε και φθάσωμεν κοντά Του, εφ' όσον βεβαίως τον εννοώμεν, όχι κατά το ταπεινόν σχήμα της οικονομικής συγκαταβάσεως, αλλά κατά το απροσπέλαστον μεγαλείον της φυσικής του υπερφυσικής πληρότητος και αριστείας¹⁷³.

14. Ένας εκ των Γερόντων Ασκητών έλεγε, ότι η συνεχής προσευχή οδηγεί τον νούν εις την ταχείαν κατόρθωσιν της τελειότητος.

15. Ο ίδιος πάλιν Γέρων έλεγαν: «όπως ακριβώς είναι αδύνατον να ιδή κανείς το πρόσωπόν του εις επιφάνειαν θολωμένου νερού, τοιουτοτρόπως και η ψυχή είναι αδύνατον να προσευχηθή θεωρητικώς, εάν δεν καθαρθή από τους επιβλαβείς λογισμούς».

¹⁷³ Και η προσευχή πρέπει να διέλθῃ από ορισμένα στάδια ανυψώσεως του νού. Τα στάδια αυτά πρέπει να παρουσιάζουν μίαν αναλογίαν προς τον επίγειον βίον του Σωτήρος, τον οποίον, εν τέλει, ο νούς του προσευχομένου πρέπει να τον συλλάβῃ, κατά το υπερφυσικόν του εξαστράπτον μεγαλείον και ουχί κατά το ταπεινον ιστορικόν σχήμα της επί γῆς παρουσίας του. Αυτήν την εξελικτικὴν ανάβασιν υποσημαίνει και ο Θεολόγος Ιωάννης γράφων" «Και εκ του πληρώματος αυτού ημείς πάντες ελάβομεν, και χάριν αντί χάριτος» (Ιωάν, α΄ 16).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ΄

(Η προσευχή μας περιφρουρεί)

Οτι ὁ τῇ προσευχῇ ἀεὶ τειχιζόμενος, ἀνάλωτός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς, διὸ δεῖ ταύτης ἐπιμελεῖσθαι.

Εκεῖνος, ὁ ὁποῖος περιφρουρεῖται πάντοτε ἀπὸ τὴν προσευχήν, δὲν κυριεύεται ἀπὸ τοὺς νοητοὺς ἐχθρούς· δι' αὐτὸ πρέπει διαρκῶς νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν προσευχήν.

Α'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Παχωμίου.

Τοις συνελθοῦσιν ἀδελφοῖς ἔλεγεν ὁ Ἅγιος Παχώμιος, ὅτι πολλάκις ἀκούω τῶν πονηρῶν δαιμόνων ολολυζόντων καὶ βοώντων, ὁ δεῖνα ἔστη εἰς προσευχήν ἐκτενῶς, καὶ μὴ φέροντες τὴν καὺσιν ἀνεχωρήσαμεν.

2. Τοιγαροῦν, ἀδελφοί, τηρήσατε ἑαυτοὺς πάντοτε, καὶ τειχίζεσθε τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ τῷ γὰρ θελήματι Αὐτοῦ ἐξακολουθούντων ἡμῶν, οἱ ἐχθροὶ πρὸς ἡμᾶς οὐκ ἰσχύουσι τέφρα γάρ εἰσι καὶ καπνός, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ὑπόστασις, ἀπὸ προσώπου τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον.

3. Καὶ πάλιν ἔλεγε τέκνα, ὅση ἐστὶν ἰσχὺς ἐν ὑμῖν, ἀγωνίσασθε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὑμῶν πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν καιρόν, ἐν ᾧ μέλλομεν, εἴ γε ἀμελήσομεν, αὐτοὺς ταλανίζειν.

4. Φιλοσοφεῖτω οὖν καθ' ἐκάστην ἡ ψυχὴ, ἀδελφοί, πρὸς τὸ παχὺ τοῦτο σῶμα καὶ λεγέτω πρὸς ἕκαστον μέλος αὐτοῦ· «Ἐως εἰμὶ μετὰ σοῦ, ἱκετεύσωμεν προθύμως τὸν Κύριον ἡμῶν, πρὸς μὲν τὰς χεῖρας, ὅτι ἔσται ὥρα ἡνίκα παύσῃται ὑμῶν τὰ σκιρτήματα, καὶ οὐκέτι πυγμὴ πρὸς θυμὸν ὑπουργήσει, οὐδὲ ἀπλωθῇ· σεσθε πρὸς ἀρπαγὴν ἐτοιμαζόμεναι πρὸς δὲ τοὺς πόδας, ἔστω καιρός, ὅτε οὐ δραμεῖσθε ἄδικα».

5. «Πρὶν οὖν ἡμᾶς ὁ θάνατος χωρίση καὶ διαζεύξη, ἢ ἐκ τῆς ἀμαρτίας γε γέσθω διάλυσις· ἀγωνισώμεθα, στῶμεν γενναίως, καὶ ἀόκνως προσκυνήσωμεν τῷ Δεσπότη, ἕως ἂν Αὐτὸς πάλιν παραγενόμενος, καὶ ἐπὶ τῷ προσκαίρῳ πόνῳ ἀποδεξάμενος ἡμᾶς, εἰς τὴν ἀθάνατον παραπέμψῃ ζωὴν».

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ' (Ἡ προσευχή μας περιφρουρεῖ)

6 «Δεῖξόν σου τὴν αἴσθησιν ἐκ τῶν δακρύων, γνώρισον τῷ Δεσπότη τὴν εὐγενῆ σου δουλείαν, βάστασόν με προθύμως τῷ Θεῷ ἐξομολογουμένην, καὶ μὴ βουλόμενος ὑπνοῦν καὶ ἀναπαύεσθαι, εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν ἀγάγῃς με».

7. «Ἐσται γάρ σοι νήφοντι καιρὸς, ὅτε ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀνταπόδοσις δαψιλὴς ἦξει, ἢ πάλιν κρίσις καὶ κόλασις· εἰ νῦν ῥαθυμήσωμεν, καὶ τότε ὀδυρομένη λέξω πρὸς σέ, οἶμοι ὅτι συνεδέθην σοι, καὶ σοῦ ἕνεκεν ἐγὼ κατάδικος γίνομαι».

8. Εἰ οὖν οὕτως, ἀδελφοί, καθ' ἐκάστην ἑαυτοὺς διεγείρομεν, ἀληθῶς ναὸς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξομεν, καὶ ἐνοικήσει ἐν ἡμῖν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ οὐδεμία σατανικὴ μεθοδία δυνήσεται ἡμᾶς ἀπατῆσαι.

9. Μυρίων γὰρ παιδαγωγῶν καὶ διδασκάλων ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος υπάρχει κρείττων, καὶ ὅσα ὁ ἀνθρώπινος νοῦς καταλαβεῖν οὐκ ἰσχύει, ταῦτα τὸ Πανάγιον καὶ Σεβάσμιον καὶ Θεῖον τῆς Ἀχράντου Φύσεως Πνεῦμα ὑποδείκνυσιν· τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὼς δεῖ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.

Ερμηνεία

Ο ΑΓΙΟΣ Παχώμιος ἔλεγε πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ἀδελφούς : Ἀδελφοί μου, πολλὰς φορὰς ἀκούω τοὺς πονηροὺς δαίμονας νὰ θρηνοῦν καὶ νὰ κραυγάζουν ἀπαίσια, λέγοντες, ὅτι ὁ τάδε προσηυχήθη μὲ πνευματικὴν ἔντασιν καὶ θερμότητα, ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τὴν τοιαύτην προσευχήν του ἐκαίόμεθα, δι' αὐτὸ ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ πλησίον του.

2. Δι' αὐτὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, παραμείνατε πάντοτε ἄγρυπνοι διὰ τῆς προσευχῆς καὶ νὰ περιφρουρησθε μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, διότι ἐφ' ὅσον θὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὸ θέλημά Του, οἱ ἐχθροὶ τῆς ψυχῆς μας θὰ εἶναι ἀνίσχυροι νὰ μᾶς βλάψουν. Κατὰ τὴν δύναμιν εἶναι στάχτη καὶ καπνὸς καὶ τίποτε δὲν δύνανται νὰ ἐπιτύχουν ἐναντίον ἐκείνων, ποὺ φοβοῦνται καὶ σέβονται τὸν Θεόν.

3. Ἄλλοτε πάλιν ἔλεγε· τέκνα μου, μὲ ὅλην τὴν δύναμίν σας νὰ ἀγωνίζεσθε διὰ τὴν σωτηρίαν σας, πρὶν ἔλθῃ ὁ καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον πρόκειται, ἐφ' ὅσον ἀμελήσωμεν, νὰ θρηνήσωμεν καὶ νὰ ἐλεεινολογήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας.

4. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἀδελφοί μου, ἅς φιλοσοφῇ ἡ ψυχὴ μας περὶ τοῦ φθαρτοῦ τούτου καὶ ὑλικοῦ σώματος καὶ ἅς λέγῃ πάντοτε πρὸς ἕκαστον μέλος αὐτοῦ: «Εφ' ὅσον εὐρίσκομαι μαζί σου, ἅς ἱκετεύσωμεν μὲ προθυμίαν τὸν Κύριόν μας· πρὸς τὰς χεῖρας μὲν, ὅτι θὰ ἔλθῃ κάποτε ἡ ὥρα, ποὺ θὰ σταματήσουν τὰ σκιρτήματά σας· καὶ ἡ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ΄ (Ἡ προσευχή μας περιφρουρεῖ)

πυγμή σας δὲν θὰ ὑπηρετήσῃ πλέον τὸν θυμόν, οὔτε νὰ ἀπλωθῇτε διὰ νὰ ἀρπάξετε ξένα ἀγαθὰ· πρὸς δὲ τοὺς πόδας, ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἔμπορῇτε πλέον νὰ τρέχετε εἰς τὸν ὀλισθηρὸν δρόμον τῆς ἀδικίας».

5. «Πρὶν λοιπὸν νὰ μᾶς χωρίσῃ ὁ θάνατος, ἃς πραγματοποιηθῇ ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἀς ἀγωνισθῶμεν δι' αὐτό, ἃς σταθῶμεν γενναίως, καὶ ἃς προσκυνήσωμεν τὸν Δεσπότην μας, μέχρις ὅτου εὐρεθῇ πάλιν πλησίον μας καί, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ προσκαίρου πόνου, μᾶς ὑποδεχθῇ καὶ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀθάνατον ζωὴν».

6. «Δεῖξε, μὲ τὰ δάκρυα, ὅτι συναισθάνεσαι αὐτά, γνώρισε εἰς τὸν κοινόν μας Δεσπότην τὴν ἐκουσίαν σου δουλείαν, ἡ ὁποία σὲ καθιστᾷ εὐγενῆ καὶ ἔντιμον· βάσταξέ με πρόθυμα, διὰ νὰ ἐξομολογοῦμαι συνεχῶς εἰς τὸν Θεὸν καὶ μὴ μὲ ὁδηγήσῃς εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν σου νὰ κοιμᾷσαι καὶ νὰ ἀναπαύεσαι».

7. «Μὴ λησμονῆς, ὅτι ἐφ' ὅσον θὰ ἀγρυπνῆς καὶ θὰ φροντίζῃς διὰ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, θὰ ἔλθῃ καιρὸς πλουσίας ἀπολαύσεως τῶν ἀγαθῶν· ἐνῶ, εἰς τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν, θὰ ἔλθῃ πάλιν καιρὸς κρίσεως καὶ κολάσεως, ἐφ' ὅσον τώρα θὰ ἐπιδείξωμεν ὀκνηρίαν καὶ πνευματικὴν ἀδιαφορίαν· τότε θὰ σοῦ εἴπω μὲ θρήνους καὶ ἐγώ, ὦ σῶμα, ἀλλοίμονον, διότι συνεδέσθην μαζί σου καὶ ἐξ αἰτίας σου καταδικάζομαι».

8. Ἐὰν λοιπὸν, ἀδελφοί, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπιστρατεύωμεν τὴν προσοχήν μας καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἀγωνιζώμεθα, ἀσφαλῶς θὰ ἀναδειχθῶμεν ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ κατοικήσῃ μέσα μας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν καμμία σατανικὴ μέθοδος δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ.

9. Ἀπὸ μυρίου παιδαγωγῶν καὶ διδασκάλων ὁ σημαντικώτερος καὶ πλέον ἀποτελεσματικὸς διὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ὅσα δὲ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ, τὰ ἀποκαλύπτει τὸ Πανάγιον καὶ Θεῖον τῆς Ἀχράντου Φύσεως Πνεῦμα. Διότι συμφώνως μὲ τὴν ἀληθῆ γνώμην τοῦ Αποστόλου Παύλου, δὲν γνωρίζομεν πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα δι' αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατὰ μυστηριώδη τρόπον ἐνεργεῖ ὑπὲρ ἡμῶν, ὅχι μὲ λόγους ἢ φράσεις, ἀλλὰ μὲ ἀλαλήτους ἀναστεναγμοὺς τῆς καρδίας¹⁷⁴.

¹⁷⁴ «Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» (Ρωμ. γ' 26).

Β'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ.

ΤΟΥ κατὰ τῆς εὐσεβείας διωγμοῦ σφοδρὸν ἀναρριπισθέντος, καὶ πᾶσαν σχεδὸν διαλαβόντος τὴν οἰκουμένην, ὁ θαυμάσιος Γρηγόριος ἔρημόν τινα καταλαβὼν λοφίαν, ἐν ταύτῃ διήγεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἐκ νεοῦ ὠκόρου κατ' ἀρχὰς προσαχθέντα τῇ πίστει, ἤδη τῇ Χάριτι τῆς διακονίας ὑπηρετούμενον.

2. Τῶν δὲ διωκόντων κατ' ἵχνος ἐπομένων ἐν πλήθει πολλῶ, μηνύσαντος αὐτοῖς τὸν τόπον τινὸς ἐν ᾧ κατεκρύπτετο, οἱ μὲν ἐν κύκλῳ τὴν ὑπώρειαν τῆς λοφίᾳς διαλαβόντες ἐφύλαττον, ὅπως ἂν μηδαμόθεν αὐτῷ γένοιτο διαφυγεῖν, εἴπερ εἰς τοῦτο τραπήῃ, οἱ δὲ προσβάντες τῷ ὄρει κατὰ πᾶν μέρος διερευνώμενοι, ἤδη καταφανεῖς γίνονται τῷ Μεγάλῳ, κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτὸν ἀνατρέχοντες.

3. Ἐκεῖνος δὲ διακελευσάμενος τῷ μεθ' αὐτοῦ στεῖρῶ τε καὶ ἀδιστάκτῳ τῇ πεποιθήσει στήναι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πιστεῦσαι τὴν σωτηρίαν, ὁμοίως αὐτῷ τὰς χεῖρας εἰς Θεὸν ἀνατείναντι, μηδὲ εἰ πλησίον γένωνται οἱ διώκοντες, ἐκκρουσθῆναι τῷ φόβῳ τὴν πίστιν.

4. Ὑπόδειγμα τῆς παραγγελίας ἑαυτὸν ἐποιεῖτο τῷ Διακόνῳ, βλέπειν τε πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀμετατρέπτῳ τῷ ὄμματι, καὶ τεταμέναις ταῖς χερσὶν ἐν ὀρθίᾳ τῷ σχήματι. Καὶ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν.

5. Οἱ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀναδραμόντες πανταχῇ τὸν τόπον περισκεψάμενοι, καὶ πᾶσαν ἔνστασιν θάμου, καὶ πᾶσαν πέτρας προσβολήν, καὶ πᾶσαν χαράδρας κοιλότητα μετὰ πάσης ἀκριβείας διερευνήσαντες, τὴν ὑπώρειαν ἄλλαν καταλαμβάγουσιν, ὑπολαβόντες, ὡς φόβῳ τῶν διερευνωμένων αὐτοὺς εἰς φυγὴν τραπέντας, τοῖς κάτω περιστοιχισμένοις ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι.

6. Ὡς οὖν οὐδὲν παρὰ τούτων εὐρέθη, καὶ παρ' ἐκείνοις οὐκ ἦν, ὁ τὸν τόπον τῆς τοῦ Μεγάλου διαγωγῆς κατασκεψάμενος σημείῳ ὑπέγραφεν, ἐν ᾧ διεβεβαιοῦντο οἱ ζητηταί, μηδένα ἑωρακέναι, πλὴν δύο μόνα δένδρα μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων διεστηκότα.

7. Ανακεχωρηκότων δὲ τῶν ζητούντων, ὑπολειφθεὶς ὁ μηνυτής, καὶ καὶ ταλαβὼν ἐν προσευχῇ αὐτὸν τε τὸν μέγαν καὶ τὸν σὺν αὐτῷ, καὶ γνοὺς τὴν θεῖαν φρουράν δι' ἧς ἐκεῖνοι δένδρα τοῖς διώκουσιν ἐνομίσθησαν, προσπίπτει τε αὐτῷ καὶ πιστεύει τῷ λόγῳ, καὶ ὁ πρὸ βραχέος διώκτης, εἷς τῶν φευγόντων ἐγένετο.

Ερμηνεία

ΟΤΑΝ ἡγέρθη καὶ πάλιν ὁ διωγμὸς ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐξηπλώθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὁ ἀξιοθαύμαστος Γρηγόριος κατέφυγεν εἰς μίαν ἔρημον λοφοσειρὰν καὶ ἐκρύπτετο εἰς αὐτὴν ἔχων μαζί του καὶ τὸν Διάκονον του, τὸν ὁποῖον ἔκαμε Χριστιανόν, ἐλκύσας αὐτὸν ἀπὸ τῆς λατρείας τῶν εἰδώλων, τῶν ὁποίων ἦτο νεωκόρος¹⁷⁵. ἤδη δὲ ἐστολισμένον μὲ τὴν Χάριν τῆς Ἱεροδιακονίας.

2. Ἐν τῷ μεταξύ κάποιος ἐπρόδωσε τὸ κρησφύγετον καὶ πολυπληθεῖς διώκται εὐρίσκοντο ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν κρυπτομένων· ἡ σύλληψις τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου καὶ τοῦ συνοδοῦ του ἐπέκειτο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Οἱ διώκται κατενεμήθησαν εἰς δύο ομάδας· ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἐφρούρουν κυκλικῶς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ διαφύγῃ ἀπὸ πουθενὰ ὁ Ἅγιος, ἐὰν τὸ ἀπεφάσιζε, καὶ ἄλλοι ἀνήρχοντο πρὸς τὴν κορυφὴν ἐρευνῶντες μετὰ προσοχῆς τὸν λόφον. Αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἀνήρχοντο τὸ ὄρος, ἔτρεχον κατ' εὐθεΐαν πρὸς τὸ κρησφύγετον τοῦ Ἁγίου, ὅστις τοὺς ἀντελήφθη καὶ τοὺς παρηκολούθει.

3. Εἰς αὐτὴν τὴν κρίσιμον στιγμήν ὁ Ἅγιος Γρηγόριος διέταξε τὸν συνοδόν του νὰ ἔχῃ ἀκλόνητον καὶ ἀδίστακτον πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ εἶναι βέβαιος διὰ τὴν σωτηρίαν των νὰ ὑψώσῃ δὲ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως αὐτός, διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Τέλος ὑπέδειξεν ὁ Ἅγιος ἡ προσευχή νὰ εἶναι τόσον θερμή, ὥστε ὁ φόβος νὰ μὴ κατανικήσῃ τὴν πίστιν, ἔστω καὶ ἐὰν πλησιάσουν οἱ διώκται.

4. Τὰς συμβουλὰς του αὐτὰς πρὸς τὸν Διάκονον ἐπεκύρωσε καὶ μὲ τὸ προσωπικόν του παράδειγμα. Ὑψωσε τὸ βλέμμα ἀμεταστρόφως πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ὀρθίος, μὲ ὑψωμένας τὰς χεῖρας, προσηύχετο θερμῶς. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος λοιπὸν καὶ ὁ Διάκονος του κατέφυγαν εἰς τὸ μέσον τῆς θερμῆς καὶ ἐλπιδοφόρου προσευχῆς.

5. Οἱ δὲ διώκται ἀναζητοῦντες αὐτοὺς πανταχοῦ ἠρεύνησαν μετὰ μεγίστης προσοχῆς ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν· ἔψαξαν θάμνους, βραχάκια, κοιλότητας βράχων, χαράδρας, ὅλα ἐν γένει τὰ σημεῖα τῆς περιοχῆς, χωρὶς νὰ εὕρουν οὐδένα. Ἡ ἔρευνα δὲν ἔφερε κανένα ἀποτέλεσμα· δι' αὐτὸ οἱ διώκται, σχηματίσαντες τὴν γνώμην, ὅτι ἐκ φόβου θὰ ἔφυγον οἱ καταζητούμενοι, κατέβησαν νὰ συναντήσουν τοὺς ἄλλους εἰς

¹⁷⁵ Βλέπε ἐν τῷ ἡμετέρῳ «Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τῆς Ὁρθοδόξου Εκκλησίας» τόμ. ΙΑ' ἔκδ. α' σελ. 438, 439 καὶ 444, ἔκδ. β' σελ. 509, 510 καὶ 515.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ' (Ἡ προσευχή μας περιφρουρεῖ)

τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, μετὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας των Ὁ Ἅγιος μετὸν συνοδόν του.

6. Κατάπληκτοι ὅμως διεπίστωσαν, ὅτι οὔτε οἱ φρουροῦντες τοὺς πρόποδας εἶχον συλλάβει τοὺς ἀναζητούμενους. Διηρωτῶντο δὲ μεταξύ των τί συνέβη. Ὁ καταδότης τότε περιέγραφε λεπτομερῶς τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶδε τὸν Ἅγιον.

Ἀλλὰ ἔλεγον οἱ ἐρευνήσαντες διώκται εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ποὺ λέγετε, δὲν εἶδαμεν τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ δύο δένδρα, ὀλίγον ἀπέχοντα ἀλλήλων.

Ἐπὶ τέλους ἔφυγαν ἄπρακτοι οἱ διῶνται.

7. Ἀφοῦ ἀνεχώρησαν οἱ διώκται καὶ ἔμεινε μόνος ὁ καταδότης, ἀνῆλθεν εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ἀρχικῶς εἶδε τὸν Μέγαν μετὸν συνοδόν του. Ἐκεῖ δὲ ὅπου ἰσχυρίζοντο οἱ διώκται, ὅτι εἶδον τὰ δύο δένδρα, εὐρίσκοντο Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος καὶ ὁ Διάκονός του εἰς στάσιν θερμῆς προσευχῆς!

Ἀμέσως ἀντελήφθη τὸν θαυμαστὸν τρόπον, μετὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς τοὺς ἐφφούρησε, μεταμορφώσας αὐτούς, εἰς τὰ ὄμματα τῶν διωκτῶν των, εἰς δύο δένδρα!

Κατάλαβε τὸ ἔγκλημά του, καὶ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἁγίου ἐζήτησε συγγνώμην καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Οὕτω ὁ πρὸ ὀλίγου διώκτης ἐγένετο εἷς ἐκ τῶν διωκομένων, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ.

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ

ΕΛΕΓΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς περὶ ψυχῆς τῆς μετανοούσης, ὅτι εἰ διὰ παντὸς καταφεύγει πρὸς τὸν Θεὸν διὰ προσευχῆς, οὐδέποτε οἱ δαίμονες ἢ τὰ πάθη ἰσχύσουσι κατ' αὐτῆς. Καὶ προσετίθει τοιαύτην παραβολήν.

2. Ὅτι πόρνη τις ἦν ὡραία ἐν τῇ πόλει, ἣ πολλοὺς εἶχε τοὺς ἐραστάς· ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ τῆς πόλεως ἄρχων, εἶπεν αὐτῇ σύνθου μοι σωφρονεῖν, καὶ γὰρ σε λαμβάνω εἰς γυναῖκα, ἣ δὲ συνέθετο, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἀπήγαγεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

3. Οἱ δὲ ἐρασταὶ αὐτῆς ζητοῦντες αὐτήν, καὶ μὴ δυνάμενοι εὐρεῖν, εἶπον· ἀπέλθωμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἐκεῖ μὲν μὴ εἰσέλθωμεν, εἰ γὰρ μά θοι, τιμωρεῖται ἡμᾶς, ἀλλὰ στάντες ὀπισθεν τῆς οἰκίας, συρίσωμεν αὐτῇ, καὶ ἴσως γνωρίσασα τὴν φωνὴν τοῦ συριγμοῦ, καταβήσεται πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς ἀναίτιοι εὐρισκόμεθα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ' (Ἡ προσευχή μας περιφρουρεῖ)

4. Απῆλθον οὖν καὶ ἐσύριζον· ἡ δὲ ἀκούσασα τοῦ συριγμοῦ, ἐσφράγισε τὰ ὦτα αὐτῆς, καὶ εἰσεπήδησεν εἰς τὸν ἐνδοτέρον κοιτῶνα, καὶ ἐκλείσε τὰς θύρας οἱ δέ, ὥς οὐχ ὑπῆκουεν αὐτοῖς, ὑπέστρεψαν ἄπρακτοι.

5. Ἐλεγεν οὖν τὴν πόρνην εἶναι τὴν ψυχὴν, ἐραστὰς δὲ αὐτῆς τοὺς δαίμονας, ἄρχοντα δὲ τὸν Χριστὸν οἰκίαν δὲ ἐνδοτέραν, τὸν ἔνδον συγκλεισμὸν τοῦ νοός.

6. Εἰ οὖν ἡ ψυχὴ ὑπὸ τῶν δαιμόνων πολεμουμένη διὰ τῶν παθῶν εἰς ἑαυτὴν συστέλληται, καὶ διὰ προσευχῆς καταφεύγῃ πρὸς τὸν Θεόν, οὐδέποτε κατ' αὐτῆς ἰσχύσουσιν οἱ πολέμοι.

7. Ἡρώτησαν ἀδελφοὶ τὸν Ἀββᾶν Ἀγάθωνα λέγοντες, ποία ἀρετὴ ἐστὶ, Πάτερ, ἐν ταῖς πολιτείαις, ἔχουσα πλείονα κάματον ; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Γέρων συγχωρήσατέ μοι, λογίζομαι ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερος κάματος, ὥς τὸ εὕξασθαι τῷ Θεῷ· πάντοτε γὰρ ὅτε μέλλει ὁ ἄνθρωπος προσεύξασθαι, βούλονται οἱ ἐχθροὶ ἐκκόψαι αὐτόν· οἶδασι γὰρ ὅτι οὐδαμῶθεν ἐμποδίζονται, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ εὕξασθαι. Καὶ πᾶσαν δὲ πολιτείαν ἣν ἂν μετέλθῃ ὁ ἄνθρωπος ἐγκαρτερῶν ἐν αὐτῇ, κτᾶται ἀνάπαυσιν, τὸ δὲ εὕξασθαι, ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἀγῶνος χρήζει.

8. Ἀδελφόν τινα ἰστάμενον εἰς προσευχήν, ἔκρουσε σκορπίος εἰς τὸν πόδα, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἤψατο τῆς καρδίας αὐτοῦ ἡ ὀδύνη, ὥς παρ' ὀλίγον ἀποδοῦ· ναι καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὸς δέ, καίπερ οὕτως ἔχων, καὶ ἀλγήσας, οὐ πρότερον ἀπέ· στη, πρὶν ἢ πληρώσῃ τὴν εὐχήν.

9. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Εὐάγριος ὅταν ἀθυμῇς, προσεύχου καθὼς γέγραπται προσεύχου δὲ μετὰ φόβου καὶ τρόμου νηφαλέως, καὶ ἐγρηγορότως, οὕτω γὰρ προσεύχεσθαι δεῖ, μάλιστα διὰ τοὺς κακοτρόπους, καὶ καकुσχόλους, τοὺς ἐπηρεάζειν ἢ· μᾶς θέλοντας ἐν τούτῳ ἀοράτους ἐχθρούς.

10. Εἶπε πάλιν· ὅταν λογισμὸς ἐπιστῇ τῇ καρδίᾳ σου πολέμιος, μὴ ἄλλα τινὰ τότε δι' εὐχῆς ἐπιζῇται, κατὰ δὲ τοῦ πολεμίου τὸ ξίφος τῶν δακρύων ἀκόνα.

11. Ἡρώτησάν τινες τὸν Ἀββᾶν Μακάριον λέγοντες, πῶς ὀφείλομεν προσεύχεσθαι ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Γέρων· οὐκ ἔστι χρεῖα βαττολογεῖν, ἀλλ' ἐκτείνειν τὰς χεῖρας, καὶ λέγειν Κύριε, ὡς θέλεις, καὶ ὡς οἶδας, ἐλέησόν με ἐὰν δὲ ἐπίκει· ται πόλεμος Κύριε, βοήθησον, καὶ αὐτὸς οἶδε, καὶ τὰ συμφέροντα ποιεῖ μεθ' ἡμῶν.

12. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· διατί ὅτε ἵσταμαι εἰς προσευχήν, πλείονως ἀσχολεῖ με ὁ λογισμός; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων, ὅτι ὁ διάβολος ἐξ ἀρχῆς, μὴ θέλων προσκυνῆσαι τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, ἐσφενδονίσθη ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀλλότριος

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ΄ (Ἡ προσευχή μας περιφρουρεῖ)

γέγονε τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς ἀσχολεῖν σπουδὰ ζει ἀπὸ τῆς προσευχῆς, τὸ αὐτὸ ὃ ἐκεῖνος ἔπαθε καὶ ἐν ἡμῖν κατεργάσασθαι βουλόμενος.

Ερμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς ἔλεγεν, ὅτι τὴν ψυχὴν, ποὺ μετανοεῖ, ἐφ' ὅσον καταφεύγει συνεχῶς πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τῆς προσευχῆς, ποτὲ οἱ δαίμονες ἢ τὰ πάθη δὲν θὰ ἡμπορέσουν νὰ τὴν κατανικήσουν. Διὰ νὰ κάμῃ δὲ περισσότερον ἀντιληπτὴν τὴν διδασκαλίαν τοῦ αὐτῆν, ἐχρησιμοποιοῖ καὶ τὴν ἐξῆς παραβολὴν.

2. Κάποτε-ἔλεγεν εἰς μίαν πόλιν ἔζη μία πόρνη ὡραία, ἡ ὁποία εἶχε πολλοὺς ἐραστάς. Μίαν ἡμέραν τὴν ἐπεσκέφθη ὁ ἄρχων τῆς πόλεως καὶ τῆς λέγει:

-Δώσε μου τὸν λόγον σου, ὅτι θὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν πορνείαν καὶ θὰ ζήσης ἀπὸ ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μὲ σωφροσύνην, καὶ ἐγὼ θὰ σὲ πάρω νόμιμον γυναῖκα μου.

Ἐκείνη τὸ ὑπεσχέθη καὶ ὁ ἄρχων τὴν κατέστησε νόμιμον σύζυγόν του, ἐγκαταστήσας αὐτὴν εἰς τὸν οἶκόν του.

3. Οἱ ἐρασταὶ τῆς τὴν ἀνεζήτουν καὶ δὲν τὴν ἀνεύρισκον. Τότε συνεφώνησαν τὰ ἐξῆς μεταξύ των: «Νὰ πᾶμε μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ ἄρχοντος· ἀλλὰ νὰ μὴ εἰσέλθωμεν μέσα, διότι ὅταν τὸ μάθῃ θὰ μᾶς τιμωρήσῃ, μόνον νὰ σταθῶμεν ὀπισθεν τῆς οἰκίας καὶ νὰ σφυρίζωμεν πρὸς αὐτήν. Ἴσως ἀναγνωρίσῃ τὰ σφυρίγματά μας καὶ καταβῇ νὰ μᾶς συναντήσῃ, ὁπότεν ἡμεῖς δὲν θὰ ἔχωμεν εὐθύνην, ἀλλ' ἐκείνη».

4. Πράγματι λοιπὸν ἐπῆγαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἄρχοντος καὶ ἐσφύριζαν. Εκείνη, μόλις ἤκουσε τὰ σφυρίγματα, ἔκλεισε τὰ αὐτιά της καὶ εἰσῆλθε, διὰ περισσότεράν της ἀσφάλειαν, εἰς τὰ βᾶθη τοῦ κοιτῶνος καὶ ἔκλεισε καλὰ τὰς θύρας.

Οἱ πρῶην ἐρασταὶ τῆς, ἀφοῦ δὲν ἔδιδε σημασίαν εἰς τὰ σφυρίγματά των, ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι.

5. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ἐπεξήγησε τὴν παραβολήν: Πόρνη εἶναι ἡ ψυχὴ, ποῦ μετανοεῖ. Ἐρασταὶ αὐτῆς ἦσαν οἱ δαίμονες. Ἀρχων τῆς πόλεως εἶναι ὁ Χριστός. Ἐνδότεροι κοιτῶνες τῆς οἰκίας ὁ αὐτοπεριορισμὸς τῆς διανοίας, ὥστε νὰ μὴ ἐνοχλῆται ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ' (Ἡ προσευχή μας περιφρουρεῖ)

6. Ἐὰν λοιπὸν ἡ ψυχὴ-συνεπέρανεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης-πολεμεῖται ἀπὸ τοὺς δαίμονας διὰ τῶν παθῶν καὶ καταφύγη εἰς τὸν Θεὸν διὰ θερμῆς προσευχῆς, ποτὲ δὲν θὰ ἡμπορέσουν νὰ τὴν κατανικήσουν οἱ δαίμονες.

7. Μερικοὶ ἀδελφοὶ ἠρώτησαν τὸν Ἀββᾶν Ἀγάθωνα :

-Πάτερ, ποία ἀρετὴ ἔχει τὸν μεγαλύτερον κόπον, διὰ νὰ τὴν ἐπιτύχουν οἱ κατὰ διαφόρους τρόπους ἀγωνιζόμενοι εἰς τὴν Μοναχικὴν Πολιτείαν;

Με συγχωρεῖτε· ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερος κόπος καὶ μεγαλυτέρα προσπάθεια ἀπὸ τὴν προσευχὴν πρὸς τὸν Θεόν. Διότι, οσάκις ὁ ἄνθρωπος πρόκειται νὰ προσευχηθῇ, οἱ δαίμονες ἐπιθυμοῦν καὶ ἐπιδιώκουν νὰ τὸν ἐμποδίσουν ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσπάθειαν. Γνωρίζουν πολὺ καλὰ, ὅτι δὲν τοὺς ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον των τίποτε ἀποτελεσματικώτερον ἀπὸ τὴν προσευχὴν. Οἷονδῆποτε δὲ ἄλλον ἔργον τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας καὶ ἐὰν ἐπιδιώξη ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιτύχη, ἀναπαύεται καὶ ἡσυχάζει. Μόνον ἡ προσευχὴ ἀπαιτεῖ διαρκῆ ἔντασιν καὶ πρέπει νὰ ἀγωνίζεται ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον ἀναπνέει.

8. Κάποτε προσήυχετο ἓνας ἀδελφός· εἰς μίαν στιγμὴν ἓνας σκορπιὸς τὸν ἐδάγκωσεν εἰς τὸ πόδι· τόσον ἰσχυρὸς ἦτο ὁ πόνος, ποὺ τοῦ ἐτρύπησε τὴν καρδιά. Ἀν καὶ ἐκόντεψε νὰ ξεψυχήσῃ ἀπὸ τὸν πόνον, ἐν τούτοις δὲν ἐγκατέλειψε τὴν στάσιν τῆς προσευχῆς, πρὶν τελειώσῃ, ὅπως ἔπρεπε, τὴν προσευχὴν.

9. Ὁ Ἀββᾶς Εὐάγριος εἶπεν· ὅταν εἶσαι λυπημένος, νὰ προσεύχεσαι, ὅπως εἶναι γραμμένον εἰς τὴν Αγ. Γραφήν¹⁷⁶. Νὰ προσεύχεσαι μὲ φόβον καὶ τρόμον καὶ νὰ εἶσαι, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, νηφάλιος, ἔχων ἀφυπνισμένην καὶ εἰς πνευματικὴν ἐπιφυλακὴν τὴν διάνοιάν σου· διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὀφείλεις νὰ προσεύχεσαι, οσάκις μάλιστα ἐπιζητεῖς νὰ ἀντιμετωπίσης τοὺς κακοτρόπους καὶ εἰς τὸ κακὸν ἀσχολουμένους νοητοὺς ἐχθροὺς, ποὺ ἐπιζητοῦν νὰ μᾶς ἐνοχλουν.

10. Ὁ ἴδιος, ὁ Ἀββᾶς Εὐάγριος, εἰς ἄλλην περίπτωσιν εἶπεν· ὅταν ἐπιτεθῇ εἰς τὴν καρδίαν σου κακὸς καὶ πονηρὸς λογισμός, τότε τίποτε ἄλλο νὰ μὴ ἐπιζητῇς διὰ τῆς προσευχῆς, παρὰ μόνον τὴν ἐπιτυχὴ ἀντιμετώπισίν του. Κατὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου ἐχθροῦ τῆς ψυχῆς νὰ ἀκονίζῃς τὸ ξίφος τῶν δακρῶν.

¹⁷⁶ «Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω· εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω» (1ακ. ε' 13). «Ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐπεκαλεσάμην τὸν Κύριον, καὶ πρὸς τὸν Θεόν μου ἐκέκραξα...» (Ψαλμ. ιζ' 7).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ' (Ἡ προσευχή μας περιφρουρεῖ)

11. Μερικοὶ ἀδελφοὶ ἠρώτησαν τὸν Ἀββᾶν Μακάριον: Πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα;

Ο Γέρων ἀπήντησε:

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ φλυαρῶμεν¹⁷⁷. νὰ ἐκτείνωμεν τὰς χεῖράς μας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ λέγωμεν μετὰ θερμότητος πρὸς Αὐτόν· «Κύριε, ὅπως θέλεις καὶ ὅπως γνωρίζεις, νὰ μὲ ἐλεήσης». Ἐὰν δὲ εὕρισκεσαι εἰς πνευματικὸν πόλεμον κατὰ τῶν παθῶν, νὰ λέγῃς «Κύριε, βοήθησέ σε». Ὁ Κύριος, ὡς καρδιογνώστης, γνωρίζει νὰ κάμῃ αὐτὰ ποὺ συμφέρουν εἰς τὴν ψυχὴν μας.

12. Ἐνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἓνα Γέροντα:

-Διατί, ὅταν στέκωμαι νὰ προσευχηθῶ, μὲ ἀπασχολοῦν περισσότερο οἱ διάφοροι λογισμοί;

Ο Γέρων ἀπήντησε:

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ διάβολος, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ προσκυνήσῃ τὸν Θεὸν τῶν ὅλων, ἐξεσφενδονίσθη ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἀπεξενώθη τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἀπασχολῇ, μὲ λογισμοὺς, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ καὶ εἰς βάρος μας αὐτὸ ποὺ ἔπαθεν ἐκεῖνος, δηλαδὴ νὰ μᾶς ἀποξενώσῃ ἀπὸ τὸν Θεόν.

Δ'. Τοῦ Ἁγίου Ἡσαΐου.

Μὴ καταφρονήσης τῆς λειτουργίας σου, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου.

2. Ἀνάγκασον σεαυτὸν εἰς τὴν μελέτην τῶν ψαλμῶν, διότι σὲ φυλάττει ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ μiasμοῦ.

3. Ἀγάπα τὸ συνεχῶς προσεύχεσθαι, ἵνα φωτισθῇ σου ἡ καρδιά.

¹⁷⁷ «Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοὶ δοκοῦσι γάρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται» (Ματθ. ζ' 6-7)..

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ' (Ἡ προσευχή μας περιφρουρεῖ)

4. Μὴ γοργεῖς ἐν ταῖς λειτουργίαις σου, ἵνα μὴ καταφάγεται σε τὰ θηρία. 5. Βλέπε μὴ καταφρονήσης τὰς λειτουργίας σου ἐπιτελεῖν· αὗται γὰρ φέρουσι τὸν φωτισμὸν τῇ ψυχῇ.

Ερμηνεία

Να μὴ ἀδιαφορήσης διὰ τὰ πνευματικά σου καθήκοντα, διὰ νὰ μὴ σὲ κυριεύσουν οἱ ἐχθροί σου.

2. Νὰ ἐπιμείνης εἰς τὴν μελέτην τῶν ψαλμῶν, διότι αὐτὸ θὰ διασφαλίσῃ τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ὑπὸ τῶν κακῶν λογισμῶν καὶ τοῦ μολυσμοῦ.

3. Νὰ ἀγαπᾷς νὰ προσεύχεσαι συνεχῶς, διὰ νὰ λάβῃ θεῖον φωτισμὸν ἡ καρδίᾳ σου.

4. Μὴ βιάζεσαι νὰ τελειώσης τὰ πνευματικά σου καθήκοντα, διὰ νὰ μὴ σὲ καταφάγουν τὰ νοητὰ θηρία.

5. Πρόσεχε νὰ μὴ καταφρονήσης τὰ πνευματικά σου καθήκοντα καὶ νὰ τὰ ἐκτελῇς πάντοτε, διότι αὐτὰ θὰ φέρουν τὸν θεῖον φωτισμὸν εἰς τὴν ψυχὴν σου.

Ε'. Τοῦ Ἀγίου Μάρκου.

ΑΔΕΛΦΕ, γίνωσκε ὅτι οἱ προσευχῆς καὶ ταπεινοφροσύνης ἐπιμελούμενοι, οὐκ πίπτουσιν, οἱ δὲ τούτων ἀμελήσαντες, ὑπὸ κενοδοξίας καὶ μερίμνης βιοτικῆς κλαπέντες, εὐχερῶς πίπτουσιν.

2. Ὅθεν καὶ ὁ διάβολος πάντα τὰ βιοτικά ἐννοεῖν ἡμᾶς καὶ πράττειν οὐκ ἀποτρέπει, μόνον ἵνα προσευχῆς καὶ ταπεινοφροσύνης ἀποπλανήσῃ· οἶδε γὰρ ὅτι τὰ ἐκτὸς τῶν δύο τούτων γινόμενα, κἂν καλὰ τυγχάνῃ, ὁψέποτε ἀφαιρεθήσεται ὑπ' αὐτοῦ.

3. Προσευχὴν δὲ λέγομεν, οὐ μόνον τὴν διὰ σαρκὸς ἐπιτελουμένην, ἀλλὰ καὶ δι' ἐννοίας ἀπερισπάστου τῷ Θεῷ προσφερομένην.

4. Ἐὰν γὰρ ἐν ἐξ αὐτῶν ἀκαίρως περισπασθῇ, οὐδὲ τὸ ἕτερον κατὰ μόνας παρίσταται τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ θελήματι.

5. Ὅθεν οὐ μόνον οἱ ἀμελοῦντες προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ τῇ διανοίᾳ μὴ προσέχοντες, ἐπηρεάζονται.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ' (Ἡ προσευχή μας περιφρουρεῖ)

Ερμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, γνώριζε, ὅτι ὅσοι φροντίζουν νὰ ἐκτελοῦν μετὰ τὰ προθυμίας τὴν προσευχὴν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὴν ταπεινοφροσύνην, δὲν πίπτουν.

Αὐτοὶ ὅμως, ποὺ ἀδιαφοροῦν δι' αὐτά, καταλαμβάνονται σιγάσιγά, χωρὶς καὶ οἱ ἴδιοι νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν, ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν καὶ τὴν βιοτικὴν μέριμναν, ὅποτε εὐκόλως πλέον πίπτουν εἰς διάφορα ἀμαρτήματα.

2. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ διάβολος δὲν μᾶς ἀποτρέπει ἀπὸ τοῦ νὰ σκεπτώμεθα ὅλα τὰ βιοτικὰ καὶ νὰ ἀσχολούμεθα μὲ αὐτά, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μᾶς ἀποπλανήσῃ ἀπὸ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην· διότι γνωρίζει πολὺ καλά, ὅτι ὅσα γίνονται, χωρὶς προσευχὴν καὶ ταπεινοφροσύνην, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι καλὰ ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως, κάποτε θὰ δυνηθῇ νὰ τὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ τὰ ἐπετέλεσε χωρὶς προσευχὴν καὶ ταπεινοφροσύνην.

3. Ὅταν δὲ λέγωμεν προσευχήν, δὲν ἐννοοῦμεν μόνον ἐκείνην, ποὺ γίνεται μὲ τὴν ἀνάλογον σωματικὴν στάσιν, κατὰ τὰς ὠρισμένας ὥρας, ἀλλὰ καὶ τὴν συνεχῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάτασιν τῆς ψυχῆς, ποὺ προσφέρεται ἀπὸ ἀπερίσπαστον νοῦν.

4. Σωματικὴ δὲ στάσις καὶ ἀνάτασις τῆς ψυχῆς πρέπει νὰ συνυπάρχουν, διότι ἐὰν ἔν ἐκ τῶν δύο περισπασθῇ, τότε καὶ τὸ ἄλλο δὲν δύναται, μόνον του, νὰ παρίσταται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅποτε ὁ ἄνθρωπος κατευθύνεται πλέον ἀπὸ τὸ προσωπικόν του θέλημα.

Ὁ Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὸν διάβολον, ὅχι μόνον ὅσοι ἀμελοῦν τὴν προσευχὴν των, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ δὲν προσέχουν τὰς κινήσεις τῆς διανοίας των.

ΣΤ'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΠΡΟΣΕΥΧΟΜΕΝΟΣ νηφόντως καίει τοὺς δαίμονας, ὁ δὲ μετεωριζόμενος ἐμπαιχθήσεται ὑπ' αὐτῶν.

Ερμηνεία

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ´ (Η προσευχή μας περιφρουρεί)

ΕΚΕΙΝΟΣ που προσεύχεται με νηφαλιότητα καίει τούς δαίμονας· ἐκεῖνος ὅμως, τοῦ ὁποίου ἡ σκέψις, ἐνῶ προσεύχεται, περιπλανᾶται ἀσκόπως εἰς μάταια πράγματα, θὰ γίνη περίγελως τῶν δαιμόνων.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι'

(Η δύναμη της προσευχής)

Τίς ἡ τῆς προσευχῆς δύναμις, καὶ ὅτι διὰ τῆς προσευχῆς πᾶν ἀγαθὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ δίδεται, καὶ Θεῷ ἐνοῦται ὁ ἄνθρωπος.

Ποία εἶναι ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς· διὰ τῆς προσευχῆς δίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πᾶν ἀγαθόν· διὰ τῆς προσευχῆς ἐνοῦται ὁ ἄνθρωπος μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Α'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.

ΔΥΟ τινὲς κληρικοὶ τῆς κατὰ τὸν μέγαν Ἰωάννην Εκκλησίας σκυτοτομικὴν μετιόντες τέχνην, ἐν γειτόνων ἀλλήλοις ἔμενον· ὧν ὁ μὲν γυναικὶ συνεζευγμένος καὶ τέκνα ἔχων, πατέρα καὶ μητέρα συνοικοῦντας αὐτῷ, οὓς πάντας, ἐκ τῶν χειρῶν ἔτρεφε τῶν ιδίων, ὅμως τῶν συνάξεων οὐκ ἠμέλει.

2. Θάτερος δέ, καίτοι μόνος ὦν τὴν τέχνην τε ἀκριβέστερος καὶ τὴν ἐργασίαν ἐπιμελέστερος, οὐδὲ ἑαυτῷ πορίζειν μόνῳ τὰ πρὸς τὴν χρείαν δυνατὸς ἦν. Τῷ οὖν ὁμοτέχνῳ αὐτοῦ διαφθονούμενος, καὶ μὴ· κέτι ἀντιφέρειν δυνάμενος τὴν ὠδὴν τῆς βασκανίας, ἐντυχὼν αὐτῷ κατὰ μόνας· ὀρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἔφη, μὴ ἀποκρύψης ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλὰ φανε ρόν μοι τοῦτο θέσθαι, πόθεν αὐτὸς μὲν πλουτῶν διατελεῖς, καὶ ταῦτα γε ὅσα εἰς τὴν ἐργασίαν ῥαθυμος ὦν, ἐμοὶ δὲ ἐπιμελεῖ ὄντι, καὶ φιλοπόνῳ, τὸναντίον συμβαίνει καὶ εἰς ἐσχάτην περιέστηκα πενίαν ;

3. Ο δὲ βουλόμενος αὐτὸν ἐπιμελέστερον θέσθαι περὶ τὰς συνάξεις ὀλιγώ ρως ἔχοντα, καμὲ πρότερον, εἶπεν, ἀδελφέ, πολλὴ στένωσις εἶχεν ἀφ' οὗ δὲ σχο λάζειν πρὸς τὰς συνάξεις ἑμαυτὸν ἔπεισα, ἔστιν ἑαυτῷ πορίζειν ὅτε καὶ χρυσίον εὐρίσκω κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπιών. ὅθεν δὴ καὶ ἐπισυνῆκταί μοι πᾶσα, ἦν ὀρᾶς, εὐπο· ρία ἀλλ' εἴ τι ἐμοὶ πείθει, ὅπου καὶ αὐτὸς ἀπιόντι μοι, καὶ παραμυθίαν ἐντεῦθεν ἔξεις οὐ τὴν τυχοῦσαν.

4. Πείθεται τοῖς αὐτοῦ λόγοις, καὶ καθ' ἐκάστην σύναξιν φοιτῶν σὺν αὐτῷ, ἦσθετο, μετ' οὐ πολὺ, εὐλογίας παρὰ Θεοῦ γινομένης εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ τῷ ἀγαθῷ συμβούλῳ τὴν χάριν ἀνωμολόγει.

5. Ὁ δὲ εὐθὺς τὴν σκηνὴν διάρας, λέγει τῷ ὁμοτέχνῳ, ὡς οὐδέποτε χρυ σίον αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν εὐρεθείη, ἀλλὰ βουλόμενος, φησί, διαναστῆσαί σε πρὸς τὰς θείας ἀφικνεῖσθαι συνάξεις, τὴν τοῦ χρυσοῦ εὕρεσιν ἐπλασάμην.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Η δύναμη της προσευχής)

6. Τοῦτο εἰς ὧτα τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ ἐλθόν, τῆς τε ἀγαθῆς προθέσεως αὐτὸν ἀποδέχεται, καὶ τῆς τοῦ Πρεσβυτέρου χειροτονίας καταξιοῖ.

Ερμηνεία

ΕΙΣ ΤΗΝ Αλεξάνδρειαν, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ἔζων δύο κληρικοί¹⁷⁸. Οὗτοι ἤσκουν τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἐπεξεργασίας δερμάτων καὶ ἦσαν γείτονες. Εξ αὐτῶν ὁ ἓνας ἦτο ἔγγαμος, εἶχε παιδιά, συνετήρει καὶ τοὺς γονεῖς του, οἱ ὅποιοι διέμενον εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν. Ὅλους αὐτοὺς τοὺς συνετήρη διὰ τῆς προσωπικῆς του χειρωνακτικῆς ἐργασίας· ὡς τόσον ἦτο καὶ τακτικώτατος, εἰς τὰς συνάξεις, εἰς τὰς ἀκολουθίας καὶ εἰς τὰς προσευχάς.

2. Ὁ ἄλλος, καίτοι ἦτο μόνος καὶ ἐγνώριζε καλύτερα τὴν τέχνην καὶ εἰργάζετο μετὰ μεγαλυτέρας φροντίδος, ἐν τούτοις δὲν ἠδύνατο οὔτε τὸν ἑαυτὸν του νὰ συντηρήσῃ. Βλέπων λοιπὸν τὴν ἐπάρκειαν τοῦ ὁμοτέχνου του καὶ ζηλοτυπῶν δι' αὐτήν, μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ὑποφέρῃ καὶ τὸν φθόνον, τὸν ὅποιον ἠσθάνετο, τὸν συνήντησε κάποτε ἰδιαίτερος καὶ τοῦ εἶπε :

– Σὲ ὀρκίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, νὰ μοῦ εἴπῃς, χωρὶς νὰ μοῦ ἀποκρύψῃς τὸ μυστικόν, πῶς τὰ καταφέρνεις νὰ ἐξοικονομῇς τόσον πλουσίως τὴν ζωὴν σου, ἐνῶ εἶναι γνωστόν, ὅτι δὲν εἶσαι ἄριστος τεχνίτης, ἐνῶ ἐγώ, που γνωρίζω καλύτερα τὴν τέχνην καὶ ἐργάζομαι περισσότερο, ὑποφέρω καὶ κινδυνεύω ἀπὸ πεῖναν;

3. Ὁ ἄλλος, ἐπιθυμῶν νὰ τὸν καταστήσῃ φιλακόλουθον, διότι ἦτο ἀμελὴς εἰς τὰς συνάξεις τῆς ἀκολουθίας, εἶπε πρὸς αὐτόν:

Καὶ ἐγὼ προηγουμένως, ἀδελφέ μου, ὑπέφερα πάρα πολὺ ἀπὸ οἰκονομικὴν στενοχωρίαν· ἀπὸ τῆς στιγμῆς, ὅμως, ποὺ ἀπεφάσισα νὰ παρευρίσκωμαι τακτικῶς καὶ

¹⁷⁸ Κληρικοὶ νοοῦνται ἐνταῦθα, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, οὐχὶ μόνον οἱ κεχειροτονημένοι εἰς ἱερατικὸν τινα βαθμόν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀναγνώσται καὶ ψάλται καὶ ἐφορκισταὶ καὶ θυρωροὶ καὶ ἅπαν τὸ κατώτερον ὑπηρετικὸν προσωπικὸν τὸ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας, ἕως καὶ αὐτῶν τῶν φροντιστῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

ἀνελλιπῶς εἰς τὰς ἀκολουθίας, ἡδυνήθην νὰ ἐπιτύχω μίαν οἰκονομικὴν ἄνεσιν συμβαίνει μάλιστα πολλάκις, ἀπερχόμενος διὰ τὴν ἀκολουθίαν, νὰ εὕρισκω, εἰς τὸν δρόμον, χρήματα μὲ τὰ ὁποῖα ἐπιτυχάνω αὐτὴν τὴν εὐπορίαν, ποὺ βλέπεις. Ἐὰν λοιπὸν θέλῃς νὰ μὲ ἀκούσης, ἀκολούθησέ με νὰ πηγαίνωμεν μαζὶ εἰς τὰς ἀκολουθίας καὶ νὰ εἴσαι βέβαιος, ὅτι θὰ εὕρῃς μεγάλην ἀνακούφισιν.

4. Ο ὁμότεχνος, ποὺ δὲν ἡδύνατο νὰ ικανοποιηθῇ ἐκ τῆς ἐργασίας του, δίδει ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς λόγους του, καὶ καθημερινῶς πλέον ἐσύχναζεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν μαζὶ μὲ αὐτόν. Εξ αὐτοῦ ἤρχισε νὰ δοκιμάζῃ μεγάλην ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ καὶ διεπίστωσε τοὺς ὑλικοὺς πλέον καρποὺς ἐκ τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ σπίτι του. Συγκεκινημένος δὲ καὶ εὐγνώμων ἡύχαρίσκει τὸν καλὸν ὁμότεχνόν του, διὰ τὰς πολυτίμους συμβουλὰς του.

5. Τότε καὶ ἐκεῖνος ἐθεώρησε κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀφήσῃ τὴν σκηνοθεσίαν καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν.

Ἀδελφέ μου τοῦ εἶπε ποτὲ δὲν ἤϋρα εἰς τὸν δρόμον χρήματα· τὸ εἶπα αὐτό, διὰ νὰ διεγείρω τὸν ζῆλον σου, νὰ ἔρχεσαι εἰς τὰς ἀκολουθίας καὶ τὰς συνάξεις.

6. Αὐτὸ τὸ τέχνασμα τῆς εὐσεβείας τὸ ἐπληροφορήθη ὁ μακάριος Ἰωάννης καὶ ἐξετίμησε τὴν καλὴν πρόθεσιν τοῦ κληρικοῦ· δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἀξιώνει τῆς εἰς Πρεσβύτερον χειροτονίας.

Β'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΜΟΝΑΖΩΝ τις ἦν μὴ ἐργαζόμενος τὸ σύνολον, ἀλλὰ ἀδιαλείπτως προσευχόμενος καθ' ἐσπέραν δὲ εἰσῆει εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ καὶ εὕρισκε τὸν ἄρτον αὐτοῦ καὶ ἤσθιεν.

2. Ἐν μιᾷ οὖν παρέβαλεν ἀδελφός τις ἔχων σεβέννια, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἐργάσασθαι· ἐσπέρας δὲ γενομένης, εἰσῆλθε κατὰ τὴν συνήθειαν φαγεῖν, καὶ οὐ δὲν εὔρεν· ἐκοιμήθη οὖν λυπούμενος καὶ ἀπεκαλύφθη αὐτῷ, ὅτι ὅτε μετ' ἐμοῦ ἐσχόλαζες, ἔτρεφόν σε ὅτε δὲ ἤρξω ἐργάζεσθαι, ἐκ τοῦ ἐργοχείρου σου ζήτησον τὴν τροφήν σου.

3. Ἦν τις Γέρων ποτὲ εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος, καὶ ὡς ἐξήρχετο ἐκεῖθεν, συνήντησεν αὐτῷ ἀδελφός, καὶ στενάξας εἶπε τῷ Γέροντι Πάτερ, θλιβόμεθα διὰ τὴν ἀβροχίαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ διατὶ οὐκ εὐχεσθε καὶ παρακαλεῖτε τὸν Θεόν, ἵνα βρέξῃ; Εφη ὁ ἀδελφός· καὶ εὐχόμεθα καὶ λιτανεύομεν, καὶ οὐ βρέχει. Καὶ λέγει ὁ Γέρων πάντως οὐκ εὐχεσθε ἐκτενῶς· θέλεις δὲ γινῶναι ὅτι οὕτως ἐστί; στῶμεν εἰς προσευχήν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη της προσευχῆς)

4. Καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ἠΰξατο, καὶ εὐθέως κατέβη ἡ βροχή. Ἰδὼν δὲ ὁ ἀδελφὸς ἐφοβήθη, καὶ πεσὼν προσεκύνησεν αὐτῷ, ὁ δὲ Γέρων ἔφυγε παραχρῆμα ἐκεῖθεν.

5. Ἀδελφοὶ παρέβαλον τῷ Ἀββᾶ Ἀντωνίῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτῷ ῥῆμα τοῦ Λευϊτικοῦ ἐξῆλθεν οὖν ὁ Γέρων εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἠκολούθησεν αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς κρυφῇ, εἰδὼς τὴν συνήθειαν αὐτοῦ.

6. Καὶ μακρύνας οὐ πολὺ ὁ Γέρων στὰς εἰς προσευχήν, ἔκραξε λέγων· ὁ Θεὸς ἀπόστειλόν μοι τὸν Μωϋσῆν, καὶ διδάξει με τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λαλοῦσα μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς, ὅτι τὴν μὲν φωνὴν ἤκουσα τὴν λαλοῦσαν μετ' αὐτοῦ, τὴν δὲ δύναμιν τοῦ λόγου οὐκ ἔμαθον.

7. Διηγῆσατο ὁ Ἀββᾶς Δουλαῶς, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Βησσαρίωνος, ὅτι ἦλθον εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ καὶ εὗρον αὐτὸν ἐστῶτα εἰς εὐχήν, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐκτεταμέναι εἰς τὸν οὐρανόν, ἔμεινε δὲ ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας τοῦτο ποιῶν καὶ μετὰ τοῦτο ἐφώνησέ με καὶ εἶπέ μοι ἀκολούθει μοι.

8. Καὶ ἐξελθόντες, ἐπορεύθηκεν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ διψήσας, εἶπον Ἀββᾶ, διψῶ. Καὶ λαβὼν τὸ μηλωτάριόν μου, ἀπῆλθεν ὥσει λίθου βολήν, καὶ ποιήσας εὐχήν, ἤνεγκέ μοι αὐτὸ μεστὸν ὕδατος.

9. Καὶ ὁδεύσαντες, ἦλθομεν εἰς τὴν Λυκῶ πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην, καὶ ἀσπασάμενοι αὐτόν, ἐποιήσαμεν εὐχήν εἰτα ἐκάθισαν λαλεῖν περὶ τῆς θεωρίας ἣν εἶδεν ἐν τῇ προσευχῇ ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων, καὶ εἶπεν ὅτι ἀπόφασις ἐξῆλθεν, ἵνα καθαιρεθῶσι τὰ ἱερά. Εγένετο δὲ οὕτω καὶ καθηρέθησαν.

10. Παρέβαλεν ὁ Ἀββᾶς Λὼτ τῷ Ἀββᾶ Ἰωσήφ, καὶ λέγει αὐτῷ Ἀββᾶ, κατὰ δύναμίν μου ποιῶ τὴν μικράν μου σύναξιν, καὶ τὴν μικράν μου νηστείαν καὶ τὴν εὐχήν, καὶ τὴν μελέτην καὶ τὴν ἡσυχίαν καί, τὸ κατὰ δύναμίν μου, καθα ρεύω τοῖς λογισμοῖς· τί οὖν ἔχω ποιῆσαι λοιπόν ;

11. Ἀναστὰς οὖν ὁ Γέρων, ἵπλωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ γεγὼ νασιν οἱ δάκτυλοι αὐτοῦ ὡς δέκα λαμπάδες πυρός· καὶ λέγει αὐτῷ εἰ θέλεις, γε νοῦ ὅλος ὡς πῦρ.

12. Ἠλθέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς ἀντλήσαι ὕδωρ, καὶ εὔρε τὸν Ἀββᾶν Ζαχαρίαν εὐχόμενον ἐπὶ τοῦ λάκκου, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καθήμενον ἐπάνω αὐτοῦ.

13. Ἐλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ἰάκωβος, ὅτι τις τῶν Γερόντων εἶπεν· ὡς ὅτε ἡ μην νεώτερος ἐν τῇ ἐρήμῳ μένων, εἶχον πλησίον παῖδα ἰδίᾳ σχολάζοντα, καὶ ἐπισκοπὴν ποιούμενος εἶδον αὐτὸν εὐχόμενον, καὶ ἀξιοῦντα τὸν Θεόν, ἵνα εἰρη νεύσῃ μετὰ τῶν θηρίων, καὶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

μετὰ τὴν εὐχὴν, οὔσης πλησίον ὑαίνης, καὶ θηλαζούσης τὰ ἐαυτῆς παιδία, ὑπέθηκεν ὁ παῖς ἐαυτόν, καὶ ἤρξατο θηλάζειν μετ' ἐκείνων.

14. Πάλιν ἔφη, ὅτι ἄλλοτε εἶδον αὐτὸν εὐχόμενον, καὶ ἀξιοῦντα τὸν Κύριον καὶ λέγοντα· δός μοι χαρίσματα, Δέσποτα, τῷ πυρὶ φιλιάσαι· καὶ ποιήσας πυρὰν ἐν μέσῳ ταύτης γόνατα ἔκλινε προσευχόμενος.

15. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Σισώην, λέγων· πῶς σωθῶ ; Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων· εἰ βούλει εὐαρεσθῆσαι τῷ Θεῷ, ἔκστηθι κόσμου, ἀπόστηθι τῆς γῆς, ἄφες τὴν κτίσιν, καὶ πρὸς τὸν Κτίστην μετάβηθι, καὶ διὰ προσευχῆς καὶ πένθους σύναψον σεαυτὸν τῷ Θεῷ, καὶ εὐρήσεις καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνάπαυσιν.

16. Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Τιθόη, ὅτι εἰ μὴ ταχέως κατέφερε τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὅτε ἴστατο εἰς προσευχήν, ἠρπάζετο ὁ νοῦς αὐτοῦ ἄνω· εἰ οὖν συνέβη ἀδελφούς συνεύχεσθαι αὐτῷ, ἐσπούδαζε ταχέως καταφέρειν τὰς χεῖρας, ἵνα μὴ ἄρπαγῇ ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ χρονίσῃ.

17. Ἐλεγον οἱ Γέροντες ὅτι ἔσοπτρόν ἐστι τοῦ Μοναχοῦ ἡ εὐχή.

18. Εγένετό ποτε τὸν Ἀββᾶν Παμβῶ ὁδεύειν μετὰ ἀδελφῶν εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἰδὼν κοσμικοὺς καθημένους λέγει αὐτοῖς· ἀναστάντες, ἀσπάσασθε τοὺς Μοναχοὺς, ἵνα εὐλογηθῆτε, συνεχῶς γὰρ τῷ Θεῷ λαλοῦσι, καὶ τὰ στόματα αὐτῶν ἁγία εἰσιν.

19. Ἀπῆλθεν ἀδελφός τις εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου εἰς Σκῆτιν, καὶ προσχὼν διὰ τῆς θυρίδος θεωρεῖ τὸν Γέροντα ἐστῶτα εἰς προσευχήν ὅλον ὥς πῦρ, πάντως δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἅγιος ἦν τοῦ ἰδεῖν.

20. Εἶτα κρούσαντος αὐτοῦ, ἐξῆλθεν ὁ Γέρων, καὶ ἰδὼν τὸν ἀδελφὸν ἔκθαμβον λέγει αὐτῷ· ἔχεις πολλὴν ὥραν κρούων ; μὴ τίποτε εἶδες ; Ὁ δὲ ἔφη· οὐχί, καὶ λαλήσας αὐτῷ ἀπέλυσεν αὐτόν.

21. Γέρων τις εἰς τὰ κάτω μέρη τῆς Αἰγύπτου καθημένος, ἔλεγεν ἐν ἅφελότητι, ὅτι ὁ Μελχισεδέκ υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ.

22. Καὶ ἀνηγγέλη τῷ μακαρίῳ Κυρίλλῳ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας περὶ αὐτοῦ καὶ ἐπεμψεν ἐπ' αὐτόν· εἰδὼς δὲ ὅτι σημειοφόρος ἐστὶν ὁ Γέρων καὶ εἴ τι αἰτεῖ τῷ Θεῷ, ἀποκαλύπτει αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐν ἀφελότητι λέγει τὸν λόγον, ἐχρήσατο τοιαύτη σοφία λέγων Ἀββά, παρακαλῶ σε, ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι ὁ Μελχισεδέκ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, ἄλλος δὲ πάλιν λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι οὐ, ἀλλ' ἄνθρωπος ἐστὶν Ἀρχιερεὺς

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

τοῦ Θεοῦ, καὶ διστάζων περὶ τούτου, πέστειλα πρὸς σὲ ἵνα δεηθῇς τοῦ Θεοῦ, ὅπως σοὶ ἀποκαλύψῃ περὶ τούτου.

23. Ο δὲ Γέρων, τῇ εἰς Θεὸν αὐτοῦ παρρησίᾳ θαρρῶν, εἶπεν· ἔνδος μοι τρεῖς ἡμέρας, κἀγὼ ἐρωτῶ τὸν Θεὸν περὶ τούτου, καὶ ἀναγγελῶ σοὶ τίς ἐστίν. "Απελθὼν οὖν ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ὁ Γέρων ἀποκαλυφθῆναι αὐτῷ περὶ τοῦ ζητήματός τούτου. Καὶ δεξάμενος ἄνωθεν ἀποκάλυψιν, ἦλθε μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ Μελχισεδέκ.

24. Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος ἠρώτησεν αὐτόν· πῶς οἶδας, Ἀββᾶ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων ὡς ἐδεόμην τοῦ Θεοῦ, ἀπεκάλυψέ μοι ὅλους τοὺς Πατριάρχας, καὶ παρήρχετο ἕκαστος ἐνώπιόν μου ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως Μελχισεδέκ καὶ παριόν· τὸς ἐκείνου, λέγει μοι ὁ Ἀγγελὸς οὗτός ἐστιν ὁ Μελχισεδέκ θάρσει οὖν ὅτι οὐ τὼς ἐστὶ τὸ ἀληθές. Ἐκτοτε δὲ δι' ἑαυτοῦ ἐκήρυττεν ὁ Γέρων ὅτι ἄνθρωπος ἐστὶν ὁ Μελχισεδέκ.

25. Εἰσηλθε ποτὲ ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Σιλουανοῦ Ζαχαρίας καὶ εὔρεν αὐτὸν ἐν ἐκστάσει, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἠπλωμέναι καὶ κλείσας τὴν θύραν ἐξῆλθεν εἰσελθὼν δὲ περὶ ὥραν ἕκτην καὶ ἐνάτην, εὔρεν αὐτὸν οὕτως.

26. Ελθὼν δὲ καὶ περὶ ὥραν δεκάτην, εὔρεν αὐτὸν ἡσυχάζοντα καὶ λέγει αὐτῷ· τί ἔχεις σήμερον, Πάτερ; Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἡσθένησα σήμερον, τέκνον ἐμὸν· κεῖνος δὲ πεσὼν καὶ κρατήσας τοὺς πόδας αὐτοῦ εἶπεν· οὐ μὴ σε ἐάσω, ἐὰν μὴ εἴπῃς τί εἶδες. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων ἐγὼ εἰς τὸν οὐρανὸν ἠρπάγην, καὶ εἶδον τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκεῖ ἰστάμην ἕως ἄρτι, καὶ νῦν ἀπελύθην.

27. Ἐλεγον οἱ Γέροντες τῷ Ἀββᾶ Ἠλία εἰς Αἴγυπτον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι καλὸς ἀδελφός ἐστιν. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Γέρων, ὅτι κατὰ τὴν γε νεὰν αὐτοῦ καλός ἐστιν.

28. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους, τί; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὅτι εἶπον ὑμῖν, ὅτι κατὰ τὴν γενεὰν αὐτοῦ καλός ἐστιν, εἰς δὲ τῶν ἀρχαίων τὰ μέτρα οὐκ ἔφθασεν ἐγὼ γὰρ ἐώρακα ἄνθρωπον ἐν Σκῇτει, ὃς ἠδύνατο διὰ προσευχῆς τὸν ἥλιον στήσαι ἐν τῷ οὐρανῷ, καθάπερ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

29. Ἐλεγεν ὁ Ἀββᾶς Δουλαῖς, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Βησσαρίωνος, ὅτι ποτὲ ὑπαγόντων ἡμῶν εἰς τινα Γέροντα ἦλθεν ὁ ἥλιος εἰς τὸ δῦναι, καὶ στὰς εἰς προσευχὴν ὁ Γέρων εἶπε· δέομαί σου, Κύριε, στήτω ὁ ἥλιος ἕως οὗ φθάσω εἰς τὸν δοῦλόν σου, καὶ ἐγένετο οὕτως.

30. Ὁ αὐτὸς εἶπεν ὅτι ἄλλοτε πάλιν ὁδευόντων ἡμῶν εἰς ὄχθην τῆς θαλάσσης, ἐδίψησα, καὶ εἶπον τῷ Γέροντι Ἀββᾶ, διψῶ πάνυ· καὶ ποιήσας εὐχὴν ὁ Γέρων λέγει μοι·

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη της προσευχῆς)

πίε ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ καὶ ἔπιον, ἦντλη· σα δὲ ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγγεῖον.

31. Καὶ ἰδὼν ὁ Γέρων λέγει μοι διατὶ ἦντλησας; Καὶ εἶπον αὐτῷ· συγχώρησόν μοι, μήποτε παρεκεῖ διψήσω. Εφη δὲ ὁ Γέρων ὁ ὧδε Θεὸς καὶ ἐν παντὶ Θεὸς ἐστίν.

32. Ἀλλοτε χρεῖας αὐτῷ γενομένης, ἐποίησεν εὐχὴν καὶ διέβη τὸν χρυσοῦ· ρόαν πεζῇ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν ἐμοῦ δέ, φησι, βαλόντος αὐτῷ μετάνοιαν, καὶ εἰπόντος πῶς ἦσθάνου τοὺς πόδας σου ἐν τῷ περιπατεῖν σε εἰς τὸ ὕδωρ; ἀπεκρίθη ὁ Γέρων ἕως τῶν ἀστραγγάλων ἦσθάνομην τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ λοιπὸν ἦν στερεόν.

33. Ἀπὼν ποτε ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον, ἐπλανήθη τὴν ὁδὸν ἠϋξάτο δὲ τῷ Θεῷ λέγων Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ ἀπολέσης τὸ πλάσμα σου, καὶ εὐθὺς ὤφθη αὐτῷ χεὶρ ἀνθρώπου κρεμαμένη ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, δεικνύουσα αὐτῷ τὴν ὁδόν, ἕως ἣλθε καὶ ἔστη ἔξωθεν του σπηλαίου τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου.

34. Παρερχόμενος ποτε ὁ Ἀββᾶς Μίλης διὰ τινος τόπου, εἶδε τινα κρατοῦ μενον ὡς φόνον ποιήσαντα, καὶ προσεγγίσας ὁ Γέρων ἐπηρώτησε τὸν ἀδελφόν, καὶ μαθὼν ὅτι συκοφαντεῖται, λέγει πρὸς τοὺς κατέχοντας αὐτόν· ποῦ ἐστὶν ὁ φονευθεὶς ; Καὶ ὑπέδειξαν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον παρήγγειλεν οὖν πᾶσι προσεύξασθαι. 35. Εκπετάσαντος δὲ αὐτοῦ χειρας πρὸς τὸν Θεὸν ἀνέστη ὁ νεκρός. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων ἐπὶ πάντων εἰπέ ἡμῖν τίς ἐστὶν ὁ φονεύσας σε ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δέδωκα χρήματα τῷ Πρεσβυτέρῳ ὁ δὲ ἀναστάς, ἔσφαξέ με, καὶ ἀπενέγκας ἐρρίψεν εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ἀββᾶ τούτου ἀλλὰ παρακαλῶ ὑμᾶς, ληφθῆναι τὰ πράγματά μου καὶ δοθῆναι τοῖς τέκνοις μου. 36. Εἶπε δὲ πάλιν πρὸς αὐτόν ὁ Γέρων ἀπελθε λοιπὸν καὶ κοιμῶ, ἕως ἂν ἐλθὼν ὁ Κύριος ἐγείρη σε.

37. Δηγήσατο ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος καὶ εἶπε· καθημένου μου ποτὲ ἐν Σκήτει ἦλθον δύο νεώτεροι ἀπὸ ξένης, καὶ ὁ μὲν εἰς εἶχε γένειον, ὁ δὲ ἕτερος ἀρχὴν ἔβαλε γενείου. Καὶ προσελθόντες εἶπον· Ἀββᾶ, ποῦ ἐστὶν ἡ κέλλα τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου ; Ἐφη δὲ αὐτοῖς· τί θέλετε αὐτόν ; Οἱ δὲ λέγουσιν ἀκούοντες περὶ αὐτοῦ, ἦλθομεν ἰδεῖν αὐτόν. Καὶ λέγω αὐτοῖς ἐγὼ εἰμι. Καὶ ἔβαλον με τάνοιαν λέγοντες· ὧδε θέλομεν μεῖναι.

38. Ἐγὼ δὲ βλέπων αὐτοὺς τρυφεροὺς καὶ ὡς ἀπὸ πλούτου, εἶπον αὐτοῖς οὐ δύνασθε καθίσαι ὧδε. Ἀπεκρίθη ὁ μείζων καὶ ἐὰν μὴ δυνάμεθα καθίσαι ὧδε, ὑπάγομεν ἀλλαχοῦ. Ἐγὼ δὲ λέγω πρὸς ἐμαυτόν διατὶ διώκω αὐτοὺς καὶ σκανδαλίζονται, ὁ κόπος ποιεῖ αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν φυγεῖν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

39. Εἶπον οὖν αὐτοῖς εἰ δύνασθε, δεῦτε ποιήσατε ἑαυτοῖς κελλίον. Καὶ λέγουσι δεῖξον ἡμῖν τόπον καὶ ποιοῦμεν. Ἔδωκα δὲ αὐτοῖς πέλεκυν καὶ ἀναβολί διον μεστὸν ψωμίων καὶ ἄλας, καὶ ἔδειξα αὐτοῖς πέτραν σκληράν. Καὶ εἶπον λα τομήσατε ὧδε, καὶ φέρετε ξύλα ἐκ τοῦ ἔλους καὶ στεγάσαντες καθίσατε.

40. Ἠρώτησαν δὲ ἐκεῖνοι, τί ἐργάζονται ὧδε; Καὶ λέγω αὐτοῖς τὴν σει· ράν. Καὶ λαμβάνω βαῖα ἐκ τοῦ ἔλους, καὶ δεικνύω αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν τῆς σειρᾶς, καὶ πῶς ράπτειν δεῖ. Καὶ εἶπον ποιεῖτε σφυρίδας καὶ παρέχετε τοῖς φύλαξι, καὶ φέρουσιν ὑμῖν ψωμία.

41. Λοιπὸν οὖν ἐγὼ ἀνεχώρησα παραδοὺς αὐτοῖς τὸν κανόνα τοῦ καθίσματος, ἐκεῖνοι δὲ μεθ' ὑπομονῆς πάντα ἐποίησαν ὅσα εἶπον αὐτοῖς, καὶ οὐ παρέβα λόν μοι ἐπὶ τρία ἔτη. Καὶ ἔλεγόν μοι οἱ λογισμοί, τίς ἄρα ἐστὶν ἡ ἐργασία αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦλθον ἐρωτῆσαι λογισμόν; Οἱ ἀπὸ μήκοθεν ἔρχονται πρὸς με, καὶ οὗτοι οἱ ἐγγὺς οὐκ ἦλθον; Οὐδὲ πρὸς ἄλλον τινὰ ἀπέρχοντο, εἰ μὴ μόνον εἰς τὴν Εκκλησίαν σιωπῶντες λαβεῖν τὴν προσφοράν.

42. Νηστεύσας οὖν ἑβδομάδα, ηυξάμην τῷ Θεῷ, ἵνα δείξῃ μοι τὴν ἐργασίαν αὐτῶν καὶ μετὰ τὴν ἑβδομάδα ἀναστὰς ἀπῆλθον πρὸς αὐτοὺς ἰδεῖν πῶς κάθηνται. Καὶ κρούσαντός μου, ἀνέωξαν καὶ ἡσπᾶσαντό με σιωπῶντες, καὶ ποιήσας εὐχὴν ἐκάθισα νεύσας δὲ ὁ, μείζων τῷ μικροτέρῳ ἐξελθεῖν, ἐκάθισε πλέκειν τὴν σειράν, λαλήσας μηδέν.

43. Καὶ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐνάτης ἔκρουσε, καὶ ἦλθεν ὁ νεώτερος καὶ ἐποίησε μικρὸν ἔψημα, καὶ νεύσαντος αὐτῷ τοῦ μειζοτέρου, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἔθηκεν εἰς αὐτὴν τρεῖς παξαμάτας καὶ ἔστη σιωπῶν. Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐγείρεσθε φάγω μεν. Καὶ ἀναστάντες ἐφάγομεν, καὶ ἤνεγκαν τὸ βαυκάλιον καὶ ἐπίομεν.

44. Ὡς δὲ ἐγένετο ἐσπέρα, λέγει μοι ὁ εἷς ὑπάγεις; Ἐγὼ δὲ εἶπον· οὐχί, ἀλλ' ὧδε κοιμῶμαι. Καὶ ἔθηκαν μοι ψιάθιον παραμέρος, καὶ ἦραν τὰς ζώνας αὐτῶν καὶ τοὺς ἀναλάβους, καὶ ἔθηκαν ἑαυτοὺς ὁμοῦ εἰς τὸ ψιάθιον ἐγὼ δὲ ηυξάμην τῷ Θεῷ, ἵνα ἀποκαλύψῃ μοι τὴν ἐργασίαν αὐτῶν.

45. Καὶ ὥς ἐνόμιζον ὅτι κοιμῶμαι, ἐγείρονται, καὶ ἐκτείνουναι τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶδον τοὺς δαίμονας ἐρχομένους ὥσπερ μυίας εἰς τὸ στόμα τοῦ μικροτέρου ἀδελφοῦ, καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Εἶδον δὲ καὶ Ἀγγελον κατέχον· τα ῥομφαίαν πυρὸς καὶ διώκοντα τοὺς δαίμονας, τῷ δὲ μειζοτέρῳ οὐκ ἠδύναντο προσεγγίσει.

46. Περὶ δὲ τὴν πρωΐαν, ἔθηκαν ἑαυτούς, καὶ ἐποίησα ἑμαυτόν, ὅτι διῷ πνίσθην. Καὶ εἶπέ μοι ὁ μείζων· θέλεις βάλωμεν τοὺς δώδεκα ψαλμούς; Ἐγὼ δὲ ἔφην, ναί. Ἡρξάτο οὖν ὁ μικρότερος ψάλλον πέντε ψαλμούς ἀπὸ ἑξ στίχων, καὶ ἐν ἀλληλουΐᾳ· καὶ κατὰ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

στίχον, λαμπὰς πυρὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀνέβαινεν εἰς τὸν οὐρανόν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μείζων, ὅτε ἔψαλλεν, ὡς σχοινίον πυρὸς ἐξήρχε το, καὶ ἔφθανεν ἕως τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ γὰρ εἶπον μικρὸν ἀπὸ στήθους.

47. Καὶ ἐξελθὼν εἶπον· εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ· οἱ δὲ ἔβαλον μετάνοιαν σιωπῶντες. Καὶ μετὰ μικρὸν ἐκοιμήθη ὁ μειζότερος ἀδελφός, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκοιμήθη καὶ ὁ μικρότερος.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ Μοναχὸς δὲν εἰργάζετο καθόλου, ἀλλὰ διαρκῶς καὶ χωρὶς νὰ σταματᾷ προσηύχετο. Κάθε βράδυ, ὅταν εἰσῆρχετο εἰς τὸ κελλίον του, εὗρισκεν ἑτοιμον τὸν ἄρτον καὶ τὸν ἔτρωγεν.

2. Μίαν ἡμέραν τὸν ἐπεσκέφθη ἓνας ἀδελφός, ποὺ εἶχε μαζί του τρυφεροὺς βλαστοὺς φοινίκων· ὁ Μοναχὸς τότε ἔλαβε καὶ ἤρχισε νὰ ἐργάζεται πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκέπτου του. Μόλις ἐβράδυσεν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλί του, ὡς συνήθως, διὰ νὰ φάγῃ τὸ οὐρανόπεμπτον φαγητόν· δὲν εὔρεν ὅμως τίποτε.

Ἐκοιμήθη λοιπὸν λυπημένος. Εἰς τὸν ὕπνον του ἐδέχθη τὴν ἐξῆς ἐκ Θεοῦ ἀποκάλυψιν: Ὅταν ἐπερνοῦσες ὅλον τὸν καιρὸν εἰς τὴν μετ' ἐμοῦ ἐπικοινωνίαν, Εγὼ σὲ διέτρεφον τώρα ὅμως ποὺ ἤρχισες νὰ ἐργάζεσαι, νὰ ἐξοικονομῇς τὴν τροφήν σου ἐκ τοῦ κόπου τοῦ ἐργοχείρου σου.

3. Κάποτε εἰς τὸ Σινᾶ ἠσκήτευσεν ἓνας Γέρων Ασκητὴς μίαν ἡμέραν λοιπὸν, καθὼς ἐξήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ, τὸν συνήνητησεν ἓνας ἀδελφός καὶ μὲ ἀναστεναγμόν τοῦ εἶπε:

-Πάτερ μου, στενοχωρούμεθα ἐξ αἰτίας τῆς ἀνομβρίας.

-Διατί ἐρωτᾷ ὁ Γέρων—δὲν προσεύχεσθε καὶ δὲν παρακαλεῖτε τὸν Θεὸν νὰ βρέξῃ ;

Καὶ προσευχόμεθα ἀπήντησεν ὁ ἀδελφός — καὶ λιτανείας κάμνομεν, ἀλλὰ δὲν βρέχει.

-Ασφαλῶς λέγει πάλιν ὁ Γέρων δὲν θὰ προσεύχεσθε ἐντατικῶς καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς σας· θέλεις δὲ νὰ τὸ διαπιστώσης καὶ σύ; Ἀς προσευχηθῶμεν μαζί.

4. Τότε ὁ Γέρων Ασκητὴς ὕψωσε τὰς χεῖρας του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἄρχισε νὰ προσεύχεται. Ἀμέσως ἤρχισε νὰ βρέχῃ! Μόλις εἶδεν αὐτὸ τὸ θαῦμα ὁ ἀδελφός

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

ἐφοβήθη καὶ ἔπεσε νὰ προσκυνήσῃ τὸν Ἀσκητὴν πλὴν ὁ Γέρων ἀνεχώρησεν ἀμέσως ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν τόπον.

5. Κάποτε μερικοὶ ἀδελφοὶ ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἀββᾶν Αντώνιον καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ ἓνα χωρίον τοῦ Λευϊτικοῦ¹⁷⁹. Ὁ Γέρων τότε, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε, ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ κελλὶ καὶ μετέβη εἰς τὴν ἔρημον. Ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς, ὁ ὁποῖος ἦτο παρὼν, γνωρίζων τὴν συνήθειαν τοῦ Ἁγίου Αντωνίου (νὰ προσεύχεται κατὰ μόνας), τὸν παρηκολούθησε κρυφά, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ ὁ Ἅγιος.

6. Κατάπληκτος τότε διεπίστωσε τὰ ἐξῆς:

Ὁ Ἅγιος Αντώνιος, ἀφοῦ ἐπροχώρησεν ὀλίγον εἰς τὴν ἔρημον, ἐστάθη εἰς προσευχὴν καὶ ἔκραξε μετὰ πεποιθήσεως εἰς τὸν Θεόν «Θεέ μου, στείλε μου τὸν Μωϋσῆν, νὰ μὲ διδάξῃ τὴν σημασίαν τοῦ χωρίου αὐτοῦ».

Ἀμέσως δὲ ἠκούσθη φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ συνομιλοῦσα μὲ τὸν Μέγαν Αντώνιον.

Ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς μετὰ ταῦτα ἐβεβαίωνεν, ὅτι τὴν μὲν ἐξ οὐρανοῦ φωνὴν ἤκουσε, τὶ ὅμως τοῦ εἶπε δὲν ἀντελήφθη.

7. Ὁ Ἀββᾶς Δουλαῶς διηγήθη τὸ ἐξῆς περιστατικὸν διὰ τὸν Ἀββᾶν Βησσαρίωνα, τοῦ ὁποῖου ἦτο μαθητής. Κάποτε-διηγεῖται ὁ Ἀββᾶς Δουλαῶς ἦλθον εἰς τὸ κελλὶ καὶ τὸν εὗρῃκα νὰ στέκεται εἰς προσευχὴν καὶ νὰ ἔχῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὑψωμένας πρὸς τὸν οὐρανόν. Εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν παρέμεινεν ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας. Μετά, ὡς νὰ συνῆλθεν ἀπὸ ὀπτασίαν, μὲ ἐκάλεσε καὶ μοῦ εἶπε:

Ἀκολουθήσέ με.

8. Ἀπὸ κοινοῦ ἐξήλθομεν καὶ ἐπορεύθημεν πρὸς τὴν ἔρημον. Ἀπὸ τὴν κόπωσιν τῆς ἐρήμου ἐδίψησα καὶ τοῦ εἶπα:

Ἀββᾶ, διψῶ.

Τότε ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων ἐπῆρε τὸ ἐπανωφόρι μου καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ κοντά μου εἰς τόσην ἀπόστασιν, εἰς ὅσην ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ μία πέτρα, ποὺ θὰ πετάξῃ κανεὶς. Αφοῦ δὲ προσηυχήθη, ἐπέστρεψε μὲ τὸ ἐπανωφόριόν μου γεμᾶτον ὕδωρ.

¹⁷⁹ «Λευϊτικόν» εἶναι τὸ τρίτον βιβλίον τῆς Πεντατεύχου τοῦ Μωϋσέως, λέγεται δὲ οὕτω, διότι περιέχει κυρίως τὴν πνευματικὴν καὶ ἱερατικὴν (λευϊτικὴν) νομοθεσίαν τῶν Εβραίων.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Η δύναμη της προσευχής)

9. Εν συνεχείᾳ βαδίσαντες ἐπ' ἄρκετόν ἤλθομεν εἰς Λυκῶ¹⁸⁰, ὅπου συνηντήσαμεν τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην· ἀφοῦ τὸν ἐχαίρετήσαμεν ἐκάμαμεν εὐχήν.

Μετὰ ἐκαθήσαμεν καὶ ἤρχισαν οἱ Γέροντες νὰ συζητοῦν. Κατὰ τὴν συνομιλίαν αὐτὴν ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων ἀνέφερε τὴν ὀπτασίαν, τὴν ὁποίαν εἶδε κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς. Εἶπε δηλαδή, ὅτι ἐβγῆκεν ἀπόφασις νὰ καταστραφοῦν τὰ εἰδωλολατρικά ἱερά¹⁸¹. Πράγματι ἐντὸς ὀλίγου κατεστράφησαν ἅπαντες οἱ βωμοὶ τῶν εἰδώλων.

10. Ὁ Ἀββᾶς Λῶτ ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Ἰωσήφ καὶ τοῦ λέγει: Ἀββᾶ, κατὰ τὴν δύναμίν μου κάμνω τὴν ὀλίγην ἀκολουθίαν μου, τὴν ὀλίγην μου νηστείαν, τὴν εὐχήν, καὶ τὴν ἡσυχίαν· ἐπίσης, κατὰ τὴν δύναμίν μου, προσπαθῶ νὰ ἐξαγνίσω τοὺς λογισμούς μου· τί μοῦ ὑπολείπεται ἀκόμη νὰ κάμω;

11. Ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ ἠγέρθη ἐκ τῆς θέσεώς του, ἤπλωσε τὰς χεῖρας του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ δάκτυλά του ἔγιναν ὥσάν δέκα λαμπάδες ποὺ ἐκαίοντο.

Τότε εἶπε:

Εάν θέλῃς, γίνε ὁλόκληρος ὡς φωτιά, ἀπὸ τὴν θερμότητα τῆς προσευχῆς καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης.

12. Κάποτε ἦλθεν ὁ Ἀββᾶς Μωυσῆς νὰ βγάλῃ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι· ἐκεῖ συνήντησε τὸν Ἀββᾶν Ζαχαρίαν νὰ προσεύχεται ἐπάνω εἰς τὸ πηγάδι· ἐπάνω δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀββᾶ Ζαχαρίου εἶδε νὰ ἀναπαύεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

13. Ὁ Ἀββᾶς Ἰάκωβος ἔλεγεν, ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς Γέροντας τοῦ εἶπε τὰ ἐξῆς: Ὅταν ἤμουν νεώτερος καὶ ἔμενα εἰς τὴν ἔρημον, εἶχον πλησίον μου ἓνα παιδί, κατὰ μόνας ἀγωνιζόμενον. Κάποτε λοιπὸν τὸ ἐπεσκέφθην χάριν ἐπιβλέψεως καὶ τὸ εἶδα νὰ προσεύχεται καὶ νὰ ζητῇ ἐπιμόνως ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ζῇ εἰρηνικῶς μὲ τὰ θηρία τῆς ἐρήμου μετὰ τὴν θερμὴν αὐτὴν προσευχήν, ὥ τοῦ θαύματος! συνέβη τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν· ἐκεῖ πλησίον ἔζη μία ὑαίνα καὶ ἐθήλαζε τὰ μικρά της κοντὰ της ἐκάθησε καὶ τὸ παιδί καὶ ἤρχισε καὶ αὐτὸ νὰ θηλάζῃ, χωρὶς νὰ ἐξαγριωθῇ τὸ ἄγριον θηρίον.

¹⁸⁰ Ἡ Λυκῶ ἦτο πόλις τῆς Θηβαΐδος τῆς Αἰγύπτου. Πλησίον αὐτῆς, ἐπὶ τινος ὄρους, ἡσκήτευεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης, ἐπιλεγόμενος ὁ ἐν Λυκῶ. Αὕτη σήμερον λέγεται Ασσιούτ.

¹⁸¹ Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ἠκμασε κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἐν· ταῦθα, εἶναι ἡ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, ὁ ὁποῖος πράγματι διέταξε τὴν καταστροφὴν τῶν εἰδωλολατρικῶν ἱερῶν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη της προσευχῆς)

14. Ὁ ἴδιος πάλιν συνέχισεν ἄλλοτε εἶδον τὸ παιδί αὐτὸ νὰ προσεύχεται καὶ νὰ ζητῇ ἐπιμόνως ἀπὸ τὸν Κύριον, λέγον «Δῶσε μου, Δέσποτα, τὸ χάρισμα νὰ μὴ μὲ βλάβῃ ἡ φωτιά». Ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν προσευχήν, ἦναψε φωτιὰν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ μέσον τῆς φλογὸς ἐγονάτισε προσευχόμενον.

15. Ἐνας ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶ Σισώην : -Πῶς δύναμαι νὰ σωθῶ;

Ὁ Ἀββᾶς Σισώης ἀπήντησεν:

— Ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ εὐαρεστήσῃς τὸν Θεόν, στάσου μακρὰν ἀπὸ τὸν κόσμον, ὑψώσου ὑπεράνω τῆς γῆς, ἄφησε τὴν κτίσιν καὶ μετὰστηθι πρὸς τὸν Κτίστην φρόντισε δὲ τότε μὲ τὴν προσευχήν καὶ τὸ πνευματικὸν πένθος νὰ ἐνωθῇς μὲ τὸν Θεόν, ὅποτε ἀσφαλῶς θὰ εὕρῃς ἀνάπαυσιν καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν.

16. Ἐλεγον διὰ τὸν Ἀββᾶν Τιθόην, ὅτι ἐὰν δὲν κατεβίβαζε ταχέως τὰς χεῖρας του, ὅταν προσηύχετο, ἠρπάζετο ὁ νοῦς του καὶ ἀνυψοῦτο εἰς ἄλλους πνευματικούς κόσμους· ἐὰν λοιπὸν συνέβαινε νὰ συμπροσεύχεται μετ' ἄλλων ἀδελφῶν, ἐφρόντιζε συντόμως νὰ καταβιβάσῃ τὰς χεῖρας του, διὰ νὰ μὴ ἄρπαγῇ ὁ νοῦς του καὶ χρονίσῃ εἰς τὴν προσευχήν (ὅποτε θὰ ἐπηνεῖτο ὑπὸ τῶν παρευρισκομένων).

17. Οἱ Γέροντες ἔλεγον, ὅτι ὁ ψυχικός καθρέπτης τοῦ Μοναχοῦ εἶναι ἡ προσευχή.

18. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Παμβώ ἐπεριπατοῦσε μὲ μερικοὺς ἀδελφούς εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου βλέπων δέ, κατὰ τὴν διέλευσιν, μερικοὺς κοσμικοὺς νὰ κάθωνται, τοὺς λέγει: «Σηκωθῆτε νὰ ἀσπασθῆτε τοὺς Μοναχοὺς, διὰ νὰ εὐλογηθῆτε, διότι οὗτοι συνομιλοῦν συνεχῶς μὲ τὸν Θεὸν καὶ δι' αὐτὸ τὰ στόματά των εἶναι ἅγια».

19. Ἐνας ἀδελφὸς μετέβη εἰς τὴν Σκήτην, εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, διὰ νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ· πρὶν κτυπήσῃ, διὰ νὰ τοῦ ἀνοίξῃ, ἔσκυψε νὰ ἰδῇ ἀπὸ ἓνα μικρὸν παράθυρον, καὶ κατάπληκτος βλέπει τὸν Γέροντα νὰ ἴσταται εἰς στάσιν προσευχῆς καὶ νὰ εἶναι ὅλος ὡσὰν φωτιά. Ἦτο δὲ βεβαίως καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτὸς ἄξιός διὰ νὰ ἰδῇ τοιαύτην ἀποκάλυψιν.

20. Μετὰ ἀπὸ ὀλίγον ἐκτύπησε καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος. Μόλις εἶδε κατάπληκτον καὶ θαμβωμένον τὸν ἀδελφόν, τὸν ἐρωτᾷ : Ἐπὶ πολλὴν ὥραν κτυπᾷς; Μήπως εἶδες τίποτε;

Ὁχι ἀπήντησεν ὁ ἀδελφός.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Η δύναμη της προσευχής)

Κατόπιν αὐτοῦ, ἀφοῦ τοῦ ἀπηύθυνεν ὠρισμένους διδακτικούς λόγους, τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ.

21. Ἐνας Γέρων Ἀσκητὴς ἐκάθητο εἰς τὰ κάτω μέρη τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Γέρων λοιπὸν αὐτός, ἔλεγεν ἀπὸ ἀπλότητα, ὅτι ὁ Μελχισεδέκ εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

22. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀνηγγέλθη εἰς τὸν μακάριον Κύριλλον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας. Θέλων δὲ ὁ μακάριος Κύριλλος νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα τοῦ Γέροντος, τὸν ἐκάλεσε νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. Ἀφοῦ δὲ ἦλθεν ὁ Γέρων καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὁ Θεῖος Κύριλλος, ὅτι ὁ Γέρων ἦτο ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ ἔκαμνε πολλὰ θαύματα καὶ σημεῖα καὶ δι' ὅ,τι ζήτημα παρεκάλει τὸν Θεόν, τοῦ ἀπεκάλυπτεν ὁ Θεὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐπὶ πλεόν δὲ ὅτι αὐτὸ ποὺ ἔλεγε διὰ τὸν Μελχισεδέκ τὸ ἔλεγεν ἐξ ἀφελείας καὶ ἀπλότητος, μετεχειρίσθη τὸ ἐξῆς τέχνασμα καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν :

Ἀββᾶ, σε παρακαλῶ, ἄκουσέ με· ἓνας λογισμὸς μοῦ λέγει ὅτι ὁ Μελχισεδέκ εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἄλλος δὲ πάλιν λογισμὸς μοῦ λέγει, ὅχι, δὲν εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ Ἀρχιερεὺς καί, ὡς ἐκ τούτου, ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν γνωρίζω ποῖον ἐκ τῶν δύο εἶναι τὸ ἀληθές, καὶ ἔχω ἀμφιβολίας καὶ δισταγμούς, δι' αὐτὸ σὲ ἐκάλεσα ἐδῶ καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ δεηθῇς τοῦ Θεοῦ νὰ σοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν.

23. Ὁ Γέρων ἔχων θάρρος καὶ παρρησίαν εἰς τὸν Θεόν, λόγῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀσκήσεώς του, ἀπεκρίθη πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον: Δῶσε μου τρεῖς ἡμέρας καιρὸν καὶ θὰ παρακαλέσω τὸν Θεὸν νὰ μοῦ ἀποκαλύψῃ αὐτὸ τὸ ζήτημα διὰ νὰ λυθῇ ἡ ἀπορία σου.

Ἀνεχώρησε λοιπὸν ὁ Γέρων καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἀφοῦ δὲ ἐδέχθη τὴν ἀποκάλυψιν, ἦλθε τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον : Ὁ Μελχισεδέκ εἶναι ἄνθρωπος.

24. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύριλλος, μὲ εὐλογον περιέργειαν, ἠρώτησε τὸν Γέροντα:

-Πῶς ἐπληροφορήθης, Ἀββᾶ τὴν ἀλήθειαν;

Ὁ Γέρων ἀπεκρίθη:

Καθὼς προσηυχόμεν, ὁ Θεὸς μοῦ ἀπεκάλυψεν ὅλους τοὺς Πατριάρχας, ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ μέχρι τοῦ Μελχισεδέκ· εἶδον ὅλους νὰ περνοῦν ἔμπροσθέν μου. Ὅταν λοιπὸν διήρχετο ἐνώπιόν μου ὁ Μελχισεδέκ, Ἄγγελος Κυρίου μοῦ λέγει :

Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἀρχιερεὺς Μελχισεδέκ ἔχε λοιπὸν θάρρος· αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

Ἀπὸ τότε ὁ Γέρων ἐκήρυττε μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ὁ Μελχισεδέκ εἶναι ἄνθρωπος.

25. Κάποτε ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Σιλουανοῦ Ζαχαρίας εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλί τοῦ Ἀββᾶ καὶ τὸν εὔρε προσευχόμενον ἐν ἐκστάσει, μὲ τὰς χεῖρας τοῦ ὑψωμένας πρὸς τὸν οὐρανόν. Διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλήσῃ, ἔκλεισε μετὰ προσοχῆς τὴν θύραν καὶ ἐξῆλθε. Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλί, ἐκ νέου, περὶ ὥραν ἕκτην, ὡς καὶ περὶ ὥραν ἐνάτην ¹⁸², ὁ Ἀββᾶς Σιλουανὸς εὕρισκετο εἰς τὴν αὐτήν, ὡς καὶ πρότερον, κατάστασιν.

26. Κατὰ τὴν δεκάτην πλέον ὥραν, εἰσελθὼν καὶ πάλιν, τὸν εὔρε νὰ ἡσυχάζῃ.

Τὸν ἐρωτᾷ λοιπόν:

-Τί ἔχεις σήμερον, Πάτερ μου;

Σήμερον ἀπεκρίθη ὁ Γέρων—ἡσθένησα, τέκνον μου. Τότε ὁ ὑποτακτικός του, ὁ Ζαχαρίας, πίπτων πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἀββᾶ καὶ θερμῶς ἐναγκαλιζόμενος αὐτοῦς, τοῦ λέγει:

-Δεν πρόκειται νὰ σὲ ἀφήσω, ἐὰν δὲν μοῦ εἰπῇς τί εἶδες! Ὁ Γέρων, ἐνδώσας εἰς τὴν φιλόθεον αἵτησιν τοῦ λέγει: -Ἀνηπάγην εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶδον τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ· εἰς τὴν στάσιν αὐτὴν παρέμενα μέχρι τώρα, ὅτε ἐπανῆλθον.

27. Οἱ Γέροντες ἔλεγον εἰς τὸν Ἀββᾶν Ἡλίαν, εἰς Αἴγυπτον, περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι εἶναι καλὸς καὶ ἐνάρετος ἀδελφός. Ὁ Ἀββᾶς Ἡλίας ἀπήντησεν:

Εἶναι καλὸς καὶ ἐνάρετος, ἀναλόγως μὲ τὴν ἐποχὴν του.

28. Τότε οἱ Γέροντες ἐρωτοῦν :

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Πατέρας τί θὰ ἦτο;

Ἀπεκρίθη πάλιν ὁ Γέρων:

Σᾶς ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἀναλόγως μὲ τὴν ἐποχὴν, ποὺ ζῇ, εἶναι καλὸς καὶ ἐνάρετος· δὲν ἔφθασεν ὅμως εἰς τὰ μέτρα τελειότητος τῶν ἀρχαίων Πατέρων. Ἐγὼ ἐγνώρισα, εἰς παλαιὰν ἐποχὴν, ἓνα ἄνθρωπον εἰς τὴν Σκήτην, ποὺ ἡδύνατο, διὰ τῆς προσευχῆς του,

¹⁸² Ἡ ἕκτη ὥρα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν σημερινὴν 12ην μεσημβρινὴν περίπου, ἡ δὲ ἐνάτη πρὸς τὴν 3ην μ.μ. ὥραν. Βλέπε καὶ ὑπόσημ. σελ. 48.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Η δύναμη της προσευχής)

καὶ αὐτὴν τὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου νὰ σταματήσῃ, ὅπως ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ¹⁸³. Ἐθαύμασαν οἱ Γέροντες ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτὴν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

29. Ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Βησσαρίωνος, διηγεῖτο τὰ ἐξῆς θαυμαστά γεγονότα διὰ τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς τοῦ Ἀββᾶ Βησσαρίωνος.

Κάποτε-λέγει-ἐπηγαίναμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν ἓνα Γέροντα ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἥλιος ἐπλησίαζε νὰ δύσῃ, πρὶν ἀκόμη φθάσωμεν εἰς τὸ κελλί τοῦ Γέροντος. Τότε ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων μετὰ θερμῆς καὶ βεβαιότητος προσηυχήθη εἰς τὸν Θεόν· «Σε παρακαλῶ, Κύριέ μου, νὰ μὴ δύσῃ ὁ ἥλιος πρὶν φθάσω εἰς τὸν δοῦλον σου». Ἡ προσευχή του εἰσηκούσθη καὶ τὸ θαῦμα ἔγινε.

30. Ἀλλοτε συνέχισεν ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς — ἐβαδίζαμεν πλησίον τῆς παραλίας. Ἐγὼ ἐδίψασα πολὺ καὶ λέγω εἰς τὸν Γέροντα: Ἀββᾶ, διψῶ πάρα πολὺ.

Ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων, ἀφοῦ προσηυχήθη θερμῶς, μοῦ λέγει: -Πίε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Καὶ ὦ, τοῦ θαύματος! τὸ θαλασσινὸν νερὸ εἶχε γίνει γλυκὺ καὶ οὕτω ἔσβεσα τὴν δίψαν μου. Ἐγὼ μάλιστα ἐγέμισα καὶ ἓνα ἀγγεῖον, διὰ νὰ τὸ ἔχω ὡς ἐφόδιον εἰς τὴν ὁδοιπορίαν μας.

31. Βλέπων αὐτὸ ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων με ἠρώτησε: -Διατὶ ἐγέμισας μὲ νερὸ αὐτὸ τὸ ἀγγεῖον;

-Συγχώρησόν με, Πάτερ μου—ἀπήντησα μήπως διψᾶσω πάλιν εἰς τὸν δρόμον μας.

Καὶ τότε μοῦ εἶπε, πλήρης ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν Θεόν.

-Ὁ Θεὸς ποὺ εἶναι ἐδῶ καὶ ἔκαμε τὸ θαῦμα αὐτό, εὐρίσκεται παντοῦ.

32. Ἀλλοτε ἐξηκολούθησε διηγούμενος ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς-παρέστη ἀνάγκη ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων νὰ διαβῇ τὸν Νεῖλον προσηυχήθη λοιπὸν καὶ διέβη τὸν ποταμὸν πεζῇ μέχρι τῆς ἀντικρυνῆς ὄχθης. Μόλις τὸν εἶδα, ἀφοῦ τοῦ ἔκαμα μετάνοιαν, τὸν ἠρώτησα

¹⁸³ «Καὶ εἶπεν Ἰησοῦς· στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαών, καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλὼν. Καὶ ἔστη ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐν στάσει...» (Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 12-13).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

-Πῶς ἡσθάνεσο, Πάτερ μου, καθὼς περιεπάτεις ἐπὶ τοῦ ὕδατος; Τὸ νερὸ ἀπήντησεν ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων τὸ ἔνοιωθα ἕως τοὺς ἀστραγάλους· κατὰ τὸ υπόλοιπον εἶχα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἐβάδιζα ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους.

33. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς μετέβη διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον εἰς τὴν ἔρημον· ἔχασεν ὅμως τὸν δρόμον καὶ περιεπλανᾶτο εἰς τὴν ἔρημον. Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν κατάστασιν εὐρισκόμενος ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς προσευχήθη θερμῶς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἶπεν· «Κύριε καὶ Θεέ μου, μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ χαθῇ τὸ πλάσμα σου ἐδῶ εἰς τὴν ἔρημον».

Αμέσως τότε ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν του ἓνα ἀνθρώπινον χέρι, ὡς νὰ ἐκρέματο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοῦ ὑπέδεικνυε τὸν δρόμον, μέσχρις ὅτου ἦλθεν ἔξω ἀπὸ τὸ σπήλαιον τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου.

34. Ὁ Ἀββᾶς Μίλης διήρχετο κάποτε ἀπὸ ἓνα τόπον. Εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον εἶχον συλλάβει κάποιον, τὸν ὁποῖον ἐσυκοφάντουν ὡς φονέα. Ὁ Γέρων ἐπλησίασε τὸν κρατούμενον καὶ τὸν ἠρώτησε, τί τοῦ συμβαίνει. Ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη:

-Με συκοφαντοῦν ἀδίκως, Ἀββά μου.

Ὁ Ἀββᾶς ἀπευθύνεται τότε πρὸς ἐκείνους, ποὺ τὸν εἶχον δεμένον, καὶ τοὺς ἐρωτᾷ:

Ποῦ εἶναι ὁ σκοτωμένος;

Πράγματι τοῦ ὑπέδειξαν τὸν φονευθέντα.

Τότε ὁ Ἀββᾶς Μίλης διέταξεν ὅλους τοὺς παρισταμένους νὰ προσευχηθοῦν, διὰ νὰ δείξῃ ὁ Θεὸς τὸ θαῦμα του.

35. Ἐνῶ δὲ ὅλοι μετὰ θερμότητος προσηύχοντο, ὁ Ἀββᾶς ὕψωσε τὰς χεῖρας του πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀμέσως, ὡς τοῦ θαύματος! ἀνεστήθη ὁ νεκρός!

Ενώπιον ὅλων τῶν παρευρισκομένων ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Μίλης τὸν ἀναστηθέντα νεκρόν:

—Εἶπε εἰς ἡμᾶς, ἀδελφέ, ποῖος σὲ ἐφόνευσε;

Καὶ ὁ ἀναστηθεὶς νεκρὸς ἀπήντησεν :

—Εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἔδωσα χρήματα εἰς τὸν Πρεσβύτερον. Τότε ὁ Πρεσβύτερος, ὅλως ἀναιτίως, ἠγέρθη καὶ μὲ ἐφόνευσε. Αμέσως ἔσυρε τὸ πτώμα μου

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

καὶ τὸ ἐγκατέλειπεν ἐμπρὸς εἰς τὸ κελλί αὐτοῦ τοῦ Αββᾶ, ὅστις κατηγορεῖται τώρα ὡς φονεύς. Καὶ τώρα, σᾶς παρακαλῶ, νὰ συγκεντρώσετε τὰ πράγματά μου καὶ νὰ τὰ στείλετε εἰς τὰ παιδιὰ μου.

36. Κατόπιν τῆς ἐξηγήσεως αὐτῆς ὁ μαββᾶς Μίλης εἶπεν εἰς τὸν ἀναστηθέντα νεκρόν :

-Πήγαινε τώρα νὰ κοιμηθῇς, μέχρι νὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος νὰ σὲ ἀναστήσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως.

37. Ὁ Αββᾶς Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος διηγήθη τὴν κατωτέρω κατανυκτικὴν ἱστορίαν:

Κάποτε ἐκαθήμην εἰς τὴν Σκήτην καὶ ἦλθον δύο νέοι ἄνδρες ἀπὸ ξένον μέρος· ἐξ αὐτῶν ὁ ἓνας εἶχε γένειον, τοῦ ἄλλου μόλις ἄρχισε νὰ χνοάζῃ τὸ πρόσωπον. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ δύο προσῆλθον εἰς τὸν Αββᾶν Μακάριον καὶ τὸν ἠρώτησαν, ἀγνοοῦντες προφανῶς αὐτόν. Αββᾶ, πού εἶναι τὸ κελλί τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου;

-Τί τὸν θέλετε; ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος.

Εχομεν ἀγαθὰς πληροφορίας περὶ αὐτοῦ ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι—καὶ ἦλθομεν νὰ τὸν γνωρίσωμεν.

Ἐγὼ εἶμαι τοὺς λέγει ὁ Ἀββᾶς Μακάριος.

Τότε οἱ δύο ξένοι τοῦ ἔβαλον μετάνοιαν καὶ τοῦ εἶπον : -Θέλομεν νὰ μείνωμεν ἐδῶ, εἰς τὴν Σκήτην.

38. Εγὼ συνέχισεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος βλέπων αὐτοὺς νὰ εἶναι καλομαθημένοι καὶ πλούσιοι, εἶπον πρὸς αὐτούς:

—Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ παραμείνετε ἐδῶ.

Ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς ξένους, μοῦ ἀπήντησεν: -Ἐὰν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ παραμείνωμεν ἐδῶ, τότε θὰ πᾶμε εἰς ἄλλο μέρος.

Κατόπιν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς τῶν δύο φίλων, ἐσκέφθην «διατί νὰ τοὺς διώξω καὶ νὰ σκανδαλίζωνται; Ἀς τοὺς ἀφήσω· ὁ κόπος καὶ ἡ ταλαιπωρία θὰ τοὺς κάμουν νὰ φύγουν μόνοι των».

39. Εἶπον λοιπὸν τότε πρὸς αὐτούς:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

-Εφ' ὅσον ἡμπορεῖτε, ἐλᾶτε νὰ κτίσετε μόνοι σας τὸ κελλί σας. Δείξε μας, Ἀββᾶ τὸν τόπον μοῦ λέγουν ἐκεῖνοι—καὶ ἡμεῖς τὸ κτίζομεν.

Τοὺς ἔδωσα ἓνα τσεκούρι, ἓνα σακκουλάκι με ξεροκόμματα καὶ ἀλάτι, τοὺς ἔδειξα ἓνα ἀπότομον βράχον καὶ τοὺς εἶπα:

— Λαξέψατε τὸν βράχον, φέρετε ξύλα ἀπὸ τὸν βάλτον καὶ κατασκευάσατε ἓνα κελλί διὰ νὰ καθίσετε.

40. Ἐν συνεχείᾳ ἠρώτησαν οἱ δύο αὐτοὶ ξένοι:

—Μὲ ποῖον ἐργόχειρον ἀσχολοῦνται ἐδῶ οἱ Πατέρες;

Μὲ τὸ πλέξιμον ζεμπιλιῶν ἀπαντῶ.

Επῆρα μάλιστα τρυφερά βλαστάρια φοινίκων ἀπὸ τὸν βάλτον, καὶ τοὺς ἔδειξα πῶς νὰ ἀρχίζουν τὸ πλέξιμον, πῶς πρέπει νὰ τὸ ράψουν καὶ τοὺς ἐξήγησα :

Θὰ κάμετε τὰ ζεμπίλια, θὰ τὰ παραδίδετε εἰς τοὺς ἐπιτηρητὰς καὶ ἐκεῖνοι θὰ σᾶς φέρουν ἄρτους.

41. Αφοῦ τοὺς παρέδωκα καὶ τὸν ἀσκητικὸν κανόνα, τοὺς ἄφησα μόνους καὶ ἔφυγα.

Ἐκεῖνοι, μὲ ὑπομονήν, ἔκαμαν ὅσα τοὺς παρήγγειλα καὶ δὲν μὲ ἐπεσκέφθησαν ἐπὶ τρία ἔτη.

Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἐσκεπτόμην «μὲ ποίαν ἄραγε πνευματικὴν ἐργασίαν νὰ ἀσχολοῦνται καὶ δὲν ἦλθον ἐπὶ τόσον διάστημα, νὰ μὲ συμβουλευθοῦν, νὰ μοῦ εἶπουν τοὺς λογισμούς των; Ἄλλοι ἀπὸ μακρὰν ἔρχονται· αὐτοί, τόσον κοντά, διατί νὰ μὴ ἔλθουν»; Ἀλλὰ καὶ οὐδένα ἄλλον ἐπεσκέπτοντο. Μόνον εἰς τὸν Ναὸν τῆς Σκήτης προσήρχοντο σιωπῶντες, διὰ νὰ μεταλάβουν καὶ νὰ πάρουν ἀντίδωρον.

42. Διὰ νὰ μὲ φωτίσῃ ὁ Θεὸς νὰ διαλευκάνω τὰς ἀπορίας μου αὐτάς, ἐνήστευσα ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα καὶ παρεκάλεσα τὸν Θεόν, προσευχόμενος μετὰ θερμῆς, νὰ μοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν ἐργασίαν τῶν ξένων αὐτῶν ἀδελφῶν.

Μόλις ἐτελείωσεν ἡ ἐβδομὰς τῆς πνευματικῆς αὐτῆς προετοιμασίας, μετέβην εἰς τὸ κελλί των, διὰ νὰ ἶδω πῶς πορεύονται. Ἐκτύπησα, μοῦ ἤνοιξαν, μὲ ἡσπᾶσθησαν σιωπῶντες καὶ ἀφοῦ ἔκαμα εὐχὴν, ἐκάθισα. Ὁ μεγαλύτερος ἔκαμε νόημα εἰς τὸν μικρότερον καὶ ἐξῆλθεν. Ἐκεῖνος παρέμεινε, καὶ ἐκάθισε τελείως σιωπηλός, πλέκων ζεμπίλι. Δὲν εἶπε λέξιν μέχρι τῆς ἐνάτης ὥρας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

43. Κατὰ τὴν ἐνάτην, ἐκτύπησε συνθηματικὰ ὁ μεγαλύτερος καὶ προσήλθεν ὁ νεώτερος καὶ ἔψησεν ὀλίγον φαγητόν. Εἰς νεῦμα τοῦ μεγαλυτέρου ἔστρωσεν ὁ μικρότερος τράπεζαν, ἐτοποθέτησε τρία παξιμάδια καὶ παρέμεινε σιωπῶν. Τότε εἶπα ἐγώ :

-Εμπρός, σηκωθῆτε νὰ φάγωμεν.

Αφοῦ ἐφάγομεν, ἔφεραν καὶ τὸ δοχεῖον καὶ ἤπιαμεν νερό.

44. Κατὰ τὸ δειλινόν με ἠρώτησεν ὁ πρῶτος:

Θὰ φύγῃς;

Ὅχι-ἀπήντησα ἐγώ θὰ κοιμηθῶ ἐδῶ.

Μοῦ φέρουν τότε μίαν ψάθαν, διὰ νὰ κοιμηθῶ εἰς μίαν ἄκρην τοῦ κελλίου.

Αὐτοὶ ἐτακτοποίησαν τὰς ζώνας των καὶ τὰ πολυσταύρια καὶ ἔπεσαν μαζὶ εἰς μίαν ἄλλην ψάθαν.

Διαισθανόμενος τὴν ἀξίαν τῶν δύο αὐτῶν ξένων, παρεκάλεσα τὸν Θεὸν νὰ μοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν ἐργασίαν των.

45. Καὶ πράγματι δὲν ἤργησα νὰ πληροφορηθῶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς πνευματικῆς των ἐργασίας. Ἐνῶ ἐκεῖνοι ἐνόμιζον, ὅτι κοιμοῦμαι, ἐσηκώθησαν σιγά-σιγά καὶ ὕψωσαν τὰς χεῖρας των πρὸς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Εκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμήν εἶδον τοὺς δαίμονας νὰ ἔρχωνται ὡς μυῖαι καὶ νὰ τριγυρίζουν εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μικροτέρου συγχρόνως ἕνας Ἀγγελος ἀπεδίωκε με φλογίνην ρομφαίαν τοὺς δαίμονας, οἱ ὅποιοι, ὡς τόσον, δὲν ἐτόλμων νὰ πλησιάσουν τὸν μεγαλύτερον.

46. Περὶ τὰ ἐξημερώματα, ἐκάθησαν καὶ ἀνέμενον· ἐκείνην τὴν στιγμήν, προσεποιήθην ὅτι ἀφυπνίσθην ἐκ τοῦ ὕπνου.

Ὁ μεγαλύτερος μοῦ εἶπε:

Εἶναι εὐλογημένον νὰ ἀναγνώσωμεν τοὺς δώδεκα ψαλμοὺς ἐκ τοῦ Ψαλτηρίου;

-Μάλιστα ἀπήντησα.

Ἦρχισε λοιπὸν ὁ μικρότερος νὰ ψάλλῃ πέντε ψαλμοὺς ἀπὸ ἑξ στίχους καὶ ἕνα ἄλληλούϊα. Οσακὶς δὲ ἐτελείωνεν ἀπὸ ἕνα στίχον, ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ στόμα του

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

μικροτέρου καὶ ἀνήρχετο εἰς τὸν οὐρανὸν μία φλόγα πυρός. Τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ μὲ τὸν μεγαλύτερον· ὅταν ἔψαλλεν, ἓνα πύρινο σχοινὶ ἐβγαίνεν ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ ἔφθανεν ἕως τὸν οὐρανόν. Εἶπον καὶ ἐγὼ μερικοὺς ψαλμοὺς ἀπὸ στήθους καὶ ἐσηκώθηκα νὰ φύγω.

47. Εξερχόμενος καὶ ἀποχαιρετῶν τοὺς ξένους αὐτοὺς ἀδελφούς, τοὺς εἶπα :

Νὰ εὐχέσθε καὶ δι' ἐμέ.

Ἐκεῖνοι μὲ ἠσπάσθησαν, χωρὶς νὰ εἶπουν λέξιν.

Μετὰ ἀπὸ ὀλίγον ἐκοιμήθη ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ ὁ μικρότερος.

Γ΄. Ἀντιόχου τοῦ Παντέκτου.

Εἰ οἱ δαίμονες παρεκάλεσαν τὸν Κύριον, ἵνα μὴ τῇ ἀβύσσῳ παραπεμφθῶσι, καὶ ἔτυχον τοῦ αἰτήματος, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς εἰσακουσθησόμεθα, οἱ τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένοι, δεόμενοι ἐλευθερίας τυχεῖν τοῦ νοητοῦ θανάτου; διὸ σχολάζωμεν τῇ προσευχῇ, μεγάλη γὰρ ἡ αὐτῆς δύναμις.

Ερμηνεία

ΕΑΝ ὁ Κύριος ικανοποίησε τὴν αἴτησιν τῶν δαιμόνων, ὅταν τὸν παρεκάλεσαν νὰ μὴ ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν ἄβυσσον, πόσον περισσότερον θὰ εἰσακουσθῶμεν ἡμεῖς, ποὺ ἔχομεν, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἐνδυθῇ τὸν Χριστόν;

Ἀσφαλῶς θὰ πραγματοποιήσῃ τὸ αἶτημα ἡμῶν, δεομένων νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὸν νοητὸν θάνατον. Δι' αὐτὸ ἃς προσευχώμεθα συνεχῶς, διότι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς.

Δ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΟΥ δεῖ τὴν προσευχήν, ἐκτὸς ἀνάγκης καὶ ἀσθενείας, ὥραις καὶ καιροῖς περιορίζειν, τὸν εἰς τὸ τέλειον φθάσαι ἐπειγόμενον, τοῦ μὲν Κυρίου πάντοτε νυκτὸς καὶ ἡμέρας, τοῦ δὲ Ἀποστόλου ἀδιαλείπτως αὐτὴν προσφέρειν τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ νομοθετήσαντος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

2. Καὶ γὰρ πᾶν ἀγαθόν, διὰ προσευχῆς τοῖς πιστοῖς γίνεται, οὐ μόνον ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, ἀλλὰ καὶ βεβαία πίστις καὶ ἀνυπόκριτος ἀγάπη, καὶ ἀμνησικακία, καὶ φιλαδελφία, καὶ ἐγκράτεια, καὶ ὑπομονή, καὶ γνῶσις ἐσωτέρα, καὶ πειρασμῶν λύτρωσις, καὶ ἐξομολόγησις καρδιακή, καὶ δάκρυον ἐκτενές, καὶ τῶν θλιβερῶν ὑπομονή, καὶ εἰλικρινὴς τοῦ πλησίον ἄφεςις, καὶ νόμου πνευματικοῦ ἐπίγνωσις, καὶ δικαιοσύνης Θεοῦ εὑρεσις, καὶ Πνεύματος Αγίου ἐπιφοίτησις, καὶ πάντα ὅσα ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς παρέχειν τοῖς πιστοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὧδε καὶ ἐν τῷ μέλλον· τι αἰῶνι.

3. Καὶ ἀπαξαπλῶς κατ' εἰκόνα φανῆναι Θεοῦ τὴν ψυχὴν ἀδύνατον, εἰμὴ διὰ Χάριτος Θεοῦ καὶ πίστεως ἀνθρώπου, μετὰ πολλῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἀμετ τεωρίστου προσευχῆς τῇ διανοίᾳ παραμένοντος.

4. Επικαλοῦ τὸν Θεὸν ἵνα ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας σου καὶ ἴδῃς τὴν ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς, καὶ τῆς νοουμένης ἀναγνώσεως. Καὶ ἡ προσευχὴ ἀρετὴ λέγεται, καὶ μήτηρ πασῶν τυγχάνει ἀπογεννῇ γὰρ αὐτὰς διὰ τῆς εἰς Χριστὴν συναφείας. Ὁ ἐὰν πράξωμεν, χωρὶς προσευχῆς καὶ ἐλπίδος ἀγαθῆς, ὥστε ρον ἐπιβλαβὲς καὶ ἀτελὲς τυγχάνει.

5. Ὅταν ἴδῃ ὁ διάβολος, ὅτι ὁ νοῦς ἐκ καρδίας προσηύξατο, τότε μεγάλους καὶ κακοτέχνους λογισμοὺς ἐπιφέρει· μικρὰς γὰρ ἀρετὰς μεγάλαις ἐπιφοραῖς ἀναιρεῖν οὐκ ἀνέχεται.

6. Οὐδὲν προσευχῆς εἰς συνεργίαν δυνατώτερον, καὶ πρὸς εὐδοκίαν Θεοῦ οὐδὲν αὐτῆς ὠφελιμώτερον. Καλὸν τὸ διὰ λόγων ὠφελεῖν τοὺς πυνθανομένους, κρεῖσσον δὲ τὸ δι' ἀρετῆς καὶ προσευχῆς συνεργεῖν αὐτοῖς. Ὁ γὰρ διὰ τούτων ἑαυτὸν προσφέρων Θεῷ, βοηθεῖ καὶ τῷ πέλας διὰ τοῦ ἰδίου βοηθήματος.

7. Εἰ θέλεις συντόμῳ λόγῳ ὠφελεῖσαι τὸν φιλομαθῆ, ὑπόδειξον αὐτῷ προσευχήν, πίστιν ὀρθήν, καὶ τῶν ἐπερχομένων ὑπομονήν· πάντα γὰρ τὰ καλὰ λοιπόν, διὰ τούτων εὐρίσκεται.

8. Καλὸν μὲν τὴν κεφαλαιωδεστέραν κρατεῖν ἐντολήν, καὶ μηδὲν κατ' εἰδος προσεύχεσθαι, ἀλλὰ μόνον ζητεῖν τὴν Βασιλείαν κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. 9. Εἰ δὲ περὶ ἐκάστης χρείας ἔτι φροντίζομεν, ὀφείλομεν περὶ ἐκάστης προσεύχεσθαι ὁ γὰρ ἐκτὸς προσευχῆς τι ποιῶν ἢ φροντίζων, οὐκ εὐοδοῦται ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ πράγματος, καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι οὐ δύνασθε χωρὶς ἐμοῦ ποιεῖν οὐδέν.

Ερμηνεία

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Η δύναμη της προσευχής)

ΕΚΕΙΝΟΣ, πού αγωνίζεται νὰ φθάσῃ εἰς μέτρα τελειότητος, δὲν πρέπει νὰ περιορίζῃ τὴν προσευχὴν εἰς ὠρισμένας ὥρας καὶ εἰς ὠρισμένας ἐποχάς, ἀλλὰ νὰ προσεύχεται διαρκῶς· ἐκτὸς ἐὰν ὑφίσταται σοβαρὰ ἀνάγκη ἢ ἀσθένεια καὶ τότε μόνον περιορίζει τὴν προσευχήν. Ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπος προσευχὴ ἀποτελεῖ καὶ ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἀπαιτοῦντος νὰ προσευχώμεθα «ἡμέρας καὶ νυκτός»¹⁸⁴, ἀλλὰ καὶ θεμελιώδῃ σύστασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, νομοθετήσαντος «ἀδιαλείπτως»¹⁸⁵ νὰ προσευχώμεθα εἰς τὸν Παντοδύναμον Θεόν.

2. Οἱ πιστοὶ διὰ τῆς προσευχῆς ἀποκτοῦν ὅλα τὰ ἀγαθὰ· ὅχι μόνον τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα, ἀλλὰ καὶ τὴν βεβαίαν πίστιν, καὶ τὴν ἀνυπόκριτον ἀγάπην, καὶ τὴν ἀμνησικακίαν, καὶ τὴν φιλαδελφίαν, καὶ τὴν ἐγκράτειαν, καὶ τὴν ὑπομονήν, καὶ τὴν μυστικωτέραν γνῶσιν, καὶ τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, καὶ τὴν ἀπὸ καρδίας ἐξομολόγησιν, καὶ τὸ συνεχὲς δάκρυον, καὶ τὴν ὑπομονήν εἰς τὰς θλίψεις, καὶ τὴν εἰλικρινῇ συγχώρησιν τῶν σφαλμάτων τοῦ πλησίον, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ πνευματικοῦ νόμου, καὶ τὴν εὕρεσιν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὅσα ἐν γένει ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πιστοὺς ἀνθρώπους, καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν· ὅλα αὐτὰ τὰ ἀποκτοῦν διὰ τῆς προσευχῆς οἱ Χριστιανοί.

3. Μὲ μίαν λέξιν· εἶναι ἀδύνατον ἡ ψυχὴ νὰ ἀναδειχθῇ «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ, ἐὰν δὲν συνεργήσουν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ Θεία Χάρις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου· διὰ τὴν καρποφόρον αὐτὴν συνεργασίαν ἀπαιτεῖται μεγάλη ταπεινοφροσύνη, διάθερμος προσευχή, καὶ συγκέντρωσις καὶ περισυλλογὴ τῆς διανοίας, ὥστε νὰ μὴ σκορπᾷ αὕτη εἰς ἐφήμερα καὶ ἐφάμαρτα πράγματα.

4. Νὰ ἐπικαλεῖσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας σου, ὥστε νὰ ἀντιληφθῇς τὴν ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, τὴν ὁποίαν πρέπει καλῶς νὰ κατανοῇ ὁ ἀναγινώσκων. Καὶ ἡ προσευχὴ εἶναι ἀρετὴ δύναται μάλιστα νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ μήτηρ ὅλων τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἐφ' ὅσον γεννᾷ αὐτάς, συνάπτουσα τὴν ψυχὴν μὲ τὸν Χριστόν. Ο,τιδὴποτε καὶ ἐὰν πράξωμεν, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ εἶναι ἀποτέλεσμα προσευχῆς καὶ ἀγαθῆς ἐλπίδος, ἀσφαλῶς δὲν θὰ εἶναι τέλειον καί, ἀργότερον, θὰ ἀποβῇ ἐπιβλαβές.

¹⁸⁴ «Ἐλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ... βοῶντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός» (Λουκ. ιη' 1-7).

¹⁸⁵ «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσ. Ε' 17).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ι΄ (Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς)

5. Οταν ἰδῇ ὁ διάβολος, ὅτι ὁ νοῦς μας προσευχήθη πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ καρδίας, χωρὶς τίποτε νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ, τότε ἐπιχειρεῖ νὰ τὸν συγκλονίσῃ μὲ ἐπιθέσεις τρομακτικῶν καὶ κακῶν λογισμῶν, ἐνῶ τὰς μικρὰς ἀρετὰς δὲν στέργει νὰ τὰς καταστρέφῃ μὲ τρομακτικούς πειρασμούς καὶ δοκιμασίας.

6. Δὲν ὑπάρχει δυνατώτερον μέσον ἀπὸ τὴν προσευχήν, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς συνεργασίας Θείας Χάριτος καὶ ἀνθρωπίνης προσπάθειας· ἀλλὰ καὶ τίποτε δὲν ὠφελεῖ ἀποτελεσματικώτερον τὴν ψυχὴν, διὰ νὰ καταστῇ ἀξία τῆς εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν προσευχήν. Ὁραῖον πρᾶγμα εἶναι νὰ ἱκανοποιῶμεν τὴν φιλομαθὴ περιέργειαν τῶν ἐρωτῶντων μὲ λόγους· ἀναμφισβητήτως ὅμως ἄριστον εἶναι νὰ συντελῶμεν, διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς προσευχῆς, ὥστε νὰ σχηματίζουν μόνοι των ἐσωτερικὴν βεβαιότητα καὶ πληροφορίαν.

“Ὅποιος προσφέρει τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸν Θεόν, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀρετῆς, ὁ τοιοῦτος ἀσφαλῶς, διὰ τῶν ἰδίων μέσων βοηθεῖ καὶ αὐτὸν ποὺ εὐρίσκεται μακράν.

7. Εἰάν θέλῃς νὰ ὠφελήσῃς, μὲ ὀλίγας λέξεις, τὸν φιλομαθῆ, νὰ τοῦ ὑποδείξῃς προσευχήν, ὁρθὴν πίστιν καὶ ὑπομονὴν τῶν ὅσων μᾶς εὐρίσκουν εἰς τὴν ζωὴν· διότι μὲ αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτύχῃ ὅλα τὰ κατὰ Θεὸν καλὰ.

8. Εἶναι καλὸν νὰ ἐφαρμόζωμεν τὴν ἀνωτέραν ὅλων τῶν ἄλλων ἐντολὴν καὶ νὰ μὴ προσευχώμεθα διὰ τὰς ἐπὶ μέρους ἀνάγκας τοῦ βίου, ἀλλὰ μόνον, ὅπως διέταξεν ὁ Κύριος, νὰ ἐπιζητῶμεν τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ¹⁸⁶.

9. Ἐὰν ὅμως δὲν ἔχωμεν εἰσέτι ἀνέλθει εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτὸ ὕψος, ὥστε νὰ μὴ ἀπασχολούμεθα ἀπὸ βιοτικά προβλήματα, τότε ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ προσευχώμεθα διὰ τὴν κατὰ Θεὸν λύσιν τῶν διαφόρων αὐτῶν προβλημάτων· διότι ἐκεῖνος ποὺ φροντίζει ἢ κάμνει κάτι, χωρὶς προσευχήν, δὲν τοῦ ἔρχονται καλὰ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὑποθέσεως, ποὺ ἐπιδιώκει. Αὐτὸ δὲ εἶναι καὶ τὸ νόημα τῆς συστάσεως τοῦ Κυρίου· «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰωάν. ιε' 5).

¹⁸⁶ «Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Δικαιοσύνην Αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ζ' 33).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΑ΄

(Να ζητούμε το συμφέρον και όχι ότι μας αρέσει)

Ὅτι δεῖ τὸν αἰτοῦντα, μὴ τὸ ἑαυτῷ ἀρέσκον αἰτεῖν, ἀλλὰ τὸ συμφέρον ὡς δοκεῖ τῷ Θεῷ.

Ὅτι πρέπει ὁ ζητῶν τι παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ ζητῇ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀρέσκει εἰς αὐτόν, ἀλλ' ὅ,τι εἶναι συμφέρον εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΑΔΕΛΦΟΣ ὀχλούμενος ὑπὸ πονηρῶν λογισμῶν ἐθλίβετο, καὶ ἀπὸ πολλῆς ταπεινώσεως ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ, τοιαῦτα λογιζόμενος, μέτρον σωτηρίας οὐκ ἔχω.

2. Απελθὼν οὖν πρὸς Γέροντα μέγαν, παρεκάλεσεν αὐτόν, ἵνα εὖ Τὴν ζηται καὶ κουφισθῶσιν οἱ λογισμοὶ ἀπ' αὐτοῦ εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Γέρων οὐ συμφέρει σοι, τέκνον· ὁ δὲ ἐπέμενε βιαζόμενος τὸν Γέροντα.

3. Καὶ δεηθέντος τοῦ Γέροντος, ἦρεν ὁ Θεὸς τὸν πόλεμον ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ εὐθέως ἐνέπεσεν εἰς ὑψηλοφροσύνην καὶ ὑπερηφανίαν.

4. Καὶ ἀπελθὼν, παρεκάλεσε τὸν Γέροντα, ἵνα ἔλθωσιν αὐτῷ πάλιν οἱ λογισμοί, καὶ ἦν εἶχε πρῶτον ταπείνωσιν.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ἠνωχλεῖτο ἀπὸ πονηροῦς λογισμοὺς καὶ ἔστενοχωρεῖτο πάρα πολύ. Ἀπὸ πολλὴν δὲ ταπείνωσιν, ἐξ αἰτίας τῶν λογισμῶν, ἔλεγεν· ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ, μὲ τοιοῦτους λογισμοὺς εἰς τὴν καρδίαν μου, δεν δύναμαι νὰ ἐλπίζω εἰς σωτηρίαν.

2. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν ἐπεσκέφθη ἓνα μέγαν Γέροντα καὶ τὸν παρεκάλεσε θερμότατα, νὰ προσευχηθῇ εἰς τὸν Θεὸν διὰ νὰ φύγουν οἱ κακοὶ λογισμοὶ καὶ νὰ ἐλαφρώσῃ ἀπὸ τὸ βάρος των.

Δὲν εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον σου αὐτό, τέκνον μου ἀπήντησεν ὁ Γέρων.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΑ΄ (Να ζητούμε το συμφέρον και όχι ότι μας αρέσει)

Ὁ ἀδελφὸς ὅμως δὲν ἐπέιθετο, ἀλλ' ἐπίεζε τὸν Γέροντα νὰ προσευχηθῇ διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἐκ τῶν λογισμῶν.

3. Πράγματι ὁ Γέρων παρεκάλεσε τὸν Θεόν, εἰσηκούσθη ἡ δέησίς του καὶ ἀπηλλάγη ὁ ἀδελφὸς ἐκ τοῦ πολέμου τῶν λογισμῶν. Ἀμέσως ὅμως ὁ ἀδελφὸς περιέπεσεν εἰς ὑψηλοφροσύνην καὶ ὑπερηφανίαν.

4. Ἐτρεξε λοιπὸν καὶ πάλιν πρὸς τὸν Γέροντα καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ὁ πόλεμος τῶν λογισμῶν, καὶ ἡ ταπείνωσις τὴν ὁποίαν εἶχε προηγουμένως.

Β΄. Τοῦ Ἁγίου Ἡσαΐου.

ΕΑΝ εὖχῃ τῷ Θεῷ περὶ πολέμου, ἵνα λάβῃ αὐτὸν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ εἴσα· κούει σου, μὴ ἐκκακίσῃς γινώσκει γὰρ τὸ συμφέρον σοι περισσόν σου μὴ οὖν εἴπῃς, λάβε ἀπ' ἐμοῦ τόδε, ἢ δός μοι τόδε, ἀλλ' εἴξαι λέγων

2. «Δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει μοι, καὶ μὴ ἐάσῃς με ἁμαρτῆσαι, ὅτι πεπλανημένος εἰμί, καὶ μὴ ἐάσῃς με ἀπολέσθαι ἐν ταῖς ἁμαρτίαις μου· οἰκτείρησόν με τὸ πλάσμα σου, μὴ ὑπερίδῃς με ὅτι ἀσθενής εἰμι, μὴ ἐγκαταλίπῃς με ὅτι πρὸς σέ κατέφυγον, ἴασαι τὴν ψυχὴν μου, ὅτι ἡμαρτόν σοι, ἐνώπιόν σου εἰσι πάντες οἱ θλίβοντές με, καὶ οὐκ ἔστι μοι καταφυγή, εἰμὶ πρὸς σέ, Κύριε. Κύριε, σῶσον με ἕνεκεν τῶν οἰκτιρμῶν σου, αἰσχυνθήτωσαν πάντες οἱ ἐπανιστάμενοι ἐπ' ἐμέ, οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτήν, ὅτι σύ, Κύριε, δυνατὸς εἶ ἐν πᾶσι, καὶ διὰ Σοῦ ἔστιν ἡ δόξα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

3. Καὶ τότε ἡ συνείδησις λαλεῖ μετὰ τῆς καρδίας σου κρυπτῶς, ἕνεκεν ποίου πράγματος οὐκ εἰσακούει σου ὁ Θεός· σὸν δέ ἐστι λοιπὸν μὴ καταφρονῇ σοι, ἀλλ' εἴ τι σοι λέγοι ποιῆσαι.

4. Αδύνατον γάρ ἐστι τὸν Θεὸν μὴ εἰσακοῦσαι τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν ἀκού ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστι γὰρ μακρὰν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὰ θελήματα ἡμῶν οὐκ ἔδωκεν Αὐτὸν ἀκοῦσαι ἡμῶν.

Ερμηνεία

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΑ΄ (Να ζητούμε το συμφέρον και όχι ότι μας αρέσει)

– ΑΝ προσεύχεσαι εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ πάρῃ ἀπὸ ἐπάνω σου κάποιον πόλεμον, ποὺ σὲ ἐνοχλεῖ, καὶ δὲν εἴσακούεσαι, μὴ λιποψυχήσης, διότι ὁ Θεὸς γνωρίζει καλύτερα ἀπὸ σὲ τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου. Μὴ εἴπῃς λοιπὸν πρὸς τὸν Θεόν: πάρε, Θεέ μου, ἀπὸ ἐμὲ αὐτὸ ἢ δός μου ἐκεῖνο, ἀλλὰ ὡς ἐξῆς νὰ προσεύχεσαι :

2. «Δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει μοι καὶ μὴ μὲ ἀφήσης νὰ ἀμαρτήσω, διότι ἔχω πλανηθῇ. Μὴ μὲ ἀφήσης νὰ χαθῶ ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας μου. Λυπήσου με, διότι εἶμαι πλάσμα σου· μὴ μὲ παραβλέψῃς, διότι εἶμαι ἀσθενής· μὴ μὲ ἐγκαταλείπῃς, διότι πρὸς Σὲ κατέφυγον. Θεράπευσον τὴν ψυχὴν μου, διότι ἔχω ἀμαρτήσῃ ἐνώπιόν Σου. Ὅλοι ὅσοι μὲ θλίβουν εὐρίσκονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν Σου καὶ δὲν ἔχω ἄλλο καταφύγιον, ἐκτὸς ἀπὸ Σέ, Κύριέ μου. Κύριε, σῶσον με, χάριν τῆς εὐσπλαγχνικῆς πρὸς τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀγάπης Σου. Ἀς καταντροπιασθοῦν ὅλοι, ὅσοι ἐξεγείρονται ἐναντίον μου καὶ ζητοῦν τὴν ψυχὴν μου, διὰ νὰ τὴν καταστρέψουν, ἐπειδὴ Σὺ, Κύριέ μου, εἶσαι Παντοδύναμος, καὶ διὰ τοῦ δοξάζεται ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

3. Τότε λοιπὸν, ὅταν προσευχηθῇς μὲ τοιαύτην ἀπλότητα καὶ ταπείνωσιν, ἡ συνειδήσίς σου θα συνομιλήσῃ κρυπτῶς μετὰ τῆς καρδίας σου, διὰ νὰ τὴν πληροφορήσῃ ἐξ αἰτίας τοῦ πράγματος δὲν εἰσακούει τὴν προσευχήν σου ὁ Θεός. Κατόπιν αὐτοῦ πλέον θὰ εἶσαι σὺ ὑπεύθυνος, ἐὰν ἀγνοήσῃς τὰς ὑποδείξεις τῆς συνειδήσεώς σου, καὶ δὲν τὰς ἐκτελέσῃς.

4. Διότι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν Θεόν νὰ μὴ ἀκούῃ τὸν ἄνθρωπον, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος, προηγουμένως, ἀκούσῃ τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς δὲν εὐρίσκεται μακρὰν τοῦ ἀνθρώπου¹⁸⁷. τὰ προσωπικά μας ὁμῶς θελήματα, τὰ μὴ κατὰ Θεόν, δὲν ἀφήνουν νὰ γίνῃ εὐπρόσδεκτος ἡ προσευχή μας ἀπὸ τὸν Θεόν.

Γ'. Τοῦ Ἁγίου Βαρσανουφίου.

ΑΔΕΛΦΟΣ ἠρώτησε Γέροντα λέγων· ἐὰν ἐρωτήσω τοὺς Ἁγίους περὶ ἀπαλλαγῆς πάθους ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ, καὶ πιστεύσω ὅτι παραχρῆμα θεραπεύομαι, ἄρα οὕτω γίνεται καὶ μὴ συμφέρη μοι ἡ παραχρῆμα

¹⁸⁷ «Οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν» (Πράξ. ιζ' 27-28).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΑ΄ (Να ζητούμε το συμφέρον και όχι ότι μας αρέσει)

2. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἀδελφέ, οὐ καλὸν ἐστὶ τὸ ἐξ αὐθεντίας τινὰ εὐξασθαι ἰαθῆναι ἀπὸ πάθους, μὴ εἰδότα εἰ συμφέρει, ἢ οὐ συμφέρει αὐτῷ, ἀλλὰ μεμνησθαι τοῦ εἰπόντος οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος, ὧν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ αἰτῆσαι Αὐτόν.

3. Σὺ οὖν οὕτως εὖξαι τῷ Θεῷ λέγων Δέσποτα, εἰς τὰς χεῖρας σου εἰμί, ἐλέησόν με, κατὰ τὸ θέλημά σου, καὶ εἰ συμφέρει μοι, διὰ τάχους θεράπευσόν με. 4. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοὺς Αγίους αἰτήσιν εὐξασθαι, καὶ ἀδιστάκτως πιστεῦσον, ὅτι τὸ ὠφελοῦν σε ποιεῖ ὁ Θεός, καὶ εὐχαρίστησον ἐν πᾶσιν αὐτῷ, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν παράγγελμα, τὸ λέγον ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, καὶ ὠφελῇ ψυχῇ καὶ σώματι.

5. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· οἱ δὲ Πατέρες αἰτούμενοι εὐξασθαι ὑπὲρ τινος πειρασμοῦ, τί αὐτοῦσιν ; ἀπαλλαγὴν τοῦ πειρασμοῦ, ἥτοι τοῦ πάθους, ἢ τὸ συμ· φέρον ; καὶ εἰ τὸ συμφέρον αἰτοῦσι, πῶς ὁ Ἀββᾶς Σισώης ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ καὶ ἄλλοι Πατέρες ἀπαλλαγὴν ἤτησαν τὸν Θεόν ;

6. Πῶς δὲ νοήσωμεν ὅτι πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι; ἔτι δὲ εἰ οὐδεὶς πειράζεται παρ' ὃ δύναται, καὶ εἰ οἱ πειρασμοὶ κατὰ τὸ συμφέρον γίνονται, καὶ εἰ ὠφελοῦσιν αἱ εὐχαὶ τῶν Ἀγίων ;

7. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἀδελφέ, οἱ Πατέρες οἱ τέλειοι εὐχονται ἵνα τὸ συμφέρον ποιήσῃ ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐὰν οὖν συμφέρῃ αὐτῷ, ἀφήσιν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ πάθος δι' ὑπομονήν, εἰ δὲ συμφέρει ἀπαλλαγῆναι, καὶ τοῦτο τῇ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἐπιγράφομεν.

8. Ὁ δὲ Ἀββᾶς Σισώης πληροφορήθη πρότερον ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ εὖξα· σθαι, καὶ οὕτως ἠὔξατο· καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ τῶν Γερόντων οὕτω κατὰ πληροφωρίαν ἠὔχοντο ὅτι δὲ πρὸς τὸ συμφέρον τὰ συμβαίνοντα τῷ ἀνθρώπῳ γίνονται, φανερόν ἐστιν ἐκ τοῦ τὸν Ἀπόστολον λέγειν ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε.

9. Τὸ δέ, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, ἐστὶ τὸ ἐπ' ἐλπίδι βαστάσαι τὴν θλίψιν τῶν παθῶν, τὸ ὑπομένειν, τὸ μακροθυμεῖν, τὸ πάντα φέρειν γενναίως ὡς ὁ Ἰώβ. Οὐ πειράζει δὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ ὃ δύναται, ἀλλ' εἰ μὴ βοηθοῦσιν αἱ εὐχαὶ τῶν Ἀγίων ἐνίοτε ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν αὐτοῦ χαυνότητα προδότης γίνεται.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ὑπέβαλεν εἰς ἓνα Γέροντα τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΑ΄ (Να ζητούμε το συμφέρον και όχι ότι μας αρέσει)

Ἐὰν παρακαλέσω τοὺς Ἁγίους νὰ μεσιτεύσουν, διὰ νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ ἑνα σωματικὸν ἢ ψυχικὸν πάθος καὶ πιστεύσω, ὅτι θὰ θεραπευθῶ ἀμέσως, ἄραγε, θὰ συμβῇ ἔτσι, κατὰ τὴν πίστιν μου, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν συμφέρῃ ἡ ἄμεσος αὕτῃ θεραπεία;

2. Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ Γέρων ἀπήντησε :

— Καλὸν θὰ εἶναι νὰ μὴ ζητῇ κανεὶς, διὰ τῆς προσευχῆς του, ἀπαιτητικῶς ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἑνα πάθος, ἐνῶ δὲν γνωρίζει ἐὰν συμφέρῃ ἢ δὲν συμφέρῃ ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη. Ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῇται τὴν σύστασιν τοῦ Σωτῆρος· «οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ἡμῶν, ὧν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι Αὐτόν» (Ματθ. ς' 8).

3. Σὺ λοιπὸν κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον νὰ προσεύχῃς εἰς τὸν Θεόν· «Δέσποτα, εἰς τὰς χεῖρας Σου εὐρίσκομαι· ἐλέησόν με, ὅπως Σὺ θέλεις καὶ γνωρίζεις καὶ ἐὰν εἶναι συμφέρον μου, θεράπευσόν με συντόμως ἀπὸ τὸ πάθος, ποὺ ὑποφέρω».

4. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον νὰ παρακαλέσῃς καὶ τοὺς Ἁγίους νὰ μεσιτεύσουν διὰ σέ, μὲ τὴν ἀδίστακτον πεποίθησιν ὅμως, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ ποὺ σέ ὠφελεῖ ψυχικῶς. Εἰς ὅλας δὲ τὰς περιπτώσεις, εἴτε πραγματοποιηθῇ τὸ αἶτημά σου εἴτε ὄχι, νὰ εὐχαριστήσῃς τὸν Θεόν, συμφώνως πρὸς τὴν ἀποστολικὴν παραγγελίαν· «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε» (Α' Θεσ. ε' 18). Ἀσφαλῶς δὲ οὕτω φρονῶν καὶ οὕτω προσευχόμενος θὰ ὠφεληθῇς ψυχικῶς καὶ σωματικῶς.

5. Εἰς αὐτὰ παρετήρησεν ὁ ἀδελφός :

— Ὅταν οἱ Πατέρες ζητοῦν νὰ προσευχηθοῦν χάριν ἐνὸς πειρασμοῦ, τί ζητοῦν: ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὸν πειρασμόν, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ πάθος, ἢ τὸ ψυχικὸν συμφέρον; Καὶ ἐὰν ζητοῦν τὸ πνευματικὸν συμφέρον, τότε πῶς ὁ Αββᾶς Σισώης καὶ ἄλλοι Πατέρες παρεκάλεσαν τὸν Θεὸν νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς μαθητάς των ἀπὸ πειρασμούς;

6. Πῶς δὲ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ρητόν· «Πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι»; (Μάρκ. θ' 23)· ὅπως καὶ τὸ ἄλλο ρητόν, κατὰ τὸ ὁποῖον «οὐδεὶς πειράζεται περισσότερον ἀπ' ὅσον δύναται νὰ ὑπομείνῃ»;¹⁸⁸. Επίσης, παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς, ἐὰν οἱ πειρασμοὶ συμβαίνουν πρὸς τὸ συμφέρον μας καὶ ἐὰν ὠφελοῦν αἱ προσευχαὶ τῶν Ἁγίων.

7. Εἰς αὐτὰς τὰς ἀπορίας ὁ Γέρων ἀπήντησεν :

¹⁸⁸ «Πιστὸς δὲ ὁ Θεὸς ὅς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε (Α' Κορ. ι' 13).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΑ΄ (Να ζητούμε το συμφέρον και όχι ότι μας αρέσει)

-Οι τέλει Πατέρες προσεύχονται εἰς τὸν Θεὸν νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς αὐτό, ποὺ συμφέρει ψυχικὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν λοιπὸν συμφέρῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ παράτασις τοῦ πειρασμοῦ, διὰ νὰ ἀσκηθῇ εἰς τὴν ὑπομονήν, τὸν ἀφήνει· ἐὰν πάλιν συμφέρῃ ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τοῦ πάθους, τότε σηκώνει ἀπ' αὐτοῦ τὸν πειρασμόν. Αὐτὸ εἶναι ζήτημα τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ.

8. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Αββᾶν Σισῶην, περὶ τοῦ ὁποῖου ἀνέφερες, οὗτος ἐπληροφορήθη προηγουμένως ὑπὸ τῆς Χάριτος, νὰ προσευχηθῇ ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ του καὶ δι' αὐτὸ προσευχήθη, διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν του ἐκ τοῦ πάθους. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Γερόντων, κατὰ πληροφορίαν ἠῦχοντο. Ὅτι δὲ ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὰ παραχωρεῖ ὁ Θεὸς πρὸς τὸ ψυχικόν του συμφέρον, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀποστολικὸν ρητόν· «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε» (Α' Θεσ. ε' 18).

9. Το ρητόν, πάλιν, «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι» (Μάρκ. θ' 23), περὶ τοῦ ὁποῖου μὲ ἠρώτησας, σημαίνει· νὰ σηκώνωμεν τὰς ἐκ τῶν παθῶν θλίψεις μὲ ἐλπίδα, νὰ ὑπομένωμεν, νὰ εἴμεθα μακρόθυμοι, νὰ φέρωμεν μὲ γενναιότητα τὸν Σταυρὸν ὅλων τῶν δοκιμασιῶν, ὅπως ἔκαμεν ὁ Ἰώβ. Ὁ Θεός δεν παραχωρεῖ νὰ πειράζεται ὁ ἄνθρωπος περισσότερον ἀπὸ ὅσον δύναται· ἐὰν δὲ δὲν ἐβοήθουν αἱ εὐχαὶ τῶν Ἀγίων, τότε ὁ ἄνθρωπος, ἐξ αἰτίας τῆς χαυνότητός του, ἐκινδύνευε νὰ γίνῃ προδότης τοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ καθήκοντος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄

(Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

Ὅτι δεῖ τὸν αἰτοῦντα ἐκ Θεοῦ τὰ συμφέροντα, τὰ ἐκ τῆς Προνοίας ἐπαγόμενα, εὐχαρίστως καταδέχεσθαι, καὶ ἀπεναντίας τῷ ἐκείνου θελήματι ἀποβαίνωσιν.

Αὐτὸς ποὺ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸν τὰ συμφέροντα εἰς τὴν ψυχὴν του, πρέπει εὐχαρίστως νὰ δέχεται καὶ τὰ ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας παραχωρούμενα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ θέλημα τοῦ αἰτοῦντος.

Α'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.

ΠΟΛΛΟΙ τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὰ ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων ἐκεῖνα ζηλοῦντες, καὶ τὰ προσόντα αὐτοῖς διαπιπράσκοντες, τὰς τιμὰς φέροντες ταῖς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου χερσὶ κατετίθουν, ἀξιοῦντες ὑπ' αὐτοῦ τοῖς πένησι διανεμηθῆναι.

2. Μεθ' ὧν εἷς τις προσελθὼν, ἑπτὰ ἥμισυ λίτρας χρυσίου προσήγαγεν, ἐπιβεβαιῶν μηδὲν αὐτῷ εἰς χρυσὸν ἔτι λελείφθαι· δύο δὲ παρ' αὐτοῦ χάριτας ἠτεῖτο λαβεῖν, σωθῆναι μὲν τὸν αὐτοῦ παῖδα ταῖς τοῦ εὐχαῖς, ἀνακομισθῆναι δὲ καὶ τὸ πλοῖον ἀκίνδυνον, ὅπερ ἔτυχεν εἰς Ἀφρικὴν ἐκπεμφθέν.

3. Επεὶ οὖν μετὰ τὴν εὐχὴν τριάκοντα παρῆλθον ἡμέραι, θνήσκει ὁ υἱός, τρίτην δὲ ἡμέραν μετὰ τὸν θάνατον, τὸ πλοῖον ἐξ Ἀφρικῆς ἀναγόμενον, εἶτα τῷ Φάρῳ ἀπεναντίας γενόμενον, ναυαγίῳ δεινῷ περιπίπτει, ὥς πάντα μὲν τὸν φόρτον ἀπολέσθαι, μόνον δὲ σὺν ἐπιβάταις τὸ πλοῖον διασωθῆναι.

4. Ως οὖν τῆς περὶ τοῦ παιδὸς ἀγγελίας πρότερον ἀκουσθείσης, καὶ τοῦ πάθους ἔτι κρατοῦντος, εὐθὺς καὶ τὸ περὶ τοῦ πλοίου σκυθρωπὸν ἐπῆλθε, τέλειον αὐτὸν κατεβάπτισε τῇ ἀθυμίᾳ καὶ λύπῃ, ὅπερ γνόντα τὸν Πατριάρχην, οὐδὲν ἔλαττον ἐκείνου ἀθυμεῖν ἐποίει, δεῖσθαί τε τοῦ Θεοῦ ἀοράτως ἐφάπασθαι τῆς ἐκείνου ψυχῆς, ἐπιτιμησαί τε τῇ ζάλῃ τῆς ἀθυμίας, καὶ εἰς γαλήνην μεταβαλεῖν.

5. Οναρ τοίνυν εἰς τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἐφίσταται τῷ ἀνθρώπῳ ἀνὴρ τῷ τοῦ Πατριάρχου εἰκὼς σχήματι· τί οὕτως ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ τυγχάνεις; πρὸς αὐτὸν λέγων· οὐχὶ σὺ με ἠξίωσας δέησιν τοιαύτην δεηθῆναι Θεοῦ σωθῆναι σου τὸν υἱόν; Καὶ ἰδοὺ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

Χάριτι Θεοῦ σέσωσται, τῶν τοῦ βίου κακῶν ἀπήμαντος ἀφεθείς. Εἰ γὰρ μακροτέρας ἔτυχε τῆς ζωῆς, οὐκ ἀγαθὸς ἀλλὰ μοχθηρὸς ἔμελλεν ἀποβήσεσθαι, καὶ τοῦ πεποιηκότος ἀνάξιος.

6. Χάριν δὲ τοῦ πλοίου, μηδὲν ἔσο ἐπιδοιάζων, ὥς, εἰ μὴ Θεὸς ὁ πανάγαθος παρεκέκλητο ὑπὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος, αὐτανδρον ἂν ἔμελλε τῷ βυθῷ παραπεμφθήσεσθαι, καὶ πρὸς τῷ φόρτῳ, καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπώλεσας ἂν, οὐκουν ἄθυμειν δέον, ἀλλ' αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον εὐχαρίστως τὰ προσπίπτοντα ὑπομονητέον· οὐδὲν γὰρ τῶν γινομένων παρὰ Θεοῦ ἄκριτον, κἂν ἡμῖν ἄγνωστα τὰ πολλὰ τῶν Ἐκείνου κριμάτων.

7. Ἐπεὶ οὖν ἀνῆκε τὸν ἄνδρα ὁ ὕπνος, ἦσθετο τῆς ἑαυτοῦ καρδίας ἱκανῶς παρακεκλημένης, καὶ πορευθεὶς αὐτίκα τοῖς ποσὶ προσπίπτει τοῦ μακαρίου, πολλὰς αὐτῷ καθομολογῶν τὰς χάριτας, καὶ τὴν ὄψιν ἣν ἐώρακε διηγούμενος. Ὁ δὲ οὐκ αὐτῷ μᾶλλον, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ πάντα ἐπὶ τῷ συμφέροντι οἰκονομοῦντι λογιζέσθαι παρήνει τὴν χάριν.

Ερμηνεία

ΠΟΛΛΟΙ ἐκ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Αλεξανδρείας ἐπιζητοῦντες, ἐκ θείου ζήλου, νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν ζωὴν των τὰ ἔθιμα τῆς Αποστολικῆς ἐποχῆς¹⁸⁹, ἐπώλουν τὴν περιουσίαν των καὶ παρέδιδον τὰ χρήματα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου (τοῦ Ἐλεήμονος) μὲ τὴν παρακλήσιν νὰ τὰ μοιράσῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς.

2. Μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, ποὺ προσήρχοντο εἰς τὸν Ἅγιον προσῆλθε καὶ κάποιος ὁ ὁποῖος διέθεσε, διὰ τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης, ἑπτὰ καὶ ἡμίσειαν λίτρας χρυσοῦ, διαβεβαιῶν, ὅτι τίποτε δὲν ἐκράτησε διὰ τὸν ἑαυτόν του. Εἰς τὴν δὲ ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν νὰ τοῦ κάμῃ δύο εὐεργεσίας· ἡ μία ἥττο νὰ σωθῇ τὸ παιδί του ἀπὸ μίαν σοβαρὰν ἀσθένειαν· ἡ δὲ ἄλλη, νὰ ἐπανέλθῃ τὸ πλοῖον του σῶον ἀπὸ ταξιδιὸν του εἰς τὴν Αφρικὴν.

3. Πράγματι ἐγένετο ἡ πρὸς τὸν Θεὸν προσευχή. Τι συνέβη ὁμως; Μετὰ ἀπὸ τριάκοντα ἡμέρας ἀποθνήσκει ὁ υἱὸς του τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ

¹⁸⁹ «Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχε» (Πράξ. β' 44-45). «Ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν Αποστόλων» (Πράξ. δ' 34).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

υιού του, τὸ πλοῖον, ἐπιστρέφον ἐκ τοῦ ταξειδίου του, μόλις ἔφθασεν ἀπέναντι του Φάρου τῆς Ἀλεξανδρείας, ἠπειλήθη ἀπὸ σοβαρὸν ναυάγιον, λόγω σφοδρᾶς θαλασσοταραχῆς· μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας διεσώθη μὲ τοὺς ἐπιβάτας του, ἐνῶ τὸ φορτίον ἄλλο κατεστράφη καὶ ἄλλο ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν.

4. Αμέσως λοιπὸν, μετὰ τὴν εἶδῃσιν τοῦ θανάτου του τέκνου του, καὶ ἐνῶ ἀκόμη ἐπεκράτει εἰς τὴν ψυχὴν του τὸ πάθος τοῦ πένθους, ἔρχεται καὶ ἡ πληροφορία διὰ τὴν ἐκ τῆς θαλασσοταραχῆς ζημίαν τοῦ πλοίου· κατόπιν τῆς διπλῆς αὐτῆς θλιβερᾶς εἰδήσεως ὁ ἐλεήμων ἐκεῖνος Χριστιανὸς κατελήφθη ἀπὸ ἄμετρον μελαγχολίαν καὶ λύπην. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πατριάρχης ὅταν ἐπληροφορήθη τὰς δυσαρέστους αὐτὰς εἰδήσεις δὲν ἐλυπήθη ὀλιγώτερον τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς καὶ ἀτυχοῦς πλοιοκτῆτου παρεκάλει δὲ τὸν Θεὸν νὰ θωπεύσῃ μὲ στοργὴν, διὰ τῆς ἀοράτου χειρὸς Του, τὴν ψυχὴν τοῦ θλιβομένου καὶ πονεμένου Χριστιανοῦ, νὰ ἐπιτιμήσῃ τὴν τρικυμίαν τῆς ψυχῆς του καὶ νὰ φέρῃ τὴν γαλήνην.

5. Τὴν ἰδίαν λοιπὸν ἐκείνην νύκτα, ἐμφανίζεται εἰς τὸ ὄνειρον τοῦ δοκιμασθέντος Χριστιανοῦ ἓνας ἄνθρωπος, ὅμοιο, μὲ τὸν Πατριάρχην καὶ μὲ γλυκύτητα τοῦ λέγει :

-Διατί εἶσαι τόσον πολὺ μελαγχολικὸς καὶ λυπημένος; Δὲν μὲ παρεκάλεσες νὰ σωθῇ ὁ υἱός σου; Ἴδου λοιπὸν, ὅτι ὁ υἱός σου ἐσώθη, μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὰ κακὰ τοῦ βίου, ἀπελθὼν ἀβλαβὴς ἐκ τοῦ κόσμου αὐτοῦ· διότι, ἐὰν ἔζη περισσότερον, δὲν θὰ παρέμενεν ἀγαθὸς θὰ μετεβάλλετο καὶ θὰ ἐγίνετο κακός, ἀνάξιος τῆς ἀγάπης τοῦ Δημιουργοῦ καὶ τοῦ πατρὸς του.

6. Ὡς πρὸς τὸ πλοῖον νὰ μὴ εἶσαι καθόλου λυπημένος· ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν εἶχε παρακληθῇ ἀπὸ τὴν μετριότητά μου, θὰ ἐβυθίζετο αὐτανδρον· οὕτω ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν τοῦ φορτίου θὰ εἶχες χάσει εἰς φοβερὸν ναυάγιον καὶ τὸν ἀδελφόν σου καὶ τὸ ἄλλο πλήρωμα. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ λυπῇσαι καὶ νὰ μελαγχολῇς, ἀλλὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃς μὲ ὑπομονὴν τὰ συμβάντα, διότι ὁ Θεὸς δὲν ἐνεργεῖ τίποτε, χωρὶς αὐστηρὰν καὶ δικαίαν κρίσιν, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν κατορθώνωμεν νὰ μάθωμεν τὰς βαθυτέρας αἰτίας πολλῶν ἐκ τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ.

7. Μόλις λοιπὸν ἐξύπνησεν ἀπὸ τὸ ὄνειρον ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἡσθάνθη βαθυτάτην παρηγορίαν εἰς τὴν καρδίαν του καὶ ἀμέσως μετέβη εἰς τὸν Πατριάρχην· ἔπεσεν εὐγνώμων εἰς τοὺς πόδας του καὶ τὸν εὐχαριστοῦσε μὲ ὅλην τὴν θερμότητα τῆς ψυχῆς του διηγοῦμενος τὸ ἀποκαλυπτικὸν ὄνειρον, ποῦ εἶδεν.

Ὁ Πατριάρχης ἀκούων με συγκίνησιν αὐτὴν τὴν διήγησιν τὸν συνεβούλευσε:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμεστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

-Πρέπει, τέκνον μου, εις τόν Θεόν νά αποδώσης τήν χάριν, πού έξοικονομεῖ όλα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς μας.

Β΄. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀγίου Οὐάρου.

ΓΥΝΗ τις θεοφιλῆς καὶ πλουσία, Κλεοπάτρα τοῦνομα, τελειωθέντος ἤδη τοῦ Μάρτυρος, τὸ αὐτοῦ σῶμα ἀνελομένη καὶ πρὸς τὴν ἑαυτῆς πατρί δα τὴν Παλαιστίνην μετακομίσασα, ἤδη τοῦ διωγμοῦ ἀρξαμένου μα ραίνεσθαι, Ναὸν αὐτῷ ἐκεῖσε περικαλλῇ ἀνεγείρει.

2. Ἔχουσα δὲ καὶ παῖδα μονογενῆ, καὶ ἐπὶ αὐτῷ μόνῳ τὰ τῶν ἐλπίδων σαλεύουσα, τὸν γὰρ ἄνδρα πρὸ πολλοῦ θανάτῳ ἐξημιώθη, τοῖς κρατοῦσι τότε χρήματα πέμπει τιμῆς ἀξιῶσαι τὸν παῖδα τῆς παρ' αὐτοῖς αὐτουμένη. Καὶ παραχρῆμα βασιλικαὶ πρὸς αὐτὴν συλλαβαὶ βεβαιοῦσαι τῷ παιδί τὸ ἀξίωμα. Ἡ δὲ τέως μὲν ἀναβολὴν τῷ πράγματι δίδωσι, περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Ναοῦ τοῦ Μάρτυρος ἐμμελέστατα διαπονουμένη.

3. Επεὶ δὲ τὰ τοῦ Ναοῦ πέρας εἶχε, συγκαλεῖ μὲν τοὺς τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπους καὶ Πρεσβυτέρους ἐπὶ τῇ τοῦ Ναοῦ καθιερώσει, συγκαλεῖ καὶ ὅσους τῶν Μοναχῶν ἐπὶ τῷ κατ' ἀρετὴν βίῳ διέλαμπον, καὶ τῆς σοροῦ τὸ ἱερὸν σῶμα τοῦ Μάρτυρος ἐκκομίσασα, λαμπρῶς ἐπὶ πολυτελοῖς κατέθετο κλίνης, ἐπέθηκε τε καὶ ἦν ὁ παῖς χλαμύδα καὶ ζώνην τοῦ ἀξιώματος ἐνδύσαι ἔμελλεν, εὐλογηθῆναι τε παρὰ τῶν ἐκεῖσε συνελθόντων. Εἴθ' οὕτω περιβαλῆσθαι τοῦτον ἐκάτερα παρεσκεύασεν.

4. Ἐπειτα πάννουχον δοξολογίαν ὁμοῦ παντὶ τῷ πλήθει ποιησαμένη, αὐτὴ τε καὶ ὁ παῖς ὑπελθόντες πρῶτοι τὸ σῶμα τοῦ Μάρτυρος, καὶ τοῦτο διαβαστάσαν· τε, ἐν τῷ τοῦ Ναοῦ ἱερῷ θυσιαστηρίῳ ἱερῶς κατατίθενται· εἴτα καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ φιλομάρτυς Κλεοπάτρα προσκειμένη θερμῶς καὶ δακρύνουσα, τῷ παιδί τε καὶ ἑαυτῇ τὰ ἀγαθὰ ἥτει παρὰ τοῦ Μάρτυρος.

5. Ἐν τούτῳ δὲ τῆς θείας λειτουργίας τελεσθείσης, ποικίλῃ μὲν καὶ λαμπρᾷ τῇ τραπέζῃ τοὺς ἐκεῖσε συνελθόντας εἰστία, τὰ δὲ περὶ τὴν διακονίαν ταῦ τὴν τῷ τε υἱῷ καὶ ἑαυτῇ ἀνέτιθει· ἦν δὲ παρηγγελμένον τὸ παιδίον παρὰ τῆς μητρός, μηδοπωσοῦν βρωτοῦ τινος ἢ ποτοῦ μεταλαβεῖν, πρὶν ἢ τὰ τῆς εὐωχίας εἰς πέρας ἐλθεῖν.

6. Εἴτα τῶν περὶ τὴν εὐωχίαν πέρας ἐχόντων, τῆς ἡμέρας ἤδη κλινούσης, κατάκοπος ὁ παῖς γεγυνώς, τῇ ἑαυτοῦ κλίνῃ προσανεκλίνετο, λαύρῳ τε καὶ ὀξεῖ πυρετῷ κάτοχος ὢν· ἡ δὲ μήτηρ ἄτροφος καὶ αὐτὴ τῷ παιδί παρακαθίσασα, αὐ· πνος διετέλει, τὸν ἐκ τῆς νόσου φλογμόν, ὥσπερ ἦν δυνατόν, ἀναψύχουσα· καὶ περὶ μέσας νύκτας, οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ὁρᾷ τὸν παῖδα τῇ νόσῳ κατεργα σθέντα καὶ νεκρὸν κείμενον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

7. Ὡς οὖν εἶδε τοῦτο, πρῶτον μὲν ὑπὸ ἱλίγγου πρὸς γῆς ἄφωνος καταπί· πτει, εἴτα μικρὸν ἀνανήψασα, καὶ τὸ τοῦ παιδὸς σῶμα ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνελομένη, καὶ τὸν Ναὸν εἰσελθοῦσα, ὃν ἐδείματο τῷ Μάρτυρι, τῷ ἱερῷ Θυσιαστηρίῳ τοῦτο φέρουσα παρατίθεται, καὶ ὡς ἐμψύχῳ ἔτι τῷ τοῦ Μάρτυρος σώματι διελέγετο.

8. Τί τοσοῦτον, ὃ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἡδίκησαμεν, λέγουσα, ὡς πικρᾶ τοι· αὕτη περιπεσεῖν συμφορᾶ; οὐκ ἐν ἀλλοτρίᾳ τὸν ἄνδρα καταλιποῦσα, τὴν τοῦ σώματος ἐκφορὰν περὶ παντὸς ἐθέμην τοῦ σοῦ; οὐκ ἐκ τῶν κρηπίδων ἐδειμάμην σοι τὸν Ναόν; οὐκ εἰμή τι ἄλλο, τὴν γοῦν ἀπὸ ψυχῆς εἰσήνεγκα πρόθεσιν;

9. Τί δέ μοι ταῦτα ἐβούλετο; τί τὸ ἀντ' αὐτῶν ἠλπίζετο ἀγαθόν; οὐχ ἡ τοῦ παιδὸς σωτηρία; οὐ τὸ μέχρι γήρων τῇ τεκούσῃ συμπαραμεῖναι; φεῦ οἶων ἐσφάλην τῶν ἐλπίδων, οἷα ἀνθ' οἶων εἶδον ἐγώ! Ἀλλ' ὃ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἡ μοι τὸν παῖδα κατὰ τὸν Ἑλισαῖον ἀνάδος περιόντα τῇ Σουμανίτιδι, ἡ θανάτου μὴ φθονήσῃ σχεσιτελοῦς, ἀλλὰ τὴν οὕτω δυστυχῶς τεκοῦσαν καὶ θρεψαμένην ἐμὲ συνοιχέσθαι τῷ παιδί παρασκεύασον.

10. Οὕτω τὴν Κλεοπάτραν θερμῶς ἀνακλαιομένην, ὑπελθὼν ὕπνος, μικρὸν ἀνέπαυσε, καὶ πάντα ἦν ὁ παῖς αὐτῆς φανεῖς σὺν τῷ Μάρτυρι, παρεστηκότα τε γὰρ ὁρᾶν ἐδόκει τὸν Ἀθλητὴν, καὶ ὡς υἱὸν ἴδιον τὸν αὐτῆς υἱὸν ἐγκεκολπωμένον, ἡ ἀναβολὴ δὲ ἀμφοτέροις ἐξ ὑπερφυοῦς ἄγαν καὶ ὑπερλάμπρου, στέφανοί τε τὰς αὐτῶν ἐκόσμουσαν ἥδιστα κεφαλᾶς, τῶν δὲ στεφάνων τὸ κάλλος θεῖόν τι καὶ ἄρρητον ἦν.

11. Καὶ ἵνα τί μὴ χαίροις, ὃ γύναι, λέγειν ὁ Μάρτυς ἐφκει, ἀλλὰ σοῦ λύπη δεινὴ διέσεισε τὴν καρδίαν; μὴ γὰρ οὕτως ἀγνώμων ἐγώ, καὶ μηδενὸς τῶν γινομένων ὑπὸ σοῦ αἰσθανόμενος; ἡ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν ἀμοιβὰς φιλοτίμως οὐκ ἀπέδωκα; οὐχ ὁρᾷς οἷας ὁ σὸς παῖς ἡξίωται δόξης; οἷα χάρις ἀστράπτει περὶ αὐτόν; Τί οὖν; οὐ τὸ στυγνὸν τοῦτο λιποῦσα καὶ αὐτὴ μεταχωρεῖς πρὸς τὸ εὐθυμον; ἀλλ' εἰ δοκεῖ, ἐγγισάτω, καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ παῖς, καὶ σοι κατ' ὀφθαλμοὺς ἀκριβῶς γενέσθω, ἵνα καὶ αὐτὴ καλῶς ἀναμάθῃς τὰ κατ' αὐτόν.

12. Οὕτως ἔφη, καὶ ἐφκει τὸν παῖδα μετακαλεῖν· γενοῦ, λέγων, ὃ παῖ, παρὰ τῇ μητρὶ τά τε ἄλλα καὶ ἵν' ὥσπερ ἔχεις ὀφθείς, παρηγορήσῃς αὐτῇ τὸ πολὺ δακρυ· ὁ δὲ παῖς ἔτι μᾶλλον τοῦ Μάρτυρος εἶχετο, μὴ ἀπολιπεῖν ὅλως μηδὲ ἀφ'· κέσθαι πρὸς τὴν μητέρα τὸ παράπαν βουλόμενος, ἀλλ' ἄπιθι, μήτερ ἐμή, ἄπιθι πρὸς αὐτὴν ἀντιτείνων ἔφη, ἐφ'· ἑαυτῆς μένουσα καὶ τοῖς θρήνοις τούτοις μηδὲν προσέχουσα, ἐν ἴσῳ γὰρ ἡγοῦμαι ἄτοπον εἶναι ζωῆς ἀλλάξασθαι θάνατον, καὶ λύπην ἡδονῆς ἀλήκτου, καὶ παντος αἰῶνος ζωὴν πρόσκαιρον προτιμῆσαι.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

13. Τούτων παρὰ τοῦ παιδὸς καὶ μήτηρ ἀκούσασα, προσληφθῆναι καὶ αὐτὴν τῷ παιδί, καὶ παρακληθῆναι πρὸς τὰ ὀρώμενα ἰσχυρῶς ἐδεῖτο τοῦ Μάρτυρος καὶ ὃς τῆς ἐπὶ σωτηρίαν ἀγούσης ἐπὶ πλέον ἔχεσθαι αὐτὴν παρήγει τέλος εἰρήνην δούς, αὐτὸς μετὰ τοῦ παιδὸς πρὸς τὰς οἰκείας ἐχώρει διατριβάς.

14. Ἡ δὲ εὐθέως διῷπνισθεῖσα, μεγάλα τῷ Θεῷ καὶ τῷ Μάρτυρι ἠὲ χαρίσται, εἶτα καὶ τὸ τοῦ παιδὸς σῶμα παραθεμένη τῷ Μάρτυρι, καὶ πάννυχον σὺν τοῖς συνοῦσι τὴν εὐχαριστίαν ποιησαμένη, τῇ ἐξῆς, μετὰ τὴν μυστικὴν ἱερουργίαν, λαμπρῶς εἰστία τοὺς τῶν ἱερῶν ὕμνων αὐτῇ κοινωήσαντας.

15. Μετὰ δὲ ταῦτα, πάντα τὰ ὄντα πένησι διαδιδούσα, καὶ λιτὸν ἐνδύσα χιτῶνιον, τῷ τάφῳ διηκονεῖτο τοῦ Μάρτυρος, νηστείαις καὶ προσευχαῖς ἀδιαλείπτως σχολάζουσα, ὑφ' ᾧ τὸν τοσοῦτον τὸν ἐνὸς ἐκαθήρατο ἄνθρωπον, ὥστε ἐκάστην κυρίαν τῶν ἡμερῶν τὸν Μάρτυρα μετὰ τοῦ παιδὸς αὐτῇ ἐφίστασθαι, ἔστο λισμένους ὡς τὸ πρότερον καὶ παραψυχὴν τῇ λύπῃ διδόντας ἑώρα, καὶ οὕτως ἔτη ἑπτὰ διανύσασα, πρὸς τὴν ἐκεῖθεν μεταβαίνει μακαριότητα.

Ερμηνεία

ΚΑΤΑ τοὺς χρόνους τῶν Ἀγίων Μαρτύρων ἔξη μία γυνὴ πλουσία, ὀνομαζομένη Κλεοπάτρα. Αὐτὴ ἡγάπα πολὺ τὸν Θεόν· μετὰ δὲ τῶν ἄλλων ἀρετῶν τῆς ὑπῆρχε καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ τίς μια λείψανα τῶν Ἀγίων Μαρτύρων. Εὐρίσκετο δὲ τότε εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐμαρτύρησε διὰ τὸν Χριστὸν ὁ Μάρτυς Οὐἶαρος¹⁹⁰. Ὅταν λοιπόν, μετὰ τὰ φρικτὰ μαρτύρια, ἐκοιμήθη ὁ Μάρτυς καὶ ἡξιώθη μαρτυρικῶν στεφάνων, παρέλαβε τὸ σῶμα τοῦ Μάρτυρος καὶ τὸ μετέφερεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν τῆς πατρίδα, τὴν Παλαιστίνην. Ἐν τῷ μετὰ δὲ κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμὸς ἤρχισε νὰ περιορίζεται καὶ σιγὰ-σιγὰ νὰ διαλάμπῃ ἡ εἰρήνη τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ Μάρτυρος ἡ εὐσεβὴς Κλεοπάτρα ἀνοικοδομεῖ ὠραιότατον Ναόν.

2. Ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶχεν ὡς μόνον στήριγμα διὰ τὰ γηρατεῖα τῆς καὶ θεμέλιον τῶν ἐλπίδων τῆς εἰς τὴν ζωὴν ἕνα μόνον υἱόν, διότι πρὸ πολλοῦ εἶχε παραμείνει χήρα. Ἔτρεφε λοιπόν διὰ τὸν υἱόν τῆς αὐτὸν τὰς εὐγενεστέρας ἐλπίδας. Οὕτως ἀπέστειλεν

¹⁹⁰ Ο μακάριος Οὐἶαρος ἡξιώθη τοῦ στεφάνου τοῦ Μαρτυρίου κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μαξιμιανοῦ, ἐν ἔτει 304. (Βλέπε τὸ Μαρτύριον αὐτοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ «Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», τόμ. Ι' ἔκδ. α' σελ. 324 -331, ἔκδ. β' σελ. 420-427). Ἐν τῷ Μαρτυρίῳ τοῦ Ἀγίου Οὐἶαρου ἀναγράφονται καὶ τὰ περὶ τῆς ἐνταῦθα αναφερομένης καὶ ἐν ὁσιότητι βιωσάσης, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τῆς, Ὁσίας Κλεοπάτρας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

άρκετὰ χρήματα πρὸς τοὺς κρατοῦντας, ζητοῦσα παρ' αὐτῶν νὰ ἀξιώσουν τὸ τέκνον της μὲ τὴν τιμὴν ἐνὸς ἀξιώματος. Τὸ αἶτημά της ἀμέσως ἐγένετο δεκτὸν καὶ ἐπίσημα βασιλικά ἔγγραφα τὴν ἐβεβαίωνον, ὅτι εἰς τὸν υἱὸν της ἀπενεμήθη τίτλος καὶ ἀξίωμα. Ἡ εὐσεβὴς ὅμως αὐτὴ γυνὴ ἀνέβαλε, πρὸς στιγμὴν, τὴν λαμπρὰν αὐτὴν τακτοποίησιν τοῦ υἱοῦ της, τὴν ὁποίαν μετὰ τόσοῦ ζήλου ἐπεδίωξεν, ἀσχολουμένη μὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀνοικοδομουμένου Ναοῦ τοῦ Μάρτυρος.

3. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπερατώθη ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ Ναοῦ, προσκαλεῖ τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους τῆς Ἐπαρχίας διὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ναοῦ. Ὡσαύτως εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν τελετὴν καλεῖ καὶ τοὺς εὐσεβεστέρους Μοναχοὺς. Κατὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων μετέφερε τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Μάρτυρος καὶ τὸ ἐτοποθέτησε, μὲ πᾶσαν λαμπρότητα, ἐπάνω εἰς πολυτελεῆ κλίνην. Επάνω εἰς τὸ τίμιον λείψανον τοῦ Μάρτυρος, ἐπὶ τῆς κλίνης, ἔθεσε τὴν χλαμύδα καὶ τὴν ζώνην τοῦ ἀξιώματος, τὰς ὁποίας μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο νὰ φορέσῃ ὁ υἱὸς της, διὰ νὰ εὐλογηθοῦν ἀπὸ τοὺς παρευρεθέντας Κληρικούς. Μετὰ τὴν εὐλογίαν αὐτὴν ἡ εὐσεβὴς μήτηρ ἐβόηθη τὸν υἱὸν της νὰ περιβληθῇ τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντα ἐνδεικτικὰ τοῦ ἀξιώματος, τὴν χλαμύδα δηλαδὴ καὶ τὴν ζώνην.

4. Ἐν συνεχείᾳ ἐτέλεσε, μαζὶ μὲ τὸ πλῆθος, λαμπρὰν καὶ κατανυκτικὴν ἀγρυπνίαν δοξολογοῦσα τὸν Θεὸν καὶ τὸν Μάρτυρα. Περί τὸ τέλος τῆς ἀγρυπνίας ἡ μητέρα καὶ ὁ υἱὸς της ἔρχονται πρῶτοι πρὸ τοῦ τιμίου λειψάνου, τὸ ἀσπάζονται μὲ κατάνυξιν καὶ ἀφοῦ τὸ ἐβάστασαν μετ' εὐλαβείας μόνοι των, τὸ μεταφέρουν εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα τοῦ Ναοῦ, ὅπου μετὰ πάσης ἱεροπρεπείας τὸ τοποθετοῦν. Ἡ φιλομάρτυς Κλεοπάτρα γονατιστὴ πρὸ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου μετὰ θερμῶν δακρύων ἐζήτηι, μὲ πίστιν, ἀπὸ τὸν Μάρτυρα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Κυρίου διὰ τὸ παιδί της καὶ τὸν ἑαυτὸν της.

5. Ἐν τῷ μεταξύ ἐτελείωσε καὶ ἡ Θεία Λειτουργία. Τότε ἡ εὐσεβὴς Κλεοπάτρα παραθέτει εἰς τοὺς προσελθόντας πλουσιωτάτην καὶ λαμπρὰν τράπεζαν. Τὴν περιποίησιν τῶν προσκυνητῶν ἀνέλαβε προσωπικῶς ἡ ἰδία μετὰ τοῦ υἱοῦ της. Ὁ νεανίσκος μάλιστα εἶχεν ἐντολὴν ἀπὸ τὴν μητέρα του νὰ μὴ φάγῃ, οὔτε νὰ πιῇ τίποτε, μέχρις ὅτου νὰ τελειώσῃ ἡ περιποίησις τῶν προσκυνητῶν.

6. Πρὸς τὸ ἀπόγευμα ἐτελείωσε πράγματι ἡ περιποίησις τῶν ξένων. Κατάκοπος δὲ ὁ υἱὸς ἐξηπλώθη εἰς τὸ κρεβάτι του καὶ αἰφνιδίως κατελήφθη ἀπὸ ὑψηλὸν πυρετόν! Ἡ μητέρα του, τελείως νηστική, παρεκάθισε πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς καί, ἐντελῶς ἄγρυπνος, προσεπάθει, ὅσον τῆς ἦτο δυνατόν, νὰ τὸν δροσίσῃ ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ πυρετοῦ. Παρὰ τὰς θυσίας της ὅμως καὶ τὴν τραγικὴν της ἀγωνίαν, καὶ τὰ τὰ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

μεσάνυκτα, ὡ τῶν ἀνεξερευνήτων σου κριμάτων, Θεέ! βλέπει τὸ παιδί της τελείως ἐξηγτηλῆμενον ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καί, εἰς ὀλίγα λεπτά, νεκρόν!

7. Μόλις διεπίστωσε τὸ τραγικὸν αὐτὸ γεγονὸς κατελήφθη ἀπὸ λιποθυμίαν καὶ ἔπεσε κάτω, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἀρθρώσῃ λέξιν. 'Αφοῦ, μετ' ὀλίγον, συνῆλθε, σηκώνει τὸν νεκρὸν υἱὸν εἰς τοὺς ὤμους της καὶ τὸν μεταφέρει εἰς τὸν Ναόν, τὸν ὁποῖον πρὸς τιμὴν τοῦ Μάρτυρος Ουάρου ἔκτισε. Τοποθετεῖ τὸν νεκρὸν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα καὶ ἤρχισε νὰ συνομιλῇ μὲ τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ Μάρτυρος, ὡς νὰ ἦτο ἐν τῇ ζωῇ ὁ Μάρτυς καὶ νὰ τὴν ἤκουε. Διακοπτομένη δὲ ἀπὸ λυγμούς καὶ θρῆ νους ἔλεγε πρὸς τὸν Μάρτυρα:

8. Τόσον πολὺ ἡμαρτήσαμεν ἐνώπιόν σου, Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ περιπέσωμεν εἰς μίαν τοιαύτην πικρὰν συμφοράν; Μήπως δὲν ἄφησα τὸ λείψανον τοῦ ἀνδρός μου εἰς ξένον μέρος, καὶ δὲν ἐφρόντισα μὲ ἔντονον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν μετακομιδὴν τοῦ ἰδικοῦ σου λειψάνου; Μήπως δὲν ἀνήγειρα ἐκ θεμελίων τὸν Ναόν σου; Καὶ ἐὰν ὅχι τίποτε ἄλλο, δὲν σοῦ προσέφερα τὴν ἀφοσίωσιν τῆς ψυχῆς μου καὶ τὸν θερμὸν ζῆλον μου;

9. Τί ἤθελα δι' ὅλα αὐτά; Ποῖον ἀγαθὸν ἤλπιζα; Τί ἄλλο ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τοῦ παιδιοῦ μου; Ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν μου νὰ μείνῃ κοντὰ εἰς τὴν μητέρα του ὥσπου νὰ γηράσω;

Ἀλλοίμονον πόσον διεψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες μου, πόσον ἀντίθετα τῶν ὅσων ἀνέμενον εἶδον! Ὡ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ...!!!

Καὶ τώρα τὴν τελευταίαν χάριν σοῦ ζητῶ, ὦ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Οὔαρε· ἢ δῶσε μου ξανὰ τὸ παιδί μου ζωντανόν, ὅπως ὁ Ελισαῖος εἰς τὴν Σουμανίτιδα¹⁹¹, ἢ μὴ φειδωλευθῆς ἀπολυτρωτικὸν δι' ἐμέ θάνατον, καὶ κάμε ὥστε, ἐγὼ ἢ δυστυχισμένη μητέρα, νὰ φύγω τώρα ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν μαζί μὲ τὸ παιδί μου.

10. Κλαίουςα καὶ θρηνοῦσα γοερῶς ἡ Κλεοπάτρα ἀπεκοιμήθη ὀλίγον καὶ ἠσύχασεν. Εἰς αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον διάστημα ἐμφανίζεται ἐνώπιόν της ὁ υἱός της μαζί μὲ τὸν Ἅγιον Μάρτυρα Οὔαρον. Ὁ Ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ ἐκράτει ὡσὰν ἰδικόν του υἱὸν τὸν υἱὸν της καὶ ἦσαν καὶ οἱ δύο ὁλόλαμπρα ἐνδεδυμένοι εἰς μίαν ὑπερφυσικὴν

¹⁹¹ Βλέπε ἐν Δ' Βασιλειῶν, δ' 8-37.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

στάσιν δύο στέφανοι ἀπὸ ἀμάραντα καὶ πανευώδη ἄνθη, ποὺ δὲν συναντᾷ κανεὶς εἰς τὴν γῆν, κατεκόσμου τὰς κεφαλὰς των.

11. Ο Μάρτυς Οὔαρος μὲ ὑπερκόσμιον γλυκύτητα τῆς λέγει: -Διατί δεν χαίρεσαι, ἀλλὰ φοβερὰ λύπη κατετάραξε τὴν καρδίαν σου; Τόσον ἄραγε ἀγνώμων θὰ ἦμουν καὶ θὰ παρέμενα ἀναίσθητος εἰς ὅλα ὅσα προσέφερες δι' ἐμέ; Εἶχες τὴν γνώμην, ὅτι δὲν θὰ σοῦ ἀνταπέδιδα τὰς θυσίας σου; Δεν βλέπεις πόσον ἐδοξάσθη ὁ υἱός σου; Ποῖαν χάριν ἐξαστράπτει τὸ πρόσωπόν του; Διατί λοιπὸν καὶ σὺ δὲν ἀφήνεις τὴν λύπην, διὰ νὰ χαρῆς; Ἐὰν ἀμφιβάλλης, πλησίασε, ὥστε νὰ ἴδῃς ἀκόμη περισσότερον, μὲ τοὺς ἰδίους σου ὀφθαλμούς, τὴν λαμπρότητα τοῦ υἱοῦ σου.

12. Εν συνεχείᾳ ὁ Μάρτυς ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν υἱόν:

-Πλησίασε τὴν μητέρα σου, τέκνον μου, καὶ φανερῶσου της ὅπως εἶσαι, διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃς καὶ νὰ τῆς σταματήσῃς τὰ δάκρυα. Πήγαινε κοντά.

Ο νέος ὅμως περισσότερον συνεσπειροντο πρὸς τὸν Μάρτυρα καὶ οὐδόλως ἤθελε νὰ πλησιάσῃ τὴν μητέρα του, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔλεγε: -Μητέρα μου, πήγαινε εἰς τὸ καλὸ, πήγαινε νὰ ζήσῃς μόνη σου καθόλου πλέον νὰ μὴ θρηνήσῃς, διότι τὸ θεωρῶ ἐξ ἴσου παράλογον νὰ ἀνταλλάξω τὴν ζωὴν μὲ τὸν θάνατον, τὴν ἀτελείωτον ἡδονὴν μὲ τὴν πρόσκαιρον αὐτὴν λύπην, καὶ νὰ προτιμήσω τὴν ἐφήμερον ζωὴν ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα.

13. Μόλις ἡ εὐσεβὴς μητέρα ἤκουσεν αὐτὰ ἀπὸ τὸ παιδί της, παρεκάλει πλέον τὸν Μάρτυρα νὰ τὴν πάρῃ καὶ αὐτὴν μαζί μὲ τὸ παιδιὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὰ ὑπερκόσμια ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἔβλεπε.

Δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς τῆς ἔλεγεν ὁ Μάρτυς βάδιζε προθύμως τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας καὶ θὰ ἔλθῃς ἐδῶ, ὅταν ὁ Θεὸς θελήσῃ. Τέλος, ἀφοῦ τῆς ἠύχθη τὴν κατὰ Θεὸν εἰρήνην, ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ νέου εἰς τὰ ἐπουράνια σκηνώματα.

14. Εκείνη, ἀφοῦ ἐξύπνησεν ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀποκαλυπτικὸν ὄνειρον, εὐχαριστοῦσε θερμῶς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Μάρτυρα καὶ ἔκαμε πάλιν ὁλονύκτιον εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεόν. Τὴν δὲ ἐπομένην, μετὰ τὴν Θείαν Μυσταγωγίαν, παρέθεσε λαμπρὰν τράπεζαν πρὸς τοὺς συμμασχόντας εἰς τὴν ἀγρυπνίαν.

15. Μετὰ ταῦτα ἐπώλησεν ὅλα της τὰ ὑπάρχοντα καὶ διένειμε τὰ χρήματα εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἡ ἰδία περιεβλήθη ἓνα πενιχρὸν ἱμάτιον καὶ ἡσχολεῖτο καθημερινῶς μὲ τὴν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΒ΄ (Να δεχόμαστε τα συμφέροντα όποια και αν είναι)

περιποιήσιν τοῦ τάφου τοῦ Μάρτυρος. Διήνυε δὲ τὸν καιρὸν τῆς προσευχομένη καὶ νηστεύουσα.

Τόσον δὲ ἐκαθάρισε τὸν ἐσωτερικὸν τῆς ἄνθρωπον, ὥστε ἡξιώθη, καθ' ἐκάστην Κυριακὴν, νὰ βλέπῃ τὸν Μάρτυρα μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς εἰς μίαν ἀσυνήθη λαμπρότητα καὶ νὰ παρηγορῇται ὀλίγον.

Οὕτω ζήσασα ἑπτὰ ἔτη ἀπῆλθε πρὸς τὴν αἰωνίαν μακαριότητα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ΄

(Προσευχή μετὰ καλῶν ἔργων)

Ὅτι δεῖ τὴν προσευχὴν βοηθεῖσθαι ὑπὸ τῆς πράξεως, καὶ τίνα εἰσὶ τὰ τὴν προσευχὴν ἀπρόσδεκτον ἀποφαίνοντα.

Πρέπει ἡ προσευχή νὰ ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν καλῶν ἔργων· ποια πράγματα καθιστοῦν τὴν προσευχὴν ἀπρόσδεκτον ἀπὸ τὸν Θεόν.

Α'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΡΩΤΗΘΗ Γέρων εἰ ὠφελοῦνται οἱ τὰς τῶν Πατέρων εὐχὰς ἐξαιτού μενοι, αὐτοὶ δὲ ἀμελοῦντες. Καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι πολὺ μὲν ἰσχύει δέη· σὺς δικαίον, κατὰ τὸ γεγραμμένον, πλὴν ἐνεργουμένη, ἤγουν βοηθοῦ μένη παρ' αὐτοῦ τοῦ αἰτοῦντος τὴν εὐχήν, ἐν τῷ φυλάττειν ἑαυτὸν ἐκεῖνον σπουδῇ πάσῃ μετὰ πόνου καρδίας ἀπὸ πονηρῶν πράξεων καὶ λογισμῶν.

2. Επεὶ, ἐὰν ἀδιαφόρως διάγῃ, οὐδὲ μία ὠφέλεια ἔσται, κἂν Α γιοὶ εὐχῶνται περὶ αὐτοῦ εἰς γάρ, φησιν, οἰκοδομῶν, καὶ εἰς καθαι· ρῶν, τί ὠφέλησαν, ἀλλ' ἢ κόπους ; Επέφερε δὲ καὶ τι τοιοῦτο διήγημα εἰπών.

3. Ἦν τις Ἅγιος Πατήρ Κοινοβίου, ἀρετῇ πάσῃ κεκοσμημένος, μάλιστα δὲ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἐπιεικεία, καὶ τῷ πρὸς τοὺς δεομένους οἶκτῳ, καὶ τῇ ἀγάπῃ. 4. Οὗτος ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πολὺ λέγων Κύριε, οἶδα ἑμαυτὸν ἁμαρτωλὸν ὄντα, ἀλλ' εἰς τοὺς οἰκτιρμούς σου ἐλπίζω σωθῆναι διὰ τοῦ ἐλέους σου δέ ομαι οὖν τῆς ἀγαθότητός σου, Δέσποτα, μὴ χωρίσης με τῆς συνοδίας μου, ἀλλὰ μετ' ἐμοῦ κἀκείνους ἀξιώσον τῆς Βασιλείας Σου διὰ τὴν ἁφατόν Σου ἀγαθότητα. Ταύτην οὖν τὴν εὐχήν αὐτοῦ ἀδιαλείπτως ποιούμενου, τοιούτῳ τινὶ τρόπῳ ὁ φι λάνθρωπος Θεὸς τοῦτον ἐπληροφόρησεν.

5. Ἐμέλλεν ἐπιτελεῖσθαι μνήμην Ἀγίων ἐν ἐτέρῳ Μοναστηρίῳ, οὐ πολὺ αὐτῶν ἀπέχοντι, καὶ ἐκάλουν αὐτὸν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ οἱ τῆς Μονῆς ἐκεῖ νης αὐτὸς δὲ παρητεῖτο, ἀλλ' ἀκούει καθ' ὕπνους ὅτι, ἀπελθε, προαπόστειλον δὲ τοὺς μαθητάς σου, καὶ τότε μόνος ἀπελεύσῃ.

6. Ἀπερχομένων οὖν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, "Ἀγγελος ἐν πτωχοῦ σχήματι ἀσθενοῦς κατὰ μέσον ἔκειτο τῆς ὁδοῦ ἐλθόντες οὖν κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον οἱ μαθηταὶ καὶ ἰδόντες

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

αὐτὸν ὀδυρόμενον, ἡρώτων τὴν αἰτίαν. Ὁ δὲ ἔφη· ἀσθενής εἰμι καὶ ἐπὶ ζώου ἐκαθεζόμεν, καὶ δίψαν με ἔφυγε, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔχω τὸν ἀντι- λαμβανόμενον μου. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τί σοι ἔχομεν ποιῆσαι, Ἀββᾶ; ἡμεῖς πεζοὶ ἐσμέν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

7. Εἶτα ἔρχεται μετὰ μικρὸν καὶ ὁ Ἀββᾶς αὐτῶν, καὶ εὕρισκεῖ αὐτὸν κεί- μενον, καὶ στένοντα, καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, λέγει αὐτῷ· οὐκ ἦλθον τινὲς Μοναχοί, καὶ εὐρόν σε οὕτως; Ὁ δέ, ναί, φησιν, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν μαθόντες, παρῆλθον εἰπόντες, ἡμεῖς πεζοὶ ἐσμέν, τί σου ἔχομεν ποιῆσαι ;

8. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς δύνασαι μικρὸν περιπατῆσαι, καὶ ὑπάγομεν; Οὐ δύναμαι, ἔφη. Καὶ ὁ Ἀββᾶς εἶπε· δεῦρο οὖν βαστάσω σε, καὶ βοηθεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἀπερχόμεθα. Ὁ δέ φησι πῶς δύνασαι τοσοῦτον διάστημα βαστάσαι με; ἀλλ' ὕπαγε, εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ. Καὶ ὁ Ἀββᾶς, οὐ μή σε ἀφήσω, εἶπεν, ἀλλ' ἰδοὺ ἡ πέτρα καὶ τιθῶ σε ἐν αὐτῇ, καὶ ὑπαισέρχομαι, καὶ βαστάζω σε, καὶ ἐποίησεν οὕτως.

9. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἦσθετο ὅσον ἀνθρώπου ἔχοντα βάρος, εἶτα κουφό· τερος καὶ ἐλαφρότερος ἐγένετο, καὶ πλέον κοῦφος, ὥστε καὶ διαπορεῖσθαι τὸν βαστάζοντα, καὶ ἀφανὲς ἐγένετο ἄφνω.

10. Ἦλθε δὲ φωνὴ πρὸς αὐτόν· ἐπειδὴ αἰεὶ παρεκάλεις ὑπὲρ τῶν μαθητῶν σου, ὥστε σὺν σοὶ ἀξιωθῆναι τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἰδοὺ, ἄλλα τὰ μέστρα τὰ σά, καὶ ἄλλα τὰ ἐκείνων πεῖσον οὖν αὐτοὺς ἐλθεῖν εἰς τὴν ἐργασίαν σου, καὶ λήψει τὴν αἴτησιν, δικαιοκρίτης γάρ εἰμι, ἀποδίδων ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

11. Αδελφὸς παρέβαλέ τινα τῶν Γερόντων ἐν τῇ Λαύρᾳ τοῦ Σουκᾶ, ἄνω-θεν τῆς Ιεριχώ, καὶ λέγει αὐτῷ πῶς ἔχεις, Πάτερ; Απεκρίθη ὁ Γέρων, κακῶς. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός, διατί, Ἀββᾶ; Εφη ὁ Γέρων ἰδοὺ τριάκοντα χρόνους ἔχω καθ' ἡμέραν ἰστάμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ εὐχῇ μου, καὶ ποτὲ μὲν καὶ ταρῶμαι ἑαυτὸν καὶ λέγω τῷ Θεῷ μὴ οἰκτειρήσης πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν, καὶ ἐπικατάρτοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου· ἀφ' ὧν ἐγὼ αἰεὶ ἐκκλίνω καὶ τὴν ἀνομίαν ἐργάζομαι.

12. Ποτὲ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν πάλιν λέγω· ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος· καὶ καθ' ἐκάστην ψεύδομαι. Ἐν τῇ καρδίᾳ μου λογιζόμενος πονηρὰ λέγω τῷ Θεῷ ἢ μελέτη τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σου διὰ παντός. Καὶ νηστείαν ὅλως μὴ ἔχων, λέγω· τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας. Μνησικακῶ δὲ πάλιν τῷ ἀδελφῷ μου, καὶ λέγω τῷ Θεῷ ἄφες ἡμῖν ὥς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν.

13. Καὶ πᾶσαν μέριμναν ἔχων εἰς τὸ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου, λέγω καὶ ἐ· πελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου. Καὶ κοιμώμενος ἕως πρωῒ, ψάλλω μεσο- νύκτιον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι. Κατάνυξιν ὅλως μὴ ἔχων, λέγω ἐ- κοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, καὶ ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός.

14. Καὶ ὅλος γέμων ὑπερηφανίας καὶ ἀνέσεως σαρκός, ἐαυτῷ ἐμπαίζω, καὶ ψάλλω ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. Καὶ ἀνέτοιμος ὑπάρχων, λέγω ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός. Καὶ ἀπλῶς πᾶσα ἡ λειτουργία μου καὶ ἡ εὐχή μου εἰς ἔλεγχον καὶ αἰσχύνην μοι κατεστάθη.

15. Λέγει ὁ ἀδελφός νομίζω, Πάτερ, ὅτι περὶ ἐαυτοῦ ὁ Δαβὶδ ταῦτα εἶρη· κεν. Ὁ δὲ Γέρων στενάξας εἶπε· τί λέγεις ἀδελφέ; φύσει ἐὰν μὴ φυλάξωμεν ἅπερ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ψάλλομεν, εἰς ἀπώλειαν ὑπάγομεν.

16. Εἶπε Γέρων· ἐν Σκήτει ἦν τις ἀδελφός, σπουδαῖος εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, ἀμελὴς δὲ εἰς τὰ λοιπὰ. Καὶ ἐν μιᾷ φαίνεται ὁ σατανᾶς τινὶ τῶν Γερόντων, καὶ λέγει αὐτῷ ὡ θαῦμα ὁ δεῖνα ὁ Μοναχός, ἐν τῇ μάλῃ αὐτοῦ σφίγγει με, ἵνα μὴ ἀναχωρήσω ἐξ αὐτοῦ, ποιῶν τὰ θελήματά μου, καὶ καθ' ὥραν λέγει τῷ Θεῷ Κύριε, ῥῦσαί με ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

17. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς ἐὰν μὴ συμφωνήσῃ ἡ πρᾶξις μετὰ τῆς εὐ- χῆς, εἰς μάτην κοπιᾷς. Καὶ ἠρώτησεν αὐτόν τις λέγων· τί ἐστὶ συμφώνησις πρᾶ- ξεως μετὰ εὐχῆς; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων ἵνα ὑπὲρ ὧν εὐχόμεθα, μηκέτι ποιῶμεν αὐτὰ ὅταν γὰρ ἄνθρωπος ἀφήσῃ τὰ θελήματα αὐτοῦ, τότε καταλλάσσεται αὐτῷ ὁ Θεὸς καὶ δέχεται τὴν εὐχὴν αὐτοῦ.

18. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς ὁ τοῦ Βελίου ὑπακοὴ ἀνθ' ὑπακοῆς ἐστὶν εἴ τις γὰρ εἰσακούει τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούει αὐτοῦ.

19. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ησαΐας ποιῶν τὰς λειτουργίας σου, ἐὰν ποιῇς ἐν ταπεινοφροσύνῃ ὡς ἀνάξιος ὢν, δυναταὶ εἰσι τῷ Θεῷ· εἰ δὲ ἀναβῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ μνησθῇς τινος κοιμωμένου, ἢ ἀμελοῦντος καὶ κατακρίνης αὐτόν, ἀργός ἐστὶν ὁ κόπος σου.

20. Εἶπε πάλιν· εἴ τις ζητεῖ τὸν Κύριον ἐν γνώσει καρδίας, εἰσακούει αὐτοῦ ὁ Κύριος, ἐὰν ἐν γνώσει αἰτῇ, καὶ μὴ ἦ δεδεδεμένος ἐν τινὶ τῶν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ φροντίζει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν φόβῳ στήσαι αὐτὴν ἐν τῷ Βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἀπρόσκοπτον κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἐκτὸς γὰρ κόπου καὶ μόχθου καὶ πόνου, οὐκ εἰσακούεται ἄνθρωπος παρὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ πάσας τὰς Γραφάς.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων Ασκητὴς ἠρωτήθη, ἐὰν ὠφελοῦνται αὐτοὶ ποὺ ζητοῦν τὰς εὐχὰς τῶν Πατέρων, ὅταν οἱ ἴδιοι ἀμελοῦν διὰ τὴν σωτηρίαν των. Ὁ Γέρων εἰς τὴν ἀπορίαν αὐτὴν ἀπήντησε:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

-Πράγματι ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου»· πλήν ὅμως συμπληρώνει «ἐνεργουμένη» (Ίακ. ε' 16). Τί σημαίνει αὐτό; Ἡ εὐχή τοῦ δικαίου πρέπει νὰ βοηθῇται ἀπὸ αὐτόν, ποὺ ζητεῖ τὴν εὐχὴν βοήθεια δὲ εἶναι ἡ ἄγρυπνος προσπάθεια νὰ διαφυλαχθῇ, μετὰ πόνου καρδίας, ἀβλαβῆς ἀπὸ κακὰς πράξεις καὶ πονηροὺς λογισμοὺς.

2. Ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ζῇ ἀπρόσεκτα, καθόλου δὲν ὠφελεῖται καὶ ἐὰν Ἅγιοι ἀκόμη εὐχωνται δι' αὐτόν. Διότι, ὅπως λέγει καὶ τὸ ρητόν, εἰς τί θὰ ὠφελήσῃ, ὅταν ἓνας κτίζῃ καὶ ὁ ἄλλος γκρεμίζῃ; Τὸ κέρδος τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἶναι ὁ ἄσκοπος κόπος. Πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς ἀπόψεως αὐτῆς διηγήθη καὶ τὴν ἐξῆς ιστορίαν.

3. Εἰς ἓνα Κοινόβιον ἔζη ἓνας Ἅγιος Πατήρ, στολισμένος μὲ ὅλας τὰς ἀρετάς, πρὸ παντὸς δὲ μὲ τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἐπιείκειαν πρὸς τοὺς ἁμαρτήσαντας, τὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς δυστυχεῖς καὶ τὴν ἀγάπην.

4. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἅγιος παρεκάλει ἐπιμόνως τὸν Θεόν «Κυρίέ μου, γνωρίζω, ὅτι εἶμαι ἁμαρτωλός· ἀλλὰ ἐλπίζω νὰ σωθῶ, χάρις εἰς τοὺς οἰκτιρμούς σου καὶ τὰ ἐλέη σου. Παρακαλῶ, Δέσποτα μου, τὴν Ἀγαθότητά Σου, νὰ μὴ ἀποχωρισθῶ τῆς συνοδείας μου, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἀξιώσῃς ὅλους, ὅσοι συνασκητεύομεν, νὰ κερδίσωμεν ὁμοῦ τὴν Βασιλείαν Σου, ὅχι διότι τὸ ἀξίζομεν, ἀλλὰ μόνον χάρις εἰς τὴν ἀγαθότητά Σου». Αὐτὴν τὴν προσευχὴν συνεχῶς ἀνέπεμπε πρὸς τὸν Θεόν· ἰδοὺ ὅμως ὁ Θεὸς πῶς τὸν ἐπληροφόρησεν.

5. Εἰς ἓνα γειτονικὸν Μοναστήριον ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῇ πανήγυρις πρὸς τιμὴν ἑορταζομένων Ἀγίων. Ἐκάλεσαν λοιπὸν ἀπὸ τὸ γειτονικὸν αὐτὸ Μοναστήριον καὶ τὸν Ἡγούμενον μὲ τοὺς ὑποτακτικούς του. Ὁ Ἡγούμενος κατ' ἀρχὴν παρητεῖτο τῆς προσκλήσεως καὶ ἀπέφευγε νὰ μεταβῇ. Πλὴν ὅμως ἀκούει εἰς τὸν ὕπνον του «Νὰ μεταβῇς εἰς τὴν πανήγυριν, ποὺ σὲ καλοῦν νὰ ἀποστείλῃς ὅμως προηγουμένως τοὺς μαθητάς σου καὶ ὕστερον νὰ ἀκολουθήσῃς καὶ σὺ μόνος σου, χωρὶς συνοδοιπόρον».

Κατόπιν αὐτῆς τῆς ἀποκαλυπτικῆς φωνῆς ἐδέχθη νὰ μεταβῇ.

6. Ἐνῶ οἱ ὑποτακτικοὶ του μετέβαινον, ἓνας Ἄγγελος Κυρίου, κρυπτόμενος ὑπὸ τὸ σχῆμα πτωχοῦ ἀσθενοῦς, ἐξηπλώθη εἰς τὴν μέσην τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸ Μοναστήριον.

Μόλις ἐπλησίασαν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο οἱ ὑποτακτικοὶ τοῦ Ἡγουμένου, εἶδον τὸν πτωχὸν ἀσθενῆ νὰ βογγᾷ ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ νὰ κλαίῃ. Φιλευσπλάχνως τὸν ἠρώτησαν:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

-Τί σου συμβαίνει, Ἀββᾶ;

Εἶμαι ἀσθενής—ἀπήντησε καὶ ἐκαθήμην ἐπάνω εἰς ζῶον, διὰ νὰ μεταβῶ εἰς ὑπόθεσίν μου. Τὸ ζῶον ἀφηνίασε καὶ μὲ ἔρριψε καὶ τὰ γῆς. Τώρα δὲ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρισκόμενος, δὲν ἔχω καὶ νένα νὰ μὲ βοηθήσῃ.

Οἱ Μοναχοὶ ἀπήντησαν:

-Τί ἡμποροῦμεν νὰ σοῦ κάμωμεν, Ἀββᾶ; Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα πεζοί, δὲν ἔχομεν ζῶον, διὰ νὰ σὲ μεταφέρωμεν.

Τὸν ἄφησαν δὲ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ ἀνεχώρησαν.

7. Μετ' ὀλίγον φθάνει εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ ὁ Ἡγούμενος των. Συναντᾷ καὶ αὐτὸς τὸν πτωχὸν ἀσθενῆ ἐξηπλωμένον, νὰ ἀναστενάξῃ καὶ νὰ κλαίῃ. Μόλις ἐπληροφορήθη τὴν ἱστορίαν του κατάπληκτος τὸν ἐρωτᾷ:

-Προηγουμένως δὲν ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν τόπον αὐτὸν μερικοὶ Μοναχοί; Σὲ εὔρον λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ σὲ ἄφησαν; - Μάλιστα, Ἀββᾶ μου, ἀπήντησεν ὁ ἀσθενής—μόλις ὅμως ἔμαθαν τὴν περιπέτειάν μου, ἐπροσπέρασαν, ἀφοῦ μοῦ εἶπαν: εἴμεθα πεζοί, τί ἡμποροῦμεν νὰ σοῦ κάμωμεν ;

8. Ἐρωτᾷ πάλιν ὁ φιλεὺσπλαγχνος Ἡγούμενος:

-Μήπως ἡμπορεῖς νὰ βαδίσης ὀλίγον, διὰ νὰ φύγωμεν;

- Δὲν ἡμπορῶ, Γέροντά μου, ἀπήντησεν.

—Ἐλα λοιπὸν νὰ σὲ σηκώσω λέγει ὁ Γέρων—καὶ θὰ μᾶς βοηθήσῃ ὁ Θεὸς νὰ προχωρήσωμεν.

—Πῶς ἡμπορεῖς νὰ μὲ σηκώσης τόσον διάστημα;—ἀπήντησεν ὁ ἀσθενής—Δὲν πειράζει· πηγαινὲ καὶ προσευχήσου μόνον δι' ἐμέ.

-Δεν πρόκειται νὰ σὲ ἀφήσω—εἶπε πάλιν ὁ Γέρων ἀλλὰ νὰ ἐκείνη ἡ πέτρα θὰ σὲ βάλῃ ἐκεῖ ἐπάνω καὶ ἐγὼ θὰ σκύψω ὀλίγον, διὰ νὰ σὲ πάρῃ εἰς τὴν ράχιν μου. Πράγματι ἔτσι καὶ ἔκαμεν.

9. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ φιλάνθρωπος Ἡγούμενος ἥσθάνετο ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸ φυσιολογικὸν βάρος ἐνὸς ἀνθρώπου. Καθόσον ὅμως ἐβάδιζε, φέρων τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ τῶν ὤμων του, ἥσθάνετο νὰ ἐλαφρώνη τὸ βάρος τοῦ μεταφερομένου. Ἡ μείωσις τοῦ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

βάρους ἔκαμε τον βαστάζοντα τὸν ἀσθενῆ νὰ ἀπορῇ. Ἡ ἀπορία μετεβλήθη εἰς κατάπληξιν, ὅταν ἔξαφνα διεπίστωσεν, ὅτι ἔγινεν ἄφαντος ὁ περιέργος ἐκεῖνος ἀσθενής.

10. Κατάπληκτος τότε ἀκούει μίαν φωνήν, πού τοῦ ἔλεγε: «Ἐπειδὴ πάντοτε μὲ παρακαλοῦσες διὰ τοὺς ὑποτακτικούς σου, νὰ ἀξιωθοῦν νὰ ἀπολαύσουν, μαζὶ μὲ ἐσένα, τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, βλέπεις καὶ μόνος σου τώρα, ὅτι ἄλλα εἶναι τὰ μέτρα τῆς ἰδικῆς σου ἀρετῆς καὶ ἄλλα τὰ μέτρα τῶν ὑποτακτικῶν σου. Πείσε τους λοιπὸν νὰ ἐργάζωνται τὸ ἀγαθόν, ὅπως σύ, καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ αἵτησίς σου, διότι ἐγὼ εἶμαι Δίκαιος Κριτὴς καὶ ἀποδίδω εἰς - νὰ ἕκαστον τὴν ἀξίαν του, ἀναλόγως τῶν ἔργων του».

11. Κάποτε ἓνας ἀδελφὸς ἐπεσκέφθη ἓνα Γέροντα Ἀσκητὴν, πού παρέμενεν εἰς τὴν Λαύραν τοῦ Σουκά, πέραν ἀπὸ τὴν Ιεριχώ. Αφοῦ ἀντήλλαξαν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν, τοῦ λέγει :

Πῶς εἶσαι, Πάτερ;

- Δὲν εἶμαι καλὰ-ἀπεκρίθη ὁ Γέρων.

- Διατί, Ἀββᾶ μου;—ἐρωτᾷ ὁ ἀδελφός.

Ἄκουσε ἀπεκρίθη ὁ Γέρων—ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἵσταμαι, καθ' ἐκάστην, ἐπὶ τριάκοντα συνεχῇ ἔτη καὶ προσεύχομαι. Δυστυχῶς ὅμως, ἄλλοτε μὲν καταρῶμαι τὸν ἑαυτὸν μου, διότι λέγω εἰς τὸν Θεόν «Μὴ οἰκτερήσῃς πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν» (Ψαλμ. νη' 6). ἄλλοτε δὲ λέγω «Ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν Σου» (Ψαλμ. ριη' 21). ἐνῷ ἀπὸ τὰς ἐντολὰς πάντοτε ἐγὼ παρεκκλίνω καὶ διαπράττω τὴν ἀνομίαν.

12. Ἀλλοτε πάλιν λέγω πρὸς τὸν Θεόν· «ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος» (Ψαλμ. ε' 7), ἐνῷ κάθε ἡμέραν ψεύδομαι. Ἀν καὶ ἡ καρδία μου μολύνεται ἀπὸ πονηρὰς σκέψεις, ἐν τούτοις ἐγὼ λέγω πρὸς τὸν Θεόν· «Ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σου διὰ παντός» (Ψαλμ. ιη' 15). Χωρὶς νὰ νηστεύω, λέγω «Τὰ γόνατά μου ἡσθένησαν ἀπὸ νηστείας» (Ψαλμ. ρη' 24). Παρ' ὅλον, ὅτι παρακαλῶ τὸν Θεὸν λέγων· «καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. ζ' 12), ἐν τούτοις κρατῶ κακίαν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ μου.

13. Ἐνῷ ἐπιμελῶς φροντίζω νὰ φάγω τὸν ἄρτον μου, παρ' ὅλα ταῦτα λέγω· «ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου» (Ψαλμ. ρα' 5). Ἀν καὶ κοιμᾶμαι ἕως τὸ πρωῒ,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

ψευδόμενος ψάλλω «μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαι σοι» (Ψαλμ. ρη' 62). Χωρίς νὰ αἰσθάνωμαι οὐδεμίαν κατάνυξιν, ἔχω τὴν ἀναίδειαν νὰ λέγω· «ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου» καὶ «ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός» (Ψαλμ. μας 4).

14. Γεμᾶτος ἀπὸ ὑπερηφάνειαν καὶ σαρκικὴν ἄνεσιν ἐμπαίζω τὸν ἑαυτὸν μου ψάλλων· «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου» (Ψαλμ. κδ' 18). Απαράσκευος διὰ κάθε πνευματικὴν προετοιμασίαν ψάλλω «ἐτοίμη ἡ καρδιά μου ὁ Θεός» (Ψαλμ. νς' 8). Καὶ ἐν γένει, διὰ νὰ μὴ πολυλογῶ, ὅλη μου ἡ πνευματικὴ λειτουργία καὶ ἡ εὐχή μου εἶναι δι' ἐμὲ ἔλεγχος καὶ ἐντροπή, λόγῳ τῶν ἀντινομιῶν αὐτῶν.

15. Εἰς τὸ αὐτοκατηγορητήριον αὐτὸ ἀπήντησεν ὁ ἀδελφός: -Πάτερ μου, νομίζω, ὅτι ὁ Προφήτης Δαβὶδ ὅλα αὐτὰ τὰ λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Ἀφοῦ ἀνεστέναξεν ὁ Γέρων ἀπήντησε:

-Τί λέγεις, ἀδελφέ μου; ἐὰν δὲν προσπαθήσωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας ὅσα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ψάλλομεν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ λάβωμεν τὸ ἔλεος Του καὶ θὰ κολασθῶμεν.

16. Ἐνας Γέρων Ἀσκητὴς εἶπε, ὅτι εἰς μίαν Σκήτην ἔζη ἓνας Μοναχός· οὗτος ἐξετέλει μετ' ἀκριβείας τὰς προσευχὰς του καὶ τὴν ἀκολουθίαν του ἦτο ὅμως ἀμελής εἰς τὰ ὑπόλοιπα καθήκοντά του. Μία ἀν ἡμέραν λοιπὸν ἐμφανίζεται ὁ σατανᾶς εἰς ἓνα Γέροντα καὶ τοῦ λέγει σαρκαστικά· «Εἶδες ἓνα περίεργον; Ο τάδε Μοναχὸς μὲ κρατᾷ κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην του, διὰ νὰ μὴ τοῦ φύγῳ καὶ κάμνει ὅλα τὰ θελήματά μου· ἐν τούτοις ἀνὰ πᾶσαν ὥραν λέγει πρὸς τὸν Θεόν· «Κύριε, ρύσαι με ἀπὸ τοῦ πονηροῦ».

17 Ο Ἀββᾶς Μωυσῆς εἶπεν· ἐὰν δὲν συμφωνήσῃ ἡ πρᾶξις μὲ τὴν προσευχήν, ματαίως κανεῖς κοπιάζει. Ἐνας ἐξ αὐτῶν, ποὺ τὸν ἤκουον, ἠρώτησε:

-Τί ἐννοεῖς συμφωνίαν πράξεως καὶ προσευχῆς;

Ο Ἀββᾶς Μωυσῆς ἀπήντησε:

Νὰ κατορθώσωμεν νὰ μὴ κάμνωμεν πλέον αὐτά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προσευχόμεθα νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ὁ Θεός. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ἀφήσῃ τὰ θελήματά του, τότε συμφιλιώνεται μαζί του ὁ Θεὸς καὶ δέχεται τὴν προσευχήν του.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

18. Ο Ἀββᾶς Μωυσῆς τοῦ Βελίου εἶπεν: ἡ ὑπακοή εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ὑπακοήν· δηλαδὴ ὅποιος ὑπακούει εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούει τῆς προσευχῆς του.

19. Ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπεν : ὅταν κάμῃς τὴν ἀκολουθίαν σου καὶ λέγῃς τὰς προσευχάς σου, νὰ αἰσθάνεσαι ταπεινοφροσύνην, ὡσὰν νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι εἶσαι ἀνάξιος· τότε μόνον αἱ προσευχαί σου ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν ὅμως τὴν ὥραν ποὺ ἀγρυπνεῖς εἰς τὴν ἀκολουθίαν σου ἐνθυμηθῇς κάποιον, ποὺ κοιμᾶται, ἢ κάποιον ποὺ δὲν φροντίζει διὰ τὰ καθήκοντά του, καὶ τοὺς κατακρίνεις, τότε ὁ κόπος σου ἐπῆγε χαμένος.

20. Ὁ ἴδιος πάλιν εἶπεν· ὅποιος ζητεῖ τὸν Κύριον ἔχων ἐπίγνωσιν τῶν ἐνδομύχων σκέψεών του, αὐτὸν τὸν εἰσακούει ὁ Κύριος. Ἐὰν γνωρίζῃ καλῶς τί ζητεῖ καὶ δὲν εἶναι προσκεκολλημένος εἰς κάποιαν κοσμικὴν ματαιότητα, ἀλλὰ συνεχῶς φροντίζει, μὲ φόβον Θεοῦ, διὰ τὴν ψυχὴν του, πῶς θὰ τὴν ἐμφάνισῃ ἀνεμπόδιστον ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ Βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὅσον τουλάχιστον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν δύναμίν του, καὶ αὐτὸν τὸν εἰσακούει ὁ Θεός. Εἶναι γεγονός, ποὺ τὸ ἐπιβεβαιοῦν καὶ αἱ Γραφαί, ὅτι χωρὶς κόπον καὶ μόχθον καὶ χωρὶς πόνον δὲν εἰσακούεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Θεόν.

Β'. Τοῦ Ἀγίου Βαρσανουφίου.

ΑΔΕΛΦΟΣ ἠρώτησε Γέροντα λέγων· ἄρα δύναται ἡ πίστις τινὸς ὧφε λῆσαι ἕτερον, μὴ εἰσενεγκόντα πίστιν, καθὼς τὸν παραλυτικὸν ἡ πί-στις τῶν βαστασάντων αὐτόν;

2. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· εἰ μὴ πιστὸς ἦν καὶ ὁ παραλυτικός, οὐκ εἶα αὐτοὺς βαστάσαι καὶ χαλάσαι αὐτόν, ὥστε ἡ πίστις τῶν ἀμφοτέρων ἔσωσεν αὐτόν· ἐὰν γὰρ μὴ εἰσενέγκῃ ἄνθρωπος πίστιν τῷ Θεῷ, οὐδὲν ὠφελεῖται.

3. Λοιπὸν μὴ προφασίση τοῦ μηδὲν ποιῆσαι δίπτων ἐπάνω ἄλλου τὸ φορτίον σου ὅλον καὶ γὰρ Ἰερεμίας πιστεύων ὅτι ἐλεεῖ ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἢ ἤχοτο ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἐπειδὴ οὐ συνεισήνεγκεν ὁ λαὸς τῷ Προφῆτῃ πίστιν, οὐκ εἰσηκούσθη ἄρα γὰρ οὐκ εἶχεν ὁ Προφῆτης πίστιν κατὰ τοὺς βαστάζοντας τὸν παραλυτικόν ; Τὸ αὐτὸ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων.

4. Εἶπεν ὁ ἀδελφός· αἰτῶ σε, Πάτερ, εἰπέ μοι εἰς τί συνήργησεν ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας, καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἐκατοντάρχου, ὅτι ἐθεραπεύθησαν ; Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος παραλυτικὸς περὶ ὑγείας μόνῃς αἰτήσας σώματος, ἔλαβε πρῶτον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἐν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

τίνι οὖν ἐνταῦθα ἡ συνεργία; Καὶ ὁ Κύριος δὲ λέγων τοῖς Αποστόλοις «ὃ ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ», καὶ «ἂν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, αἴφενται αὐτοῖς», ἐὰν συνεργήσωσιν οὐκ εἶπε σαφήνισόν μοι οὖν ταῦτα, παρακαλῶ.

5. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἀδελφέ, τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ πράγματα πῶς εἰσι, θλίψις ἐστίν· ἡ γὰρ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας, καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Εκατοντάρχου παρεφρόνουν, ἡ μὲν ὑπὸ τῆς μανίας, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἀσθενείας, καὶ οὐκ ἠδύναντο τῇ πίστει συνεργῆσαι τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν δεομένοις.

6. Ὁ δὲ παραλυτικὸς τὴν περὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος πίστιν συνεισενεγκὼν, ἠξιώθη καὶ τοῦ μερίζονος, τῇ τοῦ Δεσπότης φιланθρωπία. Ἐπὶ γὰρ τοῦ Σωτῆρος, ἵνα πιστεύσωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἦλθε, σημεῖα ἐκτὸς συνεργίας ἐξ ἀρχῆς ἐγίνοντο, καὶ ἐθεραπεύοντο οἱ ἄνθρωποι δωρεάν, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

7. Ἀνεύθυνοι οὖν γινόμενοι οἱ ἄνθρωποι, τῇ Αὐτοῦ Χάριτι, ἐθεραπεύοντο, μὴ ἀπαιτούμενοι συνεργίαν, εἰμὴ εἰς τὸ φυλάξαι μετὰ ταῦτα, καθὼς φησιν· ἴδε ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τί σοι γένηται.

8. Καὶ ὁ Ἰωάννης περὶ Αὐτοῦ λέγει· ἴδε ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οἱ δὲ μὴ δεξάμενοι Αὐτὸν οὐκ ἔτυχον θεραπείας, καὶ πληροῦνται εἰς αὐτοὺς τὸ τοῦ Ἀποστόλου· εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρίζεσθω.

9. Ὅτι δὲ ἔδωκε τοῖς Ἀποστόλοις ἐξουσίαν θεραπεύειν καὶ ἀφιέναι ἁμαρτίας τῶν συνεργούντων τῇ δεήσει αὐτῶν, αὐτὸς Ἰάκωβος ὁ λαβὼν τὴν ἐξουσίαν, πεισάτω σε λέγων, πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη· ἐπὶ δὲ τοῦ Σωτῆρος, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὅσοι ἐδέξαντο Αὐτὸν ἐθεραπεύοντο, καὶ ἐσώζοντο, οἱ δὲ μὴ δεξάμενοι Αὐτόν, ἀπώλοντο.

10. Στερεωθῶμεν οὖν τῇ πίστει, καὶ σωθησόμεθα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἓνα Γέροντα :

- Ἡ πίστις ἐνὸς ἀνθρώπου ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὠφελήσῃ ἄλλον, ποὺ δὲν προσφέρει προσωπικὴν πίστιν, ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ παραλυτικοῦ, ποὺ τὸν ὠφέλησεν ἡ πίστις ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι τὸν ἐβάσταζαν ;

2. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

Πρόσεξε ἂν καὶ ὁ παραλυτικός δὲν ἐπίστευε, δὲν θὰ τοὺς ἄφηνε νὰ τὸν βαστάσουν, οὔτε νὰ τὸν ταλαιπωρήσουν κατεβάζοντες αὐτὸν ἀπὸ τὴν στέγην. Ὡστε ὅλων ἡ πίστις συνήργησεν. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν προσφέρει προσωπικὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, εἰς τίποτε δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τὴν πίστιν τῶν ἄλλων.

3. Λοιπὸν μὴ προφασισθῆς, τάχα, τὴν πίστιν τῶν ἄλλων, ποὺ εἶναι ἄξιοι, διὰ νὰ ρίψης ἐπάνω των τό φορτίον, χωρὶς νὰ κάμῃς σὺ οὐδεμίαν προσπάθειαν. Πάρε ὡς παράδειγμα τὸν Προφήτην Ιερεμίαν· οὗτος ἐπίστευεν, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἐλεήσῃ τὸν λαόν του καὶ προσηύχετο ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ λαὸς δὲν προσέφερε καὶ ὁ ἴδιος πίστιν εἰς τὸν Θεόν, δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς δὲν εἰσήκουσε τὸν Προφήτην. Μήπως καὶ ὁ Προφήτης δὲν εἶχε τὴν πίστιν ἐκείνων, ποὺ ἐβάσταζαν τὸν παραλυτικόν; Αὐτὸ ἰσχύει εἰς ὅλας τὰς ὁμοίας περιπτώσεις.

4. Ο ἄδελφός, ἐν συνεχείᾳ, προέβαλε τὴν ἐξῆς ἀπορίαν : Σὲ παρακαλῶ, Πάτερ μου, ἐξήγησέ μου εἰς τί συνήργησεν ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας (Ματθ. ιε' 22-28) καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἑκατοντάρχου (Λουκ. ζ' 2 – 10), διὰ νὰ θεραπευθοῦν; Επίσης πῶς θὰ ἐξηγήσωμεν τὸ ὅτι ὁ ἄλλος παραλυτικός, ἐνῶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Χριστὸν τὴν σωματικὴν του ὑγείαν, ἔλαβε πρῶτον τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν; ποῦ λοιπὸν ὑπάρχει ἡ συνεργασία τῶν ἐνδιαφερομένων; Ὡσαύτως, παρακαλῶ, ἐξήγησέ μου, ποῖον εἶναι τὸ νόημα τῶν συστάσεων τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητάς Του «ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. ιη' 18)· καὶ «ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς» (Ἰωάν. κ' 23), χωρὶς νὰ προσθέσῃ «ἐφ' ὅσον θὰ συνεργήσωσιν»; Εξήγησέ μου λοιπὸν, σὲ παρακαλῶ, αὐτὰ τὰ ζητήματα.

5. Εἰς τὰς ἀπορίας αὐτὰς ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

Ἀδελφέ μου, μόνον ὅσοι δὲν γνωρίζουν κατὰ βάθος τὰ πράγματα, στενοχωροῦνται καὶ ἀποροῦν. Ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἑκατοντάρχου παρεφρόνουν· ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ τὴν μαγίαν, ὁ δὲ δεύτερος ἀπὸ τὸν ἐπιθανάτιον κίνδυνον τῆς ἀσθενείας. Εφ' ὅσον λοιπὸν δὲν ἐλειτούργει, ὅπως ἔπρεπε, τὸ λογικόν των, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνεργήσουν μὲ τὴν πίστιν των καὶ νὰ βοηθήσουν οὕτω ἐκείνους, ποὺ ἠύχοντο δι' αὐτούς.

6. Ο παραλυτικός πάλιν προσέφερε τὴν πίστιν του πρὸς τὸν Χριστόν, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος· ἀπὸ φιλανθρωπίαν ὅμως τοῦ Δεσπότη ἡξιώθη καὶ τῆς μεγαλυτέρας Χάριτος, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν του.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ' (Προσευχή μετά καλών έργων)

Από τῆς πλευρᾶς πάλιν τοῦ Σωτῆρος συνέβη τὸ ἐξῆς: Ὁ Σωτὴρ ἔκαμε θαύματα καὶ ἐθεράπευεν ἀσθενεῖς, χωρὶς τῆς διὰ πίστεως συνεργασίας τῶν δεομένων, διὰ νὰ πιστεύσουν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἦλθεν ὁ Λυτρωτής. Οὕτω ἐξεπληρώθη ἡ περὶ τοῦ Σωτῆρος προφητεία τοῦ Ἡσαΐου «Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν» (Ματθ. η' 17)¹⁹².

7. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ἐγένετο διὰ τῆς δυνάμεως τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ ἀναζητῆται εἰς αὐτοὺς ἡ εὐθύνη τῆς ἐν πίστει συνεργίας των μόνον μετὰ ἀπὸ τὴν τοιαύτην θεραπείαν ἐζητεῖτο παρ' αὐτῶν νὰ τηρήσουν εἰς τὴν ζωὴν των τὰ παραγγέλματα τῆς Πίστεως, συμφώνως μὲ τὴν σύστασιν τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὸν θεραπευθέντα παραλυτικόν «Ἴδε ὑγιὲς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοι τι γένηται» (Ἰωάν. ε' 14).

8. Αὐτὸ διαβλέπων καὶ ἐν τῷ προφητικῷ του ἐκστασιασμῷ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἔλεγε περὶ τοῦ Σωτῆρος· «Ἴδε ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. α' 29).

Ὅσοι δέ, εἴτε προγενεστέρως, εἴτε μετὰ ταῦτα, δὲν παρεδέχοντο διὰ πίστεως τὸν Χριστόν, δὲν ἐθεραπεύοντο· εἰς αὐτοὺς ἐφηρμόσθη τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω» (Α' Κορ. ζ' 15).

9. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ πάλιν τοὺς Ἀποστόλους, πρέπει νὰ γνωρίζῃς τοῦτο· ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἐξουσίαν νὰ θεραπεύουν καὶ νὰ συγχωροῦν ἁμαρτίας, μὲ τὴν πνευματικὴν ὁμῶς συνεργασίαν τῆς δεήσεως τῶν ἐχόντων ἀνάγκην. Περὶ αὐτοῦ ἃς σὲ πείσῃ ὁ λαβὼν τοιαύτην ἐξουσίαν Ἀπόστολος Ἰάκωβος, ποὺ λέγει· «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη» (Ἰακ. ε' 16). Διὰ τὸν Σωτῆρα ὁμῶς δὲν συνέβαινεν αὐτό· ὅσοι διὰ τῆς πίστεως παρεδέχθησαν Αὐτὸν ἐθεραπεύοντο καὶ ἐσώζοντο, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ δὲν τὸν παρεδέχθησαν ἀπωλέσθησαν.

10. Ἀς στερεωθῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν Πίστιν, καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ σωθῶμεν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομά Του.

¹⁹² «Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται» (Ἠσ. νγ' 4).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΔ΄

(Η προσευχή δεν ωφελεί όταν έχουμε έχθρα)

Ὅτι τοῦ ἔχοντος κατά τινος, ἢ τὸν κατ' αὐτοῦ ἔχοντα μὴ θεραπεύοντος, ἡ προσευχή ἀπρόσδεκτος.

Ἡ προσευχή μας δὲν γίνεται δεκτὴ ὅταν ἔχωμεν ἔχθραν ἐναντίον ἄλλου, ἢ ὅταν ἄλλοι ἔχουν ἔχθραν ἐναντίον μας καὶ δὲν φροντίζωμεν νὰ συμφιλιωθώμεν.

Α'. Ἐν τῷ Γερωντικῷ.

Α'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.

Ο ΜΕΓΑΣ Ἰωάννης, ὁ Πατριάρχης ὢν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, δύο τινὰς τῶν αὐτοῦ Κληρικῶν, ἀλλήλοις ἐπιμανέντας, ἀφορισμῷ καθυπέβαλεν ὧν ὁ μὲν εἰς ἄσμενος ἐδέξατο τὴν ἐπιτίμησιν, θάτερος δέ, πρόφασιν ὥσπερ τῆς ἑαυτοῦ ῥαθυμίας αὐτὴν εὐρηκώς, εὐχῶν καὶ συνάξεων τὸ παρά- παν ἡμέλει, ἐπιθυμίαις δὲ ταῖς ἰδίαις διὰ παντός ἐσχόλαζεν, εἶτα προ- σηπεῖλει καὶ τῷ μεγάλῳ καταπανουργέσασθαι τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ μεγάλης ἀπλότητος.

2. Επεὶ δὲ ἔγνω τοῦτο ὁ Ἅγιος, λογισάμενος μήποτε καὶ τῷ δια- βόλῳ παρανάλωμα γένηται, καλεῖν ἔμελλε τοῦτον καὶ συμπαθείας ἀξιοῦν. Πρου θία δὲ κρείττονι λήθη παραιεῖται τὸ μελετώμενον, ὥστε τὸ ὑπὲρ μέγα τῆς αἰ τοῦ ταπεινώσεως, μείζονι συμπαθείᾳ γενέσθαι καταφανές.

3. Ως γὰρ ἡ Κυρία τῶν ἡμερῶν παρῆν, αὐτὸς δὲ τῷ βήματι τὴν ἀναίμα κτον ἐτύγχανε προσφέρων θυσίαν, κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, ἐν ἣ τὸ ἱερὸν καταπέ- τασμα τῶν θείων δώρων ἀφαιρεῖται, εἰς μνήμην τοῦ μνησικακοῦντος ἐλθὼν καὶ τῆς δεσποτικῆς ἐπιμνησθεῖς ἐντολῆς, ἢ τὸ μὲν δῶρον ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἀφεῖναι κελεύει, πρὸς καταλλαγὰς δὲ πρότερον χωρῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τό τε τὸ δῶρον προσενεγκεῖν, δηλοῖ τῷ Διακόνῳ τὴν συναπτὴν αἴτησιν καὶ πολλὰ- κισ εἰπεῖν, μέχρις ἂν αὐτὸς ἐπανεέλθῃ. Αὐτὸς δὲ τὴν γαστέρα προφασισάμενος ὑ- πεξῆλθε τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πέμπει πολλῷ τάχει τὸν Κληρικὸν ἐκεῖνον ἐκκα- λούμενος.

4. Καὶ ὅς αὐτίκα παρῆν· ὁ δὲ τοῖς αὐτοῦ προσπίπτει ποσίν, οὐδὲν ὅλως τοὺς τῶν παρόντων διατραπεῖς ὀφθαλμοὺς συγχώρησιν ἐξαιτούμενος· εἶτα ὁ πρὶν ἀσύ νετος ἐκεῖνος, τὴν ἱερὰν ταύτην ὁρῶν κεφαλὴν τῶν αὐτοῦ ποδῶν προκειμένην, κατεκλάσθη

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΔ΄ (Ἡ προσευχή δεν ωφελεί όταν ἔχουμε ἔχθρα)

τε εὐθὺς τὴν ψυχὴν, τὸ ἐξ οὐρανοῦ δείσας πῦρ, καὶ τοὺς ἐκεῖθεν πρὴς στήρας, καὶ πρηνὴς καὶ αὐτὸς πεσὼν ἐδεῖτο συγγνώμης τυχεῖν. Ὁ δὲ μακάριος, ὁ Θεὸς ἀμφοτέροις συγχωρήσοιε τέκνον ἐμόν, ἔφησεν.

5. Ἐπειτα λαμβάνει τοῦτον μεθ' ἑαυτοῦ καὶ μετ' εὐφροσύνης καὶ ὄσης οὐκ ἂν τις εἶπη τῆς ἡδονῆς εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσελθὼν, τότε δὴ μετὰ παρρησίας ἐθάρρησεν εἰπεῖν τῷ Θεῷ, «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν». Τοσοῦτον οὖν ἀπὸ τοῦδε συνεσταλμένος κατέστη καὶ μέτριος ὁ Κληρικός οὗτος, ὥστε καὶ τῆς τοῦ Πρεσβυτέρου χειροτονίας ἄξιος ἀναφανῆναι.

Ερμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ Ἰωάννης (ὁ Ἐλεήμων), ὁ Πατριάρχης Αλεξανδρείας, ἐτιμώρησε κάποτε μετὰ αὐστηρὸν ἐπιτίμιον δύο Κληρικούς του, οἱ ὅποιοι εἶχον περιέλθει εἰς ἔχθραν μετὰ τῶν. Ὁ ἓνας ἐξ αὐτῶν ἐδέχθη μετ' εὐχαρίστησιν τὸ ἐπιτίμιον, διότι ἀνεγνώρισε τὴν εὐθύνην του καὶ ἤθελε νὰ διορθωθῇ ὁ ἄλλος ὅμως παρέμεινε τελείως ἀδιάφορος καὶ τὸ ἐθεώρησεν ὡς πρόφασιν, ἕνεκα τῆς πνευματικῆς του νωθρότητος, διὰ νὰ παραμελήσῃ τελείως τὰς συνάξεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰς προσευχὰς καὶ τὰ διάφορα θρησκευτικὰ καθήκοντα τοῦ Κληρικοῦ. Οὕτω ἐφρόντιζε μόνον διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν διαφόρων ἐπιθυμιῶν του καί, ἐπὶ πλέον, ἠπεῖλει νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν μεγάλην καλwsύνην τοῦ Αγίου.

2. Μόλις ἀντελήφθη ὁ Ἅγιος τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν πνευματικὴν του κατάστασιν, ἐσκέφθη μήπως τὸν κερδίσῃ ἐξ ὀλοκλήρου ὁ διάβολος· δι' αὐτὸ ἀπεφάσισε νὰ τὸν καλέσῃ πλησίον του καὶ νὰ τὸν ἀξιῶσιν συγχωρήσεως. Κατ' οἰκονομίαν ὅμως τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ τὸ ἀσύγκριτον μεγαλεῖον τῆς ταπεινώσεώς του καὶ ἡ μεγίστη πρὸς τὸν ἁμαρτάνοντα συμπαθεία του, λησμονεῖ, ἐπ' ὀλίγον, τὸ σχέδιόν του.

3. Τὴν ἐπομένην, ἀπὸ τῆς ἀποφάσεώς του, Κυριακὴν, ἐτέλει τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

Ακριβῶς δὲ τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὰ θεῖα δῶρα τὸ ἱερὸν κάλυμμα, ἐνεθυμήθη τὸν μνησίκακον Κληρικόν. Συγχρόνως δὲ μετὰ τὴν ἀνάμνησιν αὐτὴν ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν του καὶ ἡ Δεσποτικὴ ἐντολή, ποὺ διατάσσει πρῶτον νὰ συγχωρῶμεν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν καὶ νὰ συμφιλιωνώμεθα μετὰ αὐτούς, καὶ μετὰ νὰ προσφέρωμεν τὸ δῶρον μας εἰς τὸ θυσιαστήριον (Ματθ. ε' 23-24). Αμέσως τότε παραγγέλλει εἰς τὸν Διάκονον νὰ ἐπαναλάβῃ πολλὰς φορὰς τὴν συναπτὴν αἴτησιν,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΔ΄ (Ἡ προσευχή δεν ωφελεῖ όταν ἔχουμε ἔχθρα)

ἕως ὅτου ἐπανεῖλθῃ εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα. Ὁ ἴδιος δέ, προφασισθεὶς, ὅτι τὸν ἐπόνεσεν ἡ κοιλία του, ἐξέρχεται, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός, ἀπὸ τὸ Ἱερὸν Βῆμα, στέλλει δὲ ἄνθρωπον νὰ φέρῃ πλησίον του, ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερα, τὸν μνησικάκον Κληρικόν.

4. Πράγματι, ἐντὸς ὀλίγου, προσῆλθεν ὁ Κληρικὸς ἐκεῖνος. Τότε συνέβη ἓνα ἄκρως καταπληκτικὸν περιστατικόν. Ὁ Πατριάρχης, χωρὶς καθόλου νὰ ἐντραπῇ αὐτοῦς, ποὺ τὸν ἔβλεπαν, πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ μνησικάκου Κληρικοῦ καὶ τοῦ ζητεῖ συγχώρησιν. Μόλις εἶδε αὐτὸ τὸ θέαμα, τῆς ἄκρας ταπεινώσεως τοῦ Πατριάρχου, ὁ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ασύνετος Κληρικὸς καὶ γονατιστὸν ἐμπρός του τὸν Ἅγιον ἐκεῖνον ἄνδρα, ἐκάμφθῃ ἡ ἀντίστασις τῆς ψυχῆς του καὶ φοβηθεὶς τὸ ἐξ οὐρανοῦ πῦρ καὶ τὰς τιμωρίας τοῦ Θεοῦ, ἔπεσε καὶ αὐτὸς πρηνὴς καὶ ἐζήτει συγχώρησιν.

Ὁ Μακάριος Πατριάρχης συγκεκινημένος εἶπε:

·Ὁ Θεός, τέκνον μου, νὰ μᾶς συγχωρήσῃ καὶ τοὺς δύο.

5. Ἐν συνεχείᾳ τὸν παίρνει κοντὰ καὶ μὲ ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν, ποὺ κανεῖς δὲν δύναται νὰ περιγράψῃ, εἰσῆλθον ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα. Τότε με ψυχικὸν θάρρος καὶ ἄνεσιν εἶπε πρὸς τὸν Θεόν: «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. ζ' 12). Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ περιστατικὸν τοῦ Αγίου, τόσον πολὺ συνετίσθῃ καὶ ὠφελήθῃ ψυχικῶς ὁ Κληρικὸς ἐκεῖνος, ὥστε ἐκρίθῃ ἄξιός, ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Πατριάρχου, νὰ χειροτονηθῇ καὶ Πρεσβύτερος.

Β'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ἘΛΕΓΟΝ οἱ Γέροντες, ὅτι ἔσοπτρον τοῦ Μοναχοῦ ἡ εὐχή· καὶ πάλιν ἔλεγον, ὅτι ὥσπερ ἀδύνατόν ἐστὶ τινα, τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον θεωρῆσαι ἐν ὕδατι θολώσει, οὕτω ψυχῇ, ἐὰν μὴ καθαρεύῃ τῶν ἀλλοτρίων, εὐξασθαι οὐ δύναται.

2. Εἶπε Γέρων· ὅταν ὁ ἄνθρωπος φυλάξῃ τοῦ μὴ ἀδικῆσαι τὸν πλησίον, τότε θαρσεῖ τῷ λογισμῷ, ὅτι ἡ προσευχή αὐτοῦ ἐδέχθη πρὸς τὸν Θεόν· ἐὰν δέ τις ἀδικήσῃ τὸν πλησίον, ἡ εὐχή αὐτοῦ βδελυκτὴ καὶ ἀπρόσδεκτός ἐστιν, ὁ γὰρ στεναγμὸς τοῦ ἀδικουμένου οὐκ ἔξ τὴν προσευχὴν τοῦ ἀδικήσαντος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.

3. Εἶπε πάλιν ἐὰν ἀκούσης περὶ τινος υβρίσαντός σε, καὶ ἔλθῃ πρὸς σέ, μὴ δεῖξῃς αὐτῷ ὅτι ἔμαθες, ἀλλὰ χαριεντίσθητι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀγάθυνον τὸ πρό σωπόν σου πρὸς αὐτόν, ἵνα ἔχῃς παρρησίαν ἐν τῇ εὐχῇ σου.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΔ' (Ἡ προσευχή δεν ωφελεί όταν έχουμε ἔχθρα)

4. Εἶπεν ὁ Αββᾶς Μωϋσῆς ἐὰν μὴ ἔχῃ ἄνθρωπος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστίν, ὁ Θεὸς οὐκ εἰσακούει αὐτοῦ ὁ γὰρ βασιτάζων τὰς ἁμαρτίας αὐτ' αὐτοῦ, οὐ βλέπει τὰς τοῦ πλησίον.

5. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ζήνων, ὅτι ὁ θέλων ἵνα ταχὺ ἀκούῃ ὁ Θεὸς τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ἡνίκα ἀναστῇ καὶ ἐκτείνῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ εὐχέσθω ἀπὸ ψυχῆς, καὶ τότε, εἴ τι ἂν καὶ αὐτὸς παρακαλέσῃ τὸν Θεόν, ὑπακούει αὐτοῦ.

6. Διηγῆσαντό τινες τῶν Πατέρων, ὅτι εἰς τὴν Σκήτιν, ὅτε προσέφερον οἱ Κληρικοί, κατέβαιναν ὡς ἀετὸς ἐπὶ τὴν προσφοράν, οὐδεὶς δὲ αὐτὸν ἔβλεπεν, εἰμὴ οἱ Κληρικοί.

7. Ἐν μιᾷ οὖν ἔτησέ τις τὸν Διάκονον τίποτε, ὁ δὲ λέγει αὐτῷ, οἱ σχολὰ ζω ἄρτι· εἶτα ἐλθόντος τοῦ Διακόνου εἰς τὴν προσφοράν, οὐ κατῆλθε τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἀετοῦ κατὰ τὸ ἔθος, καὶ εἶπεν ὁ Πρεσβύτερος τῷ Διακόνῳ διατί οὐ παρανέγονεν ὁ ἀετὸς κατὰ τὸ ἔθος; πάντως διότι ἐν ἐμοί, ἢ ἐν σοὶ ἔστι τις πλημμέλεια, ἢ τὴν Χάριν ἐκώλυσεν. Απόστηθι οὖν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἰ μὲν καταβῇ, γνωσθήσεται ὅτι διὰ σέ οὐ κατῆλθε.

8. Καὶ ἀποστάντος τοῦ Διακόνου, εὐθέως κατῆλθεν ὁ ἀετός. Τελεσθείσης δὲ τῆς συνάξεως, εἶπεν ὁ Πρεσβύτερος τῷ Διακόνῳ εἰπέ μοι, τί ἐποίησας; Ὁ δὲ ἔφη· οὐ συνοῖδα ἐμαυτὸν ἁμαρτήσαντα, εἰμὴ ὅτι ἐλθόντος ἀδελφοῦ, καὶ αἰτήσαντός με τότε, ἀπεκρίθην αὐτῷ οὐ σχολάζω. Καὶ λέγει αὐτῷ οὐκοῦν διὰ σέ οὐ καὶ τῆλθε, τοῦ ἀδελφοῦ λυπηθέντος κατὰ σοῦ, καὶ ἀπελθὼν ὁ Διάκονος μετενόησε τῷ ἀδελφῷ.

Ερμηνεία

ΟΙ ΓΕΡΟΝΤΕΣ ἔλεγον καθρέπτῃς τοῦ Μοναχοῦ εἶναι ἡ εὐχή· ὅπως δὲ ἀκριβῶς, ἔλεγον πάλιν, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸ πρόσωπόν του ἐντὸς θολοῦ ὕδατος, τοιοῦτοτρόπως εἶναι ἀδύνατον καὶ ψυχῇ, πού δὲν ἐκαθαρίσθη ἀπὸ κακοὺς λογισμοὺς καὶ πάθη, νὰ προσεύχεται πρὸς τὸν Κύριον.

2. Ἕνας Γέρων Ἀσκητῆς εἶπεν· ὅταν ὁ ἄνθρωπος φυλαχθῇ νὰ μὴ ἀδικήσῃ τὸν πλησίον, τότε νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι θὰ εἰσακουσθῇ ἡ προσευχή του ἀπὸ τὸν Θεόν· ἐὰν ὅμως κανεὶς ἀδικήσῃ τὸν πλησίον του, τότε καὶ ἡ προσευχή του καθίσταται βδελυκτὴ καὶ δὲν τὴν δέχεται ὁ Θεός, διότι ὁ ἀναστεναγμὸς τοῦ ἀδικηθέντος δὲν ἀφήνει τὴν προσευχὴν τοῦ ἀδικήσαντος νὰ ἀνέβῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

3. Ὁ ἴδιος πάλιν Γέρων εἶπεν· ἐὰν πληροφορηθῇς διὰ κάποιον ὅτι σὲ ὕβρισε, καὶ σὲ ἐπισκεφθῇ, πρόσεξε νὰ μὴ τοῦ δείξης, ὅτι τὸ ἔμαθες· ἀπ' ἐναντίας νὰ ἐκδηλώσῃς

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΔ΄ (Ἡ προσευχή δεν ωφελεί όταν έχουμε ἐχθρα)

χαρὰν ἀπέναντί του, τὸ πρόσωπόν σου νὰ εἶναι γελαστόν καὶ ἡ διάθεσίς σου εὐχάριστος· τότε μόνον ἡ προσευχή σου θὰ ἔχη παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

4. Ο Αββᾶς Μωϋσῆς εἶπεν· ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν σκέπτεται διαρκῶς, ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός, δὲν εἰσακούει ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν του διότι ἐκεῖνος, ποὺ σκέπτεται διαρκῶς τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν του, δὲν παρατηρεῖ τὰς ἁμαρτίας τοῦ πλησίον του.

5. Ο Αββᾶς Ζήνων εἶπεν· αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ ἀκούσῃ ἀμέσως ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν του, μόλις θὰ ὑψώσῃ τὰς χεῖρας του πρὸς ἰκεσίαν, πρέπει πρῶτον, μὲ ὅλην του τὴν ψυχὴν, νὰ προσευχηθῇ διὰ τοὺς ἐχθρούς του τότε μόνον, ἐὰν καὶ αὐτὸς παρακαλέσῃ διὰ κάτι τὸν Θεόν, θὰ εἰσακουσθῇ.

6. Μερικοὶ ἐκ τῶν Πατέρων διηγήθησαν τὴν ἐξῆς διδακτικὴν ἱστορίαν. Ὅταν οἱ Κληρικοὶ ἐτέλουν εἰς τὴν Σκήτην τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, κατήρχετο, κατὰ τὴν στιγμήν τῆς προσφορᾶς, ἓνας ἀετὸς ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης· τὸν ἀετὸν αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ὑλικὸν ἐνυπόστατον πτηνόν, ἀλλὰ προσωποποίησις τῆς Χάριτος, οὐδεὶς, ἐκτὸς τῶν λειτουργούντων Κληρικῶν, τὸν ἔβλεπεν.

7. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν ἓνας ἀδελφὸς ἀπὸ τὴν Σκήτην ἐζήτησεν ἓνα πρᾶγμα ἀπὸ τὸν Διάκονον. Ὁ Διάκονος ὅμως δὲν τὸν ἐξυπηρέτησε μετὰ προθυμίας.

-Δεν εὐκαιρῶ τώρα, τοῦ εἶπε.

Μετὰ ἀπὸ τὴν ἄρνησιν αὐτὴν ἦλθεν ὁ Διάκονος νὰ ἐπιτελέσῃ, μετὰ τοῦ Πρεσβυτέρου, τὴν Λειτουργίαν. Δὲν κατήρχετο ὅμως ἡ προσωποποίησις τῆς Χάριτος, ὁ ἀετὸς, κατὰ τὴν συνήθειαν.

-Διατὶ δὲν κατῆλθε σήμερα, κατὰ τὴν συνήθειαν, ὁ ἀετὸς; -ἠρώτησεν ὁ Πρεσβύτερος τὸν Διάκονον.

-Ασφαλῶς-συνέχισεν ὁ Πρεσβύτερος κάποια ἁμαρτία ἢ ἰδική μου, ἢ ἰδική σου, θὰ ἠμπόδισε τὴν Χάριν νὰ κατέλθῃ. Φύγε λοιπὸν ὀλίγον ἀπὸ κοντά μου, καὶ ἐὰν τότε καταβῇ, ἀσφαλῶς ἡ αἰτία θὰ εὐρίσκεται εἰς σέ.

8. Πράγματι, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Διακόνου, κατῆλθεν ὁ ἀετὸς. Ὅταν ἐτελείωσεν ἡ Ἱερὰ Λειτουργία καὶ ἔμειναν μόνοι ὁ Πρεσβύτερος καὶ ὁ Διάκονος, ἠρώτησεν ὁ πρῶτος τὸν δεύτερον:

Εἰπέ μου, τί ἔκαμες;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΔ΄ (Η προσευχή δεν ωφελεί όταν έχουμε έχθρα)

Δέν μέ πληροφορεῖ ἡ συνείδησίς μου, ὅτι ἔχω κάμει τίποτε, —ἀπεκρίθη ὁ Διάκονος. Μόνον ὅταν ἦλθεν ἕνας ἀδελφός, νά μοῦ ζητήσῃ μίαν ἐξυπηρέτησιν, τοῦ ἀπήντησα, ὅτι δέν εὐκαιρῶ.

Τότε ὁ Πρεσβύτερος ἀπήντησεν :

- Εξ αἰτίας σου λοιπόν δέν κατῆλθεν ὁ ἀετός, διότι ἐλυπήθη ὁ ἀδελφός ἐναντίον σου.

Αμέσως ὁ Διάκονος ἐπῆγε καί ἐζήτησε συγχώρησιν ἀπό τὸν ἀδελφόν.

Γ΄. Ἀντιόχου τοῦ Παντέκτου.

ΦΥΓΩΜΕΝ, ἀδελφοί, τὸ δεινὸν καὶ ὀλέθριον πάθος τῆς μνησικακίας, ἵνα μὴ ἀλλοτριώσῃ ἡμᾶς τῆς πρὸς Θεὸν παρρησίας· οὐ γὰρ δυνήσεται τις, τὸ χαλεπὸν τοῦτο πάθος νοσῶν, παραστῆναι τῷ Θεῷ ἐν καθαρᾷ.

2. Κωλύεται γὰρ ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου εἰπόντος, «ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶ· ρόν σου», καὶ τὰ ἐξῆς.

3. Ὡς περ γὰρ ἀνὴρ σεμνὸς καταγώγιον φεύγει αἰσχρόν, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς μνησικάκου ψυχὴν· καὶ ὃν τρόπον καπνὸς ταρασσεῖ ὀφθαλμόν, οὕτω καὶ μνησικακία τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἐν καιρῷ προσευχῆς.

Ερμηνεία

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΟΥ, ἃς ἀποφύγωμεν τὸ φοβερὸν καὶ καταστρεπτικὸν πάθος τῆς μνησικακίας, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀποξενώσῃ ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν καὶ μετὰ παρρησίας ἀναφορὰν μας πρὸς τὸν Θεόν διότι δέν εἶναι δυνατὸν αὐτός, ποὺ ὑποφέρει ἀπὸ τὸ φρικτὸν αὐτὸ πάθος, νὰ ἐμφανισθῇ, διὰ καθαρᾶς προσευχῆς, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

2. Διὰ τὴν μετὰ παρρησίας ἐπικοινωνίαν ἐμποδίζεται ὑπ' Αὐτοῦ τούτου τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶπε· «Εὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρον σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάκεῖ μνησθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου» (Ματθ. ε' 23-24).

3. Ὡς ἀκριβῶς ὁ ἠθικὸς καὶ ἐνάρετος ἄνθρωπος ἀπομακρύνεται ἀπὸ ἕνα κακόφημον τρόπον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ μνησικάκου. Καθ'

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΔ΄ (Ἡ προσευχή δεν ωφελεί όταν έχουμε ἔχθρα)

ὁν τρόπον δὲ ὁ καπνὸς ἐνοχλεῖ καὶ ταλαιπωρεῖ τὸν ὀφθαλμόν, τοιοῦτοτρόπως ἐνοχλεῖ καὶ ἡ μνησικακία τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς.

Δ'. Τοῦ ᾿Αββᾶ ᾿Ησαΐου.

ΜΗ ΕΧΗΣ ἔχθραν πρὸς ἄνθρωπον, ἐπειδὴ οὐ δεκτὴ ἐστὶν ἡ προσευχή σου εἰρήνευε δὲ μετὰ πάντων, ἵνα παρρησιάσῃ εὐχόμενος λέγει γὰρ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος «Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατήρ ὁ οὐράνιος τὰ παραπτώματα ὑμῶν· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν».

2. Φοβερὸν τὸ ῥῆμα τοῦ Κυρίου λέγει γὰρ ὅτι ἐὰν μὴ ἴδῃς τὴν καρδίαν σου καθαρὰν πρὸς πάντας, μηδὲν αἰτήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ δὲ μὴ, ὕβριν Αὐτῷ προσάγεις, ὅτι ἀμαρτωλὸς ὢν καὶ ἔχων λύπην κατὰ τοῦ ὁμοίου σου ἀνθρώπου, λέγεις τῷ ἐρευνῶντι τὰς καρδίας, ὅτι ἄφες μοι τὰ παραπτώματά μου.

3. Ο τοιοῦτος οὐκ εὐχεται τῷ νοί, ἀλλὰ τοῖς χεῖλεσιν ἐν ἀγνοίᾳ πολλῇ· οὐ γάρ ἐστὶν ὁ ἀκούων αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ εὐχὴ ὄντως ἐστὶν ἡ τοιαύτη εὐχή, ἀλλὰ συ νήθεια μόνη τῶν ὠρῶν τοῦ κανόνος.

4. Ὁ δὲ θέλων ἐν ἀληθείᾳ τῷ νοί εὐχεσθαι τῷ Θεῷ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ ἐρευνᾷ πρῶτον τὸν νοῦν αὐτοῦ τί ἔχει, ἵνα, ἐὰν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν ἐλέησόν με, ἐλεήσει καὶ αὐτὸς πρότερον τὸν ἀμαρτήσαντα εἰς αὐτόν· καὶ ἐὰν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν συγχώρησόν μοι, συγχωρήσῃ καὶ αὐτὸς τῷ ὁμοιοπαθεῖ αὐτοῦ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐὰν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν μὴ μνησθῆς τῶν κακῶν, ὧν ἐποίησα εἴ- τε ἄκων εἴτε ἐκῶν, μηδὲ αὐτὸς μνησθῇ ὧν ἔπαισεν εἰς αὐτόν ὁ πλησίον.

5. Εἰ γάρ ἐστι βία καὶ πάντες ὑπ' αὐτῆς τυραννούμεθα, οὐκ ὀφείλομεν λογίσασθαι τι κατὰ τινος ἀνθρώπου.

6. Εἰ οὖν οὐκ ἔφθασας ταῦτα ποιῆσαι, εἰς μάτην εὐχῇ, ἀδελφέ ὁ γὰρ Θεὸς οὐκ εἰσακούει σου κατὰ πάσας τὰς Γραφάς. Ολην γοῦν τὴν ἀγάπην δέδωκέ σοι, ἵνα ὁ θέλεις παρὰ τοῦ Θεοῦ γενέσθαι σοι, τοῦτο πρῶτον ποιήσῃς, καὶ τότε ἔλευ· θερωθήσῃ κατὰ τὸ μέτρον ὃ φθάσας ἐποίησας μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ γὰρ Θεὸς ἀκρίβεια ἐστὶ, καὶ οὐ λόγοι μόνον γλώσσης.

7. Πᾶς οὖν ἄνθρωπος ἑαυτὸν δεσμεῖ εἰς γέενναν, καὶ ἑαυτὸν λύει· οὐδὲν γὰρ δυνατότερον θελήματος, εἴτε εἰς θάνατον (τ)ρέψει εἴτε εἰς ζωὴν μακάριοι δὲ εἰσιν οἵτινες ἠγάπησαν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ὅτι οὐ προσκόπτουσιν.

Ερμηνεία

ΝΑ ΜΗ ἔχῃς ἔχθραν ἐναντίον οὐδενὸς ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲν θὰ εἶναι δεκτὴ ἡ προσευχή σου ἀπὸ τὸν Θεόν. Νὰ εἰρηνεύῃς μὲ ὅλους, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς παρρησίαν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν θὰ προσεύχεσαι. Μὴ λησμονῇς, ὅτι ὁ Κύριος λέγει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν» (Ματθ. '14-15).

2. Εἶναι πράγματι φοβερὸς αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, διότι λέγει, ὅτι ἐὰν δὲν ἰδῇς, ὅτι ἡ καρδιά σου εἶναι καθαρὰ, νὰ μὴ ζητήσῃς τίποτε ἀπὸ τὸν Θεόν· ἐὰν, παρὰ ταῦτα, με βεβαρημένῃ τὴν καρδίαν σου ἀπὸ μνησικάκους λογισμούς, ζητήσῃς κάτι ἀπὸ τὸν Θεόν, εἶναι ὡς νὰ τὸν ὑβρίζῃς, διότι ἂν καὶ ἁμαρτωλὸς καὶ λυπούμενος ἐναντίον τοῦ ὁμοίου σου ἀνθρώπου, λέγεις πρὸς Αὐτόν, ποὺ γνωρίζει τὰ βάθη τῶν καρδιῶν· «ἄφες μοι τὰ παραπτώματά μου».

3. Ο τοιοῦτος δὲν προσεύχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, μὲ τὴν διάνοιάν του, ἀλλὰ μόνον μὲ τὰ χεῖλη του, εὗρισκόμενος εἰς πολλὴν ἄγνοιαν αὐτὸν δὲν τὸν ἀκούει ὁ Θεὸς προσευχόμενον. Ἀλλὰ καὶ ἡ προσευχή του δὲν εἶναι πραγματικὴ προσευχή, ἀλλὰ μόνον μία τυπικὴ συνήθεια κατὰ τὰς ὥρας τοῦ κανόνος.

4. Ἐκεῖνος, ποὺ θέλει νὰ προσεύχεται εἰς τὸν Θεόν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς διανοίας του, νὰ εἶναι ἀληθὴς καὶ γνησίᾳ ἡ προσευχή του, νὰ ἐκπορεύεται ἀπὸ καθαρὰν καρδίαν καὶ νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔχει ὑποχρέωσιν πρῶτον νὰ ἐρευνᾷ τὸν νοῦν του τί σκέψεις ἔχει, ὥστε, ὅταν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν· «ἐλέησόν με», νὰ ἔχῃ ἐλεήσει αὐτὸς προηγουμένως ἐκεῖνον, ποὺ τὸν ἔβλαψεν· ὅταν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν· «συγχώρησόν μοι», νὰ ἔχῃ συγχωρήσῃ τὸν ὁμοιοπαθεῖ συνάνθρωπόν του. Ὅταν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν· «μὴ μνησθῇς τῶν κακῶν, ὧν ἐποίησα εἴτε ἄκων εἴτε ἐκών», οὔτε καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἐνθυμῇται τὰ ἐναντίον του πταίσματα τοῦ πλησίον.

5. Διότι ἐφ' ὅσον ὅλοι τυραννούμεθα ἀπὸ τὴν βίαν τῆς ἁμαρτίας, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ σκεπτώμεθα κάτι ἐναντίον οὐδενὸς ἀνθρώπου.

6. Εἰάν λοιπὸν δὲν ἔφθασες εἰς τὸ σημεῖον νὰ κάμῃς αὐτά, ματαίως, ἀδελφέ μου, προσεύχεσαι, διότι ὁ Θεός, συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Γραφῶν, δὲν σὲ ἀκούει. Ὁ Θεὸς λοιπὸν ὅλην τὴν ἀγάπην ἔχει δώσει εἰς σέ, ὥστε αὐτό, ποὺ θέλεις νὰ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΔ΄ (Ἡ προσευχή δεν ωφελεί όταν ἔχουμε ἔχθρα)

σοῦ κάμη ὁ Θεός, νὰ τὸ κάμης σὺ πρῶτος εἰς τὸν συνάνθρωπόν σου· ἀναλόγως δὲ τοῦ μέτρου τῆς ἀνεξικακίας, ποὺ ἐπέτυχες πρὸς τὸν συνάνθρωπόν σου, θὰ σὲ ἐλευθερώσῃ καὶ σὲ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰς διαφόρους ἀνάγκας, ποὺ σὲ αἰχμαλωτίζουν. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀκρίβεια ζωῆς καὶ ὄχι μόνον λόγοι γλώσσης.

7. Εἰς τὴν ἐξουσίαν λοιπὸν παντὸς ἀνθρώπου εὐρίσκεται νὰ δέσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ἢ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, διότι δὲν εἶναι τίποτε ἰσχυρότερον τῆς θελήσεως, εἴτε αὕτη ρέπει πρὸς τὸν θάνατον, εἴτε πρὸς τὴν ζωὴν. Εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ ἠγάπησαν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ αὐτὴν ἐπιποθοῦν, διότι εἰς τίποτε δὲν θὰ σκοντάψουν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΕ΄

(Η ανάγκη της ανάγνωσης των Γραφών)

Ὅτι ἀναγκαία τῷ πιστῷ τῶν Γραφῶν ἡ ἀνάγνωσις, καὶ πολλή ἡ ἐκ ταύτης ὠφέλεια.

Διὰ τὸν πιστὸν εἶναι ἀναγκαία ἡ ἀνάγνωσις τῶν Γραφῶν καὶ μεγάλη ἡ ἐξ αὐτῆς ὠφέλεια.

Α'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

Εἶπε Γέρων· οἱ Προφῆται βιβλία ἐποίησαν, καὶ ἦλθον οἱ Πατέρες - μῶν καὶ εἰργάσαντο αὐτά· οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς ἐξέλαβον αὐτὰ ἐκ στή· θους· ἦλθε δὲ ἡ γενεὰ αὕτη καὶ ἔγραψεν αὐτά, καὶ ἔθηκεν εἰς τὰς θυ· ρίδας ἀργά.

2. Ἡρωτήθη Γέρων· καλὸν ἐστὶν ἐκλαβεῖν τὰς θείας Γραφάς ; Καὶ ἀπεκρίθη τὸ πρόβατον παρὰ τοῦ ποιμένου λαμβάνει καλὴν βοτάνην φαγεῖν, ἐσθίει δὲ καὶ τὴν τῆς ἐρήμου ὕλην· ὅταν οὖν καίηται ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν τῆς ἐρήμου, ἀναμαρυκᾶται τὴν βοτάνην, καὶ γλυκαίνει τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ παύεται δ' ὁπὸς τῶν ἀκανθῶν. Οὕτω καὶ τῷ ἀνθρώπῳ, καλὴ ἡ τῶν Γραφῶν μελέτη πρὸς τὴν τῶν δαιμόνων ἐπιβουλήν.

3. Εἶπε Γέρων· τὸ καθαρὸν ζῶον διώνυχόν ἐστι καὶ ἀναμαρυκᾶται καὶ τὴν τροφήν· καὶ ἡμεῖς οὖν οἱ πιστεύσαντες καλῶς, τὰς δύο Διαθήκας δεξάμενοι. ὀφείλομεν τὴν μὲν καλὴν τροφήν ἀναμαρυκᾶσθαι, τὴν δὲ φαύλην ουχί. Ἐστὶ δὲ ἡ ἐπωφελὴς τροφή λογισμοὶ ἀγαθοὶ ἐκ παραδόσεως διδασκάλων ἁγίων, καὶ ἀνα- γνώσεως τῶν Γραφῶν χορηγούμενοι, οἷς δεῖ αἰεὶ ἐμμελετῶν τὴν τοῦ φιλοθέου ψυχὴν· ἡ δὲ πονηρὰ τροφή ἐστὶ, λογισμοὶ ἀκάθαρτοι, ἐξ ἐπιβουλῆς δαιμόνων ὑπο- βαλλόμενοι, οὓς ἐξ αὐτῆς προσβολῆς ἀπωθεῖσθαι δεῖ καὶ μὴ ἐγχρονίζειν ἐν αὐτοῖς.

4. Ἔλεγε Γέρων διορατικός, ὅτι εἶδον ἀδελφὸν μελετῶντα ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ μελετᾷ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἴσχυεν εἰσελθεῖν, ὥς δὲ ἐπαύετο μετ' αὐτοῦ, τότε εἰσήρχετο ὁ δαίμων εἰς τὸ κελλίον καὶ ἐπολέμει αὐτόν.

Ερμηνεία

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΕ΄ (Η ανάγκη της ανάγνωσης των Γραφών)

ΕΝΑΣ ΓΕΡΩΝ εἶπεν : οἱ Προφῆται συνέγραψαν βιβλία θεόπνευστα· οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφήρμωσαν εἰς τὴν ζωὴν των τὰς ὑποδείξεις τῶν βιβλίων αὐτῶν. Ἐκεῖνοι δὲ ποὺ διεδέχθησαν τοὺς Πατέρας ἡμῶν, ἐκ σεβασμοῦ, τὰ ἀπεστήθισαν. Ἡ γενεὰ ὅμως ἡ ἰδική μας τὰ ἀντέγραψε καλλιτεχνικὰ καὶ τὰ ἐτοποθέτησεν εἰς τὰς βιβλιοθήκας, χωρὶς νὰ τὰ χρησιμοποιοῖ πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν.

2. Ἡρώτησαν ἓνα Γέροντα:

—Εἶναι καλὸν νὰ ἀναγινώσκωμεν τὰς Ἀγίας Γραφάς; Ὁ Γέρων ἀπήντησε:

Τὸ πρόβατον λαμβάνει ἀπὸ τὸν βοσκὸν καλὸ χορτάρι διὰ νὰ φάγῃ· τρώγει ὅμως καὶ τὰ ξηρά φύλλα καὶ διάφορα ἄλλα εἶδη, χωρὶς θρεπτικὰς οὐσίας, ἀπὸ ἀγόνους καὶ χέρσους τόπους. Οταν λοιπὸν τὸ στομάχι του καίεται ἀπὸ τὰ ἀγκάθια, ἀναμνηρुकάζει τὴν καλὴν τροφήν τοῦ χόρτου καὶ τότε γλυκαίνεται τὸ στόμα του καὶ ἐκμηδενίζεται ἡ ἐνοχλητικὴ στιφάδα ἀπὸ τὰ ἀγκάθια. Τοιοῦτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἄνθρωπον· ἡ μελέτη τῶν Ἀγίων Γραφῶν ἀνατρέπει τὴν ἐπιβουλήν τῶν δαιμόνων.

3. Ἕνας ἄλλος Γέρων εἶπε· τὸ καθαρὸν ζῶον ἔχει δύο ὄνυχας καὶ ἀναμνηρुकάζει τὴν τροφήν του· καὶ ἡμεῖς λοιπόν, ποὺ ἐπιστεύσαμεν ὀρθῶς καὶ παραδεχόμεθα τὰς δύο Διαθήκας, τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν, ἔχομεν ὑποχρέωσιν τὴν μὲν ὠφέλιμον τροφήν νὰ ἀναμνηρुकάζωμεν, οὐχὶ ὅμως τὴν κακὴν καὶ ἐπιβλαβῆ. Ὡφέλιμος δὲ τροφή εἶναι αἱ ἀγαθαὶ σκέψεις, αἱ ὁποῖαι διαμορφώνονται εἰς τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ τὴν παράδοσιν Ἀγίων Διδασκάλων καὶ ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν Γραφῶν· μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις πρέπει διαρκῶς νὰ ἐνασχολῇται ἡ φιλόθεος ψυχὴ καὶ αὐτὰς νὰ μελετᾷ συνεχῶς. Κακὴ δὲ τροφή εἶναι οἱ ἀκάθαρτοι λογισμοί, τοὺς ὁποίους μᾶς ὑποβάλλει ἀπὸ κακίαν ὁ Διάβολος καὶ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀπομακρύνωμεν, μόνις μᾶς ἐνοχλήσουν, καὶ οὔτε λεπτὸν νὰ μὴ παραμένωμεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασίν των.

4. Ἕνας διορατικὸς Γέρων ἔλεγε: Κάποτε ἐγνώρισα ἓνα ἀδελφόν, ποὺ ἐμελέτα, μετὰ προσοχῆς καὶ σεβασμοῦ, εἰς τὸ κελλί του τὴν Ἀγίαν Γραφήν κατὰ τὸ διάστημα τῆς μελέτης δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ εἰσέλθῃ ὁ διάβολος εἰς τὸ κελλί. Εἰσήρχετο δὲ καὶ τὸν ἐπολέμει μόνις ἐσταματοῦσεν ἡ μελέτη.

Β΄. Τοῦ Ἀγίου Εφραίμ.

ΑΔΕΛΦΕ, πρόσεχε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων Γραφῶν, καὶ σύμπινε τὴν ἐξ αὐτῶν γινομένην πιότητα ἐν τῇ ψυχῇ, ὥσπερ νήπιον θηλάζον μαστόν ἐξ αὐτῶν γὰρ μαθήσῃ τὰ ἄθλα τῶν ἀρετῶν, καὶ ἔσται χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις τῇ καρδίᾳ σου.

2. Εἰ γὰρ οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἐξηγηταὶ ἐπιμελῶς κέχρηνται τῇ ἀναγνώσει τῆς μὴ οὔσης σοφίας, ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστὶ, πολλῶ μᾶλλον ἡμᾶς χρὴ μελετῶν καὶ ἐκμανθάνειν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μακαρίζει τοὺς ἐξε ρευνῶντας τὰ μαρτύρια Αὐτοῦ, ὅτι ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσωσιν Αὐτόν.

3. Τίς πονηρότερος τοῦ ἔχοντος ὕδωρ γλυκύ, καὶ μὴ ποτίζοντος ψυχὴν διψῶσαν ; ἢ τίς φθονερώτερος τοῦ κεκτημένου βιβλίον ὠφέλιμον, καὶ μὴ μεταδιδόντος τῷ ἀδελφῷ πρὸς οἰκοδομὴν ; τίς ὀκνηρότερος τοῦ διψῶντος, καὶ καθημένου πλησίον πηγῆς, καὶ τὰς χεῖρας μὴ ἐκτείνοντος ἵνα, λαβὼν ὕδωρ, παύσῃ τὴν δίψαν ; ἢ τίς ἀμελέστερος τοῦ ἔχοντος, ἢ λαμβάνοντος βιβλίον, καὶ τῆς ἀναγνώσεως ἀμελοῦντος ;

4. Ἀδελφέ, συγκοπίασον τῷ ἐπιδομένῳ ἀδελφῷ μαθεῖν γράμματα, ὅπως ἀναγινώσκων τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ εὐλογῇ τὸ μεγαλοπρεπές Αὐτοῦ ὄνομα, καὶ Αὐτὸς ἔσται σοι μισθαποδότης.

Ερμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, πρόσεχε μέ ὅλην σου τὴν καρδίαν, ὅταν μελετᾷς τὰς θείας Γραφάς, νὰ πίνῃς με ἀπληστίαν τὴν γλυκερὰν παχύτητα, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν μελέτην, εὐχαριστῶν τὴν ψυχὴν σου, ἀπαράλλακτα ὅπως τὸ νήπιον πίνει τὸ γάλα ἀπὸ τὸν μητρικὸν μαστόν. Ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν θὰ πληροφορηθῇς τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τῶν ἀρετῶν καὶ οὕτω ἡ καρδία σου θὰ γεμίσῃ ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην.

2. Ἐὰν οἱ ἐρμηνευταὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου τούτου μὲ μεγάλην φροντίδα μελετοῦν τὴν ἀνύπαρκτον σοφίαν, διότι ἡ σοφία τοῦ παρόντος κόσμου «μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστὶ» (Α' Κορ. γ' 19), μὲ πολὺ περισσότερον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΕ΄ (Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνάγνωστος τῶν Γραφῶν)

ἐνθουσιασμὸν πρέπει ἡμεῖς νὰ μελετῶμεν καὶ νὰ ἀποστηθίζωμεν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας· καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐπαινεῖ καὶ μακαρίζει τοὺς ἐξερευνῶντας «τὰ μαρτύρια Αὐτοῦ» (Ψαλμ. ριη' 2), διότι οἱ τοιοῦτοι θὰ ἀναζητήσουν τὸν Θεὸν μὲ ὅλην τὴν καρδίαν.

3. Υπάρχει περισσότερο διεστραμμένος ἀπὸ αὐτόν, που διαθέτει γλυκὺ καὶ εὐγευστον ὕδωρ καὶ δὲν ποτίζει διψασμένην ψυχὴν; Υπάρχει πλέον φθονερὸς ἀπ' αὐτόν, ποὺ κατέχει ὠφέλιμον βιβλίον καὶ δὲν δίδει καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν του, διὰ νὰ οἰκοδομηθῇ πνευματικῶς; Ἀλλὰ καὶ δύνασαι νὰ φαντασθῇς περισσότερο ὀκνηρὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ αὐτόν ποὺ διψᾷ καὶ ἐνῶ κάθετα πλησίον πηγῆς, δὲν ἀπλώνει τὰς χεῖρας του, διὰ νὰ πάρῃ νερὸ καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν δίψαν του; Υπάρχει περισσότερο ἀπρόκοπτος καὶ πνευματικῶς ἀδιάφορος, ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ ἐνῶ ἔχει ἢ λαμβάνει θρησκευτικὸν βιβλίον, ἐν τούτοις δὲν φροντίζει νὰ τὸ μελετήσῃ;

4. Ἀδελφέ μου, κοπίασε καὶ σὺ μαζὶ μὲ ἐκεῖνον, ποὺ σὲ παρακαλεῖ νὰ τὸν μάθῃς γράμματα, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ μελετήσῃ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω νὰ εὐλογῇ τὸ μεγαλοπρεπὲς Αὐτοῦ ὄνομα. Νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὸν μισθόν σου διὰ τὸν κόπον σου αὐτόν.

Γ'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΕΠΙΚΑΛΟΥ τὸν Θεόν, ἵνα ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, καὶ ἴδῃς τὴν ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως.

Ερμηνεία

ΝΑ ΠΑΡΑΚΑΛΗΣ τὸν Θεόν, νὰ διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, ὥστε νὰ ἀντιληφθῇς, ἐξ ἰδίας πείρας, τὴν ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως.

Δ'. Τοῦ Ἀγίου Ἰσαάκ.

ΑΝΑΓΝΩΘΙ συνεχῶς καὶ ἀκορέστως ἐν ταῖς βίβλοις τῶν διδασκάλων, περὶ Προνοίας Θεοῦ, διότι αὗται καθοδηγοῦσι τὸν νοῦν εἰς τὸ ἰδεῖν τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν γνῶσιν τῶν ἔργων Αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμοῦσιν αὐτόν ἐξ ἑαυτῶν, καὶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΕ΄ (Η ανάγκη της ανάγνωσης των Γραφών)

κατασκευάζουσι κεκτηῖσθαι νοήματα φω- τολαμπῇ ἐκ τῆς λεπτότητος αὐτῶν, καὶ ὁδεῦσαι ποιοῦσι μετὰ καθαρότητος πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ.

2. Ἐστω σου ἡ ἀνάγνωσις ἐν ἡρεμίᾳ ἀπὸ πάντων, καὶ γενοῦ ἐλεύθερος ἀπὸ τῆς πολλῆς μερίμνης τοῦ σώματος, καὶ τῆς ταραχῆς τῶν πραγμάτων, ἵνα γεύσεως ἡδίστης τῇ ψυχῇ σου γεύση διὰ γλυκείας κατανοήσεως, καὶ αἰσθηθῇ αὐτῶν ἡ ψυχὴ, καὶ ἐν τῇ διαμονῇ αὐτῶν εὐφρανθῇ εἰς αὐτά.

3. Μὴ ἔστωσαν πρὸς σὲ οἱ λόγοι τῶν δοκίμων ὥς οἱ τῶν ἐπιπλάστων καὶ ἀπεμπολούντων τὰ θεῖα λόγια, ἵνα μὴ μείνης ἐν τῷ σκότει μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου, καὶ στερηθῇς τοῦ κέρδους αὐτῶν.

4. Σχόλασον τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν τῇ ἐμφανιζούσῃ τὴν ὁδὸν τῆς λε- πτοτάτης θεωρίας, κἂν μὴ ἀπαρχῆς αἰσθάνῃ τῆς γλυκύτητος, διὰ τὸ μήπω κεκα- θάρσαι σου τὸν νοῦν καὶ ἀποστῆναι τῆς ὕλης.

5. Καὶ ὅταν ἀναστῇς εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὸν κανόνα, ἀντὶ τῆς κοσμικῆς μελέτης, ἢν εἶδες καὶ ἤκουσας, εὐρεθῇς εἰς τὴν μελέτην τῶν Γραφῶν, ὧν ἀνέ γνως, καὶ ἐπιλανθάνῃ τῆς μερίμνης ἐκείνων, καὶ οὕτως ἄρχεται ὁ νοῦς καθαίρε σθαι, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ γεγραμμένον, ὅτι ψυχὴ βοηθεῖται ὑπὸ τῆς ἀναγνώσεως, ὅταν στῇ εἰς προσευχὴν, καὶ πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς φωτίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ ἡ ἀνάγνωσις, ὥς εἴρηται, ἀντὶ τῆς ἐξωτικῆς φύσεως, ὕλη εὐρίσκεται τῷ τρόπῳ τῆς προσευχῆς.

6. Ἐως οὗ δέξεται ὁ ἄνθρωπος τὸν Παράκλητον, δέεται τῶν θείων Γραφῶν, ἵνα ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ἐντυπωθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἀδια- λείπτου ἀναγνώσεως ἀνακαινίζεται ἐν αὐτῷ ἡ πρὸς τὸ ἀγαθὸν κίνησις, καὶ φυλάττει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς λεπτότητος τῶν ὁδῶν τῆς ἁμαρτίας, διότι οὕπῃ ἐκτήσατο τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος τὴν μακρύνουσαν ἀπὸ τοῦ νοὸς τὴν λήθην, ἥτις λήθη ἐξαλείφει ἐξ αὐτοῦ τὰς ψυχωφελεῖς μνήμας, καὶ ποιεῖ αὐτὸν σκορπίζει σθαι καὶ πλανᾶσθαι.

7. Ὅτε γὰρ ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος ἐπιβῇ ἐπὶ τὴν ψυχικὴν δύναμιν τὴν δι' αὐτοῦ ἐνεργοῦσαν, τότε, ἀντὶ τοῦ νόμου τῶν Γραφῶν, ῥιζοῦνται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ μανθάνει κρυπτῶς ἐκ τοῦ Πνεύματος, καὶ οὐδέ- εται τῆς βοηθείας τῆς αἰσθητῆς ὕλης· ἐν ὧσιν γὰρ ἡ καρδία ἐκ τῆς ὕλης μανθάνει, ἀκολουθῶς ἔπεται τῇ μαθήσει ἡ πλάνη καὶ ἡ λήθη ὅταν δὲ ἡ διδασκαλία τοῦ πνεύματος ᾗ τότε ἡ μνήμη ἀσφαλῶς φυλάττεται.

Ερμηνεία

ΜΕΛΕΤΑ συνεχῶς καὶ ἀχόρταγα εἰς τὰ βιβλία τῶν ἱερῶν διδασκάλων περὶ τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ, διότι τοιουτοτρόπως καθοδηγεῖται ὁ νοῦς νὰ ἀντιληφθῇ τὴν θαυμαστὴν τάξιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὰ ἔργα Αὐτοῦ. Τότε ὁ νοῦς δυναμώνει καὶ διαμορφώνει, διὰ τοῦ βάθους τῆς μελέτης, νοήματα καὶ σκέψεις, ποὺ ἀπαστρέπτουν ἀπὸ φῶς· ἐν τέλει ἡ μελέτη τῶν βιβλίων τῶν ἱερῶν διδασκάλων βοηθεῖ τὸν νοῦν νὰ προχωρήσῃ μετὰ πνευματικῆς καθαρότητος εἰς τὴν βαθυτέραν γνῶσιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ.

2. Ὄταν μελετᾷς, νὰ φροντίζῃς νὰ εἶσαι ἥρεμος εἰς ὅλα, νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν βιοτικὴν μέριμναν καὶ ἀπὸ τὴν ταραχὴν, ποὺ δημιουργοῦν εἰς τὴν ψυχὴν τὰ διάφορα πράγματα τῆς ζωῆς· τότε μόνον θὰ δυνηθῇς νὰ ἀπολαύσῃς εἰς τὴν ψυχὴν σου μίαν γλυκυτάτην γεῦσιν ὀφειλομένην εἰς τὴν γλυκεῖαν πνευματικὴν ἡδονὴν ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν ἀναγινωσκομένων· ἡ ψυχὴ θὰ αἰσθανθῇ τὸ βαθύτερον νόημα τῶν ἀναγινωσκομένων καὶ ἀποτυπώσουσα σταθερῶς αὐτὰ θὰ εὐχαριστῇται εἰς αὐτά.

3. Νὰ σέβεσαι τὰ συγγράμματα καὶ τὰς διδασκαλίας τῶν γνησίων συγγραφέων καὶ νὰ μὴ θεωρῇς αὐτὰ ὅπως τὰ ἔργα, ποὺ ἔχουν μόνον ἐξωτερικὴν ἀξίαν καὶ περιφρονοῦν τὰ θεῖα λόγια, διὰ νὰ μὴ παραμείνης τυφλὸς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου καὶ στερηθῇς ἀπὸ τὸ θεοφιλὲς κέρδος των.

4. Νὰ ἀφοσιωθῇς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, ποὺ ἀποκαλύπτουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν δρόμον πρὸς τὴν πλέον ἐναργεστάτην ὀπτασίαν τοῦ θείου μεγαλείου, ἔστω καὶ ἐάν, ἀμέσως, δὲν δοκιμάσῃς τὴν γλυκύτητα τῶν νοημάτων, ἐπειδὴ ἀκόμη ὁ νοῦς σου δὲν ἔχει καθαρισθῇ καὶ δὲν ἔχει ἀπομακρυνθῇ τῆς ὕλης.

5. Ὄταν σηκωθῇς δὲ διὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὸν κανόνα, ἀντὶ τῆς κοσμικῆς ἐνασχολήσεως τοῦ νοῦ σου εἰς ὅσα εἶδες καὶ ἤκουσες, νὰ ἐνδιατρίβῃς εἰς τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τῶν νοημάτων, ποὺ ἀνέγνωσες εἰς τὰς Αγίας Γραφὰς καὶ νὰ λησμονῇς τὴν μέριμναν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων. Τοιουτοτρόπως ὁ νοῦς σου θὰ ἀρχίσῃ νὰ καθαρίζεται· αὕτη δὲ εἶναι καὶ ἡ σημασία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ρητοῦ· «ψυχὴ βοηθεῖται ὑπὸ τῆς ἀναγνώσεως ὅταν στῇ εἰς προσευχὴν καὶ πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς φωτίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν».

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΕ΄ (Η ανάγκη της ανάγνωσης των Γραφών)

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ἀνάγνωσις, ὅπως ἐλέχθη, ἀντὶ νὰ ἀπασχολῇ τὸν νοῦν μας μὲ ὑλικά πράγματα, γίνεται ὑλικὸν διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον προσευχόμεθα.

6. Μέχρις οὗτου δεχθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ψυχὴν του τον Παράκλητον, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, διὰ νὰ ἐντυπωθῇ εἰς τὴν καρδίαν ἡ ἐνθύμησις τῶν ἀγαθῶν καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως νὰ ἀνανεώνεται μέσα του ἡ κίνησις καὶ ἡ ροπὴ πρὸς τὸ ἀγαθὸν τοιουτοτρόπως δὲ θὰ προφυλάσσεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ δυσδιάκριτα μονοπάτια τῆς ἁμαρτίας, ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν ἀπέκτησε τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος, νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸν νοῦν τὴν λησμοσύνην, ποὺ σβύνει τὰς ψυχωφελεῖς ἐνθυμήσεις καὶ ἐξαναγκάζει τὸν νοῦν νὰ σκορπίζῃ καὶ νὰ περιπλανᾶται εἰς ἄσκοπα πράγματα.

Διότι ὅταν πλέον ἡ δύναμις αὐτὴ τοῦ Πνεύματος ἐπικαθήσῃ εἰς τὴν ψυχικὴν δύναμιν, ἡ ὁποία ἐνεργεῖ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Πνεύματος, τότε εἰς τὴν καρδίαν ριζώνονται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Πνεύματος, ἀντὶ τοῦ νόμου τῶν Γραφῶν, καὶ οὕτω ὁ ἄνθρωπος πληροφορεῖται μυστικῶς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ τὴν αἰσθητὴν ὕλην, εἰς τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς του οἰκοδομῆς.

Ἐφ' ὅσον ἡ καρδία μὲ τὴν βοήθειαν μόνον τῆς ὕλης, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν λέξεων, πληροφορεῖται τὰ δέοντα, ἀκολουθοῦν τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, ὡς φυσικὰ ἐνδεχόμενα, ἡ πλάνη καὶ ἡ λησμοσύνη.

Ὅταν ὅμως ἡ διδασκαλία προέρχεται κατ' εὐθεΐαν ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος, τότε καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ ἀγαθοῦ διατηρεῖται ἀσφαλῶς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΤ'

(Να κάνουμε πράξη αυτά που διαβάζουμε)

Ὅτι ὀφείλομεν ἃ ἀναγινώσκομεν καὶ ποιεῖν, οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ σωτηρία, ἀλλ' ἐν ἔργῳ· διὸ ἡ ψιλὴ γνῶσις ἀνωφελὴς ἐστὶ. Καὶ ὅτι δεῖ τὸν πνευματικὸν μὴ ἐναπομένειν τῷ γράμματι, ἀλλὰ ἀγωνίζεσθαι καὶ εἰς τὸ πνεῦμα διαβαίνειν.

Αὐτὰ ποὺ διαβάζομεν πρέπει καὶ νὰ τὰ ἐκτελῶμεν· διότι ἡ σωτηρία ἐπιτυγχάνεται μὲ ἔργα καὶ ὄχι μὲ λόγους. Διὰ τοῦτο ἡ ἀπλὴ γνῶσις δὲν ὠφελεῖ. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς τὸ γράμμα τοῦ κειμένου, ἀλλὰ νὰ ἀναζητῇ τὴν ὑψηλοτέραν ἔννοιαν, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

Α'. Τοῦ Ἀββᾶ Ησαΐου.

ΕΑΝ ΤΙΣ σκεῦος κτήσεται πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χρεῖαν, καὶ ἐν καιρῷ τῆς χρεῖας μὴ εὔρη αὐτό, εἰς μάτην αὐτὸ κέκτηται.

2. Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ λέγων ὅτι φοβοῦμαι τὸν Θεόν, καὶ οἶδα τὰς Γραφάς, ἐπὰν δὲ φθάσῃ εἰς τὴν ὥραν τῆς χρεῖας, μὴ εὔρη τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν καιρῷ ἢ θυμοῦ, ἢ παρρησίας, ἢ τοῦ διδάξαι ἕτερον εἰς ὃ μὴ ἔφθασεν, ἢ ἀνθρωπαρεσκείας καὶ τῶν ἐτέρων παθῶν.

3. Ἐὰν οὖν μὴ εὔρη τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, μάτην πέποιθεν ἐπὶ τῇ γνώσει τῶν θείων Γραφῶν.

Ερμηνεία

ΕΑΝ ΕΝΑΣ ἄνθρωπος ἀποκτήσῃ ἓνα σκεῦος καὶ δὲν τὸ εὔρη εἰς τὴν ὥραν τῆς ἀνάγκης του, διὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ, ματαίως τὸ ἀπέκτησεν.

2. Ακριβῶς τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ λέγει, ὅτι φοβοῦμαι τὸν Θεὸν καὶ γνωρίζω τὰς Γραφάς· ὅταν ὁμως ἔλθῃ εἰς ὥραν ἀνάγκης δὲν ἐνεργεῖ μὲ φόβον Θεοῦ.

Δηλαδή, ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, εἰς στιγμὴν θυμοῦ, ἢ ἐλευθεροστομίας, ἢ διδασκαλίας ἄλλου περὶ ἐκείνου εἰς τὸ ὅποῖον δὲν ἔφθασεν ἀκόμη, ἢ ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ τέλος ἄλλων παθῶν, κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τῆς ἐξάψεως τοῦ πάθους δὲν ὀδηγεῖται εἰς τὰς σκέψεις καὶ ἐνεργείας του, ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΤ΄ (Να κάνουμε πράξη αυτά που διαβάζουμε)

3. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν εὕρῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀναγκαίαν περίστασιν, ματαίως καυχᾶται διὰ τὴν γνῶσιν τῶν θείων Γραφῶν.

Β΄. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΩΝ καὶ ἔργον ἔχων πνευματικόν, ἀναγινώσκων τὰς θείας Γραφάς, πάντα εἰς εαυτὸν νοήσῃ, καὶ οὐκ εἰς ἕτερον, παρὰ τῆς Γραφῆς εἰρημένα, οὐχ ἵνα νοήσωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ποιήσωμεν αὐτὰ εἴρηται.

2. Τινὲς γὰρ ψιλὰ νοήματα ταῦτα νομίσαντες, καὶ διὰ τοῦτο βίβλους κτῆ σάμενοι, καὶ γνόντες τὴν τῶν γεγραμμένων δύναμιν, μηδὲν δὲ τούτων ἐργασάμενοι, ὑπερφυσσῶνται ἐπὶ ψιλοῖς τοῖς νοήμασι, καὶ διὰ λόγων καὶ ζητημάτων συνιστῶντες ἑαυτούς, μέγαν παρὰ τοῖς ἀπείροις τῆς κατὰ Θεὸν φιλοσοφίας φέρουσιν ἔπαινον, τῆς φιλοπονίας ὡς εἴρηται μὴ ἀσάμενοι, μηδὲ τὸ ἔργον ὅλως μνησθέντες.

3. Οὗτοι δὲ πολλὴν παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν φιλοπόνων καὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν ἀποφέρονται τὴν κατάγνωσιν, διότι τῇ εἰσαγωγικῇ γνώσει τῶν Γραφῶν, οὐ πρὸς ἔργον, ἀλλὰ πρὸς ἐπίδειξιν ἀποχρησάμενοι, τῆς κατ' ἐνέργειαν γνώσεως τοῦ Ἀ- γίου Πνεύματος ἐστερήθησαν, οἱ, κατὰ τὴν Γραφήν, οὐκ ἐν καρδίᾳ, ἀλλ' ἐν προ- σώπῳ καυχῶνται, καὶ δικαίως ὑπ' αὐτῆς ἀνακόπτονται, λεγούσης «ἴσθι πεποιθὼς ἐπὶ Κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, ἐπὶ δὲ τῇ σοφίᾳ μὴ ἐπαίρου».

4. Μὴ ἐπαρθῇς τῇ καρδίᾳ σου ἐπὶ νοήμασι γραφικοῖς, μήποτε τῷ πνεύμα· τι τῆς βλασφημίας περιπέσης κατὰ νοῦν. Ἀναγινώσκων τὰς θείας Γραφάς νόει τὰ κεκρυμμένα, ὅσα γὰρ προεγράφη, φησὶν, εἰς ἡμετέραν διδασκαλίαν πάντως προεγράφη. Τῆς Γραφῆς τὰ ῥήματα, διὰ τῶν πράξεων ἀναγίνωσκε, καὶ μὴ πλα- τυλόγει ἐπὶ ψιλοῖς τοῖς νοήμασι φυσιούμενος.

5. Ο γὰρ ἀφείς τὴν πρᾶξιν, καὶ γυμνῇ τῇ γνώσει ἐπερειδόμενος, ἀντὶ δι στόμου μαχαίρας, καλαμίνην ῥάβδον κρατεῖ, ἥτις ἐν καιρῷ πολέμου, κατὰ τὴν Γραφήν, τρήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὴν ἐλεύσεται, τὸν ἰὸν τῆς φύσεως πρὸ τῶν πολεμίων ἐμβάλλουσα.

6. Ὅσοι, προφάσει ἀγώνων, τῶν ἀμελεστέρων κατεπαίρονται, οὗτοι ἐξ ἔρ γων σωματικῶν δικαιούσθαι νομίζουσιν· ὅσοι δὲ ἐπαιρόμενοι ψιλῇ τῇ γνώσει τοὺς ἀγνοοῦντας εὐτελίζουσιν, οὗτοι ἐκείνων πολὺ ἀφρονέστεροι τυγχάνουσιν.

7. Ἐκτὸς τῶν κατ' αὐτὴν ἔργων, οὐπω βεβαία ἡ γνῶσις, κὰν ἀληθὴς τυγ χάνῃ, διότι παντὶ πράγματι τὸ ἔργον ἐστὶ βεβαίωσις· πολλάκις ἐκ τῆς κατὰ τὴν πρᾶξιν ἀμελείας, καὶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΤ΄ (Να κάνουμε πράξη αυτά που διαβάζουμε)

ή γινῶσις σκοτίζεται, ὧν γὰρ αἱ ἐργασίαι καθόλου παρελογί· σθησαν, τούτων αἱ μνημαὶ κατὰ μέρος οἰχήσονται.

8. Σοφία ἐστίν, οὐ μόνον τὸ διὰ φυσικῆς ἀκολουθίας εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπομένειν ὡς ἰδίαν τὴν τῶν ἀδικούντων πονηρίαν· οἱ μὲν γὰρ τῇ προτέρᾳ ἐναπομείναντες, πρὸς ὑπερηφανίαν ἐπήρθησαν· οἱ δὲ ἐπὶ τὴν δευτέραν φθάσαντες, ταπεινοφροσύνην ἐκτήσαντο.

Ερμηνεία

Ο ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΩΝ καὶ ἀσχολούμενος μὲ ἔργα πνευματικά, ὅταν διαβάξη τὰς θείας Γραφάς, ὅλα τὰ νοήματα αὐτῶν θὰ τὰ προσαρμόσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἄλλους. Τὰ γραφόμενα εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, δὲν ἔχουν γραφῇ διὰ νὰ τὰ ἐννοῶμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὰ ἐφαρμόζωμεν.

2. Μερικοὶ ἐνόμισαν, ὅτι ἡ Αγία Γραφή εἶναι μόνον σύνολον ξηρῶν καὶ ἀσχέτων πρὸς τὴν ζωὴν νοημάτων· καὶ δι' αὐτὸ ἀποκτήσαντες βίβλους καὶ ἀποστηθίσαντες τὴν σημασίαν τῶν γραφομένων, χωρὶς νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν ζωὴν των τίποτε ἀπὸ αὐτά, ὑπερηφανεύονται ὅτι, τάχα, γνωρίζουν τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτὰ νοήματα, καὶ ἐπιδεικνύονται ὁμιλοῦντες περὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ σχολιάζοντες αὐτήν· οἱ τοιοῦτοι ἐπαινοῦνται πάρα πολὺ ἀπὸ τοὺς ἀγεύστους τῆς κατὰ Θεὸν φιλοσοφίας, χωρὶς νὰ κοπιᾶσουν διόλου νὰ ἐφαρμόσουν τὰ διδάγματα τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ χωρὶς καὶ νὰ σκεφθοῦν ποῖον εἶναι τὸ ἔργον, τὸ πραγματικόν, τοῦ μελετητοῦ τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

3. Οἱ τύποι αὐτοί, τῆς ἐπιφανειακῆς μελέτης, εἶναι ἄξιοι περιφρονήσεως ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς Πατέρας καταδικάζονται, διότι τὴν ὁδηγοῦσαν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς γινῶσιν ἀπέκτησαν, ὄχι διὰ νὰ τὴν ἐφαρμόσουν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιδειχθοῦν ἐγωϊστικῶς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡς σοφοὶ ἐξηγηταὶ καὶ τοιουτοτρόπως ἀπεστερήθησαν τῆς ὑψηλῆς πνευματικῆς γνώσεως, ἡ ὁποία μορφοῦται εἰς τὴν καρδίαν μὲ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος· οὗτοι, κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, δὲν καυχῶνται διὰ τὴν καρδίαν των, ἀλλὰ διὰ τὸ πρόσωπόν των καὶ δικαίως ἀπορρίπτονται ὑπὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἡ ὁποία λέγει· «ἴσθι πεποιθὼς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐπὶ Θεῷ, ἐπὶ δὲ σῇ σοφίᾳ μὴ ἐπαίρου» (Παροιμ. γ' 5), δηλαδή, νὰ στηρίζῃς τὰς ἐλπίδας σου εἰς τὸν Θεόν, διὰ δὲ τὴν σοφίαν σου νὰ μὴ ὑπερηφανεύεσαι.

4. Πρόσεχε νὰ μὴ ὑπερηφανευθῇ ἡ καρδία σου, ἐξ αἰτίας μόνον τῆς ἐρμηνείας τῶν γραφικῶν νοημάτων, μὴ τυχὸν ὁ νοῦς σου περιπέσῃ εἰς πνεῦμα βλασφημίας. Ὅταν διαβάξης τὰς Ἀγίας Γραφάς, νὰ προσπαθῇς νὰ συλλαμβάνῃς τὰ βαθύτερα νοήματα,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΤ΄ (Να κάνουμε πράξη αυτά που διαβάζουμε)

διότι «όσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη» (Ρωμ. ιε' 4). Φρόντιζε νὰ μελετᾷς τὰ λόγια τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ ρυθμίζης, κατὰ Θεόν, τὰς πράξεις σου καὶ νὰ μὴ ἀπεραντολογῇς εἰς ὑψηλὰς σκέψεις καὶ ὑπερβατικά νοήματα, διότι ὑπάρχει κίνδυνος νὰ φουσκώσης ἀπὸ ὑπερηφάνειαν.

5. Ἐκεῖνος, ποὺ ἐγκαταλείπει τὴν προσπάθειαν νὰ ἐπιτύχῃ ἓνα τέλειον καὶ ἀκριβῆ, κατὰ Χριστόν, πρακτικὸν βίον καὶ στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῆς γυμνῆς γνώσεως, αὐτός, ἀντὶ διστόμου μαχαίρας, κρατεῖ ράβδον ἀπὸ καλάμι, ἢ ὅποια εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου, ὅπως λέγει ἡ Ἀγία Γραφή, θα τρυπήσῃ τὴν χεῖρα του καὶ θὰ χύσῃ μέσα εἰς τὴν πληγὴν τὸ δηλητήριον ποὺ ἔχει ἐκ φύσεως τὸ καλάμι, πρὶν προφθάσουν νὰ τὸν βλάψουν οἱ ἐχθροί.

6. Ὅσοι ἐξ αἰτίας, δῆθεν, τῶν ἀγώνων των, ὑπερηφανεύονται ἀπέναντι τῶν ἀμελεστέρων, αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην, ὅτι θὰ δικαιωθοῦν ἀπὸ τὰ σωματικά ἔργα. Ὅσοι δὲ καυχῶνται διὰ τὰς ὑψηλὰς θεολογικάς των γνώσεις ἐξευτελίζοντες αὐτούς, ποὺ δὲν γνωρίζουν, οὗτοι ἀσφαλῶς εἶναι περισσότερον ἀνόητοι ἐκείνων.

7. Χωρὶς τὰ ἔργα, μὲ τὰ ὅποια πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνος ἡ γνώσις, αὕτη δὲν ἔχει κανένα κῦρος, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι ἀληθινή, διότι εἰς ἐκάστην περίπτωσιν μόνον τὰ ἔργα ἐπικυρώνουν τὸ φρόνημα καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Πολλὰς φορὰς ἡ ἀμέλεια διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιβαλλομένων πράξεων συσκοτίζει καὶ αὐτὴν τὴν γνώσιν διότι ὅσων ἀνθρώπων αἱ ἐργασίαι παρεξέκλιναν ἀπὸ τὸν ὀρθὸν δρόμον, αὐτῶν ἀσφαλῶς καὶ αἱ ἐνθυμήσεις τοῦ ἀγαθοῦ, ἐν μέρει, θὰ φυγαδευθοῦν ἀπὸ τὴν ψυχὴν.

8. Σοφία δὲν εἶναι μόνον ἡ γνώσις τῆς ἀληθείας, τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἡ διερεύνησις τῆς φυσικῆς σχέσεως πραγμάτων καὶ ἐννοιῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις νὰ ὑπομένῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν κακίαν τῶν ἀδικούντων, ὥς νὰ πρόκειται περὶ ἰδικῆς του κακίας.

Ὅσοι παρέμειναν εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν τῆς σοφίας, τὴν θεωρητικὴν οὕτως εἰπεῖν, κατελήφθησαν ἀπὸ ὑπερηφάνειαν· ὅσοι ὁμως ἔφθασαν καὶ εἰς τὸ δεύτερον στάδιον τῆς σοφίας, τὸ πρακτικόν, αὐτοὶ ἀπέκτησαν τὴν τόσον ἀπαραίτητον ταπεινοφροσύνην.

Γ'. Ἐν τῷ Γερωντικῷ.

ΕΙΠΕ Γέρων· εἰσὶ τινες ἐν ἀμελείᾳ τὰς ἑαυτῶν ἡμέρας δαπανῶντες καὶ λόγῳ μὲν καὶ λογισμῷ ζητοῦσι σωθῆναι, ἔργῳ δὲ οὐκ ἐπιτηδεύουσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν Βίους τῶν Πατέρων ἀναγινώσκουσι, τὴν δὲ ταπείνωσιν τούτων καὶ ἀκτημοσύνην, ἐγκράτειάν τε καὶ ἀγρυπνίαν, καὶ εὐχὴν καὶ γονυκλισίαν, καὶ χαμευνίαν, καὶ ἡσυχίαν, καὶ λοιπὴν ἄσκησιν οὐ μιμούνται.

2. Ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν οἰήσει καὶ ἀμελείᾳ ψευδεῖς ποιοῦσι τοὺς τῶν Πατέρων Βίους, ἀδύνατον, λέγοντες, τινὰ ἄνθρωπον τοιαῦτα ὑπομεῖναι, μὴ λογιζόμενοι ὅτι ὅπου ὁ Θεὸς κατοικήσῃ διὰ τῆς τοῦ Βαπτίσματος Χάριτος καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, ὑπὲρ φύσιν τὰ πράγματα καὶ τὰ χαρίσματα γίνονται.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων εἶπεν· ὑπάρχουν μερικοί, ποὺ σπαταλοῦν τὰς ἡμέρας τῶν εἰς ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν. Αὐτοί, ἐνῷ ζητοῦν νὰ σωθοῦν μὲ τὰ λόγια καὶ τοὺς λογισμοὺς τῶν, ἐν τούτοις οὐδεμίαν ἔμπρακτον προσπάθειαν καταβάλλουν· οὗτοι μελετοῦν μὲν τοὺς Βίους τῶν Ἀγίων Πατέρων, δὲν μιμούνται ὅμως τὴν ταπείνωσιν τῶν, τὴν ἀκτημοσύνην, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν εὐχὴν, τὴν γονυκλισίαν, τὴν εἰς τὸ ἔδαφος ἐπίπονον κατάκλισιν, τὴν ἡσυχίαν, ὡς καὶ ὅλας τὰς ἀσκήσεις τῶν.

2. Τοῦναντίον αὐτοὶ μὲ τὴν ὑπερηφάνειάν τῶν καὶ τὴν ἀμέλειάν τῶν διαψεύδουν τοὺς Βίους τῶν Πατέρων καί, δικαιολογούμενοι, λέγουν, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ ὑπομείνῃ ἓνας ἄνθρωπος. Αὐτοὶ δὲν σκέπτονται, ὅτι ἐκεῖ ποὺ θὰ κατοικήσῃ ὁ Θεός, διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, εἶναι δυνατόν νὰ γίνουν καὶ νὰ πραγματοποιηθοῦν ὑπερφυσικά γεγονότα καὶ χαρίσματα.

Δ'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

Ἡ ΧΑΡΙΣ τῆς Νέας Διαθήκης μυστικῶς τῷ τῆς Παλαιᾶς κέκρυπται γράμματι· διὸ φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστίν ὁ οὖν νόμος, τῷ μὲν γράμματι παλαιοῦται καὶ γηράσκει καταργούμενος, τῷ δὲ πνεύματι νεάζει διὰ παντὸς ἐνεργούμενος· ἡ γὰρ Χάρις διὰ παντὸς ἀπαλαιώτος.

2. Τὴν Ἁγίαν ὅλην Γραφὴν, σαρκὶ διαιρεῖσθαι λέγομεν, καθάπερ τινὰ οὐσαν πνευματικὴν ὁ γὰρ τὸ ῥητὸν τῆς Γραφῆς εἰπὼν εἶναι σάρκα, τὸν δὲ ταύτης νοῦν πνεῦμα, ἥτοι ψυχὴν, τῆς ἀληθείας οὐχ ἀμαρτήσεται, σοφὸς δὲ προδήλως, ὁ τὸ μὲν φθειρόμενον ἀφείξῃ, ὅλος δὲ τοῦ ἀφθάρτου γενόμενος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΤ΄ (Να κάνουμε πράξη αυτά που διαβάζουμε)

3. Τοῖς σπουδαιοτέροις τῶν θείων Γραφῶν ἐπιμεληταῖς δύο ἔχων ἀναφαί νεται μορφὰς ὁ κατὰ τὸν Κύριον λόγος, τὴν μὲν κοινήν καὶ δημωδεστέραν, καὶ πολλοῖς θεατὴν, καθ' ἣν λέγεται, τό, εἶδομεν Αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, τὴν δὲ κρυφιωτέραν καὶ ὀλίγοις ἐφικτήν, τοῖς ἤδη κατὰ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τοὺς Ἀγίους Αποστόλους γεγονόσιν, ἐφ' ὧν ὁ Κύριος με τεμορφώθη, πρὸς δόξαν νικῶσαν τὴν αἴσθησιν, καθ' ἣν ἐστὶν ὥραϊος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

4. Τούτων δὲ τῶν δύο μορφῶν, ἡ μὲν προτέρα τοῖς εἰσαγομένοις ἐστὶν ἀρμόδιος, ἡ δὲ δευτέρα τοῖς κατὰ γνῶσιν, ὡς ἐφικτόν, τελειωθῶσιν ἀνάλογος.

5. Καὶ ἡ μὲν τῆς πρώτης παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐστὶν εἰκὼν, ἐφ' ἧς τὸ ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου θετέον, τῆς διὰ παθημάτων καθαιρούσης τοὺς πρακτικούς. 6. Ἡ δὲ τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου Παρουσίας ἐστὶ προδιατύπωσις, ἐφ' ἧς τὸ πνεῦμα νοεῖται, τῆς διὰ σοφίας τοὺς γνωστικούς μεταμορφώσεως πρὸς θέωσιν, ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ τοῦ Λόγου Μεταμορφώσεως ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου κατοπτρίζομένους.

7. Οταν περιφανῆς καὶ λαμπρὸς ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ γένηται Λόγος, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ λάμπει καθάπερ ὁ ἥλιος, τότε καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ φαίνεται λευκά, τουτέστι τὰ ῥήματα τῆς Ἀγίας τῶν Εὐαγγελίων Γραφῆς τρανὰ καὶ σαφεῖ, καὶ μηδὲν ἔχοντα κεκαλυμμένον, ἀλλὰ καὶ Μωϋσῆς καὶ Ηλίας μετ' αὐτοῦ παρα· γίνονται, ἡγουν οἱ τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν πνευματικώτεροι.

Ερμηνεία

Ἡ ΧΑΡΙΣ τῆς Καινῆς Διαθήκης εὐρίσκεται κεκρυμμένη, κατὰ τρόπον μυστικόν, εἰς τὰς σελίδας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει, ὅτι ὁ νόμος εἶναι πνευματικός. Ὁ Νόμος λοιπόν (τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ οἱ Προφῆται), καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικὴν γραμματικὴν διατύπωσιν παλαιοῦται καὶ γηράσκει, καταργούμενος ὑπὸ τῆς Νέας Χάριτος, (τῆς Καινῆς Διαθήκης)· καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ πνεῦμα, ἥτοι τὸ ὑπερφυσικὸν στοιχεῖον, παραμένει πάντοτε νέος καί, ὡς ἐκ τούτου, συνεχῆς πηγὴ πνευματικῆς ἐνεργείας. Διότι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ διὰ τοῦ Νόμου ἐκδηλουμένη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ποτὲ δὲν παλαιώνει.

2. Ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι ὁλόκληρος ἡ Ἀγία Γραφὴ διακρίνεται εἰς σάρκα καὶ εἰς πνεῦμα· αὐτὸς λοιπόν, ποὺ θὰ εἶπη, ὅτι αἱ λέξεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἶναι ἡ σάρκα, τὸ δὲ νόημα τῶν λέξεων αὐτῶν εἶναι τὸ πνεῦμα, ἡ ψυχὴ δηλαδὴ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, θὰ ἔχη διατυπώση μετὰ βεβαιότητος τὴν ἀλήθειαν. Χωρὶς δὲ οὐδεμίαν ἀντίρρησην σοφὸς εἶναι

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΤ΄ (Να κάνουμε πράξη αυτά που διαβάζουμε)

ἐκεῖνος, πὺν παραβλέπει τὸ φαινόμενον, δηλαδὴ τὴν λέξιν καὶ τὸ ξηρὸν γράμμα, καὶ στρέφει ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν του εἰς τὸ ἄφθαρτον στοιχεῖον τῆς Ἀγίας Γραφῆς, δηλαδὴ τὸ πνεῦμα.

3. Εἰς τοὺς σπουδαιοτέρους ἐρμηνευτὰς τῶν θείων Γραφῶν ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Κύριον λόγος (=διδασκαλία) τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἀποκαλύπτεται νὰ ἔχῃ δύο μορφάς. Ἡ μία εἶναι ἡ κοινὴ, ἡ δημώδης, καὶ τὴν βλέπουν οἱ πολλοί· κατὰ τὴν μορφήν αὐτὴν ὁ Κύριος «οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος» (Ησ. νγ' 2). Ἡ ἄλλη μορφή εἶναι ἡ μυστικωτέρα, ἡ προσιτὴ μόνον εἰς τοὺς ὀλίγους, πὺν ἠδυνήθησαν νὰ ὑψωθῶσιν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς χάριτος τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ δὴ τοῦ Πέτρου, τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωάννου, ἐνώπιον τῶν ὁποίων μετεμορφώθη ὁ Κύριος· ἡ ἐξαισία αὐτὴ μορφή νικῇ τὴν δύναμιν τῶν αἰσθήσεων καὶ καταυγάζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς δόξης τοῦ Κυρίου. Καὶ τὰ τὴν μορφήν αὐτὴν ὁ Κύριος ἀποκαλύπτεται «ῥαῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων» (Ψαλμ. μδ' 3).

4. Ἐξ αὐτῶν τῶν δύο μορφῶν ἡ μὲν πρώτη προσαρμόζεται πρὸς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τῶν ἀρχαρίων εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν· ἡ δευτέρα πάλιν μορφή προσιδιάζει εἰς ὅσους ἐτελειώθησαν κατὰ τὴν μυστικὴν γνῶσιν, ὅσον τὸ δυνατόν, καὶ οὕτως ἐπέτυχον τὴν ἀνωτάτην ἐπιθυμίαν των νὰ ἴδουν τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ζῶσιν εἰς αὐτήν.

5. Ἡ πρώτη μορφή εἶναι συμβολικὴ εἰκὼν τῆς πρώτης ἐπὶ γῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία διὰ τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου ἐπέτυχε νὰ καθαρῇ ἀπὸ πάντα ἐσωτερικὸν ρύπον τὰς ψυχὰς τῶν ἐνασχολουμένων μὲ τὴν πρᾶξιν τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς.

6. Ἡ δευτέρα πάλιν μορφή εἶναι εἰκὼν καὶ προδιατύπωσις τῆς ἀναμενομένης δευτέρας ἐνδόξου Παρουσίας τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἄνωθεν σοφίας ὁδηγεῖ τοὺς μνηθέντας εἰς τὴν ὑψηλὴν γνῶσιν πρὸς τὴν θέωσιν, κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὸ μέτρον τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν, οἱ ὁποῖοι εἶδον εἰς τὸ Θαβώρ, ὡς εἰς κάτοπτρον, μὲ ἀκάλυπτον τὸ πρόσωπον, τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μεταμορφωθέντος Λόγου. Ἡ πρώτη μορφή συνιστῇ τὴν ἐξωτερικὴν ἱστορίαν (πλοκὴ γεγονότων καὶ παθημάτων τοῦ Σωτῆρος) καὶ εἶναι ἡ σὰρξ τοῦ Εὐαγγελίου· ἡ δευτέρα συνιστᾷ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου.

7. Ὅταν πλέον ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθῇ λαμπρὸς καὶ ἔνδοξος εἰς τὰς ψυχὰς μας καὶ τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ λάμψῃ ὡς ὁ ἥλιος, τότε καὶ τὰ ἱμάτια του ἀναφαίνονται λευκά· ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἱμάτια αὐτά; Αὐταὶ αὗται αἱ λέξεις τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, τὰς ὁποίας ἀντιλαμβανόμεθα διὰ τοῦ ἐν ἡμῖν θείου φωτισμοῦ, χωρὶς πλέον νὰ ὑπάρχουν εἰς αὐτὰς σκιερὰ ἢ ἀκατάληπτα στοιχεῖα. Εἰς τὴν θείαν αὐτὴν ἀλλοίωσιν τῆς ψυχῆς μας,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΤ΄ (Να κάνουμε πράξη αυτά που διαβάζουμε)

τὴν ὁμοιάζουσιν μετὰ τὴν Μεταμόρφωσιν, καταφθάνουν ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἥλιος, δηλαδὴ οἱ πνευματικώτεροι ἄνδρες τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν.

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ οἱ Γέροντες, ὅτι ταῦτα ἐστὶν ἃ ζητεῖ ὁ Θεὸς παρὰ Χριστιανοῖς ἵνα τις ὑποταγῇ ταῖς θείαις Γραφαῖς, καὶ τὰ λεκτέα πρακτέα σπουδάσῃ ἐνδείξασθαι, καὶ πείθεται τοῖς Ἡγουμένοις καὶ τοῖς πνευματικοῖς πατράσιν.

2. Ἡρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ἀμμοῦν ὁ τῆς Ραϊθού, τὸν Ἀββᾶν Σισῶην λέγων· ὅταν ἀναγινώσκω τὴν Γραφήν, θέλει ὁ λογισμὸς μου φιλοκαλῆσαι λόγον, ἵνα ἔχω εἰς ἐπερώτημα. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρον· οὐκ ἔστι χρεία, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγωνίσαι ἐκ τῆς καθαρότητος τοῦ νοὸς κτήσασθαι σεαυτῷ καὶ τὸ ἀμεριμνεῖν καὶ τὸ λέγειν.

Ερμηνεία

ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ Γέροντες ἔλεγον, ὅτι αὐτά, ποὺ ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦς Χριστιανοῦς εἶναι τὰ ἐξῆς: Νὰ ὑποταχθῇ ὁ Χριστιανὸς εἰς τὰς θείας Γραφάς, διότι δι' αὐτῶν ἐκφράζεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· νὰ φροντίσῃ νὰ μεταβάλῃ εἰς ἔργα αὐτά, ποὺ μελετᾷ εἰς τὰς θείας Γραφάς. Καὶ, τέλος, νὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς Ἡγουμένους καὶ πνευματικοὺς Πατέρας.

2. Ο Αββᾶς Ἀμμοῦν, ποὺ ἡσκήτευεν εἰς Ραϊθῷ, ἠρώτησε τὸν Αββᾶν Σισῶην:

- Ὅταν μελετῷ ἓνα ἱερὸν βιβλίον, ὁ λογισμὸς μου με προτρέπει νὰ συνθέσω ὥραϊον λόγον, διὰ νὰ τὸν ἔχω ὡς ἀπάντησιν, ὅταν με ἐρωτοῦν. Τί νὰ κάμω;

Ὁ Αββᾶς Σισῶης ἀπήντησεν:

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀσχολῇσαι μετὰ αὐτά· ἀπ' ἐναντίας νὰ ἀγωνισθῇς, ὥστε μετὰ τὴν καθαρότητα τοῦ νοὸς σου νὰ ἀποκτήσῃς καὶ τὴν ἀνωτέραν πνευματικὴν γαλήνην καὶ ἡρεμίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄνωθεν σοφίαν, διὰ νὰ ὁμιλῇς καὶ νὰ ἀπαντᾷς ψυχοφελῶς.

ΣΤ. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΔΕΛΦΕ, γνωστικὸν σεαυτὸν ἀποκαλεῖς; ἐκ τῶν ἔργων σου ἐπίγνωθι σαυτόν· ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ γνῶσις χωρὶς ἐργασίας νεκρά

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΤ΄ (Να κάνουμε πράξη αυτά που διαβάζουμε)

ἐστι. Καὶ πλάνη μὲν ἀνδρί, τὸ μὴ εἶ· δέναι τὰς Γραφάς, δισσῶς δὲ πλανᾶται, ἐπιστάμενος καὶ καταφρονῶν.

Ερμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, ὀνομάζεις τὸν ἑαυτὸν σου γνωστικόν (μορφωμένον πνευματικῶς); Ἀπὸ τὰ ἔργα σου θὰ ἀντιληφθῇς τὴν πραγματικότητα αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ· διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα εἶναι νεκρόν, χωρὶς τὸ πνεῦμα, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ξηρὰ γνῶσις, χωρὶς τὰ ἀνάλογα πνευματικὰ ἔργα, εἶναι νεκρὰ καὶ ἀνωφελής. Ἐὰν δὲ εἶναι πλάνη δι' ἓνα Χριστιανὸν νὰ μὴ γνωρίζῃ τὴν Γραφήν, εἶναι διπλῇ πλάνη, ὅταν γνωρίζῃ μὲν τὴν Γραφήν, πλὴν ὅμως τὴν καταφρονεῖ, μὴ ἐφαρμόζων τὰ διδάγματα αὐτῆς εἰς τὴν ζωὴν του.

Ζ'. Τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ.

ΤΟΙΣ λόγοις τῶν μυστηρίων, τῶν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ μὴ προσεγγίσης, χωρὶς εὐχῆς καὶ αἰτήσεως τῆς παρὰ Θεοῦ βοηθείας, ἀλλ' εὐχόμενος λέ- γε, Κύριε, δός μοι λαβεῖν αἴσθησιν τῆς δυνάμεως τῆς ἐν αὐτοῖς. Τὴν γὰρ εὐχὴν λογίζου εἶναι κλεῖδα τῶν νοημάτων τῶν ἀληθινῶν τῶν ἐν ταῖς θείαις Ασφαλισμένων Γραφαῖς.

Ερμηνεία

ΝΑ ΜΗ ἐπιχειρῇς νὰ κατανοήσης τὴν διδασκαλίαν τῶν μυστηρίων καὶ τῶν δογμάτων τῆς Ἀγίας Γραφῆς δι' ἀπλῆς ἀναγνώσεως, χωρὶς προηγουμένως νὰ προσεύχῃσαι καὶ νὰ ἐπιζητῇς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ λέγων· «Κύριέ μου, χάρισέ μου τὴν ἰκανότητα νὰ ἀντιληφθῶ τὴν πνευματικὴν δύναμιν, πὺ ἐμπεριέχεται εἰς αὐτά». Νὰ ἔχῃς ὑπ' ὄψιν σου πάντοτε, ὅτι ἡ εὐχή, πρὸ τῆς ἀναγνώσεως, εἶναι τὸ κλεῖδι τῶν ἀληθινῶν νοημάτων, πὺ εὐρίσκονται ἀσφαλισμένα ὑπὸ τὸ γράμμα τῶν θείων Γραφῶν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΖ'

(Να μην υπερηφανευόμαστε για την κατανόηση της Γραφής)

Ὅτι οὐ δεῖ ἐξ ὑπερηφανίας πολυπραγμονεῖν τὰ ὑψηλὰ τῆς Γραφῆς, καὶ τὰ δογματικὰ καὶ ἀπόκρυφα ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ περιεργάζεσθαι κρίματα.

Δεν πρέπει κινούμενοι ἀπὸ ὑπερηφάνειαν νὰ πολυπραγμονῶμεν περὶ τὰ ὑψηλὰ νοήματα τῆς Γραφῆς καὶ περὶ τὰ δογματικὰ καὶ ὑπέρτερα τῆς λογικῆς ἢ νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἐννοήσωμεν τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ.

Α'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΛΘΟΝ ποτε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ζήνωνα ἀδελφοί, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν εἰπόντες τί ἐστὶ τὸ ἐν Ἰῶβ γεγραμμένον «οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐναντίον Αὐτοῦ»;

2. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων ἀφῆκαν οἱ ἄνθρωποι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν οὐρανίων ἐρευνῶσιν, αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία τοῦ λόγου· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μόνος ἐστὶ καθαρὸς, διὰ τοῦτο εἶπεν ἡ Γραφή, οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐνώπιον αὐτοῦ.

3. Ἀδελφός τις ἐξ Αἰγύπτου διὰ τινὰ χρεῖαν ἀπῆλθεν ἐπὶ ξένης, καὶ κατέλυσε πρὸς τινὰ Ἀναχωρητὴν ἔχοντα ἀγάπην καὶ δεχόμενον πολλούς. Καὶ ἀνήγ· γειλεν ὁ ἀδελφὸς τῷ Ἀναχωρητῇ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένου· ὁ δὲ ἀκούσας, ἔπεθύμησε τοῦτον ἰδεῖν.

4. Καὶ μετὰ τὸ ὑποστρέψαι τὸν ἀδελφόν, ἦλθε κακεῖνος μετ' ὀλίγον εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν ἀδελφόν ἐκεῖνον· ὁ δὲ ἀπήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα. Καὶ πρῶτον εἰσελθὼν ὁ ἀδελφὸς ἀνήγγειλεν αὐτῷ περὶ τοῦ Ἀναχωρητοῦ, εἰπὼν, ὅτι μέγας ἄνθρωπος ἐστὶ, καὶ πολλὴν ἀγάπην καὶ τιμὴν ἔχει εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ· ἐδέξατο οὖν αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν μετὰ χαρᾶς, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐκάθισαν.

5. Ἡρξάτο οὖν λαλεῖν ὁ Ἀναχωρητὴς ἀπὸ τῆς Γραφῆς περὶ πνευματικῶν καὶ οὐρανίων, ὁ δὲ Γέρων ἔστρεφε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ. Ὁ δὲ ἱκανὴν ὥραν προσκαθεσθεὶς καὶ ἰδὼν ὅτι οὐ λαλεῖ μετ' αὐτοῦ, λυπηθεὶς ἐξῆλθε, καὶ λέγει τῷ ἀδελφῷ, τῷ ἐνεγκόντι αὐτόν· εἰς μάτην ἐποίησα ὅλην τὴν ἀποδημίαν ταύτην, ἦλθον γὰρ πρὸς τὸν Γέροντα καὶ ἰδοὺ οὐ θέλει λαλῆσαι μετ' ἐμοῦ. 6. Εἰσῆλθε δὲ ὁ ἀδελφὸς πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα καὶ λέγει αὐτῷ Ἀβ· βᾶ, εἰπὼν σοι ὅτι διὰ σὲ ἦλθεν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΖ' (Να μην υπερηφανευόμαστε για την κατανόηση της Γραφής)

ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὁ μέγας, καὶ διατί οὐκ ἐλάλη· σας μετ' αὐτοῦ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων αὐτὸς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ οὐρά νια λαλεῖ, ἐγὼ δὲ ἐκ τῶν κάτω εἰμί, καὶ ἐπίγεια λαλῶ· εἰ οὖν ἐλάλησέ μοι περὶ παθῶν ψυχῆς, ἐγὼ ἂν ἀπεκρινάμην αὐτῷ, εἰ δὲ περὶ πνευματικῶν, ἐγὼ ταῦτα οὐκ ἐπίσταμαι.

7. Εξελθὼν οὖν ὁ ἀδελφὸς εἶπε τῷ Ἀναχωρητῇ ὁ Γέρων οὐ ταχέως ἀπὸ Γραφῆς λέγει, ἀλλ' ἐάν τις περὶ παθῶν ψυχῆς αὐτὸν ἐρωτᾷ, ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ δὲ κατανυγείς, εἰσηλθε πάλιν πρὸς τὸν Γέροντα καὶ λέγει αὐτῷ· τί ποιήσω, Ἀββά, ὅτι κυριεύουσί μου τὰ πάθη τῆς ψυχῆς;

8. Τότε ὁ Γέρων προσέσχεν αὐτῷ καὶ εἶπε· νῦν καλῶς ἦλθες, νῦν ἄνοιξόν σου τὸ στόμα περὶ τούτων καὶ πληρώσω ἀγαθῶν καὶ ὁμίλησαν ἱκανῶς. Ὁ δὲ Ἀναχωρητής, πολλὰ ὠφεληθεὶς, εἶπεν ὄντως αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδός, καὶ εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ ὅτι τοιούτῳ Ἀγίῳ συντυχεῖν ἡξιώθην καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν.

9. Εἶπε Γέρων· ἐάν ρῆμα τῆς Γραφῆς ἀνέλθῃ ἐπὶ καρδίαν ἀδελφοῦ, καθὴ μένου ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ ἐπιδράμῃ τῷ ρήματι μήπω φθάσας εἰς μέτρον μέγα, μηδὲ ὑπὸ Θεοῦ ἐλκόμενος, δεικνύουσιν αὐτῷ οἱ δαίμονες τὸ ρητὸν ὡς βούλονται, ἵνα ἢ εἰς αἵρεσιν ἢ εἰς οἵησιν αὐτὸν ἐμβάλωσιν.

10. Ἡρώτησέ τις τὸν Ἀββᾶν Σωσίπατρον λέγων· δός μοι ἐντολήν, Ἀββά, καὶ φυλάξω αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ μὴ εἰσέλθῃ γυνὴ εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ μὴ ἀναγνῶς ἀπόκρυφα.

11. Ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος, ἀτενίσας πρὸς τὸ βάθος τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων, ἤτησε λέγων Κύριε, πῶς τινες μὲν ὀλιγόβιοι ἀποθνήσκουσι, τινὲς δὲ ὑπερῶς γηρῶσι; καὶ διατί τινὲς μὲν πένονται, ἄλλοι δὲ πλουτοῦσι; καὶ πῶς ἄδικοι μὲν πλουτοῦσι, δίκαιοι δὲ πένονται;

12. Ἦλθε δὲ αὐτῷ φωνὴ λέγουσα Ἀντώνιε, σεαυτῷ πρόσεχε, ταῦτα δὲ κρίματα τοῦ Θεοῦ εἰσι καὶ οὐ συμφέρει σοὶ αὐτὰ μαρθάνειν.

13. Παρέβαλόν ποτε Γέροντες τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, ἦν δὲ ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ μετ' αὐτῶν· θέλων δὲ ὁ Γέρων δοκιμάσαι αὐτούς, παρεβάλλετο ρῆμα ἐκ τῆς Γραφῆς, καὶ ἤρξατο ἀπὸ τῶν μικροτέρων ἐρωτῶν τί ἐστὶ τὸ ρῆμα τοῦτο, καὶ - καστός ἔλεγε κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, ὁ δὲ Γέρων ἀπεκρίνατο πρὸς ἕκαστον, οὐ πω εὔρες.

14. Ὑστερον δὲ πάντων λέγει καὶ τῷ Ἀββᾷ Ἰωσήφ σὺ πῶς λέγεις εἶναι τὸν λόγον τοῦτον; Καὶ ἀπεκρίθη· ἐγὼ οὐκ οἶδα. Λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος ὅντως ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ εὔρε τὴν ὁδόν, ὅτι εἶπεν οὐκ οἶδα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΖ΄ (Να μην υπερηφανευόμαστε για την κατανόηση της Γραφής)

15. Διηγήσατο ὁ Ἀββᾶς Δανιήλ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, ὅτι οὐδέποτε ἤθελε λαλῆσαι τίποτε ζήτημα γραφικόν, καίπερ δυνάμενος λαλῆσαι, εἰ ἤθελεν ἄλλ' οὐδὲ ἐπιστολὴν ταχέως ἔγραφεν. Οτε δὲ ἤρχετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ χρόνου, ὀπίσω τοῦ στύλου ἐκαθέζετο, ἵνα μηδεὶς ἴδῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἢ αὐτὸς πρόσχη τινί.

16. Συνήχθησαν ποτε οἱ Πατέρες τῆς Σκήτεως περὶ τοῦ Μελχισεδέκ, καὶ ἐπελάθοντο καλέσαι καὶ τὸν Ἀββᾶν Κόπριν ὕστερον δὲ καλέσαντες αὐτόν, πρῶ- των περὶ τούτου.

17. Ὁ δὲ τύψας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς, εἶπεν· οὐαὶ σοι, Κύπρι, οὐαὶ σοι, Κύπρι, ὅτι ἃ ἐνετείλατό σοι ὁ Θεὸς ἐγκατέλιπες, καὶ ἃ οὐ ζητεῖ παρὰ σοῦ ἐρευνᾷς. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοὶ ταῦτα ἔφυγον εἰς τὰ κελλία αὐτῶν.

18. Ἀδελφός τις ἦλθε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν τῆς Φέρμης, καὶ ἤρξατο λαλεῖν καὶ ἐξετάζειν πράγματα, ὧν οὐπω τὴν ἐργασίαν ἐποίει. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων οὐπω εὗρες τὸ πλοῖον, οὐδὲ τὰ σκεύη ἔλαβες, καὶ πρὸ τοῦ πλευσαι, ἤδη εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἀπῆλθες; πρῶτον ποιήσον τὸ ἔργον καὶ τότε ἔρχη εἰς ἃ νῦν λαλεῖς.

Ερμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἀββᾶν Ζήνωνα μερικοὶ ἀδελφοὶ καὶ τοῦ ὑπέβαλαν τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν:

-Τί σημαίνει, Ἀββᾶ, αὐτὸ ποὺ γράφεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ· «οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐναντίον Αὐτοῦ»; (Ἰώβ ιε' 15).

2. Ὁ Γέρων ἀπήντησεν :

Οἱ ἄνθρωποι ἔπαυσαν νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἔρευναν τῶν οὐρανῶν. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ρητοῦ, ποὺ ἐζητήσατε, εἶναι: «μόνον ὁ Θεὸς εἶναι καθαρὸς». Δι' αὐτὸ εἶπεν ἡ Γραφή, ὅτι ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι καθαρὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

3. Ἕνας ἀδελφὸς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐπῆγεν εἰς ξένον μέρος διὰ μίαν ὑπόθεσιν του. Εἰς τὸ ξένον αὐτὸ μέρος παρέμεινε φιλοξενούμενος ἐνὸς Ἀναχωρητοῦ, ποὺ διεκρίνετο διὰ τὴν ἀγάπην του καὶ ἐφιλοξένει πολλούς. Κατὰ τὴν συζήτησιν ὁ ἀδελφὸς ὁμίλησεν εἰς τὸν Ἀναχωρητὴν περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένου. Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ἀναχωρητὴς ἐπεθύμησε νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΖ΄ (Να μην υπερηφανευόμαστε για την κατανόηση της Γραφής)

4. Αφοῦ ἐπέστρεψεν ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν χώραν του, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν ἦλθε καὶ ὁ Ἀναχωρητὴς εἰς τὴν Αἴγυπτον, πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐκεῖνον. Ὁ ἀδελφὸς τὸν ἐφιλοξένησε καὶ τὸν ὠδήγησε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα. Αἰσθῆναι πρῶτος εἰς τὸ κελλί τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος, τοῦ ἀνέφερε περὶ τοῦ Ἀναχωρητοῦ, ὅτι εἶναι σπουδαῖος ἄνθρωπος, ὅτι τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν τιμοῦν εἰς τὴν χώραν του καὶ τὰ τοιαῦτα. Κατόπιν τῶν συστάσεων αὐτῶν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ἐδέχθη μὲ χαρὰν τὸν Ἀναχωρητὴν καὶ ἀφοῦ ἀντήλλαξαν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἐκάθισαν.

5. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀναχωρητὴς ἄρχισε νὰ ὁμιλῇ, ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, περὶ πνευματικῶν καὶ οὐρανίων ζητημάτων. Ἐνῷ ὁμιλεῖ ὁ Ἀναχωρητὴς, ὁ Γέρων ἔστρεφεν ἄλλοῦ τὸ πρόσωπόν του καὶ δὲν τοῦ ἔδιδεν οὐδεμίαν ἀπάντησιν. Ὁ Ἀναχωρητὴς, ἀφοῦ παρέμεινεν ἐπ' ἄρκετὸν διάστημα, χωρὶς νὰ τοῦ εἴπῃ οὔτε μίαν λέξιν ὁ Γέρων, ἐλυπήθη καὶ ἐβγήκεν ἀπὸ τὸ κελλίον καὶ λέγει εἰς τὸν ἀδελφόν, ὁ ὁποῖος τὸν ὠδήγησεν ἕως ἐκεῖ:

—Ματαίως ἔκαμα ὅλο αὐτὸ τὸ ταξίδι, διότι ἦλθα πρὸς τὸν Γέροντα καὶ δὲν θέλει νὰ συζητήσῃ μαζί μου.

6. Λυπημένος ὁ ἀδελφὸς εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὸ κελλίον καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα:

Ἀββᾶ, σοῦ ἐτόνισα, ὅτι πρὸς χάριν σου ἦλθεν αὐτὸς ὁ σπουδαῖος ἄνθρωπος· διατί λοιπὸν δὲν συνωμίλησες μαζί του;

—Τέκνον μου ἀπήντησεν ὁ Γέρων ὁ Ἀναχωρητὴς εἶναι ἐκ τῶν σπουδαίων ἀνθρώπων καὶ ὁμιλεῖ περὶ οὐρανίων πραγμάτων· ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀπὸ χαμηλὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁμιλῶ δι' ἐπίγεια πράγματα.

Ἐὰν λοιπὸν μοῦ ὁμιλεῖ περὶ παθῶν ψυχῆς, ἐγὼ θὰ ἠμποροῦσα νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Τὰ πνευματικὰ ὅμως, περὶ τῶν ὁποίων μοῦ ὠμίλησε, ἐγὼ, ὡς ὑψηλὰ, δὲν τὰ γνωρίζω.

7. Μετὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτὴν ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς καὶ λέγει εἰς τὸν Ἀναχωρητὴν :

—Ὁ Γέρων δὲν συζητεῖ εὐκόλως διὰ ζητήματα τῆς Γραφῆς· ὅταν ὅμως τὸν ἐρωτοῦν περὶ παθῶν τῆς ψυχῆς, τότε προθύμως ἀπαντᾷ. Κατόπιν τῆς πληροφορίας αὐτῆς τοῦ ἀδελφοῦ κατενύγη ὁ Ἀναχωρητὴς, καὶ εἰσῆλθεν ἐκ δευτέρου εἰς τὸ κελλί τοῦ Γέροντος, ἐρωτῶν αὐτὸν μὲ ταπείνωσιν:

—Τί νὰ κάμω, Ἀββᾶ, διότι με κυριεύουν τὰ πάθη τῆς ψυχῆς;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΖ' (Να μην υπερηφανευόμαστε για την κατανόηση της Γραφής)

8. Ο Γέρων με ένθουσιασμόν λέγει:

Τώρα ἤλθες, ὅπως πρέπει ὁμίλησέ μου δι' αὐτὰ καὶ θὰ σὲ πλουτίσω με πνευματικὰ ἀγαθὰ (δηλαδή με ψυχωφελεῖς ἀπαντήσεις). Πράγματι λοιπὸν ἤρχισε μεταξύ τῶν δύο μία μακρὰ καὶ ὠφέλιμος συζήτησις περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀντιμετωπίσεως των. Κατὰ τὸ τέλος τῆς συζητήσεως αὐτῆς κατευχαριστημένος ὁ Ἀναχωρητὴς καὶ ὠφελημένος ἐξ αὐτῆς εἶπε:

- Πράγματι αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς καὶ εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι ἡξιώθην νὰ συναντήσω ἓνα τοιοῦτον Ἅγιον. Οὕτω δὲ ἱκανοποιημένος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του.

9. Ἐνας Γέρων εἶπεν: Ἐὰν ἓνας ἀδελφός, τὴν στιγμὴν ποὺ κάθεται εἰς τὸ κελλίον του, ἐνθυμηθῇ ἓνα ρητὸν τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ προσπαθήσῃ μόνος του νὰ τὸ ἐρμηνεύσῃ, περιστρέφων αὐτὸ εἰς τὴν σκέψιν του, χωρὶς νὰ ἔχῃ φθάσει εἰς μέτρον τελειότητος, ἢ νὰ τὸν ἔχῃ τραβήξῃ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, διατρέχει μέγιστον κίνδυνον· οἱ δαίμονες παρουσιάζουν τὸ ρητόν, ὅπως αὐτοὶ θέλουν, καὶ ρίπτουν οὕτω τὸν τοιοῦτον ἢ εἰς αἵρεσιν ἢ ὑπέρμετρον ὑπερηφάνειαν.

10. Παρακάλεσε κάποιος τὸν Ἀββᾶν Σωσίπατρον:

- Ἀββᾶ μου, δῶσε μου μίαν ἐντολήν, διὰ νὰ τὴν ἐφαρμόσω εἰς τὴν μοναχικὴν μου ζωήν.

Καὶ ὁ Ἀββᾶς Σωσίπατρος ἀπήντησε :

Νὰ προσέξῃς νὰ μὴ εἰσέλθῃ γυναῖκα εἰς τὸ κελλί σου καὶ νὰ μὴ διαβάσῃς ποτὲ Ἀπόκρυφα βιβλία.

11. Ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος, ἀναλογισθεὶς μετὰ δέους τὸ βάθος τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ, παρακάλεσε τὸν Θεὸν νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ μερικὰς ἀπορίας.

Κύριε ἔλεγε-διατί μερικοὶ ἀποθνήσκουν εἰς μικρὰν ἡλικίαν, ἐνῶ ἄλλοι εἰς βαθύτατον γῆρας; Διατί ἄλλοι εἶναι πτωχοὶ καὶ ἄλλοι πλούσιοι; Διατί οἱ μὲν ἄδικοι πλουτοῦν καὶ εὐτυχοῦν, ἐνῶ οἱ δίκαιοι-οἱ πεινοῦν καὶ ὑποφέρουν;

12. Ἦλθε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν φωνὴ λέγουσα:

- Ἀντώνιε, πρόσεχε τὸν ἑαυτὸν σου, διότι αὐτὰ εἶναι ἀνεξερεῦνητοι κρίσεις τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν εἶναι ψυχικόν σου συμφέρον ἢ ἐνασχόλησις με αὐτά.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΖ' (Να μην υπερηφανευόμαστε για την κατανόηση της Γραφής)

13. Μερικοί Γέροντες Ασκηταί ἐπεσκέφθησαν κάποτε τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον μαζί των ἦτο καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ. Θέλων ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος νὰ τοὺς δοκιμάσῃ, τοὺς εἶπε μίαν φράσιν ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ ἄρχισε νὰ τοὺς ἐρωτᾷ, ἀπὸ τοὺς νεωτέρους πρὸς τοὺς μεγαλύτερους, ποία εἶναι ἡ σημασία τῆς φράσεως. Ἐκαστος λοιπὸν ἀπαντοῦσε διαφορετικὰ, ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς του ικανότητος. Εἰς ὅλους ὁ Γέρων ἀπαντοῦσε «δὲν εὔρες τὴν σημασίαν του ἀκόμῃ».

14. Τελευταῖον ἐξ ὅλων ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἰωσήφ: -Σύ, πῶς ἐρμηνεύεις τὴν φράσιν αὐτήν, Ἀββᾶ;

Ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ ἀπήντησεν:

-Ἐγὼ δὲν γνωρίζω.

Καὶ τότε, μὲ ἐνθουσιασμόν, προσέθεσεν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος: -Πράγματι ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ ἀνεκάλυψε τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος, διότι εἶπε «δὲν γνωρίζω».

15. Ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ διηγήθη περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου ὅτι ἀπέφευγε πάντοτε νὰ ὁμιλῇ περὶ ζητημάτων τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἂν καὶ εἶχε τὴν δύναμιν, ἐὰν ἤθελεν, οὔτε καὶ εὐκόλως ἔγραφεν ἐπιστολὴν (εἰς ὅσους ἐζήτουν τὴν ἐπίλυσιν ἀποριῶν). Ὅταν δὲ ἤρχετο, κατ' ἀραιὰ διαστήματα, εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Σκήτης, παρέμενε κρυμμένος, πίσω ἀπὸ μίαν κολώναν, διὰ νὰ μὴ τὸν ἴδῃ κανεὶς καὶ τὸν προσέξῃ ἐκ σεβασμοῦ, ἢ καὶ αὐτὸς προσέξῃ κανένα ἀποσπώμενος ἀπὸ τὴν ἱερότητα τῆς ἀκολουθίας.

16. Κάποτε συνεκεντρώθησαν οἱ Πατέρες τῆς Σκήτης, διὰ νὰ ἀσχοληθοῦν περὶ τὴν μελέτην τοῦ Μελχισεδέκ, περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρει, ὡς γνωστόν, ἡ Ἀγία Γραφή (Γεν. ιδ' 18-20, Ψαλμ. ρθ' 4, Εβρ. ζ' 1-20). Ελησμόνησαν ὁμως νὰ καλέσουν καὶ τὸν Ἀββᾶν Κύπριν. Ὑστερον τὸν ἐκάλεσαν, ὅταν δὲ προσῆλθε τὸν ἠρώτησαν σχετικῶς.

17. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Ἀββᾶς Κύπρις ἐκτύπησε τρεῖς φορὰς τὸ στόμα του, καὶ εἶπεν· «ἀλλοίμονόν σου, Κύπρι, ἀλλοίμονόν σου Κύπρι, διότι ἄφησες αὐτά, ποὺ σὲ διέταξεν ὁ Θεός, καὶ ἐρευνᾷς αὐτά, ποὺ δὲν σοῦ ζητεῖ». Μόλις τὸν ἤκουσαν οἱ ἄλλοι Πατέρες, ἀντελήφθησαν τὴν σημασίαν των καὶ ἔφυγον διὰ τὰ κελλία των.

18. Κάποτε ἓνας ἀδελφὸς ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον, ποὺ ἠσκήτευεν εἰς τὴν Φέρμην. Ἀμέσως δὲ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ ἐρευνα ζητήματα, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἐφήρμοσεν εἰς τὴν ζωὴν του. Τότε ὁ Γέρων τοῦ λέγει :

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΖ΄ (Να μην υπερηφανευόμαστε για την κατανόηση της Γραφῆς)

-Σύ, τέκνον μου, δὲν εὐρήκεις ἀκόμη τὸ πλοῖον οὔτε ἔχεις ἐτοιμάσει τὰς ἀποσκευάς σου· πρὶν λοιπὸν ἀκόμη ταξιδεύσης, πῶς ὁμιλεῖς, ὡς νὰ εὐρίσκεσαι εἰς τὴν πόλιν, διὰ τὴν ὁποίαν προορίζεσαι; Κάμε πρῶτα τὸ ἔργον σου, ὡς Μοναχοῦ, καὶ τότε ἔρχεσαι εἰς αὐτά, ποὺ τώρα συζητεῖς.

Β΄. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

Ὁ ἀγαπῆσαι τὸ περιεργάζεσθαι τὴν Γραφήν, τίκτει τὴν ἔχθραν καὶ τὴν ἔριν· τὸ δὲ κλαίειν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν, φέρει τὴν εἰρήνην.

2. Ἀμαρτία γάρ ἐστι Μοναχῷ καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ καταλιμπάνοντι τὰς ἐαυτοῦ ἁμαρτίας, καὶ περιεργαζομένῳ τὴν Γραφήν.

3. Οστις παρέχει τὴν καρδίαν ἐαυτοῦ, ὅτι πῶς εἶπεν ἡ Γραφή οὕτως ἢ οὕτως, πρὶν ἐαυτὸν κτήσεται, ὁ τοιοῦτος καρδίαν περιέργον ἔχει καὶ αἰχμαλῶ σίαν σφοδράν.

4. Οστις γρηγορεῖ περὶ τοῦ μὴ αἰχμαλωτισθῆναι, ἀγαπᾷ τὸ παραρρίπτειν ἐαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀεὶ.

5. Μὴ ζητήσης τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ, ἐν ὅσῳ εὖχη Αὐτῷ περὶ βοηθείας, ἵνα ἔλθῃ σοι καὶ σῶσῃ σε ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τὰ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἀφ' ἐαυτῶν ἔρχονται, ἐὰν ὁ τόπος ἀκίβδηλος καὶ ἀγνὸς γένηται.

6. Οστις στηρίζει ἐαυτὸν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ γνώσει, καὶ κατέχει τὸ θέλημα αὐτοῦ, κτᾶται τὴν ἔχθραν, καὶ ἐκτὸς τοῦ πνεύματος, τοῦ φέροντος τὴν λύπην τῇ καρδίᾳ, οὐ δύναται εἶναι.

7. Οστις ὁρᾷ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς κατὰ τὴν ἰδίαν γνώσιν, καὶ ἐπιστηρίζει ἐαυτὸν ἐπ' αὐτῆς, ὅτι οὕτως ἐστίν, ὁ τοιοῦτος ἀγνοεῖ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν πλοῦτον Αὐτοῦ.

8. Ὁ δὲ βλέπων καὶ λέγων· οὐκ οἶδα, ἄνθρωπός εἰμι, τὴν δόξαν τῷ Θεῷ παρέχει, καὶ εἰς τὸν τοιοῦτον ὁ πλοῦτος τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ, κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν λογισμόν.

Ερμηνεία

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΖ΄ (Να μην υπερηφανευόμαστε για την κατανόηση της Γραφής)

Η ΕΠΙΘΥΜΙΑ διὰ τὴν φιλοπερίεργον ἔρευναν τῆς Ἀγίας Γραφῆς γεννᾷ τὴν ἔχθραν καὶ τὴν φιλονικίαν μεταξύ τῶν παρερμηνευόντων αὐτὴν τὸ νὰ κλαίῃ ὁμῶς κανεὶς διὰ τὰς ἁμαρτίας του φέρει τὴν εἰρήνην.

2. Εἶναι ἁμαρτία νὰ κάθεται ὁ Μοναχὸς εἰς τὸ κελλίον του, νὰ παραμένῃ ἀμετανόητος διὰ τὰς ἁμαρτίας του καὶ νὰ ἐνασχολῆται μόνον μὲ τὴν φιλοπερίεργον ἔρευναν τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

3. Ὅποιος ἀφήνει ἐλευθέραν τὴν καρδίαν του εἰς τὴν διερεύνησιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν διαφόρων χωρίων τῆς Γραφῆς, διερωτώμενος τί σημαίνει τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο, πρὶν ἀκόμῃ κερδίσῃ εἰς Χριστὸν τὸν ἑαυτὸν του, ὁ τοιοῦτος πάσχει ἀπὸ ἄσκοπον καὶ ἀνωφελή περιέργειαν καὶ εἶναι ἀξιολύπητος αἰχμάλωτος.

4. Ὅποιος ἀγρυπνεῖ, διὰ νὰ μὴ αἰχμαλωτισθῇ, προτιμᾷ νὰ ρίπτῃ μὲ ταπείνωσιν τὸν ἑαυτὸν του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐπιζητῶν πάντοτε τὸ ἔλεός Του.

5. Μὴ ζητήσης νὰ κατανοήσης τὰς ὑψηλὰς λεπτομερείας τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὸν παρακαλῇς νὰ σὲ βοηθήσῃ καὶ νὰ ἔλθῃ νὰ σὲ σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· διότι ὅλα τὰ ἀφορῶντα τὸν Θεὸν ἔρχονται μόνον τῶν, ἐὰν ὁ τόπος, ποὺ θὰ τὰ δεχθῇ, δηλαδὴ ἡ καρδιά, καταστῇ ἀγνὴ καὶ καθαρὰ.

6. Ὅποιος στηρίζεται εἰς τὰς γνώσεις του καὶ κάμνει τὸ θέλημά του, ἀποκτᾷ ἔχθραν εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ δὲν δύναται νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ πνεῦμα, ποὺ φέρει λύπην εἰς τὴν καρδίαν του.

7. Ἐκεῖνος, ποὺ μελετᾷ ἐπιφανειακῶς τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς καὶ τοὺς ἐρμηνεύει κατὰ τὴν γνώμην του καὶ κρίνει τὸν ἑαυτὸν του, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐρμηνευομένων, ὅτι εἶναι ἐν τάξει, ὁ τοιοῦτος ἀσφαλῶς δὲν γνωρίζει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, οὔτε τὸν πλοῦτον τῆς καλωσύνης του.

8. Ἀντιθέτως, αὐτὸς ποὺ ἐγκολποῦται τοὺς λόγους τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ λέγει, μὲ ταπείνωσιν· δὲν γνωρίζω νὰ τοὺς ἐρμηνεύσω, εἶμαι ἄνθρωπος, ὁ τοιοῦτος δοξάζει τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν καρδίαν του ἀποθησαυρίζεται ὁ πλοῦτος τοῦ Θεοῦ, ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς του δυνάμεως καὶ τοῦ λογισμοῦ του.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ΄

(Να απέχουμε από τους αιρετικούς – Η κατά Θεόν Σοφία)

Ὅτι δεῖ τὸν πιστὸν ἀπέχεσθαι ὅλως τῆς ψευδωνύμου γνώσεως καὶ τοῦ αἰρετικοῦς ὁμιλεῖν, καὶ τὶς ἢ κατὰ Θεὸν σοφία, καὶ ὅτι τισὶ καὶ ἡ ἰδιωτεία συμβάλλεται.

Ὁ πιστὸς πρέπει νὰ ἀπέχη τελείως ἀπὸ τὴν ψευδώνυμον γνώσιν καὶ νὰ μὴ συναναστρέφεται μὲ αἰρετικούς. Ποία εἶναι ἡ πραγματικὴ κατὰ Θεὸν σοφία· μερικοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὠφελεῖ νὰ ζοῦν ἐν ἀπλότῃ μακρὰν τῶν συζητήσεων αὐτῶν.

Α'. Τοῦ Αββᾶ Ἡσαΐου.

ΑΔΕΛΦΕ, φύλαξον σεαυτόν, μὴ διαλέγεσθαι μετὰ τῶν αἰρετικῶν, θέλων, δῆθεν, στήσαι τὴν πίστιν, μήποτε ὁ ἰὸς τῶν θανατηφόρων αὐτῶν · λόγων πλήξη σε, ἀλλὰ μηδὲ βιβλίον αἰρετικῶν θελήσης ἀναγνῶναι, Πως μήποτε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν θανατώσης.

2. Εἰς ὃ δὲ ἐφωτίσθης, τοῦτο κάτεχε, καὶ μὴ προσθῇς ἢ ἀφέλῃς ἀπ' αὐτοῦ, ἀπόσχου δὲ τελείως καὶ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἥτις ἀνθίσταται τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, ὡς ὁ Ἀπόστολος ἀπεφήνατο.

Ερμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ, φύλαξε τὸν ἑαυτόν σου νὰ μὴ συνομιλῇς μὲ αἰρετικούς, ἐπιθυμῶν δῆθεν νὰ τοὺς στηρίξῃς εἰς τὴν πίστιν, μήπως τὸ δηλητήριον τῶν θανατηφόρων λόγων τῶν τραυματίσῃ τὸ πνεῦμα σου καὶ τὸ φρόνημά σου· ἀλλ' οὔτε ἀκόμη καὶ βιβλίον αἰρετικῶν νὰ μὴ θελήσης νὰ μελετήσῃς, μήπως θανατώσῃς τὴν ψυχὴν σου.

2. Εἰς τὴν διδασκαλίαν ποὺ ἐφωτίσθης, κατὰ τὴν ἱερὰν κατήχησιν καὶ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, νὰ παραμένῃς σταθερῶς, ἀποστρεφόμενος τελείως τὴν ψευδώνυμον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ΄ (Να απέχουμε από τους αιρετικούς – Η κατά Θεόν Σοφία)

γνῶσιν¹⁹³, ἡ ὁποία ἀντιστρατεύεται πρὸς τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Α' Τιμ. α' 10).

Β'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

Του κόσμου τούτου σοφία, μωρία ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ, ὥς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἡ δὲ ἐκ Θεοῦ, ἄνωθεν ἐστὶ παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ἧς τεκμήριον ἡ ταπεινοφροσύνη.

2. Οἱ ἀνθρωπαρεσκεῖν βουλόμενοι, ἀντὶ τῆς θείας, τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν προσεδέξαντο, καὶ ἐν ταύτῃ φυσιοῦμενοι καὶ ἐγκαυχώμενοι, πολλοὺς τῶν ἀπλουστέρων ἠπάτησαν, πείσαντες οὐκ ἐν πόνοις εὐσεβείας καὶ προσευχῆς, ἀλλ' ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις φιλοσοφεῖν, ἦν καὶ ὁ Ἀπόστολος συνεχῶς μέμφεται, κένωσιν τοῦ Σταυροῦ ὀνομάζων.

3. Φησὶ γὰρ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ· «Οὐκ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ» καὶ πάλιν, «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σου φοῦς κατασχύνῃ, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ἵνα μὴ καυχῆσται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ».

4. Εἰ οὖν ὁ Θεὸς οὐκ ἐν ῥήμασιν ἐλληνικῆς σοφίας, ἀλλ' ἐν πονήμασι προσευχῆς καὶ ταπεινοφροσύνης εὐδοκεῖ, καθὼς ἀποδέδεικται, ἀπεχώμεθα καὶ ἡ-μεῖς παντελῶς τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἵνα μὴ τῆς παρὰ Θεοῦ σοφίας ἐκπέσωμεν.

5. Εἶδον ιδιώτας ἔργῳ ταπεινοφρονήσαντας, καὶ ἐγένοντο τῶν σοφῶν σου φώτεροι. Ἐτερος ιδιώτης ἀκούσας, τὴν ταπείνωσιν οὐκ ἐμιμήσατο, ἀλλ' ἐπὶ τῇ Ἰδιωτείᾳ κenoδοξῶν, ὑπερηφανίαν προσελάβετο.

6. Ὁ σύνεσιν ἐξουθενῶν, καὶ εἰς ἀμαθίαν ἐγκαυχώμενος, οὐκ ἔστιν ιδιώ-της μόνον τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει.

7. Ὡσπερ ἄλλο ἐστὶ σοφία λόγου καὶ ἄλλο φρόνησις, οὕτως ἕτερόν ἐστιν ιδιωτεία λόγου, καὶ ἕτερον ἀφροσύνη· οὐδὲν βλάπτει ἀμαθία λόγου τὸν εὐλαβέστατον, ὥς οὐδὲ σοφία λόγου τὸν ταπεινόφρονα.

¹⁹³ Ψευδώνυμος γνῶσις ἐκαλεῖτο κυρίως ἡ αἵρεσις τῶν Γνωστικῶν, οἵτινες συνεδύαζον φιλοσοφικὰ καὶ χριστιανικὰ στοιχεῖα, διακηρύσσοντες, ὅτι αὐτοὶ μόνον κατέχουν τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, ἐξ οὗ καὶ Γνωστικοί. Τοιοῦτοι αἱρετικοὶ ἦσαν ὁ Μαρκίων, ὁ Βασιλείδης καὶ ἄλλοι.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ' (Να απέχουμε από τους αιρετικούς – Η κατά Θεόν Σοφία)

8. Μὴ λέγε οὐκ ἐπίσταμαι τὸ δέον, καὶ ἀναίτιός εἰμι μὴ ποιήσας αὐτό· εἴ γὰρ ἐποίεις καλὰ ὅσα ἐπίστασαι, καὶ τὰ λοιπὰ σοι ἀκολούθως ἀπεκαλύπτετο, οἱ κίσκων τρόπῳ, ἐν δι' ἐνὸς κατανοούμενα.

9. Οὐ συμφέρει σοι πρὸ ἐργασίας τῶν προτέρων εἰδέναι τὰ δεύτερα· ἡ γὰρ γνῶσις φυσιοῖ διὰ τὴν ἀργίαν, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ διὰ τὸ πάντα ὑπομένειν.

10. Ἐν δι' ἐνὸς τὰ κακὰ λαμβάνει τὴν δύναμιν, ὁμοίως καὶ τὰ ἀγαθὰ δι' ἀλλήλων αὐξάνονται, καὶ τὸν ἑαυτῶν μέτοχον ἐπὶ τὰ πρόσω μειζόνως προτρέπονται.

11. Χωρὶς μνήμης Θεοῦ, γνῶσις ἀληθῆς εἶναι οὐ δύναται, ἐκτὸς γὰρ τῆς προτέρας, ἡ δευτέρα νόθος ὑπάρχει.

12. Τὸν σκληροκάρδιον ὠφελεῖ λεπτοτέρας γνώσεως λόγος, διότι ἐκτὸς φόν βου, μετανοίας πόνους οὐ καταδέχεται.

13. Τῷ πραεῖ ἀνθρώπῳ πιστολογία συμβάλλεται, καθότι οὐ πειράζει μα κροθυμίαν Θεοῦ, καὶ οὐ τύπτεται ἐν τῇ πυκνῇ παραβάσει.

Ερμηνεία

Η ΣΟΦΙΑ τοῦ κόσμου αὐτοῦ εἶναι μωρία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. γ' 19)· ἀντιθέτως ἡ σοφία, ποὺ προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀπὸ ἄνωθεν, ἀπὸ τὸν πατέρα τῶν Φώτων, ὡς λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος (α' 17), καὶ ἔχει ὡς γνώρισμα τὴν ταπεινοφροσύνην.

2. Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀρέσουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, παρεδέχθησαν, ἀντὶ τῆς Θείας σοφίας, τὴν ἀνθρωπίνην· ἐξ αἰτίας λοιπὸν τῆς ἀνθρωπίνης αὐτῆς σοφίας καυχῶνται καὶ ὑπερηφανεύονται ἐξαπατήσαντες πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀπλουστέρους Χριστιανούς. Αὐτοὺς τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐπεισαν νὰ χάνουν τὸν χρόνον τῶν εἰς φιλοσοφικὰς ἀναζητήσεις, στηριζόμενοι εἰς λόγους ἀνθρωπίνης σοφίας, ἀντὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ σωθοῦν μὲ τοὺς κόπους τῆς εὐσεβείας καὶ τὴν προσευχήν (Α' Κορ. β' 4). Τοῦτο κατηγορεῖ συνεχῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἀποκαλῶν κένωσιν (=κατάργησιν) τοῦ Σταυροῦ.

3. Ἰδοὺ τι γράφει σχετικῶς εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν· «οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ» (Α' Κορ. α' 17). Ἀλλοῦ πάλιν λέγει· «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ' (Να απέχουμε από τους αιρετικούς – Η κατά Θεόν Σοφία)

ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχῆσται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Α' Κορ. Α' 27-29).

4. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ τοὺς λόγους τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας, ἀλλὰ τοὺς κόπους τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης, ὅπως ἔχει ἀποδειχθῇ, καὶ ἡμεῖς ἂς ἀπέχωμεν τελείως ἀπὸ τὴν ψευδώνυμον γνῶσιν, διὰ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἐπικινδύνως ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ.

5. Ἐγνώρισα ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους, ποὺ μὲ τὴν ταπεινοφροσύνην των ἀνεδείχθησαν σοφώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς σοφοὺς. Ἕνας ἄλλος ιδιώτης, ποὺ ἤκουσε τὴν ἀξίαν τῆς ἀπλότητος, δὲν τὴν ἐμιμήθη μὲ ταπείνωσιν, ἀλλὰ καυχηθεὶς διὰ τὴν ἀπλότητά του, περιέπεσεν εἰς τὴν θεομίσητον ὑπερηφάνειαν.

6. Ἐκεῖνος, ποὺ κατεξευτελίζει τὴν σύνεσιν καὶ καυχᾶται διὰ τὴν ἀμάθειάν του, δὲν εἶναι μόνον ἀμαθὴς κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν γνῶσιν.

7. Ὅπως ἀκριβῶς ἄλλο πρᾶγμα εἶναι σοφία λόγου καὶ ἄλλο φρόνησις, τοιουτοτρόπως ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀπλότης τοῦ λόγου, ἄλλο δὲ ἡ ἔλλειψις φρονήσεως. Εἰς τίποτε δὲν θὰ βλάβῃ ἡ ἀμάθεια τοῦ λόγου τὸν εὐλαβέστατον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὸν ταπεινόφρονα δὲν θὰ ζημιώσῃ ἡ σοφία τοῦ λόγου.

8. Νὰ μὴ λέγῃς δὲν γνωρίζω τί πρέπει νὰ κάμω, καὶ δι' αὐτὸ δὲν εὐθύνομαι ἐφ' ὅσον δὲν ἐκτελῶ τὸ πρέπον· διότι ἐὰν ἐξετέλεις ὅσα καλὰ σαφῶς ἐγνώριζες, θὰ σοῦ ἀπεκαλύπτοντο, ἐν συνεχείᾳ, καὶ τὰ ὑπόλοιπα· ἡ μία πρᾶξις, ἡ ἄγνωστος, θὰ κατενοεῖτο διὰ τῆς ἄλλης τῆς γνωστῆς, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς οἰκίσκους τῶν ἀγροτικῶν οἰκισμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους μετὰ τὸν ἕνα ἀνακαλύπτομεν τὸν ἄλλον.

9. Δὲν εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον σου νὰ γνωρίζῃς τὰ ἐπόμενα, πρὶν, προηγουμένως, δι' ἐπιπόνου ἐργασίας ἐκτελέσῃς τὰ προηγούμενα, διότι ἡ γνῶσις, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀργίας, φουσκώνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ἐνῶ ἡ ἀγάπη οἰκοδομεῖ μὲ τὸ νὰ ὑπομένωμεν τὰ πάντα, ὅπως καὶ ὁ οὐρανοβάμων Απόστολος διδάσκει (Α' Κορ. Ιγ' 1-8).

10. Τὸ ἐν μὲ τὸ ἄλλο τὰ ἀμαρτήματα ἐνισχύουν τὴν δύναμιν τοῦ κακοῦ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ ἀγαθὰ αὐξάνονται διὰ τῆς μεταξύ των συναφείας καὶ ὑποβοηθοῦν τὸν μέτοχον αὐτῶν εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἄνοδον.

11. Χωρὶς τὴν διαρκῆ ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀδύνατος ἡ πραγματικὴ καὶ γνησίᾳ γνῶσις· διότι ἡ γνῶσις, χωρὶς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, εἶναι νόθος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ' (Να απέχουμε από τους αιρετικούς – Η κατά Θεόν Σοφία)

12. Αὐτὸν τοῦ ὁποίου ἡ καρδιά δὲν ἔχει μαλακώσει ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὠφελεῖ ὁ λόγος τῆς ὑψηλοτέρας καὶ λεπτοτέρας γνώσεως, διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν δύναται, χωρὶς φόβον, νὰ ἀναλάβῃ τοὺς κόπους τῆς μετανοίας.

13. Εἰς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ταιριάζει ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὰ ζητήματα τῆς πίστεως, διότι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος δὲν ἐνοχλεῖ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐξ ἀφορμῆς συνεχῶν παραβάσεων.

Γ'. Τοῦ Ἀγίου Διαδόχου.

ΤΟΥ μὲν ἐνὸς Αγίου Πνεύματος χαρίσματα ἢ τε σοφία, καὶ ἡ γνῶσις, ὡς καὶ πάντα τὰ θεῖα χαρίσματα, ἰδίαν δὲ ὥσπερ ἕκαστον τὴν ἐνέργειαν ἔχει· διόπερ ἄλλω μὲν δίδοσθαι σοφίαν, ἄλλω δὲ γνῶσιν κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα ὁ Ἀπόστολος διαμαρτυρεῖ ἡ μὲν γὰρ γνῶσις, πείρα συνάπτει τὸν ἄνθρωπον τῷ Θεῷ, εἰς λόγους πραγμάτων τὴν ψυχὴν μὴ κινοῦσα, διὸ καὶ τινες τῶν τὸν μονήρην βίον φιλοσοφούντων, φωτίζονται μὲν ὑπ' αὐτῆς ἐν αἰσθήσει, εἰς λόγους δὲ θείους οὐκ ἔρχονται.

2. Ἡ δὲ σοφία, εἴπερ μετ' αὐτῆς ἐν φόβῳ δοθῇ τινι, (σπάνιον δὲ τοῦτο), αὐτὰς τὰς ἐνεργείας φανεροῖ τῆς γνώσεως, ἐπειδὴ ἡ μὲν τῇ ἐνέργειᾳ, ἡ δὲ τῷ λόγῳ φωτίζειν εἴωθεν, ἀλλὰ τὴν μὲν γνῶσιν εὐχὴ φέρει καὶ ἡσυχία πολλὴ ἐν ἀμεριμνία παντελεῖ, τὴν δὲ σοφίαν ἀκενόδοξος μελέτη τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, καὶ πρῶτον πάντων ἡ Χάρις τοῦ διδόντος Θεοῦ.

3. Ο πνευματικὸς λόγος, ἀκενόδοξον ἀεὶ τὴν ψυχὴν διατηρεῖ, αἰσθήσει γὰρ φωτὸς ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη εὐεργετῶν, ποιεῖ αὐτὴν οὐ χρεῖαν ἔχειν τῆς ἐξ ἄνθρώπων τιμῆς, διόπερ καὶ ἀφάνταστον ἀεὶ φυλάττει τὴν διάνοιαν, ὡς ἄλλοιων αὐτὴν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

4. Ὁ δὲ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας λόγος, εἰς φιλοδοξίαν ἀεὶ προσκαλεῖται τὸν ἄνθρωπον ἐπειδὴ γὰρ πείρα αἰσθήσεως εὐεργετεῖν οὐ δύναται, ἐπαίνων φιλίαν τοῖς ἑαυτοῦ χαρίζεται, ὡς πλάσμα ὢν κενοδόξων ἀνθρώπων. Τὴν τοίνυν τοῦ θείου λόγου διάθεσιν ἀπλανῶς ἐπιγνωσόμεθα, εἴπερ ἀμερίμνω σιωπῇ τὰς τοῦ λέγειν ὥρας ἀναλίσκομεν ἐν θερμῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ.

Ερμηνεία

ΚΑΙ ἡ σοφία καὶ ἡ γνῶσις, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα θεῖα χαρίσματα, προέρχονται ἀπὸ τοῦ ἴδιον, τὸ ἐν Ἁγίῳ Πνεῦμα· ἕκαστον ὅμως ἐξ αὐτῶν εἶναι, κατὰ τινὰ τρόπον, αὐτόνομον καὶ ἔχει ξεχωριστὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ' (Να απέχουμε από τους αιρετικούς – Η κατά Θεόν Σοφία)

εἰς ἄλλον μὲν ἔχει δοθῇ σοφία, εἰς ἄλλον δὲ γνῶσις, κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ αὐτοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ θεῖος Παῦλος (Α' Κορ. ιβ' 4-11). Ἡ γνῶσις λοιπὸν συνδέει τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας, χωρὶς νὰ κινή τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν αἰτιῶν τῶν διαφόρων πραγμάτων καὶ νὰ ἐξοπλίσῃ αὐτὴν μὲ τὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν τοῦ λόγου· ὥς ἐκ τούτου καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν φιλοσόφων τῆς ἐρήμου (τῶν Ἀσκητῶν) φωτίζονται μὲν ἀπὸ τὴν ἔλλαμψιν τῆς Θείας γνώσεως, τῆς ὁποίας τὴν ἐπενέργειαν αἰσθάνονται ἐσωτερικῶς, χωρὶς ὅμως νὰ ἐνασχολοῦνται μὲ θείας καὶ ὑψηλὰς πνευματικὰς διδασκαλίας.

2. Τὸ ἕτερον πάλιν χάρισμα τοῦ Αγίου Πνεύματος, ἡ σοφία, ἐφ' ὅσον δοθῇ εἰς κάποιον μαζὶ μὲ τὴν ἐσωτερικὴν γνῶσιν (ἂν καὶ εἶναι σπάνιον τὸ τοιοῦτον), συνοδευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου (τοῦ Θεοῦ) ἀποκαλύπτει αὐτὰς ταύτας τὰς ἐνεργείας τῆς γνώσεως, ἐπειδὴ, ἐκ φύσεως, ἡ μὲν γνῶσις μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας, ἡ δὲ σοφία μὲ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου φωτίζουν τὴν ψυχὴν. Τὴν γνῶσιν φέρει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς, ἡ πολλὴ ἡσυχία καὶ ἡ παντελὴς ἀμεριμνησία· τὴν σοφίαν πάλιν φέρει ἡ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν μελέτη τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸ παντός ἡ Χάρις Αὐτοῦ προσφέροντος δωρεὰν τὸ χάρισμα τῆς σοφίας Του.

3. Ο πνευματικὸς λόγος προστατεύει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, διότι πλουτίζει ὅλα τὰ μέλη αὐτῆς μὲ τὴν ἐσωτερικὴν αἴσθησιν τοῦ Θεοῦ φωτός, καὶ τὴν καθιστᾷ τόσον εὐτυχῇ, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ τὴν τιμὴν τῶν ἀνθρώπων· ἐξ αἰτίας δὲ αὐτοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ φωτός ὁ πνευματικὸς λόγος διαφυλάσσει πάντοτε καὶ τὴν διάνοιαν ἀπὸ τὰς ἐπικινδύνους πλάνας τῆς φαντασίας, διότι τὴν μεταμορφώνει, ὥστε νὰ εἶναι διαρκῶς προσανατολισμένη πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

4. Ἐξ ἀντιθέτου, ὁ λόγος ὁ στηριζόμενος εἰς τὴν κοσμικὴν σοφίαν προκαλεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ ἀγαπᾷ πάντοτε τὴν ματαίαν δόξαν τοῦ παρόντος κόσμου· διότι χαρίζει εἰς τοὺς θαυμαστάς του τὴν φιλίαν τῶν ἐπαίνων, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ εὐεργετήσῃ τὴν ψυχὴν μὲ τὴν ἐσωτερικὴν αἴσθησιν τῆς μυσταγωγικῆς ἐμπειρίας, ἐφ' ὅσον εἶναι δημιούργημα κενοδόξων ἀνθρώπων.

Θὰ διακρίνωμεν λοιπὸν ἀσφαλῶς τὴν μυστικὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ λόγου εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἐφ' ὅσον διαθέτομεν τὰς ὥρας τῶν φιλοσοφικῶν συζητήσεων εἰς θερμὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, διὰ σιωπῆς, ἀπηλλαγμένης πάσης κοσμικῆς φροντίδος καὶ σκέψεως¹⁹⁴.

¹⁹⁴ Ἡ ἀποψὶς αὗτὴ ἢ ὑπενθυμίζει ἀνάλογον γνώμην τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καθ' ἣν «τὸ θεῖον σιγῇ βιοῦται».

Δ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Ισαάκ.

ΠΑΡΑΦΥΛΑΤΤΟΥ μὴ ἀναγνῶναι τὰ δόγματα τῶν αἰρετικῶν, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐρεθίζον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ σοῦ τὸ πνεῦμα τῆς βλα σφημίας.

2. Εκείνός ἐστιν ἄξίως ὀνομαζόμενος συνετός, ὁ ἐν ἀληθείᾳ συνεῖς, ὅτι τῆς ζωῆς ταύτης ὅρος ἐστί, καὶ σπεύδων ποιῆσαι ὅρον ταῖς πλημμελείαις αὐτοῦ ποία γὰρ γνῶσις ἢ σύνεσις μείζων ταύτης, τοῦ σοφίσασθαι τινα ἐξελθεῖν ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς ἐν ἀφθαρσία, μὴ ἔχοντα μέλος μεμιασμένον ἐκ τῆς ὁσμῆς τῶν ἐπι· θυμιῶν τοῦ κόσμου, μηδὲ ῥύπον ψυχῆς ἐκ τῆς γλυκύτητος αὐτοῦ;

3. Ἄνθρωπος δὲ λεπτύνων τὰ νοήματα αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὰ μυστήρια ὅλων τῶν φύσεων, καὶ πλουτῶν ἐν ἐφευρέσει καὶ κατανοήσει τῶν φαινομένων, τὴν δὲ ψυχὴν ἔχων κεκαλυμμένην τῷ ῥύπῳ τῆς ἁμαρτίας, καὶ μὴ κτησάμενος μαρτυρίαν τινὰ ἐν ἑαυτῷ τοῦ συνειδότος, ἐλπίδι καὶ γεύσει τῶν μελλόντων, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ κόσμου ἐλπίδος, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ γνώσεων δοκῶν φθάσαι καλῶς εἰς τὸν λιμένα τῆς ἐν τελειότητι πεποιθήσεως, ὁ τοιοῦτος πάντων ἀνθρώπων ἐστὶν ἀφρονέστερος, καὶ παρὰ τῶν ὁμοίων ἀνθρώπων συνετὸς ὀνομάζεται.

Ερώτησις, τοῦ αὐτοῦ.

4. Τίς ἐστὶν ὁ πεφωτισμένος ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτοῦ; Απόκρισις

5. Ὅστις ἔφθασεν εὑρεῖν τὴν πικρίαν τὴν κεκρυμμένην ἐν τῇ γλυκύτητι τοῦ κόσμου καὶ ἐκώλυσε τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ μὴ πιεῖν ἐκ τούτου τοῦ ποτηρίου, καὶ ἀεὶ ἐρευνᾷ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ οὐ παύεται ἐκ τοῦ δρόμου, ἕως ἂν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου λυθῇ, καὶ κλείει τὰς θύρας τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, ἵνα μήποτε δι' αὐτῶν εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ ὁ πόθος τοῦ βίου τούτου, καὶ κλέψῃ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ.

Ερμηνεία

ΠΡΟΣΕΧΕ νὰ μὴ διαβάξης τὰ δόγματα τῶν αἰρετικῶν, διότι αὐτὸ παρακινεῖ τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας νὰ σὲ ἐνοχλῇ.

2. Ο πραγματικῶς συνετὸς καὶ μυαλωμένος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ ἀντελήφθῃ καλῶς, ὅτι ὑπάρχει τέρμα τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ σπεύδει νὰ θέσῃ καὶ αὐτὸς τέρμα εἰς τὰ σφάλματα καὶ ἐλαττώματά του. Διότι ποία γνῶσις ἢ σύνεσις εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ΄ (Να απέχουμε από τους αιρετικούς – Η κατά Θεόν Σοφία)

αὐτήν, τὸ νὰ σοφισθῇ δηλαδὴ κανεὶς νὰ ἐξέλθῃ τῆς παρουσίας ζωῆς πρὸς τὴν αἰωνιότητα, χωρὶς νὰ ἔχῃ φθαρῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, χωρὶς νὰ ἔχῃ μιανθῇ κανένα μέλος τοῦ ἀπὸ τὴν ὁσμὴν τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ κόσμου αὐτοῦ καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ ρυπανθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀπὸ τὴν φαινομένην καὶ ἐξωτερικὴν αὐτοῦ γλυκύτητα;

3. Ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει ἐκλεπτύνει τὰ διανοήματά του, καὶ κατώρθωσε νὰ κατανοήσῃ ὅλα τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, ἐπέτυχε δὲ πολλὰς ἐφευρέσεις καὶ ἡρμήνευσεν ἐπιτυχῶς τὰ διάφορα φαινόμενα, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ψυχὴν τοῦ σκεπασμένην ἀπὸ τὸν ρύπον τῆς ἁμαρτίας καὶ δὲν τὸν ἐπληροφόρησεν ἡ συνείδησίς του δι' ἀγαθόν τι, ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ ἐπιδιώκει νὰ κατακτήσῃ τὴν τελειότητα μετὰ τὰς γνώσεις του καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου, εἶναι ἀπ' ὅλους ὁ πλέον ἀπερίσκεπτος, διότι οὔτε ποτὲ ἐγέυθη, οὔτε ἐλπίζει εἰς τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ· ὁ τοιοῦτος μόνον ἀπὸ τοὺς ὁμοίους τοῦ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς συνετός.

Ερώτησις τοῦ αὐτοῦ

4. Ποῖος εἶναι αὐτός, ποὺ ἔχει φωτισθῇ εἰς τὰς σκέψεις του καὶ τοὺς σκοποὺς του;

Απόκρισις

5. Ἐκεῖνος ποὺ ἀνεκάλυψε τὴν πικρίαν, ἡ ὁποία κρύπτεται εἰς τὴν γλυκύτητα τοῦ κόσμου καὶ ἡμπόδισε τὸ στόμα του ὥστε νὰ μὴ πῇ ἀπὸ τὸ ποτήρι αὐτό· ἐκεῖνος ποὺ πάντοτε φροντίζει διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του καὶ δὲν σταματᾷ τὸν δρόμον τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς μέχρις ὅτου φύγῃ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν, αὐτός—τέλος—ποὺ κλείει τὰς θύρας τῶν αἰσθήσεών του, διὰ νὰ μὴ εἰσέλθῃ ποτέ, δι' αὐτῶν, ὁ πόθος τοῦ παρόντος βίου καὶ κλέψῃ τοὺς θησαυροὺς του.

Ε΄. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΑΔΕΛΦΕ, οὐκ ἐν πολυμαθίᾳ γραμμάτων ἐστὶν ἡ σοφία, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται: ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου τὸ δὲ γινῶναι νόμον, διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς πίστις γὰρ τίκει διάνοιαν ἀγαθὴν, διάνοια δὲ ἀγαθὴ ποταμὸς ὕδατος ζῶντος, καὶ ὁ κτησάμενος αὐτήν, ἐμπλησθήσεται τῶν ὑδάτων αὐτῆς.

2. Οὐκ ἔστι σοφία, οὐκ ἔστι φρόνησις ἔνθα φόβος Κυρίου οὐχ ὑπάρχει πλη· σμονὴ γὰρ σοφίας, τὸ φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ερμηνεία

[]

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ΄ (Να απέχουμε από τους αιρετικούς – Η κατά Θεόν Σοφία)

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, ἡ σοφία δὲν εὐρίσκεται εἰς τὰς πολλὰς γνώσεις καὶ τὰ πολλὰ γράμματα, ἀλλ' ὅπως λέγει ἡ Ἁγία Γραφή· «ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου, καὶ βουλὴ ἁγίων σύνεσις, τὸ γὰρ γινῶναι νόμον, διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς» (Παρ. θ' 10). Εἶναι ὀρθὸν αὐτό, διότι ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν γεννᾷ ἀγαθὴν διάνοιαν, ἡ δὲ ἀγαθὴ διάνοια εἶναι ποταμὸς ὕδατος ζῶντος, καὶ αὐτὸς ποὺ τὴν ἀπέκτησε, θὰ γεμίσῃ ἀπὸ τὰ εὐεργετικὰ καὶ ζωογόνα αὐτῆς ὕδατα.

2. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ πραγματικὴ σοφία, οὔτε φρόνησις, ἐκεῖ ποὺ δὲν ὑπάρχει φόβος Κυρίου· διότι ὁ πλοῦτος τῆς σοφίας εἶναι νὰ σέβῃς τὸν Κύριον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει πάντοτε ἡ δόξα. Ἀμήν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία.)

Ὅτι κατὰ τῶν πιστῶν οὐδὲν οἱ δαίμονες δύνανται, διὸ δεῖ καταφρονεῖν αὐτῶν καὶ μὴ δειλιᾶν μηδὲ προσέχειν ὅλως αὐτοῖς, εἴ τι ἂν καὶ ποιῶσι· πῶς τε τὴν ὄπτασίαν τῶν πονηρῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν διακρίνει τις, πολλάκις γὰρ καὶ φαντασίας δεικνύουσι πρὸς πλάνην τῶν ἀπλουστέρων, καὶ τὴν ψυχὴν παρακαλοῦσι· τίς τε ἡ θεία, καὶ τίς ἡ δαιμονιώδης.

Τίποτε δὲν ἡμποροῦν νὰ κάμουν οἱ δαίμονες ἐναντίον τῶν πιστῶν· δι' αὐτὸ πρέπει νὰ τοὺς καταφρονῶμεν, νὰ μὴ δειλιάζομεν ἐξ αἰτίας των, καὶ νὰ μὴ τοὺς δίδωμεν καμμίαν σημασίαν, ὅ,τι καὶ ἂν κάμουν. Πῶς πρέπει νὰ διακρίνη ὁ ἄνθρωπος μίαν ὄπτασίαν, ἐὰν δηλαδὴ προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονας ἢ ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, διότι πολλὰς φορὰς οἱ δαίμονες δεικνύουν καὶ φαντασίας διὰ νὰ πλανήσουν τοὺς ἀπλουστέρους καὶ παρηγοροῦν τὴν ψυχὴν. Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία.

Α΄. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Αντωνίου.

ΕΛΕΓΕΝ ὁ Ἅγιος Αντώνιος πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, ὅτι οὐ δεῖ φοβεῖσθαι τοὺς δαίμονας, κἂν ἐπέρχεσθαι δοκῶσι, κἂν θάνατον ἀπειλῶσιν, ἀσθενεῖς γάρ εἰσι, καὶ οὐδὲν δύνανται εἰμὴ μόνον ἀπειλεῖν· ἐπιδημήσαντος γὰρ τοῦ Κυρίου, πέπτωκεν ὁ ἐχθρὸς καὶ ἡσθένησαν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ.

2. Διὰ τοῦτο γὰρ ὡς ἀσθενήσας καὶ μηδὲν δυνάμενος, μόνον ὡς τύραννος καὶ πεσὼν οὐκ ἡρεμεῖ, ἀλλὰ κἂν λόγοις ἀπειλῇ, καὶ τοῦτο ἕκαστος ὑμῶν οὕτω λογιζέσθω, καὶ δύναται καταφρονεῖν τῶν δαιμόνων. 3. Εἰ μὲν οὖν τοιούτοις σώμασιν ἦσαν ἐνδυνάστευτοι, ὥσπερ ἐσμὲν ἡμεῖς, δυνατόν ἦν αὐτοῖς λέγειν, ὅτι κρυπτομένους μὲν τοὺς ἀνθρώπους οὐχ εὐρίσκομεν, εὐρόντες δὲ ἐβλάπτομεν ἂν ἡδυνάμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς λανθάνειν αὐτοὺς κρυπτόμενοι, κλείοντες κατ' αὐτῶν τὰς θύρας.

4. Οἱ δέ, οὐκ εἰσὶν οὕτως, ἀλλὰ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν εἰσελθεῖν δύνανται καὶ ἐν τῷ παντὶ ἀέρι τυγχάνουσιν αὐτοί τε καὶ ὁ τούτων πρῶτος διάβολος. Εἰσὶ δὲ καὶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ' (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

κακοθελεῖς, καὶ εἰς τὸ βλάπτειν ἔτοιμοι, καὶ ὡς εἶπεν ὁ Σωτὴρ ἐξ ἂρ' χῆς ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν ὁ τῆς κακίας πατὴρ διάβολος.

5. Ζῶμεν δὲν νῦν ἡμεῖς καὶ μᾶλλον κατ' αὐτῶν πολιτευόμεθα δειλοί γάρ εἰσι μηδὲν ἰσχύοντες, ὅτι οὔτε τόπος αὐτοὺς εἰς τὸ ἐπιβουλεύειν κωλύει, οὔτε ὡς φίλους ἡμᾶς ὀρῶσιν, ἵνα φείσωνται, οὔτε φιλάγαθοί εἰσιν ἵνα διορθώσωνται.

6. Ἀλλὰ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰσὶ πονηροί, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο ἐστὶ περὶ σπούδαστον, ὡς τὸ βλάπτειν τοὺς φιλαρέτους καὶ θεοσεβοῦντας· διὰ δὲ τὸ μὴ δύνασθαι τι ποιεῖν, διὰ τοῦτο οὐδὲν ποιοῦσιν, ἢ μόνον ἀπειλοῦσιν· εἰ γὰρ ἡδύ ναντο, οὐκ ἂν ἔμελον, ἀλλ' εὐθὺς ἐνήργουν τὸ κακόν, ἐτοίμην ἔχοντες εἰς τοῦτο τὴν προαίρεσιν, καὶ μάλιστα καθ' ἡμῶν.

7. Ἴδου γὰρ καὶ νῦν συνελθόντες κατ' αὐτῶν λαλοῦμεν, καὶ οἶδασιν ὅτι προκοπόντων ἡμῶν ἀσθενοῦσιν αὐτοί· εἰ εἶχον ἐξουσίαν τοίνυν, οὐδένα ἂν ἀφῇ καν ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ζῆν, βδέλυγμα γὰρ ἀμαρτωλῶ θεοσέβεια· ἐπεὶ δὲ οὐ δύναται, διὰ τοῦτο μᾶλλον ἑαυτοὺς τιτρώσκουσιν, ὅτι οὐδὲν δύναται ποιεῖν, ὣν ἀπειλοῦσι.

8. Κἂν κεῖνο δὲ λογίζεσθαι χρή πρὸς τὸ μὴ φοβεῖσθαι αὐτούς, ὅτι εἰ δύνατον ἦν αὐτοῖς, οὐκ ἐπῆρχοντο μετὰ τῶν ὄχλων τοῖς καθ' ἡσυχίαν οὔσιν, οὐδὲ φαντασίαν ἐποίουν, οὐδὲ μετασηματιζόμενοι ἐμεθόδεον, ἀλλ' ἤρχει ἓναν μόνον ἐλθεῖν καὶ ποιῆσαι τοῦτο, ὅπερ δύναται καὶ βούλεται, καὶ μάλιστα ὅτι πᾶς ὁ ἐξουσίαν ἔχων, οὐ μετὰ φαντασίας ἀναιρεῖ, οὐδὲ τοῖς ὄχλοις ἐκφοβεῖ, ἀλλ' εὐθέως ὡς βούλεται τῇ ἐξουσίᾳ κατακέχρηται.

9. Οἱ δὲ δαίμονες μηδὲν δυνάμενοι παίζουσιν ὡς ἐπὶ σκηνῆς, ἀλλάττοντες τὰς μορφάς, καὶ τοὺς παῖδας ἐκφοβοῦντες τῇ τῶν ὄχλων φαντασίᾳ καὶ τοῖς σχη· ματισμοῖς, ἐξ οὗ μᾶλλον καταφρονητέοι ὡς ἀσθενεῖς δείκνυνται.

10. Ὁ γοῦν ἀληθινὸς Ἀγγελος ὁ ἀποσταλεὶς παρὰ Κυρίου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, οὐ χρεῖαν εἶχεν ὅπλων, οὐ φαντασίας ἐξώθεν, οὐκ ὄχλου, οὐ κτύπων, οὐ κρότων, ἀλλ' ἡρέμα τῇ ἐξουσίᾳ ἐκέχρητο, καὶ ἀνεῖλεν εὐθὺς ἑκατὸν ὀγδοήκον· τα πέντε χιλιάδας. Οἱ δὲ μηδὲν δυνάμενοι, οἳ εἰσὶν οἱ δαίμονες, οὗτοι κἂν ταῖς φαντασίαις πειράζουσιν ἐκφοβεῖν.

11. Καὶ κατὰ τοῦ Ἰώβ δὲ οὐκ ἦν ὁ διάβολος ὁ ἰσχύων, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ πα· ραδοὺς αὐτῷ πρὸς πεῖραν τὸν Ἰώβ, ἀμέλει μὴ δυνάμενος ποιῆσαι, ἤτησε καὶ λα· βῶν πεποίηκεν· εἰ γὰρ μὴ ἔλαβεν, οὐκ ἂν ἴσχυσεν· ὅπου γε οὐδὲ κατὰ τῶν κτη· νῶν αὐτοῦ ἡδυνήθη ἂν, εἰ μὴ συγχωρήσας ἦν ὁ Θεός.

12. Ἀλλ' οὐδὲ κατὰ χοίρων ἔχει τὴν ἐξουσίαν, πολλῶ μᾶλλον κατὰ ἀν·θρώπων τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονότων παρεκάλουν γὰρ τὸν Κύριον, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ' (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

γέγραπται, λέγοντες ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν κἂν εἰς τοὺς χοίρους εἰ δὲ μὴ κατὰ χοίρων ἔχουσιν ἐξουσίαν, πολλῶ μᾶλλον κατὰ ἀνθρώπων τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονότων.

13. Τὸν Θεὸν ἄρα δεῖ φοβεῖσθαι. τούτων δὲ καταφρονεῖν ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅσῳ περ ἂν ταῦτα ποιῶσιν, ἐπιτείνωμεν ἡμῶν τὴν ἄσκησιν. Μέγα γὰρ ὄπλον ἐστὶ κατ' αὐτῶν βίος ὀρθὸς καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις· φοβοῦνται γοῦν τῶν Ἀσκητῶν τὴν νηστείαν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν εὐχήν, τὸ πρᾶον, τὸ ἥσυχον, τὸ ἀφι· λάργυρον, τὸ ἀκενόδοξον, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὸ φιλόπτωχον, τὰς ἐλεημοσύνας, τὸ ἀόργητον, καὶ προηγουμένως τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν.

14. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πάντα ποιοῦσιν, ἵνα μὴ ἔχωσι τοὺς πατοῦντας αὐτοὺς· ἴσασι γὰρ τὴν κατ' αὐτῶν δοθεῖσαν Χάριν τοῖς πιστοῖς παρὰ τοῦ Σωτῆρος λέγοντος αὐτοῖς «ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ».

15. Εἴποτε οὖν ἐπέλθωσιν ὑμῖν νυκτός, σφραγίζετε ἑαυτοὺς, καὶ τὸν οἶκον, καὶ εὐχεσθε, καὶ ὤψεσθε τούτους γινομένους ἀφανεῖς δειλοὶ γὰρ εἰσι καὶ πάνυ φοβοῦνται τὸ σημεῖον τοῦ Κυριακοῦ Σταυροῦ, ἐπειδὴ περ ἀποδυσάμενος ἐν αὐτῷ τούτους παρεδειγμάτισεν ὁ Σωτὴρ· ἂν δὲ ἀναιδέστερον ἐνστήκωσιν ἐξορχούμεμενοι, καὶ ποικιλλόμενοι ταῖς φαντασίας, μὴ δειλιάσητε, μηδὲ πτήξητε, οὐδὲν γὰρ εἰσιν, ἀλλὰ ταχέως ἀφανίζονται.

16. Πολλάκις δὲ ψάλλειν μετ' ὧδῃς προσποιοῦνται μὴ φαινόμενοι, καὶ μνημονεύουσι τῶν ἀπὸ τῶν Γραφῶν λέξεων, καὶ κοιμωμένους ἡμᾶς ἐγείρουσιν εἰς προσευχήν, καὶ σχεδὸν μήτε κοιμᾶσθαι ἡμᾶς συγχωροῦσιν· ἀλλ' οὐ χρή προσέχειν αὐτοῖς κἂν συμβουλευῶσι μηδόλως ἐσθίειν, κἂν κατηγορεῖν καὶ ὀνειδίζειν προσποιοῦνται, ἐν οἷς ποτε συνέγνωσαν ἡμῖν. Οὐδὲ γὰρ δι' εὐλάβειαν, ἢ ἀλήθειαν τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλ' ἵνα τοὺς ἀκεραίους εἰς ἀπόγνωσιν φέρωσι, καὶ ἀνωφελῆ τὴν ἄσκησιν εἴπωσι, ναυτιάσαι τε ποιήσωσι τοὺς ἀνθρώπους, ὡς φορτικοῦ καὶ βαρυτάτου ὄντος τοῦ μονήρους βίου, καὶ ἐμποδίσωσι τοὺς κατ' αὐτῶν πολιτευομένους.

17. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος, καίτοι ἀληθῆ λέγοντας τοὺς δαίμονας, ἀληθῆ γὰρ ἔλεγον, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅμως ἐφίμου, καὶ λαλεῖν ἐκώλυε, μήποτε με τὰ τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἰδίαν κακίαν ἐπισπεύρωσι καὶ ἵνα καὶ ἡμᾶς συνετίσῃ μὴ· δέποτε τοῖς τοιούτοις προσέχειν· καὶ γὰρ ἀπρεπὲς ἔχοντας ἡμᾶς τὰς Γραφάς, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἔλευσιν, διδάσκεσθαι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, τοῦ μὴ τηρήσαντος τὴν ἰδίαν τάξιν, ἀλλ' ἕτερα ἀνθ' ἐτέρων φρονήσαντος. Διὰ τοῦτο καὶ λαλοῦντα τοῦτον τὰς τῶν Γραφῶν λέξεις, κωλύει λέγων· «τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα τὶ σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου ;».

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ' (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

18. Πάντα γὰρ ποιοῦσι καὶ λαλοῦσι, καὶ θορυβοῦσι, καὶ πράττουσι καὶ ὁ ποκρίνονται, πρὸς ἀπάτην τῶν ἀκεραίων, κτύπους ποιοῦσι, καὶ κροτοῦσι, καὶ γε λῶσιν ἀφρόνως, καὶ συρίττουσιν· ἐὰν δὲ μηδεὶς αὐτοῖς προσέχη, λοιπὸν κλαίου- σιν ὡς ἡττηθέντες.

19. Ὁ μὲν οὖν Κύριος ἐφίμου τοὺς δαίμονας, ἡμεῖς δὲ μαθόντες ἀπὸ τῶν Ἁγίων, πρέπει κατ' ἐκείνους ποιεῖν, καὶ μιμεῖσθαι τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν, καὶ γὰρ κἀκεῖνοι ταῦτα βλέποντες ἔλεγον· «ἐν τῷ συστήναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου, ἐκωφώθην καὶ ἐταπεινώθην καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν»· καὶ πάλιν, «ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἐγενήθην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων».

20. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς μήτε ἀκούωμεν αὐτῶν, ὡς ἀλλοτρίων ὄντων ἡμῶν, μήτε ὑπακούωμεν αὐτῶν, κἂν εἰς προσευχὴν ἐγείρωσι καὶ λαλῶσι περὶ νηστείας· τῇ προθέσει δὲ τῆς ἀσκήσεως ἡμῶν προσέχωμεν, καὶ μὴ παρ' ἐκείνων ἀπατώμεθα πάντα πραττόντων μετὰ δόλου, μηδὲ ὡς καλοῖς αὐτοῖς προσέχωμεν, καὶ γὰρ τὴν τε τῶν φαύλων καὶ τῶν ἀγαθῶν παρουσίαν εὐχερὲς καὶ δυνατόν ἐστι, τοῦ Θεοῦ διδόντος, διαγνῶναι.

21. Ὅτι ἡ μὲν τῶν Ἁγίων ὄπτασία οὐκ ἔστι τεταραγμένη του κεκράξειται γάρ, φησιν, οὐδὲ κραυγᾷ, οὐδὲ ἀνήσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἢ φωνὴ αὐτοῦ» Ἡσύχως δὲ καὶ πράως γίνεται οὕτως, ὡς εὐθὺς χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν γὰρ νεσθαι καὶ θάρσος τῇ ψυχῇ· ἔστι γὰρ μετ' αὐτῶν ὁ Κύριος, ὅς ἐστιν ἡμῶν μὲν χαρὰ τοῦ δὲ Θεοῦ Πατρὸς ἡ δύναμις· οἱ τε λογισμοὶ αὐτῆς ἀτάραχοι καὶ ἀκύ· μαντοὶ διαμένουσιν, ὥστε αὐγαζομένην αὐτὴν, δι' ἐαυτῆς τοὺς φαινομένους θεω- ρεῖν, καὶ γὰρ πόθος τῶν θείων καὶ τῶν μελλόντων αὐτῇ ἐπεισέρχεται, καὶ θελή· σει πάντως συναφθεῖσα τούτοις, εἰ ἀπήρχετο μετ' αὐτῶν.

22. Ἐὰν δὲ καὶ ἄνθρωποι τινες φοβηθῶσι τὴν τῶν καλῶν ὄπτασίαν, ἀπ φαιροῦσιν οἱ φαινόμενοι τὸν φόβον πάραυτα τῇ ἀγάπῃ, ὡς ἐποίησε Γαβριὴλ τῷ Ζαχαρίᾳ καὶ ὁ φανείς Ἀγγελος ἐν τῷ θείῳ μνημείῳ ταῖς γυναξί, καὶ ὁ τοῖς ποι μέσι, λέγων ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ μὴ φοβεῖσθε· ἔστι γὰρ ὁ φόβος ἐκείνων, οὐ κατὰ δειλίαν ψυχῆς, ἀλλὰ κατ' ἐπίγνωσιν τῆς τῶν κρειττόνων παρουσίας.

23. Τοιαύτη μὲν ἡ τῶν Ἁγίων ὄπτασία· ἡ δὲ τῶν φαύλων ἐπιδρομὴ μετὰ κτύπου, καὶ ἤχου, καὶ κραυγῆς, οἷα ἂν γένοιτο νεωτέρων ἀπαιδευτῶν, καὶ ληστῶν κινήματα, ἐξ ὧν εὐθὺς γίνεται δειλία, ψυχῆς τάραχος, καὶ ἀταξία, λογισμῶν κατῆφεια, μῖσος πρὸς τοὺς Ἀσκητάς, ἀκηδία, λύπη τῶν οἰκείων, καὶ φόβος θανάτου, καὶ λοιπῶν ἐπιθυμία κακῶν, καὶ ὀλιγωρία πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ τοῦ ἥθους ἀκαταστασία.

24. Οταν τοίνυν θεωρήσαντές τινας φοβηθῇτε, ἂν μὲν ὁ φόβος εὐθὺς ἀ φαιρεθῇ, καὶ ἀντ' ἐκείνου γένηται χαρὰ ἀνεκκλάλητος καὶ εὐθυμία, καὶ θάρσος, καὶ ἀνάκτησις, καὶ τῶν λογισμῶν ἀταραξία, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα προεῖπον, ἀνδρεία τε καὶ ἀγάπη εἰς τὸν Θεόν,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ' (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

θαρσεῖτε καὶ εὐχεσθε ἡ γὰρ χαρά, καὶ ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς δείκνυσι τῶν παρόντων τὴν ἀκρότητα. Οὕτως Αβραὰμ ἰδὼν ἀγαλλιάσατο, καὶ γενομένης τῆς φωνῆς παρὰ τῆς Θεοτόκου Μαρίας, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος, καὶ τὰ λοιπὰ ἄπερ ἔφην.

25. "Ἄν ἐπιμένη δέ τινων ἡ ψυχὴ δειλιῶσα, παρουσία ἐχθρῶν ἐστίν, οὐ γὰρ ἀφαιροῦνται τὴν δειλίαν ἀπὸ τῶν τοιούτων οἱ δαίμονες, ὥσπερ οἱ Ἅγιοι ποιοῦσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅταν ἴδωσι δειλιῶντας, αὐξάνουσι τὰς φαντασίας, ἵνα μὲι ζόνως αὐτοὺς καταπτήξωσι, καὶ λοιπὸν ἐπιβάντες, προσπαίξωσι λέγοντες, πεσόντες προσκυνήσατε.

26. Τοὺς μὲν Ἕλληνας οὕτως ἐπάτησαν, καὶ ἐνομίσθησαν παρ' αὐτοῖς θεοί, ἡμᾶς δὲ οὐκ ἀφῆκεν ὁ Κύριος ἀπατηθῆναι παρὰ τοῦ διαβόλου ἐπιτιμήσας αὐτῷ ἡνίκα τὰς τοιαύτας φαντασίας καὶ πρὸς Ἐκεῖνον ἐποίει, ἵνα καὶ Αὐτὸν ὡς ὧς το καταπτήξῃ, εἰπὼν «ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, γέγραπται γὰρ Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις καὶ Αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις»· ὁ γὰρ εἶρηκεν ὁ Κύριος, τοῦ το ὑπὲρ ἡμῶν πεποίκηκεν, ἵνα ἀκούοντες οἱ δαίμονες τὰς τοιαύτας φωνάς, ἀνα- τρέπονται διὰ τὸν Κύριον τὸν ἐν αὐταῖς αὐτοῖς ἐπιτιμήσαντα.

27. Ἐκρουσέ ποτέ τις ἐν τῇ κέλλῃ τὴν ἐμὴν θύραν, καὶ ἐξελθὼν, εἶδον τινὰ μακρὸν καὶ ὑψηλὸν φαινόμενον, εἶτα πυθομένῳ μοι· τίς εἶ ; ἔφη· ἐγὼ εἰμι ὁ σατανᾶς, εἶτα εἰπόντος ἐμοῦ· τί οὖν ἐνταῦθα πάρει ; ἔλεγεν ἐκεῖνος· τί μέμφονται με μάτην οἱ Μοναχοί; καὶ οἱ ἄλλοι πάντες Χριστιανοί ; τί με καταρῶνται καθ' ὥραν ; 28. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος τί γὰρ αὐτοῖς ἐνοχλεῖς ; ἔφη· οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' αὐτοὶ ταράσσουσιν ἑαυτούς, ἐγὼ γὰρ ἀσθενὴς γέγονα, οὐκ ἀνέγνωσαν ὅτι τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, καὶ πόλεις καθεῖλες; οὐκέτι τόπον ἔχω οὐ βέλος, οὐ πόλιν, πανταχοῦ Χριστιανοὶ γεγόνασιν, καὶ ἡ ἔρημος δὲ πεπλήρωται Μοναχῶν. Λοιπὸν ἑαυτοὺς τηρεῖτωσαν, καὶ μὴ μάτην ἐμὲ καταράσθωσαν.

29. Τότε θαυμάσας ἐγὼ τοῦ Χριστοῦ τὴν Χάριν, εἶπον αὐτῷ ἀεὶ ψεύστης ὢν, καὶ μὴ θέλων νῦν εἶρηκας τὴν ἀλήθειαν· ὁ γὰρ Χριστὸς ἐλθὼν ἀσθενῇ σε πεποίηκε, καὶ καταβαλὼν ἐγύμνωσεν. Ἀκούσας δὲ ἐκεῖνος τὸ τοῦ Σωτῆρος ὄνομα, καὶ μὴ φέρων τὴν ἐκ τούτου καῦσιν, γέγονεν ἀφανής.

30. Εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ὁμολογεῖ μὴδὲν δύνασθαι, ὀφείλομεν παντελῶς καταφρονεῖν αὐτοῦ τε καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ. Μὴ οὖν καταπίπτωμεν τῇ διανοίᾳ, μὴδὲ λογιζόμεθα ἐν τῇ ψυχῇ δειλίας, μὴδὲ ἀναπλάττωμεν ἑαυτοῖς φόβους λέγοντες, μὴ ὁ δαίμων ἐλθὼν ἀνατρέψῃ με, μὴ διαβαστάξας καταβάλῃ, ἢ ἐ· ξαίφνης ἐπιστὰς ἐπιταράξῃ.

31. Μηδόλως ἐνθυμώμεθα τοιαῦτα, μὴδὲ λυπώμεθα ὡς ἀπολλύμενοι, θαρ ρῶμεν δὲ μᾶλλον καὶ χαίρωμεν ὡς σωζόμενοι, καὶ λογιζόμεθα τῇ ψυχῇ, ὅτι ὁ Κύριος μεθ' ἡμῶν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

ἐστίν, ὁ τροπώσας καὶ καταργήσας αὐτούς, καὶ ἐνθυμώμεθα ἀεὶ, ὅτι ὄντος τοῦ Κυρίου μεθ' ἡμῶν, οὐδὲν ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ποιῆσαι δύνανται.

32. Ελθόντες οὖν, εἰ ἐν τοῖς τοιούτοις εὗρωσιν ἡσφαλισμένην τὴν ψυχὴν καὶ λογιζομένην περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἀποστρέφονται κατησχυμμένοι· εἰ δὲ δειλιῶντας εὗρωσι καὶ ταραττομένους, καὶ φόβους ἐν ἑαυτοῖς ἀναπλάττοντας, καὶ αὐτοὶ αὐξάνουσι τὰς δειλίας ἐν ταῖς φαντασίαις καὶ ταῖς ἀπειλαῖς, καὶ ὅπερ ἐφ' ἑαυτοῖς λογιζόμεθα, τοῦτο μετὰ προσθήκης ἐκεῖνοι ποιοῦσιν.

33. Ἡμεῖς οὖν, εἰ θέλομεν καταφρονεῖν τοῦ ἐχθροῦ, ὡς πολλάκις εἶπον, λογιζόμεθα τὰ τοῦ Κυρίου, καὶ χαιρέτω ἀεὶ ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ἐλπίδι, καὶ ὀψόμεθα ὡς καπνὸν τὰ τῶν δαιμόνων παίγνια, καὶ μᾶλλον φεύγοντας αὐτούς ἢ διώκοντας· εἰσὶ γὰρ οὗτοι λίαν, καθὰ προεῖπον, δειλοί, προσδοκῶντες ἀεὶ τὸ ἡτοιμασμένον αὐτοῖς πῦρ.

34. Καὶ τοῦτο δὲ πρὸς ἀφοβίαν ἔχετε παρ' ἑαυτοῖς τὸ τεκμήριον ὅταν τις φαντασία γένηται, μὴ προκαταπιπτέτω τις ἐν δειλίᾳ, ἀλλ' ὅποια ἐὰν ᾖ, θαρρῶν ἐρωτάτω πρῶτον· τίς εἶ σύ; καὶ πόθεν; κἂν μὲν ᾖ Ἀγίων ὄπτασία, πληροφοροῦ· σί σε, καὶ τὸν φόβον σου εἰς χαρὰν μεταβάλλουσιν· ἐὰν δὲ διαβολικὴ τις ᾖ, ἔξα- σθενεῖ βλέπουσα ἐρρωμένην τὴν διάνοιαν.

35. Αταραξίας γὰρ τεκμήριον τὸ ὅλως πυνθάνεσθαι τίς εἶ, καὶ πόθεν; Οὕτως ὁ μὲν Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἐρωτήσας ἔμαθεν, ὁ δὲ ἐχθρὸς οὐκ ἔλαθεν ἐρωτήσαντα τὸν Δανιήλ.

Ερμηνεία

Ο ΑΓΙΟΣ Αντώνιος ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς του:

-Τέκνα μου, δὲν πρέπει νὰ φοβῆσθε τοὺς δαίμονας, καὶ ἐὰν ἀκόμη φαίνωνται ὡς νὰ ἐπιτίθενται, καὶ ἐὰν μᾶς ἀπειλοῦν μὲ θάνατον· διότι εἶναι ἀσθενεῖς καὶ τίποτε δὲν ἡμποροῦν νὰ κατορθώσουν, παρὰ μόνον νὰ ἀπειλοῦν. Μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Κυρίου κατέρρευσε πλέον ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐξησθένησαν αἱ δυνάμεις του.

2. Εξ αἰτίας λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου θαύματος, τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος, ὁ διάβολος ἐξεμηδενίσθη καὶ παραμένει ἀσθενὴς μὴ δυνάμενος νὰ ἐνεργήσῃ τίποτε. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ εἶναι τύραννος, παρ' ὅλον ὅτι κατέπεσε, δὲν ἡσυχάζει, ἀλλ' ἔστω καὶ μὲ λόγους ἀκόμη, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀπειλῇ. Αὐτὸ ἃς σκέπτεται ἕκαστος ἀπὸ σᾶς καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἡμπορῇ νὰ καταφρονῇ τοὺς δαίμονας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

3. Ἐὰν οἱ δαίμονες εἶχον σώματα, ὅπως ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ λέγουν «ὅταν κρύπτονται οἱ ἄνθρωποι, δὲν τοὺς εὐρίσκομεν· ἐφ' ὅσον ὅμως τοὺς ἀνακαλύψωμεν, τότε θὰ ἡμποροῦμεν νὰ τοὺς βλάψωμεν». Καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι θὰ ἡδυνάμεθα νὰ διαφυγώμεν τὴν προσοχὴν των κρυπτόμενοι, κλείοντες τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν μας.

4. Οἱ δαίμονες ὅμως δὲν εἶναι κατεσκευασμένοι, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ ὑλικὰ σώματα· ἐπειδὴ εἶναι ἄϋλα ὄντα, ἡμποροῦν νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰς οἰκίας μας, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι κλεισταὶ αἱ θύραι· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἀέρα ὑπάρχουν καὶ κινοῦνται καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ ἀρχηγὸς των ὁ διάβολος. Θέλουν δὲ τὸ κακὸν καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ βλάπτουν ὅπως δὲ εἶπεν ὁ Σωτὴρ, ὁ τῆς κακίας πατὴρ διάβολος ἐξ ἀρχῆς εἶναι ἀνθρωποκτόνος, «ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς» (Ἰωάν. η' 44).

5. Μὲ τὴν δύναμιν ὅμως καὶ τὴν Χάριν τοῦ Σωτῆρος, ἡμεῖς τώρα ζῶμεν ἐλεύθεροι καὶ μάλιστα, διὰ τῆς ἐναρέτου πολιτείας ἡμῶν, τοὺς πολεμοῦμεν. Διότι εἶναι δειλοὶ καὶ δὲν ἡμποροῦν τίποτε νὰ κάμουν, ἐπειδὴ οὔτε τόπος τοὺς ἐμποδίζει εἰς τὸ νὰ μᾶς ἐπιβουλεύωνται (ἐφ' ὅσον εἶναι ἄϋλα ὄντα), οὔτε ὡς φίλους μᾶς βλέπουν διὰ νὰ μᾶς λυπηθοῦν, οὔτε ἀγαποῦν τὸ ἀγαθὸν διὰ νὰ διορθωθοῦν.

6. Ἀπ' ἐναντίας εἶναι πολὺ πονηροὶ καὶ τὸ μόνον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρονται, εἶναι τὸ πῶς θὰ βλάψουν τοὺς φίλους τῆς ἀρετῆς καὶ τοὺς σεβομένους τὸν Θεὸν ἀνθρώπους. Ἐπειδὴ δὲ ἀκριβῶς δὲν ἡμποροῦν τίποτε νὰ κάμουν, δι' αὐτὸ δὲν κάμνουν τίποτε, παρὰ μόνον ἀπειλοῦν. Διότι ἐὰν ἡμποροῦσαν, δὲν θὰ ἐδίσταζαν, ἀλλ' ἀμέσως θὰ διέπραττον τὸ κακὸν, ἐφ' ὅσον ἡ προαίρεσις των εἶναι πρὸς τὸ κακὸν καὶ μάλιστα ἐναντίον ἡμῶν.

7. Αὐτὰ ποὺ σᾶς λέγω, ἀποδεικνύονται καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσαν σύναξιν ἡμῶν· διότι νά! ἡμεῖς συνεκεντρώθημεν τώρα καὶ καταφερόμεθα ἐναντίον τῶν δαιμόνων γνωρίζουν δὲ πολὺ καλά, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡμεῖς προκόπτομεν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐσέβειαν, αὐτοὶ ἐξασθενοῦν. Ἐὰν λοιπὸν εἶχον τὴν δύναμιν, κανένα ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς δὲν θὰ ἄφηναν νὰ ζήσῃ, διότι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπεχθάνεται ὁ ἁμαρτωλός, καὶ ἐπομένως καὶ ὁ διάβολος, εἶναι ἡ θεοσέβεια. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἡμποροῦν νὰ μᾶς κάμουν τίποτε, δι' αὐτὸ ἀφρίζουν ἀπὸ τὸ κακὸν τοὺς, διότι τίποτε δὲν ἡμποροῦν νὰ κάμουν ἀπὸ ὅσα ἀπειλοῦν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ' (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

8. Ἀκόμη καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ σκεφθῶμεν, διὰ νὰ μὴ φοβούμεθα τοὺς δαίμονας· ἐὰν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ μᾶς κακοποιήσουν, δὲν θὰ ἤρχοντο ἐναντίον τῶν Ἠσυχαστῶν τῆς ἐρήμου μετὰ πλήθους, οὔτε θὰ ἐσκηνοθετοῦσαν φαντασίας, οὔτε θὰ μετεσχηματίζοντο διὰ νὰ ἀποπλανήσουν θὰ ἦτο ἀρκετὸν νὰ ἔλθῃ ἓνας καὶ μόνος, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ αὐτό, ποὺ ἡμπορεῖ καὶ θέλει. Καὶ πράγματι· διότι αὐτὸς ποὺ ἔχει ἐξουσίαν δὲν καταστρέφει μὲ τὴν φαντασίαν, οὔτε δι' ἀπατηλῶν τεχνασμάτων, οὔτε φοβίζει μὲ τὸ πλήθος, ἀλλ' ἀμέσως χρησιμοποιεῖ ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἐξουσίαν του, ὅπως θέλει.

9. Οἱ δαίμονες ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἡμποροῦν νὰ κάμουν τίποτε, παίζουν ὡς ἡθοποιοὶ ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν, ἀλλάζοντες μορφὰς καὶ φοβερίζοντες, ὅπως οἱ μεγάλοι τὰ παιδιὰ, μὲ τὴν φαντασίαν τοῦ πλήθους καὶ τοὺς διαφόρους μετασχηματισμοὺς των· ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύονται μᾶλλον ἀξιοκαταφρόνητοι καὶ ἀδύνατοι.

10. Ο πραγματικὸς Ἄγγελος, ποὺ ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Κύριον ἐναντίον τῶν Ἀσσυρίων, δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ὅπλα, οὔτε ἀπὸ ἐξωτερικὴν φαντασίαν, οὔτε ἀπὸ πλήθη, οὔτε ἀπὸ κτύπους καὶ κρότους, ἀλλὰ ἡσυχὰ καὶ ἀθόρυβα ἐχρησιμοποίησε τὴν δύναμιν του καὶ ἐφόνευσεν ἀμέσως ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας (Δ' Βασιλ. ιθ' 35 καὶ Ησ. λζ' 36). Οἱ δαίμονες ὅμως, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ κάμουν κανένα κακόν, προσπαθοῦν, τουλάχιστον, μὲ τὴν φαντασίαν νὰ ἐκφοβίζουν τοὺς ἀνθρώπους.

11. Καὶ κατ' αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Ἰώβ, ποὺ τόσον ἐβασανίσθη, δὲν ἦτο ὁ διάβολος ποὺ ἐπροξένησε τόσας συμφοράς· ὁ Θεὸς παρέδωσε τὸν Ἰώβ εἰς τὸν διάβολον, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἐμπράκτως ἡ ἀρετὴ του καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὑπομονῆς του. Ἐπειδὴ τίποτε ἀπολύτως δὲν ἡδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ὁ διάβολος ἐναντίον τοῦ Ἰώβ, δι' αὐτὸ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἄδειαν τοῦ πειρασμοῦ καὶ ἀφοῦ τὴν ἔλαβε, τότε μόνον προεκάλεσε τὰς κατὰ τοῦ δικαίου θλίψεις καὶ συμφοράς. Ὅχι μόνον ἐναντίον τοῦ Ἰώβ, ἀλλὰ οὐδὲ ἐναντίον τῶν κτηνῶν του δὲν ἡδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε, ἐὰν δὲν τοῦ ἐπέτρεπεν ὁ Θεός (Ἰώβ, κεφ. α' καὶ β').

12. Ἀλλὰ οὔτε ἐναντίον τῶν χοίρων δὲν ἔχει ἐξουσίαν ὁ διάβολος νὰ κάμῃ κακόν, πολλῶ δὲ μᾶλλον δὲν ἔχει τοιαύτην ἐξουσίαν ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔχουν πλασθῇ κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Ὅπως ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, οἱ δαίμονες παρεκάλουν τὸν Σωτῆρα λέγοντες· ἐπίτρεψέ μας

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

τουλάχιστον φεύγοντες ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, νὰ εἰσέλθωμεν «εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων» (Ματθ. ῆ΄ 31). Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἔχουν ἐξουσίαν νὰ κάμουν κακὸν εἰς τοὺς χοίρους, πολὺ περισσότερον δὲν ἔχουν τοιαύτην ἐξουσίαν ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔχουν γίνει κατ' εἰκόνα Θεοῦ.

13. Ἄρα τὸν Θεὸν μόνον πρέπει νὰ φοβούμεθα, τοὺς δαίμονας δὲ νὰ καταφρονῶμεν. Ὅσον δὲ προσπαθοῦν νὰ μᾶς ἐκφοβίσουν, τόσον περισσότερον καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐπιτείνωμεν τὴν ἄσκησιν. Διότι μέγα ὄπλον ἐναντίον τοῦ διαβόλου εἶναι ὁ ὀρθὸς βίος καὶ ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεόν. Πολὺ φοβοῦνται τὴν νηστείαν τῶν Ἀσκητῶν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν συνεχῆ εὐχήν, τὴν πραότητα, τὸ φιλήσυχον, τὴν ἀφιλαργυρίαν, τὴν ἀποστροφὴν τῆς κενοδοξίας, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς πτωχοὺς, τὰς ἐλεημοσύνας, τὸ εἰρηνικὸν καὶ ἀόργητον, καὶ ὑπεράνω ὅλων τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν.

14. Δι' αὐτὸ καὶ κάμνουν τὰ πάντα, διὰ νὰ ἐξουδετερώσουν αὐτοὺς ποὺ τοὺς καταπατοῦν, διότι γνωρίζουν πάρα πολὺ καλὰ τὴν Χάριν ποὺ ἐδόθη παρὰ τοῦ Σωτῆρος εἰς τοὺς πιστοὺς. Τὴν Χάριν αὐτὴν μετέδωκεν ὁ Σωτὴρ μὲ τοὺς ἐξῆς λόγους· «ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὅφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ» (Λουκ. ι' 19).

15. Ἐὰν λοιπὸν σᾶς ἐπιτεθοῦν τὴν νύκτα, μὴ φοβηθῆτε σφραγισθῆτε μὲ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, σταυρώσατε καὶ τὸν οἶκον ποὺ διαμένετε καὶ εἶπατε τὴν εὐχήν. Τότε θὰ ἰδῆτε νὰ ἐξαφανίζονται, διότι εἶναι δειλοὶ καὶ φοβοῦνται πάρα πολὺ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ βεβαίως ἐπάνω εἰς τὴν Σταυρὸν ὁ Κύριος τελείως τοὺς ἐξεμηδένισεν.

Ἐὰν ὅμως, παρὰ ταῦτα, ἐξακολουθοῦν μετ' ἀναιδείας νὰ παραμένουν χορεύοντες καὶ σχηματίζοντες διαφόρους φανταστικὰς σκηνάς, πρὸς ἐκφοβισμόν, νὰ μὴ δειλιάσετε, οὔτε νὰ τρομάξετε τίποτε δὲν εἶναι καὶ γρήγορα ἐξαφανίζονται.

16. Πολλάκις πάλιν, πρὸς ἀποπλάνησιν, προσποιοῦνται ὅτι ψάλλουν χωρὶς νὰ φαίνωνται, ἀναφέρουν λέξεις ἀπὸ τὰς Ἀγίας Γραφάς, καὶ ὅταν κοιμώμεθα, μᾶς ἐξυπνοῦν, διὰ νὰ προσευχηθῶμεν. Καί, σχεδόν, δὲν μᾶς ἀφήνουν νὰ κοιμηθῶμεν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τοὺς προσέχωμεν, ἔστω καὶ ἐὰν μᾶς συμβουλευοῦν νὰ μὴ τρώγωμεν τελείως, ἔστω καὶ ἐὰν ἀκόμη προσποιοῦνται, ὅτι μᾶς ὀνειδίζουν καὶ μᾶς κατηγοροῦν, δι' ὅσα, κατὰ γνώμην καὶ συμβουλήν τῶν δαιμόνων, ἐπράξαμεν. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν τὸ κάμνουν αὐτὸ ἀπὸ εὐλάβειαν

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

ἢ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπογοητεύσουν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀκεραίους Ἀσκητὰς, νὰ παρουσιάσουν ἀνωφελεῖ τὴν ἄσκησιν, νὰ τοὺς ζαλίσουν καὶ νὰ τοὺς κάμουν νὰ πιστεύσουν ὅτι ὁ μοναχικὸς βίος εἶναι πράγματι βαρύτερος καὶ φορτικὸς καί, ὡς ἐκ τούτου, νὰ τοὺς ἐμποδίσουν νὰ ἀγωνίζωνται ἐναντίον των.

17. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν οἱ δαίμονες ἔλεγον πρὸς Αὐτόν· «οἶδ' σε τίς εἶ, ὁ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ» (Μαρκ. α' 23-25), ἂν καὶ ὠμολόγουν τὴν ἀλήθειαν, ἐν τούτοις ὅμως τοὺς ἐφίμωνε καὶ τοὺς ἐμπόδιζε νὰ ὁμιλοῦν, μὴ τύχη κάποτε καὶ σπείρουν κρυφίως, μαζὶ μὲ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν ἰδικὴν των κακίαν, καὶ διὰ νὰ μᾶς καταστήσῃ προσεκτικούς νὰ μὴ προσέχωμεν ποτὲ εἰς τοὺς λόγους τοῦ διαβόλου. Καὶ πολὺ σωστὰ διότι εἶναι ἀπρέπεια, ἐνῷ ἔχομεν τὰς Ἀγίας Γραφὰς καὶ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος, νὰ διδασκώμεθα ἀπὸ τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐκράτησε τὴν θέσιν του, καὶ ἄλλα ἀντὶ ἄλλων καὶ ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του καὶ ἔπραξε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐμποδίζει τὸν διάβολον νὰ λαλῇ λέξεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς, καὶ θῶς καὶ ὁ Προφητὰναξ Δαβὶδ λέγει· «εἰς δὲ τὸν ἁμαρτωλὸν εἶπεν ὁ Θεός, μὲ ποῖον δικαίωμα σὺ ἀναπτύσσεις τοὺς νόμους μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου;» (Ψαλμ. μθ' 16).

18. Κάμνουν λοιπὸν ὅλα αὐτὰ καὶ λαλοῦν καὶ θορυβοῦν καὶ πράττουν καὶ ὑποκρίνονται, διὰ νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς ἀκεραίους. Κτυποῦν καὶ κροτοῦν, καὶ γελοῦν ἀνοήτως καὶ σφυρίζουν· ἐὰν δὲ δὲν τοὺς δώσῃ κανεὶς σημασίαν, τότε κλαίουں ὡς νικημένοι.

19. Ὁ μὲν Κύριος λοιπὸν ἐφίμωνε τοὺς δαίμονας· ἡμεῖς δὲ, διδασκόμενοι ἀπὸ τοὺς Ἁγίους, πρέπει νὰ ἐνεργῶμεν σύμφωνα μὲ ἐκείνους, καὶ νὰ μιμούμεθα τὴν ἀνδρείαν των· διότι καὶ ἐκεῖνοι, βλέποντες τὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐνεργείας τῶν δαιμόνων, ἔλεγον· «ὅταν ὁ ἁμαρτωλὸς ἔλαβε θέσιν ἐναντίον μου, τότε ἐγὼ ἔγινα κουφός» «καὶ ἐταπεινώθην καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν» (Ψαλμ. λη' 2-3). Καὶ πάλιν «ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων» (Ψαλμ. λζ' 14-15).

20. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν οὔτε νὰ ἀκούωμεν τοὺς δαίμονας, διότι εἶναι τελείως ξένοι ἀπὸ ἡμᾶς, οὔτε καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς αὐτούς, ἔστω καὶ ἐὰν μᾶς σηκώνουν εἰς προσευχήν, καὶ μᾶς ὁμιλοῦν περὶ νηστείας ἃς προσέχωμεν μόνον νὰ παραμένῃ σταθερὰ ἡ πρόθεσίς μας δι' ἄσκησιν, καὶ ἃς μὴ ἐξαρτώμεθα ἀπὸ τοὺς

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

δαίμονας, οἱ ὅποιοι ὅλα τὰ κάμνουν δολίως, καὶ οὔτε νὰ τοὺς δίδωμεν σημασίαν, ὥς νὰ ἦσαν καλοὶ. Εἶναι δὲ εὐκολον, ὅταν ὁ Θεὸς μᾶς δώσῃ φώτισιν, νὰ διακρίνωμεν τὴν παρουσίαν τῶν καλῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν πονηρῶν δαιμόνων.

21. Διότι ἡ ὁπτασία τῶν Ἀγίων δεν παρουσιάζει οὐδεμίαν ταραχὴν, ὅπως δὲ ἀναφέρει το ρητόν «δὲν θὰ κραυγάσῃ, οὔτε τὴν φωνὴν αὐτοῦ θὰ ὑψώσῃ, οὔτε θὰ ἀκουσθῇ ἔξω ἢ φωνὴ αὐτοῦ» (Ἠσ. μβ' 2)· ἐμφανίζεται δὲ μὲ ἡσυχίαν καὶ πραότητα, ὥστε ἀμέσως νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν ψυχὴν χαρὰ, ἀγαλλίασις καὶ θάρρος. Συμβαίνει δὲ αὐτό, διότι μαζὶ μὲ τοὺς Ἁγίους εὐρίσκεται ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ χαρὰ μας, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ Πατρός· καὶ οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς, κατὰ τὰς ὁπτασίας αὐτάς, παραμένουσιν ἀτάραχοι καὶ δὲν διαταράσσονται, ὅπως τὰ κύματα τρικυμισμένης θαλάσσης. Κατὰ τὰς καλὰς καὶ ἀπὸ Θεοῦ ὁπτασίας ἡ ψυχὴ θεωροῦσα τοὺς ἐμφανιζομένους Ἀγγέλους ἢ καὶ Ἁγίους αυτοκαταυγάζεται, διότι εἰσέρχεται εἰς αὐτὴν ὁ πόθος τῶν θείων καὶ μελλόντων ἀγαθῶν καὶ ὅπωςδὴποτε θέλει νὰ γίνῃ ἓνα μὲ τὰ ἐμφανιζόμενα πρόσωπα, ἀναχωροῦσα, ἐὰν ὑπῆρχε τρόπος, μαζὶ μὲ αὐτά.

22. Ἐὰν δὲ συμβῇ, ὥστε μερικοὶ ἄνθρωποι νὰ φοβηθοῦν ἀπὸ τὴν ὁπτασίαν τῶν καλῶν Ἀγγέλων, οἱ ἐμφανιζόμενοι ἀφαιροῦν ἀμέσως, μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης, τὸν τοιοῦτον φόβον ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ὅπως ἔκαμεν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εἰς τὸν Ζαχαρίαν (Λουκ. α' 13) καὶ ὁ ἐμφανισθεὶς εἰς τὰς Μυροφόρους ἐπὶ τὸ Μνημεῖον τῆς Ἀναστάσεως Ἄγγελος (Ματθ. κη' 5), καὶ ὁ Ἄγγελος, ποὺ εἶπεν εἰς τοὺς ποιμένας, κατὰ τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος «μὴ φοβῆσθε» (Λουκ. β' 10). Διότι ὁ φόβος, ποὺ ἐνδεχομένως προκαλοῦν αἱ ὁπτασίαι τῶν καλῶν, δὲν ὀφείλεται εἰς ψυχικὴν δειλίαν, ἀλλ' εἰς ἐπίγνωσιν τῆς παρουσίας ὑψηλῶν καταστάσεων.

23. Αὐτὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ὁπτασίας τῶν Ἀγίων. Τελείως διαφορετικὴ εἶναι ἡ ἐπιδρομὴ τῶν φαύλων καὶ πονηρῶν πνευμάτων συνοδεύεται ἀπὸ τρομακτικούς κτύπους, περιέργους ἤχους καὶ κραυγὰς, ποὺ ἐνθυμίζουν ἄτακτα κινήματα ληστῶν ἢ νέων ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμῃ ἐκπαιδευθῇ. Αὐτὰ δὲ ὅλα τὰ συμπτώματα προκαλοῦν εἰς τὸν ἄνθρωπον δειλίαν, ψυχικὴν ταραχὴν, ἀταξίαν, μελαγχολικὰς σκέψεις καὶ κατὰπτωσιν λογισμῶν, μῖσος πρὸς τοὺς Ἀσκητάς, ἀποστροφὴν πρὸς τὰ πνευματικὰ καθήκοντα, λύπην, ἐνθύμησιν τῶν συγγενῶν καὶ φόβον θανάτου, ἐπιθυμίαν διαφόρων κακῶν πράξεων, ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν ἀρετὴν καί, τέλος, ἀκαταστασίαν εἰς τὴν καθημερινὴν τακτικὴν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

24. Ὅταν λοιπὸν ἰδῇτε διαφόρους ὄπτασίας καὶ φοβηθῇτε, προσέξате ἂν μὲν ὁ φόβος ἀμέσως ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀντ' ἐκείνου καταλάβῃ τὴν ψυχὴν ἀνεκλάλητος χαρὰ καὶ εὐθυμία, καὶ θάρρος, καὶ ἀνάκτησις ψυχικῶν δυνάμεων, καὶ ἀταραξία λογισμῶν, καὶ τὰ ἄλλα ὅλα ὅσα προεῖπον, καὶ ἀνδρεία καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, τότε λάβετε θάρρος καὶ εὐχαριστήσατε τὸν Θεόν, διότι ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἐν γένει κατάστασις τῆς ψυχῆς φανερώνουν τὴν τελειότητα τῶν παρόντων ποὺ συνθέτουν τὴν ὄπτασίαν. Τοιοιυτοτρόπως ὁ Ἀβραάμ, μόλις εἶδε θεϊαν ὄπτασίαν, ἐδοκίμασε μίαν ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν (Γεν. ιη' καὶ ἀλλαχοῦ)· ὅταν δὲ ἡ Θεοτόκος Μαρία ὠμίλησε πρὸς τὴν Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησε τὸ ἀγέννητον εἰσέτι βρέφος εἰς τοὺς μητρικοὺς κόλπους «ἐν ἀγαλλιάσει» (Λουκ. α' 44). Εξ αὐτῶν τῶν ὀλίγων ἐπιβεβαιοῦνται τὰ ὅσα ἀνωτέρω εἶπον.

25. Τελείως ἀντίθετα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς δαιμονικῆς ὄπτασίας καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ πονηροῦ. Ἄν δηλαδὴ ἡ ψυχὴ μερικῶν ἀνθρώπων ἐξακολουθῇ νὰ φοβᾶται ἀπ' ὅσα βλέπει ἢ αἰσθάνεται, εἶναι ἔνδειξις παρουσίας ἐχθρῶν· διότι οἱ δαίμονες δὲν ἀφαιροῦν τὴν δειλίαν ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους, ὅπως κάμνουν οἱ Ἅγιοι. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα, ὅταν ἴδουν, ὅτι μερικοὶ δειλιάζουν, αὐξάνουν τὰς φαντασίας, διὰ νὰ τοὺς τρομάξουν περισσότερο. Ἀφοῦ δὲ γίνουν κύριοι τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς φαντασίας, τότε πλέον προσεμπαίζουν τὸν ἄνθρωπον λέγοντες πρὸς τοὺς δεσμώτας των «πέσατε τώρα νὰ μᾶς προσκυνήσετε».

26. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηπάτησαν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ ἐνομίσθησαν ἀπ' αὐτοὺς ὡς θεοί· ἡμεῖς δὲν ἐπέτρεψεν ὁ Κύριος νὰ ἀπατηθῶμεν ὑπὸ τοῦ διαβόλου, διότι τὸν ἐξώρκισεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅταν ἐπεχείρησε καὶ τὸν ἴδιον τὸν Κύριον νὰ παρασύρῃ μὲ τοιαύτας φαντασίας καὶ νὰ τὸν τρομάξῃ, ὅπως ἐνόμιζε. Διότι μὲ τὸ νὰ εἶπῃ ὁ Κύριος «ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, διότι εἶναι γραμμένον εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφὴν Κύριον τὸν Θεόν σου νὰ προσκυνήσῃς καὶ Αὐτὸν μόνον νὰ λατρεύσῃς» (Ματθ. δ' 10), ἡμᾶς ἐβοήθησε καὶ κατωχύρωσεν, ἐπειδὴ τοῦ λοιποῦ οἱ δαίμονες, ἀκούοντες τὰς φωνὰς αὐτάς, θὰ ἀνετρέποντο μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου, ποὺ τοὺς ἐπετίμησε καὶ τοὺς ἐξώρκισε μὲ τοὺς λόγους αὐτοῦς. Αὐτὸ λοιπὸν ποὺ εἶπε τότε ὁ Κύριος, δι' ἡμᾶς τὸ ἔκαμε.

27. Ακούσατε τώρα τι συνέβη καὶ εἰς ἐμὲ προσωπικῶς: κάποτε ἐκτύπησε κάποιος τὴν θύραν τοῦ κελλίου μου. Ἐβγῆκα καὶ ἤνοιξα. Ἀμέσως τότε εἶδον ἐνώπιόν μου ἓνα μακρὸν καὶ ὑψηλὸν κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν φαινόμενον. Τοῦ λέγω:

—Ποῖος εἶσαι ;

Καὶ μοῦ ἀπαντά:

- Ἐγὼ εἶμαι ὁ σατανᾶς.

-Τί ζητεῖς ἐδῶ;-τὸν ἐρωτῶ.

-Διατί μοῦ ἀπαντᾷ μὲ μέμφονται ἀδίκως οἱ Μοναχοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Χριστιανοί; Διατί μὲ καταρῶνται κάθε ὥραν;

28. Τοῦ εἶπον τότε ἐγώ:

- Διατί καὶ σὺ τοὺς ἐνοχλεῖς; Δὲν τοὺς ἐνοχλῶ ἐγὼ μοῦ ἀπαντα μόνοι των παράσσονται. Ἐγὼ πλέον τελείως ἐξησθένησα. Δὲν ἐδιάβασαν αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει ἡ Αγία Γραφή «τοῦ ἐχθροῦ ἐτελείωσαν πλέον τὰ σπαθιά καὶ τὰς πόλεις κατεκρήμνισες;» (Ψαλμ. θ' 7). Δὲν ἔχω πλέον τόπον, δὲν ἔχω βέλος, οὔτε πόλιν. Παντοῦ εὐρίσκονται Χριστιανοὶ καὶ ἡ ἔρημος ἀκόμη ἐγέμισεν ἀπὸ Μοναχούς. Λοιπὸν ἄς περιφρουροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ ἄς μὴ μὲ καταρῶνται ἄδικα.

29. Τότε ἐγώ, ποὺ ἤκουον κατάπληκτος τοὺς λόγους τοῦ διαβόλου, ἐθαύμασα τὴν Χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εἶπον πάλιν :

—Πάντοτε εἶσαι ψεύστης· τώρα ὅμως εἶπες τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς· διότι ὁ Χριστὸς μετὰ τὸν θεῖον ἐρχομὸν Του εἰς τὸν κόσμον σὲ ἐξησθένησε καὶ σὲ ἀπεγύμνωσεν, ἀφοῦ σὲ κατετρόπωσε.

Μόλις ἤκουσεν ὁ διάβολος τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἐπειδὴ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀκόμη μόνου κατεκαίετο, ἐξηφανίσθη ἀμέσως.

30. Εφ' ὅσον λοιπὸν καὶ ὁ ἴδιος ὁ διάβολος ὁμολογεῖ, ὅτι τίποτε δὲν ἔμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ, ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ καταφρονήσωμεν τελείως αὐτὸν καὶ τοὺς δαίμονάς του. Ἀς μὴ χάνωμεν λοιπὸν τὸ ἠθικὸν μας, ἄς μὴ δειλιάζῃ ἡ ψυχὴ μας, καὶ ἄς μὴ δημιουργῶμεν φανταστικούς φόβους λέγοντες· «μὴ τυχὸν ἔλθῃ ὁ δαίμων καὶ μὲ ἀνατρέψῃ, μὴ τυχὸν μὲ ἀρπάξῃ καὶ μὲ καταβάλῃ, ἢ ἐμφανισθῇ τελείως ἔξαφνα καὶ μὲ συνταράξῃ».

31. Μὲ τὰς τοιαύτας σκέψεις καθόλου νὰ μὴ ἀσχολούμεθα, οὔτε νὰ λυπούμεθα ὥς νὰ εἴμεθα χαμένοι· ἀπεναντίας, νὰ ἔχωμεν θάρρος καὶ νὰ χαίρωμεν ὥς διασωζόμενοι ἀπὸ προφανῆ κίνδυνον. Ἡ ψυχὴ μας ἄς ἐδραιώνεται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι κοντὰ μας εἶναι ὁ Κύριος, ποὺ τοὺς κατετρόπωσε καὶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ' (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

κατήργησε τὴν ἐξουσίαν των. Ἀς μὴ λησμονῶμεν ποτέ, ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος μας εἶναι μαζί μας, τίποτε δὲν ἡμποροῦν νὰ μᾶς κάμουν οἱ ἐχθροὶ μας.

32. Ἐὰν λοιπὸν ἔλθουν καὶ εὕρουν τὴν ψυχὴν μας ἀσφαλισμένην μὲ αὐτὰ καὶ νὰ σκέπτεται τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, φεύγουν καταντροπιασμένοι. Ἐὰν ὅμως, ἀντιθέτως, μᾶς εὕρουν νὰ δειλιάζωμεν, νὰ ταρασσώμεθα καὶ νὰ ἐπηρεαζώμεθα ἀπὸ φανταστικούς φόβους, τότε καὶ οἱ ἴδιοι αὐξάνουν τὰ φόβητρα μὲ τὰς φαντασίας καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ αὐτό, ποὺ ἡμεῖς δειλά-δειλά σκεπτόμεθα, ἐκεῖνοι μετὰ προσθήκης τὸ πραγματοποιοῦν, εἰς βάρος μας.

33. Ἡμεῖς λοιπὸν, ἐὰν θέλωμεν νὰ καταφρονῶμεν τὸν ἐχθρόν, ἃς σκεπτόμεθα πάντοτε τὰ τοῦ Κυρίου, καὶ ἃς χαίρη πάντοτε ἡ ψυχὴ μας μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἐλπίδος. Τότε θὰ ἴδωμεν τὰ παιγνίδια τῶν δαιμόνων νὰ χάνωνται ἀπ' ἐμπρὸς μας ὅπως ὁ καπνὸς καὶ οἱ ἴδιοι μὲ σπουδὴν νὰ φεύγουν μᾶλλον παρὰ νὰ καταδιώκουν διότι, ὅπως σᾶς εἶπον, οἱ δαίμονες εἶναι πάρα πολὺ δειλοί, ἀναμένοντες πάντοτε τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, ποὺ ἔχει ἐτοιμασθῇ δι' αὐτοῦς.

34. Αὐτὸ δὲ τὸ γνῶρισμα νὰ ἔχετε, διὰ νὰ μὴ φοβῆσθε· ὅταν παρουσιασθῇ ἐνώπιόν σας κάποια φανταστικὴ εἰκόνα ἢ ὄπτασία, νὰ μὴ καταπέση ἀμέσως καὶ ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἠθικόν σας ἀπὸ δειλίαν, ἀλλὰ ὅποια καὶ ἂν εἶναι ἡ ὄπτασία αὐτή, ἃς ἐρωτήσητε πρῶτον μὲ θάρρος· «ποιὸς εἶσαι σύ; καὶ ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι;» Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ὄπτασία αὕτῃ εἶναι θεϊκὴ καὶ προέρχεται ἀπὸ Ἀγίους, πληροφορεῖται ἡ ψυχὴ σου καὶ αὐτοὶ μεταβάλλουν τὸν φόβον σου εἰς χαρὰν. Ἐὰν πάλιν εἶναι διαβολικὴ ἡ ὄπτασία αὕτῃ, τότε ἐξασθενεῖ, διότι ὁ διάβολος βλέπει, ὅτι ἡ διάνοιά σου ἔχει θάρρος.

35. Εἶναι ἀπόδειξις ἀταραξίας τὸ νὰ ζητῇ κανεὶς μὲ θάρρος πληροφορίας περὶ τοῦ ποῖος εἶναι ὁ ἐν τῇ ὄπτασίᾳ φαινόμενος καὶ ἀπὸ ποῦ προέρχεται. Οὕτω πως βλέπομεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔμαθε μόλις ἠρώτησεν (Ἰησ. Ναυῆ ε' 13-15), καὶ ὁ διάβολος δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τοῦ Δανιήλ, ὅταν τὸν ἠρώτησε ποῖος εἶναι.

Β'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Παχωμίου.

ΤΩ ΑΓΙΩ Παχωμίῳ συνήθειαν ἔχοντι, ἐπέκεινα τῆς κέλλης περὶ τὰ ἐρη μικώτερα ἀπιέναι εἰς προσευχὴν, καὶ μετὰ τὸ προσεύξασθαι πάλιν ἐ· πανέρχεσθαι, πολλάκις ὑποστρέφοντι αὐτῷ, ὡσανεὶ ἐμπαίζοντες οἱ πο νηροὶ δαίμονες, προέφθανον

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

παρακελευόμενοι ἀλλήλοις, ὥς ἐπ' ἄρχοντος, καὶ λέγοντες δότε τόπον τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ.

2. Ὁ δὲ Παχώμιος, τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι τῇ εἰς Χριστὸν πεποιθώς, καὶ τεγέλα αὐτῶν, ὥς ἀγρίων κυνῶν ὕλακὴν τὰ τούτων ἡγούμενος παίγνια. Ὁρῶν· τες δὲ τὸ γενναῖον τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀκατάπληκτον, συναθροίζονται πάλιν ἐπ' αὐτὸν τὸν ἐν ταραχῇ πολλῷ, καὶ τοῦ οἰκήματος ἐπιλαβόμενοι, σείειν τοῦτο ἐφάνταζον, ὥς νομίζειν τὸν Ἅγιον ἐκ θεμελίων τὸν τόπον σαλεύεσθαι.

3. Αὐτὸς δὲ ἀτρέμας ὑπάρχων, τὴν πνευματικὴν πάλιν ἐκρούετο νευράν, καὶ μετὰ φωνῆς ἔψαλλε λέγων, ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ὥσεί καπνὸς ἐκεῖνοι ἐξέλιπον, καὶ γέγονεν ἡσυχία πολλή, καὶ μετ' ὀλίγον καθάπερ κύνες ἐλαυνόμενοι υποχωροῦσι, καὶ πάλιν ἀναιδῶς ἐπέρχονται, οὕτω καὶ οὗτοι ἐτέρως αὐτὸν ἀπατᾶν ἐπεχείρουν.

4. Γενόμενοι γὰρ ὁμοθυμαδὸν πολλοί, καὶ σχοινία βαστάσαντες παχέα, φύλλον δένδρου μετ' ἀσφαλείας ἐδέσμουν, εἶτα στάντες ἐκατέρωθεν ἀλλήλοις προέ τρεπον σύρειν τὸ φύλλον, ὥσανεὶ λίθον παμμεγέθη τοῦτο δὲ ἐποίουν, ἐκλύειν πρὸς γέλωτα τὴν καρδίαν οἰόμενοι τοῦ Ἁγίου, ὅπως κἂν ἐν τούτῳ κατακαυχῆσονται αὐτοῦ. Ὁ δὲ Παχώμιος, βλέπων τὴν ἀναιδεῖαν αὐτῶν, ἐστέναξε κατ' αὐτῶν πρὸς Κύριον, καὶ παραχρῆμα ἄφαντος αὐτῶν ἡ φάλαγξ γέγονε.

5. Πάλιν δὲ ὁρῶν ἐπὶ πλεῖον αὐτοὺς προσβάλλοντας καὶ ἀνενδότως πολεμοῦντας ἡτεῖτο τὸν Κύριον ἀποστῆναι τὸν ὕπνον ἀπ' αὐτοῦ, πρὸς τὸ αὐτὸν νύκτωρ τε, καὶ μεθ' ἡμέραν, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτόν, ἄὑπνον διαμένοντα, δυνηθῆναι τροπώσασθαι τοὺς ὑπεναντίους, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «καὶ οὐκ ἀποστραφήσομαι, ἕως ἂν ἐκλίπωσιν, ἐκθλίψω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ δύνωνται στήναι, πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου».

6. Καὶ ἄλλοτε δὲ πάλιν ὕστερον, σχολάζοντι τῷ Ἀγίῳ, πρόσσεισιν ὁ δαίμων, καὶ στὰς ἐξεναντίας αὐτοῦ, χαίροις, ἔφη, Παχώμιε, ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ ἦλθον πρὸς σέ, τὸν ἐμὸν φίλον. Αὐτὸς δὲ τῇ διακρίσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰς τοῦ πονηροῦ εἰδῶς μηχανάς, διελογίζετο καθ' ἑαυτὸν λέγων· ἡ ἐπιστασία τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀγιότητος, πλήρης ὑπάρχει χαρᾶς καὶ φόβου παντὸς ἐλευθέρα, παρατί καὶ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν ἀφανιζομένων ἀπάντων τῇ θεωρίᾳ τοῦ φαινομένου, ἐγὼ δὲ νῦν, θορύβου τε μεστός εἰμι καὶ διαλογίζομαι.

7. Παραχρῆμα οὖν ἀναστάς, καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει θαρρήσας, ἀναλαβὼν ἐξέτεινε τοῦ κρατῆσαι αὐτόν, καὶ ἐμφυσήσας τῷ πνεύματι ἔλεγεν ἄπελθε ἀπ' ἐμοῦ, διάβολε, ἐπικατάρατος σὺ καὶ ἡ ὄρασίς σου, καὶ ἡ τέχνη τῶν βουλευμάτων σου. 8. Γενόμενος δὲ ὥσεί κονιορτός, ἐπλήρωσεν ἀηδίας τὸ οἶκημα, καὶ αὐτὸν τὸν ἄερα

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

συνέχεε, κράζων πρὸς αὐτὸν φωνῇ μεγάλῃ, ἄρτι ἂν σε ἐκέρδησα πρὸς τοῖς ἐμοῖς ποσὶ καταρράξας, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐστὶ, καὶ παί· ζομαι ὑφ' ὑμῶν καθ' ἐκάστην, ἀλλ' οὐ παύσομαι πολεμῶν· δεῖ γάρ με τὸ ἐμὸν ἔργον ἐπιτελεῖν.

9. Ὁ δὲ Παχώμιος, ἰσχυροποιηθεὶς τῷ πνεύματι, ἀνθωμολογεῖτο τῷ Θεῷ εὐχαριστῶν ἐπὶ ταῖς ἐξαισίαις Αὐτοῦ δωρεαῖς

Ερμηνεία

Ο ΑΓΙΟΣ Παχώμιος εἶχε συνήθειαν νὰ ἀναχωρῇ μακριὰ ἀπὸ το κελί του, εἰς ερημικωτέραν περιοχὴν, δια νὰ προσευχηθῇ, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν νὰ ἐπανέρχεται πάλιν. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του λοιπὸν οἱ πονηροὶ δαίμονες, ὡς νὰ τὸν ἐνέπαιζον, τὸν προῦ παντοῦσαν καὶ ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἄρχοντος, ἔλεγον ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον «Κάμετε τόπον νὰ περάσῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ».

2. Ο Παχώμιος ὅμως, στηριγμένος εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ Χριστοῦ, ἐκαυτηρίαζε τοὺς δαίμονας καὶ ἐθεώρει τὰ παιγνιδία των ὡς γαυγίσματα ἀγρίων σκύλων. Βλέποντες οἱ δαίμονες τὴν γενναιότητα τοῦ Ἁγίου ἀνδρὸς καὶ ὅτι δὲν κατῴρωναν νὰ τὸν κατατρομάξουν, συναθροίζονται πάλιν ἐναντίον του, προκαλοῦντες μεγάλην τα ραχὴν κρατοῦντες δὲ τὸ κελλί του μὲ τὰς χεῖρας των, ἐδημιουργοῦσαν τὴν φανταστικὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὸ σείουν, ὥστε ὁ Ἅγιος νὰ νομίζῃ, ὅτι ὁ τόπος σαλεύεται ἐκ θεμελίων.

3. Καὶ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴν ὁ Ἅγιος παρέμεινεν ἀτρόμητος καὶ τανύων πάλιν τὸ πνευματικὸν τόξον ἔψαλλε μεγαλοφώνως· «Ο Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι, ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα» (Ψαλμ. με 2). Ἐνῷ δὲ ἀπήγγελλε τὸν ψαλμὸν αὐτόν, ἐκεῖνοι ἐχάθησαν ὡς καπνὸς καὶ ἐπῆλθε πολλὴ ἡσυχία. Δὲν παρητήθη σαν ὅμως οἱ δαίμονες τῶν προσπαθειῶν των μετ' ὀλίγον ἀρχίζει νέα ἐπίθεσις, ὅπως κάμνουν τὰ σκυλιά, που διωκόμενα ὑποχωροῦν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπιτίθενται μὲ ἀναίδειαν, τοιουτοτρόπως ἐνήργουν καὶ αὐτοὶ ἐναντίον τοῦ Ἁγίου ἐπιχειροῦντες νὰ τὸν ἐξαπατήσουν κατ' ἄλλον τρόπον.

4. Τί κάμουν λοιπόν; Συνεκεντρώθησαν πολλοὶ δαίμονες εἰς ἓνα μέρος, ἐπῆραν χονδρὰ σχοινιά καὶ ἔδεσαν καλὰ ἓνα φύλλον δένδρου μετὰ, ἀφοῦ ἐσχημάτισαν δύο ζυγούς ἀπέναντι ἀλλήλων, προέτρεπον ὁ ἕνας τὸν ἄλλον νὰ σύρουν τὸ φύλλον, σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ τραβήξουν τεράστιον βράχον. Αὐτὸ δὲ τὸ ἔκαμαν, νομίζοντες, ὅτι θὰ ἐγελοῦσεν ὁ Ἅγιος καὶ τοιουτοτρόπως θὰ εἶχον κάτι νὰ καυχηθοῦν ἐναντίον του. Ο

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

μακάριος Παχώμιος ὅμως, βλέπων τὴν ἀναίδειαν τῶν δαιμόνων, ἀνεστέναξε πρὸς τὸν Κύριον ἐναντίον των κατόπιν αὐτοῦ ἐξηφανίσθη ἀμέσως ἡ φάλαγξ τῶν δαιμόνων.

5. Βλέπων πάλιν ὁ Ἅγιος Παχώμιος τοὺς δαίμονας νὰ τὸν πολεμοῦν μετὰ περισσοτέρας σφοδρότητος καὶ νὰ τοῦ ἐπιτίθενται ἀδιακόπως, ἐζήτει ἀπὸ τὸν Κύριον νὰ τοῦ πάρῃ τὸν ὕπνον, ὥστε νὰ παραμένῃ, ὅσον τὸ δυνατόν, ἄϋπνος καὶ οὕτω νὰ δύναται, νύκτα καὶ ἡμέραν, νὰ κατατροπώνῃ τοὺς ἀντιθέτους, συμφώνως πρὸς τὸ ρητόν τῆς Ἀγίας Γραφῆς· «δὲν θὰ στραφῶ πρὸς τὰ ὀπίσω, παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον ἐξαφανισθοῦν τελείως, θὰ τοὺς λειώσω καὶ δὲν θὰ ἡμποροῦν νὰ σταθοῦν καὶ θὰ πέσουν νικημένοι εἰς τοὺς πόδας μου» (Ψαλμ. ιζ' 38-39).

6. Μίαν ἄλλην φοράν, ἐνῶ ἀνεπαύετο ὀλίγον ὁ Ἅγιος, ἦλθε πλησίον του ὁ δαίμων καὶ ἀφοῦ ἐστάθη ἀπέναντί του, τοῦ εἶπε· «Χαῖρε, Παχώμιε· ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστὸς καὶ ἦλθον πρὸς σὲ τὸν φίλον μου». Ο Ἅγιος Παχώμιος ὅμως, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ διακριτικοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀφοῦ ἀντελήφθη τὰς μηχανὰς τοῦ πονηροῦ, ἐσκέπτετο καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν «Ἡ μυστικὴ καὶ ὑπὲρ φύσιν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ἡ πλήρης ἀγιότητος, γεμίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ χαρὰν καὶ τὴν ἀπελευθερώνει ἀπὸ κάθε φόβον· συγχρόνως δὲ μὲ τὴν ὑπερφυσικὴν θεωρίαν τοῦ φαινομένου ἐξαφανίζονται ὅλοι οἱ ἀνθρώπινοι λογισμοί. Ἐγὼ ὅμως τώρα, ἀντιθέτως πρὸς ὅσα ἔπρεπε νὰ μοῦ συμβοῦν, ἐὰν ἡ ὄπτασία θὰ εἶχε θεϊκὸν χαρακτῆρα, ἔχω θορυβηθῇ καὶ ἡ διάνοιά μου εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀνθρωπίνας σκέψεις».

7. Ἀμέσως λοιπὸν ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ ἀναθαρρήσας μὲ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ ἐκινήθη διὰ νὰ συλλάβῃ μὲ τὰς χεῖρας του τὸν ἐμφανισθέντα φυσήσας δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ἔλεγε πρὸς αὐτόν:

-Φύγε ἀπὸ ἐμέ, διάβολε, επικατάρατος νὰ εἶσαι σὺ καὶ τὸ ὄραμά σου καὶ τὰ σατανικά σου σχέδια.

8. Μόλις εἶπε τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Ἅγιος, ἀμέσως ἔγινε σκόνῃ ὁ διάβολος, ποὺ ὑπεκρύπτετο εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς ὄπτασίας, καὶ ἐγέμισε δυσσομίαν τὸ κελλί, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα ἀκόμη. Συγχρόνως ἠκούσθη κραυγὴ τοῦ διαβόλου, ποὺ ἔλεγε «Ἀν ἡμποροῦσα νὰ σὲ κερδίσω, θὰ ἐσπάραζες τώρα εἰς τοὺς πόδας μου· ἀλλὰ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ εἶναι μεγάλη καὶ οὕτω ἐμπαίζομαι ἀπὸ σᾶς καθημερινῶς. Ὡς τόσον δὲν θὰ σταματήσω νὰ σᾶς πολεμῶ, διότι πρέπει νὰ ἐπιτελῶ τὴν ἐργασίαν μου».

9. Ο Ἅγιος ὅμως Παχώμιος ἐνισχυθεὶς μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος ἠὺχαρίστε τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς Του δωρεάς.

Γ΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΑΔΕΛΦΟΙ τινες παρέβαλον τῷ Ἀββᾶ Αντωνίῳ, ἀναγγεῖλαι αὐτῷ φαν τασίας, ἃς ἔβλεπον, καὶ μαθεῖν παρ' αὐτοῦ εἰ ἀληθιναὶ εἰσιν, ἢ ἀπὸ δαιμόνων· εἶχον δὲ ὄνον καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ ὁδῷ.

2. Ὡς οὖν ἀπῆλθον πρὸς τὸν Γέροντα, προλαβὼν εἶπεν αὐτοῖς πῶς ἀπέθανεν ὁ μικρὸς ὄνος ἐν τῇ ὁδῷ; Λέγουσιν αὐτῷ· πῶς οἶδας, Ἀββᾶ ; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οἱ δαίμονες ἔδειξαν μοι. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ ἡμεῖς διὰ τοῦτο ἤλθομεν ἐ-ρωτῆσαί σε, ὅτι βλέπομεν φαντασίας, καὶ πολλάκις γίνονται ἀληθιναί, μήπως πλανώμεθα.

3. Καὶ ἐπληροφόρησεν αὐτοὺς ὁ Γέρων ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ὄνον ὑποδείγματ' οὗτος, ὅτι ἀπὸ δαιμόνων εἰσιν.

4. Ἀδελφὸς ἐκάθητο ἡσυχάζων, καὶ ἤθελον αὐτὸν οἱ δαίμονες πλανῆσαι προφάσει Ἀγγέλων. Καὶ ἤγειραν αὐτὸν εἰς σύναξιν, καὶ φῶτα ἐδείκνυσαν αὐτῷ. Παρέβαλε δέ τινα Γέροντι καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀββᾶ, οἱ Ἀγγελοὶ ἔρχονται μετὰ φωτὸς καὶ ἐγείρουσί με εἰς τὴν σύναξιν. Απεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· μὴ ἀκούσης αὐτῶν, δαίμονες γάρ εἰσιν, ἀλλ' ὅτε ἔρχονται ἐξυπνῆσαι σε, λέγε· ἐγὼ ὅτε θέλω ἐγείρομαι, ὑμῶν δὲ οὐκ ἀκούω.

5. Λαβὼν δὲ ὁ ἀδελφὸς τὴν παραγγελίαν τοῦ Γέροντος, ἀπῆλθεν εἰς τὸ κελ λῖον αὐτοῦ. Καὶ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ πάλιν, κατὰ τὸ ἔθος, ἐλθόντες οἱ δαίμονες ἤγειραν αὐτόν. Ὁ δέ, καθὼς παρηγγέλθη, αὐτοῖς εἰπὼν, ὅτι ὅτε θέλω ἐγείρομαι, ὑμῶν δὲ οὐκ ἀκούω, εἶπον αὐτῷ· ὁ καλόγηρος ἐκεῖνος ὁ ψεύστης ἐπλάνησέ σε, καὶ γὰρ ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἀδελφὸς χρήσασθαι κέρμα, καὶ ἔχων ἐψεύσατο καὶ οὐκ ἔδωκεν ἐκ τούτου μάθε ὅτι ψεύστης ἐστίν.

6. Ορθρίσας δὲ ὁ ἀδελφός, ἦλθε πρὸς τὸν Γέροντα καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ ταῦτα. Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· ὅτι μὲν εἶχον κέρμα, ὁμολογῶ, οὐκ ἔδωκα δὲ τῷ ζη-τοῦντι ἀδελφῷ, ὅτι ἤδειν ὅτι εἰς ζημίαν ψυχῆς ἐρχόμεθα ἐλογισάμεν οὖν παρα-βῆναι μίαν ἐντολήν, καὶ μὴ δέκα. Σὺ δὲ τῶν δαιμόνων τῶν θελόντων σε πλανῆσαι μὴ ἀκούσης. Καὶ πολλὰ στηριχθεὶς ὁ ἀδελφὸς ὑπὸ τοῦ Γέροντος, υπέστρεψεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ.

7. Δύο ἀδελφοὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ἐσωτέραν ἔρημον καὶ ἦσαν τὰς μὲν ἐξ ἡμέρας ἀπ' ἀλλήλων χωριζόμενοι, τῇ δὲ ἐβδόμῃ συνερχόμενοι ὁμοῦ, ἐπετέλουν τὰς εὐχάς, καὶ ἐγεύοντο, μηδὲν πλέον ἀλλήλοις διαλεγόμενοι.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

8. Απερχόμενοι οὖν οἱ δαίμονες πρὸς τὸν ἓνα αὐτῶν, ἠπάτουν αὐτὸν ἐν πολλοῖς, καὶ προεσήμαινον εἰσόδους ἀδελφῶν, καὶ τὰ γινόμενα ἐν πολλοῖς τόποις. Ταῦτα ὁρῶν, καὶ ἀκούων ὁμοίως γινόμενα, ἐπίστευεν αὐτοῖς, νομίζων "Αγγέλους εἶναι τοὺς ταῦτα αὐτῷ προμηνύοντας, ἐκώλυσαν δὲ αὐτὸν ἀπέρχεσθαι καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τῇ τεταγμένῃ ἡμέρᾳ.

9. Ποτὲ οὖν ἀπῆλθεν ἐπισκέψασθαι τινὰ ἀδελφὸν ἐν Μοναστηρίῳ, καὶ ὁ- πέβαλέ τισιν τῆς Μονῆς ὡς περὶ ἄλλου ἐρωτῶν· εἰ δυνατόν ἐστὶ τινὰ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ γινώσκειν ; Οἱ δὲ ἀκούσαντες, καὶ γνόντες, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἀπατώμενος, ἐ- πετίμησαν αὐτὸν εἰπόντες· εἰ τοιούτοις σχολάζεις, μηκέτι ἡμῖν παραβάλλης. Καὶ εὐθὺς μετενόησεν ἀπαρνησάμενος πάντα ἐκεῖνα.

10. Υποστρέψαντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ἦλθον πάλιν οἱ δαίμονες, κατὰ τὸ σύνηθες, αὐτὸν ἀπατῆσαι. Ὁ δὲ ψεύστας ἀπεκάλει, καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς εὐθὺς δὲ μετεβλήθησαν εἰς ἄλογα ζῶα, καὶ ἀπειλήσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

11. Ἐλεγον περὶ τινος Γέροντος, ὅτι καθήμενος ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ καὶ ἀγωνιζόμενος, ἔβλεπε τοὺς δαίμονας φανερώς, καὶ ἠυτέλιζεν αὐτούς. Βλέπων δὲ ὁ διάβολος ἑαυτὸν ἠττώμενον ὑπὸ τοῦ Γέροντος, ἐλθὼν ἐνεφάνισεν αὐτῷ λέγων· ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός.

12. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Γέρων, ἐκάμμυσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, εἶπε δὲ ὁ διάβολος τί καμύεις τοὺς ὀφθαλμούς σου; ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός. Απεκρίθη ὁ Γέρων· ἐγὼ τὸν Χριστὸν ὧδε οὐ θέλω ἰδεῖν. Ακούσας δὲ τοῦτο ὁ δαίμων, ἀφανὴς ἐγένετο.

13. "Ἄλλω Γέροντι εἶπον οἱ δαίμονες· θέλεις ἰδεῖν τὸν Χριστόν ; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς· ἀνάθεμα ὑμῖν, καὶ ὃ λέγετε, τῷ γὰρ ἐμῷ Χριστῷ πιστεύω εἰπόντι, ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δαίμονες ἀφανεῖς ἐγένοντο.

Ερμηνεία

ΜΕΡΙΚΟΙ ἀδελφοὶ ἐπεσκέφθησαν τὸν Αββᾶν Ἀντώνιον, διὰ νὰ τοῦ ἀναφέρουν ὠρισμένας φανταστικὰς παραστάσεις, ποὺ ἔβλεπον, καὶ νὰ πληροφορηθοῦν παρ' αὐτοῦ ἐὰν εἶναι ἀληθινὰ ἢ προέρχονται ἀπὸ τοὺς δαίμονας μαζί των εἶχον καὶ ἓνα γαῖδουράκι, τὸ ὁποῖον, καθ' ὁδόν, ἐψόφησε.

2. Μόλις συνηντήθησαν οἱ ἀδελφοὶ μὲ τὸν Ὅσιον Ἀντώνιον, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐχαίρετῃσε, τοὺς εἶπε:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

Πῶς ἐψόφησε τὸ γαῖδουράκι σας εἰς τὸν δρόμον;

Κατάπληκτοι οἱ ἀδελφοὶ τὸν ἠρώτησαν : Πῶς τὸ γνωρίζεις, Ἀββᾶ, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;
Καὶ ὁ Ὅσιος Αντώνιος τοὺς ἀπαντᾷ :

Μοῦ τὸ ἐφάνερωσαν οἱ δαίμονες.

Μὰ καὶ ἡμεῖς—εἶπον ἐν συνεχείᾳ οἱ ἀδελφοί- δι' αὐτὸ ἤλθομεν νὰ σὲ ἐρωτήσωμεν,
διότι βλέπομεν μερικά πράγματα, τὰ ὅποια ὁμως βγαίνουν ἀληθινὰ μήπως
πλανώμεθα;

3. Τότε ὁ Ὅσιος Αντώνιος, μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ ὄνου, τοὺς ἐπληροφόρησεν, ὅτι αἱ
εἰκόνες, τὰς ὁποίας ἔβλεπον, ἦσαν φαντασῖαι καὶ τεχνουργήματα τοῦ διαβόλου, τὰ
ὅποια κατασκεύαζε χρησιμοποιοῦν πρὸς τοῦτο τὴν ἰδικὴν των φαντασίαν.

4. Ἕνας ἀδελφὸς ἠσκήτεue μόνος του. Κάποτε λοιπὸν ἤλθον νὰ τὸν πειράξουν οἱ
δαίμονες, ὑπὸ τὸ σχῆμα Ἀγγέλων. Τὸν ἐσήκωσαν δὲ διὰ τὴν νυκτερινὴν ἀκολουθίαν
καὶ τοῦ ἐπεδείκνυον φῶτα.

Ο Ἀσκητὴς αὐτὸς ἐπεσκέφθη ἓνα Γέροντα, διὰ νὰ ἐξιστορήσῃ τὸ φαινόμενον καὶ νὰ
ζητήσῃ τὴν γνώμην του. Τοῦ λέγει :

Ἀββᾶ, εἰς τὸ κελλί μου ἔρχονται Ἀγγελοι με φῶτα καὶ μὲ σηκώνουν διὰ τὴν
ἀκολουθίαν.

Ὁ Γέρων τοῦ ἀπήντησε:

-Πρόσεξε, μὴ τοὺς ἀκούσης, διότι εἶναι δαίμονες· ὅταν ἔλθουν νὰ σὲ ἐξυπνήσουν,
σὺ νὰ εἰπῇς πρὸς αὐτοὺς· «Ἐγὼ δὲν σᾶς ἀκούω, θὰ σηκωθῶ ὅποταν θελήσω».

5. Πράγματι ὁ ἀδελφὸς ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τὴν παραγγελίαν τοῦ Γέροντος καὶ
ἀπεφάσισε νὰ τὴν ἐκτελέσῃ. Ἐπῆγε καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ κελλίον του. Τὴν ἐπομένην
νύκτα ἤλθον πάλιν, κατὰ τὴν συνήθειάν των, οἱ δαίμονες καὶ τὸν ἐξύπνησαν. Τότε ὁ
ἀδελφός, κατὰ τὴν παραγγελίαν, ποὺ εἶχεν, εἶπε πρὸς τοὺς δαίμονας:

-Δὲν σᾶς ἀκούω, ὅποτε θέλω ἐγὼ θὰ σηκωθῶ.

Οἱ δαίμονες εἰς ἀπάντησιν τοῦ εἶπον :

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

Σὲ ἐπλάνησεν ἐκεῖνος ὁ ψεύστης, ὁ κακόγηρος; Μάθε ποῖος εἶναι· πρὸ ἡμερῶν τὸν ἐπεσκέφθη ἓνας ἀδελφὸς διὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ ἓνα νόμισμα. Καὶ ἐκεῖνος, ἐνῶ εἶχε, τοῦ εἶπε ψεύματα, ὅτι δὲν εἶχε καὶ δὲν τοῦ ἔδωσε. Ἐξ αὐτοῦ μάθε ὅτι εἶναι ψεύστης.

6. Μόλις ἐξημέρωσε, μετέβη ὁ ἀδελφὸς πρὸς τὸν Γέροντα καὶ τοῦ ἀνέφερε τὶ τοῦ εἶπον οἱ δαίμονες.

Ὁ Γέρων ἀπήντησεν :

—Ὁμολογῶ, ὅτι πράγματι εἶχον νόμισμα· δὲν ἔδωσα ὅμως εἰς τὸν ἀδελφόν, ποὺ τὸ ἐζήτηι, διότι μὲ ἐπληροφόρει ἡ συνείδησίς μου, ὅτι θὰ προέκυπτε ψυχικὴ ζημία. Απεφάσισα λοιπὸν νὰ παραβῶ ἐγὼ μίαν ἐντολὴν διὰ νὰ μὴ ζημιωθῇ ὁ ἀδελφός, ὅποτε θα παρεβαίναμεν δέκα ἐντολάς. Σὺ πάντως νὰ μὴ δίδῃς προσοχὴν εἰς τοὺς δαίμονας, ποὺ θέλουν νὰ σὲ πλανήσουν.

Οὕτω ὁ ἀδελφός, ἐνδυναμωθείς ἐξ ὅσων ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Γέροντα, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον του.

7. Δύο ἀδελφοὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν βαθυτέραν ἔρημον. Συνεφώνησαν δὲ τὰς μὲν ἕξ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος νὰ παραμένουν ἕκαστος κατὰ μόνας ἀγωνιζόμενοι, τὴν δὲ ἑβδόμην νὰ συναντῶνται, νὰ προσεύχωνται ἀπὸ κοινοῦ καὶ νὰ τρώγουν ὀλίγον, χωρὶς νὰ ἀνταλλάσσουν λέξιν. Πράγματι αὐτὸ ἐγίνετο.

8. Τὴν ὥραίαν ὅμως αὐτὴν ἄσκησιν ἐσκέφθησαν οἱ δαίμονες νὰ τὴν καταστρέψουν. Μετέβησαν λοιπὸν εἰς τὸν ἓνα ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν ἐξηπάτουν μὲ πολλοὺς τρόπους· τοῦ προέλεγον δηλαδὴ ἐπισκέψεις ἀδελφῶν, ὡς καὶ περιστατικά, που συνέβαινον εἰς ἄλλους τόπους. Ὁ Ἀσκητής, βλέπων καὶ ἀκούων ὅτι αὐτὰ ἐπραγματοποιοῦντο, δὲν ἀντελήφθη τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου, ἀλλ' ἐνόμισεν, ὅτι ἦσαν Ἄγγελοι αὐτοί, ποὺ τοῦ προέλεγον αὐτά. Μετ' ὀλίγον μάλιστα τὸν ἠμπόδισαν καὶ νὰ φεύγῃ τὴν καθωρισμένην ἡμέραν, διὰ νὰ συναντᾷ τὸν ἄλλον ἀδελφόν.

9. Κάποτε λοιπὸν ὁ ἐμπαιζόμενος ὑπὸ τῶν δαιμόνων Μοναχὸς ἐπεσκέφθη ἓνα ἀδελφὸν εἰς τὸ Μοναστήριον. Εἰς μίαν στιγμὴν ἐρωτᾷ μερικοὺς ἀδελφούς, ἐὰν εἶναι δυνατόν ἓνας ἄνθρωπος νὰ γινώριζε τί συμβαίνει εἰς ἀπομεμακρυσμένα ἀπὸ τὸν τόπον του σημεῖα. Οἱ συνομιληταὶ του ὅμως ἀντελήφθησαν, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σατανικῆς ἀπάτης, τῆς ὁποίας θύμα ἦτο ὁ ἴδιος καὶ τοῦ εἶπον μὲ ἐπιτιμητικὴν αὐστηρότητα:

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

Πρόσεξε, ἐὰν ἐξακολουθῇς νὰ δίδῃς σημασίαν εἰς τὰ σατανικὰ αὐτὰ τεχνουργήματα, νὰ μὴ ξαναεπισκεφθῇς τὸ Μοναστήριον. Ἡ ἀδελφικὴ αὐτὴ ἀπειλὴ τὸν συνέτισε καὶ ἀμέσως μετενόησεν, ἀπαρνηθεὶς ὅλας ἐκεῖνας τὰς ἐπικινδύνους πλάνας.

10. Μόλις ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀσκήσεώς του, ἦλθον πάλιν οἱ δαίμονες, ὡς συνήθως, διὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσουν. Τότε ὁ ἀνανήψας Μοναχὸς τοὺς ἐξώρκισε καὶ τοὺς ἀπεκάλει ψεύστας· οἱ δαίμονες παρευθὺς μετεβλήθησαν εἰς ἄλογα ζῶα καὶ ἀφοῦ τὸν ἠπέιλησαν, ἀνεχώρησαν ἀπὸ κοντὰ του.

11. Διὰ κάποιον Γέροντα Ασκητὴν διηγοῦντο τὸ ἐξῆς: Οσάκις παρέμενεν εἰς τὸ κελλίον του καὶ ἠγωνίζετο, ἔβλεπεν ὀφθαλμοφανῶς τοὺς δαίμονας καὶ τοὺς κατεξηυτέλιζεν. Βλέπων ὁ διάβολος νὰ νικᾶται ὑπὸ τοῦ Γέροντος, μετεμορφώθη καὶ ἐνεφανίσθη ἐκ νέου ἐνώπιόν του, καὶ τοῦ λέγει :

- Ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστός.

12. Μόλις τὸν εἶδεν ὁ Γέρων ἀμέσως ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς του. Ὁ διάβολος τοῦ λέγει ἐκ νέου:

- Διατί κλείνεις τοὺς ὀφθαλμούς σου; ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστός. Τότε καὶ ὁ Γέρων μετὰ θάρρους ἀπήντησεν:

- Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ ἰδῶ τὸν Χριστὸν εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμον. Μόλις ἤκουσε τὴν ἀπάντησιν ὁ δαίμων ἐξηφανίσθη ἀμέσως.

13. Εἰς ἓνα ἄλλον Γέροντα εἶπον οἱ δαίμονες:

Θέλεις νὰ ἰδῇς τὸν Χριστόν;

Ὁ Γέρων μετ' ἀγανακτήσεως ἀπήντησε:

Ανάθεμα εἰς σᾶς καὶ εἰς αὐτό, ποῦ μοῦ προτείνετε· διότι ἐγὼ πιστεύω εἰς τὸν Χριστόν μου, ποῦ μοῦ εἶπε, διὰ τοῦ ἱεροῦ Του Εὐαγγελίου, «ἐὰν σᾶς εἶπῃ κανεὶς, ὅτι νὰ, ἐδῶ εἶναι ὁ Χριστὸς ἢ ἐκεῖ, νὰ μὴ πιστεύσητε» (Ματθ. κδ' 23). Ὅταν ἤκουσαν αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ δαίμονες ἐξηφανίσθησαν.

Δ'. Τοῦ Ἀγίου Διαδόχου.

ΟΤΑΝ ὁ νοῦς ἄρξηται τῆς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος αἰσθάνεσθαι παρα· κλήσεως, τότε καὶ ὁ σατανᾶς ἐν ἡδυφανεῖ τινι αἰσθήσει ἐν ταῖς νυκτε ριναῖς ἡσυχίαις ὅτε τις ὥσπερ εἰς ὕπνου λεπτότητα ἔρχεται, τὴν ψυχὴν παρακαλεῖ.

2. Ἐὰν οὖν ἐν θερμῇ λίαν μνήμῃ εὐρεθῇ κρατῶν ὁ νοῦς τὸ ὄνομα τὸ Α γιον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ὥσπερ ὅπλῳ κέχρηται κατὰ τῆς ἀπάτης τῷ Ἀγίῳ καὶ ἐνδόξῳ ἐκείνῳ Ονόματι, ἀναχωρεῖ μὲν ὁ πλάνος τοῦ δούλου, εἰς πόλεμον δὲ λοι πὸν ἀνυπόστατον ἐξάπτεται τῆς ψυχῆς.

3. Οθεν ἐπιγινώσκων ὁ νοῦς τὴν ἀπάτην τοῦ πονηροῦ, πλεον εἰς πεῖραν προκόπτει τῆς διακρίσεως. Ἡ ἀγαθὴ παράκλησις ἐγρηγορότος τοῦ σώματος γίνε ται, ἥ καὶ εἰς ὕπνου τινὸς ἔμφασιν μέλλοντος ἔρχεσθαι, ὅτε τις ἐν θερμῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, τῇ Αὐτοῦ ἀγάπῃ, κεκόλληται.

4. Ἡ δὲ τῆς πλάνης, εἰς λεπτὸν τινα ἀεὶ ὡς ὕπνον ἐλθόντος τοῦ ἀγωνι στοῦ, μετὰ μέσης μνήμης τοῦ Θεοῦ, ἡ μὲν γὰρ ὡς ἐκ Θεοῦ οὔσα φανερώς τὰς ψυ χὰς τῶν τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστῶν, ἐν ἐκχύσει πολλῇ τῆς ψυχῆς παρακαλεῖν πρὸς τὴν ἀγάπην θέλει.

5. Ἡ δὲ ἐπειδὴ ἐν ἀνέμῳ τινὶ πλάνης διπίζειν τὴν ψυχὴν εἴωθε, βλέπειν ἐπιχειρεῖ διὰ τοῦ ὕπνου τοῦ σώματος τὴν πεῖραν τῆς αἰσθήσεως, τοῦ ὑγιαίνοντος νοῦ περι τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ.

6. Ἐὰν οὖν εὐρεθῇ ὁ νοῦς, ὡς εἶπον, προσεχῶς μεμνημένος τοῦ Θεοῦ, σκορ πίζει με τὴν αὔραν ἐκείνην τὴν ἡδυφανῆ τοῦ ἐχθροῦ, χαίρων δὲ εἰς τὸν κατ' αὐ τοῦ κινεῖται πόλεμον, ὡς ὅπλον ἔχων λοιπὸν δεύτερον, μετὰ τὴν Χάριν, τὸ ἐκ τῆς πείρας καύχημα.

7. Ἐὰν ἀναμφιβόλῳ καὶ ἀφαντάστῳ κινήσει ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν ἀγάπην ἐ- ξάπτηται τοῦ Θεοῦ, ἔλκουσα ὥσπερ καὶ τὸ σῶμα εἰς βάθος τῆς ἀγάπης ἐκείνης τῆς ἀρρήτου, ἥ ἐγρηγορότος, ἥ ᾧ εἶρηκα τρόπῳ, εἰς ὕπνον ἔρχομένου τοῦ ὑπὸ τῆς Χάριτος ἐνεργουμένου μηδὲν ἄλλο τότε ὅλως ἐννοοῦσα, ἥ τοῦτο μόνον εἰς ὅ- περ κεκίνηται, εἰδέναι δεῖ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος εἶναι τὴν ἐνέργειαν ἡδυνομέ νη γὰρ ὅλη ὑπ' ἐκείνης τῆς ἀφράστου γλυκύτητος, οὐδὲν ἕτερον τότε δύναται ἐννοεῖν, ἐπειδὴ ἀνενδότω εὐφραίνεται χαρά

8. Ἐὰν δὲ ἀμφιβολίαν ὅλως, ἥ ρυπαράν τινα ἔννοιαν ὁ νοῦς ἐν τῷ ἐνερ γεῖσθαι συλλάβοι, ἥ καὶ τῷ Ἀγίῳ κέχρηται Ονόματι πρὸς ἄμυναν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον πρὸς ἀγάπην μόνον τοῦ Θεοῦ, δεῖ νοεῖν, ὅτι ἐκ τοῦ ἀπατεῶνος ἐστὶν ἐκείνη ἡ παράκλησις, χαρὰς ἐμφάσει θέλοντος μοιχεῦσαι τὴν ψυχὴν, ἡ δὲ χαρὰ ἐκείνη, ἅποιός ἐστιν ὅλη καὶ ἀμετάθετος, μᾶλλον δὲ ἀδιάθετος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

9. Οταν γὰρ ἴδῃ τὸν νοῦν τῇ πείρᾳ τῆς ἑαυτοῦ αἰσθήσεως ἀκριβῶς καὶ χώμενον, τότε παρακλήσεσί τισιν, ὡς ἔφην, χριστοφανέσι προσκαλεῖται τὴν ψυχὴν, ἵνα διαφορουμένης αὐτῆς ὑπὸ τῆς χαύνης ἐκείνης καὶ καθύγρου ἠδύτητος, ἀγνώ-ριστος αὐτῇ γένοιτο ἡ μίξις τοῦ δολίου.

10. Ἐκ τούτου οὖν γνωσόμεθα τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης· ἀδύνατον μέντοι ἢ τῆς θείας χρηστότητος ἐν αἰσθήσει γεύσασθαι τι να, ἢ τῆς τῶν δαιμόνων πικρίας αἰσθητῶς πειραθῆναι, εἰ μὴ τις ἑαυτὸν πληρο φορήσει. 11. Τὴν μὲν Χάριν εἰς τὸ βάθος τοῦ νοῦ κατασκηνωκέναι, τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα περὶ τὰ μέλη τῆς καρδίας ἐνδιατρίβειν, ὅπερ οὐ θέλουσί ποτε οἱ δαίμονες παρὰ ἀνθρώποις πιστευθῆναι, ἵνα μὴ ὁ νοῦς τοῦτο εἰδῶς ἀκριβῶς, τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ὀπλίζεται.

12. Μηδεὶς ἀκούων αἰσθῆσιν νοός, ὁρατῶς αὐτῷ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ὁ φθῆναι ἐλπίζετω· αἰσθάνεσθαι μὲν γάρ φαμεν, τὴν ψυχὴν ὅταν καθαρεύῃ, ἀρρήτω τινὶ γεύσει τῆς θείας παρακλήσεως, οὐ φαίνεσθαι δὲ αὐτῇ τι τῶν ἀοράτων, ἐπειδὴ νῦν «διὰ πίστεως περιπατοῦμεν» καὶ «οὐ διὰ εἰδους», ὡς ὁ μακάριος Παῦλος λέγει. 13. Ἐὰν οὖν ὁφθῇ τινι τῶν ἀγωνιζομένων, ἢ φῶς, ἢ σχῆμα πυροειδές, μηδαμῶς καταδεξάσθω τὸ τοιοῦτον ὄραμα ἀπάτῃ γάρ ἐστὶ φανερὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅπερ πολλοὶ παθόντες ἐξ ἀνοίας, ἐξετράπησαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας· ἡμεῖς δὲ ἴσμεν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐνδημοῦμεν ἐν τῷ φθαρτῷ τούτῳ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ὁρατῶς, ἢ αὐτόν, ἢ τι τῶν ἐπουρανίων Αὐτοῦ θαυμάτων ὁρᾶν οὐ δυνάμεθα.

Ερμηνεία

ΟΤΑΝ ὁ νοῦς θὰ ἀρχίσῃ νὰ δοκιμάζῃ τὴν γλυκεῖαν εὐχαρίστησιν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀκτινοβολίας τοῦ Αγίου Πνεύματος, τότε καὶ ὁ σατανᾶς ἔρχεται νὰ ἀντιδράσῃ κατὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς. Κατὰ τὴν ὥραν δηλαδὴ τῆς νυκτερινῆς ἡσυχίας, καὶ μόλις κανεὶς καταληφθῇ ἀπὸ ὀλίγον ὕπνον, τότε καὶ ὁ σατανᾶς πλησιάζει τὴν ψυχὴν καὶ τῆς προσφέρει, πρὸς εὐχαρίστησιν, αἰσθῆσιν τινα, ἐξωτερικῶς μόνον γλυκαίνουσιν.

2. Ἐὰν λοιπὸν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ νοῦς ἐνθυμηθῇ μὲ φλογερὰν θερμότητα τοῦ Αγίου Ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ χρησιμοποιῇ τὸ Ἅγιον καὶ ἑνδοξον αὐτὸ Ὄνομα κατὰ τῆς ἀπάτης, ἀναχωρεῖ μὲν ἀμέσως ὁ πλάνος ἀπὸ τὸν γρηγοροῦντα δοῦλον, ἀνάβει ὅμως φοβερὸν πόλεμον εἰς τὴν ψυχὴν.

3. Ἀπὸ αὐτὸ ὅμως ὁ νοῦς ἀντιλαμβάνεται πλέον σαφῶς τὴν ἀπάτην τοῦ πονηροῦ καὶ πλουτίζει τὴν πεῖραν τοῦ εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Ἡ εὐχάριστος παρηγορία τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία, ὡς δῶρον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι καλὴ καὶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

ἀγαθὴ, ἐπισυμβαίνει ὅταν τὸ σῶμα εὐρίσκεται ξυπνητόν· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὕπνου, εἶναι δυνατόν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα νὰ παρατηρήσῃ μίαν ἀνταύγειαν τοῦ μέλλοντος, τοῦτο ὅμως συμβαίνει ὅταν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχῃ κυριολεκτικῶς προσκολληθῇ εἰς τὴν θερμὴν ἀνάμνησιν τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῆς πρὸς Αὐτὸν ἀγάπης του.

4. Ἡ παρηγορία ὅμως τῆς ψυχῆς, ποὺ ἀποβλέπει εἰς ἀποπλάνησιν, ἐπισυμβαίνει πάντοτε, ὅταν ὁ ἀγωνιστὴς καταληφθῇ ἀπὸ ὀλίγον ὕπνον, ὁπότεν ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ εἶναι μετρία ἢ καὶ ἀνύπαρκτος (λόγῳ τῆς ἐκ τοῦ ὕπνου ἀδρανείας τῶν νοητικῶν λειτουργιῶν)· διότι ἡ μὲν ἀγαθὴ παρηγορία τῆς ψυχῆς, ὡς προερχομένη ἐκ Θεοῦ, θέλει καὶ ἐπιδιώκει φανερώς, ἐν ἐγρηγόρσει τοῦ νοῦ καὶ τοῦ σώματος, νὰ εὐχαριστῇ καὶ καθιδύνη τὰς ψυχὰς τῶν ἀγωνιστῶν τῆς εὐσεβείας, κατευθύνουσα καὶ ὁδηγοῦσα αὐτὰς πρὸς τὸ βίωμα καὶ τὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης, εἰς μίαν ἀφειδώλευτον ἔκχυσιν τῆς ἀγάπης.

5. Ἡ ἐκ τοῦ διαβόλου πάλιν τεχνευομένη πρὸς παραπλάνησιν παρηγορία, ἐπειδὴ ὁ διάβολος συνηθίζει νὰ παρασύρῃ καὶ νὰ μετακινῇ τὴν ψυχὴν μὲ τὸν ἄνεμον τῆς πλάνης, ἐπιχειρεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τὴν πείραν τῆς πρὸς παρηγορίαν αἰσθήσεως (ὡς ἐνύπνιον κ.λ.π.), ὅταν τὸ σῶμα κοιμᾶται καὶ αἱ νοητικαὶ λειτουργίαι ἀδρανοῦν· τοῦτο δὲ διότι ὁ ὑγιὴς νοῦς, ἐν ἐγρηγόρσει εὐρισκόμενος, κινεῖται συνεχῶς περὶ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ.

6. Ἐὰν λοιπὸν ὁ νοῦς διατηρῇ ζωηρὰν καὶ συνεχῇ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶπον καὶ προηγουμένως, τότε, ἀφ' ἑνὸς μὲν διασκορπίζει τὸ παραπλανητικὸν ἐκεῖνο ἀεράκι τοῦ πειρασμοῦ, ποὺ ἐπιφέρει ἐξωτερικὴν καὶ φευγαλέαν εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀποδύεται μετὰ χαρᾶς εἰς τὸν ἐναντίον τοῦ διαβόλου πόλεμον, ἔχων ὡς δεύτερον ὄπλον, μετὰ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, τὸ καύχημα, ποὺ ἀπέκτησεν ἀπὸ τὴν πείραν τῶν, πρὸς ἀποπλάνησιν τῆς ψυχῆς, σατανικῶν παγίδων.

7. Ἐὰν ἡ ψυχὴ διὰ μιᾶς κινήσεως σαφοῦς καὶ ἀναμφισβητήτου, ἐλευθέρας δὲ ἐκ πάσης ἐπιρροῆς τῆς φαντασίας, ἐξαφθῇ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ σύρῃ καὶ τὸ σῶμα εἰς τὸ βάθος τῆς πέραν πάσης περιγραφῆς ἀγάπης ἐκείνης, εἴτε τὸ σῶμα εὐρίσκεται ἐξυπνητόν εἴτε ὑπνωμένον ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν ὅμως τῆς Χάριτος, διὰ τοῦ τρόπου που περιέγραψα, καὶ δὲν σκέπτεται τίποτε ἄλλο ἀπολύτως παρὰ μόνον ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὁποῖον ἔχει κινήθῃ, τότε πρέπει νὰ γνωρίζῃ κανεὶς ὅτι εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι γλυκαινομένη ἡ ψυχὴ ὑπὸ τῆς ἀπεριγράπτου ἐκείνης γλυκύτητος, τίποτε ἄλλο δὲν ἠμπορεῖ νὰ σκεφθῇ, ἐπειδὴ κατεπλημμύρισεν ἀπὸ τὴν ἔντονον καὶ ἀγίαν χαρὰν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

8. Ἐὰν ὅμως κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ νοῦς προσβληθῇ ὑπὸ τινος ἀμφιβολίας, ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐνεργήματος, ἢ ὑπὸ τινος ρυπαρᾶς ἐννοίας, ἢ καὶ ἀκόμη χρησιμοποιοῖ τὸ Ἅγιον Ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, οὐχὶ ὅμως πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, ἀλλὰ πρὸς ἄμυναν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, τότε πρέπει νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς ὅτι ἡ προσγενομένη πρὸς τὴν ψυχὴν παρηγορία προέρχεται ἐκ τοῦ ἀπατεῶνος, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ μοιχεύσῃ τὴν ψυχὴν μὲ τὴν ἐπίδειξιν τῆς ἀβαθοῦς καὶ ὅλως ἐξωτερικῆς χαρᾶς. Δι' αὐτὸ καὶ αὐτὴ ἡ χαρὰ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὁποίας ὁ διάβολος ἀποπειρᾶται νὰ ἐνοχλήσῃ τὴν ψυχὴν, εἶναι τελείως ἀδρανὴς, μὴ διακινοῦσα τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ ἄκρον ἐπιθυμητόν, τελείως ἀκίνητος.

9. Διότι ὅταν ὁ διάβολος ἰδῇ ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καυχᾶται πράγματι ἐναντίον του, ἐξ αἰτίας τῆς διὰ συνεχούς μνήμης τοῦ Θεοῦ αὐτοσυναισθήσεως τῆς δυνάμεώς του, τότε, ὅπως ἀνέφερα προηγουμένως, ἀποπειρᾶται νὰ διεγείρῃ τὴν ψυχὴν μὲ παρηγορίας, φαινομενικῶς καλὰς, ὥστε ἡ ψυχὴ μεταβαλλομένη, κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῆς κλίσεις καὶ ἐπιθυμίας, ἀπὸ τὴν πλαδαρὰν καὶ ἀποχαυνοῦσαν ἐκείνην γλυκύτητα, νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν σύγχυσιν ποὺ ἐπιφέρει ὁ δόλιος.

10. Πῶς ὅμως θὰ γνωρίσωμεν ποῖον εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ ποῖον εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης; (Διότι βεβαίως εἶναι ἀδύνατον ἢ νὰ δοκιμάσῃ κανεὶς τὴν θείαν γλυκύτητα καὶ καλωσύνην διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως τῆς ψυχῆς, ἢ νὰ πειρασθῇ αἰσθητῶς ἀπὸ τὴν πικρίαν τῶν δαιμόνων, ἐὰν δὲν πληροφορηθῇ περὶ τούτου ἔσωτερικῶς). Ἀπὸ αὐτὸ λοιπὸν θὰ διακρίνωμεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἢ τῆς πλάνης, ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν πληροφορίαν.

11. Εἰς περίπτωσιν ἐνεργείας Πνεύματος ἀληθείας ἡ χάρις ἔχει κατασκηνώσει εἰς τὸν βάθος τοῦ νοῦ, ἐνῶ τὰ πονηρὰ πνεύματα παραμένουν καὶ κινοῦνται γύρω ἀπὸ τὰ μέλη τῆς καρδίας, διότι οἱ δαίμονες δὲν θέλουν ποτὲ νὰ ἀναγνωρισθοῦν, κατὰ τὰς σατανικὰς τῶν ἐνεργείας, ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, μὴ τυχὸν ἀντιληφθῇ τοῦτο ἐπακριβῶς ὁ νοῦς καὶ ὁπλισθῇ ἐναντίον τῶν διὰ τῆς μνήμης τοῦ Ὄνόματος τοῦ Θεοῦ.

12. Ὅταν κανεὶς ἀκούῃ αἴσθησιν νοός, ἃς μὴ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ὁρατῶς, ὡς αἰσθητὴ πραγματικότης· διότι λέγομεν, ὅτι, ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι καθαρὰ, αἰσθάνεται, δηλαδὴ δοκιμάζει χαρὰν καὶ ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν, ὀφειλομένην εἰς μίαν ἀπερίγραφτον μυστικὴν γεῦσιν μιᾶς γλυκείας παρηγορίας ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ὑπερφυσικὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, χωρὶς, βεβαίως, νὰ φαίνεται εἰς τὴν ψυχὴν τίποτε ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ ἀοράτου κόσμου,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ' (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

ἐπειδὴ τώρα ἐδῶ, εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, βαδίζομεν πρὸς τὴν τελειότητα διὰ τῆς Πίστεως καὶ ὅχι διὰ τῆς αἰσθητῆς ὁράσεως τῶν μορφῶν, ποὺ ἀποτελοῦν τὰ ἀντικείμενα τῆς Πίστεως, ὅπως λέγει καὶ ὁ μακάριος Απόστολος Παῦλος (Β' Κορ. ε' 7).

13. Ἐὰν λοιπὸν φανερωθῇ εἰς κάποιον ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων φῶς ἢ σχῆμα πυρίμορφον, νὰ μὴ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος σημασίαν εἰς ἓνα τοιοῦτον ὄραμα, διότι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι φανερά ἀπάτη τοῦ ἐχθροῦ πολλοὶ πεσόντες εἰς τὴν ἀπάτην αὐτὴν, ἀπὸ ἀνοησίαν, ἐξεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀληθείας. Ἡμεῖς ὅμως γνωρίζομεν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ ἡμῶν παραμένει εἰς αὐτὸ τὸ φθαρτὸν σῶμα, ευρισκόμεθα μακρὰν τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον βεβαίως ἀφορᾷ τὴν δυνατότητα νὰ ἴδωμεν τὸν Θεὸν ἢ κάτι ἀπὸ τὰ ἐπουράνια Αὐτοῦ θαύματα δι' αἰσθητῶν ὀφθαλμῶν, διότι οἱ ὕλικοί μας ὀφθαλμοὶ δὲν ἡμποροῦν νὰ συλλάβουν πνευματικὰς καταστάσεις.

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΓΕΡΩΝ τις ἔμεινεν εἰς ἱερὸν εἰδώλων, καὶ ἐλθόντες οἱ δαίμονες λέγουσιν αὐτῷ· ἄπελθε ἐκ τοῦ τόπου ἡμῶν. Ὁ δὲ ἔφη· ὑμεῖς οὐκ ἔχετε τόπον. Καὶ ἤρξαντο σκορπίζειν τὰ βαῖα αὐτοῦ καθάπαξ.

2. Ὁ δὲ Γέρων ἐπέμενε συλλέγων αὐτά. Ἐπειτα ὁ δαίμων κρατήσας αὐτοῦ τὴν χεῖρα, ἔσυρεν αὐτὸν ἔξω. Καὶ ὡς ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν ὁ Γέρων τῇ ἄλλῃ χειρὶ κατέσχε τὴν θύραν κράζων Ἰησοῦ, βοήθει μοι· καὶ εὐθὺς ὁ δαίμων ἔφυγεν Βάσας αὐτόν.

3. Ὁ δὲ Γέρων ἤρξατο κλαίειν, καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ ἄνωθεν λέγουσα τί κλαίεις; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων ὅτι τολμῶσι κρατῆσαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ οὕτω ποιῆσαι. Καὶ πάλιν ἡ φωνὴ λέγει αὐτῷ· σὺ ἡμέλησας, ὅτε γὰρ ἐζήτησάς με, εἶδες πῶς παραχρῆμα εὐρέθην σοι; Καὶ εὐχαριστήσας ὁ Γέρων, εἶχετο τῆς κατὰ Θεὸν Ἐργασίας.

4. Ἀνέβαινε ποτε ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ ἀπὸ Σκῆτεως εἰς Τερεμοῦθιν· κατὰ δὲ τὴν ὁδόν, εἰσῆλθεν εἰς εἰδωλεῖον κοιμηθῆναι ἦσαν δὲ ἐκεῖ σκηνώματα Ἑλλήνων παλαιά, καὶ λαβὼν ἓν, ὑπέθηκε τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ ὡς ἐμβρίνιον.

5. Οἱ οὖν δαίμονες ὀρῶντες αὐτοῦ τὸ θαρσαλαῖον καὶ θέλοντες αὐτὸν πτοῦν, ἐφώνουν πρὸς γυναῖκα τινὰ ἐξ ὀνόματος καλοῦντες, καὶ λέγοντες· ἡ δεῖνα δεῦρο μεθ' ἡμῶν εἰς τὸ βαλανεῖον. Ἐτερος δὲ δαίμων ὑπακούσας, ἀπεκρίνατο ὡς ἐκ τοῦ σκηνώματος τοῦ ὑποκάτωθεν κειμένου τῆς τοῦ Γέροντος κεφαλῆς, καὶ ἔ· λεγε· ξένον ἔχω ἐπάνω μου καὶ οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ' (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

6. Ὁ δὲ Γέρων οὐκ ἐπτοήθη, ἀλλὰ θαρρῶν, ἔτυπτε τὸ σκῆνωμα λέγων Ὑπαγε εἰς τὸ σκότος, εἰ οὐ δύνασαι· καὶ ἀκούσαντες οἱ δαίμονες ἐβόησαν, φωνῇ μεγάλη λέγοντες· ἐνίκησας ἡμᾶς. Καὶ ἔφυγον κατησχυμμένοι.

7. Ἠρωτήθη Γέρων διατί εἰς τὴν ἔρημον περιπατῶν φοβοῦμαι ; Καὶ ἀπε· κρίθη ἡ ἀκμὴν ζῆς.

8. Ἠρώτησέ τις τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν τῆς Φέρμης λέγων· ἐὰν ἄφνω γένηται τις πτώσις, καὶ σὺ φοβῇ, Ἀββᾶ; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων ἐὰν κολ- ληθῇ ὁ οὐρανὸς τῇ γῇ, Θεόδωρος οὐ φοβεῖται ἥν γὰρ δεηθεῖς τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀρθῇ ἀπ' αὐτοῦ ἡ δειλία, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ Θεός, διὸ καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ ἀδελφός.

9. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· τί ποιήσω Πάτερ, ὅτι δειλιῶ τὰς νύκτας; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἕως τότε φοβοῦνται οἱ τῆς πόλεως τοὺς βαρβάρους, ἕως οὐκ ἔχουσι τὴν τοῦ Βασιλέως βοήθειαν, ἐπὰν δὲ πληροφορηθῶσιν ὅτι ἔφθα· σεν ἐν τῇ πόλει, ἡ Δούξ, ἡ Στρατηλάτης, οὐκέτι φροντίζουσιν, εἰδότες ὅτι ἐκεῖ· νοι φροντίσουσιν ὑπὲρ αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ ἀκούσωσιν, ὅτι ἐπέστησαν βάρβαροι, οὐ μεριμνῶσιν ἔχοντες τὸν ὑπὲρ αὐτῶν πολεμοῦντα.

10. Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἐὰν πιστεύωμεν εἰς τὸν Θεόν, οὐ φοβούμεθα τοὺς δαί· μονας πέμπει γὰρ ἡμῖν τὴν βοήθειαν Αὐτοῦ, καὶ διασκορπίζει πάντας τοὺς ἔχθρους ἡμῶν.

Ερμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων Ασκητὴς παρέμεινεν εἰς ἓνα ναὸν τῶν εἰδώλων. Μόλις ἦλθον οἱ δαίμονες καὶ τὸν εἶδον, τοῦ λέγουν:

-Φύγε γρήγορα ἀπὸ τὸν τόπον μας.

Ὁ Γέρων τοὺς εἶπε:

Δὲν ἔχετε κανένα τόπον ἰδικόν σας.

Εἰς ἀπάντησιν οἱ δαίμονες ἤρχισαν νὰ τοῦ διασκορπίζουν ἀμέσως τὰ φοινικόκλαδα, μὲ τὰ ὁποῖα εἰργάζετο.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὄπτασία)

2. Ο Γέρων ἐπέμενε νὰ τὰ μαζεύῃ πάλιν· ἔπειτα ὁ δαίμων τὸν ἔπιασεν ἀπὸ τὴν χεῖρα καὶ τὸν ἔσυρε πρὸς τὰ ἔξω· μόλις ὅμως ἔφθασεν οὕτω συρόμενος εἰς τὴν θύραν, τὴν ἐκράτησε μὲ τὴν ἄλλην του χεῖρα καὶ ἄρχισε νὰ κραυγάζῃ:

—Ίησοῦ, βοήθησέ με.

Οταν ὁ δαίμων ἤκουσε τὸ θεῖον Ὄνομα τὸν ἄφησε καὶ ἔφυγε.

3. Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Γέρων ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Τότε ἠκούσθη μία φωνὴ ἀπὸ ἐπάνω, ποὺ ἔλεγε:

-Διατί κλαίεις;

-Διότι-ἀπεκρίθη ὁ Γέρων-τολμοῦν οἱ δαίμονες νὰ κρατήσουν τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ κάμουν αὐτά.

Ἦκούσθη πάλιν ἐκ δευτέρου ἡ φωνὴ λέγουσα:

-Σὺ ἡμέλησας, διότι, ὅταν μὲ ἐζήτησες, εἶδες πῶς ἀμέσως εὐρέθηκα κοντά σου.

Μετὰ τοὺς ἀποκαλυπτικούς αὐτοὺς λόγους ἠὺχαρίστησεν ὁ Γέρων τὸν Θεόν, καὶ ἡσχολεῖτο πάλιν μὲ τὴν κατὰ Θεὸν ἐργασίαν.

4. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ ἀνέβαινε ἀπὸ τὴν Σκήτην εἰς Τερεμοῦθιν¹⁹⁵. Εἰς τὸν δρόμον ἐνύκτωσε καὶ ἐμπῆκε εἰς ἕνα εἰδωλεῖον, διὰ νὰ κοιμηθῇ. Μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ εἰδωλεῖον εὐρίσκοντο διάφοροι σκελετοὶ εἰδωλολατρῶν, ἀπὸ τὸν παλαιὸν καιρὸν. Ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ λοιπὸν ἔλαβεν ἕνα ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν ἐτοποθέτησε κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του, ὡσὰν μαξιλάρι.

5. Οἱ δαίμονες, θαυμάζοντες διὰ τὸ θάρρος του καὶ θέλοντες νὰ τὸν τρομάξουν, ἐφώναζον, τάχα, μίαν γυναῖκα μὲ τὸ ὄνομά της. - Ελα-ἔλεγον—ἡ τάδε, νὰ πᾶμε μαζὶ εἰς τὸ λουτρόν. Τότε ἕνας ἄλλος δαίμων ἀπήντησεν, ὡς νὰ εὐρίσκετο μέσα εἰς τὸ κρανίον, ποὺ ἦτο κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ Γέροντος:

—Ἐχω ἕνα ξένον ἀπὸ ἐπάνω μου καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔλθω. 6. Ο Γέρων ὅμως δὲν ἐφοβήθη, ἀλλὰ μὲ θάρρος ἐκτυποῦσε τὸν σκελετόν, λέγων πρὸς τὸν ἀόρατον δαίμονα:

¹⁹⁵ Τερεμοῦθιν· πόλις τῆς Ἀφρικῆς. Πρόκειται πιθανῶς περὶ τῆς νῦν καὶ λουμένης Ντούγκας, μεσογείου πόλεως τοῦ Ἀλγερίου.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΘ΄ (Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὁπτασία)

Πήγαινε εἰς τὸ σκοτάδι, ἐφ' ὅσον δὲν ἤμπορεῖς.

Μόλις ἤκουσαν τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν οἱ δαίμονες, ἐκραύγασαν μὲ μεγάλην φωνήν :

-Μᾶς ἐνίκησες.

Κατόπιν αὐτῶν ἔφυγαν ἐντροπιασμένοι.

7. Εἷς Γέροντα ὑπέβαλον κάποτε τὴν ἐρώτησιν:

-Διατί φοβοῦμαι, ὅταν περιπατῶ εἰς τὴν ἔρημον ;

-Διότι ἀκόμη ζῆς—ἀπήντησεν ὁ Γέρων. (Ἐὰν δηλαδὴ ἐθεώρῃς τὸν ἑαυτὸν σου ὡς νεκρόν, δὲν θὰ ἐφοβῇσο).

8. Ἕνας Μοναχὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον τῆς Φέρμης. —Ἐὰν ἔξαφνα ἀκουσθῇ θόρυβος ἀπὸ ἀπροσδόκητον πτῶσιν σώματος, σύ, Αββᾶ νὰ φοβηθῇς ;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Γέρων:

Καὶ ἐὰν ἀκόμη συγκρουσθῇ ὁ οὐρανὸς μὲ τὴν γῆν, ὁ Θεόδωρος δὲν φοβεῖται.

Πράγματι δὲ ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος εἶχε παρακαλέσει μετὰ θερμότητος τὸν Θεὸν νὰ πάρῃ ἀπ' ἐπάνω του τὴν δειλίαν καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἤκουσε. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἠρώτησεν ὁ ἀδελφός.

9. Ἕνας ἀδελφὸς προσῆλθεν εἰς ἕνα Γέροντα καὶ τοῦ λέγει : -Πάτερ μου, τί νὰ κάμω, διότι δειλιάζω κατὰ τὰς νύκτας; Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ Γέρων ἀπήντησεν :

Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως φοβοῦνται τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουν ἐξασφαλίσει τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως· μόλις ὅμως πληροφορηθοῦν, ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν των ἡ Δοὺς ἡ Στρατηλάτης, διὰ νὰ τοὺς προστατεύσῃ, δὲν φοβοῦνται πλέον διὰ τὴν ἀσφάλειάν των, διότι γνωρίζουν, ὅτι ἐκεῖνοι φροντίζουν δι' αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκούσωσιν, ὅτι οἱ βάρβαροι ἐπέδραμον, δὲν ἀνησυχοῦν, διότι ἔχουν προστάτην τὸν πολεμοῦντα ὑπὲρ αὐτῶν.

10. Καὶ ἡμεῖς λοιπόν, ἐὰν πιστεύωμεν εἰς τὸν Θεόν, δὲν φοβούμεθα τοὺς δαίμονας, διότι ὁ Θεὸς μᾶς στέλλει τὴν βοήθειάν του καὶ διασκορπίζει ὅλους τοὺς ἐχθρούς μας.